Stivenas
KINGAS

TYLOS ZONA

Stivenas
KINGAS

TYLOS ZONA

Stivenas
KINGAS

TYLOS ZONA

ROMANAS

IŠ ANGLŲ KALBOS VERTĖ
OSVALDAS ALEKSA

VILNIUS 1989

BBK 84.7JAV-44
Ki-108

Stephen King THE DEAD ZONE New York,
New American Library, 1979

K $\frac{4703040100—072}{M852(08)—89}$ 176—89

ISBN 5-415-00200-6
ISBN 0-451-12792-7

AUTORIAUS ŽODIS

Visas šitas pasakojimas išgalvotas. Pagrindiniai veikėjai — pramanyti. Kadangi veiksmas vyksta netolimos praeities istoriniame fone, skaitytojas atpažins kai kuriuos realius visuomenės veikėjus, suvaidinusius tam tikrą vaidmenį aštuntajame dešimtmetyje. Viliuosi, kad nė vieno iš tų asmenų nepavaizdavau klaidingai. Beje, Niuhampšyro valstijoje nėra trečiosios rinkiminės apygardos į kongresą, o Meino valstijoje nerasite Kasl Roko miestelio.

Ši knyga skiriama Ouvenui
Myliu tave, senasis meškine

PROLOGAS

1

Baigdamas koledžą Džonas Smitas jau buvo visiškai pamiršęs nelaimingą atsitikimą ant ledo tą 1953 metų sausio dieną. Tiesą sakant, kažin ar būtų prisiminęs jį ir pradinėje mokykloje. O motina su tėvu išvis to nežinojo.

Vaikai čiuožinėjo ant nuvalyto Apvaliojo tvenkinio lopinėlio Dareme. Augesni berniokai žaidė ledo ritulį senomis ritmušomis, apvyniotomis lipnia juosta, sukrovę vartus iš bulvių pintinių. Mažyliai, kaip visada, painiojosi po kojų — juokingai kraipydami kulkšnis, iškvėpdami debesėlius į dvidešimties laipsnių speigą. Nuvalyto ledo pakrašty degė rūkdamos suodžiais dvi padangos; netoliese sėdėjo keli tėvai ir žiūrėjo į savo vaikus. Sniegomobilių epocha dar nė nebrėško, tad žmonės žiemą labiau buvo linkę mankštinti sąnarius gryname ore negu krapštinėtis apie motorą.

Džonis, persisvėręs pačiūžas per petį, atėjo iš namų kitoje Pounelo gatvės pusėje. Kaip šešerių metų bamblys, jis čiuožė visai neprastai. Žinia, dar ne taip mikliai, kad drįstų dėtis prie paauglių, žaidžiančių ledo ritulį, bet jau sugebėjo raityti ratus apie kitus pradinukus, o anie tik skėryčiojosi, stengdamiesi išlaikyti pusiausvyrą, arba žnekčiojo pasturgaliais ant ledo.

Lėtai čiuoždamas aikštelės pakraščiu, jis svajojo išmokti čiuožti atbulas kaip Timis Benediksas ir tuo pat metu girdėjo iš toliau paslaptingai girgždant ir pokšint po sniegu ledą, šūkaliojant vaikus, ūžiant cementovežį, važiuojantį per tiltą į „J.S. Džipsam" firmą Lisbon Folze, suaugusių pašnekesio nuotrupas. Jam buvo taip gera gyventi tą šaltą, giedrą žiemos dieną. Nei rūpesčių, nei nerimo, nei troškimų. . . tiktai išmokti čiuožti atbulam kaip Timis Benediksas.

Čiuoždamas pro laužą, jis pamatė, kaip du ar trys vyrai perleido per rankas butelį.

— Duokit ir man paragauti!— šūktelėjo jis Čakui Spajeriui, vilkinčiam plačia medkirčio striuke ir žaliomis flanelinėmis kelnėmis.

Čakas išsišiepė:

— Dink iš čia, mažiau! Mama tave šaukia, girdi.

Šypsodamasis šešerių metų Džonis nučiuožė tolyn. Jis pamatė šlaitu nuo kelio besileidžiantį patį Timį Benediksą. Paskui jį ėjo tėvas.

— Timi!— šūktelėjo Džonis.— Štai, žiūrėk!

Jis apsisuko ir pradėjo nerangiai irtis atbulas. Nė į galvą neatėjo, kad čiuožia link ritulininkų.

— Ei, mažiau!— riktelėjo kažkas.— Traukis iš kelio!

Džonis nieko nebegirdėjo. Jis *moka!* Jis čiuožia atbulas! Galų gale perprato judėjimo ritmą. Reikia išmokti valdyti kojas... Džiūgaudamas pažvelgė žemyn — norėjo pasižiūrėti, ką išdarinėja jo kojos.

Džonis nepastebėjo, kaip pro šalį prašvilpė nuzulintas, apdaužytas dičkių ritulys aptrupėjusiais kraštais. Vienas drimba, ne itin gerai čiuožiantis, nieko nematydamas lėkė įkandin jo.

Čakas Spajeris pamatė, kad jie susidurs! Jis pašoko ir suriko:

— *Džoni! Saugokis!*

Džonis pakėlė galvą — ir tą akimirką nevikrus ritulininkas visu svoriu ir visu greičiu trenkėsi į mažylį Džonį Smitą.

Džonis išlėkė į orą bejėgiškai išskėtęs rankas. Po to trenkėsi galva į ledą ir nugrimzdo į tamsą.

Juoduma... juodas ledas... juoduma... juodas ledas... juoduma. Juoduma.

Paskui jam paaiškino, kad buvo netekęs sąmonės. Jis prisiminė tik tą keistą, įkyrią mintį ir kaip, atmerkęs akis, pamatė aplinkui susigrūdusius veidus — išsigandusius ritulininkus, sunerimusius suaugusius, smalsaujančius mažylius. Išsiviepusį Timį Benediksą. Džonį prilaikė Čakas Spajeris.

Juodas ledas. Juoduma.

— Na kaip?— paklausė Čakas.— Kaip jautiesi... Džoni? Jis žvėriškai trenkėsi į tave.

— Juoduma,— kimiai ištarė Džonis.— Juodas ledas. Nebešokinėk ant jo, Čakai.

Čakas, šiek tiek išsigandęs, apsidairė, paskui vėl įsmeigė akis į Džonį. Pačiupinėjo milžinišką gumbą, kylantį vaiko kaktoje.

— Atsiprašau,— išstenėjo kerėpla žaidėjas.— Aš jo net nepastebėjau. Mažiukams negalima trainiotis ten, kur dideli žaidžia ledo ritulį. Juk yra tokia taisyklė,— jis baugščiai apsidairė, ieškodamas pritarimo.

— Džoni?— pašaukė Čakas. Jam kėlė nerimą berniuko akys — patamsėjusios, stulpu stovinčios ir šaltos.— Kaip tu jautiesi?

— Neliesk jo,— tarė Džonis, pats nesuprasdamas, ką kalba, galvodamas tiktai apie ledą, juodą ledą.— Sprogimas. Rūgštis.

— Gal nuvesti jį pas daktarą?— paklausė Čakas Bilo Gendrono.— Šnekasi su dvasiomis.

— Palūkėkim,— patarė Bilas.

Jie palaukė. Džonio galvoje iš tiesų prašvito.

— Atsigavau,— sumurmėjo jis.— Kelkimės.— Timis Benediksas, kad jį kur galas, tebesivaipo. Džonis dar parodys jam, kaip reikia čiuožti. Iki kito sekmadienio jis jau raitys ratus apie Timį... ir priekin, ir atgal.

— Eime pasėdėti prie laužo,— pasiūlė Čakas.— Jis žvėriškai trenkėsi į tave.

Abiejų prilaikomas Džonis nusvirduliavo prie laužo. Besilydanti guma stipriai ir aitriai dvokė; jį truputį pykino. Skaudėjo galva. Jautė, kaip viršum kairiojo antakio dygsta keista atauga. Guzas turbūt jau atsikišo per mylią.

— Ar bent prisimeni, kas tu toks?— paklausė Bilas.

— Aišku. Aišku, prisimenu.

— Kas tavo tėtė ir mama?

— Herbertas ir Vera. Herbertas ir Vera Smitai.

Bilas ir Čakas žvilgtelėjo vienas į kitą ir gūžtelėjo pečiais.

— Atrodo, atsigavo,— tarė Čakas ir trečiąkart pakartojo:— bet jis žvėriškai trenkėsi į tave. Tiesiog šiurpu.

— Ak tie vaikiščiai,— atsiduso Bilas, meiliai palydėdamas akimis čiuožiančias savo aštuonmetes dvynukes, paskui vėl atsigręžė į Džonį.— Šitoks smūgis būtų patiesęs suaugusį.

— Tiktai ne lenką,— pasakė Čakas, ir abu nusikvatojo. „Bušmilo" butelis vėl pradėjo eiti per rankas.

Po dešimties minučių Džonis vėl grįžo ant ledo, galvos skausmas apmažėjo, kietėjantis guzas pūpsojo kaktoje tarsi lemties antspaudas. Grįždamas namo pietauti, Džonis jau ir pamiršo, kad buvo parkritęs ir netekęs sąmonės — viską nustelbė džiaugsmas, kad pramoko čiuožti atbulas.

— O viešpatie!— sukliko Vera Smit, išvydusi jį. — Kas tave šitaip sudarkė?

— Pargriuvau,— atsakė Džonis ir įniko srėbti pomidorų sriubą.

— Ar gerai jautiesi, Džoni?— paklausė motina, atsargiai lytėdama jam kaktą.

— Žinoma, mam.— Jis išties normaliai jautėsi po kritimo; košmariški sapnai naktimis kamavo gal kokį mėnesį... košmariški sapnai ir lipdantis blakstienas mieguistumas dieną, ko nepasitaikydavo anksčiau. Mieguistumas praėjo daugmaž kartu su košmariškais sapnais.

Jis jautėsi gerai.

Vasario vidury Čakas Spajeris vieną rytą pastebėjo, kad keturiasdešimt aštuntųjų laidos senuko „De Soto" akumuliatorius visiškai nusilpęs. Čakas pabandė pakrauti jį nuo sunkvežimio. Jungiant laidą prie antro gnybto, „De Soto" akumuliatorius sprogo, šliūkšteldamas jam į veidą atskalas ir rūgštį. Čakas neteko akies. Ačiū dievui, kad ne abiejų, pasakė Vera. Džonis skaudžiai pergyveno tragediją; po savaitės jiedu su tėvu nuvažiavo aplankyti Čako į Liuistono kliniką. Dičkis Čakas ligoninės lovoje atrodė labai sunykęs ir sumažėjęs. Vaizdas sukrėtė Džonį — tą naktį susapnavo, kad tai jis guli ten.

Vėlesniais metais Džoniui kartais atsirasdavo nuojauta: pavyzdžiui, žinodavo, kokią sekančią plokštelę gros radijas prieš prabylant disko žokėjui, bet jis niekada šito nesiedavo su kritimu ant ledo. Tiesiog buvo pamiršęs.

Ir tos jo nuojautos nebūdavo nei tokios stulbinančios, nei dažnos. Iki vakaro mugėje ir incidento su kauke nieko ypatingo neįvyko. O paskui tas nelaimingas atsitikimas.

Vėliau Džonis dažnai apie tai mąstydavo.

„Laimės ratas" atnešė jam sėkmę *prieš* antrą nelaimingą atsitikimą.

Tarytum perspėjimą iš jo paties vaikystės.

2

Tą 1955 metų vasarą, spiginant saulei, nepailstantis komivojažierius skersai išilgai važinėjo po Nebraską ir Ajovą. Jis sėdėjo prie penkiasdešimt trečiųjų laidos „Merkurio" vairo, spidometras jau suko aštuntą dešimtį tūkstančių mylių, ir vožtuvai pradėjo stuksenti. Jis buvo stambus, jaunas kukurūzais mitęs vyrukas iš Vidurio Vakarų; tą penkiasdešimt penktųjų vasarą, tik ketvertui mėnesių praslinkus po to, kai sužlugo bandymas verstis namų dažymu Omahoje, Gregas Stilsonas teturėjo dvidešimt dvejus.

„Merkurio" bagažinėje ir ant užpakalinės sėdynės buvo prikrauta kartoninių dėžių su knygomis. Daugiausia Biblijomis. Visokio formato ir storio. Populiariausia buvo „Amerikos Išganymo Kelio Biblija", kainuojanti dolerį šešiasdešimt devynis centus, turinti šešiolika spalvotų iliustracijų, suklijuota aviaciniais klijais, su garantija, kad neiširs bent dešimtį mėnesių; dar pigesnis buvo „Amerikos Išganymo Kelio Naujasis Testamentas", taip pat kišeninio formato — šešiasdešimt penki centai, be spalvotų iliustracijų, bet su Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus žodžiais, išspausdintais raudonu šriftu; o piniguočiams tiko „Amerikos Išganymo Kelio Liuksusinis Dievo Žodis", prabangus leidinys už devyniolika dolerių devyniasdešimt penkis centus, su viršeliu, imituojančiu

baltą odą, jame buvo palikta vietos savininko pavardei, kurią derėjo įrašyti auksinėmis trafaretinėmis raidėmis, leidinį puošė dvidešimt keturios spalvotos iliustracijos, o vidury buvo įklijuoti tušti lapai užsirašyti gimimų, vedybų ir mirčių sukaktims. Šitas prabangus „Dievo Žodis" galėjo tarnauti ištisus dvejus metus. Dar buvo dėžė knygų minkštais viršeliais, pavadintų „Amerikos Išganymo Kelias: Komunistų Ir Žydų Sąmokslas Prieš Mūsų Jungtines Valstijas".

Šitą knygą, išspausdintą ant pigaus makulatūrinio popieriaus, Gregui sekėsi pardavinėti geriau nei visas kitas Biblijas. Joje buvo smulkiai aprašyta, kaip rotšildai, ruzveltai ir grinblatai stengiasi pajungti sau Jungtinių Valstijų ekonomiką ir Jungtinių Valstijų vyriausybę. Diagramos vaizdavo, kaip žydai tiesiogiai susiję su komunistų-marksistų-leninistų-trockistų ašimi, o per ją su pačiu antikristu.

Vašingtone žmonės dar prisiminė makartizmo laikus; Vidurio Vakaruose dar nebuvo užgesusi Džo Makarčio žvaigždė, o Margaretos Čeiz Smit iš Meino, pagarsėjusios „Sąžinės deklaracija", niekas nevadino kitaip kaip „šita kalė". Greta knygų apie komunizmą Grego Stilsono kaimiškoji klientūra nesveikai domėjosi, kodėl žydai valdo pasaulį.

Gregas įsuko į dulkėtą keliuką link fermos už dviejų dešimčių mylių į vakarus nuo Eimso, Ajovos valstijoje. Namas atrodė apleistas, negyvenamas — užuolaidos užtrauktos, ant tvarto durų — spyna, — bet kol pats durų nepaklebensi, negali būti tikras. Šituo devizu Gregas Stilsonas sėkmingai vadovavosi kone dvejus metus, kai su motina persikraustė iš Oklahomos į Omahą. Namų dažymas — ne aukso gysla, bet Gregui nors valandėlę reikėjo atsipūsti nuo Jėzaus skonio burnoje; tebūnie atleista ši maža šventvagystė. O dabar jis vėl užsiima senuoju verslu — tiktai šį kartą nebeskelbia dievo žodžio; ir lengviau pasijuto, pagaliau atsikratęs stebuklų biznio.

Gregas atidarė automobilio dureles ir vos tiktai pastatė koją į keliuko dulkes, iš už tvarto išlindo didžiulis niršus šuo suglaudęs ausis. Jis lojo kaip pašėlęs.

— Sveikas, šunyti, — tarė Gregas tyliu, maloniu, bet įtaigiu balsu — dvidešimt dvejų sulaukęs, jis jau mokėjo pavergti auditoriją.

„Šunytis" nereagavo į draugišką pašnekinimą. Stambus ir tūžlus jis artinosi neslėpdamas ketinimo pusryčiams pasmaguriauti užklydusiu komivojažieriumi. Gregas įsirangė atgal į automobilį, užtrenkė dureles ir dusyk sutūtavo. Veidu jam žliaugė prakaitas, balto drobinio švarko pažastis buvo persunkusios pusapvalės tamsiai pilkos dėmės, ant nugaros išsklidusios it medžio šakos. Gregas

dar kartą spustelėjo klaksoną, bet niekas neatsiliepė. Tie nevėkšlos, matyt, suvirto į savąjį „Internešnl Harvestel" arba „Studebekerį" ir išdardėjo į miestą.

Gregas nusišypsojo.

Užuot įjungęs atbulinį bėgį ir išvažiavęs iš keliuko, jis panaršė ranka už nugaros ir apčiuopė purkštuvėlį, tiktai pripildytą ne dezinsekticido, o amoniako.

Atitraukęs stūmoklį, Gregas šyptelėjo, patenkintas savimi, ir vėl išlipo iš automobilio. Šuo, tupėjęs ant užpakalinių kojų, iškart pašoko ir urgzdamas ėmė artintis.

Gregas tebesišypsojo.

— Nagi, šunyti, — kreipėsi jis tuo pačiu maloniu, įtaigiu balsu. — Eikš, eikš arčiau. Pasiimk savo dalį.

Jis neapkentė šitų šlykščių kaimo šunų. Kelių metrų valdose prie namo durų jie elgėsi it pasipūtę monarchai; be to, pagal šunį gali spręsti ir apie šeimininkus.

— Pusgalviai, — pašnibždomis iškošė jis. Jo veidas tebešypsojo. — Eikš, eikš, ciuceli.

Šuo prisiartino. Užpakalinės kojos įsirėžė šuoliui. Tvarte mūkavo karvė, vėjelis šiureno kukurūzų lapus. Šuniui puolant, Grego šypsena išsikreipė ir virto nuožmia grimasa. Jis paspaudė stūmoklį ir išpurškė deginantį amoniako purslų debesiuką tiesiai šuniui į snukį.

Niršiai lojęs, šuo skausmingai suinkštė, o amoniakui vis labiau ėdant akis, ėmė pratisai kaukti. Jis išsyk pabruko uodegą; iš sarginio šuns beliko suguręs šunėkas.

Grego Stilsono veidas patamsėjo. Akys susiaurėjo iki atgrasių plyšelių. Jis staigiai žengė žingsnį ir atsivėdėjęs, kad net švilptelėjo, spyrė šuniui į paslėpsnį. Šuo plonai, pratisai suskalijo ir pats pasmerkė save pražūčiai — apkvaišęs iš skausmo ir baimės, stojo į kovą su kankintoju, užuot sprukęs už tvarto.

Urgzdamas jis aklai puolė į priekį, suleido dantis į Grego baltų drobinių kelnių dešinę klešnę ir perplėšė ją.

— Ak tu, kalės vaike! — suriko Gregas, dusdamas iš pykčio, ir vėl spyrė šuniui, šį sykį taip smarkiai, kad tas kūlverščiais nusirito į dulkes. Piktai kriokdamas, Gregas prišoko ir spyrė dar kartą. Ir tik dabar, kai akis užtvindė ašaros, kai skausmas tartum įkaitinta geležis tvilkė nosį, kai vienas šonkaulis buvo sutraiškytas, o kitas — giliai įskeltas, šuo suvokė, koks pavojingas jam šitas beprotis, bet buvo jau vėlu.

Gregas Stilsonas, pūkšdamas ir šūkaudamas, prakaitu žliaugiančiais skruostais, vijosi šunį per visą kiemą ir spardė tol, kol šis beįstengė inkšti vilkdamasis dulkėta žeme. Šuo plūdo kraujais. Jis gaišo.

— Nereikėjo kandžiotis! — šnabždėjo Gregas. — Girdi? Ar

girdi? Nereikėjo kandžiotis, šunpalaiki. Niekam nevalia pastoti man kelio. Girdi? Niekam.

Jis dar sykį spyrė kraujuotu batu, bet šuo tik dusliai sugargaliavo. Jokio džiaugsmo Gregas nejautė. Jam skėlė galvą. Vis per tą saulę. Vaikytis šunį spiginant saulei. Dar gerai, kad negavo smūgio.

Gregas sunkiai kvėpavo, akimirką užmerkė akis, prakaito lašai lyg ašaros ritosi veidu, o ežiuku apkirptuose plaukuose jie spindėjo it deimančiukai. Suspardytas šuo baigėsi prie jo kojų. Užmerktų vokų tamsoje Gregui kartu su širdies dūžiais pulsavo spalvoti šviesos taškeliai.

Skaudėjo galvą.

Kartais jis pagalvodavo, ar tiktai nesikrausto iš proto. Kaip štai dabar. Juk ketino tik purkštelėti šuniui amoniako, nuvaryti jį atgal į tvartą, kad galėtų įkišti tarp durų savo vizitinę kortelę. Kad, progai pasitaikius, vėl užsuktų ir ką nors įsiūlytų. O dabar? Dabar koktu net žiūrėti į šitą gaišeną. Turbūt geriau nė nepalikti kortelės?

Jis atmerkė akis. Šuo tysojo prie jo kojų žiopčiodamas, iš snukio lašėjo kraujas. Kai Gregas Stilsonas pažvelgė žemyn, šuo nuolankiai lyžtelėjo jam batą, sakytum prisipažindamas nugalėtas. Ir gaišo sau toliau.

— Nereikėjo plėšyti man kelnių, — tarė jis šuniui. — Sukišau už jas penkis dolerius, susmirdęs šunpalaiki.

Laikas sprukti iš čia. Neduok dieve, jeigu Klemas Kurmis su žmona ir šešetu vaikelių parsibelstų savo „Studebekeriu" iš miesto ir pamatytų besibaigiantį savo sargį, o šalia stovintį plėšiką komivojažierių. Gregą išvytų iš darbo. „Amerikos išganymo kelio" bendrovė nelaiko komivojažierių, kurie galabija krikščionių šunis.

Nervingai kikendamas, Gregas sugrįžo prie savojo „Merkurio", sėdo į automobilį ir, įjungęs atbulinį bėgį, greitai išvažiavo iš keliuko. Pasuko tiesiu kaip styga žvyrkeliu per kukurūzų lauką į rytus ir netrukus jau rūko juo šešiasdešimt penkių mylių per valandą greičiu, palikdamas už savęs per porą mylių nudrikusį dulkių šleifą.

Jis anaiptol nenorėjo prarasti šito darbo. Bent kol kas. Jis neprastai pelnėsi — prie gudrybių, žinomų „Amerikos išganymo kelio" bendrovei, Gregas pridėjo vieną kitą, bendrovei nežinomą. Taip, dabar jis neprastai pelnėsi. Be to, važinėdamas sutikdavo daug žmonių... daug mergų. Smagus gyvenimas, jeigu ne...

Jeigu ne tai, kad Grego jis nepatenkino.

Jis važiavo ir važiavo; galva, atrodė, tuoj pliš. Taip, šitoks gyvenimas jo nepatenkino. Jautėsi sutvertas didesniems darbams negu trankytis po Vidurio Vakarus, pardavinėti Biblijas ir klastoti

sąskaitas dėl papildomų dviejų dolerių kasdien. Jis jautėsi sutvertas... sutvertas...

Šlovei.

Taip, būtent taip, tik taip. Prieš kelias savaites jis parsigriovė ant šieno prėslo vieną mergą, jos namiškiai buvo išsidanginę į Deivenportą su furgonu viščiukų; iš pradžių ji pasiūlė atsigerti limonado, na, žodis po žodžio, žodis po žodžio, o po to, kai jis ją paėmė, ji ėmė vaipytis — atseit nuobodžiavusi kone kaip per pamokslą; ir tada jis velniaižin kodėl telžė jai. Telžė ir išvažiavo.

Na, ne visai taip.

Iš tikro jis šėrė jai tris ar keturis kartus, kol ji pradėjo bliauti ir šauktis pagalbos; tada jis atsikvošėjo ir vargais negalais — panaudodamas visą žavesį, kiek aukščiausiasis atseikėjo — apramino ją. Ir tąkart jam įsiskaudėjo galvą kaip šiandien, ir prieš akis lakstė ir daužėsi pulsuojantys ryškūs taškai; jis stengėsi save įtikinti, kad tai dėl karščio, pragariško karščio ant prėslo, bet ne vien dėl kaitros galvoje kalė kūjai. Protą aptemdė tūžmastis, tokia pat kaip ir šiandien, kieme, kai šuo draskė kelnes — akla, nesuvaldoma tūžmastis.

— Aš ne psichas, — balsiai ištarė Gregas. Jis skubiai nuleido šoninį stiklą, ir vidun plūstelėjo vasaros kaitra, sumišusi su dulkių, kukurūzų ir mėšlo kvapais. Garsiai paleido radiją, kažkokią dainą dainavo Peti Peidž. Galvą šiek tiek atleido.

Svarbiausia — neduoti rankoms valios ir nesusiteršti reputacijos. Jei laikysies šitų taisyklių, būsi nepažeidžiamas. Ir vienu, ir kitu atžvilgiu jis darė pažangą. Todėl nebe taip dažnai sapnuodavo tėvą su nusmauktu ant pakaušio katiliuku, palinkusį virš jo ir plyšojantį:*Tu niekam tikęs, snargly! Nė velnio tu netikęs, snargly!*

Šitokį sapną jis sapnuodavo vis rečiau ir rečiau todėl, kad viskas pasikeitė. Dabar Gregas nebe anas snarglys. Iš tikrųjų vaikystėje nuolat sirgdavo, buvo mažo ūgio, bet ištįso ir dabar jau jis išlaiko motiną...

O tėvas po žeme. Tėvas to nematys. Bet ir Gregas negalės sugrūsti jam tų žodžių atgal į koserę, nes tėvas žuvo, sprogus naftos gręžiniui; jis nebegyvas, o Gregui taip norėtųsi nors kartą, nors vieną vienintelį kartą atkasti kapą ir išrėkti į sutrūnijusį veidą: *Neiškranksėjai, tėvuli, neiškranksėjai tu man!* Ir atsivėdėjus spirti kaip tam...

Kaip tam šuniui...

Vėl galvą suspaudė it replėmis, bet nebe taip skaudžiai.

— Aš ne psichas, — pakartojo jis, bet muzika nustelbė jo žodžius. Motina dažnai kalbėdavo, kad jam lemta tapti dideliu žmogumi, tapti garsenybe, ir Gregas tuo įtikėjo. Svarbu tiktai tvardytis — nevertėjo skaldyti ausų mergšei, suspardyti šuns — ir likti švarutėliam.

Ateis laikas, ir jis sužinos, kokia šlovė jo laukia. O tuo Gregas neabejojo.

Jis vėl prisiminė šunį, bet šį kartą lūpos vos vyptelėjo, šaltai, abejingai.

Jo laukia šlovė. Nors ji, teisybė, gali ateiti negreitai, bet juk jis jaunas; pagaliau tai ne bėda, jei supranti, kad negali visko išplėšti iš gyvenimo vienu ypu. Bet kai tiki, viskas galiausiai išsipildo.

O jis tikėjo.

Ir tepadeda dievas ir jo sūnelis Jėzus kiekvienam, išdrįsusiam stoti Gregui skersai kelio.

Gregas Stilsonas iškišo pro automobilio langą įdegusią alkūnę ir ėmė švilpauti per radiją skambančią melodiją. Jis nuspaudė akceleratorių, senutėlis „Merkuris" įsibėgėjęs padidino greitį iki septyniasdešimties mylių per valandą ir nudūmė tiesiu Ajovos valstijos kaimo keliu į ateitį, nesvarbu kokia ji bus.

Pirma dalis

LAIMĖS RATAS

PIRMAS SKYRIUS

1

Tą vakarą Sarai įsiminė du dalykai: Džonio sėkmė prie Laimės rato ir kaukė. Bet metams bėgant, atmintyje iškildavo tiktai kaukė — jei Sara apskritai prisiversdavo galvoti apie tą kraupų vakarą.

Džonis Smitas gyveno daugiabučiame name Klivz Milze. Be penkiolikos aštuntą, palikusi automobilį už kampo, Sara paskambino prie paradinių durų. Šįvakar jiedu važiuos jos automobiliu, nes Džonio mašina nugabenta į Tibetso garažą Hempdene — užsikirto vairas ar kažkas panašaus. Kažkas nepigaus, pasakė Džonis telefonu ir susijuokė tokiu pažįstamu juoku. Sara jau būtų apsiašarojusi, jei šitai būtų atsitikę jos automobiliui — jos *piniginei.*

Ji nužingsniavo vestibiuliu link laiptų, pro skelbimų lentą. Paprastai čia būdavo prismaigstyta lapelių, reklamuojančių motociklus, stereosistemų komponentus; savo paslaugas siūlydavo mašininkės, skelbdavosi žmonės, norintys, kad kas nuvežtų į Kanzasą ar Kaliforniją, žmonės, ketinantys važiuoti į Floridą ir ieškantys bendrakeleivių pakaitomis vairuoti ir susimesti benzinui. Bet šįvakar kone visą lentą buvo užėmęs didžiulis plakatas — sugniaužtas kumštis rūsčiame raudoname it liepsna fone. Plakate buvo parašytas tik vienas žodis: STREIKAS! Ėjo į pabaigą 1970 metų spalis.

Džonio butas buvo trečiame aukšte langais į gatvę. „Mano penthausas“[1], — sakydavo jis. Ten jis galėdavo stovėti su smokingu kaip Ramonas Navaras[2], prisipylęs pilvotą taurę pigaus vyno, ir žiūrėti į apačioje pulsuojančią didžiulę Klivz Milzo širdį: plūstančias po kino seanso minias, siuvančius taksi, mirgančias neono reklamas. Prieš akis atsiveriančiame mieste klostosi beveik septyni tūkstančiai žmonių istorijų. Jiedu — viena iš jų.

---

[1] Prabangi vila, pastatyta ant plokščio dangoraižio stogo. *(Išnašose — vertėjo pastabos.)*

[2] Populiarus trečio dešimtmečio kino aktorius.

Faktiškai Klivz Milzas — tai centrinė gatvė su šviesoforu sankryžoje (po šeštos valandos vakaro jis pavirsdavo į blykčiojantį žibintą), pora dešimčių parduotuvių ir nedidelis mokasinų fabrikėlis. Kaip ir dauguma miestelių aplinkui Oroną, kuriame buvo Meino universitetas, Klivz Milzas vertėsi iš studentų, aprūpindamas juos alumi, vynu, benzinu, rokenrolo muzika, maisto pusfabrikačiais, narkotikais, bakalėjos prekėmis, butais, filmais. Kino teatras vadinosi „Paunksnė". Per mokslo metus jame rodydavo filmus apie meną ir nostalgiškus penkto dešimtmečio šlagerius, o vasarą be perstogės sukdavo spageti-vesternus su Klintu Istvudu.

Džonis ir Sara prieš metus baigė universitetą ir abu mokytojavo Klivz Milzo vidurinėje mokykloje, vienoje iš nedaugelio neprisijungusių prie apygardos švietimo sistemos. Universiteto profesūra ir administracija, kaip, beje, ir studentai, pamėgo gyventi Klivze, tad miestas turėjo pavydėtiną pajamų šaltinį. Jis turėjo ir gražią vidurinę mokyklą su moderniu centriniu pastatu. Miestiečiai galėjo giežti ant universiteto publikos dėl pasipūtėliškų jos kalbų ir antikarinių maršų, jau nekalbant apie jos kišimąsi į miesto reikalus, bet jie anaiptol nebuvo nusistatę prieš pinigus, kuriuos gaudavo kasmet už elegantiškas profesorių vilas bei daugiabučius namus rajone, vienų studentų pramintame Mulkių kolonija, kitų — Apkiautėlių alėja.

Sara pabeldė į duris, ir Džonis atsiliepė keistai prislopintu balsu:

— Neužrakinta, Sara!

Kiek susiraukusi, ji pastūmė duris. Džonio butas skendėjo tamsoje, tik buvo matyti gatvėje mirkčiojanti geltona šviesoforo akis. Baldai pūpsojo kaip kokie tamsūs kauburiai.

— Džoni?..

Pamaniusi, jog perdegė saugikliai, Sara atsargiai įžengė į vidų. Ūmai tamsoje išvydo veidą, siaubingą veidą iš košmariško sapno. Jis švytėjo vaiduokliška, žalzgana it puvėsiai šviesa. Viena akis, plačiai atmerkta, žvelgė į ją kažkaip užguitai. Kita nuožmiai šnairavo pro siaurą plyšelį. Kairioji veido pusė, ta, su atmerkta akimi, atrodė normali. Užtat dešinioji pusė — kaip pabaisos: nežmogiškai perkreipta, storiausios lūpos išvieptos, aplūžinėję dantys iššiepti ir taip pat švytėjo.

Sara kimiai klyktelėjo ir atšlijo atgal. Staiga užsidegė šviesa ir iš tamsios nežinios ji vėl atsidūrė Džonio bute. Ant sienos — Niksonas, prekiaujantis senais automobiliais, ant grindų — Džonio motinos nupintas kilimas, stovėjo vyno buteliai, paversti žvakidėmis. Veidas nustojo švytėjęs ir ji suprato, jog tai tėra kaukė, kokios pardavinėjamos pigiose krautuvėlėse Visų šventųjų dieną[3].

[3] Visų šventųjų diena — lapkričio 1 d. Šios dienos išvakarėse vaikai, užsidėję kaukes, apsitaisę it vaiduokliai, išdaigauja, krečia visokius pokštus.

Žydra Džonio akis mirkčiojo jai iš kaukės akiduobės.

Džonis nusitraukė kaukę, stovėjo prieš ją draugiškai šypsodamas su išblukusiais džinsais ir rudu nertiniu.

— Sveikinu su švente, Sara,— tarė.

Širdis vis dar daužėsi. Sara iš tikrųjų persigando.

— Labai juokinga,— atšovė ji ir apsisuko eiti. Sara nemėgo šitokių išdaigų.

Jis sugriebė ją tarpduryje.

— Klausyk... Aš atsiprašau.

— Manau, yra dėl ko.— Ji šaltai žvelgė į jį, bent jau stengėsi taip žvelgti. Pyktis pamažu lėgo. Ant Džonio negalima ilgai niršti, štai visa bėda. Myli jinai jį ar ne — ji stengėsi nuspręsti,— bet ilgai širsti ant jo ar giežti apmaudo ji nepajėgė. Argi galima griežti dantį ant Džonio Smito, pagalvojo ji, ir ta mintis pasirodė tokia paika, jog Sara nejučiomis šyptelėjo.

— O, čia jau kas kita. Žinai, vaikine, beveik pamaniau, kad nori pasiųsti mane velniop.

— Aš ne vaikinas.

Jis nužvelgė ją.

— Tą aš pastebėjau.

Sara vilkėjo storus kailinius — dirbtinio meškėno ar kokio kito nebrangaus žvėrelio, ir naivus jo geidulingumas vėl pralinksmino ją:

— Šitame maiše nė neatskirsi.

— Jau aš tai atskirsiu,— tarė Džonis. Jis apkabino ją ir pabučiavo. Ji nenorėjo atsakyti į jo bučinį, bet, žinoma, neištvėrė.

— Atleisk, kad išgąsdinau,— atsiprašė jis ir draugiškai patrynė nosimi jai nosį prieš paleisdamas. Paskui pakėlė kaukę.— O aš maniau, tau patiks. Užsidėsiu ją penktadienį klasėje.

— Oi, Džoni, bet juk visai pašlis drausmė.

— Kaip nors išsikapstysiu,— išsišiepė jis. Ir jis, velniai rautų, tikrai išsikapstys.

Sara kasdien ateidavo į mokyklą su didžiuliais kaip kaimo mokytojos akiniais, plaukai taip standžiai suveržti į kuodelį, jog ji, rodės, tik tik neklykia iš skausmo. Jos sijonai siekdavo kone kelius, nors daugelio mergaičių vos pridengdavo kelnaičių apvadus (vis tiek mano kojos gražesnės už jų, piktdžiugiškai galvodavo Sara). Ji susodindavo mokinius abėcėlės tvarka — pagal vidurkio dėsnį tai turėjo išsklaidyti išdykėlius — ir nedvejodama siųsdavo neklaužadas pas direktoriaus pavaduotoją; juk jis, o ne ji gauna penkiais šimtais dolerių daugiau per metus už tai, kad vykdo egzekucijas. Ir vis dėlto ji turėjo be paliovos kovoti su baubu, persekiojančiu kiekvieną pradedantį mokytoją,— su Nedrausmingumu.

Vis labiau slėgė nuojauta, kad ją stebi slaptas prisiekusiųjų teismas — lyg kokia viešoji mokinių nuomonė,— kuris vertino kiekvieną naują mokytoją, ir kad tų prisiekusiųjų sprendimas ne itin jai palankus.

Džonis, bent jau iš pažiūros, atrodė visiška gero mokytojo priešingybė. Jis goglindavo iš klasės į klasę, mintimis skrajodamas padebesiais, dažnai vėluodavo į pamoką, jei stabtelėdavo pasišnekėti su kuo nors per pertrauką. Leisdavo vaikams sėdėti kur kam patinka, tad nė vienas nepasilikdavo savo vietoje ilgiau kaip dieną, o didžiausi galvažudžiai vis atsidurdavo paskutiniuose suoluose. Sara šitaip nebūtų įsiminusi jų vardų nė iki kovo mėnesio, o Džonis jau pažinojo mokinius kaip penkis pirštus.

Jis buvo aukštas, gunktelėjęs, ir mokiniai praminė jį Frankenšteinu[4]. Džonį ši pravardė veikiau pralinksmino nei užgavo. Per jo pamokas klasėje būdavo tylu, niekas neišdykavo, praleidinėtojų retai tepasitaikydavo (Saros mokiniai nuolat bėgdavo iš jos pamokų), ir tas pats prisiekusiųjų teismas buvo palankiai nusiteikęs jo atžvilgiu. Džonis buvo iš tų mokytojų, kuriems po kokio dešimtmečio dedikuojamas mokyklos kasmetinis leidinys. Sara — ne. Kartais ji tiesiog iš galvos eidavo, nesuprasdama, kodėl taip yra.

— Gal nori alaus prieš kelionę? Arba taurės vyno? Ar šiaip ko?

— Ne, bet tikiuosi, kad tu pinigingas,— atsakė ji, kibdama jam už parankės ir visai nebeširsdama.— Aš mažiau kaip po tris dešreles nevalgau. Ypač per paskutinę metų mugę.

Jie buvo susitarę važiuoti į Estį, už dvidešimties mylių į šiaurę nuo Klivz Milzo; vienintelė to miestuko pretenzija į abejotiną garsą buvo PATI PASKUTINĖ METŲ ŽEMĖS ŪKIO MUGĖ NAUJOJOJE ANGLIJOJE. Mugė turėjo baigtis penktadienį vakare, Visų šventųjų dienos išvakarėse.

— Kadangi mums moka penktadieniais, esu gana pasiturintis. Turiu aštuonis dolerius.

— O. . . viešpatie!— pakėlė akis į dangų Sara.— Aš visada tikėjau, kad jeigu būsiu dora, vieną gražią dieną sutiksiu turtingą ir dosnų senelį.

Džonis nusišypsojo ir linktelėjo.

— Mes, sąvadautojai, susižeriam da-a-aug pinigų, pupyte. Apsivelku striukę ir braukiam.

Sara švelniai žvelgė į jį, širdyje priekaištaudama sau, o vidinis balsas, pasigirstantis vis dažniau ir dažniau,— kai ji maudydavosi po dušu, skaitydavo knygą, ruošdavosi pamokoms ar taisydavosi vakarienę,— prabilo vėl, tarsi įsijungus vienai iš tų trisdešim-

---

[4] Anglų rašytojos Meri Šeli (1797—1851) fantastinio siaubo romano „Frankenšteinas, arba Naujasis Prometėjas" pagrindinis herojus.

ties sekundžių reklamų per televiziją: *Jis labai labai mielas ir taip toliau, su juo lengva, jis linksmas, niekad nepravirkdys tavęs. Bet ar tai meilė? Tai yra, ar viso šito pakanka meilei? Net kai mokeisi važiuoti dviračiu, ne kartą turėjai nugriūti ir nusibrozdinti kelius. Vadinkime tai patyrimo kaina. O tai juk buvo smulkmena.*

— Einu į tualetą,— pareiškė jis.

— Gerai, gerai,— šyptelėjo ji lūpų kraščiukais. Džonis buvo vienas iš tų žmonių, kurie būtinai informuoja visus apie savo natūralius poreikius. Dievaižin kodėl.

Ji priėjo prie lango ir pažvelgė į Centrinę gatvę. Automobilių stovėjimo aikštelėje šalia O'Maiko picerijos, kur rinkdavosi ir alaus mėgėjai, dūko vaikai. Staiga ji panūdo pasiausti su jais, pavirsti viena iš tų mergaičiukių, išmesti iš galvos visus rūpesčius — ar bent nustumti juos į ateitį. Universitetas buvo smagi vieta. Žadėtoji žemė, kur kiekvienas, net ir dėstytojai, galėjo būti Piterio Peno draugai ir niekada neužaugti. Visada atsirastų koks nors Niksonas arba Agnius, kuris suvaidintų kapitoną Huką.

Ji susipažino su Džoniu, kai rugsėjo mėnesį jis pradėjo mokytojauti, bet atsiminė jo veidą iš kursų, kuriuos abu lankė. Ji buvo studentų asociacijos „Delta Tau Delta" mergina, ir joks apibūdinimas, tinkantis Džoniui, netiko Danui. Danas buvo beveik idealiai gražus, kupinas kandaus ir neišsenkančio sąmojo, nuo kurio jai visada būdavo mažumėlį nesmagu, smarkiai išgeriantis, aistringas meilužis. Pasigėręs jis kartais elgdavosi niekšiškai. Sarai įstrigo atmintin vakaras Bengoro „Bras Reilo" restorane. Už pertvarėlės sėdintis vyriškis juokais nuginčijo kažkokį Dano teiginį dėl vienos futbolo komandos, ir Danas paklausė, ar tik jis nenori grįžti namo su galva, atsukta į užpakalį. Vyriškis atsiprašė, bet Dano netenkino atsiprašinėjimai; jis norėjo muštis. Pradėjo užgaulioti moterį, sėdinčią su tuo vyriškiu. Sara uždėjo ranką ant Dano alkūnės ir paprašė jį liautis. Danas nustūmė jos ranką ir taip dėbtelėjo žalsvomis akimis su grėsmingais blausiais žiburėliais, kad visi žodžiai, kuriuos ji gal dar būtų ištarusi, įstrigo gerklėje. Galų gale Danas ir tas vyriškis išėjo laukan, ir Danas jį sumušė. Danas tol jį daužė, kol anas — beveik keturiasdešimtmetis ir jau užsiauginęs pilvuką — pradėjo šaukti. Sara kaip gyva nebuvo girdėjusi vyro klyksmo, bet ir nebenorėtų daugiau išgirsti. Jie gavo sprukti, nes barmenas pamatė, kas dedasi, ir iškvietė policiją. Tą naktį ji būtų grįžusi viena (*Nejaugi? Ar tikrai?* tyčiojosi vidinis balsas), bet iki universiteto miestelio dvylika mylių kelio, autobusai nustojo kursavę šeštą valandą vakaro, o prašytis pavėžinama ji bijojo.

Važiuojant Danas neištarė nė žodžio. Vienas jo skruostas buvo įdrėkstas. Tik įdrėkstas. Prie Hart Holo, savojo bendrabučio, Sara pasakė, kad nebenorinti daugiau jo matyti.

— Kaip nori, mažyte,— abejingai atsakė Danas, lyg apipildamas šaltu vandeniu. Bet kai jis paskambino antrą kartą po „Bras Reilo" incidento, ji sutiko pasimatyti su juo, nors širdyje smerkė save.

Taip buvo visą paskutiniojo kurso rudens semestrą. Danas ir baugino, ir žavėjo. Jis buvo pirmasis tikras jos meilužis, ir netgi dabar, 1970 metais, dvi dienos iki Visų šventųjų, jis tebebuvo vienintelis tikras jos meilužis. Su Džoniu ji nebuvo intymiai suartėjusi.

Su Danu jai buvo gerai. Jis nesiskaitė su ja, bet jai buvo gerai. Danas visai nesisaugojo, todėl jai tekdavo eiti į universiteto polikliniką, mikčioti apie skausmingas mėnesines, kad gautų tabletę. Sekso prasme Danas visiškai dominavo. Sara ne dažnai patirdavo su juo orgazmą, bet jo šiurkštumas kartais sujaudindavo ją, ir jų ryšio paskutinėmis savaitėmis Sara pradėjo godžiai jausti subrendusiai moteriai būdingą gero sekso poreikį, troškimą, gluminamai sumišusį su kitais jausmais: pasišlykštėjimu ir Danu, ir savimi, suvokimu, kad sekso, visai priklausomo nuo pažeminimo ir dominavimo, negalima laikyti „geru seksu", ir panieka sau, kad neįstengia nutraukti jausmus alinančių santykių.

Viskas nutrūko staiga, šių metų pradžioje. Jį pašalino.

— Kur važiuosi? — droviai pasiteiravo ji, sėdėdama ant jo kambario draugo lovos; tuo metu jis grūdo daiktus į du lagaminėlius. Jai knietėjo paklausti kitų, asmeniškesnių dalykų: „Ar tu būsi arti?", „Ar eisi dirbti?", „Ar mokysies vakarais?", „Ar tavo planuose lieka vietos man?" Šito, paties svarbiausio, ji neišdrįso klausti, nes nebuvo pasirengusi jokiam atsakymui. O atsakymas į aną neutralų klausimą pribloškė ją.

— Turbūt į Vietnamą.

— Ką?!

Pasiekęs pasirausė lentynoje tarp popierių ir numetė jai laišką. Tai buvo Bengoro naujokų šaukimo centro įsakymas atvykti pasitikrinti sveikatos.

— Ar negali išsisukti?

— Ne. O gal ir galėčiau. Pats nežinau. — Jis užsidegė cigaretę. — Neturiu noro net mėginti.

Sara spoksojo į jį, užkandus žadą.

— Man pakyrėjo šitas scenarijus. Baigti koledžą, įsikibti tarnybos, parsivesti žmonelę. Nuvokiu, kad taikai į tą vakuojančią vietą. Nemanyk, kad apie tai negalvojau. Neišdegs. Ir tu supranti, ir aš. Mudu vienas kitam netinkam, Sara.

Ji išbėgo iš kambario, gavusi atsakymą į visus klausimus iš karto, ir nuo to laiko nebematė jo. Keliskart buvo sutikusi kambario draugą. Tarp sausio ir birželio jis gavo iš Dano tris laiškus. Daną paėmė į kariuomenę ir išsiuntė kažkur į pietus pradiniam

apmokymui. Tai buvo paskutinė žinia, kurią gavo kambario draugas. Ir Sara Breknel.

Ir pradžių ji buvo įsitikinusi, kad laikosi puikiai. Visos tos sentimentalios dainos, skambančios per automobilio radiją po vidurnakčio, nebežavėdavo jos. Kaip ir banalios frazės apie užgesusią meilę ir ašarų priepuolius. Ji nesikorė kitam vaikinui ant kaklo iš nevilties ir nenuėjo per rankas. Tą pavasarį daugiausia vakarų ji praleido ramiai besimokydama bendrabučio kambaryje. Tai buvo atvanga. Be širdgėlos.

Tiktai po to, kai sutiko Džonį — praėjusį mėnesį, per naujų mokytojų susipažinimo vakarą, juos suvedė į porą vardų loterijos atsitiktinumas, — Sara suprato, koks siaubingas jai buvo paskutinis studijų semestras. Tai padėtis, kurios nejauti, nes per daug esi ja persisėmęs. Kaip toje pasakėčioje apie du asilus, pririštus greta Amerikos Vakarų miestelyje. Pirmasis vietinis, ant jo nugaros tik balnas. Antrasis — aukso ieškotojo asilas, apkrautas ryšuliais, stovyklos ir virtuvės rakandais bei keturiais rūdos maišais po penkiasdešimt svarų. Jo kupra nuo tų sunkenybių išlinkusi lyg armonika. Miestelio asilas sako: „Na ir krovinį bogini". Aukso ieškotojo asilas nustemba: „Kokį krovinį?"

Pagalvojus apie praeitį, atsiverdavo tuštuma, kelianti šiurpą, — tai buvo penki kvapą gniaužiantys mėnesiai. Net aštuoni, jei pridėsime šią vasarą, kai ji išsinuomojo butuką Flego gatvėje, Vizyje, ir ničnieko neveikė, tik dairėsi mokytojos vietos ir rijo kišeninius romanus. Ji atsikeldavo, papusryčiaudavo, eidavo į paskaitą absolventams arba ten, kur būdavo numačiusi pasikalbėti dėl darbo, sugrįždavo namo, valgydavo, priguldavo snūstelėti (tas pogulis kitąsyk užsitęsdavo ketvertą valandų), po to vėl pavalgydavo, skaitinėdavo knygas daugmaž iki pusės dvyliktos, žiūrėdavo Keveto laidą, kol apimdavo žiovulys, tada eidavo miegoti. Ji neprisiminė, kad tuo laikotarpiu būtų dėl ko nors *susimąsčiusi*. Gyvenimas tapo rutina. Retkarčiais neaiškus skausmas sugeldavo strėnose, *neišsipildymo skausmas,* — bent jai atrodė, kad moterys romanistės taip jį vadina; tada ji palįsdavo po šaltu dušu. Ledinės adatėlės imdavo skaudžiai badyti, ir tai suteikdavo aštraus, sunkiai suvokiamo pasitenkinimo.

Kada ne kada ji pagirdavo save už tai, kad stebėtinai subrendo po tos istorijos. Veik neprisimindavo Dano. . . pala pala, kokia jo buvo pavardė? Cha, cha! Tik vėliau ji suprato, kad tuos aštuonis mėnesius nė nepagalvojo apie ką nors kita. Per tuos ašuonis mėnesius šalį sukrėtė spazmiški traukuliai, o ji beveik nieko nepastebėjo. Protesto žygiai, „faraonai", užsimaukšlinę šalmus su antveidžiais, su dujokaukėmis, tūžmingi Agniaus išpuoliai prieš spaudą, šūviai Kento universitete, smurto vasara, kai juodieji ir radikalų grupės išėjo į gatves, — sakytum visa tai būtų dėjęsi naktinėje televizijos laidoje. Kaip nuostabiai ji ištvėrė išsiskyrimą su Danu, kaip puikiai prisitaikė, ir

kaip jai lengva ant širdies, kai viskas taip šauniai klostosi — Sara dabar tik apie tai ir tegalvojo. „Kokį krovinį?"

Paskui ji pradėjo dėstyti Klivz Milzo vidurinėje mokykloje. Šešiolika metų prasimokius, atsidurti kitoje mokytojo stalo pusėje — nemenkas sukrėtimas. Susipažinimo vakare sutiko Džonį Smitą (koks absurdiškas sąskambis — Džonis Smitas; nejaugi jis realus?). Sara buvo pakankamai pastabi, kad suvoktų, kaip jis apžiūrinėja ją: ne gašliai, o nuoširdžiai žavėdamasis, kaip dailiai ji atrodo su pilkšva megzta suknele.

Jis pakvietė ją į kiną — „Paunksnėje" rodė „Pilietį Keiną" — ir ji sutiko. Jie smagiai praleido laiką, ir ji protarpiais pagalvodavo: *Jokių fejerverkų!* Jai buvo malonu, kai, linkėdamas labos nakties, jis pabučiavo ją, ir ji pagalvojo: *Žinia, jis ne Erolas Flinas*[5]. Ji vis šypsojosi iš siaubingų jo tauškalų. *Jis stengsis būti panašus į Henrį Jangmeną*[6]*, kai taps suaugesnis.*

Tą patį vakarą, kai ji sėdėjo miegamajame ir žiūrėjo, kaip Beti Deivis naktinėje melodramoje vaidina akiplėšą karjeristę, tos mintys vėl grįžo. Ji nustojo kramsnoti obuolį kiek sutrikusi dėl savo šališkumo.

O vidinis balsas, išmintingai tylėjęs didesnę šių metų dalį, įžūliai įsiterpė: *Manyk, kaip nori, bet jam vis dėlto toli iki Dano. Argi ne?*

Ne! bandė įteigti sau atitokusi. *Aš visiškai nebegalvoju apie Daną. Tai. . . buvo seniai.*

Vystyklai — štai kas buvo seniai, atšovė balsas. *Danas tave pametė vakar.*

Ūmai ji susivokė, kad sėdi savo bute vėlai naktį, valgo obuolį ir žiūri filmą, kuris jos visiškai nedomina, ir tą daro dėl to, kad tai lengviau negu mąstyti; juk taip nyku, kai tegalvoji vien apie save ir savo nelaimingą meilę.

Dabar ji galutinai sutriko.

Ir pratrūko raudoti.

Ji susitiko su Džoniu ir antrą, ir trečią kartą, o tai irgi buvo savotiškas praregėjimas, kuo ji pavirto. Nebūtų galėjusi įtikinamai pameluoti, kad turi kitą pasimatymą, nes niekam jų neskyrė. Sara buvo daili, simpatiška mergina ir daug kas ją šnekino po to, kai išsiskyrė su Danu, bet ji tik keletą kartų nuėjo su Dano kambario draugu į Deno restoranėlį suvalgyti šnicelio; dabar ji suprato (atmiešdama pasibjaurėjimą graudžiu humoru), kad į šituos nekaltus pasimatymus eidavo tik tam, kad iškvostų vargšą vyruką apie Daną. „Kokį krovinį?"

Dauguma kurso merginų, baigusios universitetą, dingo iš aki-

---

[5] Erolas Flinas — JAV kino aktorius.
[6] Henris Jangmenas —garsus komikas.

račio. Beti Hakman iškeliavo su taikos korpusu į Afriką, didžiai nuliūdindama turtingus tėvus, senos Bengoro šeimos palikuonis; Sara kartais su nuostaba pagalvodavo, kaip ugandiečiai žiūrės į Beti baltą, įdegimui nepasiduodančią odą, pelenų spalvos šviesius plaukus ir abejingą, moterų klubo išpuoselėtą grožį. Dini Stabs mokosi aspirantūroje Hiustone. Reičelė Džergens ištekėjo už savo vaikino ir šiuo metu laukiasi kūdikio kažkur vakarų Masačusetso tyruose.

Šiek tiek stebėdamasi, Sara gavo pripažinti sau, kad Džonis Smiltas — pirmas naujas draugas po ilgos ilgos pertraukos. O juk ji buvo kurso Populiarioji Mis. Ji nuėjo į pasimatymus su pora Klivzo mokytojų, kad netaptų atsiskyrėle. Vienas iš jų buvo Dženas Sedeskis, ką tik iškeptas matematikas, bet akivaizdus nuobodulio veteranas. Kitas, Džordžas Raundsas, iškart pradėjo lįsti prie jos. Sara šėrė per veidą, bet rytojaus dieną jam užteko įžūlumo mirktelti, jiedviem prasilenkiant koridoriuje.

Džonis buvo mielas, su juo lengva bendrauti. Jis traukė ją ir kaip vyras, nors ji nebūtų nuoširdžiai pasakiusi, ar labai, bent kol kas. Prieš savaitę, grįžus penktadienį iš mokytojų rudens konferencijos Votervilyje, jis pasikvietė ją pietų — naminių spageti. Kol ant lėtos ugnies virė padažas, jis sulakstė už kampo ir grįžo su dviem buteliais pigaus obuolių vyno. Tai vis Džonio stilius, kaip ir jo pareiškimai, einant į tualetą.

Pavalgę jiedu žiūrėjo televizorių, paskui pradėjo myluotis ir vienas dievas težino, ką būtų darę paskui, jeigu ne pora jo draugų, universiteto dėstytojų, užgriuvusių su dekanato pareiškimo dėl akademinės laisvės juodraščiu. Jie norėjo, kad Džonis jį perskaitytų ir pasakytų savo nuomonę. Jis tai padarė, bet anaiptol ne taip noriai nei paprastai. Ji pastebėjo tai, ir ją apėmė slaptas džiaugsmas, net ir skausmas strėnose — *neišsipildymo skausmas* — jai buvo malonus, ir tą naktį ji nebemaldė jo dušu.

Ji atsisuko nuo lango ir priėjo prie sofos, ant kurios Džonis buvo padėjęs kaukę.

— Su švente,— prunkštelėjo ji.

— Ką?— atsišaukė Džonis.

— Pasakiau, kad jeigu tuoj pat neišlįsi, važiuosiu viena.

— Jau bėgu.

— Puiku!

Ji perbraukė pirštu Džekilio-Haido kaukę. Kairė pusė — gerojo daktaro Džekilio, dešinė — siaubūno pusžmogio Haido. „O kur mes būsime Padėkos dieną[7]?— šmėkštelėjo mintis.— O per Kalėdas?"

[7] Padėkos diena *(Thanksgiving Day)* — amerikiečių metinė šventė pirmųjų kolonistų atminimui, švenčiama paskutinį lapkričio ketvirtadienį.

Nuo tos minties kūnu perbėgo jaudinantis malonus šiurpuliukas. Jis jai patiko. Visiškai normalus, mielas vyrukas.

Vėl dirstelėjo į kaukę: grasusis Haidas tarytum piktybinis auglys kėlėsi iš Džekilio veido. Kaukė buvo nudažyta fluorescenciniais dažais, todėl ir švytėjo tamsoje.

O kas yra normalus? Niekas. Dievaži, niekas. Jeigu jis būtų normalus, argi jam šautų į galvą užsidėti šitokį dąiktą klasėje, ir dar įsitikinus, kad drausmė nepašlis? Ir kaip vaikai gali pravardžiuoti jį Frankenšteinu ir gerbti, ir dar mėgti. Ir tai normalu?

Išniro Džonis, praskleisdamas iš karoliukų suvertą užuolaidą, skiriančią svetainę nuo miegamojo ir tualeto.

Jeigu jis panorės manęs šįvakar, aš turbūt neprieštarausiu.

Nuo šitos minties paliko šilta, lyg po ilgo nebuvimo grįžus namo.

— Ko šypsaisi?

— Šiaip sau,— atsakė ji, mesdama kaukę atgal ant sofos.

— Na, pasakyk. Kas nors malonaus?

— Džoni,— tarė ji, dėdama ranką jam ant krūtinės ir stiebdamasi, kad galėtų pabučiuoti,— kai kurių dalykų nereikia garsiai kalbėti. Eime.

2

Abu stabtelėjo vestibiulyje, kol jis sagstėsi medvilninę striukę. Jos akys nejučiomis vėl nukrypo į plakatą STREIKAS! su sugniaužtu kumščiu liepsnos fone.

— Šiemet bus dar vienas studentų streikas,— tarė jis, pasekęs jos žvilgsnį.

— Dėl karo?

— Ne tiktai. Ir Vietnamas, ir rezervistų mobilizavimas, ir neramumai Kento universitete sukėlė studentus ant kojų. Man rodos, dar niekada auditorijose nesėdėjo taip mažai knislių.

— Ką tu vadini knisliais?

— Ogi tuos, kurie kala dėl pažymio, kuriems nusispjaut į mūsų visuomenę, jeigu tik ji aprūpins dešimties tūkstančių dolerių alga. Knisliui nusispjauti į viską, išskyrus nuosavą kailį. Bet tie laikai praėjo. Daugelis knislių atsikvošėjo. Artėja didelės permainos.

— Ir tau tai rūpi? Net pabaigus mokslus?

Jis išpūtė krūtinę:

— Madam, juk aš Meino universiteto absolventas. Smitas, iš septyniasdešimtųjų laidos. Sudaužkim bokalus už šaunųjį senąjį Meiną!

Ji šyptelėjo:

— Gerai, gerai, važiuojam. Aš noriu pasisukti karusele, kol jos neužrakino nakčiai.

— Puiku,— tarė jis, imdamas ją už rankos.— Aš kaip žinodamas pastačiau tavo automobilį už kampo.

— Ir turime aštuonis dolerius. Mūsų laukia nuostabus vakaras.

Vakaras buvo apniukęs, bet be lietaus, ganėtinai šiltas spalio pabaigai. Aukštybėse mėnulio pjautuvas skverbėsi pro debesų klodą. Džonis apkabino ją ir ji prisiglaudė prie jo.

— Žinai, Sara, visą laiką mąstau apie tave.— Jo balsas skambėjo beveik nerūpestingai, bet tik beveik. Jos širdis akimirką apmirė, o paskui ėmė pašėlusiai plakti.

— Tikrai?

— Tas vyrukas, Danas, manau, įskaudino tave, ar ne?

— Ir pati nesusigaudau, ką jis man padarė,— nuoširdžiai prisipažino ji.

Dabar geltona šviesoforo akis mirksėjo už kvartalo, ir jųdviejų šešėliai čia atsirasdavo, čia vėl pradingdavo priešais.

Džonis, atrodo, pergalvojo tai, ką ji pasakė.

— Aš nenorėčiau šitaip pasielgti,— galiausiai tarė jis.

— Žinau, kad tu nepasielgsi. Bet, Džoni. . . viskam reikia laiko.

— Na, taip,— tarė jis.— Laiko. Man regis, mes jo turime.

Šita frazė nuolatos skambės jai ausyse — dar aiškiau ir įtaigiau sapnuose — nenusakomo kartėlio ir praradimo intonacijomis.

Jie pasuko už kampo, ir Džonis atidarė jai automobilio dureles. Po to, apėjęs mašiną, atsisėdo prie vairo.

— Tau šalta?

— Visai ne,— tarė ji.— Toks ir turi būti didžių lūkesčių vakaras.

— Taip,— pritarė jis, pradėdamas važiuoti. Mintimis ji vėl grįžo prie tos kvailos kaukės. Daktaro Džekilio pusė su žydra Džono akimi tuščioje akiduobėje, išsiplėtusioje iš nuostabos — *klausykit, vakar aš išradau naują kokteilį, bet nemanau, kad jį duos baruose,*— šita kaukės pusė buvo visai priimtina, už jos galėjai įžvelgti dalelytę paties Džonio. Sarą paikai baugino antroji pusė — Haido, nes ana akis buvo pavirtusi į siaurą plyšelį. Už jo galėjo tykoti kas tik nori. Bet kas. Kad ir Danas.

Bet kai jie atvažiavo į mugę Estyje, kur centrinės alėjos tamsoje mirguliavo plikos lemputės, o ilgi apžvalgos rato stipinai žybsėdami kilo ir leidosi, Sara pamiršo kaukę. Ji buvo su savo vaikinu, ir vakaras žadėjo būti puikus.

3

Jie patraukė centrine alėja, susiėmę rankomis, beveik nesikalbėdami; Saros atmintyje iškilo vaikystės dienų mugės. Ji augo Pietų Paryžiuje, Meino valstijos vakarinės dalies miestelyje, kur buvo

popieriaus fabrikas, o didžioji mugė paprastai vykdavo Fraiberge. Džoniui, kilusiam iš Pounelo, įsiminė visų mugių mugė Topseme. Tiesą sakant, šitos miestelių mugės visur buvo panašios, jos beveik ir nesikeitė. Palieki automobilį purvinoje stovėjimo aikštelėje, prie vartų sumoki du dolerius, ir tik įžengęs užuodi karštas dešreles, kepamus pipirus bei svogūnus, rūkytą kiaulieną, mėgstamus ledinukus, pjuvenas ir salstelėjusį arkliašūdžio aromatą. Girdi, kaip dusliai džerška „amerikietiški kalneliai" mažyliams, kurie dar vadinami „lauko pele". Girdi, kaip pyška pneumatiniai šautuvėliai tire, kaip metaliniu balsu kriokia garsiakalbiai, skelbiantys numerius bingo žaidėjams; garsiakalbiai sukabinėti aplink didelę palapinę, pristatytą ilgų stalų ir sudedamų kėdžių iš laidojimo biuro. Rokenrolo muzika varžosi su vargonėliais. Kvietėjai be paliovos šaukia — du šūviai už du dešimtukus, laimėsi vieną iš tų kimštų šunyčių savo vaikučiui — ei ei ei, skubėkit visi, mėtykit žiedus, kol išlošit. Ničniekas nepasikeitė. Tu vėl esi vaikas, karštai trokštantis, kad tave apsuktų.

— Žiūrėk! — ji sustabdė jį. — Karuselė! Karuselė!

— Žinoma, — nuramino ją Džonis. Jis atkišo popierinį dolerį moteriškei kasos būdelėje, o ši padavė jam du raudonus bilietus ir du dešimtukus, nepakeldama akių nuo žurnalo „Fotoplei".

— Ką reiškia tas „žinoma"? Kodėl taip su manim kalbi?

Jis gūžtelėjo pečiais. Jo veidas buvo apsimestinai nekaltas.

— Svarbu ne tai, ką tu pasakei, Džoni Smitai, o kaip pasakei.

Karuselė sustojo. Žmonės lipo lauk ir ėjo pro juos — daugiausia paaugliai melsvomis kariškomis palaidinėmis iš standaus medvilninio audinio arba atsagstytomis striukėmis. Džonis užvedė ją ant medinės pakylos ir padavė bilietus karuselės kontrolieriui, iš pažiūros labiausiai nuobodžiaujančiai būtybei visoje visatoje.

— Nieko sau, — tarė Džonis, kai šis pasodino juos į mažą apvalią gondolą ir nuleido saugos skersinį.— Juk šitie lopšiai sukasi ratu ant bėgio, ar ne taip?

— Taip.

— O tie bėgiai pritvirtinti ant didelės apvalios lėkštės, kuri sukasi ir sukasi, ar ne taip?

— Taip.

— Tai va, kai karuselė pasileidžia visu greičiu, lopšys, kuriame sėdime, sukasi savo orbita ir gali išvystyti tokį greitį, kuris gal tik kiek mažesnis nei kosmonautų, kai jie pakyla iš Kenedžio iškyšulio. Aš pažinojau vaikiną. . . — Džonis rimtu veidu pasilenkė prie jos.

— Na, jau vėl fantazuosi, — suabejojo Sara.

— Būdamas penkerių, jis nukrito nuo paradinių laiptų ir jam per plauko plotį įskilo kaklo slankstelis. O *po dešimties metų* Topsemo mugėje jis kad įsisuko karusele. . . ir. . . ir. . .— Džonis gūžtelėjo pečiais ir užjaučiamai patapšnojo jai per ranką. — Bet tau, Sara, gal viskas baigsis gerai.

— Oiii. . . Aš noriu išliiiipti. . .

Karuselė suko juos vis smarkiau, paversdama mugę ir centrinę alėją nuožulniai išsklidusia šviesų ir veidų dėme. Sara spygčiojo, kvatojo, paskui ėmė kumščiuoti jį.

— Įskilo per plauko plotį! — šaukė ji jam. — Aš tau parodysiu per plauko plotį, kai mes išlipsim, melagi nelaimingas.

— Ar jau ką nors jauti kaklo srityje? — meilikaujamai paklausė jis.

— Ak tu, melagi!

Jie sukosi vis greičiau ir greičiau, ir kai skriejo pro kontrolierių — dešimtą? o gal penkioliktą kartą? — Džonis pasilenkė ir pabučiavo ją, o gondola kaukdama sukosi savo orbita, jų lūpos liejosi į kažką karšto, svaiginančio ir labai artimo. Paskui karuselė ėmė suktis lėčiau, jų gondola, sakytum nenoromis, aptarškėjo dar vieną ratą ir galų gale, svyruodama ir supdamasi, sustojo.

Jiedu išlipo, ir Sara čiupo jam už sprando.

— Per plauko plotį, basly tu!— sukuždėjo ji.

Pro šalį plaukė apkūni dama žydromis kelnėmis ir pigiais mokasinais. Džonis užkalbino ją, nykščiu rodydamas į Sarą:

— Madam, šita mergiotė prie manęs kimba. Jei pamatysite policininką, pasakykite jam, gerai?

— O jūs, jaunuoliai, vaizduojatės esą labai sąmojingi, — paniekinamai iškošė storulė. Ji nukrypavo link bingo palapinės, dar stipriau spausdama po pažastimi rankinuką. Sara neištvėrė ir ėmė kikenti.

— Tu nepakenčiamas.

— Aš blogai baigsiu, — sutiko Džonis. — Mano mama visada taip sakydavo.

Jie vėl patraukė centrine alėja, laukdami, kol pasaulis nustos siūbavęs jiems prieš akis ir po kojomis.

— Ar tavo mama labai religinga? — paklausė Sara.

— Baptistė iki gyvo kaulo, — atsakė Džonis. — Bet jinai neįkyri. Kai aš namuose, ji negali susilaikyti ir vis kaišioja man brošiūras, bet čia jos reikalas. Mudu su tėčiu susitaikėm su tuo. Kartais mėgindavau pasišaipyti iš jos apaštalavimo, — na, paklausdavau, su kuo miegodavo Kainas Nodo žemėje, jeigu jo tėvai buvo pirmieji žmonės Žemėje, ar panašių niekų, bet paskui nusprendžiau, kad tai žema, ir lioviausi. Prieš dvejus metus tikėjau, kad Judžinas Makartis išgelbės pasaulį. . . na, o baptistai, jie bent nekelia Jėzaus kandidatūros į prezidentus.

— Ar tavo tėvas ne religingas?

Džonis nusijuokė.

— Nežinau. Šiaip ar taip, ne baptistas. — Akimirką pamąstęs pridūrė: — Jis dailidė, — tarsi tai viską paaiškintų. Sara šyptelėjo.

— Ką pagalvotų tavo motina, sužinojusi, kad susitikinėji su puolusia katalike?

— Pasiprašyk pakviečiama į svečius,— pasufleravo Džonis,— kad ji galėtų įbrukti tau porą brošiūrų.

Ji stabtelėjo, nepaleisdama jo rankos.

— Ar nori pakviesti mane į savo namus? — paklausė, žiūrėdama į akis.

Pailgas, geraširdiškas Džonio veidas surimtėjo.

— Taip, — tarė jis. — Norėčiau, kad tu susipažintum su jais... ir atvirkščiai.

— Kodėl?

— Argi nenumanai? — švelniai paklausė jis. Jos gerklė ūmai išdžiūvo, smilkiniai ėmė tvinkčioti, rodės, tuoj tuoj pabirs ašaros. Ji stipriai suspaudė jam ranką.

— Ak, Džoni, tu man labai patinki.

— Tu man dar labiau, — rimtai tarė jis.

— Pasuk mane apžvalgos ratu, — staiga įsigeidė Sara šypsodamasi. Daugiau jokių kalbų šia tema, reikia viską apgalvoti, pažvelgti į ateitį. — Noriu pakilti aukštai, iš kur viską matytume.

— Ar galėsiu tave pabučiuoti pačiame viršuje?

— Dukart, jei suspėsi.

Jis leidosi nuvedamas prie kasos, kur paliko dar vieną popierinį dolerį. Pirkdamas bilietus, jis pasakojo:

— Kai mokiausi mokykloje, pažinojau vyruką, tarnaujantį tokioje mugėje. Tai jis pasakojo, kad darbininkai, montuojantys šituos ratus, visą laiką girti kaip dūmai ir pamiršta priveržti...

— Eik po velnių, — linksmai tarė ji. — Niekas negyvena amžinai.

— Bet kiekvienas stengiasi, argi nepastebėjai? — tarė jis, lipdamas įkandin jos į siūbuojančią gondolą.

Viršuje jis keliskart pabučiavo ją, spalio vėjas kedeno jų plaukus, o mugės centrinė alėja driekėsi apačioje tarsi tamsoje švytintis ciferblatas.

Po apžvalgos rato jie pasisuko vaikų karusele, nors jis nuoširdžiai prisipažino, kad jaučiasi sumautai... Jo kojos buvo tokios ilgos, kad, sėsdamas ant gipsinio arkliuko, gavo plačiai išsižergti. Sara tyčia papasakojo jam, kad mokykloje pažinojusi merginą, kurios širdis buvo nesveika, bet niekas nežinojo, kad jos širdis nesveika, o kartą ji nuėjo su savo vaikinu pasisukti karusele ir...

— Tu kada nors gailėsies,— ramiai ir nuoširdžiai tarė Džonis.— Negerai grįsti santykius melu, Sara.

Ji parodė jam liežuvį.

Paskui jie nuėjo į veidrodžių labirintą, tikrai gerą labirintą, kuris priminė Sarai Bredberio romaną „Kažkas baisus pas mus ateina",— jame pavaizduotas toks pat labirintas, kuriame vos nepražuvo senučiukė mokytoja. Sara matė, kaip Džonis trepčioja kitoje labirinto pusėje ir moja jai ranka. Dešimtys Džonių, dešimtys Sarų. Jie prasilenkdavo, šmėžavo už neeuklidinių kampų ir tarytum pra-

dingdavo. Ji sukiojo galvą čia į kairę, čia į dešinę, atsimušinėjo nosimi į vaiskų stiklą ir bejėgiškai kikeno, veikiausiai iš baimės, kad atsidūrė uždaroje erdvėje. Vienas veidrodis pavertė ją kresnu Tolkino[8] nykštuku. Kitame ji atrodė baisiausiai išstypusi paauglė su ketvirčio mylios blauzdomis.

Galų gale jie ištrūko iš labirinto, jis nupirko porą karštų dešrelių ir popierinį puoduką, kupiną taukuose keptų bulvių griežinėlių, kurie buvo tokie pat skanūs, kokie jie būna tik paauglystėje.

Jie praėjo gastroliuojantį viešnamį. Prie įėjimo stovėjo trys merginos blizgančiais sijonėliais ir liemenėlėmis. Jos siūbavo į taktą pagal seną Džerio Li Luiso motyvą, o kvietėjas per mikrofoną gyrė jų privalumus. „Greičiau pamyluok mane, mieloji",— riaumojo Džeris Luisas, jo rojalis lengvai šuoliavo bugivugio ritmu po pjuvenomis pabarstytas alėjas.

— „Pleibojaus" klubas! — nusistebėjo Džonis ir nusijuokė. — Anksčiau panaši įstaiga veikė Harison Biče. Kvietėjas dievagodavosi, kad merginos sugeba už nugaros surištomis rankomis nukabinti tau akinius tiesiog nuo nosies.

— Gana įdomus būdas įsigyti madingą ligą, — tarė Sara, ir Džonis vos nepaspringo kvatodamas.

Jiems tolstant, garsiakalbio sustiprintas kvietėjo balsas skambėjo vis dusliau ir dusliau, jį užtrenkė Džerio Li rojalio garsai, šita patrakusi muzika, atgrumėjusi iš atgyvenusio ir nutilusio šeštojo dešimtmečio nelyginant kokia nerimą kelianti pranašystė. — Nagi, vyručiai, užeikit, nesivaržykit, nes šitos mergytės tikrai nesivaržo, dievaži! Visas įdomumas viduje. . . jūsų išsilavinimas bus nepilnas, kol nepamatysite „Pleibojaus" klubo programos!

— Ar nenori grįžti ir užpildyti savo išsilavinimo spragų? — paklausė ji.

Jis šyptelėjo.

— Esu parašęs kursinį ta tema. O kai dėl disertacijos, tai galima ir palaukti.

Ji dirstelėjo į laikrodį.

— Klausyk, Džoni, juk jau vėlu. O rytoj pamokos.

— Deja, taip. Dar gerai, kad rytoj penktadienis.

Ji atsiduso, prisiminusi savo penktokus ir septintokus, kuriems rytoj turės šiuolaikinės literatūros pamokas. Abiejose klasėse vieni galvažudžiai.

Jie prasibrovė atgal, į centrinės alėjos vidurį. Minia retėjo. Karuselė jau užsidarė. Du darbininkai su smilkstančiomis cigaretėmis burnos kampučiuose tempė brezentą ant „lauko pelės". Atrakciono „Statyk, kol laimėsi" savininkas gesino šviesas.

---

[8] Džonas Tolkinas — anglų filologas ir pasakų rašytojas.

— Ką tu veiksi šeštadienį? — paklausė jis, ūmai susidrovėjęs.— Aš suprantu, gal jau per vėlu...

— Turiu šiokių tokių planų, — pasakė ji.

— Aišku.

Jai pagailo tokio prislėgto Džonio, ilgiau erzinti jį būtų buvę tiesiog niekšiška.

— Aš kažkuo užimta su tavimi.

— Tu?.. Tikrai? Klausyk, tai puiku.

Jis šyptelėjo jai, ji atsakė šypsena. Vidinis balsas, kartais toks realus, tarsi kalbėtų kitas žmogus, ūmai prabilo:

Tau vėl gerai, Sara. Tu laiminga. Argi tai ne puiku?

— Taip, puiku, — tarė ji. Ji pasistiebė ir greit pabučiavo jį. Nusprendė eiti iki galo, kol nepradėjo dvejoti. — Žinai, kartais Vizyje pasidaro taip nyku... Ko gero, aš galėčiau... praleisti naktį su tavimi.

Jis susimąstęs pažvelgė į ją; tame žvilgsnyje buvo tiek šilumos, kad jai net širdis suplazdėjo.

— Ar tu to nori, Sara?

Ji linktelėjo.

— Taip, labai noriu.

— Tai šaunu,— tarė jis, apkabindamas ją.

— Tu įsitikinęs?— šiek tiek droviai paklausė Sara.

— Aš tik bijau, kad tu neapsigalvotum.

— Neapsigalvosiu, Džoni.

Jis stipriau prisiglaudė ją.

— Tai bus mano laimės naktis.

Ji ėjo pro Laimės Ratą, kai jis tai pasakė. Vėliau Sara prisimindavo, kad tai buvo vienintelis dar atviras kioskas toje centrinės alėjos pusėje, kiek aprėpia akis. Šeimininkas ką tik sušlavė į krūveles šiukšles — ieškojo nuriedėjusių nuo žaidimo lentos dešimtukų. Turbūt apsiruoš ir tuoj uždarys, pagalvojo ji. Už šeimininko buvo matyti didelis ratas su stipinais, jo apvade švietė miniatiūrinės lemputės. Jis, ko gero, išgirdo Džonio paskutinius žodžius, nes beveik automatiškai atsistojo įprastinėje vietoje, tebesidairydamas blizgančių sidabrinukų ant purvinų kiosko grindų.

— Ei, ei, ei, pone, jei jus lydi sėkmė, suktelkit Laimės Ratą, paverskite centus doleriais. Viskas priklauso nuo šito Rato, išbandykit savo laimę, vienas mažytis dešimtukas — ir Ratas ims suktis.

Džonis atsigręžė.

— Džoni?

— Aš išbandyčiau laimę, kaip jis pasakė.— Jis šyptelėjo jai.— Tu neprieštarauji?

— Aišku, ne, pabandyk.Tik neilgai.

Jis vėl pažvelgė klausiamai, kad ją apėmė keistas silpnumas,

šmėkštelėjo mintis: o kaip bus su juo? Viduriuose kažkas lėtai apsivertė, ir Sarai netikėtai sukilo geismas.

— Aš neužtruksiu.

Jis pažvelgė į šeimininką. Alėja už jų beveik visiškai ištuštėjo; atvėso, nes virš galvų kaupęsi debesys išsisklaidė. Visi trys leido baltus garų debesėlius.

— Pabandysite laimę, jaunuoli?

— Taip.

Kai jie atvažiavo į mugę, jis perdėjo pinigus į viršutinę švarko kišenę; dabar jis iškrapštė viską, kas buvo likę iš aštuonių dolerių. Dolerį ir aštuoniasdešimt penkis centus.

Žaidimo lenta buvo geltona plastiko plokštė, ant kurios išpaišyti kvadratai su skaičiais ir kombinacijomis. Ji šiek tiek priminė ruletę, bet Džonis iškart pagalvojo, kad Las Vege nuo tokių kombinacijų ruletės lošėjai tik pražiltų iš nuobodulio. Pastačius ant skaičių kombinacijos ir išlošus, suma tik padvigubėdavo. Du skaičiai — nulis ir du nuliai — išlošdavo šeimininkui. Džonis pasakė savo nuomonę, bet šeimininkas tik gūžtelėjo pečiais.

— Jeigu norite lošti Las Vege, važiuokite ten. Jūsų valia. Pakilios Džonio nuotaikos tą vakarą niekas nebūtų įstengęs sudrumsti. Viskas prasidėjo gana prastai per tą nelemtą kaukę, bet paskui susiklostė nuostabiai. Atvirai kalbant, tai buvo geriausias jo vakaras per daugelį metų, o gal net ir pats geriausias gyvenime. Jis žvilgtelėjo į Sarą. Ji buvo įraudusi, akys blizgėjo.

— Ką tu pasakysi, Sara?

Ji krestelėjo galvą.

— Man tas lošimas — lyg graikų kalba. Ką čia reikia daryti?

— Statyti ant numerio. Arba ant raudono—juodo. Arba ant lyginio—nelyginio. Arba ant dešimties skaičių serijos. Laimėjimai skirtingi.— Jis dirstelėjo į šeimininką, kuris atsakė ironišku žvilgsniu.— Bent turėtų būti skirtingi.

— Statyk ant juodo,— tarė ji.— Lyg ir labiau masina, ar ne?

— Ant juodo,— tarė Džonis ir numetė vieną dešimtuką ant juodo kvadrato.

Šeimininkas įsistebeilijo į dešimtuką, vienišą gulintį ant lošimo lentos, ir atsiduso:

— Azartiškas lošėjas, nieko nepridursi,— ir pasisuko į Ratą. Džonis išsiblaškęs pakėlė ranką prie kaktos.

— Lukterkite,— greitai tarė jis ir padėjo vieną ketvirtuką ant kvadrato su skaičiais 11—20.

— Šičia?

— Šičia,— patvirtino Džonis.

Šeimininkas stumtelėjo Ratą ir tas įsisuko lempučių žiede, raudona ir juoda susiliejo. Džonis išsiblaškęs trynė kaktą. Ratas pra-

dėjo suktis lėčiau, ir dabar buvo girdėti, kaip ritmingai lyg metronomas spragsi maža medinė terkšlė, slinkdama pro kaištelius, skiriančius numerius. Ji priartėjo prie 8, paskui prie 9, lyg ir buvo bestojanti ant 10, bet peršoko ant 11 ir galiausiai visiškai nurimo.

— Dama pralaimi, džentelmenas laimi,— tarė šeimininkas.

— Džoni, tu išlošei?

— Atrodo, taip,— tarė Džonis, kai šeimininkas padėjo du savo ketvirtukus prie jo monetos. Sara aiktelėjo, beveik nepastebėdama, kaip šeimininkas susišlavė jos dešimtuką.

— Juk sakiau, kad šis vakaras man laimingas,— tarė Džonis.

— Vienas kartas — tik atsitiktinumas, du kartai — jau sėkmė,— gundė šeimininkas.

— Nagi, Džoni,— tarė ji.

— Gerai. Tas pats numeris.

— Sukti?

— Taip.

Šeimininkas vėl stumtelėjo Ratą, ir kol tas sukosi, Sara pakuždėjo:

— Ar jie nesukčiauja su šitais karnavaliniais ratais?

— Visko pasitaikydavo. Dabar valdžia juos kontroliuoja, tad tenka pasikliauti begėdiškai savanaudiškomis lošimo taisyklėmis.

Ratas sukosi lėčiau, artėjo lemiamas spragtelėjimas. Rodyklė peršoko 10, ėmė slinkti Džonio laukeliu, vis lėčiau ir lėčiau.

— Dar! Na, dar! — sušuko Sara. Pora paauglių, einančių vartų link, stabtelėjo pažiopsoti.

Medinė terkšlė labai iš lėto peršoko 16, paskui 17 ir sustojo ant 18.

— Džentelmenas vėl laimi.— Šeimininkas pridėjo dar šešis ketvirtukus prie Džonio krūvelės.

— Tu praturtėjai!— džiūgavo Sara ir pakštelėjo jam į žandą.

— O tau į ranką eina, vaikine,— entuziastingai pritarė šeimininkas.— Niekas nemeta lošimo, kai jam taip sekasi. Ei, ei, ei!

— Dar statyti?— paklausė Džonis Saros.

— Kodėl gi ne?

— Statykite, statykite,— tarė vienas iš paauglių. Į striukę jis buvo įsisegęs ženkliuką su Džimio Hendrikso[9] atvaizdu.— Tas tipas šįvakar pasigvelbė iš manęs keturis dolerius. Norėčiau pamatyti, kaip jį nukelnės.

— Statyk ir tu,— tarė Džonis Sarai ir padavė vieną monetą iš devynių, sudėtų stulpeliu. Akimirką padvejojusi, ji padėjo ketvirtuką ant 21. Statant ant paskirto skaičiaus, laimėjimas dešimteriopas — taip buvo parašyta taisyklėse.

— Vėl ant vidurinio sektoriaus, vaikine?

Džonis žvilgtelėjo į aštuonis ketvirtukus, stulpeliu sukrautus

[9] Džimis Hendriksas — populiarus septintojo dešimtmečio amerikiečių dainininkas.

ant lentos, paskui vėl įniko trinti kaktą, tarsi jausdamas įsiskaustant galvą. Staiga jis susižėrė nuo lentos monetas ir pažvangino jomis saujoje.

— Ne. Sukite damai. Šį kartą aš pažiūrėsiu.

Sara suglumusi atsigręžė į jį.

— Kodėl, Džoni?

Jis patrukė pečiais.

— Šiaip sau, nuojauta.

Šeimininkas ėmė vartyti akis lyg sakydamas: „Viešpatie, padėk man ištverti šituos kvailius", ir vėl paleido Ratą. Tas kiek pasisuko, sulėtino greitį ir sustojo. Ant dviejų nulių.

— Mano numeris, mano,— užgiedojo šeimininkas, ir Saros ketvirtukas pradingo jo prijuostėje.

— Ar tai teisinga, Džoni?— užsigavusi paklausė Sara.

— Nulis ir dvigubas nulis — laimi jisai.

— O tu neapsišovei, nuėmęs savo pinigus nuo lentos.

— Ko gero.

— Tai kaip, ar dar sukti Ratą, ar galiu eiti kavos?— paklausė šeimininkas.

— Sukite,— tarė Džonis ir sustatė savo ketvirtukus dviem stulpeliais po keturis trečiame sektoriuje.

Kol Ratas dūzgė, sukdamasis lempučių narve, Sara, neatitraukdama nuo jo akių, paklausė Džonio:

— Kiek tokiam kromely galima užkalti per vakarą?

Prie paauglių prisijungė ketvertas pagyvenusių žmonių — du vyrai ir dvi moterys. Vyriškis, pažiūrėti panašus į statybos darbininką, tarė:

— Nuo penkių šimtų iki septynių šimtų dolerių.

Šeimininkas vėl ėmė vartyti akis.

— O kad taip būtų. . .— atsiduso jis.

— Na, neapsimetinėk skurdžiumi,— pertarė vyriškis, panašus į statybininką.— Prieš dvi dešimtis metų aš pats sukau šitą velnio išmonę. Nuo penkių iki septynių šimtų per vakarą, po du tūkstančius šeštadienį. Be vargo. Ir be jokio sukčiavimo.

Džonis nenuleido akių nuo Rato, kuris sukosi vis lėčiau, jau buvo galima įžiūrėti paskirus skaičius, lekiančius pro šalį. Švystelėjo nulis, dvigubas nulis, paskui, lėčiau, pirmas sektorius, dar lėčiau, antras.

— Šį kartą perlėks,— tarė vienas iš paauglių.

— Palauk,— tarė Džonis kažkokiu keistu balsu. Sara pažvelgė į jį. Pailgas nuoširdus Džonio veidas ūmai surūstėjo, žydros akys patamsėjo, pasidarė svetimos, klaidžiojančios tolyje.

Rodyklė atšliaužė ant 30 ir sustojo.

— Lošiam toliau, lošiam toliau,— gailiai pragydo šeimininkas, kai grupelė, susibūrusi už Džonio ir Saros, triukšmingai reiškė savo džiaugsmą. Vyriškis, panašus į statybininką, taip trinktelėjo Džoniui per nugarą, kad tas susvyravo. Šeimininkas, pasikuitęs po prekystaliu, išėmė iš cigarų dėžės keturis dolerius ir numetė greta aštuonių Džonio ketvirtukų.

— Gal pakaks?— paklausė Sara.

— Dar kartelį,— tarė Džonis.— Jeigu išlošiu, tas vyrukas apmokės mudviem mugę ir tavo benziną. Jeigu ne, būsim prakišę kokį pusdolerį, ne daugiau.

— Ei, ei, ei!— užtraukė šeimininkas. Jis atkuto, vėl ėmė malti liežuviu.— Statykite, kur širdis geidžia. Išsijudinkite ir jūs visi. Šitas sportas ne žiopliams. Sukasi sukasi ratas, kur jis sustos, kam lobį duos — nežino niekas.

Vyriškis, panašus į statybininką, ir abu paaugliai lipte prilipo prie Džonio ir Saros. Kiek pasikuždėję, paaugliai sukrapštė pusę dolerio smulkiais ir numetė ant vidurinio sektoriaus. Vyriškis, panašus į statybininką, prisistatė esąs Stivas Bernhardas ir padėjo dolerį ant kvadrato LYGINIS.

— O jūs kaip, bičiuli? — šeimininkas paklausė Džonio.— Paliksite toje pačioje vietoje?

— Taip,— atsakė Džonis.

— Oi, dėde,— tarė vienas iš paauglių,— erzinat likimą.

— Turbūt,— tarė Džonis, ir Sara nusišypsojo jam.

Bernhardas tiriamai nužvelgė Džonį ir ūmai perkėlė savo dolerį į trečiąjį sektorių.

— Velniai rautų,— atsiduso paauglys, pasakęs Džoniui, kad tas erzina likimą. Jis pastūmė savo ir draugo pusdolerį į tą patį sektorių.

— Visi kiaušeliai vienam krepšely,— uždainavo šeimininkas.— Neapsigalvosite?

Lošėjai sutartinai tylėjo. Du krovikai atslampino paspoksoti, vienas jų su mergina; tirštėjant sutemoms, prie Laimės Rato susibūrė visai padori draugijėlė. Šeimininkas smarkiai pasuko Ratą. Jo apsisukimus sekė dvylika porų akių. Sara susivokė vėl žiūrinti į Džonį — koks pasikeitęs atrodė jo veidas šitoje ryškioje ir kartu slėpiningoje šviesoje. Ji vėl prisiminė kaukę — Džekilis ir Haidas, lyginis ir nelyginis. Vėl surėmė pilvą, darėsi silpna. Ratas sulėtino greitį, pradėjo spragsėti. Paaugliai ėmė šūkauti, lyg ragindami jį.

— Dar truputį, mažyti,— įkalbinėjo Stivas Bernhardas.— Dar truputį, mielasai.

Ratas atkaukšėjo į trečiajį sektorių ir sustojo ant 24. Visas būrys vėl džiugiai sukliko.

— Džoni, laimėjai, laimėjai!— šaukė Sara.

Šeimininkas niršdamas švilptelėjo per dantis ir išmokėjo laimėjimus. Dolerį paaugliams, du Bernhardui ir dvylika dolerių Džo-

niui. Dabar priešais jį ant žaidimų lentos gulėjo aštuoniolika dolerių.

— Lošiam toliau, lošiam toliau, ei, ei, ei! Dar kartą, vaikine? Šįvakar Ratas su tavim išvien.

Džonis žvilgtelėjo į Sarą.

— Kaip nori, Džoni.— Staiga ji pasijuto nejaukiai.

— Statyk, dėde,— kurstė paauglys su Džimio Hendrikso ženkliuku.— Man taip malonu matyti, kaip šitą tipą nukelnėja.

— Gerai,— nusileido Džonis.— Paskutinį kartą.

— Statykite ant bet kurio kvadrato.

Visi stebeilijo į Džonį, kuris stovėjo ir susimąstęs trynėsi kaktą. Paprastai geraširdiškas jo veidas sustingo, surimtėjo, susikaupė. Jis žiūrėjo į Ratą, apsuptą lempučių vainiko, pirštais braukydamas glotnią odą viršum dešiniojo antakio.

— Palieku,— pagaliau tarė jis.

Minia klausiamai suošė.

— Na, vyruti, čia jau nebe juokai.

— Įsismarkavo,— dvejodamas tarė Bernhardas. Jis atsisuko į žmoną, bet toji tik gūžtelėjo, prisipažindama visiškai nesuprantanti lošimų mistikos. Ak, velniai nematė, aš su jumis.

Paauglys su ženkliuku žvilgtelėjo į draugą, šis patraukė pečiais ir linktelėjo galva.

— Tebūnie,— tarė jis.— Ir mes paliekame.

Ratas įsisuko. Sara girdėjo, kaip už jos pečių vienas krovikas susilažino su kitu iš penkių dolerių, kad trečiasis sektorius nebeišloš. Jos skrandis vėl apsivertė, bet šį kartą skausmas nebeatlyžo; jis suremdavo bangomis. Veidą išpylė šaltas prakaitas. Ratas vėl ėmė lėčiau suktis. Vienas paauglys nusivylęs pliaukštelėjo delnais. Bet nepasitraukė. Ratas peršoko 11, 12, 13. Šeimininkas pastebimai atkuto. Tik, tak, tik, 14, 15, 16.

— Prašoks,— apmiręs iškvėpė Bernhardas. Šeimininkas žiūrėjo į savo Ratą tokiu žvilgsniu, tartum norėdamas ištiesti ranką ir sustabdyti jį. Ratas praspragsėjo 20, 21 ir sustingo ant padalos 22.

Minioje, kuri išaugo vos ne iki dviejų dešimčių, vėl nuskardėjo pergalės šauksmas. Turbūt čia susirinko visi vėlyvieji mugės lankytojai. Sara neaiškiai girdėjo, kaip krovikas, kuris prakišo lažybas, atiduodamas pinigus murmėjo kažką, kad „šikniams sekasi". Ausyse kalė kūjai. Staiga ji pajuto baisų silpnumą kojose, raumenys virpėjo, atrodė, kad kūnas nebeklauso. Ji tankiai sumirksėjo, jai susisuko galva, gerklėje viskas sukilo. Pasaulis susiūbavo ir pakrypo kampu, tartum jie tebebūtų skrieję karusele, kuri dabar palengva stoja.

„Suvalgiau pašvinkusią dešrelę,— nusiminusi pagalvojo ji.— Štai kokią laimę suradai šitoje mugėje, Sara".

— Ei, ei, ei,— tarė šeimininkas be didelio entuziazmo ir išmokėjo pinigus. Du dolerius paaugliams, keturis Stivui Bernhardui ir visą krūvelę Džoniui — tris dešimtines, penkinę ir vieną dolerį. Šeimininkas nedžiūgavo, bet ir nebuvo praradęs optimizmo. Jeigu tas išstypėlis su dailute blondine bandys dar kartą statyti ant trečio kvadrato, beveik nedvejojo atsilošiąs. Kol pinigai ant lentos, jie dar ne išstypėlio. O jeigu jis nueis? Na ką gi, Ratas šiandien prisuko jam tūkstantuką, galima keliais centais pasidalyti ir su artimu. Netruks pasklisti gandas, kad Solo Dramoro Rate buvo išlošta stambi suma, ir rytoj prigarmės lošėjų kaip niekad. Išlošimas — gera reklama.

— Dėkit kur tik norit, dėkit kiek tik norit,— skandavo jis. Keletas žmonių prasibrovė prie lošimo lentos ir dėjo dešimtukus bei ketvirtukus. Bet šeimininkas žiūrėjo tik į vaikiną, lošiantį jo pinigais.

— Tai ką, bičiuli? Lošim vyriškai?

Džonis pažvelgė į Sarą.

— O tu... Klausyk, kas tau? Tu išblyškusi kaip vaiduoklis.

— Surėmė skrandį, — tarė ji, stengdamasi nusišypsoti. — Turbūt vėl dešrelės. Gal važiuojam namo?

— Žinoma. Važiuojam. — Jis rinko nuo lošimo lentos suglamžytus banknotus, ir jo žvilgsnis vėl nukrypo į Ratą. Šiluma ir gailestis jo akyse išblėso. Atrodė, jos vėl patamsėjo, pasidarė mąslios ir šaltos. *Jis žiūri į tą ratą kaip mažas berniukas į nuosavą skruzdėlyną,* pagalvojo Sara.

— Palauk, — tarė jis.

— Gerai, — sutiko Sara. Nors galvoje buvo keistai tuščia ir skrandį raižė be atvangos. Pilvo apačioje kažkas suburbuliavo, o tai dar labiau ją suneramino. Viešpatie, pasigailėk, kad tik nepaleistų vidurių!

Ji pagalvojo: *Jis nenurims, kol visko nepraloš.*

Ir paskui, keistai įsitikinusi: *Bet jis nepraloš.*

— Tai kaip, bičiuli? — paklausė šeimininkas. — Statai ar ne? Loši ar ne?

— Šiki ar ne? — įsiterpė vienas krovikas, ir pasigirdo nervingas juokelis. Viskas plaukė Sarai prieš akis.

Ūmai Džonis sustūmė banknotus ir monetas į lentos kampą.

— Ką tu darai? — nuoširdžiai nustebęs paklausė šeimininkas.

— Visą krūvą ant 19, — atsakė Džonis.

Sarai norėjosi vaitoti, bet jinai susivaldė.

Minia suklego.

— Nesiversk per galvą, — pakuždėjo Stivas Bernhardas Džoniui į ausį. Džonis neatsakė. Spoksojo į Ratą, kažkaip abejingai. Akys atrodė beveik violetinės.

Ūmai kažkas skambtelėjo; Sara iškart pagalvojo, jog tai tik ausyse. Paskui ji pamatė, kaip kiti, jau padėję monetas ant įvairių skaičių, atsiima jas, palikdami Džonį lošti vieną.

Ne! veržėsi jai iš krūtinės klyksmas. *Tik ne taip, ne* vieną, *tai nesąžininga. . .*

Ji sukando lūpą. Bijojo, kad gali subloguoti, jei tiktai prasižios. Viduriuose darėsi kažkas siaubingo. Pinigų krūvelė, kurią išlošė Džonis, gulėjo vieniša, apšviesta ryškios lempų šviesos. Penkiasdešimt keturi doleriai, o laimėjimas, statant ant vieno skaičiaus — dešimteriopas.

Šeimininkas lyžtelėjo lūpas.

— Pone, pagal įstatymą aš negaliu leisti statyti ant vieno skaičiaus daugiau kaip du dolerius.

— Na, na, — suurzgė Bernhardas. — Tu neturėjai leist statyti daugiau kaip dešimt dolerių ant sektoriaus, o ką tik leidai jam pastatyti aštuoniolika. O gal tau jau pradeda šlapti tarpukojis?

— Ne, bet...

— Negaiškite! — kirste nukirto Džonis. — Taip arba ne. Mano merginai bloga.

Šeimininkas nužvelgė minią. Nusiteikusi priešiškai. Kvailiai. Nesupranta, kad bernas leidžia dolerius vėjais, o jis mėgina atvesti jį į protą. Tepasikaria. Jiems vis tiek neįtiksi. Tegu nors ir ant galvos stojasi ir prašvilpia viską. Bent jau bus galima uždaryti kioską nakčiai.

— Na ką gi, — tarė jis. — Jeigu tarp jūsų nėra valstijos inspektoriaus... — Ir atsigręžė į Ratą. — Sukasi sukasi Ratas, kur jis sustos, kam lobį duos, — nežino niekas.

Jis smarkiai suktelėjo, ir skaičiai bemat susiliejo į vientisą dėmę. Kurį laiką, — o tai atrodė tikra amžinybė, — nebuvo girdėti nė garso, tik zvimbė Laimės Ratas, kažkur plazdeno tento brezentą išnaktų vėjas, o Sarai galvoje aidėjo skaudūs dūžiai. Mintimis ji meldė, kad Džonis ją apkabintų, bet jis stovėjo nejudėdamas, rankos ant lošimo lentos, akys įsmeigtos į Ratą, kuris, sakytum, nusprendė suktis amžinai.

Pagaliau Ratas ėmė suktis taip lėtai, jog ji galėjo įskaityti skaičius: 19, 1 ir 9, skaisčiai raudonai išrašytus juodame fone. Aukštyn žemyn, aukštyn žemyn. Tolygus Rato dūzgimas virto ritmingu stuksenimu, labai garsiu šitoje tyloje.

Skaičiai slinko pro rodyklę vis lėčiau ir lėčiau.

Vienas iš krovikų nustebęs sušuko:

— Jėzau Marija, jis, ko gero, arti!

Džonis ramiai stebėjo Ratą, bet dabar Sarai dingojosi (galimas daiktas, dėl blogos savijautos — diegliai vis raižė vidurius), kad jo akys beveik juodos. Džekilis ir Haidas, pagalvojo ji ir ūmai pajuto nesuvokiamą baimę.

Tik, tik, tik.

Ratas spragsėdamas įslinko į antrą sektorių, prašliaužė 15 ir 16, spragtelėjo ant 17 ir, akimirką pasvyravęs, ant 18. Paskutinis spragtelėjimas — ir rodyklė sustojo ant 19. Minia sulaikė kvapą. Ratas dar kryptelėjo į priekį, rodyklė įsirėmė į ribą tarp 19 ir 20. Sekundės dalį atrodė, kad rodyklė neišsilaikys ant 19, kad paskutinę akimirką ji peršoks ant 20. Tačiau Rato jėgos išseko, rodyklė grįžo atgal ir apmirė.

Nuščiuvusi minia neištarė nė garso. Nė jokio garso.

Paskui vienas iš paauglių pagarbiai ir išgąstingai sukuždėjo:

— Ei, dėde, jūs ką tik išlošėte penkis šimtus keturiasdešimt dolerių.

Stivas Bernhardas negalėjo atsikvošėti.

— Kaip gyvas nemačiau tokio lošimo. *Kaip gyvas.*

Tada minia pašėlo. Džoniui plojo per nugarą, stumdė. Žmonės brovėsi pro Sarą, kad palytėtų jį, spustelėtų ranką, ir akimirką, kai ją nustūmė į šalį, ji pasijuto labai nelaiminga, apėmė paniška baimė. Visai nusilpusią stumdė šen ir ten, skrandyje kažkas pašėlusiai vartėsi. Prieš akis lyg juodos dėmės sukosi galybė Ratų.

Po akimirkos Džonis jau stovėjo greta. Ji pamatė, nors ir menkai beturėjo jėgų džiaugtis, kad tai josios Džonis, o ne ana sustingusi, į manekeną panaši figūra, žiūrinti, kaip Ratas daro paskutinį apsisukimą. Jis atrodė sutrikęs ir sunerimęs dėl jos.

— Atleisk, mažyte, — tarė, ir ji vėl pajuto, kad jį myli.

— Viskas gerai, — atsiliepė ji, nelabai tikėdama savo žodžiais.

Šeimininkas atsikosėjo.

— Ratas uždarytas, — pareiškė jis. — Ratas uždarytas.

Minia sutiko žinią nedraugingu bruzdesiu.

Šeimininkas pažvelgė į Džonį.

— Aš priverstas duoti jums čekį, jaunasis džentelmene. Nelaikau šitiek pinigų kioskelyje.

— Kaip norite,— tarė Džonis.— Tik greičiau. Damai iš tikrųjų bloga.

— Dar ko — čekį,— su begaline panieka tarė Stivas Bernhardas.— Šitas tipas išrašys jums čekį, kurį vėjas nupūs aukštyn, nes bus nepadengtas, o jis pats pasislėps Floridoje.

— Paklausykite, pone,— bandė pertarti jį šeimininkas.— Užtikrinu jus. . .

— Užtikrink savo mamytę, gal ji tavimi patikės,— atšovė Bernhardas. Ūmai jis persisvėrė per lošimo lentą ir ėmė naršyti po prekystaliu.

— Ei!— sukliko šeimininkas.— Žmonės, gelbėkit, plėšia!

Jo klyksmas miniai nepadarė įspūdžio.

— Prašau,— išstenėjo Sara. Galva jai pašėlusiai sukosi.

— Man nusispjaut į pinigus,— nelauktai pasakė Džonis.— Prašom praleisti mus. Damai bloga.

— Ot skaldo,— nusistebėjo paauglys su Džimio Hendrikso ženkliuku, bet kartu su draugu nenorom pasitraukė į šalį.

— Ne, Džoni,— tarė Sara, didžiausiomis valios pastangomis laikydamasi, kad nepravimtų.— Paimk savo pinigus.— Penki šimtai dolerių — toks buvo Džonio trijų savaičių uždarbis.

— Mokėk pinigus, tu, pagyrų puode!— sugriaudėjo Bernhardas. Jis ištraukė iš pastalės cigarų dėžę ir pastūmė į šalį, nė nedirstelėjęs, kas viduje; dar pasikuitė ir iškėlė plieninę dėžutę — seifą, nudažytą pilkšvai žalsva spalva. Blinktelėjo ją ant lošimo lentos.— Jeigu čia nėra penkių šimtų keturiasdešimties dolerių, aš visų akyse suvalgysiu savo marškinius.— Galinga, sunkia ranka jis patapnojo Džoniui per petį.— Lukterk minutę, sūneli. Šiandien tu gausi algą arba aš ne Stivas Bernhardas.

— Dievaži, pone, aš šitiek neturiu. . .

— Arba tu sumokėsi,— tarė Stivas Bernhardas, lenkdamasis prie jo,— arba aš pasirūpinsiu, kad tavo kromelį uždarytų. Aš nejuokauju. Kalbu visai rimtai.

Šeimininkas atsiduso ir kyštelėjo ranką užantin. Pagrabaliojęs ištraukė raktelį ant plonos grandinėlės. Minia suošė. Sara nebegalėjo tverti. Jos pilvas pūtėsi, pūtėsi ir staiga tarsi nutirpo. Viskas vertėsi iš vidaus laukan, visi viduriai, ir dar patrakusiu greičiu. Kliuvinėdama ji pasitraukė nuo Džonio ir ėmė brautis per minią.

— Ar tau negera, vaikeli?— paklausė moteriškas balsas. Sara tiktai papurtė galvą.

— Sara? *Sara!*

Nuo Džekilio ir Haido niekur nepasislėpsi. . . šmėkštelėjo padrika mintis. Bėgant pro karuselę, prieš akis centrinės alėjos tamsoje lyg ir pasivaideno švytinti kaukė. Sara užkliudė petim žibintstulpį, susvirduliavo, įsitvėrė jo ir pratrūko vemti. Rodos, ją visą, nuo pat kulnų, vertė lauk, skrandis konvulsiškai gniaužėsi tarytum bejėgė, lipni sauja. Ji davė jam valią.

Kvapas kaip ledinukų, tik spėjo pagalvoti ji, ir aičiodama vėmė toliau. Akyse vaivaravo juoduliai.

— O viešpatie,— nusilpusiu balsu ištarė ji ir stipriau įsikibo žibintstulpio, kad nesusmuktų. Kažkur toli šaukė ją Džonis, bet ji dar nenorėjo atsiliepti, dar negalėjo. Šleikštulys palengva malšo, ir tą akimirką ji tenorėjo vieno: stovėti tamsoje ir džiaugtis, kad tebėra gyva, kad ištvėrė šitą mugės vakarą.

— Sara? *Sara!*

Ji dusyk nusispjovė, kad bent kiek pravalytų burną.

— Aš čia, Džoni.

Jis išėjo iš už karuselės, iš už sustingusių šuolyje gipsinių ark-

liukų. Ji pastebėjo, kad jis išsiblaškęs gniaužo storą banknotų pluoštą.

— Ar atsigavai?

— Ne, bet man jau geriau. Išsivėmiau.

— O dieve! Važiuojam namo.— Jis švelniai paėmė ją už parankės.

— Gavai savo pinigus. . .

Jis žvilgtelėjo į banknotų pluoštą ir išsiblaškęs įbruko jį į kelnių kišenę.

— Aha. Net nežinau, ar dalį, ar visus. Skaičiavo anas žaliūkas.

Sara išsitraukė iš rankinuko nosinę ir nusišluostė lūpas. „Gurkšnį vandens,— pagalvojo.— Dūšią parduočiau už gurkšnį vandens".

— Būk atsargus,— tarė ji.— Juk čia krūva pinigų.

— Lengvai įgyti pinigai užtraukia nelaimę,— niūriai tarė jis.— Vienas iš mano motinos priežodžių. Ji turi jų milijoną. Ir mirtinai neapkenčia azartinių lošimų.

— Užkietėjusi baptistė,— tarė Sara ir konvulsiškai nusipurtė.

— Kas tau?— sunerimo jis.

— Drebulys krečia,— tarė ji.— Kai įlipsim į mašiną, paleisk šildymą ir. . . o viešpatie, atrodo, aš vėl. . .

Ji nusisuko ir vaitodama išžiaukčiojo seiles. Susvirduliavo. Jis švelniai, bet tvirtai ją prilaikė.

— Ar nueisi iki mašinos?

— Taip. Dabar jau atsigavau.— Bet jos galva plyšo, burnoje apkarto, pilvo ir nugaros raumenis taip laužė, tarytum jie visi būtų atitrūkę nuo raiščių.

Jie iš lėto patraukė centrine alėja, vilkdami koją už kojos pjuvenomis, praėjo pro paviljonus, jau uždarytus ir sutvarkytus. Įpėdin jų slinko kažkoks šešėlis, ir Džonis greitai apsidairė, suvokęs, matyt, kokią didelę sumą nešasi kišenėje.

Tai buvo vienas iš paauglių — daugmaž penkiolikmetis. Jis droviai nusišypsojo jiems.

— Tikiuosi, jums geriau,— kreipėsi jis į Sarą.— Tai nuo dešrelių, galvą guldau. Taip dažnai pasitaiko pašvinkusių.

— Oi, nė nekalbėk apie jas,— tarė Sara.

— Gal padėti palydėti ją iki mašinos?— paklausė jis Džonio.

— Ačiū, nereikia. Mes susitvarkysime.

— Gerai. Tada aš dingstu.— Bet jis dar akimirką pamindžikavo, drovi jo šypsena pavirto į linksmą grimasą — išsišiepė iki ausų.

— Man taip patiko žiūrėti, kaip nušluostėt tam tipui nosį.

Ir nubėgo į tamsą.

Nedidukas Saros „universalas" vienišas bolavo aptemdytoje stovėjimo aikštelėje; neono lempų nutviekstas, jis stovėjo susigūžęs lyg nelaimingas, užmirštas šunytis. Džonis atidarė Sarai dureles ir ji atsargiai įlipo. Apėjęs automobilį, jis įsirangė už vairo ir įjungė motorą.

— Gausi truputį palaukti, kol įšils salonas.
— Nesirūpink. Man jau karšta.
Jis pažvelgė į Sarą ir pamatė ant jos veido prakaito lašelius.
— Gal vis dėlto nuvežti tave į Rytų Meino ligoninę, — pasiūlė jis. — Jeigu salmoneliozė, tai čia rimtas dalykas.
— Ne, ne, viskas gerai. Noriu tik parsigauti namo ir atsigulti į lovą. Rytoj rytą tik atsikelsiu paskambinti į mokyklą, ir vėl griūsiu miegoti.
— Gali nesikelti, aš paskambinsiu už tave, Sara.
Ji dėkingai pažvelgė į jį.
— Paskambinsi?
— Žinoma.
Jie jau įvažiavo į pagrindinę magistralę.
— Atleisk, kad negaliu važiuoti pas tave, — pasakė Sara. — Man išties labai gaila.
— Tu čia niekuo dėta.
— O kas gi kitas? Aš suvalgiau pašvinkusią dešrelę. Vargšė Sara.
— Aš myliu tave, Sara, — tarė Džonis. Pagaliau žodis buvo ištartas, jo nebegalima atšaukti, jis pakibo tarp jųdviejų, laukdamas kažkokio tęsinio.
— Ačiū, Džoni, — teįstengė ištarti Sara.
Jie važiavo toliau malonioje tyloje.

ANTRAS SKYRIUS

1

Buvo jau beveik vidurnaktis, kai Džonis sustabdė automobilį prie jos namo durų. Sara snūduriavo.
— Ei,— tarė jis, išjungdamas motorą, ir švelniai ją papurtė.— Atvažiavom.
— Ak... gerai. — Ji atsisėdo tiesiai ir labiau susisupo į kailinius.
— Kaip jautiesi?
— Geriau. Maudžia skrandį, laužo nugarą, bet jau geriau. Džoni, važiuok į Klivzą automobiliu.
— Neverta, — pasakė jis. — Dar kas užmatys, kad tavo mašina kiaurą naktį stovėjo prie mano namo. Kam mums tos kalbos.
— Bet juk aš ketinau važiuoti su tavimi...
Džonis nusišypsojo.
— Va tada vertėtų surizikuoti, net jeigu ir tektų pėstiems kulniuoti tris kvartalus. Be to, noriu, kad turėtum mašiną prie namų, jei kartais sumanytum važiuoti į ligoninę.
— Aš nevažiuosiu.

— Ką žinai. Ar galiu užeiti ir išsikviesti taksi?

— Žinoma.

Jie užėjo į vidų. Sara vos spėjo uždegti šviesą, ir ją vėl ėmė krėsti drebulys.

— Telefonas svetainėje. Aš atsigulsiu ir apsiklosiu pledu.

Svetainė buvo maža, be jokių nereikalingų daiktų; nuo kareivinių ją skyrė tik margos užuolaidos, išdabintos neįsivaizduojamų formų ir atspalvių gėlėmis, bei keletas plakatų ant sienos: Dailonas Forest Hilse, Baez Karnegio Hole, „Džeferson eirpleinz" Berklyje, „Berds" Klivlende.

Sara atsigulė ant kušetės ir užsitraukė pledą iki pasmakrės. Džonis žvelgė į ją ne juokais sunerimęs. Saros veidas buvo baltas kaip popierius, tiktai paakiuose juodavo ratilai. Jinai atrodė tikrai nesveika.

— Gal man pasilikti čia nakčiai, — pasisiūlė jis. — O jei kas atsitiktų...

— Pavyzdžiui, per plauko plotį įskiltų kaklo slankstelis? — Ji pažvelgė į jį su gailia šypsena.

— Na, ko tik nebūna...

Grėsmingas urzgimas pilve nulėmė viską. Ji nuoširdžiai ketino šią naktį atsiduoti Džoniui Smitui. Ką gi, neišėjo. Nejau dabar viskas baigsis tuo, kad jis slaugys, kai ją pykins, kai ji lakstys į tualetą ir kliukins „Pepto Bismolį".

— Viskas bus gerai, — tarė ji. — Mane pribaigė ta pašvinkusi dešrelė, Džoni. Taip pat lengvai galėjai ir tu ją suvalgyti. Paskambink man rytoj, kai turėsi pertrauką.

— Tu taip manai?

— Žinoma.

— Gerai, ožkele. — Nebesispyriodamas jis pakėlė ragelį ir iškvietė taksi. Sara užsimerkė, užliūliuota ir nuraminta jo balso. Ją ypač žavėjo Džonio gebėjimas daryti tai, ką reikia, daryti iš širdies, ir jam visada buvo nusispjauti, kaip kiti į tai pažiūrės. Puikus bruožas. Ji buvo per daug pavargusi ir prislėgta, kad dar užiminėtų jį.

— Suveikta, — tarė jis, dėdamas ragelį. — Jie atsiųs taksi po penkių minučių.

— Šį kartą bent turėsi kuo užsimokėti,— šypsodamasi tarė Sara.

— Ketinu dosniai jį apdovanoti, — atsiliepė Džonis, mėgdžiodamas žinomą komiką Fildsą.

Jis priėjo prie kušetės, atsisėdo greta, paėmė jos ranką.

— Džoni, kaip tu tai padarei?

— Ką?

— Ratą. Kaip tau tai pavyko?

— Man tiesiog sekėsi, štai ir viskas, — atsakė jis šiek tiek

sutrikęs. — Kiekvienam iš mūsų kartais sekasi. Na kad ir arklių lenktynėse, lošiant dvidešimt vieną arba spėjant, kuria puse nukris moneta.

— Ne, — tarė Sara.

— Kas — ne?

— Netikiu, kad *kiekvienam* pasitaiko tokių sėkmių. Tai buvo kažkas antgamtiško. Aš... truputį išsigandau.

— Nejaugi?

— Tikrai.

Džonis atsiduso.

— Kartas nuo karto mane aplanko kažkokia nuojauta, štai ir viskas. Tai kartojasi, kiek pamenu, nuo pat vaikystės. Aš visada gebėdavau surasti kitų pamestus daiktus. Kad ir mažylės Lizos Šuman iš mūsų mokyklos. Tu ją pažįsti?

— Mažytė, tylenė Liza? — Ji šyptelėjo. — Kaip nepažinsiu. Per mano praktinės gramatikos pamokas ji amžinai skrajoja padebesiais.

— Ji buvo pametusi žiedą su klasės monograma, — paaiškino Džonis, — ir atėjo pas mane, plūsdama ašaromis. Paklausiau, ar ji apžiūrėjo savo spintelės viršutinės lentynos kampus. Aš tik spėliojau. Bet žiedas gulėjo ten.

— Ir tau visuomet pavykdavo taip atspėti?

Jis juokdamasis papurtė galvą.

— Oi ne. — Šypsena kiek priblėso. — Bet šįvakar nuojauta buvo itin stipri, Sara. Tas Ratas... — jis nestipriai sugniaužė kumščius ir susiraukęs žiūrėjo į juos.— Tarsi jis būtų buvęs čia, mano saujoje. Jis sukėlė man velniškai keistų asociacijų.

— Kokių?

— Guma, — lėtai ištarė jis. — Deganti guma. Ir šaltis. Ir ledas. Juodas ledas. Visa tai glūdėjo mano pasąmonėje. Dievai žino kodėl. Ir negera nuojauta. Tarsi perspėjimas saugotis.

Ji įdėmiai pažvelgė į jį, bet nieko nepasakė. Pamažu jo veidas nusigiedrijo.

— Kad ir kaip ten būtų, dabar viskas praėjo. Gal taip tik pasirodė.

— Šiaip ar taip, likimas tau buvo dosnus — tu išlošei penkis šimtus dolerių, — tarė Sara. Džonis nusijuokė ir linktelėjo. Jis nieko nebesakė ir ji vėl ėmė snausti, patenkinta, kad jis greta. Ji nubudo, kai sieną nutvieskė automobilio žibintų šviesos. Jo taksi.

— Aš paskambinsiu, — tarė jis, ir švelniai ją pabučiavo. — Ar tikrai nenori, kad aš čia pabūčiau?

Ūmai ji panūdo, kad jis liktų, bet papurtė galvą.

— Paskambink, — tarė.

— Per trečią pertrauką, — pažadėjo jis ir žengė prie durų.

— Džoni?

Jis atsisuko.

— Aš myliu tave, Džoni, — tarė ji; jo veidas nušvito tarsi plykstelėjusi elektros lemputė.

Jis pasiuntė oro bučinį.

— Pakalbėsim, kai geriau jausies.

Sara linktelėjo, bet turėjo praeiti puspenktų metų, kol ji vėl galėjo pakalbėti su Džoniu Smitu.

2

— Ar neprieštarausite, jei sėsiu ant priekinės sėdynės? — paklausė Džonis vairuotojo[10].

— Ne. Tik neužkabinkite keliais skaitiklio. Galit sudaužyti.

Džonis vargais negalais pakišo savo ilgas kojas po skaitikliu ir užtrenkė dureles. Taksistas, pusamžis vyras plika galva ir su pilvuku, užgesino signalinę lemputę ir automobilis nuvažiavo Flego gatve.

— Kur jums?

— Į Klivz Milzą, — tarė Džonis. — Pagrindinė gatvė. Aš parodysiu.

— Turėsiu paimti iš jūsų pusantro karto daugiau, — tarė taksistas. — Juk, pats suprantat, gausiu grįžti iš ten vienas.

Džonio ranka mašinaliai pridengė pluoštą banknotų kelnių kišenėje. Jis stengėsi prisiminti, ar yra kada nors nešiojęsis šitiek pinigų. Tik vieną sykį. Kai pirko nebe naują „Ševrole" modelį už tūkstantį du šimtus dolerių. Jam šovė į galvą paprašyti, kad bankas išmokėtų grynais — norėjosi pažiūrėti į visą tą krūvą. Nieko ypatingo. Užtat kiek buvo nuostabos automobilių pardavėjo veide, kai Džonis suklojo jam į delną dvylika šimtinių. Bet šitas pinigų pluoštas jo nė kiek nedžiugino, greičiau kėlė neaiškų nerimą, jis vėl prisiminė motinos posakį: *Lengvai įgyti pinigai užtraukia nelaimę.*

— Gerai, tebūnie pusantro, — sutiko jis.

— Na štai ir supratom vienas kitą, — taksistas pasidarė malonesnis. — Aš taip greit atvažiavau todėl, kad buvau iškviestas į Riversaidą, o kai nuvažiavau, niekas neatsišaukė.

— Tikrai? — abejingai paklausė Džonis. Abipus šmėkščiojo tamsūs namai. Jis išlošė penkis šimtus dolerių, nieko panašaus jam nebuvo atsitikę. Bet jį tebepersekiojo degančios gumos smarvė... jausmas, kad kažkada labai seniai, vaikystėje, jis tą jau buvo patyręs... artėjančios nelaimės nuojauta temdė sėkmės džiaugsmą.

— Taip, visokie girtuokliai iškviečia taksi, o paskui apsigal-

---

[10] Vairuotojų saugumo sumetimais JAV daugelyje taksi priekinė sėdynė atskirta stiklo pertvara.

voja,— tarė taksistas.— Nepakenčiu tų latrų. Paskambina, o paskui nusprendžia: velniai rautų, išlenksiu dar porą bokalų. Arba prageria pinigus, laukdami mašinos, o kai atvažiuoju ir pradedu plyšoti: „Kas iškvietė taksi?" — nenori prisipažinti.

— Še tau, — tarė Džonis. Kairėje tekėjo Penobskoto upė, tamsi ir alyvuota. Ir čia dar tas Saros sunegalavimas ir viską vainikuojantis meilės prisipažinimas. Gal jis ištrūko silpnumo akimirką, bet, dieve mano, o jeigu tai tiesa! Džonis įsimylėjo ją vos ne nuo pirmo pasimatymo. Štai kur didžioji vakaro laimė, o ne išlošimas Rate. Bet mintimis jis nuolatos sugrįždavo prie Rato, tai jis kėlė Džoniui nerimą. Tamsoje jis vis dar matė besisukantį Ratą, girdėjo — nelyginant blogame sapne — lėtėjantį tik, tik, tik, rodyklei kliuvinėjant už padalų. Lengvai įgyti pinigai užtraukia nelaimę.

Taksistas įsuko į autostradą Nr. 6, vis labiau įsitraukdamas į savo monologą.

— Aš jam ir sakau: „Kad šito nebegirdėčiau". Labai jau protingas pasidarė. Nepakęsiu, kad man kas šiktų ant galvos, net ir savas sūnus. Važinėju šituo taksi dvidešimt šešerius metus. Kiek kartų teko „pasibučiuoti", net nesuskaičiuosi, bet nė sykio neturėjau didelės avarijos, ačiū Marijai, motinai Jėzaus, ir šventam Kristoforui, ir dievui tėvui visagaliui. Ir kiekvieną savaitę, kad ir kokia liesa ji būtų, atidėdavau penkis dolerius jo koledžui. Net kai dar buvo žinduklis. O vardan ko? Kad vieną gražią dieną jis pareitų namo ir pareikštų man, jog Jungtinių Valstijų prezidentas kuilys. Tai parazitas! Bernas turbūt mano, kad aš kuilys, nors žino, kad jeigu taip pasakytų, kaipmat perskaičiuočiau jam dantis. Štai jums ir dabartinis jaunimas. Užtat ir sakau: „Kad šito nebegirdėčiau".

— Tai jau,— tarė Džonis. Dabar abipus plaukė miškai. Kairėje telkšojo Karsono pelkė. Jie buvo maždaug už septynių mylių nuo Klivz Milzo. Skaitiklis trakštelėjo dar vieną dešimtuką. *Vienas mažas pinigiukas, dolerio dešimtdaliukas, ei, ei, ei!*

— Ar galiu paklausti, kuo jūs verčiatės?— pasiteiravo taksistas.

— Mokytojauju Klivzo mokykloje.

— Štai kaip! Vadinasi, suprantate, apie ką aš kalbu. Kas per velniava dedasi su tais vaikais?

Tiesiog jie suvalgė pašvinkusią dešrelę, vardu Vietnamas, ir apsinuodijo. O ją pardavė toks vyrukas, Lindonas Džonsonas. Tada jie, suprantat, nuėjo pas kitą vyruką ir sako jam: „Dėl dievo, pone, man velniškai bloga". O tas kitas vyrukas, Niksonas, ir sako: „Aš žinau, kaip jums padėti. Suvalgykite dar porą karštų dešrelių". Štai kas atsitiko Amerikos jaunimui.

— Nežinau,— atsakė Džonis.

— Visą gyvenimą planuoji, neriesi iš kailio,— toliau kalbėjo taksistas, jo balse šįkart buvo justi kažkoks nuoširdus sumišimas,

kuris tvers visai neilgai, nes taksistui liko gyventi kokia minutė. O Džoniui, kuris to nežinojo, iš širdies pagailo žmogelio, jo nesupratingumo.

Apkabink stipriau, mano mielas... na, nebūk kvailiukas...

— Visada juk nori, kad būtų kuo geriau, o bernas pareina su plaukais ligi subinės ir sako, kad Jungtinių Valstijų prezidentas kuilys. Kuilys! Ar ne šiknius, aš...

— *Saugokis!*— sukliko Džonis.

Taksistas pasigręžė į jį veidu — tai buvo putlus Amerikos legiono nario veidas, rimtas, piktas ir nelaimingas, apšviestas prietaisų lentos ir ūmai nutviekstas artėjančių žibintų šviesų. Jis greit dirstelėjo į priekį, bet buvo per vėlu.

— *Jėėėzau...*

Priešpriešiais abipus baltos skiriamosios linijos dūmė du automobiliai. „Mustangas" ir „Dodž Čardžeris" kilo vienas šalia kito į kalvos viršūnę. Džonis net girdėjo, kaip kaukia jų motorai. „Čardžeris" lėkė tiesiai į juos. Jis net nebandė pasukti į šalį, ir taksistas suakmenėjo prie vairo.

— *Jėėė...*

Džonis vos pastebėjo, kaip iš kairės prašvilpė „Mustangas". Ir tada taksi kaktomuša susidūrė su „Čardžeriu", ir Džonis pajuto, kaip jį meta aukštyn ir sviedžia į šalį. Skausmo nejautė, nors neaiškiai suvokė, kad užkliudė šlaunimis skaitiklį, ir taip smarkiai, kad nuplėšė jį nuo kronšteino.

Dūžtančio stiklo žvangesys. Milžiniškas liepsnos liežuvis tvykstelėjo naktyje. Džonio galva pramušė priekinį stiklą. Viskas ėmė garmėti į kažokią prarają. Jis juto tik skausmą, neaiškų, prislopintą skausmą pečiuose ir rankose, kai jo kūnas paskui galvą išlėkė per išmuštą priekinį stiklą. Jis skrido. Skrido į spalio naktį.

Šmėkštelėjo miglota mintis: *Mirštu? Nejau galas?*

Vidinis balsas atsakė: *Taip, turbūt.*

Jis skrido. Spalio žvaigždės, pažirusios naktyje. Sprogstančio benzino griausmas. Oranžinė pašvaistė. Ir tamsa.

Jo skrydis per beorę erdvę baigėsi dusliu smūgiu ir pliukštelėjimu. Jis pajuto šaltą drėgmę, kai nukrito į Karsono pelkę per dvidešimt penkias pėdas nuo tos vietos, kur „Čardžeris" ir taksi, susiploję į vieną, išspjovė į vidurnakčio dangų ugnies stulpą.

Tamsa.

Sąmonė geso.

Ir galiausiai liko tik milžiniškas raudonas ir juodas ratas, besisukantis tokiame vakuume, kokiame skraido žvaigždės, pabandykit savo laimę, jei nepasiseks šitą kartą, pasiseks kitą, ei, ei, ei. Ratas vis sukosi, aukštyn — žemyn, raudonas — juodas, rodyklė tiksėjo per padalas. Džonis vis stengėsi įžiūrėti, ar ji sustos ant dviejų nulių — šeimininko kvadratas, išlošia jis, tiktai jis. Džonis

stengėsi įžiūrėti, bet ratas jau pradingo. Liko tik tamsa ir visa apimanti tuštuma... Šalta nebūtis. Niekas.

Džonis Smitas pasinėrė ten ilgam, labai ilgam.

TREČIAS SKYRIUS

1

1970 metų spalio trisdešimtą, kelios minutės trečios ryto, nedidelio namuko, stovinčio maždaug už pusantro šimto mylių į pietus nuo Klivz Milzo, pirmojo aukšto prieškambaryje pradėjo čirkšti telefonas.

Herbertas Smitas atsisėdo lovoje, nieko nesusigaudydamas, jau lyg ir peržengęs miego viešpatijos slenkstį, bet sulaikytas tarpduryje, apkvaitęs ir išmuštas iš vėžių.

Pasigirdo Veros balsas, slopinamas pagalvės:

— Telefonas.

— Aha,— atsiliepė jis ir iškėlė kojas iš lovos. Tai buvo aukštas, pečiuitas vyriškis, bebaigiąs penktą dešimtį, praplikęs, dabar mūvintis žydromis pižamos kelnėmis. Jis išėjo į antrojo aukšto prieškambarį ir uždegė šviesą. Apačioje plyšojo telefonas.

Jis nulipo žemyn ir nuėjo į Veros vadinamąjį „telefono kamputį". Ten stovėjo telefonas ir keistas stalelis, kurį ji gavo dovanų prieš trejus metus. Iš pat pradžių Herbertas nesutiko grūsti savo dviejų šimtų dešimčių svarų masės į tą kampą. Jis kalbėdavo telefonu stovėdamas.

Herbetas buvo betiesiąs ranką prie telefono, bet leido jam sučirkšti dar kartą.

Telefono skambutis vidury nakties paprastai reikšdavo vieną iš trijų: kuris nors senas draugas visiškai nusilesė ir pamanė, jog tau bus malonu išgirsti jo balsą net ir antrą valandą nakties; kažkas suklydo, rinkdamas numerį; blogos žinios.

Vildamasis, kad čia antrasis variantas, Herbertas pakėlė ragelį.

— Alio.

Energingas vyriškas balsas paklausė:

— Ar čia Herberto Smito namai?

— Taip.

— Atleiskit, su kuo aš kalbu?

— Aš Herbertas Smitas. Kas...

— Gal malonėtumėte minutę palaukti?

— Taip, bet kas...

Per vėlai. Ausyje kažkas tyliai klanktelėjo, tarytum pašnekovas kitame laido gale būtų nusipurtęs vieną batą. Jam pasakyta *laukti*. Iš daugelio dalykų, susijusių su telefonu, kurių jis ne-

mėgo, — blogo sujungimo, mažų išdaigininkų, klausinėjančių, ar nelaikai vonioje dramblio, telefonininkių balsų, skambančių kaip kompiuteriai, ir saldžialiežuvių, kurie visaip įkalbinėja užsiprenumeruoti kokį žurnalą, — pats nemaloniausias būdavo nurodymas *laukti.*Viena iš tų apgaulingų naujovių, beveik nepastebimai prasiskverbusių į nūdienį gyvenimą pastarąjį dešimtmetį. Seniau pašnekovas sakydavo paprastai: „Dar nepadėkite ragelio, gerai?" ir padėdavo savąjį šalia aparato. Tais laikais bent girdėdavai tolimus pokalbius, šuns lojimą, radiją, vaiko verksmą. O nurodymas *laukti* — čia jau visai kas kita. Linija pasidaro paslaptinga, visiškai tuščia. Tu atsiduri kaip ir niekur. Kodėl jie nepasako tiesiai: „Gal luktertumėte valandėlę, kol mes jus gyvą trumpam palaidosime?"

Jis pasijuto lyg ir kiek išsigandęs.

— Herbertai!

Jis atsigręžė, tebelaikydamas ragelį prie ausies. Viršuje stovėjo Vera su išblukusiu rudu chalatu, susuktais ant suktukų plaukais, kaktą ir skruostus pasitepusi kažkokiu kremu, sukietėjusiu it gipsas.

— Kas skambina?

— Dar nežinau. Prašė palaukti.

— Palaukti? Ketvirtį trečios ryto?

— Taip.

— Bet tai ne Džonis? Ar nieko neatsitiko Džoniui?

— Nežinau, — atsakė jis, stengdamasis nekelti balso. Kažkas skambina tau antrą valandą nakties, liepia laukti, tad nejučia mintimis perkratai savo giminaičius ir įvertini kiekvieno sveikatos būklę. Mintyse sudarai nukaršusių tetų sąrašą. Susumuoji senelių, jei jų dar turi, negalavimus. O gal vieno iš tavo draugų širdis nustojo plakusi. Visaip stengiesi negalvoti apie tai, kad turi vienintelį sūnų, kurį labai myli, nei apie tai, kodėl tokie skambučiai visada pasigirsta antrą valandą nakties, arba kodėl tavo blauzdos staiga sumedėjo ir apsunko nuo įtampos...

Vera užmerkė akis ir sudėjo maldai rankas tarp suvytusių krūtų. Herbertas stengėsi tramdyti susierzinimą. Susilaikė neleptelėjęs: „Vera, Biblija įsakmiai nurodo, kad eitum melstis į savo kambarį". Būtų užsidirbęs Veros Smit Atlaidžią šypseną, skiriamą Netikintiems ir į Pragarą Grimstantiems Sutuoktiniams. Antrą valandą nakties, ir dar verčiamas *laukti*, jis anaiptol nemeilijo išvysti tos šypenos.

Telefonas vėl klanktelėjo, ir kitas vyriškas balsas, senesnis, prabilo:

— Alio, ar čia ponas Smitas?

— Taip, su kuo kalbu?

— Atleiskite, kad priverčiau jus laukti, pone. Seržantas Megsas

iš valstijos policijos Orono skyriaus.

— Ar dėl mano vaikino? Ar kas atsitiko mano vaikinui?

Jis nepajuto, kaip atsisėdo „telefono kamputyje". Visą kūną apėmė silpnumas.

Seržantas Megsas tarė:

— Jūs turite sūnų, vardu Džonas Smitas, be antrojo vardo?

— Ar jis sveikas?

Žingsniai ant laiptų. Vera atsistojo šalia jo. Akimirką ji atrodė rami, paskui puolė prie telefono lyg tigrė:

— Kas yra? Kas atsitiko mano berniukui?

Herbertas truktelėjo į save aparatą ir nulaužė jai nagą. Rūsčiai žvelgdamas į ją, tarė:

— Aš šitai aiškinuosi.

Ji stovėjo ir žiūrėjo į jį, išpūtusi savo romias išblukusias žydras akis ir užspaudusi burną ranka.

— Ponas Smitai, jūs girdite?

Herbertas sunkiai košė žodžius, tarsi burna būtų užšaldyta novokaino:

— Taip, aš turiu sūnų Džoną Smitą, be antro vardo. Jis gyvena Klivz Milze. Jis mokytojauja vidurinėje mokykloje.

— Ponas Smitai, jis pateko į automobilio katastrofą. Jo būklė itin sunki. Labai apgailestauju, kad turėjau pranešti jums tokią žinią. — Megsas kalbėjo ritmingai, oficialiai.

— O viešpatie, — tarė Herbertas. Viskas susipynė galvoje. Kadaise, kai dar tarnavo armijoje, niekingas šviesiaplaukis milžinas iš pietų, vardu Čildresas, jam kaip reikiant apskalbė šonus viename Atlantos valstijos bare. Tąkart Herbertas jautėsi taip kaip dabar — sugniuždytas, visos mintys padrikos, sutryptos į žemę. — O viešpatie, — pakartojo jis.

— Jis mirė? — klausė Vera. — Jis mirė? Džonis *mirė?*

Jis uždengė ragelį.

— Ne, — tarė jis. — Nemirė.

— Nemirė! Nemirė! — sukliko ji ir, garsiai bumbtelėdama, parpuolė ant kelių. — O dieve, iš visos širdies dėkojame tau ir maldaujame, kad būtum maloningas ir gailestingas mūsų sūnui ir apsaugotum jį savo mylinčia ranka, maldaujame vienatinio tavo sūnaus Jėzaus vardu ir...

— *Užsičiaupk, Vera!*

Akimirką visi trys nuščiuvo, tartum susimąstę apie pasaulį ir ne itin malonias jo puses: Herbertas, įspraudęs stambų savo liemenį į telefono kampelį, įrėmęs kelius į stalo apačią ir beveik įgrūdęs veidą į plastikinių gėlių puokštę; Vera, suklupusi ant grotelių prie krosnies; nematomas seržantas Megsas, tapęs savotiška šitos slogios komedijos auditorija.

— Ponas Smitai?

— Klausau. Aš... atsiprašau.

— Tai natūralu, — tarė Megsas.

— Mano vaikinukas... Džonis... ar jis vairavo „Folksvageną"? „Mirtinas pavojus, mirtinas pavojus, tie maži vabalai — mirtinas pavojus", — vapaliojo Vera. Ašaros sruvo jai skruostais, tekėdamos glotnia naktinio kremo pluta tarsi lietaus lašai chromo danga.

— Jis važiavo taksi, — paaiškino Megsas. — Nusakysiu jums padėtį, kaip ją dabar įsivaizduoju. Susitiko trys automobiliai, du iš jų vairavo vaikinai iš Klivz Milzo. Dūmė kaip patrakę rytų kryptimi. Jie užlėkė ant vadinamosios Karsono kalvos autostradoje Nr. 6. Jūsų sūnus sėdėjo taksi, važiuojančiame į vakarus, Klivzo kryptimi. Taksi ir automobilis, lekiantis ne savo puse, susidaužė kaktomuša. Taksistas žuvo, taip pat ir vaikinas, vairavęs kitą automobilį. Jūsų sūnus ir to kito automobilio keleivis nugabenti į Rytų Meino ligoninę. Kiek žinau, abiejų būklė kritiška.

— Kritiška, — pakartojo Herbertas.

— Kritiška! Kritiška! — rypavo Vera.

„O dieve, mes elgiamės kaip kokioje saviveiklinėje pjesėje",— pagalvojo Herbertas. Jam pasidarė nesmagu dėl Veros ir seržanto Megso, kuris tikriausiai girdėjo Veros balsą lyg kokį pakvaišusių graikų chorą antrame plane. Kiek šitokių pokalbių teko seržanto Megso daliai, einant tarnybines pareigas? Turbūt nemažai. Greičiausiai jau bus paskambinęs taksisto žmonai ir žuvusio vaikino motinai, pranešęs abiem kraupią žinią. Kaip jos reagavo? O kam tai rūpi? Nejau Vera neturi teisės apraudoti savo sūnaus? Ir kodėl į galvą lenda tokios paikos mintys šitokiu metu?

— Rytų Meino ligoninė, — pakartojo Herbertas. Jis užsirašė pavadinimą. Ant bloknoto viršelio buvo nupieštas išsišiepęs telefono ragelis. Ant laido vingių išdėstytos raidės: T-e-l-e-f-o-n-a-m-s.

— O kaip jis sužeistas?

— Nesupratau, ponas Smitai.

— Aš klausiu, kur jį sužeidė. Galvą? Pilvą? Kur? Ar jis apdegė?

Vera sukliko.

— *Vera, prašau, užsičiaupk!*

— Būtų geriau, jeigu jūs pasiteirautumėte ligoninėje, — atsargiai pasiūlė Megsas. — Aš gausiu išsamų pranešimą tik po poros valandų.

— Žinoma. Žinoma.

— Ponas Smitai, atleiskite, kad teko skambinti jums vidury nakties ir pranešti tokią blogą žinią...

— Blogą, tai tiesa, — tarė Herbertas. — Skambinsiu į ligoninę.

Viso gero, seržante Megsai.

— Labanakt, ponas Smitai.

Herbertas padėjo ragelį ir beprasmiškai spoksojo į telefoną. „Štai kaip atsitinka, — mąstė jis. — Štai ir atėjo bėda, Džoni".

Vera vėl suklykė, ir jis kiek sunerimo, matydamas, kaip ji stvėrėsi už plaukų kartu su suktukais, ir jau buvo beraunanti juos.

— Tai dievo bausmė! Dievo bausmė už tai, kaip mes gyvenome, už mūsų nuodėmes, už viską! Herbertai, klaupkis šalia manęs. . .

— Vera, aš turiu skambinti į ligoninę. Nenoriu to daryti klūpėdamas.

— Melskimės už jį... pasižadėkime būti geresni... aš žinau, jeigu būtum dažniau lankęs bažnyčią su manimi... gal tai dėl tavo cigarų, šlaistymosi alinėse po darbo... nepadorių žodžių... viešpaties vardo minėjimo be reikalo... dievo bausmė... tai dievo bausmė...

Herbertas suėmė rankomis jos veidą, kad sulaikytų pašėlusį lingavimą į priekį ir atgal. Naktinis kremas buvo nemaloniai lipnus, bet Herbertas neatitraukė rankų. Jis gailėjosi Veros. Pastarąjį dešimtmetį jo žmona klydinėjo ūkanose tarp pasišventimo savajam baptistų tikėjimui ir to, kas Herbertui atrodė nepavojinga religinė manija. Praslinkus penkeriems metams po Džonio gimimo, gydytojas jos gimdoje ir makštyje aptiko gerybinių auglių. Juos pašalino, bet Vera nebegalėjo turėti vaikų. Dar po penkerių metų atsirado naujų auglių ir jai buvo padaryta radikali operacija. Tada ją ir apėmė gilus religinis jausmas, keistai susipynęs su tikėjimu mitais. Ji ryte rijo knygeles apie Atlantidą, apie kosminius laivus iš dangaus, apie „tyrų krikščionių" bendruomenes, galbūt gyvenančias Žemės gelmėse. Žurnalą „Lemtis" ji skaitydavo veik taip pat dažnai kaip ir Bibliją, dažnai pasiremdama vienu iš jų kito teiginiams iliustruoti.

— Vera, — tarė jis.

— Mes būsime geresni, — kuždėjo ji, maldaujamai žvelgdama į vyrą. — Mes būsime geresni, ir jis liks gyvas. Tu pamatysi. Tu...

— Vera.

Ji nutilo, nenuleisdama akių.

— Paskambinkime į ligoninę ir sužinosime, kokia jo padėtis iš tikrųjų, — švelniai tarė jis.

— A... Aha, gerai. Taip.

— Ar gali pasėdėti ant laiptų ir neištarti nė garso?

— Aš noriu melstis, — pasakė ji lyg vaikas. — Tu negali man uždrausti.

— Nė nemanau to daryti. Jeigu melsies mintyse.

— Taip. Mintyse. Gerai, Herbertai.

Ji nuėjo prie laiptų, atsisėdo ir įsisupo į chalatą, sudėjo rankas

maldai ir jos lūpos ėmė krutėti. Herbertas paskambino į ligoninę. Po dviejų valandų jie jau važiavo šiaurės kryptimi beveik visai tuščia Meino magistrale. Herbertas vairavo 1966 metų laidos „Fordą-universalą". Vera, tiesi kaip žvakė, sėdėjo greta. Ant jos kelių gulėjo Biblija.

2

Be penkiolikos devynios Sarą pažadino telefono skambutis. Nuo vėmimo naktį jai maudė nugarą, o skrandžio raumenys atrodė įsitempę, bet apskritai ji jautėsi nepalyginamai geriau.

Sara pakėlė ragelį, net nedvejodama, kad skambina Džonis.

— Alio.

— Sveika, Sara. — Tai buvo ne Džonis. Skambino Anė Straford iš mokyklos. Anė buvo metais vyresnė už Sarą ir dirbo Klivze antrus metus. Ji dėstė ispanų kalbą. Anė buvo smagi, judri mergina ir Sara ją labai mėgo. Bet šįryt jos balsas atrodė prislėgtas.

— Kaip laikaisi, Ane? Niekis, man greit praeis. Turbūt Džonis tau sakė. Greičiausiai nuo tų dešrelių mugėje...

— O viešpatie, tai tu nežinai. Tu dar nežinai. . .

Jos žodžius slopino keisti, duslūs garsai. Sara klausėsi, raukdama kaktą. Iš pradžių ji sumišo, paskui mirtinai išsigando, kai sumojo, kad Anė verkia.

— Ane, kas atsitiko? Bet ne Džoniui? Ne...

— Atsitiko nelaimė, — tarė Anė. Ji kūkčiojo nebesitvardydama. — Jis važiavo taksi. Mašinos susidūrė priekiais. Kitą automobilį vairavo Bredas Frino. Jis mokėsi ispanų kalbos mano antroje grupėje, jis užsimušė, mergina, kuri su juo važiavo, mirė rytą, Meri Tibolt, girdėjau, ji mokėsi kažkurioje Džonio klasėje, tai baisu, neapsa...

— *Džonis!* — sukliko Sara į telefoną. Diegliai vėl ėmė remti vidurius. Rankos ir kojos mirksniu pasidarė šaltos lyg keturi antkapiai. — *Kas atsitiko Džoniui?*

— Sara, jo būklė kritiška. Deivis Pelsenas šįryt skambino į ligoninę. Jie nesitiki, kad jis... žodžiu, labai blogai.

Pasaulis ėmė skęsti palšame ūke. Anė dar kažką kalbėjo, bet jos balsas pasidarė tolimas ir silpnas, kaip yra pasakęs E. E. Kamingsas[11] apie žmogų, kylantį balionu. Susipynę vaizdiniai užplaukia vienas ant kito, bet nė vieno prasmingo. Vylingas ratas. Gluminantys veidrodžiai. Džonio akys, keistai violetinės, beveik juodos. Artimas, mielas jo veidas, nutviekstas mugės šviesos, plikos lemputės, sukabintos ant laido.

— Ne, tik ne Džonis, — kartojo ji lyg iš po žemių, lyg iš po

[11] Edvardas Estlinas Kamingsas (1894—1962) — amerikiečių poetas.

žemių. — Tu apsirikai. Jis buvo kuo sveikiausias, kai išėjo iš mano namų.

Bet Anės balsas vėl sugrįžo lyg staigiai atmuštas kamuoliukas — toks sukrėstas ir netikintis, toks užsigavęs, kad šitoks dalykas galėjo atsitikti jos vienmečiui, tokiam jaunam ir energingam.

— Jie pasakė Deiviui, kad jis niekada neatsipeikės, net jeigu ir atlaikys operaciją. Jie turėjo operuoti, nes jo galva... jo galva buvo...

Ar tik ji nenorėjo pasakyti *sutraiškyta?* Kad Džonio galva *sutraiškyta?*

Sara apalpo, galbūt todėl, kad neišgirstų paskutinio, nebeatšaukiamo žodžio, to paskutinio siaubo. Ragelis išslydo jai iš pirštų, ji iš paskutiniųjų stengėsi išsilaikyti kylančiame palšame ūke, paskui nusklendė kažkur aukštyn, ragelis švytavo vis mažesniu lanku, o iš jo sklido Anės balsas:

— Sara?.. Sara?.. Sara?..

3

Kai Sara įėjo į Rytų Meino ligoninę, laikrodis rodė penkiolika minučių pirmos. Priėmimo kambaryje budinti sesuo pažvelgė į išblyškusį, pavargusį jos veidą, mintyse įvertindama jos ryžtą išgirsti visą tiesą, ir pasakė, jog Džonis Smitas tebėra operacinėje. Sesuo pridūrė, kad Džonio motina ir tėvas sėdi laukiamajame.

— Ačiū,— išspaudė Sara. Užuot pasukusi į kairę, ji pasuko į dešinę, priėjo gydytojų tualetą ir gavo grįžti atgal.

Laukiamasis buvo išdažytas ryškiomis, sodriomis spalvomis; tos spalvos dirgino jai akis. Pasieniais sėdėjo keletas žmonių — vieni sklaidė nutrintus žurnalus, kiti spoksojo į tuštumą. Nuo liftų atėjo žila moteris, padavė leidimą draugei, o pati atsisėdo. Draugė iškaukšėjo aukštais kulniukais. Kiti sėdėjo toliau; vienas laukė leidimo aplankyti tėvą, kuriam pašalino tulžies akmenis, kitas — motiną, kuriai vos prieš trejetą dienų gydytojai aptiko gumbelį po krūtimi, trečias — draugą, kuriam bėgant ristele smogė į krūtinę nematomas kūjis. Laukiančiųjų veidai buvo stropiai pridengti šaltakraujiškumo kaukėmis. Po jomis buvo paslėptas nerimas, tarsi po kilimu sušluotos šiukšlės. Sara pajuto, kaip vėl grimzta į užmirštį. Kažkur skimbčiojo varpelis. Girgždėjo kaučiuko padai. Kai išėjo iš jos namų, jis buvo kuo sveikiausias. Sunku patikėti, kad jis viename iš šitų mūrinių bokštų, kad jis miršta.

Ji tuojau pažino Smitus. Stengėsi prisiminti vardus, bet iškart neprisiminė. Smitai sėdėjo vienas šalia kito tolimiausiame kampe; priešingai kitiems čia sėdintiems žmonėms, jie dar nebuvo apsipratę su permainomis, įvykusiomis jų gyvenime.

Džonio mama, persvėrusi apsiaustą per kėdės atkaltę, tvirtai laikė rankose Bibliją. Skaitant jos lūpos krutėjo, ir Sara prisiminė Džonį sakius, kad ji labai religinga — gal net per daug religinga, klaidžiojanti tarp emocingų religinių sektų ir gyvačių kerėjimo. Ponas Smitas — Herbertas, ūmai prisiminė ji, *jo vardas Herbertas* — turėjo ant kelių žurnalą, bet jo nevartė. Jis žiūrėjo pro langą, kur Naujosios Anglijos ruduo lapų ugnimi skynėsi kelią į lapkritį ir už jo dunksančią žiemą.

Ji priėjo prie jų.

— Ponai Smitai?

Abu sužiuro į ją, veidai įsitempė, laukdami smūgio, kurio taip baiminosi. Ponios Smit rankos susigniaužė ant Biblijos, atverstos per Jobo knygą, net krumpliai pabalo. Mergina, stovinti priešais, nevilkėjo baltu sesers ar gydytojos chalatu, bet Smitams tai nerūpėjo. Jie laukė paskutinio smūgio.

— Taip, mes esame Smitai,— ramiai tarė Herbertas.

— Aš Sara Breknel. Mudu su Džoniu buvome geri draugai. Vaikščiojome kartu, taip, rodos, jūs sakot. Ar galiu prisėsti?

— Džonio mergina?— paklausė ponia Smit griežtu, beveik kaltinamu tonu. Keli žmonės kilstelėjo galvas nuo savo sutrintų žurnalų ir vėl nuleido.

— Taip,— atsakė ji.— Džonio mergina.

— Jis niekad nerašė man, kad turi merginą,— tarė ponia Smit vis tuo pačiu griežtu tonu.— Ne, jis tikrai niekad šito nerašė.

— Ša, motin,— tarė Herbertas.— Sėskitės, panele. . . Breknel, jei nesuklydau?

— Sara,— dėkingai tarė ji ir prisitraukė kėdę.— Aš. . .

— Ne, jis niekada nerašė,— griežtai pasakė ponia Smit.— Mano berniukas mylėjo dievą, bet pastaruoju metu buvo šiek tiek atšalęs. Viešpaties rūstybė būna staigi, jūs tą žinote. Štai kodėl taip pavojinga būti tikėjimo atsimetėliu. Nežinai nei dienos, nei valandos. . .

— Ša,— tarė Herbertas. Žmonės vėl ėmė gręžiotis į juos. Jis rūsčiai pažvelgė į žmoną. Ji atsakė iššaukiamu žvilgsniu, bet jis nė nemirktelėjo. Vera nuleido akis. Ji užvertė Bibliją, tačiau pirštai be atvangos braukė lapus, tarsi norėdami grįžti prie gigantiškos Jobo gyvenimo griovimo epopėjos, taip nelaimingai susiklosčiusios, kad grėsė tapti niūria perspektyva jai ir jos sūnui.

— Vakar vakare aš buvau su juo,— tarė Sara, ir moteris vėl pažvelgė į ją smerkiamai. Tą akimirką Sara prisiminė Biblijos teikiamą prasmę buvimui „su" kažkuo ir pasijuto raustanti. Sakytum šita moteris būtų skaičiusi jos mintis.

— Mes buvome mugėje. . .

— Nuodėmės ir šėtono žabangų vieta,— nedvejodama pareiškė Vera Smit.

— Vera, paskutinį kartą sakau tau nutilk,— negailestingai nutraukė ją Herbertas ir suspaudė jos ranką.— Tuoj pat. Mergina atrodo labai miela, ir aš neleisiu tau kabinėtis. Supranti?

— Tai nuodėmės vieta,— užsispyrusi pakartojo Vera.

— Ar tu nutilsi, ar ne?

— Palik mane ramybėj. Noriu skaityti Bibliją.

Herbertas paliko ją ramybėje. Sara galutinai pasimetė. Vera atsivertė Bibliją ir vėl įniko skaityti, krutindama lūpas.

— Vera labai sukrėsta,— tarė Herbertas.— Mes abu sukrėsti. Kaip ir jūs, bent man taip atrodo.

— Taip.

— Ar jūs su Džoniu smagiai leidote laiką vakar vakare? — paklausė jis.— Toje mugėje.

— Taip,— tarė ji; to paprasto žodžio melas ir tiesa susipynė jai galvoje.— Taip, smagiai, kol. . . na, kol suvalgiau pašvinkusią dešrelę ar kažką kita. Džonis parvežė mane namo į Vizį mano automobiliu. Man bjauriai susuko vidurius. Jis išsikvietė taksi. Prižadėjo šįryt paskambinti į mokyklą dėl mano ligos. Daugiau aš jo nebemačiau.— Pradėjo kauptis ašaros, ji nenorėjo prie jų pravirkti, ypač Veros Smit akivaizdoje, bet nebeįstengė susilaikyti. Nervingai pasigriozdusi rankinuke, išsitraukė flakonėlį raminančiųjų.

— Na, nereikia,— tarė Herbertas ir apkabino ją.— Nusiraminkit.

Verkdama ji nejučia pagalvojo, kad jam lengviau, kai turi ką guosti; jo žmona rado savotišką niūrią paguodą Jobo gyvenimo istorijoje, bet Herbertui ten nėra vietos.

Keli žmonės atsigręžė pavėpsoti; pro susitvenkusias akyse ašaras jie pavirto minia. Ji su kartėliu nuspėjo jų mintis: *Geriau ji negu aš, geriau jie visi trys negu aš ar maniškiai, vyrukas turbūt miršta, jam turbūt sutraiškė galvą, kad ji taip rauda. Va tik neaišku, kada nusileis daktaras ir pakvies juos į atskirą kambarį pranešti, kad. . .*

Ji šiaip taip nurijo ašaras ir susitvardė. Ponia Smit sėdėjo labai tiesi, tarytum suakmenėjusi nuo košmaro, nematydama nei Saros ašarų, nei savo vyro pastangų ją nuraminti. Ji skaitė Bibliją.

— Pasakykite, — meldė Sara. — Ar jam visai blogai? Ar dar yra vilties?

Tačiau pirmoji prabilo Vera. Jos balsas skambėjo lyg skelbdamas nuosprendį:

— Mūsų viltis — Visagalis, panele.

Sara pastebėjo Herberto akyse šmėkštelint baimę ir pagalvojo: *Jis mano, kad ji dėl to išprotėjo. O gal tikrai taip.*

Nesibaigianti diena, virtusi amžinybe.

Po antros valandos, kai iš mokyklų ėmė plūsti mokiniai, į ligoninę vienas po kito pradėjo eiti Džonio auklėtiniai su aptrintomis striukėmis, keistomis skrybėlėmis ir išblukusiais džinsais. Sara pasigedo daugumos tų, kuriuos manė perpratusi — susikaupusių karjerai, besiruošiančių stoti į koledžą, aiškaus žvilgsnio ir veido išraiškos. Tarp tų, kurie atėjo, daugiausia buvo išdykėliai ir ilgaplaukiai.

Keletas priėjo prie Saros ir ramiu balsu paklausė, ką ji žinanti apie pono Smito būklę. Ji tegalėjo papurtyti galvą ir pasakyti nieko nežinanti. Bet viena mergina, Donė Edvards, aistringai įsimylėjusi Džonį, įžvelgė Saros veide neviltį. Ji pratrūko raudoti. Priėjo medicinos sesuo ir paprašė ją išeiti.

— Nekreipkit dėmesio. Ji nusiramins, — tarė Sara ir apkabino Donę. — Minutė, kita, ir viskas praeis.

— Ne, aš nenoriu čia likti, — atsakė Donė ir išbėgo, triukšmingai parversdama vieną iš kieto plastiko kontūrinių kėdžių. Po valandėlės Sara pamatė ją, sėdinčią lauke ant laiptų, šaltos vėlyvos spalio saulės nušviestą, nuleidusią galvą ant kelių.

Vera Smit tebeskaitė Bibliją.

Apie penktą valandą dauguma moksleivių išėjo. Dingo ir Donė, Sara nepastebėjo, kada ji nuėjo. Septintą valandą jaunas vyriškis su kreivai prisegta prie balto chalato atlapo plokštele „GYD. STROUNSAS" įėjo į laukiamąjį, apsidairė ir žengė prie jų.

— Ponai Smitai? — paklausė jis.

Herbertas giliai įkvėpė oro.

— Taip. Mes.

Vera garsiai užvertė Bibliją.

— Gal malonėtumėte eiti su manimi?

Štai ir viskas, pagalvojo Sara. Juos nusives į mažą kabinetuką ir pasakys, kokia padėtis. Kad ir pati blogiausia. Ji liks čia laukti, o kai jie sugrįš, Herbertas Smitas praneš jai tai, ką ji taip norėjo sužinoti. Jis geras žmogus.

— Ar jūs ką nors žinote apie mano sūnų? — paklausė Vera tuo pačiu skambiu, stipriu ir beveik isterišku balsu.

— Taip. — Gydytojas Strounsas pažvelgė į Sarą. — Ar jūs šeimos narė, madam?

— Ne, — atsakė Sara. — Draugė.

— Artima draugė,— tarė Herbertas. Šilta, stipri ranka suėmė jai aukščiau alkūnės, kita ranka apglėbė Verą. Jis padėjo joms atsistoti. — Mes eisime visi kartu, jei neprieštaraujate.

— Aišku, ne.

Gydytojas nusivedė juos koridoriumi pro liftus prie durų su

užrašu „PASITARIMŲ KAMBARYS". Jis įleido juos į vidų ir uždegė fluorescentines lempas. Kambary stovėjo ilgas stalas ir tuzinas kontorinių kėdžių.

Strounsas uždarė duris, užsidegė cigaretę ir įmetė apdegusį degtuką į vieną iš peleninių, išrikiuotų aplink stalą.

— Sunku, — burbtelėjo jis tarytum pats sau.

— Tokiu atveju sakykite viską neatidėliodamas, — tarė Vera.

— Taip, turbūt taip bus geriau.

Nors Sarai čia nederėjo klausinėti, bet ji neištvėrė.

— Jis mirė? Tik nesakykite, kad jis mirė...

— Jis komos būsenoje,— Strounsas atsisėdo ir giliai užtraukė cigaretę. — Ponui Smitui sunkiai sužalota galva, smarkiai pažeisti smegenys. Jums gal kada nors yra tekę girdėti gydytojus kalbant apie „subduralinę hematomą". Ponas Smitas patyrė sunkią subduralinę hematomą, kitaip sakant, jam išsiliejo kraujas į kaukolės ertmę. Ilgai vargome, kol sumažinome spaudimą ir pašalinome iš smegenų kaulų atskalas.

Herbertas sunkiai atsisėdo, jo veidas buvo pablyškęs ir suglumęs. Sara nužvelgė sudiržusias, randuotas jo rankas ir prisiminė Džonį sakius, kad jo tėvas dailidė.

— Bet dievas jo pasigailėjo, — tarė Vera. — Aš žinojau, kad taip bus. Aš meldžiau apvaizdą duoti ženklą. Garbinkime Aukščiausiąjį! Ir visi jūs, čia esantys, šlovinkite jo vardą!

— Vera, — tarė Herbertas bejėgiškai.

— Komos būsenoje,— pakartojo Sara. Ji bandė įstatyti šitą informaciją į tam tikrus emocinius rėmus, bet jai nesisekė. Džonis nemirė, jis išlaikė sunkią ir pavojingą smegenų operaciją — tai turėtų pažadinti jai viltį. Bet nepažadino. Jai nepatiko žodis „koma". Jame glūdėjo kažkas bloga lemiančio, slaptingo. Ar tik „koma" lotyniškai nereiškia „mirties sapno"?

— Kas jo laukia? — paklausė Herbertas.

— Šiandien mes nieko tikro negalime pasakyti, — tarė Strounsas. Jis ėmė žaisti su cigarete, nervingai kratydamas ją į peleninę. Sarai pasirodė, kad jis atsako Herbertui pažodiškai, išsisukinėdamas nuo klausimo esmės. — Jums turbūt aišku, kad jo gyvybė palaikoma dirbtinių sistemų.

— Bet jūs turite žinoti, ar yra vilties, — neatlyžo Sara. — Jūs turite... — Ji beviltiškai skėstelėjo rankomis.

— Jis gali atgauti sąmonę po keturiasdešimt aštuonių valandų. Arba po savaitės. Po mėnesio. O gali ir niekad neatsigauti. Ir... labai galimas dalykas, kad jis mirs. Turiu atvirai pasakyti jums, kad tai didžiausia tikimybė. Jo traumos... labai pavojingos.

— Dievas nori, kad jis gyventų, — tarė Vera. — Aš tai žinau.

Herbertas užsidengė rankomis veidą ir lėtai jį trynė.

Strounsas sutrikęs pažvelgė į Verą.

— Aš tik noriu paruošti jus... bet kokiam atvejui.

— Gal pasakytumėte, ar jis turi šansų atgauti sąmonę? — paklausė Herbertas.

Strounsas padvejojo, nervingai užsitraukė dūmo.

— Ne, to pasakyti negaliu.

5

Visi trys palaukė dar valandą, paskui išėjo. Lauke buvo tamsu. Žvarbus vėjas gūsiais ūžavo erdvioje automobilių aikštelėje. Ilgi Saros plaukai plaikstėsi įkandin jos. Vėliau, jau sugrįžusi namo, ji rado juose įsivėlusį traškų geltoną ąžuolo lapą. Aukštai dangumi plaukė mėnuo, vienišas nakties jūreivis.

Sara įspraudė Herbertui į saują popieriaus skiautelę. Ten buvo užrašytas jos adresas ir telefonas.

— Ar paskambinsit man, jei ką nors sužinosite? Bet ką?

— Būtinai.— Ūmai jis pasilenkė ir pabučiavo ją į skruostą, o Sara akimirką prigludo prie jo peties vėjo blaškomoje tamsoje.

— Mieloji, labai gailiuosi, kad buvau jums tokia atšiauri, — tarė Vera stebėtinai maloniu balsu. — Buvau susisielojusi.

— Ką jūs, tai natūralu, — tarė Sara.

— Maniau, kad mano berniukas mirs. Bet aš meldžiausi. Papasakojau Viešpačiui viską. Kaip sakoma giesmėje: „Ar mes silpni ir prislėgti? Po rūpesčių našta sulinkę? Išlikime dvasia tvirti. Maldoje viltį išsakykim".

— Vera, laikas važiuoti, — tarė Herbertas. — Reikia šiek tiek nusnūsti, matysim, kaip viskas atrodys rytoj. . .

— Bet aš ką tik gavau žinią iš savo dievo, — tarė Vera, svajingai žvelgdama į mėnulį. — Džonis nemirs. Dievas nenori, kad jis mirtų. Aš įsiklausiau ir išgirdau tą tylų, silpną balsą, kursai prabilo mano širdyje, ir dabar aš rami.

Herbertas atidarė automobilio dureles.

— Sėskis, Vera.

Ji atsisuko į Sarą ir šyptelėjo. Toje šypsenoje Sarai staiga pasidingojo paties Džonio lengvas, nerūpestingas šypsulys — bet tuo pat metu ji pagalvojo, jog kaip gyva nėra mačiusi tokio kraupaus vypsnio.

— Dievas pasirinko mano Džonį, — tarė Vera, — ir aš džiaugiuosi.

— Labanakt, ponia Smit, — tarė Sara nutirpusiomis lūpomis.

— Labanakt, Sara, — tarė Herbertas.

Jis sėdo prie vairo ir įjungė motorą. Automobilis pajudėjo ir nuvažiavo per stovėjimo aikštę link Steito gatvės. Sarai dingtelėjo, kad nepaklausė, kur jie apsistos. O gal jie patys dar nežino.

Sara pasisuko eiti prie savo automobilio ir stabtelėjo, užkerėta

anapus ligoninės tekančio Penobskoto. Upės vandenys, pačiame viduryje pasigavę mėnulio atspindį, vilnijo tarytum tamsus šilkas. Sara stovėjo vienų viena plynoje aikštėje, pakėlusi veidą į dangų. Ji žiūrėjo į mėnulį.

Dievas pasirinko mano Džonį, ir aš džiaugiuosi.

Mėnuo kabojo viršum jos lyg pigus karnavalo žaisliukas, Laimės Ratas danguje; visi jo skaičiai sukasi šeimininkui, jau nekalbant apie nulį ir du nulius. Išlošia Ratas, išlošia Ratas, klokite pinigus, ei, ei, ei!

Vėjas blaškė jai apie kojas šiugždančius lapus. Sara priėjo prie automobilio ir atsisėdo už vairo. Ūmai ji aiškiai suvokė, kad nebetenka Džonio. Siaubas ir vienatvės jausmas nudiegė jai širdį. Ėmė visa virpėti. Galų gale įjungė motorą ir nuvažiavo namo.

6

Kitą savaitę pasipylė Klivz Milzo moksleivių užuojautos ir linkėjimai; Herbertas Smitas vėliau papasakojo Sarai, kad Džonio vardu buvo gauta gerokai daugiau kaip trys šimtai atvirukų. Beveik visuose buvo nedrąsus prierašas ranka, kad jie tikisi, jog Džonis netrukus pasveiks. Vera atsakė kiekvienam padėkos laiškeliu su citata iš Biblijos.

Sarai išsisprendė drausmės klausimas pamokose. Ankstyvesnis jausmas, kad neoficialus mokinių žiuri jai nepalankus, ūmai virto priešingu. Palengva ji suprato, kad mokiniai dabar laiko ją tragedijos heroje, pono Smito nelaiminga meile. Ši mintis šovė jai į galvą mokytojų kambaryje per laisvą pamoką kitą trečiadienį po katastrofos, bet juoko priepuolis virto isterišku kūkčiojimu. Dar nespėjus atitokti, ją ėmė persekioti paniška baimė. Naktys pasidarė neramios, sapnuose nuolat lankydavo Džonis — Džonis su Džekilio ir Haido kauke, Džonis stovi prie Laimės Rato, o kažkoks nematomas žmogus be paliovos traukia: „Man taip *patinka* žiūrėti, kaip nukelnėja šitą tipą". Džonis sako: „Dabar viskas puiku, Sara, viskas *labai gerai*", ir įeina į kambarį, o jo galva nukirsta viršum antakių.

Herbertas ir Vera Smitai išbuvo savaitę Bengoro Hause, ir Sara kiekvieną popietę rasdavo juos ligononėje, kantriai laukiančius, kol kas nors atsitiks. Bet nieko neatsitiko. Džonis tebegulėjo intensyvios terapijos palatoje šeštame aukšte, apsuptas gyvybę palaikančių sistemų, prijungtas prie dirbtinio kvėpavimo aparato. Gydytojas Strounsas teikė vis mažiau vilties. Kitą penktadienį Herbertas paskambino Sarai ir pasakė, kad jiedu su Vera išvažiuoja namo.

— Jinai nenori, — tarė Herbertas, — bet aš jai išaiškinau. Atrodo, kad išaiškinau.

— Kaip ji jaučiasi? — paklausė Sara.

Ilga pauzė, pakankamai ilga, kad Sara pasijustų peržengusi leisti-

nas ribas. Patylėjęs Herbertas atsakė:

— Aš nežinau. O gal žinau, bet nenoriu garsiai sakyti, kad jai blogai. Ji visada buvo pasinešusi į religiją ir dar labiau įsitraukė po operacijos. Na, po to Cezario pjūvio. Nūnai jos fantazija įsismarkavo. Ji be paliovos postringauja apie pasaulio pabaigą. Džonio avariją ji sieja su dangun žengimu. Ji įsitikinusi, kad dar prieš armagedoną Viešpats pasiims visus išrinktuosius su kūnais į dangų.

Sara prisiminė kažkur mačiusi ant automobilio buferio lipduką: JEI DANGUN ŽENGIMAS ŠIANDIEN, KAS NORS ČIUPKITE UŽ VAIRO!

— Taip, man teko tai girdėti.

— Žinote, — varžydamasis toliau kalbėjo Herbertas, — kai kurios grupės. . . na, su kuriomis ji palaiko ryšius. . . jie tiki, kad Viešpats atvyks pas išrinktuosius su skraidančiomis lėkštėmis. Kad tomis lėkštėmis nuskraidintų juos į dangų. Šitos. . . sektos. . . nustatė, bent jau patys sau, kad dangus esąs kažkur Oriono žvaigždyne. Ne, tik neklauskit manęs, kaip jie tą nustatė. Vera gali jums išaiškinti. Visa tai. . . supraskite, Sara, visa tai užgriuvo vienu metu.

— Įsivaizduoju, kaip jums sunku.

Herberto balsas vėl sustiprėjo.

— Bet ji dar skiria, kas realu ir kas ne. Jai reikia laiko apsiprasti. Taigi aš pasakiau, kad jei kas atsitiks, tai atsitiks — ar jinai bus namie, ar čia. Aš. . .— Jis užsikirto, matyt, sutrikęs, atsikrenkštė ir kalbėjo toliau: — Man reikia grįžti prie darbų. Kai kas nepabaigta. Aš sudariau sutartis. . .

— Aišku, savaime suprantama.— Sara patylėjo.— O kaip draudimas? Čia Denvero pinigų spaustuvės neužteks. . . — Dabar sutriko ji.

— Kalbėjau su ponu Pelsenu, jūsų direkoriaus pavaduotoju, — tarė Herbertas. — Džonis buvo apsidraudęs tipiniu „Mėlynuoju kryžiumi“, bet ne tuo naujuoju. Ką gi, „Mėlynasis kryžius“ šį tą padengs. Be to, mudu su Vera turime santaupų.

Sarai nudiegė širdį. *Mudu su Vera turime santaupų.* Ar ilgai užteks einamosios sąskaitos, mokant po du šimtus ar dar daugiau dolerių per parą? Ir, pagaliau, už ką? Kad Džonis tysotų lyg nieko nesuvokiantis gyvulys, nevalingai siusenantis į vamzdelį, kol tėvas su motina liks be skatiko? Kad motina iš proto išsikraustytų, tuščiai kažko laukdama? Ji pajuto skruostais riedant ašaras ir pirmą kartą — ir toli gražu ne paskutinį — panoro, kad Džonis numirtų ir ilsėtųsi ramybėje. Iškart pradėjo sau priekaištauti dėl siaubingos minties, bet ji vis tiek liko pasąmonėje.

— Linkiu, kad viskas būtų gerai, — tarė ji.

— Ačiū, Sara. Ir mudu linkime jums sėkmės. Ar parašysite man retsykiais?

— Būtinai.

— Ir aplankykite mus, kai tik galėsite. Pounelas ne per toliausiai. — Jis kiek patylėjo. — Manau, kad Džonis buvo pasirinkęs dorą merginą. Juk jūs turėjote rimtų ketinimų, tiesa?

— Tiesa,— atsakė Sara. Ašaros vis dar riedėjo, praeitis tebebuvo gyva. — Turėjome.

— Sudie, mieloji.

— Sudie, Herbertai.

Ji padėjo ragelį, lukterėjo sekundę ar dvi, tada paskambino į ligoninę ir pasiteiravo apie Džonį. Jokių permainų. Ji padėkojo intensyviosios terapijos palatos slaugei ir ėmė be tikslo slankioti po butą. Pagalvojo apie dievą, siunčiantį skraidančių lėkščių eskadrą paimti išrinktųjų ir išgabenti į Orioną. Dievulis gali sau šitai leisti — juk tai tokia pat kvailystė kaip ir suplakti Džono Smito smegenis, o po to pamesti jį komos būsenoje, kuri, ko gero, niekad nesibaigs — nebent ištiktų staigi mirtis.

Čia pat gulėjo aplankalas su pirmaklasių rašiniais. Ji išsivirė arbatos ir sėdo jų taisyti. Jei galima teigti, kad, netekusi Džonio, Sara Breknel kažkurią akimirką vėl suėmė savo gyvenimo vadžias, tai ča ir buvo ta akimirka.

KETVIRTAS SKYRIUS

1

Žudikas buvo slidus.

Jis sėdėjo ant suolelio miesto sode netoli orkestro estrados, rūkė „Malborą" ir niūniavo dainelę iš „Bitlų" baltojo albumo.

Jis dar nebuvo žudikas, ne. Bet jau seniai mintys sukosi tik apie tai — apie nužudymą. Delnai vis niežtėjo ir niežtėjo. Tai suvis nieko blogo. Jis buvo nusiteikęs optimistiškai. Laikas tinkamas. Nereikėjo bijoti, kad jį sugaus. Jam nereikėjo bijoti baltinių spaustuko. Nes jis buvo slidus.

Pradėjo snaiguriuoti. Tą 1970 metų lapkričio dvyliktąją už šimto šešiasdešimties mylių į šiaurės rytus nuo šito vakarų Meino miestuko Džonas Smitas toliau miegojo giliu miegu.

Žudikas nužvelgė parką — miesto sodą, kaip mėgdavo sakyti turistai, lankantys Kasl Roką ir Leiks Ridžiną. Bet tokiu metu turistų nebebuvo. Miesto sodas, skęstantis žalumoje vasarą, nūnai stūksojo pageltęs, nuogas ir negyvas. Laukė, kol žiema apklos švaraus sniego sluoksniu. Vielų tinklelio užtvara už „Vaikų beisbolo lygos" pastato iškabos, nusagstyta rūdžių spalvos deimančiukais, tarytum rėmė balkšvą dangų. Estradą verkiant reikėjo perdažyti.

Slogus reginys, bet žudikas anaiptol nesijautė prislėgtas. Jis buvo kone pamišęs iš džiaugsmo. Kojos nebenustygo vietoje, rankos gniaužėsi savaime. Šį kartą jam nebepritrūks drąsos.

Jis sutrynė cigaretę kulnu ir išsyk užsidegė kitą. Dirstelėjo į laikrodį. Trys valandos dvi minutės. Jis sėdėjo ir rūkė. Du berniukai perėjo per parką, mėtydami kamuolį, bet žudiko nematė, nes suoleliai stovėjo nuokalnėje. Tokioje vietoje naktimis, kai šiltas oras, renkasi šlykštūs iškrypėliai, pagalvojo jis. Jis viską žinojo apie šlykščius iškrypėlius ir ką jie daro. Ir motina pasakojo, ir pats *matė*.

Pagalvojus apie motiną, jo šypsena kiek išblėso. Prisiminė, kaip tada, kai jam buvo septyneri, motina įėjo į kambarį nepasibeldusi — ji niekad nesibelsdavo — ir užklupo jį žaidžiantį su savo pimpiuku. Ji stačiai pašėlo. Jis bandė aiškinti, kad nieko neatsitiko. Nieko blogo. Pimpiukas pats pasikėlė. Jis ničnieko nedarė, kad tas atsistotų, tai pasidarė savaime. O jis šiaip sau sėdėjo, sprigtuodamas pimpiuką į visas puses. Net ne per daug malonu. Greičiau nuobodu. Bet motina tiesiog pašėlo.

Ar nori pasidaryti vienu tų šlykščių iškrypėlių? klykė ji. Jis net nežinojo, ką tas žodis reiškia — ne „šlykštus", šitą jis žinojo, bet anas — nors buvo girdėjęs jį iš augesnių berniukų Kasl Roko pradinės mokyklos kieme. *Ar nori pasidaryti vienu tų šlykščių iškrypėlių ir užsikrėsti kokia nors jų liga? Ar nori, kad iš tavo pimpiuko varvėtų pūliai? Ar nori, kad jis pajuostų? Ar nori, kad jis nupūtų? A? A? A?*

Motina ėmė purtyti jį, ir jis pravirko iš baimės, nes ji buvo stambi moteris, valdinga ir visiems primetanti savo valią, o jis tada dar nebuvo žudikas, dar nebuvo slidus, tada jis buvo mažas berniukas, verkiantis iš baimės, o jo pimpiukas subliūško ir tartum stengėsi įsitraukti atgal į kūną.

Motina privertė jį dvi valandas kentėti baltinių spaustuką ant pimpiuko, kad jis pajustų, kaip skauda, kai susergama ta liga.

Skaudėjo nežmoniškai.

Sniegas nustojo gūsiuoti. Akies mirksniu jis ištrynė motinos paveikslą iš atminties — tai būdavo taip lengva padaryti, kai nuotaika gera, ir visai neįmanoma, kai jausdavosi liūdnas ir prislėgtas.

Dabar jo raumuo buvo pritvinkęs.

Dirstelėjo į laikrodį. Trys valandos septynios minutės. Numetė nebaigtą rūkyti cigaretę. Kažkas ateina.

Jis pažino ją. Alma. Alma Frečet iš „Puoduko kavos" kitoje gatvės pusėje. Eina namo po pamainos. Vieną ar du kartus buvo susitikęs su ja, parodė klasę. Nuvažiavo į Sireniti Hilą Neiplze. Ji gerai šoko. Ištvirkėlės dažnai gerai šoka. Jis apsidžiaugė, kad ateina Alma.

Vienut viena.

— Alma! — šūktelėjo jis ir pamojavo. Ji krūptelėjo, apsidairė ir pamatė jį. Šyptelėjo ir pasuko prie suolelio, ant kurio jis sėdėjo, pasisveikino, kreipdamasi į jį vardu. Jis šypsodamasis atsistojo. Jis nebijojo, kad kas nors gali užklupti. Jis buvo nepaliečiamas. Supermenas.

— Kodėl šitaip apsivilkęs? — paklausė, nužvelgdama jį.

— Slidus, ar ne? — tarė šypsodamasis.

— Na, nežinau. . .

— Ar nori kai ką pamatyti? — paklausė jis. — Ant estrados. Pasiutęs daiktas.

— O kas tai?

— Prieik ir pažiūrėk.

— Gerai.

Kaip paprasta. Ji nužingsniavo su juo prie estrados. Jei kas nors eitų čionai, jis dar galėtų tai atidėti. Bet niekas nepasirodė. Niekas nėjo pro šalį. Miesto sodas priklausė jiems. Virš galvų — bekraštis dangus. Alma buvo smulki mergina labai šviesiais plaukais. Peroksidinė blondinė. Kekšės dažosi plaukus.

Jis užsivedė ją ant aptvertos estrados. Dusliai, negyvai aidėjo jų žingsniai lentomis. Viename kampe riogsojo apverstas gaidų stovas, gulėjo tuščias likerio butelis. Štai vieta, kur ateina šlykštūs iškrypėliai; ką gi, tuo geriau.

— Nagi? — paklausė ji, lyg ir šiek tiek sutrikusi. Šiek tiek susinervinusi.

Žudikas džiugiai nusišypsojo ir parodė kairiau stovo.

— Štai. Matai?

Ji pažvelgė ten, kur buvo nukreiptas jo pirštas. Ant grindų gulėjo suvartotas prezervatyvas tarsi sudžiūvusi gyvatės išnara.

Almos veidas sugriežtėjo, ji taip staigiai apsisuko eiti, kad vos neprasmuko pro žudiką.

— Visai nesąmojinga. . .

Jis čiupo ją į glėbį ir smarkiai pastūmė atgal.

— Tai kur tu dabar keliausi, kaip manai?

Jos akys ūmai pasidarė budrios ir išgąstingos.

— Paleisk mane. Jei ne — pasigailėsi. Neturiu laiko kvailiems juokams. . .

— Tai ne juokai, — tarė jis. — Nebe juokai, ištvirkėle.

Jis netvėrė džiaugsmu, ją šitaip vadindamas — pelnytai vadindamas. Pasaulis virto svaiginančiu sūkuriu.

Alma puolė į kairę, prie žemo estrados aptvaro, ketindama peršokti. Žudikas čiupo už pigaus apsiausto apykaklės ir truktelėjo atgal. Apsiaustas plyšo negarsiai, tarytum būtų murktelėjusi katė, ir Alma išsižiojo šaukti.

Jis vožė jai per burną, priplodamas jos lūpas prie dantų. Jis pajuto šiltą kraują srūvant delnu. Kita ranka ji daužė jį, mėgindama įsikibti, bet įsikibti nebuvo kur, nes jis. . . jis buvo. . .

Slidus!

Jis pargriovė ją ant grindų lentų. Ranka nuslydo nuo burnos, išteptos kraujais, Alma buvo vėl besižiojanti šaukti, bet jis užgulė ją

švokšdamas, vaipydamasis, be garso išspausdamas orą iš jos plaučių. Dabar jinai jautė jį ant savęs. Tarytum akmens luitą, milžinišką ir besivartantį; ji nebeįstengė šaukti, kovojo tylėdama. Jos pirštai kibo ir atsigniaužinėjo, kibo ir atsigniaužinėjo. Jis šiurkščiai pražergė jai kojas ir atsigulė į tarpą. Ji viena ranka grybštelėjo jam į tarpuakį ir jo akys paplūdo ašaromis.

— Ak tu ištvirkėle, — kuždėjo jis, gniauždamas jai kaklą. Jis ėmė ją smaugti, pašėlusiai daužydamas jos galvą į estrados grindis. Almos akys išsprogo, veidas pasidarė rožinis, paskui raudonas, po to purpurinis nuo suplūdusio kraujo. Ji priešinosi vis silpniau.

— Ištvirkėle, ištvirkėle, ištvirkėle, — kimiai švokštė žudikas. Dabar jis tapo tikru žudiku, Alma Frečet nebesitrins pilvais su visokiais tipais Sireniti Hile. Jos akys virto iš akiduobių, kaip tų pakvaišusių lėlių, kurias pardavinėja visose pakampėse per karnavalus. Žudikas kimiai švokštė. Jos rankos dabar bejėgiškai gulėjo ant grindų. Jo pirštų beveik nebebuvo matyti.

Jis atleido gerklę, pasiruošęs vėl griebti, jei tiktai ji sukrutės. Bet ji nebekrutėjo. Virpančiomis rankomis perplėšė apsiaustą ir atvertė rausvos padavėjos uniformos sijoną.

Palšas dangus žiūrėjo žemyn. Kasl Roko miesto sodas ištuštėjo. Niekas neužėjo pasmaugtos ir išniekintos Almos Frečet lavono iki rytojaus dienos. Anot šerifo teorijos, tai padarė koks nors užklydęs valkata. Visoje valstijoje laikraščiai aprašė įvykį stambiomis antraštėmis, pačiame Kasl Roke visuomenė pritarė šerifui.

Be abejonės, nė vienas miesto vaikinas nebūtų galėjęs įvykdyti tokio siaubingo nusikaltimo.

PENKTAS SKYRIUS

1

Herbertas ir Vera Smitai grįžo į Pounelą ir vėl užsiėmė kasdieniniais reikalais. Tą gruodį Herbertas baigė įrengti namą Dareme. Jų santaupos tirpo it sniegas, kaip ir buvo maniusi Sara, ir jie kreipėsi į valstijos valdžią finansinės paramos, teikiamos ypatingos nelaimės atveju. Tai susendino Herbertą ne mažiau nei pati nelaimė. Jam tai buvo tolygu „pašalpai skurdžiams" arba „labdarai", tik įmantriau pavadinta. Jis visą gyvenimą sunkiai ir dorai pelnėsi savo rankomis ir buvo tikras, kad neateis tokia diena, kai jam reikės prašyti pašalpos iš valstijos. Bet štai ta diena atėjo.

Vera užsisakė tris naujus žurnalus, kurie ateidavo nereguliariai. Visi trys buvo prastos kokybės ir atrodė, it būtų iliustruoti gabių vaikų. „Visagalio Lėkštės", „Artėjant Antrajam Nužengimui į Žemę", „Viešpaties Stebuklai". „Aukštoji Erdvė", vis dar atsiunčiamas

kas mėnuo, mėtydavosi neatverstas po tris savaites, o naujuosius suskaitydavo iki skutų. Juose Vera rasdavo apsčiai dalykų, padedančių apsišarvuoti kantrybe dėl Džonio; aukštu, šaižiu, nuo susijaudinimo virpančiu balsu ji skaitydavo šituos deimančiukus pavargusiam vyrui per vakarienę. Herbertas pats pastebėjo, kad vis dažniau ir dažniau siūlo jai nusiraminti, o kartais net aprėkia, liepia nustoti tauzijus niekus ir nekvaršinti jam galvos. Kai jis šitaip pratrūkdavo, Vera nužvelgdavo sopulingu, užjaučiančiu, nuskriaustu žvilgsniu ir nukiūtindavo laiptais aukštyn tęsti savo studijų. Ji pradėjo susirašinėti su tais žurnalais, laiškais bendrauti su straipsnių autoriais ir kitais plunksnos vienminčiais, pergyvenusiais panašių nelaimių.

Dauguma tų, su kuriais Vera susirašinėjo, buvo geros širdies žmonės kaip ir pati Vera; jie norėjo padėti ir palengvinti tiesiog nepakeliamą jos kančių naštą. Jie siųsdavo maldų tekstus ir įrašus, talismanus, laiškuose žadėdavo pasimelsti už Džonį vakarais. Bet pasitaikydavo ir kitokių žmonių — apgavikų ir apgavikių, ir Herbertas ne juokais sunerimo, matydamas, kad žmona vis dažniau patiki jais. Kažkas jai pasisiūlė atsiųsti Mūsų Viešpaties Vienintelio Tikro Kryžiaus atplaišą tiesiog pusvelčiui — už 99,98 dolerio. Buteliuką vandens, pasemto iš Lurdo šaltinio; patrynus juo Džoniui kaktą, beveik neabejotinai įvyktų stebuklas. Kaina — 110 dolerių ir pašto išlaidos. Pigesnė (ir labiau viliojanti Verą) buvo magnetofono juostelė su Dvidešimt Trečia Psalme ir Tėve Mūsų, įskaitytomis evangelisto iš pietų Bilio Hambero. Brošiūra tvirtino, esą sukant šitą juostelę prie Džonio lovos keliolika savaičių, ji beveik neabejotinai užtikrintų stebuklingą išgijimą. Kaip palaiminimui (Bet Tiktai Trumpam Laikui) būtų pridėta paties Bilio Hambero nuotrauka su autografu.

Herbertas gaudavo vis dažniau ir dažniau užkirsti kelią jos žavėjimuisi šitais pseudoreliginiais niekniekiais. Kartkarčiais vogčia suplėšydavo jos pasirašytus čekius ir atitinkamai patvarkydavo čekių knygelę. Bet kai stebuklų pardavėjai nurodydavo, jog ima tiktai grynais, jis turėdavo atvirai paprieštarauti — ir Vera ėmė tolti nuo jo, nebepasitikėti, laikyti nusidėjėliu, išsižadančiu tikėjimo.

2

Sara Breknel praleisdavo ištisas dienas mokykloje. Jos popietės ir vakarai ne ką tesiskirdavo nuo anų, kai ji išsiskyrė su Danu; ją buvo apėmusi nežinia, vis atrodė, kad kažkas turi įvykti. Paryžiuje įstrigo taikos derybos. Niksonas įsakė toliau bombarduoti Hanojų, nepaisant gausėjančių protestų šalyje ir užsienyje. Per spaudos konferenciją jis pateikė nuotraukas, nenuginčijamai įrodančias, kad Amerikos lėktuvai tikrai nebombardavo Šiaurės

Vietnamo ligoninių, bet pats visur skraidydavo kariniu sraigtasparniu. Sadistiško Kasl Roko padavėjos išprievartavimo ir nužudymo tyrimas įstrigo, kai policija paleido klajojantį iškabų piešėją, anksčiau trejetą metų gydytą valstijos psichiatrinėje ligoninėje Ogastoje; priešingai visų spėliojimams, iškabų piešėjo alibi buvo nesugriaunamas. Dženis Džoplin klykavo bliuzus. Paryžius paskelbė (antrus metus pagret), kad moterų rūbai ilgės, bet jie nepailgėjo. Sara suvokė visus tuos įvykius miglotai, tarytum balsus gretimame kambaryje, kuriame be paliovos vyksta kažkoks nesuprantamas pobūvis.

Pasnigo pirmą kartą — vos vos pasnaiguriavo, paskui dar kartą, o likus dešimčiai dienų iki Kalėdų, įsisuko tokia pūga, jog vienai dienai buvo uždarytos visos apygardos mokyklos. Sara sėdėjo namie ir žiūrėjo pro langą, kaip sniegas pusto Flego gatvę. Šita trumpa draugystė su Džoniu — ji net nepavadintų jos meilės ryšiu — jau liko kitame metų laike, ir ji jautė, kad jis pradeda jai iš atminties blėsti. Paniškas jausmas, sakytum ji pati nesulaikomai grimztų. Grimztų dienų tėkmėn.

Ji skaitė ką tik nugriebdama apie galvos traumas, komas bei smegenų pažeidimus. Iš tokių skaitinių optimizmo nepasisemsi. Ji sužinojo, kad viename Merilendo miestelyje mergaitė išbuvo komos būsenoje šešerius metus; vaikinas iš Liverpulio, Anglijoje, kuriam dirbant dokuose stuktelėjo keliamasis kranas, geso komos būsenoje keturiolika metų. Po truputį silpnėjo šito jauno galiūno ryšiai su pasauliu, jis sumenko, nupliko, regos nervai sudūlėjo ir pavirto į avižų dribsnius, raiščiams trumpėjant, kūnas palengva rietėsi į gemalo pozą. Smegenims degeneruojant, jis tarsi suko atgal laiką, vėl atvirto gemalu, plūduriuojančiu komos placentiniuose vandenyse. Skrodimas parodė, kad jo didžiųjų smegenų išlinkimai ir vingiai išsitiesino, o kaktos ir gumburinės skiltys buvo beveik visiškai plokščios ir glotnios.

Ak, Džoni, taip nedora, mąstė ji, žiūrėdama, kaip lauke krintantis sniegas pripildo pasaulį tyro baltumo, užkloja pralaimėjusią vasarą ir raudonai auksinį rudenį. *Taip nedora, jie turi leisti tau išeiti ten, kur buvai beeinąs.*

Kas dešimtį dienų, kartais kas dvi savaites ji gaudavo laišką iš Herberto Smito — Vera turėjo savo adresatus, o jis savo. Jis rašė senamadišku parkeriu didelėmis, padrikomis raidėmis. „Mudu gyvi ir sveiki. Laukiame, ką parodys rytdiena, kaip turbūt ir jūs. Žinoma, aš pats kai ką suprantu ir nujaučiu, ko jūs, būdama tokia gera ir jautri, nepasakote savo laiškuose. Reikalai prasti. Bet, aišku, neprarandame vilties. Aš netikiu dievo taip, kaip tiki Vera, bet aš tikiu savaip ir niekaip nesuprantu, kodėl jis nepasiėmė Džonio iš karto, jei ketino tai padaryti. Ar čia glūdi kokia prasmė?

Turbūt niekas to nežino. Mums beliko viltis".

Kitame laiške:

„Šiais metais man tenka rūpintis dauguma kalėdinių pirkinių, nes Vera nusprendė, jog kalėdinės dovanos — nuodėmingas įprotis. Štai kodėl aš manau, kad jos būklė visą laiką blogėja. Jai visada tai buvo šventa diena, o ne švenčių diena — jeigu supratote, ką norėjau pabrėžti. Vis kartodavo, kad privalome atminti, jog tai Jėzaus Kristaus gimimo diena, o ne Senelio Šalčio, bet anksčiau jai neužkliūdavo pirkiniai. Tiesą sakant, ji net mėgdavo pirkti dovanas. Dabar, atrodo, jos vienintelis rūpestis — šituo piktintis. Ji prisigaudo šitų keistų idėjų iš žmonių, kuriems rašinėja. Dievaži, jau greičiau ji baigtų tuos pokštus ir atvirstų normaliu žmogumi. Kitais atžvilgiais abu esame sveiki. Herbertas".

Ir kalėdinis atvirukas, kurį skaitydama Sara truputį paverkė: „Abu siunčiame nuoširdžiausius linkėjimus švenčių proga, ir jeigu sutiktumėte atvažiuoti praleisti Kalėdų su senamadiška pora, kambarys jums jau paruoštas. Mudu su Vera esame sveiki. Tikimės, kad Naujieji Metai bus mums visiems geresni, ir aš tikras, kad taip bus. Herbertas ir Vera".

Sara nevažiavo į Pounelą per Kalėdų atostogas, iš dalies dėl Veros šalinimosi į savo pasaulėlį — tarp Herberto laiško eilučių buvo nesunku įskaityti, kad tas procesas vis spartėja — ir dėl to, kad juos siejantis ryšys dabar jai atrodė toks keistas ir tolimas. Nejudrus kūnas Bengoro ligoninės lovoje anksčiau stambiu planu stovėdavo jai akyse, bet nūnai jai atrodydavo, tarsi žiūrėtų į jį per atminties teleskopą, tik iš kito galo; kaip žmogus, pakilęs oro balionu, jis buvo tolimas ir sunkiai įžvelgiamas. Todėl ji nusprendė, kad bus geriau išlaikyti atstumą.

Turbūt ir Herbertas tai pajuto. Kai 1970-ieji perkopė į 1971-uosius, jo laiškai ėmė retėti. Viename iš jų jis jau užsiminė, kad laikas jai pasirūpinti savo gyvenimu, ir užbaigė abejone, kad tokiai gražiai merginai kaip ji gali stokoti vaikinų.

Bet ji nevaikščiojo į pasimatymus, visai nenorėjo jų. Džinas Sedeckis, matematikas, kuris kartą kvietėsi ją vakarui,— sakytum tai buvo mažiausiai prieš tūkstantį metų — vėl pradėjo rėžti sparną aplink ją neprideramai greitai po Džonio nelaimės; Sedeckis buvo labai atkaklus, bet Sara tikėjosi, kad galų gale jis susipras. Žinia, galėjo susiprasti ir anksčiau.

Retkarčiais kiti vyriškiai pakalbindavo ją, o vienas jų, teisės studentas Volteris Hezlitas, net šiek tiek sudomino. Sara sutiko jį Naujųjų Metų baliuje pas Anę Straford. Buvo maniusi tik žvilgtelėti, bet užtruko ilgiau, šnekučiuodama daugiausia su Hezlitu. Pati nustebo, kaip sunku atsakyti „ne", bet turėjo tai ištarti, nes per daug gerai suprato, kodėl jis traukia ją. Voltas Hezlitas buvo

aukštas vaikinas su neklusnia rudų plaukų kupeta, kreiva, pusiau ciniška šypsena; jis gerokai panėšėjo į Džonį. Dėl šito nederėjo susidomėti vyriškiu.

Pirmomis vasario dienomis ją pakvietė vakarui mechanikas, taisęs jos automobilį Klivz Milzo „Ševrone". Ir vėl ji buvo besutinkanti, bet ir vėl atsitraukė. Vyriškis vadinosi Arnis Trimontas. Aukštas, tamsaus gymio, jis turėjo besišypsančio plėšrūno žavesio. Mažumėlę priminė jai Džeimsą Broliną, antrąjį komiką daktaro Velbio televizijos laidoje, bet dar labiau vieną „Delta Tau Delta" asociacijos narį, vardu Danas.

Geriau lukterėti. Lukterėti, gal dar kas nors atsitiks.

Bet nieko neatsitiko.

3

Tą 1971 metų vasarą Gregas Stilsonas, šešiolika metų vyresnis ir protingesnis už aną Biblijos komivojažierių, negyvai suspardžiusį šunį tuščiame Ajovos fermos kieme, sėdėjo neseniai įregistruotos draudimo ir nekilnojamo turto kontoros užpakaliniame kambarėlyje Ridžvėjuje, Niuhampšyro valstijoje. Jis nežymiai pasikeitė per tuos metus. Aplink akis buvo susimetęs raukšlelių tinklas ir plaukai ilgesni (nors vis tiek konservatyviai apkirpti). Jis tebebuvo stambus vyriškis ir sukamoji kėdė sugirgždėdavo vos jam krustelėjus.

Gregas rūkė „Pal Mal" cigaretę ir žiūrėjo į vyriškį, patogiai išsiskėtojusį kėdėje priešpriešiais. Žiūrėjo į tą vyriškį nelyginant zoologas, aptikęs nežinomą egzempliorių.

— Ar ieškai „žalio"?— paklausė Sanis Elimenas.

Elimenas buvo šešių pėdų ir penkių colių ūgio. Vilkėjo aptriušusią, nuo prakaito sukaulėjusią džinsinę striukę nukirptomis rankovėmis ir išpjautomis sagomis. Po striuke nebuvo marškinių. Nacių geležinis kryžius, juoduojantis tarp balto chromo apvadų, kadarojo ant nuogos krūtinės. Po išpampusiu alaus mėgėjo pilvu buvo palindęs diržas su stambia kaukole iš dramblio kaulo vietoje sagties. Iš po užlenktų džinsų kyšojo nudėvėtų „Dezert draiver" pusbačių kvadratinės nosys. Plaukai krito jam ant pečių, sulipę, blizgantys nuo susikaupusio prakaito ir mašinų tepalo. Į ausies spenelį įvertas auskaras-svastika, taip pat juoda, su balto chromo apvadais. Ant storo piršto galo jis sukiojo angliakasio šalmą. Ant striukės nugaros išsiuvinėtas gašlus raudonas velnias su dvišakiu liežuviu. Virš velnio buvo užrašyta „Velnio tuzinas". Po juo: „Sanis Elimenas, Prez."

— Ne,— atsakė Gregas Stilsonas,— aš nežaidžiu „Parodyk žalią", bet aš matau vyruką, kuris atrodo įtartinas lyg atskirai vaikščiojanti subinė.

Elimenas kiek įsitempė, bet tuoj pat vėl atsipalaidavo ir nusijuokė. Nepaisant nešvaros, beveik apčiuopiamos nevalaus kūno smarvės ir nacių regalijų, tamsiai žaliose jo akyse atsispindėjo protas ir net humoro jausmas.

— Nagi juodink mane, drabstyk purvais!— tarė jis.— Šitaip pasitaikydavo ir anksčiau. Ką gi, dabar tavo viršus.

— Pripažįsti?

— Žinoma. Aš palikau saviškius Hemptonse ir atsibeldžiau vienas. Imuosi viską ant savo galvos.— Jis nusišypsojo.— Bet jeigu mes kada nors užklupsim tave nuošalioj vietoj — prašyk dievo, kad apautų tavo inkstus kareiviškais batais.

— Surizikuosiu,— tarė Gregas. Jis žvilgsniu pamatavo Elimeną. Abu jie stambūs vyrai. Jis pagalvojo, kad Elimenas kokiom keturiom dešimtim svarų sunkesnis, bet tas papildomas svoris bemaž visas nuo alaus pliurijimo.— Aš tave suriesčiau, Sani.

Elimeno veide vėl susimetė linksmų raukšlelių tinklas.

— Gal ir taip. O gal ir ne. Bet, žmogau, mes ne tais kėgliais žaidžiame. Nevaidinkim dorų amerikiečių iš Džono Veino filmelių.— Jis palinko į priekį, lyg norėdamas pranešti svarbią paslaptį.— O žinai ką: kai tik mane pavaišina mamytės keptu obuolių pyragu, aš asmeniškai skubu nusišikt ant jo.

— Esi nepraustaburnis, Sani,— švelniai tarė Gregas.

— Ko tau iš manęs reikia?— paklausė Sanis.— Kodėl neišsteni? Dar pavėluosi į prekybos rūmų aktyvo susirinkimą.

— Nepavėluosiu,— vis taip pat ramiai atsakė Gregas.— Prekybos rūmų aktyvas renkasi antradieniais vakare. Mes dar turime visą pasaulio laiką.

Elimenas burna imitavo nepadorų garsą.

— O aš pamaniau,— toliau kalbėjo Gregas,— kad kaip tik *tau* kažko reikia iš *manęs*.— Jis atidarė stalo stalčių ir ištraukė tris plastikinius marihuanos maišiukus. Tarp sėklų buvo įmaišyta želatinos kapsulių.

— Suradau tavo miegmaišy,— pasakė Gregas.— Bjaurus, bjaurus, bjaurus Sani. Negeras vaikinas. Toli nenueisi, dviejų šimtų dolerių nebepelnysi. Droši tiesiai į Niuhampšyro valstijos kalėjimą.

— Tu neturėjai orderio kratai, — atrėmė Elimenas. — Net geltonsnapis advokatėlis apgins mane, ir pats tai žinai.

— Kaip tik to aš ir nežinau, — tarė Gregas Stilsonas. Jis atsilošė sukamojoje kėdėje ir užsikėlė ant stalo mokasinus, pirktus gretimoje valstijoje, Meine. — Šitame mieste aš didelis žmogus, Sani. Prieš kelerius metus atėjau į Niuhampšyrą, galima sakyti, basnirčia, o šiandien jaučiuosi giliai įleidęs šaknis. Aš padėjau municipalitetui išspręsti porą problemų, tarp kitko, patariau ir ką daryti su visais tais narkotikų apkvaišintais berneliais — žinia, aš kalbu ne apie tokius nenaudėlius kaip tu, Sani; su panašiais

perėjūnais žinome, ką daryti, ypač kai sučiumpame slepiant nedidelius lobius ir galime išdėlioti juos ant stalo, — aš kalbu apie dorus vietinius bernelius. Iš tikro niekas nenori jų skriausti, supranti? Aš jiems šitą išaiškinau. Siųskite juos dirbti viešųjų darbų, sakau, užuot tupdę už grotų. Jie taip padarė, ir viskas ėmė eiti kaip sviestu patepta. Šiandien mes lyderiai trijų miestų zonoje, treniruojame vaikų beisbolo lygą ir dirbame išties naudingą darbą.

Elimenas, atrodė, nuobodžiavo. Gregas staiga triukšmingai nuleido kojas, čiupo vazą su įmantriu raštu ir sviedė Saniui Elimenui pro pat nosį. Vaza, vos neužkliudžiusi jo, nulėkė per visą kambarį ir sudužo į kartotekų dėžes. Elimenas pirmąkart krūptelėjo. Akimirką vyresnio, išmintingesnio Grego Stilsono veidas vėl virto anuometinio šuns kankintojo veidu.

— Tau norisi klausytis, kai aš kalbu, — ramiai tarė jis, — todėl, kad čia svarstoma tavo karjera artimiausiam dešimtmečiui ar panašiai. Taigi, Sani, jei neturi noro daryti karjeros štampuodamas GYVENTI LAISVAM ARBA MIRTI ant lentelių automašinų numeriams, gerai įsiklausyk. Įsivaizduok, Sani, kad tai vėl pirmoji diena mokykloje. Ir tau, *Sani*, pirmą kartą kilo noras gerai mokytis.

Elimenas pažvelgė į vazos šukes, paskui vėl į Stilsoną. Po nejaukaus sutrikimo jam pabudo tikro susidomėjimo jausmas. Iki šitos minutės Elimenas nesidomėjo niekuo. Išvažiavo „suorganizuoti" alaus, nes nuobodžiavo. Išvažiavo be savo palydos, nes nuobodžiavo. Ir kai šitas dručkis prispaudė jo motociklą prie kelkraščio, žybčiodamas melsva savo automobilio mirksule, Sanis Elimenas pamanė, jog susidūrė su dar vienu mažo miestelio šerifu, saugančiu savo teritoriją ir skubančiu iš jos išguiti įmitusį nedorėlį, apsižergusį modifikuotą „Harli-Devidsoną". Bet šitas dičkis besąs kažkoks kitoks. Jis... kažkoks... kažkoks...

Jis beprotis! toptelėjo Saniui mintis, ir jam pasidarė malonu, tarsi įspėjus mįslę. *Pasikabino ant sienos dvi padėkas už nuopelnus visuomenei ir fotografijas, kuriose rėžia kalbas „Rotarių" ir „Liūtų" klubuose; jis biznierių aktyvo šitame asilų tvarte viceprezidentas, o ateinančiais metais taps prezidentu, ir jis niršus kaip patalų blakė!*

— Gerai, — tarė jis. — Aš klausau.

— Mano karjerą galėtum lyginti su šachmatų lenta,— dėstė Gregas. — Pataikydavau atsistoti ir ant balto, ir ant juodo langelio. Vieną kitą kartą nusibrozdinau į įstatymą. Aš štai ką stengiuosi pasakyti, Sani: neturiu išankstinio nusiteikimo prieš tave. Ne taip kaip kiti vietiniai. Paskaitė „Junjon Lider" laikraštyje, ką tu su savo motorizuotais sėbrais išdarinėjai šią vasarą Hemptonse, ir jiems niežti nagus iškastruoti jus surūdijusiu „Žilet" skustuvu.

— „Velnio tuzinas" čia neprikišo nagų, — tarė Sanis. — Mes atsitrenkėm čia iš šiaurinės Niujorko valstijos dalies pasivolioti

pliaže. Mes atostogaujam. Nėjome per barus daužyti butelių ir laužyti kėdžių. Čia trainiojasi sėbrai iš „Pragaro angelų", pasisukiojo ir „Juodieji raiteliai" iš Niudžersio, o žinai, ko buvo daugiausia? Ogi koledžų berniukų. — Sanis pašaipiai patempė lūpą. — Bet laikraščiai nemėgsta apie juos rašyti, tiesa? Kur kas maloniau išdergti mus nei Suzi ar Džimą.

— Jūs nepalyginamai spalvingesni, — taikiai pastebėjo Gregas. — Be to, Viljamas Liobas, „Junjon Lider" bosas, nekenčia motoklubų.

— Tas nuplikęs suskis, — burbtelėjo Sanis.

Gregas atidarė stalo stalčių ir iškėlė plokščią burbono „Lider" butelį.

— Aš išgersiu už tai, — tarė. Trakštelėjęs atsuko kamštį ir vienu mauku nugėrė pusę. Stipriai iškvėpė orą, pamirksėjo apsiašarojusiomis akimis ir atkišo butelį per stalą. — O tu?

Sanis pabaigė butelį. Maloni šiluma iš skrandžio plūstelėjo aukštyn.

— Tiesiog pašviesinai gyvenimą, — dusdamas išstenėjo jis.

Gregas atlošė galvą ir nusikvatojo.

— Mudu sutarsime, Sani. Jaučiu, kad mudu sutarsime.

— Tai ko tu nori? — dar kartą paklausė Sanis, pakeldamas tuščią butelį.

— Ničnieko. . . bent dabar. Bet aš jaučiu. . .— Grego akys nuklydo į tolį, žvilgsnis atrodė suglumęs.— Juk sakiau, kad aš didelis žmogus Ridžvėjuje. Per ateinančius rinkimus aš iškelsiu savo kandidatūrą į mero vietą ir laimėsiu. Bet tai. . .

— Tiktai pradžia? — pasufleravo Sanis.

— Šiaip ar taip, tai startas. — Suglumusios Grego akys vis dar tebeklaidžiojo. — Jei ką darau, tai padarau. Žmonės tai jau žino. Man viskas išeina, ko tiktai imuosi. Aš jaučiu. . . kad manęs laukia didelė ateitis. Mano lubos — dangus. Bet aš. . . dar ne visai apsisprendęs. . . ko aš sieksiu. Ar tu supranti?

Sanis tik gūžtelėjo pečiais.

Mįslinga išraiška pranyko iš Grego akių.

— Yra tokia pasakėčia, Sani. Apie pelę, kuri ištraukė dyglį liūtui iš letenos. Šitaip ji atsilygino jam už tai, kad jis nesuėdė jos prieš kelerius metus. Ar žinai tą pasakėčią?

— Gal ir esu girdėjęs vaikystėje.

Gregas linktelėjo.

— Šiandien ir yra „prieš kelerius metus"... kad ir kas tai būtų, Sani.

Jis mostelėjo į maišiukus ant stalo.

— Neketinu tavęs suėsti. Galėčiau, jeigu norėčiau, pats žinai. Ir joks geltonsnapis advokatas tavęs neištrauktų. Kai Hemptonse, mažiau kaip per dvidešimt mylių, vyksta neramumai, visas tavo

turtas neištrauktų tavęs iš Ridžvėjaus. Šitie dori miestelėnai džiaugtųsi, matydami tave pakylėtą nuo žemės.

Elimenas neatsakė, nors jautė, kad Gregas sako teisybę. Tarp jo „turtų" nebuvo nieko labai kompromituojančio — nebent du maišeliai narkotikų „Braun bombez",— bet susirinkę geručių Suzi ir Džimo tėveliai pasidžiaugtų, matydami jį Portsmute skaldant akmenis ir su nuskusta galva.

— Neketinu tavęs suėsti,— pakartojo Gregas.— Manau, tu šitai prisiminsi po kelerių metų, jeigu aš įsivarysiu spyglį į leteną... arba jeigu turėsiu tau pasiūlyti darbelio. Ar prisiminsi?

Dėkingumo nebuvo ribotame Sanio Elimeno jausmų kataloge, bet savanaudiškumo ir smalsumo jame nestigo. Šitam Stilsonui jis pajuto ir viena, ir kita. Beprotystė jo akyse galėjo reikšti daug dalykų, tiktai ne nuobodulį.

— Kas žino, kur mes visi būsime po kelerių metų?— sumurmėjo jis.— Visi galim būti pakratę kojas.

— Turėk mane galvoje. Tai viskas, ko prašau.

Sanis žvilgtelėjo į pažirusias vazos šukes.

— Turėsiu tave galvoje,— atsakė.

4

Baigėsi 1971 metai. Neramumai Niuhampšyro pakrantėje apmalšo ir vietos biznieriai nustojo murmėję, kai sąskaitos bankuose ėmė augti. Niekam nežinomas Džordžas Makgovernas komiškai anksti iškėlė savo kandidatūrą į prezidento postą. Kiekvienas, kuris domisi politika, žinojo, jog demokratų partijos kandidatu 1972 metais taps Edmundas Maskis; kai kas net manė, kad jis be vargo paguldytų ant menčių Trolį iš Sen Klementės[12].

Birželio pradžioje, prieš pat moksleivių vasaros atostogas, Sara vėl susitiko pažįstamą studentą teisininką. Dėjaus namų apyvokos reikmenų parduotuvėje ji rinkosi tosterį, o jis dairėsi dovanos tėvams vedybų metinėms. Jis pakvietė ją nueiti kartu į kiną — mieste rodomas „Niekšas Haris", naujas filmas su Klintu Istvudu. Sara sutiko. Jie smagiai praleido laiką. Volteris Hezlitas užsiaugino barzdą ir dabar nebebuvo toks panašus į Džonį. Tiesą sakant, jai darėsi vis sunkiau prisiminti, kaip atrodo Džonis. Sara aiškiai matydavo jo veidą tik sapne: Džonis stovi priešais Laimės Ratą, jo veidas šaltas, o žydros akys, įgavusios gluminantį, kiek bauginantį tamsiai violetinį atspalvį, stebi, kaip sukasi Ratas, kuris tarytum būtų jo nuosavybė.

Ji pradėjo dažnai susitikinėti su Voltu. Su juo buvo lengva bendrauti. Jis nedėjo pastangų fiziškai suartėti,— o jeigu net ir

[12] Ričardo Niksono pravardė.

dėjo, tai palaipsniui ir beveik nepastebimai. Spalio mėnesį jis paklausė, ar ji priimtų žiedą su deimančiuku. Sara atsakė pagalvosianti per savaitgalį. Šeštadienio vakarą ji nuvažiavo į Rytų Meino ligoninę, registratūroje gavo specialų leidimą raudonais apvadais ir nuėjo į intensyvios terapijos skyrių. Gal valandą ji prasėdėjo prie Džonio lovos. Už lango tamsoje ūžavo rudens vėjas, skelbdamas šaltį, skelbdamas sniegą, skelbdamas būsimą mirties metą. Visi metai — be šešiolikos dienų — praėjo po mugės, Laimės Rato ir frontalaus susidūrimo prie pelkės.

Ji sėdėjo, klausydamasi vėjo, ir žiūrėjo į Džonį. Tvarsčiai jau buvo nurišti. Ant kaktos, per colį viršum dešiniojo antakio prasidedantis randas vinguriavo iki plaukų pašaknių. Plaukai toje vietoje pražilo kaip to detektyvo iš televizijos serialo apie aštuoniasdešimt septintą policijos skyrių — Kotono Hauso, berods taip jis vadinasi. Sara nepastebėjo jokių degeneracijos požymių, nebent tik tai, kaip neišvengiamai krinta svoris. Priešais ją gulėjo beveik nebeatpažįstamas, stipriai įmigęs jaunas vyriškis.

Ji pasilenkė prie jo ir švelniai palietė lūpomis lūpas, tarytum būtų įmanoma atkartoti seną pasaką ir pažadinti bučiniu. Bet Džonis nepabudo.

Sara sugrįžo į savo butelį Vizyje, griuvo į lovą ir pratrūko raudoti, o tamsiame pasaulyje už lango klaidžiojo vėjas, blaškydamas geltonų ir raudonų lapų saujas. Pirmadienį ji pasakė Voltui, kad jeigu jis iš tikrųjų norįs nupirkti jai žiedą su deimančiuku,— savaime suprantama, kuo mažiausiu,— ji būtų laiminga ir didžiuotųsi tą žiedelį mūvėdama.

Tokie buvo 1971 metai Sarai Breknel.

1972 metų pradžioje Edmundas Maskis apsipylė ašaromis, sakydamas karštą kalbą prie rezidencijos žmogaus, kurio Sanis Elimenas nevadino kitaip, kaip „tas nuplikęs suskis". Džonas Makgovernas apvylė rinkiminį susirinkimą, ir Loibas džiaugsmingai paskelbė savo laikraštyje, jog Niuhampšyro žmonės nemėgsta verksnių. Liepos mėnesį Makgovernas buvo išrinktas kandidatu į prezidentus. Tą patį mėnesį Sara Breknel tapo Sara Hezlit. Jie susituokė Bengoro pirmojoje metodistų bažnyčioje.

Mažiau nei už dviejų mylių nuo bažnyčios tebemiegojo Džonis Smitas. Kai Voltas bučiavo Sarą priešais artimus žmones, susirinkusius į ceremoniją, Džonis ūmai ir siaubingai iškilo jai atmintyje. *Džonis*. . .— mintyse ištarė Sara ir išvydo jį tokį kaip tada, kai užsidegė šviesa — pusiau Džekilį, pusiau atgrasų Haidą. Akimirką ji suakmenėjo Volto glėbyje, bet tuoj viskas dingo. Prisiminimas, vizija — kas tai būtų buvę — išsisklaidė.

Ji ilgai svarstė, tarėsi su Voltu, kol ryžosi pakviesti Džonio tėvus į vestuves. Herbertas atvažiavo vienas. Per pokylį ji paklausė jo, ar Vera sveika.

Jis apsidairė, pamatė, kad jie likę vienudu, ir išlenkė iki dugno savo škotišką viskį su sodos vandeniu. Per pastaruosius aštuoniolika mėnesių jis paseno penketu metų, dingtelėjo Sarai. Plaukai išretėjo. Raukšlės įsirėžė giliau. Akinius jis nešiojo droviai, kaip kiekvienas pradedantysis, jo akys už silpnų korekcinių linzių buvo atsargios, sunerimusios ir kupinos skausmo.

— Ne. . . ne visai, Sara. Tiesą sakant, ji Vermonte. Kažkokioje fermoje. Laukia pasaulio pabaigos.

Ką?

Herbertas papasakojo jai, kad prieš šešetą mėnesių Vera pradėjo susirašinėti su maždaug dešimties žmonių grupe, pasivadinusia Paskutiniosios dienos amerikiečių bendruomene. Jai vadovavo ponai Stonkersai iš Reisino Viskonsino valstijoje. Stonkersai tvirtino, esą atostogų metu buvę pagrobti skraidančios lėkštės. Jie buvę nuskraidinti į dangų, bet ne į Oriono žvaigždyną, o į tokią planetą kaip Žemė, besisukančią aplink Arkturą. Ten jie bendravo su angelais ir savo akimis matė rojų. Stonkersams buvo pranešta, kad pasaulio pabaiga arti. Jiems buvo suteikta telepatinių galių ir jie buvo išsiųsti atgal į Žemę surinkti krūvon kelių nuoširdžiai tikinčiųjų pirmajam daugkartinio naudojimo laivo reisui į dangų.Ir taip susirinko dešimt žmonių, nusipirko fermą į šiaurę nuo Sent Džonsberio ir tūno joje jau septinta savaitė, laukdami nesulaukdami lėkštės, kuri turinti atskristi ir juos paimti.

— Bet juk tai... — pradėjo Sara, bet tuoj prikando liežuvį.

— Taip, žinau, kas tai, — tarė Herbertas. — Tai beprotybė. Ta ferma kainavo jiems devynis tūkstančius dolerių. Tiek tos fermos ir tėra — sukrypusi lūšna ir du akrai brūzgynų. Vera įnešė septynis šimtus dolerių — tiek, kiek galėjo sukrapštyti. Niekaip neįstengiau jos sulaikyti... nebent jėga. — Jis patylėjo, paskui nusišypsojo. — Neverta apie tai kalbėti per jūsų vestuves, Sara. Linkiu jums abiem laimės. Tikiu, kad puikiai sugyvensite.

Sara prisivertė atsakyti šypsena:

— Ačiū, Herbertai. O jūs... ar jūs manote, kad ji...

— Sugrįš? Žinoma. Jeigu iki žiemos nebus pasaulio pabaigos, manau, kad sugrįš.

— Ak, iš širdies linkiu jums sėkmės, — tarė Sara ir apkabino jį.

5

Namas Vermonte buvo neapšildomas ir spalio pabaigoje, kai lėkštė vis dar nesirodė, Vera sugrįžo. Lėkštė neatskridusi todėl, pareiškė ji, kad jie dar nebuvę visiškai skaistūs, dar neatsikratę savo gyvenimo smulkmenų ir nuodėmių naštos. Tačiau ji buvo pakiliai

nusiteikusi ir apimta susižavėjimo. Sapne ji mačiusi apsireiškimą. Galbūt jai ir neskirta išskristi su lėkšte į rojų. Vera galutinai įtikėjo, kad jos pašaukimas — vadovauti sūnui, nukreipti teisingu keliu, kai jis pabus iš užmaršties.

Herbertas pasitiko ją, paguodė, kaip mokėdamas,— ir gyvenimas ėjo sena vaga. Džonis buvo komos būsenoje jau dvejus metus.

6

Niksonas buvo perrinktas. Amerikos vaikinai pradėjo grįžti iš Vietnamo. Volteris Hezlitas laikė teisės egzaminą; jam pasiūlė ateiti dar kartą. Sara Hezlit mokytojavo, kol jis kalė savo įstatymus. Moksleiviai, kurie, jai pradedant mokytojauti, buvo paiki, nerangūs naujokėliai, darėsi jaunuoliais. Plokščios it lenta mergiščios tapo krūtiningos. Šlapukai, kurie pasiklysdavo eidami aplink mokyklą, dabar žaidė krepšinį su universiteto komanda.

Antrasis arabų—Izraelio karas prasidėjo ir baigėsi. Naftos boikotas prasidėjo ir baigėsi. Pašėlusios benzino kainos pakilo ir nebenusileido. Vera Smit įtikėjo, kad Kristus prisikels iš požemio Pietų ašigalyje. Tatai ji sužinojo iš naujos brošiūros (septyniolika puslapių, kaina 4 doleriai 50 centų), pavadintos „Viešpaties Tropinis Pogrindis". Brošiūroje buvo iškelta stulbinanti hipotezė, kad rojus iš tikrųjų esąs po mūsų kojomis ir lengviausia į jį patekti per Šiaurės ašigalį. Vienas brošiūros skyrius buvo pavadintas „Pietų Ašigalio Tyrinėtojų Psichinė Patirtis".

Herbertas priminė jai, kad mažiau kaip prieš metus ji buvo įtikėjusi, jog rojus esąs kažkur erdvėje, greičiausiai sukasi apie Arktūrą.

— Aš veikiau būčiau linkęs tuo patikėti, nei tais paistalais apie Pietų ašigalį, — pasakė jis jai. — Pagaliau Biblijoje pasakyta, jog rojus danguje. Tas tropinis urvas po žeme, ko gero...

— Nutilk! — griežtai pertraukė Vera ir kietai sučiaupė lūpas. — Nedera tyčiotis iš to, ko nesupranti.

— Aš nesityčioju, Vera, — ramiai atsakė jis.

— Viešpats žino, kodėl tyčiojasi netikintis ir kodėl niršta pagonis, — atrėžė Vera. Jos akių žvilgsnis buvo blausus. Abu sėdėjo virtuvėje prie stalo. Herbertas su senu santechniko instrumentu tarp kelių, Vera — apsikrovusi senų žurnalų „Nešnl Džiogrefik" šūsnimi. Ji vartė žurnalą po žurnalo, ieškodama Pietų ašigalio fotografijų bei aprašymų. Už lango klajūnai debesys skubėjo iš vakarų į rytus, o lapai it lietus krito nuo medžių. Vėl atėjo spalis, o spalis visada būdavo jai sunkiausias mėnuo. Spalio mėnesį jos akys dažniau ir ilgiau apsiblausdavo. Ir kaip tiktai

spalio mėnesį jį apnikdavo išdavikiškos mintys palikti juos abu. Nevisprotę žmoną ir miegantį sūnų, praktiškai mirusį. Šią akimirką jis sukinėjo rankose instrumentą, žvelgė pro langą į tą neramų dangų ir mąstė: *Aš galėčiau susikrauti savo mantą. Susimesčiau daiktelius į pikapą ir išdumčiau. Gal į Floridą, gal į Nebraską ar Kaliforniją. Geras dailidė gali padoriai užkalti pinigų bet kokioje skylėje. Tereikia atsistoti ir išeiti.*

Bet jis žinojo, kad šito nepadarys. Jeigu tas spalis jam pažadino norą sprukti iš namų, tai Vera tikėjosi surasti naują informacijos kanalą su Jėzumi ir išgelbėti savo vienatinį kūdikį, išnešiotą nesveikose įsčiose.

Jis pasilenkė per stalą ir paėmė jos ranką, plonytę ir nežmoniškai kaulėtą — senutės ranką. Ji nustebusi pakėlė akis.

— Aš tave labai myliu, Vera, — tarė jis.

Ji nusišypsojo jam ir akimirką vėl atvirto ta mergina, kurią jis kitados kalbino ir išsirinko, mergina, vanojusia jį plaukų šepečiu vestuvių naktį. Jos šypsena buvo nuoširdi, akys giedros, šiltos ir atliepiančios meile. Lange iš už storo debesies kyštelėjo saulė, nėrė po kitu debesiu ir vėl išlindo, klodama milžiniškus šešėlius, nubėgančius Smitų lauku.

— Aš žinau, Herbertai. Ir aš tave myliu.

Jis uždėjo kitą ranką ant jos rankos ir apglėbė ją.

— Vera, — ištarė jis.

— Taip? — Jos akys buvo tokios tyros... ūmai ji vėl buvo su juo, absoliučiai su juo; tik dabar jis pajuto, kaip baisiai jiedu nutolo vienas nuo kito per tuos trejus metus.

— Vera, jeigu jis niekada nepabus... Viešpatie, atitolink, bet jeigu jis ne... mudu dar turime vienas kitą, tiesa?

Ji truktelėjo ranką. Jo rankos, švelniai laikančios ją, tarsi pakibo ore.

— Nekalbėk šitaip. Niekad nesakyk, kad Džonis nebepabus.

— Aš tiktai pagalvojau, kad mudu...

— Nė kiek neabejoju, kad jis pabus, — tarė ji, žvelgdama pro langą į lauką, kurį vis dar karpė ruožais šešėliai. — Dievas taip yra numatęs. Taip. Manai, aš nežinau? Aš tikrai žinau, patikėk manimi. Dievas yra numatęs didelių dalykų Džoniui. Aš girdėjau jo balsą širdyje.

— Taip, Vera, — tarė jis. — Tebūnie taip.

Jos pirštai naršė po „Nešnl Džiogrefik", apčiuopė juos, ir vėl pradėjo versti puslapius.

— Aš žinau, — tarė ji vaikišku, irzliu balsu.

— Tebūnie taip, — ramiai pakartojo jis.

Vera sklaidė savo žurnalus. Herbertas parėmė smakrą rankomis ir įsižiūrėjo į saulės šviesos ir šešėlių žaismą lauke. Kaip

greitai ateina žiema po apgaulingo auksinio spalio. Jis troško, kad Džonis mirtų. Jis pamilo berniuką nuo pirmos dienos. Jis matė nuostabą smulkučiame veidelyje, kai atnešė prie vežimėlio medvarlę ir įdėjo ją kūdikiui į rankytes. Jis mokė Džonį ir žvejoti, ir čiuožti, ir šaudyti. Išsėdėjo prie jo lovos kiaurą naktį per baisųjį 1951 metų gripą, kai vaikui karštis buvo pakilęs iki šiurpą keliančių šimto penkių laipsnių[13]. Jis prisidengė ranka ašarojančias akis, kai Džonis, baigęs vidurinę mokyklą antruoju klasėje, išpylė sveikinimo kalbą be popierėlio, nė karto nesuklysdamas. Šitiek prisiminimų: kaip mokė jį vairuoti automobilį; kaip jie abu stovėjo „Bolero" pirmagalyje tais metais, kai buvo nusibeldę atostogauti į Naująją Škotiją, Džonis aštuonerių metų, pagautas linksmybės, kai laivas darė staigius posūkius; kaip padėdavo jam daryti namų darbus; kaip dviese rentė jam lapinę medyje; kaip padėjo nustatyti kompasą, Džoniui rengiantis į skautų iškylą. Prisiminimai jaukėsi sumišai, vienintelė jungianti gija buvo Džonis, entuziastingai atrandantis pasaulį, kuris galų gale taip negailestingai jį sumaitojo. O dabar jis troško, kad Džonis numirtų, ak, kaip jis troško, kad jo berniukas numirtų, kad jo širdis nustotų plakusi, kad elektroencefalografo brėžiamos kreivės virstų galutine tiese, kad jis užgestų lyg žvakės dagtis ištirpusiame vaške: kad jis mirtų, o jiems nusiristų akmuo nuo krūtinės.

7

1973 metais, nepraslinkus nė savaitei po Liepos Ketvirtosios, akinančios vasarvidžio dienos ankstyvą popietę prie pakelės užkandinės „Keti" Somersvorte, Niuhampšyro valstijoje, privažiavo perkūnsargių komivojažierius. Kažkur ne per toliausiai nuo čia audros galbūt tiktai laukė progos pabusti kylančių vasaros terminių srovių sudarytuose šilto oro šuliniuose.

Atvykėlį labai kamavo troškulys, jis sustojo prie „Keti" užkandinės praskalauti gerklės pora alaus bokalų, neketindamas nieko parduoti. Ilgamečio įpročio veikiamas, jis žvilgtelėjo į žemo, rančos stiliaus pastato stogą ir tiesi, vientisa kraigo linija spindinčio it šautuvo plienas dangaus fone paskatino jį kyštelti ranką į aptrintą zomšinį krepšį, kur jis laikė pavyzdžius.

Viduje tvyrojo prieblanda, buvo vėsu ir tylu, tik negarsiai burzgė spalvotas televizorius ant sienos. Sėdėjo keletas nuolatinių lankytojų, už baro kuitėsi savininkas, akies krašteliu sekdamas laidą „Kaip keičiasi pasaulis" kartu su savo klientais.

Perkūnsargių komivojažierius klestelėjo ant taburetės prie

---

[13] Pagal Farenheito skalę.

baro, o ant gretimos pasidėjo krepšį su pavyzdžiais. Šeimininkas priėjo arčiau.

— Sveikas, bičiuli. Ko pageidaujate?

—„Budvaizerio", — paprašė perkūnsargių komivojažierius. — Ir atsidarykite butelį sau, jei turite ūpo.

— Aš visada turiu ūpo, — atsakė šeimininkas. Jis sugrįžo su dviem alaus buteliais, paėmė komivojažieriaus dolerį ir padėjo tris monetas po dešimt centų ant baro.

— Aš Briusas Kerikas,— tarė, duodamas ranką.

Perkūnsargių pardavėjas paspaudė jam ranką.

— Mano pavardė Dohėjus,— prisistatė.— Andrus Dohėjus.

Ir vienu mauku išgėrė pusę butelio.

— Malonu susipažinti, — pasakė Kerikas, nueidamas sumaišyti „Saulėtekio" kokteilio su tekvila[14] jaunai griežto veido moteriškei. Netrukus vėl sugrįžo prie Dohėjaus.

— Iš užmiesčio?

— Taip, — atsakė Dohėjus. — Komivojažierius. — Jis apsidairė. — Ar čia visados taip tylu?

— Ne. Sausakimša savaitgaliais ir normali prekyba šiokiadieniais. Mes pasirenkam pinigų — jei jų nubyra — per kviestinius pietus. Aš nebadauju, bet ir nevažinėju „Kadilaku". — Jis bakstelėjo pirštu į Dohėjaus bokalą.

— Papildyti?

— Ir vieną sau, pone Kerikai.

— Briusai. — Jis nusijuokė. — Turbūt taisotės man ką nors įsiūlyti.

Kai Kerikas grįžo su alumi, perkūnsargių komivojažierius tarė:

— Aš užėjau praskalauti gerklės, o ne prekiauti. Bet jeigu jau paminėjot... — Įprastiniu judesiu jis pastatė krepšį su pavyzdžiais ant baro. Viduje džingtelėjo.

— Na štai, prasideda, — juokdamasis tarė Kerikas.

Du kasdieniniai popietės lankytojai, senis su karpa ant dešinės akies voko ir jaunesnis vyrukas pilku kombinezonu, priėjo pasižiūrėti, ką parduoda Dohėjus. Griežto veido moteriškė toliau sau žiūrėjo laidą „Kaip keičiasi pasaulis".

Dohėjus ištraukė tris perkūnsargius, vieną ilgą su variniu rutuliu gale, kitą trumpesnį, ir trečią su porceliano žaibolaidžiais.

— O čia kas per velnias... — prabilo Kerikas.

— Perkūnsargiai, — tarė užeigos veteranas ir sukikeno. — Jis nori išgelbėti tavo landynę nuo dievo rūstybės, Briusai. Gerai įsiklausyk, ką jis tau paporins.

Jis vėl nusikvatojo, vyriškis pilku kombinezonu irgi pradėjo juoktis. Keriko veidas patamsėjo, ir perkūnsargių komivojažierius

[14] Meksikietiška kaktusų degtinė.

pajuto, kad šansų ką nors parduoti nebeliko. Jis buvo patyręs komivojažierius, pakankamai patyręs, ir suprato, jog nuotaikos ir aplinkybės retkarčiais taip nelemtai susiklosto, kad viskas nueina perniek, dar nespėjus jam praverti burnos. Jis sutiko nesėkmę filosofiškai ir šnekėjo tik šiaip sau, daugiau iš įpratimo:

— Lipdamas iš automobilio, atsitiktinai pastebėjau, jog ši jauki užeiga be perkūnsargio, o jos sienos medinės. Tad už visai prieinamą kainą — suteikiant kreditą lengvatinėmis sąlygomis, jei pageidautumėte — galėčiau garantuoti, kad. . .

— Kad perkūnas trenks į šitą skylę šiandien, ketvirtą valandą po pietų,— vaipydamasis įsiterpė vyriškis su kombinezonu. Veteranas sukikeno.

— Neįsižeiskite, pone, — tarė Kerikas, — bet žvilgterkite čionai.

Jis parodė į auksinę vinį, įkaltą į medinę lentelę šalia televizoriaus. Už jos mirguliavo butelių virtinė. Ant vinies buvo sussmeigtas popieriaus lapelių pluoštas.

— Visi tie popieriukai — tai sąskąitos, kurias reikia apmokėti iki šio mėnesio penkioliktos dienos. Jos rašytos raudonu rašalu. O kiek žmonių šiuo metu bare? Aš turiu taupyti kiekvieną centą, turiu...

— Išklausykite ir manęs, — ramiai įsiterpė Dohėjus. — Jums reikia taupyti kiekvieną centą. Tai štai: nusipirkęs tris ar keturis perkūnsargius, jūs kartu ir sutaupytumėte. Jūs turite veikiančią įmonę. Juk turbūt nenorėtumėte netekti jos dėl vieno žaibo tvykstelėjimo vidurvasarį?

— Jo nepagąsdinsi, — tarė veteranas. — Jis susižertų draudimo pinigus ir išsinešdintų į Floridą. Tiu tiu, Briusai?

Kerikas pasidygėdamas nudelbė senį.

— Na gerai, pašnekėsime apie draudimą, — įsiterpė perkūnsargių komivojažierius. Vyriškiui pilku kombinezonu pabodo šitos kalbos ir jis pasitraukė. — Žinia, gaisro atveju jūsų draudimo suma sumažėtų. . .

— Visas draudimas suplaktas į krūvą, — kategoriškai pareiškė Kerikas. — Supraskite, šiuo metu negaliu leisti sau tokių išlaidų. Taip jau išėjo. Jeigu norėsite pasikalbėti su manim kitais metais...

— Ką gi, gal ir norėsiu, — nusileido perkūnsargių pardavėjas. — Gal ir norėsiu. — Nė vienas netiki, kad jį gali nutrenkti žaibas, kol jo nenutrenkia; tokia šito amato kasdienybė. Tokiems kaip Kerikas neįkalsi į galvą, jog tai pigiausias draudimas nuo gaisro, kokį jis gali gauti. Bet Dohėjus buvo filosofas. Pagaliau jis nemelavo, sakydamas, kad užėjo gomurio praskalauti.

Norėdamas tai patvirtinti ir parodyti, jog nejaučia jokios nuoskaudos, jis užsisakė dar butelį alaus. Tik šį kartą nebevaišino Keriko.

Senasis veteranas užsiropštė ant gretimos taburetės.

— Gal prieš dešimtį metų čia nutrenkė vieną vyruką, bežaidžiantį

golfą, — ėmė pasakoti jis. — Iškart krito kaip lapas. O jeigu tas žmogėnas būtų turėjęs perkūnsargį ant makaulės, a? — Jis sukikeno, pūsdamas alaus dvoką Dohėjui į veidą. Dohėjus prisiversdamas šyptelėjo. — Visos monetos jo kišenėse susilydė. Taip bent girdėjau pasakojant. Žaibas — keistas dalykas. Ne juokai. Aš dar prisimenu, kaip sykį. . .

Keistas dalykas, pagalvojo Dohėjus. Senio tauškalai atsimušė nuo jo lyg žirniai nuo sienos ir jis instinktyviai linkčiojo galva ten, kur reikia. Keistas dalykas, čia jis tiesą sako, nes žaibui visai nesvarbu, į ką trenkti. Arba kada.

Jis baigė gerti alų ir išėjo, tempdamas krepšį draudimų nuo dievo rūstybės, — vienintelį tokį žmonių išradimą. Kaitra smogė it kūjis, bet Dohėjus vis tiek akimirką stabtelėjo beveik tuščioje automobilių stovėjimo aikštelėje, stebeilydamas į tiesią nepertraukiamą kraigo liniją. Devyniolika dolerių devyniasdešimt penki centai, daugių daugiausia dvidešimt devyni doleriai devyniasdešimt penki centai, ir žmogus pagailėjo tokių išlaidų. Jis būtų sutaupęs septyniasdešimt dolerių mišriam draudimui pirmais metais, bet pagailėjo išlaidų; ir niekaip jam šito neišaiškinsi, kai aplink šaiposi klounai.

Gal vieną gražią dieną jis dėl šito gailėsis.

Perkūnsargių pardavėjas sėdo į savo „Biuiką", įjungė oro kondicionierių ir nuvažiavo vakarų kryptimi link Konkordo ir Berlyno, skubėdamas ten, kur švilpiantis vėjas galėjo prišaukti audras. Šalia ant sėdynės gulėjo krepšys su perkūnsargių pavyzdžiais.

8

1974 metų pradžioje Voltas Hezlitas išlaikė teisės egzaminus. Jiedu su Sara susikvietė jo draugus, jos draugus ir bendrus draugus — iš viso daugiau kaip keturiasdešimt žmonių. Alus liejosi kaip vanduo, ir vakarui pasibaigus Voltas pasakė, jog jiems pasiutusiai pasisekė, nes kaimynai neiškvietė policijos. Kai Voltas, išlydėjęs paskutinius svečius (trečią valandą nakties), atėjo į miegamąjį, Sara laukė jo nuoga, neskaitant batelių ir auskarų su deimančiukais (Voltas gavo apsilankyti lombarde, kad galėtų padovanoti jai šituos auskarus gimimo dieną). Jie pasimylėjo porą kartų ir tuoj apgirtę sumigo. Pabudo beveik vidurdienį, kamuojami sunkių pagirių. Po šešeto savaičių Sara pasijuto nėščia. Nė vienas iš jųdviejų neabejojo, kad ji pastojo didžiojo pobūvio naktį.

Vašingtone Ričardas Niksonas buvo lėtai spaudžiamas į kampą, apraizgomas magnetofono juostelėmis. Džordžijoje žemės riešutų fermeris, buvęs laivyno karininkas, o dabar einąs gubernatoriaus pareigas Džeimsas Erlas Karteris ėmė tartis su artimais bičiuliais, kaip užimti vietą, kurią ponas Niksonas, atrodė, netrukus palaisvins.

Rytų Meino ligoninės palatoje Nr. 619 tebemiegojo Džonis Smitas. Jis vis labiau traukėsi į embrioną.

Gydytojas Strounsas, tas pats, kuris kalbėjosi su Herbertu, Vera ir Sara pasitarimų kambaryje rytojaus dieną po avarijos, mirė nuo nudegimų 1973 metų pabaigoje. Jo namas užsidegė kitą dieną po Kalėdų. Bengoro ugniagesių komanda priėjo išvadą, jog gaisras kilo dėl sugedusių eglutės žaislų. Džonio atveju susidomėjo du nauji gydytojai, Veizakas ir Braunas.

Keturios dienos prieš Niksono atsistatydinimą Herbertas Smitas nukrito į namo, kurį statė Grėjuje, pamatus, pataikė ant karučio ir susilaužė koją. Kaulas ilgai nesugijo, taip galutinai ir neatsistatė. Herbertas apšlubo, lietingomis dienomis pradėjo ramstytis lazda. Vera meldėsi už jį ir primygtinai reikalavo, kad kiekvieną vakarą, eidamas gulti, jis apsivyniotų koją audeklo skiaute, palaiminta asmeniškai pastoriaus Fredžio Koltsmoro iš Besemero, Alabamos valstijos. Palaimintoji Koltsmoro skiautė, kaip ją praminė Herbertas, kainavo trisdešimt penkis dolerius. Iš jos nebuvo jokios naudos, nes jis netikėjo.

Spalio vidury, netrukus po to, kai Džeraldas Fordas dovanojo kaltę eksprezidentui, Vera vėl įtikėjo, kad pasaulio pabaiga nebetoli. Herbertas sužinojo jos užmačias vos ne paskutinę akimirką; ji buvo susitarusi atiduoti Amerikos Paskutiniųjų Dienų Draugijai menkus santaupų likučius, išsaugotus po nelaimės su Džoniu. Ji ketino parduoti iš varžytinių namą ir jau buvo susitarusi su „Gudvilo" firma, kad ši po dviejų dienų atsiųsianti autofurgoną paimti baldų. Herbertas sužinojo tai tik tada, kai agentas, prekiaujantis nekilnojamu turtu, paskambino jam ir paklausė, ar būsimas pirkėjas galėtų atvažiuoti po pietų apžiūrėti namo.

Pirmą kartą Herbertas nesusitvardė.

— Ar tu, po velnių, bent nutuoki, ką darai?— suriaumojo jis, plėšdamas iš rankų paskutinį nesąmonių rinkinį. Jiedu buvo svetainėje. Herbertas ką tik buvo baigęs kalbėti telefonu su „Gudvilu" ir susitaręs, kad jie pamirš visas paikystes apie autofurgoną. Už lango monotoniškai pilkomis čiurkšlėmis žliaugė lietus.

— Neminėk išganytojo vardo be reikalo, Herbertai. Nedrįsk. . .

— Nutilk! Nusibodo! Man jau per akis tavo kliedesių!

Ji išgąstingai žioptelėjo.

Herbertas šlubuodamas žengė prie jos, lazda kontrapunktu kaukšėjo į grindis. Jinai krūptelėjo ir tarytum susigūžė kėdėje, paskui pažvelgė į jį tokiu palaimingu kankinės žvilgsniu, jog jį pagavo noras, teatleidžia jam dievas, užtvoti jai su ta prakeikta lazda per makaulę.

— Dar nesi tiek iškvošusi, kad nesuprastum, ką darai, — rėžė jis. — Taigi, nemėgink teisintis. Vera, tu sukčiavai slapčiomis nuo manęs. Tu. . .

— Aš nesukčiavau! Tai melas! Aš nieko. . .

— Tu *sukčiavai!* —sugriaudėjo jis. — O dabar, Vera, klausyk, ką tau pasakysiu. Nubrėšiu aiškią liniją. Melskis kiek širdis geidžia. Maldos — nemokamai. Rašyk kiek tik nori laiškų, pašto ženklas kol kas kainuoja tik trylika centų. Jeigu nori murkdytis pigiame, sumautame mele, kurį kurpia tie Jėzaus garbintojai, jeigu nori ir toliau tikėti visokiomis nesąmonėmis ir haliucinacijomis — tavo reikalas. Bet be manęs. Įsidėmėk tai. Ar tu mane supratai?

— Tėve mūsų, kurs esi danguje. . .

— *Ar tu mane supratai?!*

— *Tu laikai mane beprote!* — sušuko Vera; jos veidas siaubingai susiraukšlėjo ir subliūško. Ji prapliupo šaižiai rėkti, iš akių pabiro visiško pralaimėjimo ir nevilties ašaros.

— Ne, — atsakė jis jau ramiau. — Dar ne. Bet tai proga mudviem atvirai pasišnekėti. Žinai, Vera, tiesą sakant, aš pagalvoju, kad tu gali susipykti su protu, jeigu šito nemesi ir nepradėsi žiūrėti į gyvenimą realiai.

— Pamatysi, — tarė ji pro ašaras. — Pamatysi, Herbertai. Viešpats žino tiesą, bet jis laukia.

— Jeigu gali, suprask, kad belaukdamas jis anaiptol negeidžia mūsų baldų,— niūriai pastebėjo Herbertas.— Atrodo, mūsų nuomonės tuo klausimu sutampa.

— Paskutiniojo teismo diena čia pat! — perspėjo jį Vera. — Tuoj tuoj išmuš Apokalipsės valanda.

— Nejaugi? Už tokią žinią ir penkiolika centų, Vera, gali gauti puoduką kavos.

Už lango nutįso lietaus kasos. Tais metais Herbertui sukako penkiasdešimt dveji, Verai — penkiasdešimt vieneri, o Sarai Hezlit — dvidešimt septyneri.

Džonis jau ketveri metai buvo komos būsenoje.

9

Kūdikis gimė Visų šventųjų naktį. Sara kankinosi devynias valandas. Kai ją suremdavo skausmai, jai duodavo pakvėpuoti linksminančių dujų, ir kažkurią didžiausios įtampos akimirką Sarai pasidingojo, kad ji guli toje pačioje ligoninėje kur ir Džonis, ir ji ėmė kartoti jo vardą. Po gimdymo prisiminė tai lyg pro ūkaną ir, žinoma, net neužsiminė apie tai Voltui. Pamanė, kad gal bus susapnavusi.

Gimė berniukas. Pavadino jį Deniu Edvardu Hezlitu. Juodu su motina grįžo namo po trijų dienų; kai mokykloje baigėsi Padėkos dienos atostogos, Sara vėl ėmė dėstyti. Voltas susirado, rodos, šiltą vietelę Bengoro teisininkų firmoje ir, jei viskas gerai klostysis, jiedu nutarė, jog Sara mes mokytojavimą 1975 metų birželio mėnesį. Tačiau ji

anaiptol nebuvo įsitikinusi, ar šito trokšta. Ji įgavo patirties ir darbas pradėjo patikti.

10

1975 metų pirmąją dieną Otisfilde, Meino valstijoje, du berniukai, Čarlis Nostonas ir Normas Lousonas, svaidėsi sniego gniūžtėmis kieme už Nortonų namo. Čarlis buvo aštuonerių, Normas — devynerių. Diena pasitaikė rūškana, lašėjo nuo stogų.

Nujausdamas, kad sniego mūšis tuoj baigsis — atėjo priešpiečių metas, — Normas puolė į ataką, apšaudydamas priešą gniūžčių kruša. Čarlis išsilenkinėjo ir kvatojo, iš pradžių traukėsi atatupstas, o paskui apsisuko ir spruko, peršokęs per žemą akmenų aptvarą, skiriantį Nortonų kiemą nuo miško. Jis nubėgo taku link upokšnio, Strimers Bruko. Paleidęs gniūžtę pavymui, Normas pasiutusiai taikliai pataikė jam į gobtuvą.

Čarlis dingo iš akių.

Normas užšoko ant aptvaro ir stabtelėjo, spoksodamas į apsnigtą mišką, klausydamas, kaip kapsi atodrėkio vanduo nuo beržų, pušų ir melsvųjų eglių.

— Sugrįžk, viščiuk! — pašaukė Normas ir keletą kartų suburbuliavo it kalakutas.

Čarlis nesileido išviliojamas. Jo nė kvapo, o takas statmenai leidosi link upokšnio. Normas dar kartą suburbuliavo, neryžtingai mindžikuodamas. Miškas buvo Čarlio, ne jo. Čarlio teritorija. Normas mėgo smagiai pasimušti sniegu, kai būdavo jo viršus, bet jis visai nenorėjo leistis žemyn, kur, matyt, tyko Čarlis, pasiruošęs pustuzinį nuo minkymo sukietėjusių sniego granatų.

Vis dėlto jis žingtelėjo keletą žingsnių žemyn, ir iš apačios atsklido plonas, kimus šūksmas.

Normą Lousoną persmekė šaltis, sakytum už apykaklės būtų užkritę sniego, į kurį grimzdo žali jo kaliošai. Dvi gniūžtės, kurias nešėsi, iškrito iš rankų ir plumptelėjo žemėn. Vėl atsklido šūksmas, tokiu tęvu balseliu, kad vos galėjai išgirsti.

Jėzau Marija, Čarlis įgriuvo į upelį, pagalvojo Normas, ir stingdanti baimė išnyko. Jis pasileido taku, čiuožinėdamas ir slysčiodamas, vienąkart net suklupo ant savo skardinės. Širdis krūtinėje daužėsi it varpas. Mintyse jis jau matė save, traukiantį Čarlį iš upeliūkščio, kol tas dar nespėjo pasinerti trečią kartą, ir skaitė žurnalo „Boiz Laif" puslapiuose apie savo žygdarbį.

Nusileidus tris ketvirtadalius šlaito, takas raitėsi lyg užpakalinė šuns koja. Išlindęs iš už kampo, Normas pamatė, kad Čarlis vis dėlto neįkrito į upelį. Jis stovėjo toje vietoje, kur takas išsitiesina, ir neatitraukė akių nuo kažko pažliugusiame sniege. Gobtuvas jam buvo nusmukęs nuo galvos, o veidas baltesnis už sniegą. Normui

artinantis, jis vėl išgąstingai trūkčiodamas suspigo.

— Kas yra? — paklausė Normas prieidamas. — Kas atsitiko, Čarli?

Čarlis atsigręžė į jį — akys stovėjo stulpu, burna pražiota. Jis bandė prašnekti, bet iš burnos ištrūko tik kažkokie neaiškūs žagtelėjimai ir nutįso sidabrinė seilė. Jis parodė pirštu.

Normas atsistojo greta ir žvilgterėjo tenai. Ūmai jam pakirto kojas ir jis žnegtelėjo ant žemės. Akyse viskas susidrumstė.

Aptirpusiame sniege tysojo kojos, aptemptos melsvais džinsais. Viena apauta mokasinu, o kita basa, balta ir bejėgė. Iš sniego kyšojo ranka; sulenkta plaštaka tarytum meldė pagalbos, kurios nesulaukė. Likusi kūno dalis dar buvo gailestingai paslėpta.

Čarlis ir Normas aptiko septyniolikmetės Kerol Danberger, Kasl Roko Smaugiko ketvirtosios aukos, lavoną.

Praslinko bemaž dveji metai nuo jo paskutinės žmogžudystės, ir Kasl Roko gyventojai (Strimer Brukas skyrė Kasl Roką nuo Otisfildo iš pietų pusės) buvo beatsikvepią, manydami, jog košmaras pagaliau baigėsi.

Tačiau jie klydo.

ŠEŠTAS SKYRIUS

1

Praslinkus vienuolikai dienų po to, kai buvo rastas Danbergerių dukters kūnas, viršum Naujosios Anglijos šiaurinės dalies praūžė uraganas su šlapdriba ir ledais. Dėl tos priežasties Rytų Meino ligoninės šeštame aukšte viskas vyko šiek tiek pavėluotai. Daugeliui darbuotojų teko sukti galvas, kaip nusigauti į darbą, o tie, kuriems tai pavyko, nerimastavo, kaip reikės sugrįžti namo.

Buvo jau po devynių, kai slaugė, jauna moteris Elisonė Konouver, atnešė lengvus pusryčius ponui Steritui. Ponas Steritas taisėsi po širdies priepuolio ir „atlikinėjo šešiolikos dienų bausmę" intensyvios terapijos skyriuje — įprastines šešiolika parų po širdies vožtuvų operacijos. Ponas Steritas jautėsi gerai. Jis gulėjo 619 palatoje ir kartą prasitarė žmonai, jog didžiausias stimulas sveikti — tai perspektyva nebematyti gyvo lavono gretimoje lovoje. Vargšo vyruko monotoniškas respiratoriaus ūžesys trukdo miegoti, prisipažino jis žmonai. Ilgiau pasiklausęs, nebežinai, ko nori: ar kad jis ūžtų toliau, ar kad nustotų. Taip sakant, galutinai.

Kai Elisonė įėjo į palatą, televizorius buvo įjungtas. Ponas Steritas sėdėjo lovoje ir laikė rankoje distancinio valdymo mygtuką. Laida „Šiandien" pasibaigė ir ponas Steritas dar nenusprendė, ar verta

žiūrėti multiplikacinį filmą „Mano kiemo užkaboriai", kurį tuoj rodys. Nesinorėjo klausytis Džonio respiratoriaus švokštimo.

— Jau maniau, nebesulauksiu jūsų šįryt, — tarė ponas Steritas, be didelio džiaugsmo nužvelgdamas apelsinų sultis, liesą jogurtą ir kvietinius dribsnius ant padėklo. O iš tikrųjų jis troško dviejų cholesterino pilnų kiaušinių, pakepintų ant linksmai spragsinčio, bematant tirpstančio sviesto, su penkiais kumpio griežiniais šalia, nesudegintais iki traškumo. Šitoks maistas pirmiausia ir paguldė jį čia. Bent taip manė jo gydytojas savo paukščio protu.

— Lauke sunku vaikščioti, — trumpai atsakė Elisonė. Jau šeši pacientai pasakė, jog nesitikėjo pamatyti jos šįryt, ir tai pradėjo įkyrėti. Elisonė buvo maloni mergina, bet šįryt ji jautėsi sudirgusi.

— Ak, atleiskite, — ponas Steritas pasijuto nepatogiai. — Turbūt keliuose pašėlusiai slidu, ar ne?

— Iš tiesų, — pritarė Elisonė, kiek atlyždama. — Jei nebūčiau paėmusi keturių pavarų vyro automobilio, nebūčiau atsikapsčiusi.

Ponas Steritas paspaudė mygtuką ir jo lova pasikėlė — dabar jis galėjo patogiai pusryčiauti. Elektros motoriukas, pakeliantis ir nuleidžiantis lovą, buvo nedidelis, bet veikė triukšmingai. Televizorius irgi buvo paleistas garsiai — ponas Steritas truputį neprigirdėjo, bet, kaip jis pasakė žmonai, vyrukas, gulintis kitoje lovoje, niekada nesiskundė triukšmu. Ir niekada neprašė perjungti kitų kanalų. Jis numanė, kad šitokie juokai gana prasto skonio, bet kai turėjai širdies priepuolį ir esi priverstas tysoti intensyvios terapijos skyriuje vienoje palatoje su vegetuojančiu žmogumi, tau nieko kito nelieka, kaip tik pamėgti juodą jumorą arba išprotėti.

Nukraustydama padėklą, Elisonė šiek tiek pakėlė balsą, kad nustelbtų motoro ir televizoriaus keliamą triukšmą.

— Abipus Steito gatvės kalvos pilna automobilių, nuslydusių nuo kelio.

Kitoje lovoje Džonis Smitas silpnu balsu ištarė:

— Visą krūvą ant devyniolikos. Taip arba ne. Mano merginai bloga.

— Žinote, šitas jogurtas pusėtinas, — tarė ponas Steritas. Jogurto jis nemėgo, bet nenorėjo likti vienas, išskyrus būtinus atvejus. O kai jau likdavo, tada skaičiuodavo savo pulsą.— Jo skonis lyg ir primena graikiškų riešutų laukinę atmainą, nors. . .

— Ar jūs nieko negirdėjote? — pertraukė Elisonė ir sunerimusi apsidairė.

Ponas Steritas paspaudė kontrolinį mygtuką ir elektrinio motoro ūžesys nuščiuvo. Televizoriaus ekrane Elmeras Fudas nežiūrėdamas pykštelėjo iš arti į Bagsą Banį ir prašovė.

— Tiktai televizorių, — tarė ponas Steritas. — Ar aš ką praklausiau?

— Ne, ne, nieko. Gal tai vėjas ūžauja už lango. — Elisonė pajuto ūmai nusmelkiant galvą — marios darbų, o taip maža pagalbininkų šį rytą — ir pasitrynė smilkinius, tarsi norėdama išsklaidyti skausmą, kol tas dar neveržia lanku.

Išeidama stabtelėjo ir nužvelgė vyriškį antroje lovoje. Kažkas lyg ir kitaip. Jis lyg ir pakeitęs padėtį. Bet ne.

Elisonė nustūmė pusryčių stalelį koridoriumi. Rytinė sumaištis, kurios ji baiminosi, tęsėsi, niekas niekur nebuvo daroma laiku, tad vidurdienį galva plyšte plyšo. Suprantama, ji visai ir pamiršo, jei ką ir buvo išgirdusi tą rytmetį 619 palatoje.

Bet vėlesnėmis dienomis ji vis dažniau ir dažniau žvilgčiodavo į Smitą, o kovo mėnesį beveik įsitikino, kad jis truputėlį išsitiesė, — šiek tiek pakeitė padėtį, kurią gydytojai vadino gemalo poza. Visai nežymiai, vos vos. Ji pamanė, kad reikėtų į tai atkreipti kieno nors dėmesį, bet nesiryžo. Galų gale ji tik slaugė, ne ką daugiau virtuvės darbininkės.

Tai tikrai ne jos pareiga.

2

Tai sapnas, pagalvojo Džonis.

Jis gulėjo tamsioje, niūrioje patalpoje — kažkokiam koridoriuje. Lubos taip aukštai, jog jų net nematyti, skendo prieblandoje. Sienos — tamsaus chromuoto plieno, platėjančios aukštyn. Jis buvo vienas, bet iš toli toli sklido balsas. Jis pažinojo tą balsą ir tuos žodžius jau buvo girdėjęs... kažkur, kadaise. Balsas išgąsdino jį. Jis dejavo ir trūkinėjo, o jo aidas atsimušinėjo į tamsaus chromuoto plieno sienas tartum nelaisvėn pakliuvęs paukštis, matytas vaikystėje. Tas paukštis įskrido į tėvo dirbtuvę ir niekaip negalėjo ištrūkti. Visai pasimetė, ėmė blaškytis, beviltiškai cypsėdamas daužėsi į sienas, kol užsimušė negyvai. Balse buvo justi tokia pat neviltis kaip ir vaikystės dienų paukščio cypsėjime, ir jam nebuvo lemta iš čia ištrūkti.

— Visą gyvenimą planuoji, neriesi iš kailio, — aimanavo pamėkliškas balsas. — Visados trokšti, kad būtų kuo geriau, bet, še tau, pareina bernas su plaukais ligi subinės ir sako, kad Jungtinių Valstijų prezidentas — kuilys!

Saugokis, norėjo ištarti Džonis. Jis norėjo perspėti balsą, bet pats buvo tapęs nebylys. Saugokis ko? Jis nežinojo. Net nelabai susigaudė, kas jis, nors miglotai prisiminė kitados buvęs gal mokytoju, o gal pamokslininku.

— *Jėėėzau!..* — sukliko tolimas balsas. Beviltiškas, pasmerktas, skęstantis. — *Jėėė...*

Ir tyla. Tolumoje malšo aidas. Kada nors balsas vėl prabils.

Ir kai atėjo tas „kada nors" — jis nežinojo, kiek teko laukti, nes laikas čia, atrodo, neturėjo prasmės nei svarbos, — jis ėmė apgraibomis ieškoti kelio iš to labirinto, atsišaukdamas į balsą (ko gero, tiktai mintyse), vildamasis, matyt, kad jis ir balso savininkas drauge ras išėjimą, o gal tiktai norėdamas paguosti ir pats paguodos laukdamas.

Tačiau balsas vis tolo ir tolo, silpnėjo ir tilo.

(geso ir blėso)

kol liko tik aido aidas. Ir vėl tyla. Dabar jis vienas slinko niūriu ir tuščiu šešėlių labirintu. Jam jau pradėjo rodytis, kad tai ne regėjimas, ne miražas ir ne sapnas, bet vis tiek kažkas neįprasto. O gal jis buvo atsidūręs skaistykloje, toje paslaptingoje perėjoje tarp gyvųjų ir mirusiųjų pasaulių. Bet kuria kryptimi jis ėjo?

Jam pradėjo sugrįžti vaizdai. Nerimastingi vaizdai. Jie ėjo kartu su juo, kaip pamėklės, tai atsidurdamos šalia, tai užbėgdamos į priekį, tai sekdamos iš paskos, kol galų gale apstojo ratu it elfai, triskart apibrėžė apskritimą aplink jį ir lietė akis burtų lazdele — bet ar taip buvo iš tiesų? Jis beveik matė jas. Girdėjo prislopintus skaistyklos balsus. Naktyje be paliovos sukosi Ratas, Laimės Ratas, raudonas ir juodas, gyvybė ir mirtis, besisukantis vis lėčiau ir lėčiau. Kurgi jis pastatė? Viskas išdilo iš atminties, o prisiminti būtinai reikėjo, nes lošiama iš jo gyvybės. Į ten ar iš ten? Arba viską laimėti, arba bedugnėn nugarmėti. Jo merginai bloga. Reikia parvežti ją namo.

Netrukus koridoriuje pasidarė šviesiau. Iš pradžių jis pamanė, jog tai vaizduotės išdaigos, savotiškas sapnas sapne, jeigu toks dalykas įmanomas, bet po kažkokio laiko tarpo tas šviesėjimas pasidarė toks akivaizdus, kad jo nebebuvo galima priskirti vaizduotei. Visa tai, ką jis patyrė koridoriuje, vis mažiau panėšėjo į sapną. Sienos atsitraukė, jis vos bematė jas, o blausi tamsa perėjo į švelniai rūškaną pilkšvumą, šiltos ir ūkanotos kovo prietemos spalvą. Ir pradėjo atrodyti, kad jis jau visai nebe koridoriuje, o kambaryje — *beveik* kambaryje, nes atskirtas nuo jo plonų ploniausia plėvele, tarytum placenta, kaip kūdikis, laukiantis gimimo. Dabar jis girdėjo kitus balsus, nebeataidinčius, o monotoniškus ir duslius, tartum bevardžių dievų balsus, kalbančių užmirštomis kalbomis. Palaipsniui balsai darėsi aiškesni, jis jau beveik suprato, ką jie kalba.

Kartas nuo karto jis atsimerkdavo (o gal jam atrodė, kad atsimerkia) ir tikrai matydavo tų balsų savininkus: ryškias, švytinčias; vaiduokliškas dėmes, iš pradžių be veidų; jos tai judėdavo po kambarį, tai pasilenkdavo prie jo. Jam nė į galvą neatėjo juos prakalbinti, bent iš pradžių. Jis net pamanė, kad čia, ko gero, pomirtinis pasaulis, o ryškios dėmės — angelai.

Laikui bėgant veidai, kaip ir balsai, darėsi vis ryškesni. Kartą jis matė motiną, jinai pasilenkė virš jo ir, patekusi į jo regėjimo lauką, lėtai ir grėsmingai ištarė kažką visiškai beprasmiško į jo atloštą veidą. Kitąkart pasirodė tėvas. Paskui Deivis Pelsenas iš mokyklos. Medicinos sesuo, kurią jis atpažino; berods jos vardas buvo Meri, o gal Mari. Veidai, balsai — viskas artėjo, liejosi į kažkokią visumą.

Ir atsirado dar kažkas: jausmas, kad jis pats *pasikeitė*. Nemalonus jausmas. Keliantis įtarimą. Jam atrodė, kad bet koks pasikeitimas nieko gero nežada. Nebent liūdesį ir sunkius laikus. Jis įėjo į tamsą, turėdamas viską, o išeidamas jautėsi likęs be nieko — gal tiktai prisidėjo kažkas keisto, nesuprantamo.

Sapnas baigėsi. Kad ir kas tai būtų buvę, sapnas baigėsi. Kambarys dabar buvo visiškai realus, beveik apčiuopiamas. Balsai, veidai...

Jis jau buvo beįeinąs į kambarį. Ir ūmai jam pasirodė, kad tenori vieno — apsisukti ir bėgti atgal, pasislėpti tame tamsiame labirinte. Ten niekas jo nelaukia, bet vis dėlto geriau išeiti amžiams nei patirti šitą naują liūdesio ir neišvengiamo praradimo jausmą.

Jis atsigręžė ir pažvelgė atgal — tikrai, taip ir yra: toje vietoje, kur kambario sienos įgavo tamsaus chromo atspalvį, kampe prie vienos kėdės — ta vieta buvo nematoma įeinančioms ir išeinančioms šviesioms figūroms — kambarys perėjo į koridorių, vedantį, kaip jis dabar manė, į amžinybę. Ten pradingo tas kitas balsas, balsas...

Taksisto.

Taip. Dabar jis viską prisiminė. Kaip važiavo taksi, kaip vairuotojas bėdojo dėl sūnaus ilgų plaukų ir dėl to, kad sūnus išvadino Niksoną kuiliu. Paskui automobilių žibintai, išnyrantys iš už kalvos, po porą abipus baltos linijos. Susidūrimas. Jokio skausmo, tik mintis, kad kojomis taip smarkiai užkabino skaitiklį, jog nuplėšė jį nuo kronšteino. Paskui vėsi drėgmė, tamsus koridorius, ir štai dabar tas keistas pojūtis.

Rinkis, kuždėjo vidinis balsas. *Rinkis arba jie pasirinks už tave, jie išplėš tave iš šitos vietos, kaip gydytojai išplėšia kūdikį iš motinos įsčių, padarę Cezario pjūvį.*

Tada prie jo priartėjo Saros veidas — ji stovėjo čia pat, bet jos veidas nebuvo toks ryškus kaip kiti veidai, palinkę virš jo. Ji turėjo būti kažkur šalia, sunerimusi ir išsigandusi. Dabar ji beveik priklausė jam. Jis tai jautė. Jis ketino prašyti jos rankos.

Ir vėl apėmė nerimo jausmas, stipresnis negu iki šiol, ir dabar jis buvo susijęs su Sara. Bet dar stipresnis buvo noras turėti ją, ir Džonis apsisprendė. Jis atsuko nugarą tamsai, o kai paskui per petį dirstelėjo atgal, tamsos nebebuvo; greta kėdės — nieko kito, tik lygi balta siena kambario, kuriame jis gulėjo. Netrukus jis

pradėjo suvokti, kur yra tas kambarys: na, žinoma, juk tai ligoninės palata. Tamsus labirintas veik išdilo iš atminties, nors galutinai taip ir nepasimiršo. Bet nepalyginamai svarbiau buvo kitkas: jis — Džonas Smitas, jis turi merginą Sarą Breknel, ir jis pateko į siaubingą autokatastrofą. Turbūt jis laimės kūdikis, jei liko gyvas ir, ačiū dievui, tebeturi visas kūno dalis ir jos tebefunkcionuoja. Galbūt jį atvežė į Klivz Milzo miesto ligoninę, bet greičiausiai tai Rytų Meino centrinė ligoninė. Jis jautė, kad išgulėjo čia ilgai — ko gero, išbuvo be sąmonės visą savaitę ar net dešimt dienų. Laikas sugrįžti į gyvenimą.

Laikas sugrįžti į gyvenimą. Šitaip galvojo Džonis, kai galų gale visi daiktai vėl sustojo į savo vietas, ir jis atmerkė akis.

Tai įvyko 1975 metų gegužės septynioliktą. Ponas Steritas jau seniai buvo išrašytas namo, įsakmiai prisakius kasdien nueiti po dvi mylias ir laikytis dietos, kad sumažintų cholesterino kiekį. Kitame palatos kampe gulėjo senukas, kovojantis varginantį penkioliktą raundą mače su visų laikų sunkaus svorio čempionu, karcinoma. Jis miegojo, užmigdytas morfijaus. Daugiau palatoje nieko nebuvo. Trys valandos penkiolika minučių dienos. Televizoriaus ekrane mirgėjo žalsva šviesa.

— Štai ir aš, — sušvokštė Džonis, nesikreipdamas į nieką. Jį nustebino jo paties balso silpnumas. Palatoje nebuvo kalendoriaus, tad jis negalėjo žinoti, kad jo nebuvo puspenktų metų.

3

Po kokių keturiasdešimt minučių įėjo sesuo. Priartėjo prie senuko, pakeitė lašelinę, užsuko į tualetą ir išėjo su žydru plastmasiniu ąsočiu. Paliejo senuko gėles. Prie jo lovos margavo pustuzinis puokščių, daugybė atvirukų su linkėjimais pasveikti stovėjo atskleisti ant staliuko ir palangės. Džonis stebėjo jaukią jos ruošą, bet nejautė jokio noro dar kartą prabilti.

Sesuo nunešė ąsotį į vietą ir priėjo prie Džonio lovos. *Ruošiasi apversti man pagalves,* pagalvojo jis. Akimirką jų akys susitiko, bet jos žvilgsnis nepasikeitė. *Ji nežino, kad aš pabudau. Mano akys ir anksčiau buvo atmerktos. Jai tas nieko nesako.*

Ji pakišo ranką jam po kaklu. Ranka buvo vėsi, raminanti, ir Džonis jau žinojo, kad ji turi tris vaikus ir kad jauniausias veik apako viena akimi prieš metus, švenčiant Nepriklausomybės dieną. Nelaimingas atsitikimas fejerverko metu. Berniukas vardu Markas.

Ji kilstelėjo Džonio galvą, apvertė pagalvę, ir vėl paguldė. Sesuo jau buvo benusisukanti, timptelėjo pasitaisydama nailoninį chalatą, bet, kažko sudvejojusi, atsigręžė. Matyt, jai pavėluotai toptelėjo, kad ligonio akyse atsirado kažkokia nauja išraiška. Tokia,

kokios anksčiau nebuvo.

Ji susimąsčiusi žvilgterėjo į Džonį ir buvo vėl benusisukanti, kai jis ištarė:

— Sveika, Meri.

Sesuo suakmenėjo, jos dantys garsiai kaukštelėjo. Prispaudė ranką prie krūtinės, kiek aukštėliau krūtų. Ten kabėjo mažytis auksinis kryželis.

— O viešpatie, — tarė ji. — Jūs pabudote. Aš pagalvojau, kad šiandien *kitaip* atrodote. Iš kur žinote mano vardą?

— Turbūt girdėjau. — Kalbėti buvo sunku, nežmoniškai sunku. Perdžiūvęs liežuvis vertėsi it nerangus kirminas.

Ji linktelėjo.

— Jūs jau seniai gaunatės. Aš galbūt eisiu į seserų postą ir pakviesiu daktarą Brauną arba daktarą Veizaką. Jie apsidžiaugs sužinoję, kad jūs pabudote. — Bet ji dar akimirką padelsė, žvelgdama į jį su tokiu neslepiamu smalsumu, jog jam pasidarė nejauku.

— Gal man išdygo trečia akis? — paklausė jis.

Sesuo nervingai nusijuokė.

— Ne, ne... ką jūs. Atleiskite.

Jo žvilgsnis nuslydo artimiausia palange ir prie jos pristumtu staliuku. Ant palangės vyto afrikietiška žibuoklė, stovėjo paveikslėlis su Jėzaus Kristaus atvaizdu — šitokius paveikslėlius labai mėgo jo motina, juose Kristus atrodydavo taip, tarytum būtų pasirengęs kovoti už komandą „Niujorko Jankiai" arba dalyvauti kokiose nors lengvaatlečių varžybose. Bet paveikslėlis buvo... pageltęs. *Pageltęs, ir kampukai užsirietę.* Ūmai jį pagavo dusinanti baimė, sakytum kažkas jam būtų užmetęs ant galvos antklodę.

— Sesele! — pašaukė jis. — Sesele!

Ji atsigręžė tarpduryje.

— O kur mano atvirukai su linkėjimais pasveikti? — staiga jam pritrūko oro. — Štai kiek jų turi kaimynas... Nejaugi niekas neatsiuntė man nė vieno atviruko?

Ji šyptelėjo, bet dirbtinai. Tarytum kažką slėpdama. Ūmai Džonis panūdo, kad ji prieitų prie lovos. Tada jis ištiestų ranką ir paliestų ją. O palietęs sužinotų, ką ji slepia.

— Aš pakviesiu gydytoją,— tarė sesuo ir išėjo, nespėjus jam nieko pasakyti. Sutrikęs ir išsigandęs jis žvilgtelėjo į žibuoklę, į pageltusį paveikslėlį su Jėzaus atvaizdu. Ir netrukus vėl nugrimzdo į miegą.

4

— Jis nemiegojo,— aiškino Meri Mišo.— Kalbėjo visiškai rišliai.

— Puiku,— atsakė daktaras Braunas.— Tikiu jumis. Jei jau kartą pabudo, pabus ir vėl. Tikriausiai. Tai priklauso nuo. . .

Džonis suvaitojo. Atsimerkė. Jo akys buvo neregės, pusiau užverstos aukštyn. Tada jis, rodos, pamatė Meri, ir jo žvilgsnis susifokusavo. Jis šyptelėjo. Bet jo veidas tebebuvo sustingęs, tarytum pabudo tik akys, o visa kita jame tebemiegojo. Meri ūmai pasidingojo, kad jis nežiūri į ją, o skaito jos mintis.

— Manau, jis pasveiks,— tarė Džonis.— Kai tik jie išvalys sužeistą rageną, akis bus kaip nauja. Turi būti.

Meri net žagtelėjo iš nuostabos, o Braunas nesusigaudydamas pažvelgė į ją.

— Apie ką jis čia?

— Apie mano sūnų,— sukuždėjo ji.— Apie Marką.

— Ne,— tarė Braunas.— Jis šneka per miegus, štai ir viskas. Nedarykite iš musės dramblio, sesute.

— Taip. Gerai. Bet jis dabar nemiega, tiesa?

— Meri? — pakvietė Džonis. Jis pabandė nusišypsoti.— Aš, rodos, snūstelėjau?

— Taip,— tarė Braunas.— Jūs kalbėjote per miegus. Privertėte Meri pasijaudinti. Jūs ką nors sapnavote?

— N-ne. . . kažkaip nepamenu. Ką aš kalbėjau? O kas jūs?

— Mane vadina daktaru Džeimsu Braunu. Kaip negrų dainininką. Tik aš neuropatologas. Jūs pasakėte: „Manau, jis pasveiks, kai tik jie išvalys sužeistą rageną". Rodos, šitaip, sesute?

— Mano sūnui ruošiasi daryti tokią operaciją,— tarė Meri.— Mano berniukui, Markui.

— Aš nieko neprisimenu,— atsakė Džonis.— Matyt, aš miegojau.— Jis pažvelgė į Brauną. Jo akys pasidarė aiškios, kupinos išgąsčio.— Aš negaliu pakelti rankų. Ar mane suparaližavo?

— Ne. Pamėginkit pajudinti pirštus.

Džonis pajudino. Pirštai pakluso. Jis nusišypsojo.

— Nuostabu,— tarė Braunas.— Pasakykite, kuo jūs vardu?

— Džonas Smitas.

— Gerai. O jūsų antras vardas?

— Aš jo neturiu.

— Na ir puiku, o ir kam jo reikia? Sesute, nusileiskit į savo postą ir sužinokite, kas rytoj dirba neurologijos skyriuje. Aš norėčiau pradėti daryti ponui Smitui tyrimus.

— Gerai, daktare.

— Ir paskambinkite Semui Veizakui. Jis namie arba golfo aikštyne.

— Gerai, daktare.

— Ir, prašau, jokių reporterių. . . dėl dievo!— Braunas šypsojosi, bet kalbėjo rimtai.

— Ne, žinoma, ne.— Ji išėjo, negarsiai girgždėdama baltais batukais. „Jos mažylis tikrai pasveiks,— galvojo Džonis.— Reikia būtinai jai pasakyti".

— Daktare Braunai,— paklausė jis,— o kur mano atvirukai su linkėjimais pasveikti? Nejaugi niekas neatsiuntė?

— Dar pora klausimų,— ramiai pasakė daktaras Braunas.— Ar jūs prisimenate motinos vardą?

— Žinoma, prisimenu: Vera.

— O jos mergautinę pavardę?

— Neison.

— Jūsų tėvo vardą?

— Herbertas. O kodėl jūs pasakėte jai: „jokių reporterių"?

— Jūsų pašto adresas?

— RFD 1, Pounelas,— išpyškino Džonis ir užsikirto. Jo veidu nuslinko šypsena, kupina nuostabos ir kažkokia juokinga.— Tai yra... dabar aš gyvenu Klivz Milze. Nortas, Centrinė gatvė, 110. Velniai rautų, kodėl pasakiau jums tėvų adresą? Aš nebegyvenu ten nuo aštuoniolikos metų.

— O kiek jums metų dabar?

— Pažiūrėkite mano vairuotojo teisėse,— tarė Džonis.— Aš noriu žinoti, kodėl neturiu atvirukų. Ir apskritai, kiek laiko aš išbuvau ligoninėje? Ir kokioje ligoninėje?

— Čia Rytų Meino medicinos centras. O dėl visų jūsų klausimų, tai jeigu leisite...

Braunas sėdėjo prie lovos ant kėdės, kurią atsinešė iš kampo — to paties kampo, kur Džonis matė pranykstantį tolyje koridorių. Gydytojas žymėjosi pastabas bloknote rašikliu, kokio Džonis kaip gyvas nebuvo matęs. Mėlynos spalvos storas plastmasinis korpusas ir pluoštinis smaigalys — keistas automatinio plunksnakočio ir šratinuko hibridas.

Žiūrint į jį, Džonį vėl pagavo nenusakomas siaubas, ir jis nesąmoningai sugriebė daktarui Braunui už kairės plaštakos. Ranka menkai teklausė jo, sakytum prie jos būtų pririšti šešiasdešimties svarų nematomi svarsčiai — pora žemiau alkūnės ir pora aukščiau. Mediniais pirštais jis suėmė gydytojo riešą ir truktelėjo į save. Keistasis rašiklis nubrėžė storą mėlyną liniją per visą lapą.

Braunas smalsiai pažvelgė į jį. Paskui jo veidas išblyško. Beglinis susidomėjimas, sklindantis iš jo akių, perėjo į panišką baimę. Jis atitraukė ranką — Džonis buvo per silpnas ją išlaikyti, ir akimirką gydytojo veidu perbėgo pasišlykštėjimas, tarytum jį būtų palietęs raupsuotasis.

Bet tas jausmas praėjo, liko tik nuostaba ir sutrikimas.

— Kodėl jūs tai padarėte? Ponas Smitai...

Jo balsas virptelėjo. Sustingusiame Džonio veide atsispindėjo

supratimas. Į gydytoją žvelgė akys žmogaus, išvydusio šmėščiojančiuose šešėliuose kažką baisaus, taip baisaus, jog neįmanoma nei nusakyti, nei pavadinti.

Bet siaubas buvo realybė. Jį reikėjo pavadinti vardu.

— *Penkiasdešimt penkis mėnesius?*— kimiai paklausė Džonis.— Vos ne *penkerius metus?* Negali būti. Viešpatie, šito negali būti.

— Ponas Smitai,— galutinai sutrikęs ištarė Braunas.— Aš jus prašau, jums negalima jaudintis. . .

Džonis kiek pasikėlė lovoje ir vėl klestelėjo, jo veidas blizgėjo nuo prakaito. Akys bejėgiškai klaidžiojo.

— Man dvidešimt septyneri?— murmėjo jis.— Jau *dvidešimt septyneri?* O viešpatie. . .

Braunas garsiai nurijo seilę. Kai Smitas sugriebė ranką, jam pasidarė šleikštu; tas pojūtis buvo stiprus kaip kadaise vaikystėje; vaizduotė atkūrė kokčią sceną. Braunas prisiminė iškylą už miesto, kai jam buvo septyneri ar aštuoneri. Atsisėdęs ant žemės, įkišo ranką į kažką šiltą ir glitų. Įsižiūrėjęs jis pamatė, kad tai knibždantys kirmėlių švilpiko likučiai, išgulėję po lauro krūmu visą tvankų rugpjūtį. Tąkart jis sukliko, ir dabar jam norėjosi klykti, bet tas prisiminimas kaipmat išblėso, išsisklaidė, o jo vietą užėmė klausimas: *Iš kur jis sužinojo? Jis palietė mane ir iškart sužinojo.*

Bet viršų paėmė dvidešimt mokslinio darbo metų, ir Braunas išmetė tą mintį iš galvos. Aprašyta nemaža atvejų, kai kominiai ligoniai pabudę žinodavo — tarytum būtų susapnavę — daug dalykų, įvykusių jiems esant komos būsenoje. Kaip ir daugelis kitų dalykų, esant komai, tai priklauso nuo susirgimo laipsnio. Džonis Smitas niekada nebuvo žuvęs pacientas, jo elektroencefalograma niekada nebrėžė beviltiškos tiesės — priešingu atveju Braunas dabar nekalbėtų su juo. Kominių ligonių išorė kartais apgaulinga. Iš pažiūros pacientas atrodo visiškai atitrūkęs nuo pasaulio, tačiau jo jutimo organai dar funkcionuoja, tiktai daug lėčiau ir silpniau. Ir, žinoma, čia kaip tik toks atvejis.

Sugrįžo Meri Mišo.

— Su neurologija susitariau, daktaras Veizakas jau važiuoja.

— Manau, Semui teks atidėti susitikimą su ponu Smitu rytdienai, — tarė Braunas. — Prašyčiau suleisti jam penkis miligramus valiumo.

— Man nereikia raminamųjų, — tarė Džonis. — Noriu išeiti iš čia. Noriu žinoti, kas man atsitiko!

— Bus laiko viskam,— atsakė Braunas.— O dabar svarbiausia jums pailsėti.

— Aš jau ilsiuosi puspenktų metų!

— Na, tada dvylika valandų ne ką ir tereiškia, — nepermaldaujamai pareiškė daktaras Braunas.

Po kelių sekundžių sesuo patrynė jam dilbį spiritu ir suleido vaistų. Džonis bematant ėmė blaustis. Braunas ir sesuo ištįso iki ketverto metrų aukščio.

— Pasakykite man bent vieną dalyką,— tarė Džonis. Jo balsas, atrodė, sklido iš toli toli. Staiga jam šitai pasirodė be galo svarbu. — Tas rašiklis. Kaip jis vadinasi?

— Šitas? — Braunas nuleido jį žemyn iš svaiginančio aukščio. Mėlynas korpusas, plastiko antgalis. — Jis vadinasi flomasteris. O dabar miegokit, ponas Smitai.

Džonis taip ir padarė, tačiau tas žodis persekiojo jį sapne tarytum koks paslaptingas užkeikimas, kupinas kažkokios idiotiškos prasmės: *flomasteris. . . flomasteris. . . flomasteris. . .*

5

Herbertas padėjo telefono ragelį ir ilgai neatitraukė nuo jo akių. Gretimame kambary plyšojo televizorius, paleistas beveik visu garsu. Orelas Robertsas kalbėjo apie futbolą ir visus paguodžiančią Jėzaus meilę — tarp jų, matyt, buvo kažkoks ryšys, bet Herbertas jo nepagavo. Per tą telefono skambutį. Orelo balsas dundėjo ir griaudėjo. Laida tuoj pasibaigs, ir Orelas atsisveikindamas patikins žiūrovus, kad jiems turi atsitikti kažkas gero. Orelas, matyt, sakė tiesą.

Mano berniukas, galvojo Herbertas. Vera maldavo stebuklo, o Herbertas meldėsi, kad sūnus numirtų. Bet išgirsta buvo Veros malda. Ką tatai reiškia, ir kokioje kryžkelėje viešpats dievas paliko jo vaiką? Ir kaip ta žinia paveiks ją?

Jis įėjo į svetainę. Vera sėdėjo ant sofos. Jos kojos, apautos minkštomis rausvomis šlepetėmis, ilsėjosi ant pagalvėlės. Susisupusi į savo seną pilką chalatą, ji gliaudė kukurūzo burbuolę. Po Džonio nelaimės ji papilnėjo beveik keturiasdešimčia svarų ir jos kraujo spaudimas smarkiai pakilo. Gydytojas prirašė vaistų, bet Vera nenorėjo jų imti — jeigu viešpats siunčia jai aukštą kraujospūdį, pasakė ji, tebūnie taip. Herbertas sykį pastebėjo, kad viešpats netrukdo jai gerti aspirino, kai įsiskausta galva. Vera atsakė jam švelniausia kankinės šypsena, panaudodama galingiausią savo ginklą: tylėjimą.

— Kas skambino?— paklausė ji, neatitraukdama akių nuo televizoriaus. Orelas apkabino garsų futbolo komandos vidurio puolėją. Jis kalbėjo nuščiuvusiai milijoninei auditorijai. Vidurio gynėjas droviai šypsojosi.

. . .— ir jūs visi šiandien girdėjote šito nuostabaus atleto pasakojimą apie tai, kaip jis piktnaudžiavo savo kūnu, savąja dievo šventykla. Ir jūs girdėjote. . .

Herbertas išjungė televizorių.

— Herbertai Smitai!— Jinai išsitiesė ir vos nepabėrė burbuolių.— Aš žiūriu! Juk tai. . .

— Džonis pabudo.

— . . . Orelas Robertsas ir. . .

Žodžiai įstrigo jai gerklėje. Ji susigūžė ant sofos, tarytum jis būtų užsimojęs jai smogti. Herbertas nusisuko, neįstengdamas ištarti nė žodžio daugiau, jis norėjo džiaugtis, bet bijojo. Labai bijojo.

— Džonis. . .— Ji užsikirto, nurijo seilę ir pamėgino dar kartą:— Džonis. . . mūsų Džonis?

— Taip. Jis kalbėjosi su gydytoju Braunu beveik penkiolika minučių. Tai visai ne tai, ką jie iš pradžių pamanė. . . tariamas pabudimas. . . galų gale. Jis kalba visai rišliai. Gali judėti.

Džonis pabudo?

Ji pakėlė rankas prie burnos. Pusiau apgliaudyta kukurūzo burbuolė lėtai išslydo jai iš pirštų ir šlepterėjo ant kilimo, grūdai pabiro į visas puses. Jinai užsidengė rankomis apatinę veido dalį. Akys plėtėsi vis labiau ir labiau, atėjo kraupi akimirka, kai Herbertas pabūgo, kad jos dabar gali iššokti iš orbitų ir pakibti ant raiščių. Po to jos užsimerkė. Iš už delnų pasigirdo plonas miauktelėjimas.

— Vera, kas tau?

— O mano dieve, dėkoju tau, kad išsipildė tavo valia, tu sugrąžinai man Džonį, mano Džonį, o dieve maloningasai, dėkosiu tau kasdien už savo Džonį. . . *Džonį*. . . DŽONĮ. . .— Jos balsas virto isterišku pergalės klyksmu. Herbertas žengė prie jos, sugriebė už chalato atlapų ir smarkiai papurtė. Laikas staiga tarsi pasisuko atgal, išsivertė į kitą pusę kaip koks keistas audinys, tarsi jie vėl būtų pergyvenę tą naktį, kai gavo žinią apie automobilio katastrofą — tuo pačiu telefonu, tame pačiame kampe.

Iš to kampo ratatampo, susieiliavo Herbertui mintyse kažkokia nesąmonė.

— O dievuliau brangiausias, mano Jėzau, o mano Džoni. . . stebuklas, aš taip tikėjau, stebuklas. . .

— *Vera, liaukis!*

Jos akys patamsėjo, susidrumstė, pasidarė laukinės.

— Tu nepatenkintas, kad jis atsibudo? Po to, kai šitiek metų tyčiojais iš manęs? Kai visiems tauzijai, kad aš beprotė?

— Vera, aš niekam nesu sakęs, kad tu beprotė.

— *Tu sakei jiems akimis!*— rėkte išrėkė ji.— Bet iš mano dievo nebuvo pasityčiota. Juk nebuvo, Herbertai? *Nebuvo?*

— Ne,— tarė jis.— Turbūt ne.

— Aš sakiau tau. Aš sakiau tau, kad aukščiausiasis iš anksto nubrėžė kelią mano Džoniui. Dabar matai, kaip viešpaties valia

pradeda pildytis.— Ji atsistojo.— Aš turiu važiuoti pas jį. Turiu jį apšviesti.— Ji žengė prie spintos, kur kabėjo jos paltas, visai nesuvokdama, kad vilki tiktai chalatu ant naktinių marškinių. Jos veidas sustingo ekstazėje. Herbertas prisiminė, kaip ji atrodė jų vedybų dieną, ir tai buvo keista ir kone šventvagiška. Jinai trypė kukurūzų grūdus į kilimą rausvomis savo šlepetėmis.

— Vera.

— Aš turiu pasakyti jam, kad dievas jam nubrėžė. . .

— Vera.

Ji atsisuko į jį, tačiau akys buvo toli toli, jinai buvo su Džoniu.

Herbertas priėjo ir padėjo rankas žmonai ant pečių.

— Tu pasakysi, kad jį myli. . . kad meldeisi. . . laukei. . . tikėjai. Kas turi didesnę teisę į tai? Tu motina. Tu tiek pergyvenai dėl sūnaus. Argi aš nemačiau, kaip tu kankinaisi dėl jo visus tuos penkerius metus? Aš nesigailiu, kad jis vėl su mumis, čia tu apsirinki. Kažin ar aš galvosiu taip kaip tu, bet aš nesigailiu. Aš irgi kentėjau.

—Nejaugi?— Jos žvilgsnyje atsispindėjo atžarumas, puikybė ir abejonė.

— Taip, kentėjau. Ir dar kai ką tau pasakysiu, Vera. Atidėk savo litaniją apie dievo pirštą, stebuklus ir didžiuosius sumanymus ligi tol, kol Džonis atsistos ant kojų ir galutinai. . .

— Aš pasakysiu tai, ką turiu pasakyti!

—. . . ir galutinai atsipeikės. Noriu pasakyti: suteik jam galimybę tapti pačiu savimi prieš pradėdama apaštalauti.

— Tu neturi teisės su manimi šitaip kalbėti! Neturi!

— Turiu, nes aš Džonio tėvas,— griežtai tarė jis.— Galbūt aš prašau tave paskutinį kartą gyvenime. Ir nebandyk stotis man skersai kelio, Vera. Supratai? Nei tu, nei dievas, nei kenčiantis Jėzus švenčiausias. Supratai?

Ji niūriai stebeilijo į jį ir tylėjo.

— Jam jau ir be tavęs bus sunku susitaikyti su mintimi, kad jisai, tarsi lemputė, buvo užgesintas ketverius su puse metų. Mes dar nežinome, ar jis vėl galės vaikščioti, nepaisant daktarų pastangų. Mes tiktai žinome, kad jeigu jis bandys stotis, prieš tai jam turės būti padaryta raiščių operacija; šitaip sakė Veizakas. Gal net ir ne viena. Ir vėl terapija, o visa tai gresia jam pragariškais skausmais. Tad rytoj tu jam būsi tik motina.

— Nedrįsk šitaip kalbėti su manim! *Nedrįsk!*

— Klausyk, Vera. Jei tik tu pradėsi savo pamokslus, aš ištempsiu tave už plaukų iš palatos.

Ji įsmeigė akis į jį, išblyškusi ir virpanti. Jose grūmėsi džiaugsmas ir įniršis.

— Geriau eik apsirengti,— tarė Herbertas.— Reikia važiuoti.

Visą ilgą kelią į Bengorą abu tylėjo. Jie nejautė laimės, kurią abu būtų turėję jausti, tik Vera buvo kupina karšto, karingo džiugesio. Ji sėdėjo tiesi, su Biblija ant kelių, atsivertusi dvidešimt trečią psalmę.

6

Kitą rytą, penkiolika minučių dešimtos, Meri įėjo į Džonio palatą ir pasakė:

— Atėjo jūsų tėtis su mama. Ar norite pasimatyti?

— Taip, norėčiau.— Šįryt jis jautėsi žymiai stipriau ir buvo labiau susitelkęs. Bet jį mažumėlę baugino mintis, kad tuojau juos pamatys. Remiantis prisiminimais, paskutinį kartą jis buvo susitikęs su tėvais maždaug prieš penkis mėnesius. Tėvas tada dėjo pamatus namui, kuris dabar jau treji ar ketveri metai kaip pastatytas. Mama vaišino jį savo pačios pagamintomis pupomis, obuolių pyragu desertui ir vis aimanavo, koks jis sumenkęs.

Neklusniais pirštais jis sugavo Meri ranką, kai ši jau buvo beišeinanti.

— Kaip jie atrodo? Na, suprantate...

— Jie atrodo puikiai.

— Na ką gi. Gerai.

— Šįkart jums leidžiama pabūti su jais tik pusvalandį. Galbūt dar kiek ilgiau vakare, jeigu jus ne per daug išvargins neurologiniai tyrimai.

— Taip liepė daktaras Braunas?

— Ir daktaras Veizakas.

— Tebūnie taip. Bent kol kas. Nemanau, kad ilgai tversiu jų čiupinėjimus ir bandymus.

Meri dvejojo.

— Ar kas nors dar?— paklausė Džonis.

— Ne... ne dabar. Juk turbūt nekantraujate pamatyti saviškius. Aš juos pakviesiu.

Jis laukė ir nervinosi. Antra lova buvo tuščia; vėžininką išgabeno, kai Džonis miegojo po injekcijos.

Atsidarė durys. Įėjo motina su tėvu.

Tą akimirką Džonis pergyveno šoką ir tuoj pat pajuto palengvėjimą: šoką dėl to, kad jie iš tikro paseno; palengvėjimą, kad nebaisiai. O jeigu ne per daug pasikeitė jie, ko gero, tą patį galima pasakyti ir apie jį.

Bet kažkas vis dėlto jame pasikeitė, pasikeitė negrąžinamai — ir šita permaina galėjo būti lemtinga.

Vos tik jis taip pagalvojo, jį apglėbė motinos rankos, našlaičių aromatas dvelktelėjo į šnerves, jinai kuždėjo:

— Garbė dievui, Džoni, garbė dievui, kad tu pabudai, garbė dievui.

Jis taip pat apkabino ją kiek galėdamas, bet rankose dar nebuvo jėgų, jos iškart nukrito — ir ūmai per keletą sekundžių jis suprato, ką ji jaučia, ką galvoja ir kas jai atsitiks. Paskui šitas jausmas išnyko, prapuolė kaip anas tamsus koridorius sapne. Bet kai Vera atleido rankas, norėdama pasižiūrėti į Džonį, begalinis džiaugsmas jos akyse virto giliu susirūpinimu.

Jis nesąmoningai ištarė:

— Gerk tuos vaistus, mama. Taip bus geriau.

Motinos akys išsiplėtė, ji apsilaižė lūpas — tuo momentu greta jos pasirodė Herbertas, vos tramdydamas ašaras. Tėvas buvo sulysęs — ne tiek, kiek buvo papilnėjusi Vera, bet vis dėlto pastebimai. Plaukai išretėję, bet veidas liko koks buvęs — nuoširdus, atviras ir mielas. Jis išsitraukė iš užpakalinės kišenės didelę naują nosinę ir nusišluostė akis. Tada ištiesė ranką.

— Sveikas, sūnau, — tarė. — Džiaugiuosi, kad tu vėl su mumis.

Džonis spustelėjo tėvui ranką kiek įstengdamas; išbalę ir bejėgiai jo pirštai prapuolė raudonoje tėvo saujoje. Džonis žvilgčiojo čia į vieną, čia į kitą — iš pradžių į motiną, vilkinčią duksliu tamsiai mėlynu kostiumu su kelnėmis, paskui į tėvą su išties pasibaisėtinu languotu švarku, pritinkančiu nebent kokiam dulkių siurblių pardavėjui Kanzase, — ir apsipylė ašaromis.

— Atleiskite, — kūktelėjo jis. — Atleiskite, aš tiktai...

— Išsiverk, — tarė Vera, sėsdamasi ant lovos greta jo. Jos veidas dvelkė ramybe ir tyrumu. Dabar jame buvo daugiau motiniškumo nei bepotybės. — Išsiverk, kartais tai pats geriausias vaistas.

Ir Džonis verkė.

7

Herbertas pranešė jam, kad numirė teta Žermena. Vera papasakojo, kad galų gale atsirado pinigų Pounelo bendruomenės salei, ir prieš mėnesį, vos tik nutirpo pašalas, prasidėjo statyba. Herbertas pridūrė, kad buvo pasiūlęs savo paslaugas, bet suprato, jog doras darbas — ne užsakovų kišenei.

— Ką čia tauziji, tiesiog tu nevykėlis, — tarė Vera.

Visi patylėjo, paskui vėl prabilo Vera:

— Manau, tu supranti, Džoni, kad tavo išgijimas — viešpaties stebuklas. Daktarai buvo praradę viltį. Mato evangelijos devintame skyriuje pasakyta...

— Vera, — perspėdamas tarė Herbertas.

— Aišku, stebuklas, mama. Aš žinau.

— Tu... tu žinai?

— Taip. Ir norėčiau pakalbėti su tavimi apie tai... tu man paaiškinsi, ką tai reiškia. . . leisk tik man atsistoti ant kojų.

Ji įsispoksojo į jį prasižiojusi. Džonis pažvelgė pro ją, į tėvą, akimirksnį jų žvilgsniai susitiko. Džonis išvydo tėvo akyse didžiulį palengvėjimą. Herbertas vos pastebimai linktelėjo.

— Praregėjo! — sušuko Vera. — Mano berniukas praregėjo! Garbė visagaliui!

— Tyliau, Vera! — sudraudė Herbertas.— Šlovink visagalį tyliau, kol esi ligoninėje.

— Aš nemanau, mama, kad atsirastų žmogus, netikintis, jog čia įvyko stebuklas. Mudu dar į valias prisikalbėsim apie tai. Kai tik išeisiu iš čia.

— Tu sugrįši namo, — tarė ji. — Į namus, kur užaugai. Aš tave pastatysiu ant kojų, ir mes abu melsimės, kad dievo malonė atvertų akis visiems.

Jis šypsojosi jai, bet ta šypsena reikalavo didelių pastangų.

— Būtinai, mama. Gal nueitum į seserų kambarį ir paklaustum Meri, ar man galima atsigerti kokių nors sulčių? Arba imbierinio limonado? Matyt, aš atpratau kalbėti, ir mano gerklė...

— Žinoma, nueisiu. — Ji pabučiavo jį į skruostą ir atsistojo. — Dieve, koks tu sulysęs. Aš pasirūpinsiu, kad pasitaisytum, kai sugrįši namo. — Ji išėjo iš palatos, pergalingai dėbtelėjusi į Herbertą. Jie girdėjo, kaip jos kulniukai nukaukšėjo koridoriumi.

— Ar seniai ji šitaip? — tyliai paklausė Džonis.

Herbertas palingavo galva.

— Po tavo Katastrofos ji eina vis blogyn ir blogyn. Bet visa tai prasidėjo daug anksčiau. Tu gi žinai. Pats prisimeni.

— Ar ji. . ?

— Nežinau. Pietuose yra žmonių, imančių į rankas gyvates. Juos aš pavadinčiau bepročiais. Ji iki to dar nepriėjusi. Bet kaip tu jautiesi, Džoni? Iš tikrųjų?

— Pats nežinau, — atsakė Džonis. — Tėti, o kur Sara?

Herbertas palinko į priekį ir suspaudė delnus tarp kelių.

— Nenorėčiau tau šito sakyti, Džoni, bet...

— Ji ištekėjusi? Jinai *ištekėjo?*

Herbertas tylėjo. Vengdamas Džonio akių, jis linktelėjo galvą.

— O dieve, — dusliai ištarė Džonis. — Šito aš bijojau.

— Jau treji metai ji ponia Hezlit. Jis teisininkas. Jie turi sūnų. Džoni... juk niekas netikėjo, kad tu pabusi. Išskyrus, žinoma, motiną. Nė vienas iš mūsų neturėjo *pagrindo* tikėti, kad tu pabusi. — Jo balsas, kuriame buvo justi kaltė, virpėjo. — Daktarai sakė... ak, kam dabar rūpi, ką jie sakė. Net ir aš nuleidau rankas.

Man velniškai gėda prisipažinti, bet tai tiesa. Aš tik prašau suprasti mane... ir Sarą.

Džonis mėgino sakyti, kad supranta, bet vietoj žodžių teiškriokė kažkokį kimų garsą. Staiga pasijuto bejėgis, senas, ir ūmai jį užvaldė nesugrąžinamo praradimo jausmas. Prarastas laikas prislėgė tarytum plytų vežimas — jis jautė tą svorį visu kūnu.

— Džoni, nenusimink. Tiek daug visko aplinkui. Tiek gero.

— Prie šito... reikia laiko priprasti, — išstenėjo jis.

— Žinoma. Aš suprantu.

— Ar tu matei ją?

— Retkarčiais susirašinėjame. Mes susipažinome po katastrofos. Ji gera mergina, tikrai gera mergina. Jinai tebedėsto Klivze, bet girdėjau, žada mesti tą darbą birželio mėnesį. Ji laiminga, Džoni.

— Puiku, — kimiai tarė jis. — Džiaugiuosi, kad dar yra laimingų žmonių.

— Sūnau...

— Manau, judu čia neslapukaujat, — linksmai pertraukė jį Vera Smit, įeidama į palatą. Rankoje ji laikė ąsotį, kuriame plaukiojo ledo gabalėliai.

— Jos sakė, kad vaisių sultis tau dar ankstoka gerti, Džoni, tad atnešiau imbierinio limodado.

— Šaunu, mama.

Jos žvilgsnis nuslydo nuo Herberto į Džonį ir vėl sugrįžo atgal.

— O jūs *slapukavote?* Kodėl abiejų tokie ištįsę veidai?

— Aš tik sakiau Džoniui, kad turės paprakaituoti, jeigu nori iš čia išeiti, — tarė Herbertas. — Jo laukia begalė procedūrų.

— Bet kam dabar apie tai kalbėti? — Ji įpylė į stiklinę limonado. — Dabar ir taip viskas eisis kuo puikiausiai. Pamatysi.

Ji įdėjo šiaudelį į stiklinę ir padavė Džoniui.

— Išgerk viską, — tarė šypsodama. — Tau tai į naudą.

Džonis išgėrė iki dugno. Limonadas buvo kartokas.

SEPTINTAS SKYRIUS

1

— Užmerkite akis, — pasakė daktaras Veizakas.

Tai buvo nedidukas dručkis su neįsivaizduojamai prižiūrėta ševeliūra ir vešliomis žandenomis. Jo plaukai erzino Džonį. Jeigu septyniasdešimtaisiais žmogus su tokia šukuosena būtų pasirodęs bet kuriame Rytų Meino bare, tuoj pat būtų susirinkusi žioplių

minia, ir jis, turint galvoje garbingą amžių, būtų pripažintas visai tinkamas beprotnamiui.

Na ir kupeta!

Jis užmerkė akis. Jo galvą apklijavo elektros davikliais. Nuo kontaktų driekėsi laidai į elektroencefalografą, pakabintą ant sienos. Daktaras Braunas ir sesuo stovėjo prie aparato, iš kurio lėtai šliaužė plati popieriaus juosta su diagrama. Džonis gailėjosi, kad šiandien nebudi Meri Mišo. Jam buvo mažumėlę baugu.

Daktaras Veizakas palietė jo akių vokus ir Džonis krūptelėjo.

— Na, na... nekrutėkite, Džoni. Dar du, paskutiniai. Štai... čia.

— Galime pradėti, daktare, — tarė sesuo.

Tylus dūzgimas.

— Gerai, Džoni. Ar jums patogu?

— Toks jausmas, tarytum man ant vokų būtų padėta po monetą.

— Argi? Tuoj priprasite. O dabar viską paaiškinsiu. Prašysiu jus įsivaizduoti visokius daiktus. Kiekvienam duosiu po dešimt sekundžių, o iš viso jums reikės pagalvoti apie dvidešimt daiktų. Supratote?

— Taip.

— Labai gerai. Pradedame. Daktare Braunai?

— Viskas paruošta.

— Puiku. Džoni, prašyčiau įsivaizduoti stalą. Ant to stalo guli apelsinas.

Džonis sutelkė mintis. Jis įsivaizdavo mažą kortų stalelį sulankstomomis metalinėmis kojomis. Ant jo, kiek tolėliau nuo centro, pūpsojo didelis apelsinas, ant grublėtos jo žievės buvo užklijuota etiketė su žodžiu SUNKIST.

— Gerai, — tarė Veizakas.

— Nejau tas aparatas rodo mano apelsiną?

— Na, ne... tiesą sakant, taip. Simboliškai. Aparatas registruoja smegenų sroves. Mes ieškome užblokuotų zonų, Džoni. Pakenktų zonų. Galimų požymių, kad sutrikęs kranialinis spaudimas. O dabar prašyčiau neklausinėti.

— Gerai.

— O dabar įsivaizduokite televizorių. Jis įjungtas, bet nieko nerodo.

Džonis pamatė televizorių savo bute... *buvusiame* savo bute. Ekraną dengė palšas šerkšnas. Kambarinės antenos galai, kyšantys tartum kiškio ausys, buvo apvynioti folija, kad geriau priimtų bangas.

Tyrimas tęsėsi. Prieš vienuoliktą testą Veizakas tarė:

— O dabar prašom įsivaizduoti pikniko stalą žalios pievelės kairiajame pakrašty.

Džonis pagalvojo apie tai, bet mintyse išvydo šezlongą. Jis suraukė antakius.

— Kas nors ne taip? — paklausė Veizakas.

— Ne, ne, viskas gerai,— atsakė Džonis. Jis įtemptai galvojo. Piknikai. Frankfurto dešrelės, dėžė su žarijomis... o dar kas, po galais, dar kas. Nejau taip sunku įsivaizduoti pikniko stalą, juk savo gyvenime tu jų esi matęs gal tūkstantį kartų; nagi įsivaizduok vieną iš jų. Plastmasiniai šaukštai ir šakutės, popierinės lėkštės, tėvas su virėjo kepure laiko rankoje šakutę ilgiausiu kotu, jis pasirišęs prijuostę, ant kurios išvinguriuota: VIRĖJAS NORI IŠGERTI; raidės šokinėja kaip gyvos. Tėvas kepa kotletus, tuojau visi sės prie...

Aha, pagaliau!

Džonis šyptelėjo, bet šypsena kaipmat išblėso. Dabar jo vaizduotėje iškilo hamakas.

— Velnias!

— Tai nėra pikniko stalo?

— Keisčiausias dalykas. Aš, regis, negaliu... įsivaizduoti jo. Atrodo, žinau, koks jis, bet neįsivaizduoju, ir gana. Na argi ne keista?

— Nusiraminkite. Pabandykite įsivaizduoti štai ką: gaublį, stovintį ant pikapo variklio gaubtuvo.

Tai buvo paprasta.

Devynioliktame teste — valtis, prišlieta prie kelio rodyklės (ir kam šauna į galvą tokios nesąmonės? — nusistebėjo Džonis) — jo atmintis vėl užsikirto. Jis nusiminė. Įsivaizdavo pliažinį sviedinį šalia antkapio. Jis dar labiau įsitempė ir išvydo kelių sankryžą. Veizakas nuramino jį, po kelių akimirkų jam nuo galvos ir akių nuėmė daviklius.

— Kodėl aš neįstengiau įsivaizduoti tų daiktų? — paklausė Džonis, žiūrėdamas čia į Veizaką, čia į Brauną. — Kokia priežastis?

— Sunku tiksliai atsakyti, — pasakė Braunas. — Galbūt dalinė amnezija. O gal per avariją pažeista mažytė jūsų smegenų dalelė — tiesą sakant, mikroskopinė. Tikrosios priežasties mes nežinome, bet nekyla jokių abejonių, kad jūsų atmintyje yra tarpų. Du jau užfiksavome. Turbūt atsiras ir daugiau.

— Ar turėjote galvos traumą vaikystėje? — nelauktai paklausė Veizakas.

Džonis nesuvokdamas pažvelgė į jį.

— Yra išlikęs senas randas, — tarė Veizakas. — Yra tokia teorija, Džoni, kurią patvirtina daugybė statistinių tyrimų. . .

— Kurie toli gražu nebaigti, — įsiterpė Braunas beveik oficialiu tonu.

— Sutinku. Bet pagal tą teoriją žmonės atsigauna po ilgai tru-

kusios komos, jeigu jie kada nors anksčiau yra patyrę smegenų traumą... kitaip tariant, smegenys lyg ir adaptuojasi po pirmo sutrenkimo, o tai padeda pakelti antrąjį.

— Tai neįrodyta,— tarė Braunas. Matyt, jam išvis nepatiko, kad Veizakas prašneko ta tema.

— Štai randas, — tarė Veizakas. — Ar negalite prisiminti, Džoni, kada tai atsitiko? Manau, buvote apalpęs. Gal nugriuvote nuo laiptų? Arba nuo dviračio? Sprendžiant iš rando, tai bus atsitikę vaikystėje.

Džonis įtemptai bandė prisiminti, paskui papurtė galvą.

— Ar neklausėte mano mamos ir tėčio?

— Nei vienas, nei kitas negalėjo prisiminti kada nors buvus galvos traumų... O jūs pats?

Akimirką kažkas lyg ir iškilo — dūmai, juodi ir tiršti, degančios gumos tvaikas. Šaltis. Bet viskas tuoj pat pradingo. Džonis papurtė galvą.

Veizakas atsiduso, gūžtelėjo pečiais.

— Turbūt pavargote.

— Taip. Truputį.

Braunas atsisėdo ant egzaminatorių stalo krašto.

— Be penkiolikos vienuolika. Šįryt jūs kaip reikiant padirbėjot. Jei norite ko paklausti, mudu su daktaru Veizaku atsakysime, o paskui jus pakels aukštyn, į palatą, ir ten snūstelėsite. Gerai?

— Gerai, — tarė Džonis. — Tos smegenų nuotraukos...

— KAT, — linktelėjo Veizakas. — Kompiuterizuotas ašinis tomografas.— Jis išsitraukė kramtomos gumos „Čiklits" dėžutę ir susimetė tris gabaliukus į burną.— KAT, tiesą sakant, tai smegenų rentgenogramų serijos, Džoni. Kompiuteris apdoroja nuotraukas ir...

— Ir ką jis jums pasakė? Kiek man dar liko?

— Kas gi čia per niekai — „kiek man dar liko"? — paklausė Braunas. — Nuskambėjo it frazė iš seno filmo.

— Girdėjau, kad žmonės, atsigavę po ilgai trukusios komos, neilgai betveria,— pasakė Džonis.— Jie vėl atsijungia. Kaip lemputė, kuri ryškiai tvyksteli prieš perdegdama.

Veizakas garsiai nusikvatojo. Geraširdiškas jo juokas sklido tarytum iš pilvo — tiesiog stebėtina, kad jis nepaspringo kramtoma guma.

— Ak, kaip melodramatiška! — Jis padėjo ranką Džoniui ant krūtinės. — Gal jūs manot, kad mudu su Džimiu vaikai šitoje srityje? Neee. Mes neurologai. Jūs, amerikiečiai, vadinate mus brangiausiai apmokamais talentais. O tai reiškia, kad mudu nemokšos ne visais klausimais, o tiktai žmogaus smegenų veiklos srityje. Tad galiu pasakyti: taip, tokių atvejų pasitaikė. Bet jums tas negresia. Manau, mes neapsirinkame, juk taip, Džimai?

— Žinoma, — pritarė Braunas. — Juk neaptikome jokių rimtų sutrikimų, Džoni. Teksase vienas vyrukas išbuvo komos būsenoje devynerius metus. Dabar jis štai jau šešeri metai skirsto banke paskolas. O prieš tai dvejus metus dirbo kasininku. Arizonoje gyvena moteriškė, kuri išgulėjo be sąmonės dvylika metų. Kažkas susiję su nuskausminimu jai gimdant. Dabar ji važinėja invalido vežimėliu, bet tebėra gyva ir sveiko proto. Kai ji atsipeikėjo šešiasdešimt devintaisiais, jai parodė kūdikį, pagimdytą prieš dvylika metų. Kūdikis jau ėjo į septintą klasę ir moksle lenkė visus.

— Ar ir manęs laukia invalido vežimėlis? — paklausė Džonis. — Aš negaliu ištiesti kojų. Rankos dar pusė bėdos, bet va kojos. . .— Jis nutilo, liūdnai linguodamas galvą.

— Sutrumpėjo raiščiai, — tarė Veizakas. — Suprantate? Štai kodėl kominiai ligoniai pradeda lyg ir riestis, mes vadiname tą padėtį gemalo poza. Bet dabar mes žinom apie fizinius pakitimus komos laikotarpiu nepalyginamai daugiau, tad galime sėkmingiau priešintis ligai. Net kai nepabudinamai miegojote, su jumis reguliariai dirbo fizioterapeutas. Be to, ligoniai skirtingai reaguoja į kominę būseną. Jūsų kūnas, Džoni, nyko gana lėtai. Kaip pats sakote, jūsų rankos stebėtinai jautrios ir paslankios. Bet vis dėlto kažkoks pablogėjimas įvyko. Gydymas bus ilgas ir... ar verta meluoti? Manau, ne. Jis bus ilgas ir skausmingas. Bus ašarų. Gal net imsite nekęsti savo terapeuto. Gal amžinai liksite prikaustytas prie lovos. Jūsų laukia operacijos — viena, jeigu jums labai labai pasiseks, bet, galimas daiktas, ir visos keturios — kad būtų ištempti raiščiai. Šitokios operacijos dar naujiena. Jos arba visiškai pavyksta, arba dalinai, arba visai neduoda naudos. Bet jeigu dievas padės, tikiu, kad jūs vaikščiosite. Vargu ar slidinėsite ir šokinėsite per kliūtis, bet bėgti ir, žinoma, plaukti jūs galėsite.

— Ačiū, — pasakė Džonis. Staiga jį užliejo švelnumas šitam su akcentu kalbančiam žmogui, kurio tokia keista ševeliūra, Džonis panūdo savo ruožtu padaryti ką nors malonaus Veizakui — su šituo pojūčiu kilo noras, beveik būtinybė prisiliesti prie jo.

Džonis netikėtai ištiesė abi rankas ir suėmė Veizako plaštaką. Gydytojo plaštaka buvo didelė, raukšlėta, šilta.

— Na? — bičiuliškai paklausė Veizakas. — Kas gi dar?

Ūmai viskas pasikeitė. Net nežinia kaip. Tik staiga Veizakas visas atsivėrė jam. Sakytum... *priartėjo*, išsiryškino švelnioje, skaidrioje šviesoje. Kiekvienas taškelis, intarpėlis ir brėželis Veizako veide pasidarė reljefiškas. Ir kiekvienas pasakojo savo istoriją. *Džonis pradėjo suprasti.*

— Duokite savo piniginę, — tarė jis.

— Mano. . .— Veizakas ir Braunas nustebę susižvalgė.

— Piniginėje yra jūsų motinos nuotrauka, man reikia žvilgterėti į ją, — tarė Džonis. — *Labai prašau.*

— Iš kur jūs sužinojote?

— *Labai prašau!*

Veizakas įdėmiai pažvelgė Džoniui į akis, paskui lėtai įkišo ranką po chalatu ir ištraukė aptrintą piniginę, išpampusią ir praradusią formą.

— Kaip jūs sužinojote, kad aš turiu motinos nuotrauką? Jos nebėra gyvųjų tarpe, ji žuvo, kai naciai okupavo Varšuvą...

Džonis stvėrė jam iš rankos piniginę. Abu gydytojai apstulbo. Džonis atsegė ją ir, nė nekreipdamas dėmesio į permatomas kišenėles fotografijoms, įniko raustis giliau, jo pirštai skubėdami sklaidė senas vizitines korteles, apmokėtas sąskaitas, padengtą banko čekį, seną bilietą į kažkokį politinį renginį. Ištraukė mažą mėgėjišką fotografiją, aptrauktą celofanu. Iš nuotraukos žvelgė jauna moteris paprastu veidu — glotniai sušukuoti plaukai po skarele, jaunatve trykštanti šypsena. Ji laiko už rankos berniuką. Greta stovi vyriškis Lenkijos kariuomenės uniforma.

Džonis suspaudė fotografiją tarp delnų ir užmerkė akis, iš pradžių buvo tamsu, paskui iš tamsos veržliai išniro vežimas. . . ne, ne vežimas, o katafalkas. Katafalkas, pakinkytas arkliais. Žibintai apdengti juodu krepu. Žinoma, tai buvo katafalkas, nes jie. . .

(krito šimtais, ką ten — tūkstančiais, nepajėgdami atsilaikyti prieš šarvuočius, vermachtą, devynioliktojo amžiaus kavalerija prieš tankus ir kulkosvaidžius, sprogimai, dejonės, mirštantys kareiviai, arklys su išvirtusiais viduriais ir iššokusiais akių baltymais, už jo apversta patranka, ir vis dėlto jie juda, juda veizakas, pasistojęs balno kilpose, jo kardas aukštai iškeltas įkypai žliaugiant trisdešimt devintųjų vasaros pabaigos lietui, jam įkandin, klimpdami purve, eina jo kareiviai; nacių sunkiojo tanko patranka ieško jo, suranda, nusitaiko, šauna, ir staiga liemuo dingsta, kardas iškrinta iš rankos; kelias veda į varšuvą, nacistų vilkas siautėja po europą)

— Dievaži, baikime, — prabilo Braunas netvirtu, sunerimusiu balsu. — Jūs per daug įsijaudrinote, Džoni.

Balsai sklido iš tolių, iš laiko koridoriaus.

— Jis transo būsenoje, — tarė Veizakas.

Čia tvanku. Jis žliaugia prakaitu. Žliaugia prakaitu, nes. . .

(miestas liepsnoja, tūkstančiai bėglių, riaumodamas sunkvežimis raito zigzagus akmenimis grįsta gatve, kėbulas,prisigrūdęs vokiečių kareivių su šalmais-katilais, jie moja rankomis, ir jauna moteris jau nebesišypso, ji bėga, reikia bėgti, berniukas išgabentas į saugią vietą, ir štai sunkvežimis užlekia ant šaligatvio, užkliudo ją sparnu, sutraiško šlaunikaulį, bloškia į laikrodžių parduotuvės vitriną ir visi laikrodžiai pradeda mušti mušti, nes laikas mušti valandas)

— Šešios valandos, — kimiai ištarė Džonis, išsproginęs akis, kad net išvirto baltymai. — 1939 metų rugsėjo antroji, ir visos gegutės kukuoja.

— O dieve, kas čia dedasi, — sukuždėjo Veizakas. Sesuo pasitraukė atatupsta, remdamasi į encefalografą, ji pablyško iš baimės. Visi persigandę, nes mirtis sklando čia pat. Jinai visą laiką čia sklando, šitoje. . .

(ligoninėje, eterio kvapas, jie šaukia šitoje mirties vietoje. lenkija mirusi, lenkija krito nuo vermachto blickrigo smūgio. sulaužytas dubuo. vyriškis gretimoje lovoje prašo vandens. prašo, prašo, prašo. ji prisimena „BERNIUKAS IŠGELBĖTAS". koks berniukas? ji nežino. koks berniukas? kuo ji pati vardu? ji nepamena, ji žino tik viena)

— Berniukas išgelbėtas, — sugargė Džonis. — Tik tak, tik tak.

— Visa tai reikia baigti, — pakartojo Braunas.

— O ką jūs siūlote? — trūkčiojančiu balsu paklausė Veizakas. — Jau per vėlu. . .

Balsai tilsta. Juos klėsto migla. Viską gaubia migla. Europa paskendusi karo migloje. Viską gaubia migla, išskyrus viršūnes, kalnų viršūnes.

(šveicarijoje. šveicarijoje ir jos pavardė dabar — BORENC. ji vadinasi JOHANA BORENC, jos vyras inžinierius, arba architektas, žodžiu tas, kuris stato tiltus. jis stato tiltus šveicarijoje, o ten ožkos pienas, ožkos sūris. kūdikis. ooooch, koks gimdymas! sunkus gimdymas, ir jai reikia narkotikų, morfijaus, tai JOHANAI BORENC, ir vis per tą šlaunikaulį, sulaužytą šlaunikaulį. jis sugijo, visai nurimo, bet dabar jis pabudo ir skauda, kai dubens kaulai skečiasi praleisti kūdikiui. vienam kūdikiui. antram ir trečiam. ir ketvirtam. jie atėjo į pasaulį ne iš karto, ne — tai daugelio metų derlius, jie)

— Vaikeliai mano, — linksmai uždainavo Džonis visai ne savo, o kažkokiu moterišku balsu. Tikru moters balsu. Paskui jis uždainavo kažką nesuprantama.

— O čia kas, dėl dievo. . . — buvo bepradedąs Braunas.

— Lenkiškai, jis dainuoja lenkiškai! — sušuko Veizakas. Jis išsprogino akis ir išbalo. — Juk tai lopšinė, lenkiškai, o viešpatie, dieve, kas čia darosi?

Veizakas pasilenkė, tarsi norėdamas kartu su Džoniu peržengti metus, peršokti juos, tarsi. . .

(tiltas, kažkoks tiltas, turkijoje. paskui kitas tiltas kažkur tolimuosiuose rytuose, spigina kaitra, ar tik ne Laose? nesusigaudau, ten pametėme žmogų, HANSĄ, paskui tiltas virdžinijoje, tiltas per RAPAHANOKO upę ir dar vienas kalifornijoje. mes norime gauti pilietybę ir mokomės kalbos ankštame tvankiame kambarėlyje pašte, kur visada kvepia klijais. 1963 metai, lapkritis, ir kai mes sužinome, kad dalase nužudytas kenedis, mes verkiame, o kai mažas berniukas atiduoda pagarbą prie tėvo karsto, ji galvoja: „BERNIUKAS IŠGELBĖTAS", ir tai sukelia prisiminimus apie kažkokį gaisrą ir sielvartą, koks berniukas? ji ilgisi jo, nuo to įsiskausta galva, o žmogus miršta,

HELMUTAS BORENCAS miršta ir ji su vaikais gyvena karmale, kalifornijos valstijoje. name... nematau gatvės pavadinimo, ji tylos zonoje, kaip ir valtis, kaip pikniko stalas pievelėje. ji tylos zonoje. kaip varšuva. vaikai palieka namus vienas po kito, ji vaikšto į išleistuvių vakarus, o šlaunikaulį skauda. vienas žūsta vietname. visi kiti gyvi sveiki. ji vadinasi JOHANA BORENC, ir naktimis vienatvėje ji kartkartėmis galvoja pulsuojančioje tamsoje: „BERNIUKAS IŠGELBĖTAS")

Džonis pakėlė į juos akis. Galvoje keistas ūžesys. Ta nepaprasta šviesa aplink Veizaką išnyko. Džonis vėl tapo savimi, tik jam buvo silpna ir mažumėlę pykino. Jis žvilgterėjo į nuotrauką ir atidavė ją.

— Džoni? — paklausė Braunas. — Kaip jaučiatės?

— Pailsau, — sumurmėjo jis.

— Ar galėtumėte paaiškinti, kas jums atsitiko?

Džonis pažvelgė į Veizaką.

— Jūsų motina gyva, — tarė jis.

— Ne, Džoni. Ji mirė prieš daugelį metų. Per karą.

— Ją partrenkė vokiečių kariškas sunkvežimis, ir ji per vitriną įgriuvo į laikrodžių parduotuvę, — tarė Džonis. — Ji atsipeikėjo ligoninėje, bet nieko neprisiminė. Ji neturėjo su savimi nei paso, nei kitokio dokumento. Pasivadino Johana... pavardės neįsidėmėjau, bet kai karas baigėsi, ji išvažiavo į Šveicariją ir ištekėjo už šveicaro... man regis, inžinieriaus. Jo specialybė — tiltų statyba, o vadinosi Helmutas Borencas. Taigi jos pavardė ištekėjus buvo — ir tebėra — Johana Borenc.

Sesers akys vis plėtėsi ir plėtėsi. Daktaro Brauno veidas pasidarė įtemptas: gal jam pasirodė, kad Džonis visus juos kvailina, o gal tiesiog nepatiko, kad pažeista tokia griežta tyrimų programa. Veizako veidas tebebuvo susikaupęs.

— Jiedu su Helmutu Borencu turėjo keturis vaikus, — pasakojo Džonis tuo pačiu tyliu, pavargusiu balsu. — Gyvenimas jį blaškė po visą pasaulį. Kurį laiką jis buvo Turkijoje. Ir kažkur Pietryčių Azijoje, Laose, o gal Kambodžoje. Paskui atvažiavo čionai. Iš pradžių į Virdžiniją, po to į kitas vietas, kurių neįsidėmėjau, ir galiausiai į Kaliforniją. Jiedu su Johana gavo Amerikos pilietybę. Helmutas Borencas mirė. Vienas iš jų vaikų taip pat mirė. Kiti gyvi ir sveiki. Bet retkarčiais ji ilgisi jūsų. Ir tokiomis valandėlėmis galvoja: „berniukas išgelbėtas". Tačiau ji nebepamena jūsų vardo. O gal mano, kad viskas prarasta.

— Kalifornija? — susimąstęs tarė Veizakas.

— Semai, — tarė daktaras Braunas, — dievaži, nevertėtų šito skatinti.

— O kur Kalifornijoje, Džonai?

— Karmele. Pajūryje. Bet negaliu pasakyti, kokioje gatvėje. Neįs-

tengiau perskaityti, nes ji buvo tylos zonoje. Kaip anas pikniko stalas ir valtis. Tačiau ji Karmele, Kalifornijoje. Johana Borenc. Ji dar nesena.

— Ne, žinoma, ji neturėtų būti sena, — tarė Semas Veizakas tuo pačiu susimąsčiusiu, bespalviu balsu. — Ji buvo vos dvidešimt ketverių, kai vokiečiai užpuolė Lenkiją.

— Daktare Veizakai, esu priverstas primygtinai reikalauti, — šiurkščiai įsiterpė Braunas.

Veizakas tarytum atsikvošėjo po gilaus susimąstymo. Jis apsidairė, tarytum tik dabar būtų pastebėjęs savo jaunesnįjį kolegą.

— Taip, taip, — tarė jis. — Žinoma. O ir Džonui pakaks šiandien klausimų ir atsakymų. . . nors, atrodo, jis papasakojo mums daugiau negu mes jam.

— Paistalai, — atrėžė Braunas, ir Džonis pagalvojo: *Jis išsigandęs. Ne juokais išsigandęs.*

Veizakas šyptelėjo Braunui, paskui seseriai. Jinai žiūrėjo į Džonį tarytum į tigrą prastai sukaltame narve.

— Niekam nepasakokit apie tai, sesute. Nei savo vyresniajai, nei motinai, nei broliui, nei meilužiui, nei pastoriui. Supratote?

— Taip, daktare, — atsakė sesuo. Vis tiek išpasakos, pagalvojo Džonis ir žvilgterėjo į Veizaką. Ir jis tą žino.

2

Jis išmiegojo beveik visą dieną. Apie ketvirtą valandą jį nuvežė koridoriumi iki lifto, nuleido į neurologijos skyrių ir tyrė toliau. Džonis verkė. Jis, matyt, menkai tepajėgė kontroliuoti save, kaip kad moka suaugę žmonės. Grįžtant atgal jis apsišlapino, ir jam, kaip kokiam kūdikiui, pervilko baltinius. Jį užliejo pirmoji (bet toli gražu ne paskutinė) gilios depresijos banga, ir jis panoro mirti. Džoniui pagailo savęs. Kokia neteisybė, galvojo jis. Jam atsitiko tas pats, kas ir Ripui van Vinkliui[15]. Vaikščioti jis negali. Jo mergina ištekėjo už kito, o motina tapo religine maniake. Ir jokios prošvaistės ateityje. Ar beverta gyventi?

Palatoje sesuo paklausė, ar jam nieko nereikia. Jeigu būtų budėjusi Meri, Džonis būtų paprašęs vandens su ledu. Bet ji išėjo trečią valandą.

— Ne, — atsakė jis ir nusigręžė į sieną. Ir netrukus užmigo.

---

[15] V. Irvingo apsakymo herojus, išmiegojęs miške dvidešimt metų, grįžo į gimtąjį kaimą ir pasijuto visiems svetimas.

AŠTUNTAS SKYRIUS

1

Tą vakarą tėvas su motina atėjo visai valandai, ir Vera paliko šūsnį brošiūrų.

— Mes ketiname pabūti čia iki savaitės pabaigos, — tarė Herbertas, — ir jeigu viskas eisis gerai, trumpam grįšim į Pounelą. Bet atvažiuosime kiekvieną savaitgalį.

— Aš noriu pasilikti su savo berniuku,— garsiai pareiškė Vera.

— Būtų geriau, kad ir tu važiuotum, mam, — tarė Džonis. Depresija truputį atlėgo, bet jis nepamiršo, kas jam darėsi vos prieš keletą valandų. Jeigu motina tuo metu būtų pradėjusi postringauti, kaip viešpats išaukštino jį, Džonis kažin ar būtų susilaukęs nuo isteriško kvatojimo.

— Aš tau reikalinga, Džoni. Aš turiu tau paaiškinti. . .

— Pirmiausia man reikia sustiprėti, — tarė Džonis. — Galėsi paaiškinti, kai pradėsiu vaikščioti. Gerai?

Vera neatsakė. Jos veide pasirodė tiesiog juoką keliantis užsispyrimas — nors nieko juokingo čia nebuvo. Visiškai nieko. *Likimo žaismas, štai ir viskas. Jeigu jis būtų važiavęs penkiom minutėm anksčiau ar vėliau tuo keliu, viskas būtų buvę kitaip. O dabar mes visi atsidūrėm sumautoj padėty. Ir jai atrodo, kad tai dievo valia. Bet kitaip turbūt galima būtų išprotėti.*

Norėdamas nutraukti nemalonią tylą, Džonis paklausė:

— Tėti, ar Niksoną vėl išrinko? Kas buvo jo oponentas?

— Jį vėl išrinko, — atsakė Herbertas. — Jo oponentas buvo Makgovernas.

— Kas?

— Makgovernas. Džordžas Makgovernas. Senatorius iš Pietų Dakotos.

— Ne Maskis?

— Ne. Bet Niksonas nebe prezidentas. Jis atsistatydino.

— *Ką?*

— Jis buvo melagis, — kirste nukirto Vera. — Jis pasikėlė į puikybę ir viešpats nusigręžė nuo jo.

— Niksonas atsistatydino? — Žinia pritrenkė Džonį. — *Niksonas?*

— Jis turėjo pasirinkti — atsistatydinti ar būti išvarytam, — tarė Herbertas. — Reikalas jau buvo pakvipęs impičmentu.

Ūmai Džonis suvokė, jog Amerikos politiniame gyvenime įvyko didelių ir esminių permainų — greičiausiai dėl karo Vietname, — o jis apie jas nieko nežino. Pirmąkart jis iš tiesų pasijuto Ripu van Vinkliu. Kaip viskas pasikeitė! Jam net baugu buvo klausinėti. Paskui į galvą šovė tikrai kvapą gniaužianti mintis.

— Agnius... Agnius tapo prezidentu?

— Fordas, — atsakė Vera. — Geras, padorus žmogus.

— *Henris Fordas — Jungtinių Valstijų prezidentas?*

— Ne Henris, — pataisė ji, — o Džeris.

Jis žvelgė čia į vieną, čia į kitą beveik tikras, kad visa tai arba sapnas, arba nedoras pokštas.

— Agnius irgi atsistatydino, — paaiškino Vera. Suspaustos jos lūpos pabalo. — Jis apsivogė. Ėmė kyšį savo kabinete. Taip visi šneka.

— Jis atsistatydino ne dėl kyšio, — pasakė Herbertas. — Jis atsistatydino dėl kažkokių machinacijų Merilende. Buvo įklimpęs iki ausų. Niksonas paskyrė viceprezidentu Džerį Fordą. O paskui praėjusių metų rugpjūtį Niksonas atsistatydino, ir Fordas užėmė jo vietą. Fordas viceprezidentu paskyrė Nelsoną Rokfelerį. Tai tokios tokelės.

— Išsiskyręs, — rūsčiai tarė Vera. — Viešpats neleis jam tapti prezidentu.

— Tai ką padarė Niksonas? — paklausė Džonis. — O viešpatie. Aš... — Jis žvilgtelėjo į motiną, kuri kaipmat susiraukė. — Po šimts paralių, jeigu jau buvo prieita iki impičmento...

— Neminėk išganytojo vardo be reikalo, kai kalbi apie nedorų politikierių šutvę,— perspėjo Vera.— Kaltas „Votergeitas".

— Votergeitas? Kas tai — operacija Vietname? Ar kas nors panašaus?

— „Votergeito" viešbutis Vašingtone, — paaiškino Herbertas. — Kažkokie kubiečiai emigrantai įsilaužė į ten įsikūrusią demokratų partijos būstinę ir ten juos sučiupo. Niksonas viską žinojo. Bandė išsiginti.

— Ar tu nejuokauji? — vos išstenėjo Džonis.

— Išliko magnetofono įrašai, — tarė Vera. — Ir tas Džonas Dinas[16]. Jis kaip ta žiurkė, bėganti iš skęstančio laivo. Įprasta istorija.

— Tėti, ar gali man paaiškinti?

— Pasistengsiu, — tarė Herbertas, — bet nemanau, kad ta istorija iki galo atskleista. Atnešiu tau knygų. Apie „Votergeitą" jau prirašyta milijonai knygų, o kol galutinai paaiškės, kaip ten buvo, turbūt pasirodys dar milijonas. Tai va. Prieš rinkimus, septyniasdešimt antrųjų vasarą...

2

Pusė vienuolikos, tėvai jau išėjo. Palatoje pritemdė šviesą. Džonio neėmė miegas. Viskas sukosi galvoje, naujos informacijos verpetas sukėlė nerimą. Per tokį trumpą laiką pasaulis pasikeitė kur kas

[16] Prezidento Niksono patarėjas, įsivėlęs į „Votergeito" skandalą.

labiau nei Džonis įsivaizdavo. Jis jautėsi atsilikęs nuo gyvenimo ir tarsi išsiderinęs.

Benzino kainos, kaip papasakojo tėvai, pakilo beveik šimtu procentų. Iki avarijos paprasto benzino galonas kainavo trisdešimt — trisdešimt du centus. Dabar jis kainuoja penkiasdešimt keturis centus ir, sako, kartais dar susidaro eilės prie kolonėlių. Visoje šalyje apribotas greitis — penkiasdešimt penkios mylios per valandą, ir tolimų reisų autofurgonų vairuotojai vos nesukėlė maišto.

Bet ne tatai svarbiausia. Vietnamas — jau praeitis. Karas ten baigėsi. Galų gale šalis pasuko komunizmo keliu. Herbertas sakė, kad tai atsitiko tada, kai Džonis tik tik pradėjo busti iš komos. Po visų šitų metų ir kraujo upių „dėdulės Ho" įpėdiniai surietė Pietų Vietnamą į ragą per keliasdešimt dienų.

Jungtinių Valstijų prezidentas buvo nuvykęs į Raudonąją Kiniją. Ne Fordas, o Niksonas. Niksonas, tik pamanykit! Tas senas raganų medžiotojas. Jeigu šitai būtų pasakęs ne tėvas, Džonis kaip gyvas nebūtų patikėjęs.

Per daug naujienų, per daug nerimasties. Ūmai jis pajuto, kad nebenori daugiau nieko sužinoti, antraip visai gali pakvaišti. Na kad ir tas rašiklis, kuriuo naudojosi daktaras Braunas, tas flomasteris,— o kiek dar visokių naujovių bus atsiradę? Šimtai smulkių daikčiukų, be paliovos primenančių: tu praradai dalį gyvenimo, beveik šešetą procentų, jeigu tikėsime draudimo statistika. Tu atsilikai nuo gyvenimo. Tu pavėlavai.

— Džoni? — pasigirdo tylus balsas.— Ar miegate, Džoni?

Jis atsigręžė. Tarpduryje dūlavo neryškus šešėlis. Neaukštas žmogus nuolaidžiais pečiais. Veizakas.

— Ne. Nemiegu.

— Aš taip ir maniau. Ar galiu užeiti?

— Taip. Prašom.

Šįvakar Veizakas atrodė pasenęs. Jis atsisėdo prie Džonio lovos.

— Aš skambinau telefonu, — pasakė jis. — Į informacijos biurą Karmele, Kalifornijoje. Pasiteiravau dėl ponios Johanos Borenc. Kaip manote, ar jie rado jos numerį?

— Nebent jos numerio nėra sąraše, arba ji neturi telefono, — tarė Džonis.

— Ji turi telefoną. Man pasakė numerį.

— Štai kaip, — tarė Džonis. Jis klausėsi susidomėjęs, ne daugiau, nes Veizakas jam patiko. Jis pats neabejojo Johanos Borenc egzistavimu, kaip kad neabejojo tuo, jog nėra kairys.

— Aš ilgai sėdėjau ir mąsčiau, — toliau kalbėjo Veizakas. — Sakiau jums, kad mano motina mirusi, bet tai buvo tik spėjimas. Mano tėvas žuvo, gindamas Varšuvą. O motina dingo be žinios, juk taip? Logiška manyti, kad ji žuvo per apšaudymą. . . arba okupacijos me-

tais... suprantate. Ji dingo be žinios, tad buvo logiška šitaip manyti. Amnezija... būdamas neuropatologas, galiu pasakyti jums, kad toks ilgalaikis ir visiškas atminties praradimas — retas, labai retas reiškinys. Ko gero, dar retesnis negu grynoji šizofrenija. Man neteko girdėti, kad kur nors būtų aprašytas amnezijos atvejis, trunkantis trisdešimt penkerius metus.

— Amnezija jai seniai praėjo,— tarė Džonis.— Greičiausiai ji tiesiog viską užmiršo. Kai atmintis sugrįžo, ji vėl ištekėjo ir pagimdė du... Ar net tris vaikus. Prisiminimai galbūt sukeltų jai kaltės jausmą. Bet kada ne kada ji prisimena jus sapne. „Berniukas išgelbėtas". Ar paskambinote jai?

— Taip, — atsakė Veizakas. — Automatiniu ryšiu. Ar žinote, kad dabar šitaip daroma? Taigi. Labai patogu. Suki vienetą, kodą, numerį. Vienuolika skaičių — ir gali kalbėti su bet kuriuo šalies tašku. Nuostabus dalykas. Net kiek bauginantis. Atsiliepė berniukas — ne, jaunuolis. Aš paklausiau, ar ponia Borenc namie. Išgirdau, kaip jis pašaukė: „Mama, tave". Išgirdau trinktelint ragelį, dedamą ant stalo... ar ant kokio kito kieto daikto. Aš buvau Bengore, Meino valstijoje, maždaug per keturiasdešimt mylių nuo Atlanto vandenyno, ir girdėjau, kaip jaunuolis padėjo ant stalo ragelį mieste Ramiojo vandenyno pakrantėje. Mano širdis... ji plakė taip smarkiai, jog aš net išsigandau. Kiek laukiau, nepamenu. Paskui ji paėmė ragelį ir tarė: „Klausau?.. Alio?"

— Na, o jūs? Prisistatėte?

— Ne, kaip jūs sakote, neprisistačiau, — prisipažino Veizakas ir kreivai šyptelėjo. — Aš padėjau ragelį. Panorau išgerti ko nors stipraus, bet ničnieko neturėjau.

— Ar jūs tikras, kad tai buvo ji?

— Džoni, kam taip naiviai klausti! Trisdešimt devintaisiais aš buvau devynerių metų. Nuo to laiko nebegirdėjau motinos balso. Tada ji kalbėjo tik lenkiškai. Dabar aš kalbu tik angliškai... Beveik pamiršau gimtąją kalbą, man gėda. Kaip po viso to galiu būti tikras, jog tai buvo ji?

— Ir vis dėlto jūs — tikras?

Veizakas lėtai patrynė kaktą.

— Taip, — tarė jis. — Tai buvo ji. Mano motina.

— Ir jūs negalėjote prakalbinti jos?

— O kam? — veik piktai paklausė Veizakas. — Jos gyvenimas — tai jos gyvenimas, tiesa? Juk taip sakėt. Berniukas išgelbėtas. Ar turiu teisę vėl atverti senas žaizdas moteriai, tik tik atgaunančiai ramybę? Nejau aš turiu amžinai išvesti ją iš dvasinės pusiausvyros? Pažadinti kaltės jausmą... kurį minėjote? Imtis tokios rizikos?

— Nežinau, — tarė Džonis. Sunkūs buvo tie klausimai, ir atsakyti į juos jis negalėjo, bet Džonis jautė, kad užduodamas juos, Veizakas

mėgina kažką išsiaiškinti pats sau. Klausimus, į kuriuos Džonis nemokėjo atsakyti.

— Berniukas išgelbėtas, moteris irgi išgelbėta ir gyvena Karmele. Juos skiria ištisa šalis, tebūnie taip ir toliau. Na, o jūs, Džoni? Ką darysime su jumis?

— Nesuprantu, ką norite pasakyti.

— Tuoj paaiškinsiu, gerai? Daktaras Braunas niršta. Niršta ant manęs, ant jūsų ir pats ant savęs — o jau veik buvo patikėjęs tuo, ką visą gyvenimą laikė paprasčiausiu akių dūmimu. Sesuo, kuri viską matė ir girdėjo, savaime suprantama, netylės. Šįvakar lovoje ji papasakos vyrui, gal viskas tuo ir pasibaigs, bet vyras gali perpasakoti savo bosui, tad greičiausiai rytoj vakare apie jus jau bus užuodę laikraščiai: „Pacientas atsibunda iš komos, įgijęs antrąjį regėjimą".

— Antrąjį regėjimą, — pakartojo Džonis. — Ar tai taip ir vadinasi?

— Prisipažįstu, nė pats nežinau. Gal jūs mediumas? O gal aiškiaregys? Banalūs žodžiai, kurie nieko nepaaiškina, absoliučiai nieko. Šit pasakėte vienai seseriai, kad akies operacija jos sūnui bus atlikta sėkmingai. . .

— Meri,— sumurmėjo Džonis. Jis nusišypsojo. Meri jam patiko.

— . . . ir apie tai jau žino visa ligoninė. Ar jūs įspėjate ateitį? Ar tai ir yra antrasis regėjimas? Nežinau. Jūs palaikėte tarp delnų mano motinos nuotrauką ir sugebėjote pasakyti, kur ji dabar gyvena. Gal jūs žinote, kur surasti dingusius daiktus ir prapuolusius žmones? Ar ne čia glūdi antrojo regėjimo esmė? Nežinau. Ar galite skaityti mintis? Daryti poveikį materialiojo pasaulio daiktams? Išgydyti rankos uždėjimu? Visa tai kai kurie vadina magija. Ir visa tai susiję su antrojo regėjimo sąvoka. Iš šitų dalykų ir juokiasi daktaras Braunas. Juokiasi? Ne. Nesijuokia. Jis tyčiojasi.

— O jūs ne?

— Aš prisimenu Edgarą Keisą. Ir Piterį Hurkosą. Pradėjau pasakoti daktarui Braunui apie Hurkosą, bet susilaukiau patyčių. Jis vengia apie tai kalbėti, net girdėti nenori.

Džonis tylėjo.

— Tai va. . . ką gi darysime su jumis?

— Ar būtinai reikia ką nors daryti?

— Manau, taip, — tarė Veizakas ir atsistojo. — Aš eisiu, o jūs pagalvokite. Ir pagalvokite štai apie ką: kartais geriau ko nors nepamatyti, geriau daug ką prarasti negu surasti.

Jis palinkėjo Džoniui labos nakties ir tyliai išėjo. Džonis jautėsi labai pavargęs, bet miegas dar ilgai neėmė.

DEVINTAS SKYRIUS

1

Pirmoji chirurginė operacija Džoniui buvo paskirta gegužės dvidešimt aštuntą. Ir Veizakas, ir Braunas smulkiai papasakojo jos eigą. Nuskausminimą darys vietinį, nes abu gydytojai nerizikavo skirti bendros narkozės. Iš pradžių jam bus operuojami keliai ir kulkšnys. Raiščius, susitraukusius per ilgus miego metus, ištemps plastmasiniais skaidulų junginiais. Šitokios plastmasės vartojamos ir širdies vožtuvų operacijoms. Braunas paaiškino, jog ne tiek svarbu, kaip organizmas reaguos į dirbtinius raiščius — priims ar atstums juos, o kaip jo kojos pajėgs prisitaikyti prie pasikeitimų. Jeigu kelių ir kulkšnių operacija pavyks, Džonio laukia dar trys: viena šlaunų ilgųjų raiščių, kita — alkūnių sąnarių raiščių ir, galimas daiktas, trečia — kaklo, kurio dabar Džonis beveik negalėjo pasukti. Operuos Reimendas Ruopas, šios technikos pradininkas. Jis atskrenda iš San Francisko.

— Tai ko tas tipas tikisi iš manęs, jei jis tokia superžvaigždė? — paklausė Džonis. Žodį *superžvaigždė* jis išgirdo iš Meri. Ji taip pasakė apie praplikusį, akiniuotą dainininką, nei šiaip, nei taip pasivadinusį Eltonu Džonu.

— Jūs nepakankamai įvertinate savo padėtį, — atsakė Braunas. — Jungtinėse Valstijose tik keletas žmonių atsigavo po taip ilgai trukusios komos. Ir tarp to keleto jūsų atvejis po smegenų traumos — unikaliausias ir teikiantis daugiausia vilčių.

Semas Veizakas buvo nuoširdesnis.

— Jūs jam tarsi bandymų triušis, aišku?

— Ką?

— Ogi tą. Žiūrėkite į šviesą. — Veizakas nukreipė šviesą Džoniui į kairės akies vyzdį. — Ar žinote, kad su šituo daikčiuku galiu žiūrėti tiesiai į jūsų regos nervą? Iš tiesų. Akys kur kas daugiau negu sielos veidrodis. Jos — vienas svarbiausių smegenų būklės rodiklių.

— Bandymų triušis... — niūriai pakartojo Džonis, spoksodamas į akinančią šviesą.

— Taip. — Šviesa užgeso. — Tik negailėkite taip savęs. Daugelis medicininės technikos naujovių, kurios bus taikomos jums — o kai kurios jau ir taikomos,— buvo ištobulintos Vietnamo karo metu. Armijos ligoninėse turbūt netrūko bandymų triušių? O Ruopas susidomėjo jumis, nes jūs unikumas. Štai žmogus, išmiegojęs puspenktų metų. Ar galime vėl išmokyti jį vaikščioti? Įdomi problema. Mintyse jis jau rikiuoja monografiją apie šį atvejį, kurią rašys žurnalui „De Nju Inglend Džornel ov Medsin". Jis laukia susitikimo su jumis kaip vaikas naujų žaislų po kalėdine eglute. Jis nemato jūsų, nemato Džonio Smito, kankinamo skausmų, Džonio Smito, priversto naudotis basonu

ir kviestis slaugę pakasyti jam nieźtinčios nugaros. Bet tai ir gerai. Jo rankos nedrebės. Šypsokitės, Džoni. Tas Ruopas panašus į banko klerką, bet jis, ko gero, talentingiausias chirurgas Šiaurės Amerikoje.

Bet Džoniui sunku buvo šypsotis.

Jis klusniai skaitė vieną po kitos brošiūras, kurias jam paliko motina. Toji rašliava slėgė jį ir vėl pažadino nerimą dėl jos psichinės būklės. Viena brošiūra, parašyta kažkokio Selemo Kerbeno, pasirodė beveik pagoniška dėl savo meilių samprotavimų apie žiaurią pasaulio pabaigą ir pragaro liepsnas žiojėjančiose duobėse. Kita brošiūra aprašinėjo antikristo atėjimą tiesiog beribio siaubo kategorijomis. Likusiose buvo postringaujamos dar didesnės nesąmonės: Kristus gyvena po Pietų ašigaliu, viešpats vairuoja skraidančias lėkštes, Niujorkas — Sodoma, Los Andželas — Gomora. Čia buvo ir velnio varymų, ir raganų, ir visokiausių regėtų ir neregėtų dalykų. Jam niekaip nesiderino šitos brošiūros su religinga, bet žemiška moterimi, kurią pažinojo iki komos.

Praslinkus trejetui dienų nuo nutikimo su Veizako motinos fotografija, Džonio palatos tarpduryje išdygo laibas ir tamsiaplaukis reporteris iš „Bengor Deili Njuz", prisistatė esąs Deividas Braitas ir paklausė, ar negalėtų gauti trumpo interviu.

— Ar prašėte daktarų leidimo? — paklausė Džonis.

— Tiesą sakant, ne, — šyptelėjo Braitas.

— Puiku, — tarė Džonis. — Jeigu taip, man bus malonu pakalbėti su jumis.

— Jūs man prie širdies, — tarė Braitas. Jis įėjo į palatą ir atsisėdo.

Pirmiausia jis paklausinėjo apie autokatastrofą, apie Džonio mintis ir jausmus, atsikvošėjus po komos ir sužinojus, kad prarasta veik pusė dešimtmečio. Džonis atsakinėjo sąžiningai ir atvirai. Paskui Braitas pasakė girdėjęs „iš vieno šaltinio", esą po avarijos Džonis įgijęs šeštą pojūtį.

— Jūs norite paklausti, ar nesu mediumas?

Braitas nusišypsojo ir gūžtelėjo pečiais.

— Pradžiai, manau, pakaks.

Džonis buvo rimtai apmąstęs tai, ką pasakė Veizakas. Kuo daugau jis galvojo, tuo labiau buvo tikras, kad Veizakas teisingai pasielgė, padėjęs ragelį ir netaręs nė žodžio. Mintyse Džonis pradėjo šitą jo poelgį asocijuoti su V.V. Džekobso apsakymu „Beždžionės letenėlė". Letenėlė galėjo išpildyti tris tavo norus, bet jų išsipildymo kaina buvo kraupi. Senukų pora paprašė šimto svarų ir neteko sūnaus per nelaimingą atsitikimą malūne — po jo mirties jiems buvo išmokėta lygiai šimto svarų kompensacija. Tada senutė paprašė, kad jos sūnus sugrįžtų, ir jis parėjo, bet vos tik ji atidarė duris ir pamatė, kokį monstrą prikėlė iš kapo, senukas pasinaudojo paskutiniu noru ir pasiuntė

jį atgal. Kaip teisingai pasakė Veizakas: kai kuriuos dalykus geriau prarasti negu surasti.

— Ne, — tarė jis, — aš mediumas ne daugiau nei jūs.

— Pasak mano šaltinio jūs. . .

— Ne, tai netiesa.

Braitas šyptelėjo truputį ciniškai, lyg ir svarstydamas, ar verta gilintis į šį klausimą, paskui atvertė tuščią bloknoto puslapį ir ėmė klausinėti Džonį apie jo ateities planus, jo jausmus grįžtant į gyvenimą. Džonis, kiek sugebėdamas, nuoširdžiai atsakinėjo.

— Tai ką jūs ketinate veikti, išėjęs iš čia? — paklausė Braitas, užversdamas bloknotą.

— Aš dar rimtai negalvojau apie tai. Vis dar pratinuosi prie minties, kad prezidentas — Džeraldas Fordas.

Braitas nusijuokė.

— Ne jūs vienas, bičiuli, ne jūs vienas.

— Manau, grįšiu dėstyti. Daugiau nieko nemoku. Bet dabar apie tai dar neverta nė galvoti.

Braitas padėkojo už interviu ir išėjo. Straipsnis pasirodė laikraštyje po dviejų dienų, kojos operacijos išvakarėse. Jis buvo įdėtas pirmo puslapio apačioje, su antrašte: „Džonas Smitas, šiuolaikinis Ripas van Vinklis, žengia pirmuosius žingsnius ilgu sugrįžimo keliu". Trys fotografijos: vienoje Džonis nufotografuotas Klivz Milzo vidurinės mokyklos almanachui (fotografuota vos savaitė iki avarijos), Džonio nuotrauka ligoninės lovoje — sulysusio ir susirietusio, sulenktomis rankomis ir kojomis. Tarp tų dviejų fotografijų įdėta fotografija beveik visiškai sugurinto taksi, gulinčio ant šono lyg pastipęs šuo. Braito reportaže nebuvo užuominų apie šeštąjį pojūtį, aiškiaregystės galias ar nežabotus talentus.

— Kaip jums pavyko nuvilioti jį nuo antgamtiškumo kabliuko? — paklausė Veizakas tą patį vakarą.

Džonis gūžtelėjo pečiais.

— Jis atrodė doras vyrukas. Gal nenorėjo priklijuoti man tos etiketės.

— Gal, — pritarė Veizakas. — Bet jis nepamirš to. Jeigu jis geras reporteris, o aš žinau, kad geras.

— Jūs žinote?

— Aš pasiklausinėjau.

— Gindamas mano interesus?

— Visi darom, ką galim, ar ne, Džoni? Ar jaudinatės dėl rytdienos?

— Ne, nesijaudinu. Greičiau bijau.

— Taip, žinoma. Ir aš bijočiau.

— Ar jūs ten būsite?

— Tarp stebėtojų. Viršuje. Jūs neatskirsite manęs nuo kitų žaliarūbių, bet aš ten būsiu.

— Prisisekite ką nors, — paprašė Džonis. — Prisisekite ką nors, kad žinočiau, jog tai jūs.

Veizakas pažvelgė į jį ir šyptelėjo.

— Gerai. Prisisegsiu prie švarko laikrodį.

— Puiku, — tarė Džonis. — O kaip daktaras Braunas? Ar jis dalyvaus?

— Daktaras Braunas Vašingtone. Rytoj jis skaitys pranešimą apie jus Amerikos neurologų draugijai. Skaičiau tą pranešimą. Visai neprastas. Tik gal kiek išpūstas.

— O jūsų nepakvietė?

Veizakas gūžtelėjo pečiais.

— Aš nemėgstu skristi. Kažkodėl prisibijau.

— O gal panorote likti čia?

Veizakas vylingai šyptelėjo, skėstelėjo rankomis ir nieko neatsakė.

— Jis ne per daug mane mėgsta, tiesa? — paklausė Džonis. — Daktaras Braunas?

— Ne, ne per daug, — sutiko Veizakas. — Jis mano, kad jūs mums miglą į akis leidžiat. Kažkokiais savais tikslais. Gal siekdamas populiarumo. Tik nesmerkite jo už tai, Džoni. Jo mąstymas toks, kad jis kitaip nė nemoka galvoti. Ir jeigu jaučiate Džimo atžvilgiu kokį jausmą, tegu tai būna švelnus gailestis. Jis talentingas ir dar daug pasieks. Jis jau turi pasiūlymų ir gal vieną gražią dieną paliks šituos šaltos šiaurės miškus ir Bengoras daugiau jo nebematys. Jis važiuos į Hiustoną ar į Havajus, o gal net į Paryžių. Bet jis savotiškai ribotas. Smegenų mechanikas. Jis skalpeliu susmulkina jas į skaidulas, bet sielos neranda. Vadinasi, jos nėra. Kaip tie rusų kosmonautai, kurie apskriejo Žemę, bet taip ir nematė dievo. Tai mechaniko empirizmas, o mechanikas yra tik vaikas, tobulai įvaldęs motorą. Tik neperduokite jam to, ką čia jums pasakiau.

— Ne.

— O dabar ilsėkitės. Rytdiena jums labai prailgs.

2

Operacijos metu Džonis matė tiktai pasaulinio garso daktaro Ruopo akinius storais raginiais rėmais ir gumbą kaip kiaušinį kairėje kaktos pusėje. Visa kita dengė kepuraitė, chalatas, pirštinės.

Pirmiausia Džoniui suleido vaistų — demerolio ir atropino; kai įvežė į operacinę, jis jautėsi kybąs aukštai aukštai tarytum aitvaras. Prisiartino anesteziologė su didžiausia novokaino adata, kokios Džonis kaip gyvas nebuvo matęs. Jis nujautė, kad injekcija bus skausminga, ir neapsiriko. Jam dūrė tarp L4 ir L5, ketvirto ir penkto juosmeninės stuburo dalies slankstelio, ganėtinai aukštai, kad ne-

paliestų *cauda equina*, to nervų rezginio prie stuburgalio, mažumėlę primenančio arklio uodegą.

Džonis gulėjo kniūpsčias, sukandęs ranką, kad nešauktų.

Praslinko amžinybė, kol skausmas ėmė silpti, virsdamas buku sunkumu. Šiaip apatinė jo kūno dalis pasidarė visiškai nejautri.

Viršum jo šmėkštelėjo Ruopo veidas. „Žaliasis banditas, — pagalvojo Džonis.— Džesis Džeimsas raginiais akinių rėmais. Pinigai ar gyvybė".

— Ar nieko nejaučiate, ponas Smitai?— paklausė Ruopas.

— Ne. Bet nenorėčiau greitu laiku vėl šitai patirti.

— Galite skaityti žurnalus, jei norite. Arba stebėti operacijos eigą veidrodyje, jeigu tai netrikdys jūsų.

— Gerai.

— Sesele, prašom pasakyti kraujo spaudimą?

— Dvidešimt vienas ir septyniasdešimt šeši, daktare.

— Puiku. Ar visi pasiruošę?

— Palikite man linksmakotį,— silpnu balsu ištarė Džonis ir nustebo, išgirdęs kvatojimą. Ruopas patekšnojo jam per paklode uždengtą petį ranka, apmauta plonyte pirštine.

Džonis stebėjo, kaip Ruopas rinkosi skalpelį, o paskui pradingo už žalių užuolaidų, užkabintų ant metalinio lanko virš Džonio. Veidrodis buvo gaubtas, tad Džonis gana gerai, gal tik kiek iškreiptai, matė viską.

— Štai taip,— šnekėjo Ruopas.— Aha, ahaha... štai ko mums reikia... pala pala pala... puiku... spaustuką... sesele, greičiau, pabuskite, dėl dievo meilės.. taip, pone... dabar turbūt man reikėtų vieno iš tų... ne, pasilaikykite... paduokite man ne tai, ko prašau, o tai, ko reikia... taip, puiku. Dabar sankabėlę.

Sesuo žnyplėmis padavė Ruopui kažką, primenantį susipynusį plonyčių laidelių rezginį. Ruopas atsargiai perėmė jį pincetu. *Lyg kokie itališki pietūs*, pagalvojo Džonis, *reikia dirstelėti į visą tą spageti padažą*. Nuo to, ką pamatė veidrodyje, jam pasidarė koktu, ir jis nukreipė žvilgsnį į šalį. Viršum jo, iš balkonėlio, į jį stebeilijo likusieji banditų gaujos nariai. Jų žvilgsniai buvo blausūs, negailestingi ir bauginantys. Galų gale Džonis pastebėjo Veizaką, trečią iš dešinės, tvarkingai prisisegusį laikrodį prie chalato.

Džonis linktelėjo jam.

Veizakas linktelėjo atsakydamas.

Džoniui paliko šiek tiek lengviau.

3

Ruopas baigė tvarkyti kelių ir kulkšnių raiščius, ir Džonį apvertė aukštielninką. Mėsinėjimas buvo tęsiamas. Anesteziologė paklausė,

kaip jis jaučiasi. Džonis atsakė, jog gerai — kiek, žinoma, įmanoma tokiomis aplinkybėmis. Ji paklausė, ar jis norėtų pasiklausyti įrašo; jis mielai sutiko. Netrukus tyras švelnus Džoanos Baez balsas pripildė operacinę. Ruopas toliau dirbo savo darbą. Džonį apėmė miegas ir jis kiek snūstelėjo. Kai pabudo, operacija tebesitęsė. Veizakas tebesėdėjo ten pat. Džonis kilstelėjo ranką — atseit mato jį, ir Veizakas vėl linktelėjo.

4

Po valandos mėsinėjimas baigėsi. Jį nuvežė į pooperacinę palatą ir sesuo nesiliovė klausinėjusi, kiek jo kojos pirštų ji liečianti. Netrukus Džonis jau galėjo pasakyti.

Įėjo Ruopas, bandito kaukė kyburiavo ant vieno raiščio.

— Na kaip?— paklausė jis.

— Gerai.

— Viskas ėjosi puikiai,— tarė Ruopas.— Aš nusiteikęs optimistiškai.

— Tai gerai.

— Jums šiek tiek paskaudės,— tarė Ruopas.— Gal net smarkokai. Pati terapija iš pradžių teiks jums daug skausmo. Pratinkitės prie to.

— Pratinsiuos prie to,— suniurnėjo Džonis.

— Viso gero,— atsisveikino Ruopas ir išėjo. Matyt, pagalvojo Džonis, skuba sužaisti partijukę vietiniame golfo klube, kol dar ne visai sutemo.

5

Teiks jums daug skausmo.

Apie devintą valandą vakaro vietinis nuskausminimas galutinai nustojo veikęs, ir Džoniui prasidėjo baisūs skausmai. Jam buvo uždrausta judinti kojas be dviejų slaugių pagalbos. Jautėsi taip, lyg keliai būtų apvynioti adatų prismaigstytais diržais ir negailestingai suveržti. Laikas slinko lėčiau net už sraigę. Jis tolydžio dirsčiojo į laikrodį, neabejodamas, kad po paskutinio dirstelėjimo bus praėjusi valanda, ir pamatydavo, jog praėjo tik keturios minutės. Jam atrodydavo, jog nebegalės tverti skausmo daugiau nė minutės, bet ta minutė praeidavo, ir jam vėl atrodydavo, jog nebeištvers daugiau nė minutės.

Jis įsivaizdavo visas tas minutes, sukrautas penkių mylių aukščio stulpeliu tarytum monetos žaidimo automate, ir pati juodžiausia iš visų jo kada nors pergyventų depresijų persirito per jį neskubia vientisa banga, nugramzdindama į gelmę. Jie užkankins jį mirtinai. Jo laukia alkūnių, klubų, kaklo operacija. Terapija. Ramentai, kėdės su ratais, lazdos.

Jums skaudės... pratinkitės prie to.

Ne, pratinkitės jūs patys, mąstė Džonis. *Tik palikite mane ramybėje. Nesiartinkite prie manęs su mėsininkų peiliais. Jei sumanėte šitaip padėti man, nenoriu tokios pagalbos.*

Nesiliaujantis tvinkčiojantis skausmas, varstantis kūną lyg peiliu.

Srovelė, šildanti pilvo apačią.

Jis apsišlapino.

Džonis Smitas pasigręžė veidu į sieną ir pravirko.

6

Praėjus dešimčiai dienų po pirmosios operacijos ir likus dviem savaitėms iki sekančios planinės operacijos, Džonis pakėlė akis nuo Vudvordo ir Bernsteino knygos „Visa prezidento kariauna" ir pamatė tarpduryje Sarą, neryžtingai žiūrinčią į jį.

— Sara,— prabilo jis.— Ar tai tu?

Ji garsiai iškvėpė orą.

— Taip. Tai aš, Džoni.

Jis padėjo knygą ir įsižiūrėjo į ją. Sara vilkėjo dailia žalsva drobine suknele ir laikė surauktą rankinuką priešais save lyg skydą. Į plaukus ji buvo įsipynusi kaspiną, Sarai tai tiko. Džonis pajuto aštrų ir tvinkčiojantį pavydo dūrį — kažin ar tai jos pačios sumanyta, ar to vyriškio, su kuriuo ji gyvena ir miega? Sara buvo labai graži.

— Užeik,— tarė jis.— Užeik ir prisėsk.

Sarai einant per palatą, Džonis ūmai pamatė save jos akimis: išdžiūvęs kaip šiaudas, kūnas susmukęs kėdėje prie lango ir nuslinkęs į vieną pusę, kojos ištiestos ant pagalvėlės, aprengtas ligoninės baltiniais ir pigiu chalatu.

— Kaip matai, aš apsivilkau smokingu,— tarė jis.

— Tu puikiai atrodai.

Ji pabučiavo jį į skruostą ir šimtai prisiminimų ryškiai pažiro nelyginant dviguba kortų kaladė. Ji atsisėdo ant kitos kėdės, sukryžiavo kojas ir timptelėjo suknelės kraštą.

Jie žvelgė vienas į kitą, netardami nė žodžio. Jis matė, kad ji labai jaudinasi. Jei kas nors paliestų jai petį, ji turbūt pašoktų nuo kėdės.

— Nežinau, ar man derėjo ateiti,— tarė ji,— bet aš tikrai šito norėjau.

— Džiaugiuosi, kad atėjai.

Kaip nepažįstami keleiviai autobuse, liūdnai pagalvojo jis. *O tu manei, kad bus kitaip?*

— Tai kaip tu laikaisi?

Jis šyptelėjo.

— Dalyvavau kare. Ar nori pamatyti mūšių randus?

Jis atvertė chalatą aukščiau kelių ir parodė „S" raidės formos pjūvius, jau pradedančius gyti. Jie tebebuvo raudoni, aplinkui — dygsnių punktyras.

— O viešpatie, ką jie tau daro?

— Jie bando vėl surinkti Hamptį Damptį,— tarė Džonis.— Visa karaliaus kariauna, visi karališki daktarai. Taigi, man rodos...

Jis nutilo, jos skruostais riedėjo ašaros.

— Tik nekalbėk šitaip, Džoni,— maldavo ji.— Nekalbėk.

— Atleisk. Aš tiktai... aš norėjau pajuokauti.

O iš tikrųjų? Ar jis norėjo pasijuokti iš savo nelaimės, ar pasakyti: *Ačiū, kad atėjai aplankyti, jie pjausto mane į gabalus?*

— Ir tu dar gali... gali juokauti?

Ji išsitraukė nosinaitę iš rankinuko ir ėmė šluostytis akis.

— Nedažnai. Gal dėl to, kad tave pamačiau... savisaugos instinktas, Sara.

— Ar jie tave ketina išleisti iš čia?

— Kada nors. Tai panašu į varymą pro rikiuotę senais laikais, ar esi skaičius apie tokius dalykus? Jeigu aš likau gyvas po to, kai visi genties indėnai apsvaidė mane tomahaukais, man turėtų grąžinti laisvę.

— Šią vasarą?

— Ne... nemanau.

— Aš labai graužiuos, kad taip atsitiko, — pasakė ji taip tyliai, kad jis vos išgirdo.— Vis mėginu įsivaizduoti, kas būtų buvę... arba kaip viskas būtų pasikeitę... ir tada nebesumerkiu akių. Jei nebūčiau suvalgiusi tos pašvinkusios dešrelės... jei būtum pasilikęs, užuot važiavęs namo...— Ji papurtė galvą ir pažvelgė į jį paraudusiomis akimis.— O kartais man atrodo, kad to negalima pasverti.

Džonis šyptelėjo.

— Dvigubas nulis. Šeimininkas laimi. Ar prisimeni? Sara? Aš priveikiau tą Ratą.

— Taip. Tu išlošei daugiau kaip penkis šimtus dolerių.

Jis pažvelgė į ją tebesišypsodamas, bet dabar jo šypsenoje buvo justi sutrikimas, nuoskauda.

— Ar nori išgirsti šį tą įdomaus? Gydytojai mano, jog aš, ko gero, likau gyvas dėl to, kad vaikystėje turėjau kažkokią galvos traumą. Nors nei aš neprisimenu nieko panašaus, nei mano tėvai. Bet kaskart, kai apie tai pagalvoju, pasąmonėje švysteli Laimės Ratas... ir pakvimpa degančia guma.

— Gal buvai pakliuvęs į autoavariją... — prabilo ji dvejodama.

— Ne, nemanau. Bet, man regis, Ratas buvo perspėjimas... ir aš jo nepaklausiau.

Kiek sutrikusi, ji tarė:

— Nereikia, Džoni.

Jis gūžtelėjo pečiais.

— O galbūt tai įvyko dėl to, kad išgyvenau ketverius laimės metus per vieną vakarą. Bet tu tik pažiūrėk, Sara. — Atsargiai, skausmingai jis nukėlė koją nuo pagalvėlės, sulenkė devyniasdešimt laipsnių kampu, paskui vėl ištiesė ant pagalvėlės. — Gal jiems ir pasiseks vėl suklijuoti Hamptį Damptį. Kai atsibudau, šito padaryti negalėjau, net negalėjau ištiesti kojų taip kaip dabar.

— Ir tu viską *supranti*, Džoni, — pridūrė ji. — Ir *kalbi*. Mes visi manėme, kad... pats žinai.

— Kur gi ne. Džonis ropė.

Vėl įsivyravo tyla, gūdi ir slegianti. Džonis prisiverstinai žvaliai paklausė:

— O tu kaip laikaisi?

— Na... aš ištekėjau. Maniau, tu žinai.

— Man tėtis sakė.

— Jis toks puikus žmogus, — ištarė Sara. Ir ūmai pratrūko: — Aš nebegalėjau ilgiau laukti, Džoni. Pati dabar gailiuosi. Daktarai sakė, kad tu niekad nebeprabusi, kad tu tik trauksies ir trauksies kol... kol užgesi. Net jeigu būčiau žinojusi... — Ji pakėlė į jį akis, tarsi gindamasi. — Net jeigu būčiau žinojusi, Džoni, nemanau, kad būčiau tvėrusi šitiek laukti. Puspenktų metų — ilgas laiko tarpas.

— Taip, žinoma, — sutiko jis. — Pasiutiškai ilgas. Ar nori išgirsti šį tą klaikaus? Paprašiau atnešti ketverių metų žurnalų komplektus, panorau pasižiūrėti, kas numirė. Trumenas. Dženis Džoplin. Džimis Hendriksas — o dieve, kai prisimenu jo atliekamą „Violetinį ūką", negaliu tuo patikėti. Denas Blokeris. Ir tu, ir aš. Mudu užgesome.

— Man taip skaudu dėl šito, Džoni, — beveik pakuždomis ištarė ji. — Velniškai tau prasikaltau. Bet aš tą žmogų myliu, Džoni. Net labai myliu.

— Puiku, juk tai ir yra svarbiausia.

— Jis vadinasi Voltas Hezlitas, ir jis...

— Man būtų maloniau išgirsti apie tavo mažylį, — tarė Džonis. — Manau nepyksti?

— Jis gražuolis, — šypsodamasi tarė ji. — Dabar jam septyni mėnesiai. Jo vardas Denisas, bet vadiname Deniu. Davėm vyro senelės vardą.

— Atsigabenk jį kada. Norėčiau pamatyti.

— Būtinai, — pažadėjo Sara, ir abu dirbtinai nusišypsojo vienas kitam, žinodami, jog nieko panašaus niekad nebus. — Džoni, gal tau ko nors reikia?

Tik tavęs, mieloji. Ir puspenktų prarastų metų.

— Ne, — atsakė jis. — Ar dar mokytojauji?

— Vis dar mokytojauju, bent kol kas.

— Tebeuostai tą nelemtą kokainą?

— Ak, Džoni, tu nepataisomas. Tie patys seni pokštai.

— Tie patys, — sutiko jis, ir vėl tarp jų nukrito tyla tartum kūjo smūgis.

— Ar galėčiau tave lankyti?

— Žinoma, Sara, — tarė jis. — Tai būtų nuostabu.

Jis delsė, nenorėjo, kad jų susitikimas baigtųsi nei šiaip, nei taip; nenorėjo įskaudinti nei jos, nei savęs. Norėjo pasakyti ką nors nuoširdaus.

— Sara, — tarė jis, — tu pasielgei teisingai.

— Iš tiesų? — Ji šyptelėjo, bet burnos krašteliai virpėjo. — Pati nežinau. Viskas atrodo taip žiauru ir... čia jau nieko nepadarysi, taip *neteisinga*. Aš myliu savo vyrą ir savo kūdikį, ir kai Voltas sako, kad vieną gražią dieną mes apsigyvensime gražiausiame Bengoro name, aš juo tikiu. Kai jis sako, kad vieną gražią dieną jis užims Bilo Koeno vietą Atstovų rūmuose, aš ir tuo tikiu. Kai sako, kad vieną gražią dieną prezidentu bus išrinktas kažkas iš Meino valstijos, aš beveik ir tuo tikiu. O kai ateinu čia ir matau vargšes tavo kojas... — Ji vėl buvo bepradedanti verkti. — Jos atrodo lyg apipjaustytos pjūklu ir tu toks *menkas*...

— Ne, Sara, nereikia.

— Tu toks menkas; viskas taip žiauru ir neteisinga, ir aš *negaliu to pakęsti.Negaliu to pakęsti,* nes visa tai labai, labai neteisinga!

— Kartais, manau, nebūna nieko teisingo, — tarė jis. — Toks jau šitas senas negailestingas pasaulis. Bet kartais reikia daryti tai, ką gali, ir imi su tuo susitaikyti. Na, Sara, eik ir būk laiminga. O jei panorėsi matyti mane, ateik bet kada. Atsinešk kribidžo lentą.

— Atsinešiu, — tarė ji. — Atleisk už ašaras. Maža džiaugsmo iš manęs, ar ne?

— Viskas gerai, — atsakė jis šypsodamas. — Turbūt nori atsikratyti to kokaino, mažyte. Antraip nukris nosis.

Ji šyptelėjo.

— Tas pats senasis Džonis, — tarė. Ūmai pasilenkė prie jo ir pabučiavo į lūpas. — Ak, Džoni, greičiau pasveik.

Jis susimąstęs žvelgė į ją, besitaisančią išeiti.

— Na, Džoni?

— Tu jo nepametei, — tarė jis. — Ne, tu tikrai jo nepametei.

— Ko nepamečiau? — Ji nustebusi suraukė kaktą.

— Sutuoktuvių žiedo. Tu jo nepametei Monrealyje.

Jis pakėlė ranką prie kaktos ir pirštais įniko trinti odos lopinėlį viršum dešiniosios akies. Tos rankos šešėlyje pusė jo veido atrodė šviesi, o kita pusė tamsi. Sara vėl pajuto beveik prietaringą

baimę, prisiminė Džekilio—Haido kaukę, kuria jis ją kitados išgąsdino. Jiedu su Voltu praleido medaus mėnesį Monrealyje, bet iš kur Džonis tai sužinojo? Nebent jam bus pasakęs Herbertas. Taip, tikriausiai taip ir yra. Bet tiktai ji ir Voltas žinojo, kad ji kažkur viešbutyje pradangino sutuoktuvių žiedą. Niekas šito nesužinojo, nes prieš išvažiuojant namo jis nupirko jai kitą žiedą. Ji gėdijosi kam nors prisipažinti, net savo motinai.

— Iš kur tu...

Džonis smarkiai suraukė antakius, paskui šyptelėjo jai. Jo ranka nuslydo nuo kaktos ir nukrito į kitos rankos delną.

— Žiedas buvo kiek platokas, — toliau kalbėjo jis. — Tu pakavai daiktus, ar nebepameni, Sara? Jis buvo išėjęs kažko nupirkti, o tu krovei daiktus. Jis buvo išėjęs pirkti... pirkti... nežinau ko. Ten tylos zona.

Tylos zona?

— Jis buvo išėjęs į madingą parduotuvę ir pripirko glėbį absurdiškų daikčiukų suvenyrams. Juoko pagalvėlių ir panašių niekniekių. Bet, Džoni, iš kur tu gali žinoti, kad aš pamečiau žie...

— Tu krovei daiktus. Žiedas buvo per didelis, jis smukčiojo. Tu nusprendei sumažinti jį, kai sugrįši. Bet tuo momentu tu... tu... — Antakiai vėl ėmė rauktis, bet jo veidas bematant nušvito. Jis nusišypsojo jai. — Tu prikimšai jį tualetinio popieriaus!

Dabar dėl baimės nekilo jokių abejonių. Ta baimė lėtai teliuskavo skrandyje tarytum šaltas vanduo. Sara ranka suspaudė savo kaklą ir įsistebeilijo į jį lyg užhipnotizuota. *Jo žvilgsnis toks pat kaip anąnaktį, kai jis aplošė Ratą, toks pat šaltas ir kupinas linksmumo. Kas tau atsitiko, Džoni? Kas tu esi?* Jo akių žydruma patamsėjo ir pasidarė veik violetinė, jo mintys, rodės, klaidžioja kažkur toli toli. Ji pajuto norą bėgti. Net pati palata, atrodė, tamsėja, sakytum jis būtų perplėšęs realybės uždangą, sutraukęs saitus tarp praeities ir dabarties.

— Jis nuslydo tau nuo piršto, — tarė Džonis. — Tu dėjai vyro skutimosi reikmenis į vieną iš šoninių kišenių ir tada jis nuslydo. Tu iškart to nepastebėjai, tad manei, kad jis kur nors kambaryje. — Jis nusijuokė, bet tai buvo šaižus, metalinis, skubrus juokas — nė iš tolo nepanašus į įprastinį Džonio juoką — toks šaltas... šaltas. — Dievaži, judu apvertėte aukštyn kojomis visą kambarį. Bet žiedą jau buvote supakavę. Jis ir dabar to lagamino šoninėje kišenėje. Visą laiką ten buvo. Nueik į mansardą ir pasižiūrėk. Pamatysi, Sara.

Už sienos, koridoriuje, kažkas išmetė ir sudaužė stiklinę vandens ar kokį kitą indą ir nustebęs keiktelėjo. Džonis žvilgtelėjo to garso link, jo akys nusigiedrijo. Paskui atsigręžė į Sarą ir, pamatęs suakmenėjusį jos veidą ir išplėstas akis, sunerimęs suraukė antakius.

— Kas yra? Ar aš ką nors negero pasakiau, Sara?

— Iš kur tu visa tai žinai? — kuždėjo ji. — Kaip tu gali žinoti šitokius dalykus?

— Pats nežinau, — prisipažino jis. — Paklausyk, Sara, aš atsiprašau, jeigu...

— Turiu eiti, Džoni. Denis paliktas su aukle.

— Gerai, Sara. Atleisk, kad taip sujaudinau tave.

— Iš kur tu sužinojai apie mano žiedą, Džoni?

Jis tik papurtė galvą.

7

Pusiaukelėje, einant pirmojo aukšto koridoriumi, jos skrandyje kažkas pradėjo verstis. Ji suskubo į moterų tualetą pačiu laiku. Užsidarė kabinoje ir pradėjo lupti ožius. Paskui rankomis užčiaupė burną, norėdama sulaikyti tai, kas veržėsi ištrūkti — juoką, o galbūt ir šauksmą. Tamsoje atrodė, jog pasaulis svyra tarsi kokia lėkštė. Tarsi kažkieno pasuktas Laimės Ratas.

8

Denį ji buvo palikusi pas ponią Leibel, tad grįžus namas pasirodė tykus ir tuščias. Siaurais laiptukais ji užlipo į mansardą, pasuko jungiklį ir įsižiebė dvi plikos, siūbuojančios lemputės. Jų bagažas buvo sukrautas viename kampe, Monrealio žymekliai taip ir liko nenuplėšti nuo oranžinių lagaminų šonų. Trijų lagaminų. Ji atidarė vieną, apčiupinėjo elastingas šonines kišenes, bet nieko nerado. Nerado nei antrame. Nei trečiame.

Ji giliai atsiduso. Jautėsi kvailai ir šiek tiek nusivylusi, bet jai kiek palengvėjo. Smarkiai palengvėjo. Žiedo nėra. Gaila, Džoni. Nors, kita vertus, nė kiek negaila. Tai jau būtų buvę antgamtiška.

Sara pradėjo stumdyti lagaminus atgal, tarp aukštos rietuvės senų Volto koledžo vadovėlių ir toršero, kurį apvertė patrakęs kaimynės šuo ir kurio Sara niekaip nesiryžo išmesti. Bet kai ji šluostėsi dulkėtas rankas, taisydamasi išeiti, tykus balselis giliai širdyje vos girdimai sukuždėjo: *Prabėgom, pakniopstom — argi tai ieškojimas? Nejau tu tikrai nenori nieko rasti, Sara?*

Ne. Ne, ji tikrai nenorėjo nieko rasti. Ir jei tas gležnas balselis manė, jog ji vėl ims kniaustis po tuos lagaminus, jam ne visi namie. Ji jau penkiolika minučių vėlavo pasiimti Denį, Voltas parsives pietų vieną iš firmos vadovų (tai be galo svarbu), ir ji dar turi atrašyti laišką Beti Hekman — po taikos korpuso Ugandoje Beti tuoj ištekėjo už nepaprastai turtingo arklių augintojo iš Kentukio sūnaus. Be to, jai dar reikės išplauti abi vonias, susitvarkyti

plaukus ir išmaudyti Denį. Darbų tikrai per akis, kad dar galima būtų kuistis šitoje tvankioje, purvinoje mansardoje.

Bet ji vėl ištraukė visus tris lagaminus ir šįkart apieškojo šonines kišenes labai kruopščiai; tikrindama kiekvieną klostę, trečio lagamino kamputyje rado savo sutuoktuvių žiedą. Pakėlė prieš lemputės šviesą ir perskaitė vidinėje pusėje išgraviruotą įrašą, tokį pat šviežią kaip ir tą dieną, kai Voltas užmovė žiedą jai ant piršto: VOLTERIS IR SARA HEZLITAI — 1972, LIEPOS 9.

Sara ilgai žiūrėjo į jį.

Paskui pastatė lagaminus į vietą, užgesino šviesą ir nulipo žemyn. Nusivilko drobinę suknelę, visą dulkėtą, apsimovė kelnes ir lengvą palaidinę. Tada nuėjo į gretimą kvartalą ir pasiėmė iš ponios Leibel sūnų. Grįžusi namo, Sara paliko Denį svetainėje, kur jis energingai šliaužiojo, kol ji ruošė mėsos kepsnį ir skuto bulves. Įdėjusi mėsą į orkaitę, ji kyštelėjo galvą į svetainę. Denis buvo užmigęs ant kilimo. Sara pakėlė jį ir paguldė į lovelę. Paskui sukruto valyti tualetų. Bet nepaisant visų darbų, nepaisant artėjančios pietų valandos, žiedas neišėjo jai iš galvos. Džonis viską žinojo. Ji net galėtų tiksliai pasakyti tą akimirką, kai jis viską sužinojo: kai pabučiavo jį prieš išeidama.

Mintis apie Džonį sukėlė silpnumą ir keistą nerimą, nors ji nebuvo tikra kodėl. Viskas susijaukė. Kreiva jo šypsenėlė, tokia pažįstama; jo kūnas, taip siaubingai pakitęs, sumenkęs ir bado nualintas; jo plaukai, pažadinę tiek prisiminimų, dabar atrodė it priklijuoti prie galvos ir taip rėžė akį. Ji norėjo jį pabučiuoti.

„Liaukis",— burbtelėjo pati sau. Jos veidas vonios kambario veidrodyje atrodė svetimas. Paraudęs, įkaitęs ir — geriau drąsiai sutikti su tuo — nuožmus, geidulingas.

Ranka sugniaužė žiedą kelnių kišenėje ir beveik — nors nevisiškai — dar nespėjusi susivokti, ką ketina daryti, Sara įmetė jį į vaiskų, melsvą klozeto vandenį. Viskas išblizginta, tad jeigu poną Tričisą iš firmos „Baribo, Tričisas, Muehausas ir Gendronas" per vakarienę prispirs reikalas čia apsilankyti, jo neturėtų užgauti kažkoks neryškus žiedelis klozete. Nors kas žino, kiek kliūčių gali pasitaikyti jaunam vyriškiui kopiant į šlovės viršūnes? Ir apskritai niekas nieko nežino šiame pasaulyje.

Žiedas negarsiai pliumptelėjo ir, tingiai vartydamasis, palengva nugrimzdo vaiskiame vandenyje. Ji lyg ir išgirdo dzingtelint, kai žiedas stuktelėjo į keramikinį dugną, bet jai, matyt, paprasčiausiai tik pasidingojo. Smilkiniai tvinkčiojo. Mansardoje buvo tvanku, trošku, tvoskė pelėsiais. Bet Džonio bučinys buvo saldus. Svaiginamai saldus.

Prieš pagalvodama ką daro (štai ir vėl), ji ištiesė ranką ir nuleido vandenį. Vanduo nugarmėjo šniokšdamas. Garsiau nei pa-

prastai. O gal taip tik atrodė, nes ji stipriai užmerkė akis. Kai atsimerkė, žiedo nebebuvo. Jau kartą jį buvo praradusi, dabar prarado antrąsyk.

Ūmai pakirto kojas, ji prisėdo ant vonios krašto ir užsidengė rankomis veidą. Degte degantį veidą. Ji nebenori sugrįžti ir vėl pamatyti Džonį. Ne, tai neprotinga mintis. Sara pasijuto prislėgta. Voltas parsives namo savo šefą, o ji turi butelį „Mondavio" ir mėsos kepsnį, dėl kurio smarkiai nukentėjo šeimos biudžetas; štai apie ką ji turi galvoti. Ir apie tai, kad ji visa širdimi myli Voltą, ir kad lovelėje miega Denis. Ji turi galvoti apie tai, kad jeigu jau kartą pasirinkai kelią šitame beprotiškame pasaulyje, turi juo ir eiti. Ir ji daugiau nebegalvos apie Džonį Smitą ir kreivą, kerinčią jo šypseną.

9

Vakarienė tąkart pranoko lūkesčius.

DEŠIMTAS SKYRIUS

1

Daktaras išrašė Verai hidrodiuralio — kraujo spaudimą mažinančių vaistų. Kraujo spaudimo jie nenumušė („neverti nė cento", mėgo ji rašyti laiškuose), ir nuo jų Vera pajuto dar didesnę negalę. Pertraukusi dulkių siurbliu grindis, gaudavo atsisėsti ir pailsėti. Užlipusi laiptais, gaudavo pastovėti ir atgauti kvapą lyg šunelis tvankią rugpjūčio popietę. Jeigu ne Džonio prašymai rūpintis savimi, iškart būtų išmetusi piliules pro langą.

Gydytojas jai paskyrė kitokių vaistų, bet jos širdis imdavo taip daužytis, jog ji nustojo juos vartojusi.

— Mes visi ieškome ir klystame,— pasakė gydytojas.— Vis tiek surasime vaistą, kuris jums padės. Nenusiminkite, Vera.

— Aš nenusimenu,— atsakė Vera.— Aš tikiu Išganytoju.

— Taip, taip, žinoma. Tas irgi padeda.

Birželio pabaigoje gydytojas paskyrė hidrodiuralį kartu su aldometu — didelėmis, geltonomis, brangiomis, koktaus skonio piliulėmis. Kai ji pradėjo gerti abu vaistus išsyk, atrodė, kad ją varo šlapintis kas penkiolika minučių. Prasidėjo galvos skausmai. Imdavo smarkiai plakti širdis. Gydytojas pasakė, kad kraujospūdis vėl normalus, bet ji tuo netikėjo. Ir išvis, ko verti tie daktarai? Tik pažiūrėkit, ką jie daro jos Džoniui: pjausto jį lyg kokie mė-

sininkai, jau tris kartus operavo, ir atrodo jis kaip pabaisa — vienos siūlės ant rankų, ant kojų, ant kaklo, ir vis tiek negali pajudėti be invalido vežimėlio. Visai kaip senoji ponia Silvestra. Jeigu kraujospūdis sumažėjo, tai kodėl ji visą laiką taip prastai jaučiasi?

— Tavo kūnui reikia laiko priprasti prie gydymo,— tarė Džonis.

Pirmą liepos šeštadienį tėvai atvažiavo pabūti su juo per savaitgalį. Džonis ką tik buvo parvežtas iš hidroterapijos procedūrų ir atrodė pabalęs, išvargęs. Abiejose rankose jis laikė po švino rutuliuką: kalbėdamas su tėvais, jis čia juos pakeldavo, čia nuleisdavo — mankštino alkūnes, stiprino bicepsus ir tricepsus. Taip gyjantys randai, kurie ėjo nuo alkūnių veik iki pačių riešų, plėtėsi ir traukėsi.

— Pasikliauk viešpačiu, Džoni,— tarė Vera.— Iš šitų kvailiojimų jokios naudos. Pasikliauk viešpačiu, ir jis išgydys tave.

— Vera. . .— pradėjo Herbertas.

— Nesikišk.— Tai *kvailiojimai!* Argi Biblijoje neparašyta: prašykite, ir bus duota, belskite, ir bus atidaryta? Nereikia man tų šėtono vaistų, o mano berniuko tegu nebekankina šitie daktarai. Tai neteisinga, tai nieko nepadeda, ir pagaliau tai *nuodėmė!*

Džonis padėjo švino rutuliukus ant antklodės. Jo rankų raumenys virpėjo. Jautė, kaip maudžia skrandį, išseko jėgos, ir staiga jį pagavo tūžmas ant motinos.

— Viešpats padeda tiems, kurie patys sau padeda,— tarė jis.— O tau, mama, nereikia krikščionių dievo. Tau reikia džino, kuris iššoktų iš butelio ir įvykdytų tris tavo norus.

— Džoni!

— Bet tai tiesa.

— Tai vis tie daktarai pripūtė tau į galvą! Visas tas nesąmonęs!— Jos lūpos drebėjo, akys išsiplėtė, bet ašarų neištryško.— Viešpats prikėlė tave iš komos, Džoni, kad įvykdytum jo valią. O tie kiti, jie tik. . .

— Tie kiti mėgina vėl pastatyti mane ant kojų, kad likusį gyvenimą nereikėtų vykdyti viešpaties valios, važinėjant invalido vežimėliu.

— Tik nesiginčykit,— įsiterpė Herbertas.— Šeimoje nedera ginčytis.— Ir uraganams nedera siautėti, bet jie siautėja kasmet, tad ką jis besakytų, barnio nebeišvengsi. Uraganas artėjo.

— Jeigu tu pasikliausi viešpačiu, Džoni. . .— Toliau varė savo Vera, tarytum Herberto čia nė nebūtų.

— Aš nebepasikliauju niekuo.

— Man skaudu girdėti tai,— tarė Vera.— Šėtono tarnų pilna visur. Jie stengsis nukreipti tave nuo tikrojo pašaukimo. Ir, atrodo, jiems neprastai sekasi.

— O tu žūt būt stengiesi išpūsti visa tai iki... iki amžinybės?

Jei nori, paaiškinsiu tau, kas čia įvyko: kvailas sutapimas, pora vaikėzų nesuvaldė automobilių ir pavertė mane faršu. Ar žinai, ko aš noriu, mama? Aš noriu išeiti iš čia. Tik tiek. Ir dar noriu, kad tu gertum vaistus ir... ir vėl pajustum žemę po kojom. Tik tiek.

— Aš išeinu. — Ji atsistojo. Išbalęs veidas persikreipė. — Melsiuos už tave, Džoni.

Jis žvelgė į motiną, bejėgis, priblokštas ir nelaimingas. Jo pykčio nebeliko. Visą buvo išliejęs motinai.

— Nenustok naudojusi vaistų! — beveik riktelėjo Džonis.

— Aš melsiuos, kad tu praregėtum.

Ji išėjo iš palatos akmeniniu veidu.

Džonis bejėgiškai pasigręžė į tėvą.

— Geriau būtum šito nesakęs, Džoni, — atsiduso Herbertas.

— Aš pavargau. Tai, ką šneku, nebereiškia mano minčių. Nei mano nuotaikos.

— Taigi, — teištarė Herbertas. Lyg ir norėjo dar kažką pasakyti, bet susilaikė.

— Ar ji vis dar ketina važiuoti į Kaliforniją, į tą skraidančių lėkščių simpoziumą, ar kaip jis ten vadinasi?

— Taip. Bet ji dar gali apsigalvoti. Nežinai, ką ji sumanys rytoj, o prieš akis dar visas mėnuo.

— Turėtum ką nors daryti.

— Nejaugi? O ką? Uždaryti į beprotnamį? Užrakinti duris?

Džonis papurtė galvą.

— Nežinau. Bet, man regis, laikas apie tai rimtai susimąstyti, užuot apsimetinėjus, kad tai tavęs neliečia. Ji ligonė. Turėtum tai matyti.

Herbertas garsiai tarė:

— Ji buvo sveika iki tavo...

Džonis krūptelėjo, lyg būtų gavęs antausį.

— Klausyk, Džoni, atleisk, aš ne tą norėjau pasakyti.

— Gerai, tėti.

— Ne, tikrai nenorėjau. — Herberto veidas buvo labai nelaimingas. — Klausyk, aš turiu eiti pažiūrėti, ką ji veikia. Turbūt visiems dalija lapelius koridoriuose.

— Gerai.

— Džoni, pasistenk tai pamiršti ir galvok apie pasveikimą. Ji labai myli tave, aš irgi. Nesmerk mūsų.

— Ne. Viskas puiku, tėti.

Herbertas pabučiavo Džonį į skruostą.

— Reikia jos ieškoti.

— Žinoma.

Herbertas išėjo. Likęs vienas Džonis atsikėlė ir nusvirduliavo tris žingsnius nuo vežimėlio iki lovos. Nedaug. Bet vis šis tas.

Pradžia. Jis daug skaudžiau nei manė tėvas graužėsi dėl nuoskaudos motinai. Graužėsi, nes vis stiprėjo keista nuojauta, jog motina neilgai begyvens.

2

Vera atsisakė gydytis. Herbertas mėgino ją įšnekinti, paskui palenkti meilikavimu, galų gale priversti. Tuščiai. Ji parodė jam „bendraminčių Jėzuje" laiškus, prikeverzotus ir pilnus klaidų, vienu balsu pritariančius Veros nuomonei ir žadančius melstis už ją. Vienas laiškas buvo nuo kažkokios ledi iš Rod Ailendo, taip pat gyvenusios fermoje Vermonte ir laukusios pasaulio pabaigos (kartu su neatskiriamu špicu Očiu). „DIEVAS yra geriausias vaistas, — rašė toji ledi, — prašyk DIEVO, ir BŪSI PAGYDYTA, o ne tų, kurie ozurpavo dievo galybę tie ir susargdina vėžiu šitame šėtono pasaulyje su savo šėtonišku kišimusi į kiekvieną, kurį operavo, kad ir glandus, anksčiau ar vėliau jie susargdina vėžiu, tai prašyk DIEVO, melskis DIEVUI, sujunk savo valią su DIEVO VALIA, ir BŪSI PAGYDYTA".

Herbertas pakalbėjo su Džoniu telefonu, kitą dieną Džonis paskambino motinai ir atsiprašė, kad buvo toks šiurkštus jai. Jis nuolankiai prašė ją pradėti vėl vartoti vaistus — vardan jo. Vera atleido jam, bet gydytis atsisakė. Jei viešpats panorės, kad ji vaikščiotų šia žeme, jis ir pasirūpins, kad ji dar vaikščiotų. O jeigu viešpats panorės pasišaukti ją, tai jis taip ir padarys, net jeigu ji ir išgertų po statinę piliulių kasdien. Tai buvo geležinis argumentas, ir Džonis tegalėjo atsikirsti vieninteliu teiginiu, katalikų ir protestantų vieningai atmetamu aštuoniolika šimtmečių: kad viešpats išreiškia savo valią per žmogaus protą taip pat, kaip ir per žmogaus dvasią.

— Mama, — tarė jis, — negi tau nebuvo kilusi mintis, kad viešpats išreiškė savo valią kažkuriam daktarui, ir tas išrado vaistus, kad tu ilgiau gyventum? Nejau tu nenori apsvarstyti šitos idėjos?

Tarpmiestiniai pasikalbėjimai ne per daug tinka teologiniams disputams. Vera padėjo ragelį.

Kitą dieną į Džonio palatą atėjo Meri Mišo, padėjo galvą ant jo lovos ir pravirko.

— Na jau, na, — sunerimo Džonis. — Kas čia dabar? Ar kas blogo nutiko?

— Mano berniukas, — kūkčiodama ištarė ji. — Mano Markas. Jį išoperavo ir viskas taip, kaip jūs sakėte. Jis gerai jaučiasi. Jis vėl regės nesveikąja akimi. Ačiū dievui.

Ji apkabino Džonį, jis irgi priglaudė ją kiek leido jėgos. Jausdamas ant skruostų šiltas jos ašaras, jis pagalvojo, kad tai, kas jam atsitiko, ne taip jau blogai. Gal kai kuriuos dalykus įmanoma

dar kartą pasakyti, pamatyti ar atrasti iš naujo. Net galimas daiktas, kad aukščiausiasis išreiškia savo valią per jį, nors jam pačiam dievo sąvoka buvo miglota ir sunkiai apibrėžiama. Jis glostė Meri, sakė, kad jis labai džiaugiasi. Kartu priminė, kad operavo Marką ne jis, o pats net gerai nepamena, ką jai yra pasakęs. Netrukus ji išėjo šluostydamasi akis, palikdama Džonį vieną su savo mintimis.

3

Rugpjūčio pradžioje Džonį aplankė Deivis Pelsenas. Klivz Milzo vidurinės mokyklos direktoriaus pavaduotojas buvo neaukštas, tvarkingas vyriškis — jis nešiojo akinius su storais stiklais ir be paliovos keitė ryškių spalvų sportinius švarkus. Iš visų žmonių, atėjusių lankyti Džonio tą, rodos nesibaigiančią septyniasdešimt penktųjų vasarą, Deivis atrodė mažiausiai pasikeitęs. Galvoje buvo atsiradę daugiau žilų plaukų, bet tik tiek.

— Na, kaip jūs laikotės? Iš tikrųjų? — paklausė Deivis, užbaigus pasisveikinimo ceremoniją.

— Pusėtinai, — atsakė Džonis. — Galiu vaikščioti vienas, jei nepadauginu. Galiu nuplaukti šešis ratus baseine. Kartais užeina galvos skausmai, nors sienomis lipk, bet daktarai sako, kad jie gali kartotis dar kurį laiką. Gal ir visą likusį mano gyvenimą.

— Ar nieko, jei paklausiu kai ko asmeniško?

— Jei norite paklausti, ar dar būna erekcijų, — išsišiepė Džonis, — atsakysiu teigiamai.

— Malonu tai išgirsti, bet aš norėjau paklausti apie pinigus? Ar išsimokėsite už viską?

Džonis papurtė galvą.

— Išgulėjau ligoninėje mažne penkerius metus. Nebent Rokfeleris galėtų už juos susimokėti. Mano tėvas su motina priprašė, kad mane įrašytų į kažkokią valstybės finansuojamą programą. Visiška nelaimė ar kažkas panašaus.

Deivis linktelėjo galva.

— Ypatingų nelaimių programa. Aš taip ir maniau, Džoni, bet kaip jie išsuko jus nuo valstybinės ligoninės? Ten tai jau pragaras.

— Tuo pasirūpino daktaras Veizakas ir daktaras Braunas. Jų ir didžiausias nuopelnas, kad vėl atvirtau žmogumi. Juk aš buvau... bandymų triušis, kaip sako daktaras Veizakas. Kiek mes dar galėsim išlaikyti šį komos būsenon patekusį vyruką, kad nepradėtų visiškai vegetuoti? Fizioterapijos brigada dirbo su manim dvejus pastaruosius metus, kai buvau komos būsenoje. Man leido megavitaminus... mano užpakalis vis dar atrodo kaip po raupų. Ne dėl to, kad jie būtų įsitikinę būtent mano atsipeikėjimu. Beveik nuo tos dienos, kai šičia patekau, buvo manoma, jog aš priėjau paskutinę ribą. Tai, kas man

čia buvo daroma, Veizakas pavadino „atkakliu gyvybės palaikymu". Jo nuomone, tai teikia medžiagos atsakymui į visą kritiką dėl gyvybės palaikymo, kai nebėra vilties pasveikti. Žodžiu, jie nebebūtų galėję toliau eksperimentuoti su manimi, jei būčiau buvęs perkeltas į valstybinę ligoninę, todėl ir laikė mane čia. Galiausiai jie būtų nebesiterlioję su manimi ir tada būčiau atsidūręs valstybinėje ligoninėje.

— Kur daugių daugiausia gali tikėtis, kad tave kas šešios valandos apvers ant kito šono, kad nesusidarytų pragulų, — tarė Deivis. — O jeigu pabustumėte aštuoniasdešimtaisiais, primintumėte krepšio ornamentą.

— Atrodo, aš jau ir taip pavirtau krepšiu, — atsakė Džonis ir lėtai pakraipė galvą. — Man regis, jei kas nors pasiūlytų dar vieną operaciją, aš nebeištverčiau. Ir šiaip juk turėsiu šlubuoti ir niekados negalėsiu visiškai pasukti galvos į kairę.

— Kada jie žada jus paleisti?

— Jei dievas duos, po trijų savaičių.

— Ir kas tada?

Džonis gūžtelėjo pečiais.

— Manau, važiuosiu namo. Į Pounelą. Mano motina kaip tiktai išvyksta į Kaliforniją. . . religiniais reikalais. Mudu su tėčiu galėsime susipažinti iš naujo. Gavau laišką nuo vieno stambaus literatūros agento Niujorke. . . aišku, ne nuo jo paties, o nuo padėjėjo. Jie mano, kad iš to, kas man nutiko, galėtų išeiti knyga. Aš turbūt mėginsiu parašyti du ar tris skyrius ir knygos planą, gal tam vyrukui ar jo padėjėjui pavyks juos parduoti. Pinigų man velniškai reikėtų, kalbu rimtai.

— Ar iš spaudos niekas nesidomėjo jumis?

— Na, tas vaikinas iš Bengoro „Deili Njuz", kuris parašė pirmą kartą. . .

— Braitas? Jis gerai rašo.

— Jis norėtų atvykti į Pounelą tada, kai aš ištrūksiu iš čia, ir parašyti apybraižą. Tas vaikinas man patinka, bet šiuo metu aš laikausi toliau nuo jo. Čia man nekvepia pinigais, o dabar, tiesą sakant, tik jų ir dairausi. Pasisiūlyčiau dalyvauti televizijos laidoje „Klok visą tiesą", jei būčiau tikras, kad gausiu už tai du šimtus dolerių. Mano tėvų santaupos baigėsi. Jie pardavė automobilį ir nusipirko kledarą. Tėtis antrąkart užstatė namą, nors buvo manęs pasitraukti nuo darbų, parduoti namą ir gyventi iš gautų pinigų.

— Ar negalvojate vėl grįžti mokytojauti?

Džonis pakėlė akis.

— Ar tai pasiūlymas?

— O kas gi dar?

— Esu dėkingas, — tarė Džonis. — Bet aš nespėsiu atsigauti iki rugsėjo, Deivi.

— Aš nekalbu apie rugsėjį. Turbūt prisimenate tą Streford, Saros draugę? — Džonis linktelėjo. — Taigi, dabar ji Ana Biti ir ruošiasi gimdyti gruodžio mėnesį. Tad mums reikės anglų kalbos mokytojo antram semestrui. Tvarkaraštis patogus. Keturios klasės, vienas seminaras aukštesnėms klasėms, dvi laisvos dienos.

— Ar rimtai siūlote, Deivi?

— Rimtai.

— Tai pasiutusiai šaunu iš jūsų pusės, — kimiai tarė Džonis.

— Bala jo nematė, — atsakė Deivis. — Jūs buvote pasiutusiai geras mokytojas.

— Ar galėčiau porą savaičių pagalvoti?

— Iki spalio pirmos, jei norite, — sutiko Deivis. — Manau, kad turėsite laiko ir padirbėti prie savo knygos. Jei atsirastų tokia galimybė.

Džonis linktelėjo.

— Be to, jūs ir pats gal nenorėsite per ilgai užsibūti Pounele, — tarė Deivis. — Galbūt jūs jausitės ten. . .nepatogiai.

Žodžiai buvo besiveržią Džoniui iš lūpų, bet jis prisivertė juos nuryti.

Ne per ilgai, Deivi. Matote, šiuo metu motinos smegenyse vyksta irimo procesas. Ji nesinaudoja ginklu. Ją ištiks insultas. Mirs, nesulaukusi Kalėdų, jei mudu su tėvu neįkalbėsime jos vėl gerti vaistus, bet nemanau, kad mums pavyks. Ir aš iš dalies prisidedu prie šito — kiek, nė pats nežinau. Neturiu noro žinoti.

Jis tepasakė:

— Naujienos greit sklinda, tiesa?

Deivis gūžtelėjo pečiais.

— Aš supratau iš Saros, kad jūsų motina turi problemų. Ji jas įveiks, Džoni. Tuo tarpu pagalvokite apie mano pasiūlymą.

— Pagalvosiu. Tiesą sakant, sutinku jau dabar. Būtų gera vėl dėstyti. Grįžti prie normalaus gyvenimo.

— Jūs man patinkate, — tarė Deivis.

Kai jis išėjo, Džonis atsigulė į lovą ir žiūrėjo pro langą. Jautėsi labai pavargęs. *Grįžti prie normalaus gyvenimo.* Jam kažkodėl neatrodė, kad tai iš tikrųjų įvyks.

Jis jautė, kaip įsiskausta galva.

4

Žinia, kad Džonis Smitas atsibudo iš komos, įgavęs kažkokių nepaprastų savybių, galų gale pateko į laikraštį ir straipsnis apie tai atsidūrė pirmajame puslapyje su Deivido Braito pavarde. Tai įvyko mažiau kaip savaitė prieš Džoniui išeinant iš ligoninės.

Jis gulėjo aukštielninkas ant demblio fizioterapijos kabinete.

Jam ant pilvo buvo uždėtas dvylikos svarų rutulys. Jo fizioterapeutė, Eilina Meigaun, stovėjo greta ir skaičiavo atsisėdimus. Jam reikėjo padaryti dešimt ir jis kaip tik grūmėsi su aštuntuoju. Veidu žliaugė prakaitas, gyjantys randai jo kakle pasidarė skaisčiai raudoni.

Eilina buvo mažutė, paprasta moteriškaitė, stangraus it sukta virvutė kūno, gilių žalių su rusvais taškeliais akių, su puošnia vilnijančių rudų plaukų kupeta. Džonis kartais vadindavo ją — kiek suirzęs, bet kartu ir sužavėtas — pačiu mažiausiu pasaulyje budeliu. Įkalbinėdama, pataikaudama ir įsakinėdama ji pasiekė, kad prie lovos prikaustytas pacientas, vos pakeliantis vandens stiklinę, atvirto žmogumi, kuris gali vaikščioti be lazdos, triskart prisitraukti ant skersinio ir apiplaukti ligoninės baseiną per penkiasdešimt tris sekundes — rekordas ne olimpinis, bet vis tiek neprastas. Ji buvo netekėjusi ir gyveno dideliame name Oldtaune Centrinėje gatvėje su keturiomis savo katėmis. Ji buvo kieta kaip titnagas ir nepripažino atsakymo „ne".

Džonis, netekęs jėgų, atvirto ant nugaros.

— Nebegaliu, — dusdamas sušvokštė jis. — Ak, Eilina, nebeturiu daugiau jėgų.

— Kelkit, vyruti! — šūktelėjo ji šaižiu balsu, kuriame buvo justi sadistiškai gera nuotaika. — Kelkit! Kelkit! Dar trys kartai, ir būsite užsidirbęs kokos buteliuką!

— Duokite man dešimties svarų rutulį, ir aš išstenėsiu du.

— Dešimties svarų rutulys bus įrašytas į Gineso rekordų knygą kaip didžiausia pasaulyje medicininė žvakutė, jeigu neatsisėsite man tris kartus. Kelkit!

— Uuuuuh! — iškošė Džonis, atsisėsdamas aštuntą kartą. Žnektelėjo atgal, paskui vėl atsisėdo.

— Bravo! — sušuko Eilina. — Na dar vieną, dar vieną!

— OOOchbarrabork! — išrėkė Džonis, ir atsisėdo dešimtą kartą. Jis susmuko ant demblio ir rutulys nuriedėjo į šalį. — Aš gavau trūkį, galite džiaugtis, visos mano žarnos atsikabino ir plūduriuoja viduriuose, aš iškelsiu jums bylą, prakeikta harpija.

— Jėzau, kas per vaikas, — tarė Eilina, tiesdama jam ranką. — Tai niekai lyginant su tuo, ką esu sumaniusi kitam seansui.

— Pamirškite tai, — tarė Džonis. — Kitą kartą aš tik plaukiosiu. . .

Džonis žiūrėjo į ją, jo veide atsispindėjo didėjanti nuostaba. Ranka spaudė jos riešą vis stipriau, iki skausmo.

— Džoni? Kas atsitiko? Sutraukė raumenis?

— Negali būti, — negarsiai tarė Džonis.

— *Džoni?*

Jis tebespaudė jos riešą, žiūrėdamas į akis išsiblaškiusiu, svajingu žvilgsniu, nuo kurio jai darėsi nejauku. Žinia, ji buvo girdėjusi šį bei tą apie Džonį Smitą, bet blaivus jos škotiškas pragmatizmas ignoravo tuos tauškalus. Sklido gandas, esą jis išpranašavęs, jog

Meri Mišo berniukas bus sveikas dar tada, kai gydytojai nebuvo visiškai įsitikinę, ar verta ryžtis rizikingai operacijai. Kitas gandas buvo susijęs su daktaru Veizaku; neva Džonis pasakęs jam, kad jo motina ne mirusi, o gyvena kažkur Vakarų pakrantėje kita pavarde. Eilina Meigaun buvo tikra, jog tai akių dūmimas, tokio pat lygio kaip religiniai žurnalai ar sentimentalūs romaniūkščiai, kuriuos seserys ryte rydavo per budėjimus. Bet dabar jo žvilgsnis sukėlė baimę. Atrodė, tarytum jis būtų matęs ją kiaurai.

— Džoni, kas jums? — Jie buvo vienudu fizioterapijos kabinete. Didžiulės dvivėrės durys, kuriose buvo įstatyti matiniai stiklai, skyrė juos nuo baseino patalpos.

— Štai kaip, — tarė Džonis. — Jūs geriau. . . ne, dar nevėlu. Pats laikas.

— Apie ką jūs šnekate?

Jis ūmai atitoko. Paleido jos ranką. . . bet buvo spėjęs taip spustelėti, kad išorinėje pusėje buvo palikę baltos žymės nuo spaudimo.

— Skambinkite ugniagesiams, — tarė jis. — Jūs pamiršote išjungti degiklį. Pradeda degti užuolaidos.

— Ką. . ?

— Nuo degiklio užsiliepsnojo pašluostė, o nuo pašluostės — užuolaida, — nekantriai tarė Džonis. — Kuo greičiau kvieskite ugniagesius. Nejau norite, kad jūsų namas sudegtų?

— Džoni, jūs negalite žinoti. . .

— Nesvarbu, ko aš negaliu žinoti, — atšovė Džonis, griebdamas ją už alkūnės. Jis tempte ištempė ją pro duris. Džonis smarkiai raišavo kaire koja — kaip visada, kai būdavo pavargęs. Jie perėjo baseino patalpą, kulniukai dusliai kaukšėjo plytelėmis, pasuko pirmojo aukšto koridoriumi ir nusileido į seserų postą. Už pertvaros dvi seserys gurkšnojo kavą, o trečia, užgulusi telefoną, pasakojo kažkam kitame laido gale, kaip ji pertvarkė savo butą.

— Ar pati skambinsite, ar man paskambinti? — paklausė Džonis.

Eilinos mintys sukosi lyg kaleidoskope. Jos rytai nesiskirdavo vienas nuo kito kaip ir daugumos viengungių. Atsikelia, kol verda minkštas kiaušinis, suvalgo visą greipfrutą, be cukraus, ir išgeria puoduką kavos. Papusryčiavusi apsirengia ir išvažiuoja į ligoninę. Ar išjungė degiklį? Žinoma, išjungė. Ji negalėjo tiksliai prisiminti, ar tai darė, bet juk buvo įpratusi. Turėjo išjungti.

— Bet tikrai, Džoni, kaip jums šovė į galvą. . .

— Gerai, paskambinsiu aš.

Jiedu jau buvo seserų kambaryje, stiklinėje kabinoje, kurioje stovėjo trys kėdės stačiomis atkaltėmis ir šildytuvas. Didžiąją dalį kambarėlio užėmė iškvietimų pultas — eilės lempučių, kurios pacientui paspaudus mygtuką ima blykčioti raudonai. Trys lemputės blyk-

čiojo. Dvi seserys lyg niekur nieko toliau gurkšnojo kavą ir plakė liežuviais kažkokį daktarą, nusilesusį per Bendžamino vardadienį. Trečioji, matyt, plepėjo su savo kavalieriumi.

— Atsiprašau, man reikia paskambinti, — tarė Džonis.

Sesuo uždengė telefoną ranka.

— Vestibiulyje yra telefonas-automatas. . .

— Dėkui, — atsakė Džonis ir ištraukė ragelį jai iš rankos. Jis paspaudė vieno iš laisvų kanalų mygtuką ir pasuko nulį. Ragelyje pasigirdo pypsėjimas. — Kas gi čia dabar?

— Ei! — šūktelėjo sesuo, ką tik burkavusi su savo garbintoju. — Po šimts velnių, ką čia išdarinėjate? Atiduokite ragelį!

Džonis prisiminė esąs ligoninėje ir pasuko devynis, jungiantį miestą. Po to vėl pasuko nulį.

Sesers, iš kurios buvo atimtas ragelis, skruostai degte degė iš pasipiktinimo, ji griebė už telefono. Džonis ją taip stumtelėjo, kad ta net apsisuko; pamačiusi Eiliną, žengė prie jos.

— Eilina,kas šitam trenktam berneliui darosi? — šaižiai paklausė ji. Dvi kitos seserys pastatė kavos puodukus ir išsižiojusios įsispoksojo į Džonį.

Eilina sutrikusi gūžtelėjo pečiais.

— Aš nežinau, jis ką tik. . .

— Operatorius klauso.

— Operatoriau, aš noriu pranešti apie gaisrą Oldtaune, — tarė Džonis. — Prašom pasakyti man gaisrinės numerį?

— Ei, — sukruto viena iš seserų. — O kieno namas dega?

Eilina nervingai mindžikavo.

— Jis sako, kad mano.

Sesuo, pasakojusi kavalieriui apie savo butą, įdėmiau pažvelgė į Džonį.

— Viešpatie, čia gi tąs vyrukas, — tarė ji.

Džonis mostelėjo ranka į pultą, kuriame dabar mirkčiojo jau penkios ar šešios lemputės.

— Kodėl nenueinate pažiūrėti, ko tiems žmonėms reikia?

Operatorius sujungė jį su Oldtauno gaisrinės tarnyba.

— Esu Džonas Smitas ir noriu pranešti apie gaisrą. Tai yra. . . — jis žvilgtelėjo į Eiliną. — Koks jūsų adresas?

Akimirksnį Džoniui atrodė, kad ji taip ir nepasakys. Lūpos krutėjo, bet be garso. Abi kavos gėrėjos pamiršo savo puodukus ir pasitraukė į tolimesnį kabinos kampą. Jos kuždėjosi tarsi mokinukės mokyklos tualete. Abi žiūrėjo išplėtusios akis.

— Aš klausau, — pasigirdo balsas kitame laido gale.

— Greičiau, — tarė Džonis, — nejau norite, kad jūsų katės iškeptų?

— Centrinė gatvė 624, — nenoromis pasakė Eilina. — Džoni, jūs piktai pajuokavote.

Džonis pakartojo adresą į ragelį.

— Dega virtuvėje, — dar pridūrė.

— Jūsų pavardė, pone?

— Džonas Smitas. Aš skambinu iš Rytų Meino medicinos centro Bengore.

— Ar galėčiau sužinoti, kas jus taip informavo?

— Mes būsime prie telefono visą dieną. Mano informacija teisinga. Perduokite toliau.

Jis padėjo ragelį.

— ... o jis pasakė, kad Semo Veizako motina tebėra...

Sesuo nuščiuvo ir įsmeigė akis į Džonį. Jis jautė, kaip jos visos stebeilija į jį, jų akys guli ant jo odos tarytum maži, karšti svareliai, jis žinojo, kas iš to bus, ir nuo to žinojimo jau darėsi koktu.

— Eilina, — tarė jis.

— Taip.

— Ar turite kokių kaimynų, kuriuos gerai pažįstat?

— Taip... Bertas ir Dženisė gyvena greta.

— Ar kuris nors iš jų namie?

— Manau, kad Dženisė turėtų būti, tikrai bus.

— Kodėl nepaskambinus jai?

Eilina linktelėjo, ūmai suvokusi, ką jis siūlo. Ji paėmė telefoną iš jo rankos ir surinko komutatoriaus numerį 827. Seserys stovėjo greta, godžiai rydamos juos akimis, lyg būtų netyčia pakliuvusios į pasiutiškai įdomią televizijos programą.

— Alio? Dženisė? Čia Eilina. Ar tu virtuvėje?.. Gal žvilgtelėtum pro langą į mano butą, ar viskas, taip sakant, ten gerai?.. Supranti, mano bičiulis sako... Aš pasakysiu tau po to, kai pažiūrėsi, gerai? — Eilina išraudo. — Taip, aš lauksiu. — Ji dėbtelėjo į Džonį ir pakartojo: — Jūs piktai pajuokavote, Džoni.

Tyla, atrodė, tęsėsi be galo. Paskui Eilina vėl pradėjo klausytis. Ji klausėsi ilgai, paskui prabilo keistu, prislopintu balsu, visiškai nepanašiu į įprastinį savo balsą.

— Ne, Džene, viskas gerai. Juos jau iškvietė. Ne... šiuo momentu negaliu paaiškinti, bet papasakosiu vėliau. — Ji pažvelgė į Džonį. — Taip, aš sužinojau gana keistu būdu... bet aš galėsiu paaiškinti. Manau, kad galėsiu paaiškinti. Sudie.

Ji padėjo ragelį. Visi sužiuro į ją, seserys — netverdamos smalsumu, Džonis — miglotai įsitikinęs savo teisumu.

— Džene sako, kad iš mano virtuvės lango virsta dūmai, — tarė Eilina, ir visos trys seserys sutartinai atsiduso. Jų akys, išplėstos ir tarytum kaltinančios, vėl nukrypo į Džonį. *Teisėjų* akys, niūriai pagalvojo jis.

— Man reikia važiuoti namo, — tarė Eilina. Atkaklios, pataikaujančios, reiklios fizioterapeutės vietoje dabar mindžikavo moterytė, nerimaujanti dėl savo kačių, savo namo ir savo turto. — Aš... aš

nežinau, kaip jums dėkoti, Džoni... Atsiprašau, kad nepatikėjau jumis, bet... — Ji pravirko.

Viena iš seserų žengė artyn, bet Džonis buvo greitesnis. Jis apkabino Eiliną ir išvedė į vestibiulį.

— Jūs tikrai sugebate, — kuždėjo Eilina. — O ką jos pliauškia...

— Važiuokite, — tarė Džonis. — Esu tikras, kad viskas gerai baigsis. Dūmai ir vanduo padarys šiokių tokių nuostolių, bet tik tiek. Na, filmo „Bačas Kesidis ir Sandensas Kidas" plakato jūs kaip ir nebeturite, bet tai ir viskas.

— Taip, puiku. Ačiū jums, Džoni. Tesergsti jus dievas. — Ji pabučiavo jį į skruostą ir nuskubėjo per vestibiulį. Vienąsyk atsigręžė — jos veide atsispindėjo kažkas labai panašaus į prietaringą baimę.

Seserys, išsirikiavusios palei kabinos langą, stebeilijo į jį. Ūmai jos pasirodė jam panašios į varnas ant telefono laidų, spoksančias į kažką ryškų ir tviskantį, kažką tokio, ką galima pulti ir sukapoti snapu į gabalus.

— Eikite ten, kur jūsų laukia,— piktai tarė Džonis, ir jos krūptelėjo, išgirdusios jo balsą. Jis nušlubčiojo per vestibiulį link lifto, palikdamas joms laisvę skleisti naujus gandus. Jis jautėsi pavargęs. Maudė kojas. Klubų sąnariuose, atrodė, prismaigstyta stiklo šukių. Jis norėjo kuo greičiau atsigulti į lovą.

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

1

— Tai ką ketinate daryti?— paklausė Veizakas.

— Kad aš žinočiau,— atsakė Džonis.— Kiek, sakėte, jų ten susirinko.

— Gal aštuonetas. Vienas iš „Esoušieited Pres" Naujosios Anglijos šiaurinės dalies biuro. Dviejų televizijos stočių reporteriai su kameromis ir prožektoriais. Ligoninės direktorius labai pyksta ant jūsų, Džoni. Jam atrodo, kad elgėtės kaprizingai.

— Dėl to, kad moteriškės namas buvo besudegąs?— paklausė Džonis.— Galiu pasakyti tik tiek, kad šiandien, matyt, velniškai nuobodžių naujienų diena.

— Nemanyčiau. Fordas vetavo du įstatymų projektus. Palestiniečių išsivadavimo judėjimo organizacija susprogdino restoraną Tel Avive. Policijos šuo aerouoste suuodė keturis šimtus svarų marihuanos.

— Tai ką jie čia veikia?— paklausė Džonis. Kai Semas atėjo pasakyti, jog reporteriai renkasi vestibiulyje, jam tuoj šovė į

galvą mintis: kaip į tai pažiūrės motina. Ji buvo kartu su jo tėvu Pounele, ruošėsi kitą savaitę išvykti į Kaliforniją. Nei Džonis, nei jo tėvas nelaikė tos kelionės naudinga, o sužinojusi, kad sūnus tapo lyg ir mediumu, ji galėjo atidėti tą kelionę, bet Džonis būgštavo, kad šitoks gydymas gali virsti didesne blogybe iš dviejų. Panašus sukrėtimas turbūt ją pribaigtų.

Antra vertus,— ta mintis staiga užvaldė jo protą, įgavo įkvėpimo — o gal taip galima būtų įtikinti ją ir ji vėl imtų gerti vaistus.

— Jie čia todėl, kad tai, kas įvyko, yra sensacija,— tarė Semas.— Ir su visais klasikiniais jos požymiais.

— Aš nieko ypatingo nepadariau, aš tik. . .

— Jūs tik pasakėte Eilinai Meigaun, kad jos namas dega, ir jis degė,— ramiai tarė Semas.— Eime, Džoni, juk turėjote numatyti, kad anksčiau ar vėliau šitai atsitiks.

— Aš nesivaikau reklamos,— irzliai burbtelėjo Džonis.

— Ne, aš ne tą turėjau galvoje. Žemės drebėjimas neturi nieko bendro su reklama. Bet reporteriai nuslepia tai. Žmonės nori žinoti.

— O jeigu atsisakyčiau kalbėti su jais?

— Tai ne išeitis,— atsakė Semas.— Jie išsiskirstys ir spausdins kvailas paskalas. Be to, išėjus iš ligoninės, jie jūsų tykos. Kaišios mikrofonus prie veido, tarytum būtumėt senatorius ar nusikaltėlių bosas, ir kas tada?

Džonis susimąstė.

— Ar Braitas yra tarp jų?

— Yra.

— O jeigu pakviesčiau jį užeiti? Papasakočiau jam viską, o jis perduotų kitiems.

— Jūs galite taip pasielgti, bet tada tie kiti pasijustų labai nuskriausti. O nuskriaustas reporteris taps jūsų priešu. Niksonas juos nuskriaudė, ir jie sudraskė jį į gabalus.

— Aš ne Niksonas,— tarė Džonis.

Veizakas spindulingai nusišypsojo.

— Ačiū dievui,— tarė jis.

— Tai ką jūs patartumėte?— paklausė Džonis.

2

Kai Džonis įėjo pro sukamąsias duris į ligoninės vakarinės dalies vestibiulį, reporteriai pašoko iš vietų ir puolė prie jo. Džonis vilkėjo baltais marškiniais su atvira apykakle ir mėlynais džinsais, aiškiai jam per plačiais. Veidas buvo išblyškęs, bet susi-

kaupęs. Ant kaklo buvo ryškūs randai. Fotoblykstės šaudė į jį šilta ugnimi ir Džonis susigūžė. Pasipylė klausimai.

— Palaukit! Palaukit!— suriko Veizakas.— Juk jis dar ne visai pasveikęs! Jis nori padaryti trumpą pareiškimą, po to atsakys į kai kuriuos jūsų klausimus, bet su sąlyga, kad laikysitės tvarkos! Visų pirma atsitraukite, nes nėra kuo kvėpuoti!

Tvykstelėjo du televizijos jupiteriai, užliedami vestibiulį nežemišku švytėjimu. Poilsio kambario tarpduryje grūdosi gydytojai ir seserys. Džonis atšlijo nuo šviesų, pamanęs, jog tai turbūt ir yra vadinamieji jupiteriai. Jis jautėsi taip, tarytum viskas būtų vykę sapne.

— O jūs kas toks?— riktelėjo vienas iš reporterių Veizakui.

— Aš Semiuelis Veizakas, šito jaunuolio gydytojas.

Visi nusikvatojo, įtampa kiek sumažėjo.

— Kaip jaučiatės, Džoni?— paklausė Veizakas. Vakarėjo, ir ta ūmi nuojauta, kad štai užsidega Eilinos Meigaun virtuvė, dabar tebebuvo tolimas ir nereikšmingas vaidinys, tik prisiminimo šešėlis.

— Gana puikiai,— atsakė jis.

— Tai ką jūs norite pasakyti?— šūktelėjo vienas reporteris.

— Na,— tarė Džonis,— tai štai ką. Mano fizioterapeutas — Eilina Meigaun. Labai miela dama, ji padėjo man atstatyti jėgas. Matote, aš patekau į avariją, ir. . .— Viena iš televizijos kamerų privažiavo arti, beveik įsiremdama į jį, akimirką jis užsikirto.— . . .Ir smarkiai nusilpau. Raumenys tarsi nustojo funkcionavę. Šįryt mes buvome fizioterapijos kabinete, procedūros jau baigėsi, ir staiga aš pajutau, kad jos namas dega. Tai yra, tiksliau sakant. . .— *Viešpatie, lemeni kaip kretinas!*— Pajutau, kad ji pamiršo išjungti viryklę ir virtuvės užuolaidos tuoj tuoj suliepsnos. Tada mudu nuėjome prie telefono, iškvietėme ugniagesius, štai ir viskas.

Akimirką visi nuščiuvo, pergalvodami jo žodžius. — *Aš kažkaip pajutau, štai ir viskas,*— paskui vėl ūžtelėjo klausimų banga, pavirsdama beprasmišku žmonių balsų gaudesiu. Džonis apsidairė, lyg ieškodamas pagalbos, jis jautėsi sutrikęs ir lengvai sužeidžiamas.

— Po vieną, po vieną!— šaukė Veizakas.— Kelkite rankas! Ar niekad nesimokėte mokykloje?

Visi pradėjo mojuoti rankomis, ir Džonis parodė į Deividą Braitą.

— Džoni, ar jūs tai pavadintumėte ekstrasensoriniu atveju?

— Aš pavadinčiau tai nuojauta,— atsakė Džonis.— Aš kaip tik baigiau daryti pritūpimus, panelė Meigaun paėmė mano ranką, kad padėtų man atsikelti, ir aš jau viską žinojau.

Jis parodė į kažką kitą.

— Melas Alenas iš Portlendo „Sandi Telegram", pone Smitai.

Ar tai buvo panašu į paveikslą? Paveikslą, iškilusį jūsų vaizduotėje?

— Ne, visai ne,— atsakė Džonis, nors pats nebegalėjo prisiminti, kaip tai buvo iš tiesų.

— Ar šitaip yra atsitikę jums ir anksčiau?— paklausė jauna moteris sportiniu kostiumu.

— Taip, keliskart.

— Gal papasakotumėte apie kitus atsitikimus?

— Ne, nenorėčiau.

Vienas iš televizijos reporterių pakėlė ranką ir Džonis linktelėjo jam.

— Pone Smitai, ar jums būdavo tokių praregėjimų *iki* katastrofos ir po jos sekusios komos?

Džonis dvejojo.

Visi aplinkui nuščiuvo. Televizijos jupiteriai kaitino jam veidą lyg tropikų saulė.

— Ne,— atsakė jis.

Ir vėl klausimų liūtis. Džonis vėl bejėgiškai žvilgterėjo į Veizaką.

— Gana! Gana!— perrėkė visus Veizakas. Kai triukšmas aptilo, jis pažvelgė į Džonį.— Džoni, jūs pavargote?

— Aš atsakysiu dar į du klausimus,— tarė Džonis.— Paskui... iš tiesų... man gerokai prailgo ši diena... klausau, madam?

Jis parodė į apkūnią moterį, prasibrovusią tarp dviejų jaunų reporterių.

— Pone Smitai,— prabilo ji garsiu, skardžiu, lyg iš statinės aidinčiu balsu,— ką demokratai pasiūlys kandidatu į prezidentus kitais metais?

— Šito aš jums pasakyti negaliu,— tarė Džonis, nuoširdžiai nustebęs.— Iš kur man žinoti?

Vėl pakilo rankos. Džonis parodė į aukštą vyriškį blaivininko veidu, vilkintį tamsų kostiumą. Tas žengė žingsnį į priekį. Jis buvo kažkoks perdėtai mandagus ir klastingas.

— Pone Smitai, aš Rodžeris Diuso iš Liuistono „San". Norėčiau sužinoti, ką jūs manote apie tai, kodėl būtent jūs įgijote tokį ypatingą gebėjimą... jei, žinoma, iš tiesų įgijote. Kodėl jūs, pone Smitai?

Džonis atsikrenkštė.

— Jeigu teisingai supratau klausimą... jūs prašote mane pagrįsti tai, ko pats nesuprantu. Aš negaliu to padaryti.

— Ne pagrįsti, pone Smitai. Tiesiog paaiškinti.

Jis mano, kad aš juos mulkinu. Bandau apmulkinti.

Veizakas priėjo prie Džonio.

— Gal aš pamėginsiu atsakyti į šitą klausimą,— tarė jis.— Arba bent paaiškinti, kodėl į jį negalima atsakyti.

— Ar ir jūs aiškiaregis?— šaltai paklausė Diuso.

— Žinoma, kaip ir visi neurologai. Mūsų profesijoje be to neapsieisi,— atrėmė Veizakas. Visi pratrūko juoktis, ir Diuso nuraudo.

— Ponai ir ponios, spaudos atstovai. Šis žmogus puspenktų metų išbuvo komos būklėje. Mes, tyrinėjantys žmogaus smegenis, neturim menkiausio supratimo, kodėl Džonas atsidūrė komos būklėje ir kodėl po jos atsigavo. Priežastis gana paprasta: mes nesuprantame kominės būklės esmės, lygiai kaip nesuprantame, kas yra miegas arba paprasčiausias pabudimas. Ponai ir ponios, mes veik nieko nežinome apie varlės ar skruzdės smegenis. Galite cituoti mano žodžius. . . matote, aš nieko nebijau. Ar ne?

Vėl sugriaudėjo juokas. Veizakas patiko jiems. Bet Diuso nesijuokė.

— Jūs taip pat galite pacituoti, kad aš tikiu, jog šitas žmogus įgijo visiškai naujų arba labai senų žmogaus sugebėjimų. Kodėl? Jeigu aš ir mano kolegos veik nieko nežinome apie skruzdės smegenų sandarą, kaip galėčiau atsakyti — kodėl? Ne, aš negaliu. Tačiau drįstu atkreipti jūsų dėmesį į keletą įdomių dalykų, kurie, nors ir nebūtinai, turėtų turėti kažkokios reikšmės. Vienas Džono Smito smegenų centras negrąžinamai sunaikintas — tai labai labai mažas centras, bet smegenyse bet kuris centras gali būti gyvybiškai svarbus. Džonis vadina tą savo vietą „tylos zona", ten, kaip spėjama, buvo sukaupta nemažai atminties elementų. Visi ištrinti prisiminimai, matyt, buvo dalis tam tikro „pogrupio" — į jį įėjo gatvių, kelių pavadinimai, kelio ženklai. Šis pogrupis — tai dalis didesnės sąvokų grupės, padedančios orientuotis aplinkoje. Nedidelė, bet visiška afazija, atrodo, yra paveikusi ir kalbos, ir regos įgūdžius. Kaip kompensacija kitas mažytis jo smegenų plotelis momens srityje tarytum pabudo. Tai viena sudėtingiausių „priešakinių" arba „mąstančiųjų" smegenų sričių. Elektros impulsai, kuriuos atspindi šita smegenų dalis, visiškai ne tokie, kokie turėtų būti, ar ne? Ir štai dar kas. Momuo yra susijęs su lytėjimo pojūčiu — kiek susijęs, sunku pasakyti — ir yra visiškai arti tos smegenų dalies, kuri nustato ir identifikuoja įvairias formas bei struktūras. Mano asmeniniais stebėjimais prieš Džonio „aiškiaregystes" visada užmezgamas lytėjimo kontaktas.

Tyla. Reporteriai karštligiškai užsirašinėja. Televizijos kameros, kurios buvo prislinkusios artyn, kad parodytų stambiu planu Veizaką, dabar atsitraukė, kad kadre tilptų ir Džonis.

— Džoni, ar teisingai kalbėjau?— paklausė Veizakas.

— Aš manau. . .

Staiga pro reporterių spūstį prasibrovė Diuso. Iškart Džonis sutrikęs pamanė, kad jis nori atsistoti prieš visus ir, ko gero, paneigti Veizako žodžius. Paskui pamatė, jog Diuso kažką nusitraukė nuo kaklo.

— Tegul pademonstruoja, — tarė jis, laikydamas rankoje medalioną ant plonos auksinės grandinėlės. — Pažiūrėsim, ką jūs sugebate.

— Nieko jūs nepamatysite, — atrėžė Veizakas. Tankūs žilsvi jo antakiai rūsčiai susiraukė ir jis įbedė žvilgsnį į Diuso it pranašas Mozė. — Šitas žmogus ne cirko fakyras, pone.

— O jeigu jūs mane mulkinate? — paklausė Diuso. — Arba jis gali, arba ne, juk taip? Kol jūs čia dėstėte savo teorijas, aš irgi šį bei tą padeliojau mintyse. Pavyzdžiui, apie tai, kad šitokie vyrukai paprastai nieko negali padaryti, kai yra prašomi; vadinasi, visi jų fokusai tokie pat tikri kaip trijų dolerių banknotai.

Džonis nužvelgė kitus reporterius. Visi smalsiai žiūrėjo į jį, tik Braitas atrodė kiek sutrikęs. Džonis ūmai pasijuto lyg krikščionis, įmestas į duobę tarp liūtų. Juk jie vis tiek laimės, pagalvojo. Jei aš pasakysiu jam ką nors įdomaus, jie gaus medžiagos pirmajam puslapiui. Jei nepajėgsiu arba atsisakysiu, sukurs feljetoną.

— Na tai kaip? — paklausė Diuso. Medalionas švytavo ant grandinėlės, suspaustos kumštyje.

Džonis dirstelėjo į Veizaką, bet tas supykęs žiūrėjo į šalį.

— Duokite, — tarė Džonis.

Diuso padavė medalioną. Džonis pasidėjo jį ant delno. Tai buvo medalionas su švento Kristoforo atvaizdu. Džonis paleido ploną grandinėlę, ir kai ji šnarėdama sukrito geltona krūvele ant delno, uždengė ją ranka.

Vestibiulyje įsivyravo mirtina tyla. Tarpduryje stoviniavo būrelis gydytojų ir seserų, prie jų prisijungė dar keletas, po darbo persirengusių važiuoti namo. Koridoriaus gale prie pirmojo aukšto poilsio kambario, kur buvo televizorius ir stalo žaidimai, grūdosi ligonių minia. Iš centrinio vestibiulio plūdo lankytojai. Oras buvo įelektrintas, tarytum kažkur šalia būtų zvimbę aukštos įtampos laidai.

Džonis, išblyškęs ir liesas, su baltais marškiniais ir didokais džinsais, stovėjo tylėdamas. Jis taip stipriai suspaudė švento Kristoforo medalioną dešinėje rankoje, jog televizijos jupiterių akinančioje šviesoje išryškėjo riešo gyslos. Priešais jį su tamsiu kostiumu stovėjo Diuso, pasipūtęs, neklystantis, rūstus nelyginant teisėjas. Laikas tarytum sustojo. Nebuvo girdėti nė menkiausio garso.

— Ak, — tyliai ištarė Džonis, ir paskui: — Tai šit kaip?

Pirštai lėtai atsigniaužė. Jis pažvelgė į Diuso.

— Na tai kaip? — paklausė Diuso, bet jau visai kitu balsu: agresyvumo nebeliko. Nebeliko nė išvargusio, nervingo jaunuolio, ką tik atsakinėjusio į reporterių klausimus. Džonio lūpos lyg ir šypsojo, bet toje šypsenoje nebuvo šilumos. Mėlynos akys patamsėjo,

žvilgsnis pasidarė šaltas ir abejingas. Veizako kūnu perbėgo šaltis. Vėliau jis papasakojo žmonai, jog matė veidą žmogaus, galingu mikroskopu stebinčio įdomią infuzorijos atmainą.

— Čia jūsų sesers medalionas, — prabilo Džonis, kreipdamasis į Diuso. — Jos vardas buvo Ana, bet visi ją vadino Teri. Jūsų vyresnioji sesuo. Jūs ją mylėjote. Beveik dievinote žemę, kuria ji vaikščiojo.

Ūmai Džonio Smito balsas neatpažįstamai pasikeitė, virto aukštu, trūkčiojančiu, netvirtu paauglio balsu.

— Tai tau, Teri, jeigu sumanysi pereiti Lisbono gatvę per raudoną šviesą arba vėl dingsi parke su kokiu nors vaikinu iš... Nepamiršk, Teri... nepamiršk...

Storulė, klaususi Džonio, ką demokratai kitais metais iškels kandidatu į prezidento postą, išgąstingai aiktelėjo. Vienas teleoperatorius kimiai sumurmėjo: „Dieve švenčiausias!"

— Užtenka, — sukuždėjo Diuso. Jo veidas papilkėjo, akys virto iš akiduobių, ant apatinės lūpos sužvilgo seilė. Jo rankos tiesėsi prie medaliono, kurio auksinė grandinėlė buvo apvyniota aplink Džonio pirštus. Tačiau tos rankos dabar buvo bejėgės. Medalionas švytavo, atspindėdamas hipnotizuojančius šviesos blyksnius.

— Nepamiršk manęs, Teri, — meldė paauglio balsas. — Tiktai negerk, Teri... dėl dievo meilės, prašau, Teri, tiktai negerk...

— *Nutilk! Nutilk, šunsnuki!*

O Džonis vėl prakalbo savo balsu:

— Iš pradžių silpnesni narkotikai, paskui stipresni. Dvidešimt septynerių metų mirė nuo širdies priepuolio. Bet ji nešiojo jūsų dovaną dešimtį metų, Rodžai. Vis prisimindavo jus. Niekada nepamiršo... niekada... niekada... niekada.

Medalionas išslydo Džoniui iš pirštų ir nukrito ant grindų, melodingai skambteldamas. Džonis dar akimirką šaltai ir abejingai žvelgė į tuštumą. Diuso, slopiai kūkčiodamas, šliaužiojo apie jo kojas, ieškodamas medaliono, o aplink visi tylėjo, užgniaužę kvapą.

Tvykstelėjo fotoblykstė, Džonio veidas nušvito ir įgavo buvusią išraišką. Jame atsispindėjo siaubas, paskui gailestis. Džonis nevikriai priklaupė šalia Diuso.

— Atleiskite, — tarė jis. — Atleiskite, aš nenorėjau...

— Gandonešį, paleistuvės išpera, prasimanytojau, — subliuvo Diuso. — Tai melas! Viskas melas! Nuo pradžios iki galo melas! — Jis negrabiai šėrė Džoniui ranka per kaklą, ir tas pargriuvo, skaudžiai trenkdamas galvą į grindis. Akyse pažiro kibirkštys.

Kilo sąmyšis.

Jis kaip pro miglą pamatė Diuso — tas niršiai brovėsi prie durų. Žmonės grūdosi aplink Diuso, aplink Džonį, tarp jųdviejų akies mirksniu išaugo kojų ir batų miškas. Netrukus pasirodė Veizakas ir padėjo jam atsisėsti.

— Na kaip jūs, Džoni? Ar smarkiai užgavo?

— Ne taip smarkiai kaip aš jį. Viskas gerai. — Jis mėgino stotis. Kažkieno rankos — gal Veizako, o gal kieno nors kito — padėjo jam. Svaigo galva, pykino, norėjosi vemti. Įvyko klaida, baisi klaida.

Storulė, kuri klausė dėl demokratų, veriamai klyktelėjo. Džonis matė, kaip Diuso parpuolė ant kelių, stverdamasis už jos margos palaidinukės rankovės, o paskui, tarytum pailsęs, išsitiesė ant linoleumo netoli durų, prie kurių taip veržėsi. Švento Kristoforo medalioną jis tebespaudė saujoje.

— Apalpo, — tarė kažkas. — Gilus sąmonės netekimas.

— Aš kaltas, — tarė Džonis Semui Veizakui. Jam gniaužė gerklę gėda, vos tramdomos ašaros. — Dėl visko aš kaltas.

— Ne, — atsakė Veizakas. — Ne, Džoni.

Bet jį slėgė kaltė. Džonis išsivadavo iš Veizako rankų ir nuėjo prie tysančio Diuso, kuris jau pradėjo gautis ir mirksėjo, beprasmiškai spoksodamas į lubas. Prie jo priėjo du gydytojai.

— Kaip jis? — paklausė Džonis, kreipdamasis į kelnes mūvinčią reporterę, tačiau toji išgąsčio perkreiptu veidu atšlijo nuo jo.

Džonis pasisuko į kitą pusę, į televizijos reporterį, kuris klausė jo, ar jis niekad nebuvo praregėjęs iki avarijos. Džonis ūmai pajuto nesulaikomą norą kam nors viską paaiškinti.

— Visiškai nenorėjau jo užgauti, — tarė jis. — Kaip dievą myliu, nenorėjau, aš nežinojau...

Telereporteris žingtelėjo atgal.

— Aišku, — linksėjo jis. — Aišku, nežinojote. Jis pats prisiprašė, visi tą matė. Tiktai... nelieskite manęs, gerai?

Džonis žiūrėjo į jį užkandęs žadą, lūpos virpėjo. Jis tebebuvo šoko būsenoje, bet jau pradėjo kažką suvokti. Taip. Pradėjo suvokti.

Telereporteris mėgino nusišypsoti, bet jam tiktai atkrago smakras kaip numirėliui.

— Tiktai nelieskite manęs, Džoni. Labai prašau.

— Viskas visai ne taip, — tarė Džonis ar bandė ištarti. Vėliau jis nebūtų ryžęsis tvirtinti, kad apskritai ištarė kokį nors garsą.

— Nelieskite manęs, Džoni, gerai?

Reporteris atbulas traukėsi prie savo operatoriaus, pakuojančio aparatūrą. Džonis žiūrėjo į jį lyg priaugęs prie grindų. Jis pradėjo tirtėti kaip lapas.

3

— Juk jums bus geriau, Džonai, — tarė Veizakas. Už jo stovėjo sesuo — balta pamėklė, burtininko mokinė, — padėjusi rankas ant vežimėlio su vaistais, saldžių narkomano sapnų rojumi.

— Ne, — tarė Džonis. Jis tebedrebėjo, be to, jį išpylė šaltas prakaitas. — Nebenoriu injekcijų. Man jų per akis.

— Tai tabletę.

— Nei tablečių.

— Padėtų užmigti.

— O jis galės užmigti? Tas Diuso?

— Jis pats prisiprašė, — sumurmėjo sesuo ir krūptelėjo, kai Veizakas atsigręžė į ją. Bet gydytojas tik kreivai šyptelėjo.

— O juk sesuo teisi, ar ne? — tarė jis. — Pats prisiprašė. Manė, kad jūs, Džonai, prekiaujate tuščiais buteliais. Gerai išsimiegokite šiąnakt, ir visa tai taps tolima praeitimi.

— Aš pats užmigsiu.

— Aš jus prašau, Džoni.

Ketvirtis dvyliktos. Televizorių kitame palatos gale ką tik išjungė. Džonis ir Semas kartu žiūrėjo filmuotą reportažą, parodytą iškart po pasakojimo apie tai, kokius įstatymų projektus vetavo Fordas. Mano istorija pikantiškesnė, pagalvojo Džonis su karčiu pasitenkinimu. Plikagalvio respublikono, rimtu tonu paistančio banalybes apie nacionalinį biudžetą, nė iš tolo nebuvo galima palyginti su tuo, ką nufilmavo čia prieš kelias valandas Dablju Ei Bi Ai operatorius. Reportažo pabaigoje Diuso brovėsi per minią vestibiulyje, suspaudęs rankoje medalioną, o paskui alpdamas bandė įsikibti reporterės tarytum skęstantis šiaudo.

Kai laidos vedėjas ėmė pasakoti apie policijos šunį, suradusį keturis šimtus svarų marihuanos, Veizakas trumpam išėjo, o grįžęs papasakojo, kad ligoninės telefonai plyšote plyšojo nuo skambučių, dar nesibaigus reportažui. Po kelių minučių pasirodė sesuo su vaistais, ir Džonis įsitikino, jog Semas buvo nusileidęs pas seseris ne tik tam, kad sužinotų, ar daug buvo skambučių.

Tą akimirką sučirškė telefonas.

Veizakas tyliai nusikeikė.

— Juk sakiau jiems nejungti. Neatsiliepkite, Džonai, aš...

Bet Džonis jau pakėlė ragelį. Šiek tiek pasiklausė, paskui linktelėjo galva.

— Taip, taip, teisingai. — Pridengė delnu ragelį. — Čia mano tėtis, — tarė ir atitraukė ranką. — Sveikas, tėti. Tu turbūt... — Jis įsiklausė. Šypsenėlė dingo nuo jo lūpų, veidą iškreipė siaubas. Lūpos krutėjo be garso.

— Kas atsitiko, Džoni? — sunerimo Veizakas.

— Gerai, tėti, — tarė Džonis beveik pakuždomis. — Taip. Kamberlendo vidaus ligų. Aš žinau, kur ji. Tuoj už Jeruzalės masyvo. Gerai. Taip, tėti...

Jo balsas nutrūko. Akyse ašarų nebuvo, bet jos blizgėjo.

— Aš žinau, tėti. Aš irgi tave myliu. Taip, baisu.

Vėl paklausė.

— Taip. Taip, tai buvo, — tarė Džonis. — Iki greito pasimatymo, tėti. Taip. Iki.

Jis padėjo ragelį ir užsidengė rankomis akis.

— Džoni? — Semas palinko į priekį ir atsargiai atitraukė vieną jo ranką. — Ar jūsų motina?

— Taip. Motina.

— Infarktas?

— Insultas, — tarė Džonis, ir Semas Veizakas užjaučiamai švilptelėjo. — Jie žiūrėjo televizijos žinias... nė vienas iš jų nesitikėjo... ir staiga pasirodžiau aš... ir ją ištiko insultas. O viešpatie. Ji ligoninėje. Jeigu dar kas nors atsitiks mano tėčiui, jis bus trečia auka. — Džonis isteriškai nusikvatojo, paklaikusiomis akimis žiūrėdamas čia į seserį, čia į Veizaką. — Tai bent talentas, — tarė jis. — Duok dieve tokį kiekvienam. — Ir vėl nusikvatojo, tarytum suriko.

— Ar jos būklė sunki? — paklausė Semas.

— Jis nežino. — Džonis nuleido kojas nuo lovos. Jis buvo basas, vėl persirengęs ligoninės chalatu.

— Ar jūs suprantate, ką darote? — griežtai paklausė Semas.

— O kaip jūs manote?

Džonis atsistojo ir atrodė, kad Semas tuoj jį pastums atgal į lovą. Bet jis tik žiūrėjo, kaip Džonis nuklibikščiavo prie sieninės spintos.

— Nebūkite juokingas. Jums dar negalima, Džonai.

Nesivaržydamas sesers — vienas dievas težino, kiek kartų jos matė nuogą jo pasturgalį, — Džonis nusimetė nuo pečių chalatą. Pakinkliuose prasidėjo stori, išsivingiavę randai, pradingstantys menkutėse blauzdose. Jis pasirausė spintoje ir išsitraukė baltus marškinius ir džinsus, tuos pačius, kuriuos vilkėjo per spaudos konferenciją.

— Džonai, aš kategoriškai draudžiu. Kaip jūsų gydytojas ir draugas. Sakau jums, tai beprotystė.

— Drauskit, kiek širdis geidžia, bet aš važiuosiu, — tarė Džonis. Jis pradėjo rengtis. Veide pasirodė tas pats abejingas susirūpinimas, kurį Semas siejo su jo transais. Sesuo net aiktelėjo.

— Sesele, galite grįžti į savo postą, — tarė Semas.

Ji atbula atsitraukė prie durų, dar pastovėjo akimirką ir išėjo. Nenoriai.

— Džoni, — Semas pakilo, priėjo prie jo, padėjo ranką ant peties. — Jūs čia niekuo dėtas.

Džonis nupurtė jo ranką.

— Dar ir kaip dėtas, ką čia ir kalbėti, — tarė jis. — Ji matė mane ekrane, kai šitai atsitiko. — Ir ėmė sagstytis marškinius.

— Jūs visaip įkalbinėjote motiną vartoti vaistus, bet ji atsisakė.

Džonis pakėlė akis į Veizaką, bet toliau sagstėsi marškinius.

— Tai galėjo atsitikti jei ne šįvakar, tai rytoj, po savaitės, po mėnesio...

— Arba po metų. Po dešimties.

— Ne. Nei po dešimties metų, nei po vienerių. Juk pats tai žinote. Kodėl taip stengiatės užsiversti tą naštą? Dėl to pasipūtusio reporterio? O gal tai užmaskuotas savęs gailėjimas? Stengiatės sau įteigti, kad jus persekioja prakeikimas?

Džonio veidas ėmė trūkčioti.

— Jinai žiūrėjo į *mane*, kai šitai atsitiko. Nejau jūs nesupratote? Ar smegenėlės jau tiek suminkštėjo?

— Ji rengėsi į sunkią kelionę, į Kaliforniją ir atgal, pats man tą sakėte. Į kažkokį simpoziumą. Labai jaudinantį renginį, sprendžiant iš jūsų pasakojimo. Taip? Taip. Beveik neabejoju, kad tai būtų atsitikę ten. Juk insultas — tai ne griausmas iš giedro dangaus, Džoni.

Džonis užsisegė džinsus ir pavargęs klestelėjo ant lovos. Jis vis dar buvo basas.

— Ką gi, — tarė jis. — Gal ir jūsų teisybė.

— Suprato! Pagaliau! Ačiū dievui!

— Ir vis dėlto turiu važiuoti, Semai.

Veizakas skėstelėjo rankomis.

— Ir ką darysite nuvažiavęs? Jinai daktarų ir savo dievo valioje. Tokia padėtis. Turėtumėt tą suprasti geriau negu bet kas kitas.

— Aš reikalingas tėčiui, — negarsiai tarė Džonis. — Aš tą irgi suprantu.

— O kaip ten nusigausite? Juk beveik vidurnaktis.

— Autobusu. Nusigausiu taksi prie „Žvakių degiotojo Piterio". Ar autobusai tebesustoja ten?

— Nedarykite šito, — tarė Veizakas.

Džonis ieškojo po kėde batų ir niekaip negalėjo rasti. Semas ištraukė juos iš palovio ir padavė jam.

— Aš jus nuvešiu.

Džonis žvilgtelėjo į jį.

— Tikrai?

— Taip, jeigu išgersite lengvų raminančiųjų.

— O jūsų žmona... — Jis sumišo, suvokęs, kad iš Veizako asmeninio gyvenimo praktiškai žino tik vieną dalyką: jo motina gyvena Kalifornijoje.

— Aš išsiskyręs, — tarė Veizakas. — Gydytojas retai nakvoja namuose... nebent jeigu jis pediatras arba dermatologas, tiesa? Mano žmonai lova atrodė greičiau pusiau tuščia negu pusiau pilna. Todėl ji užpildydavo tuštumą kuo pasitaikydavo.

— Atleiskite,— sumurmėjo sutrikęs Džonis.

— Jūs per daug gaištate laiko atsiprašinėjimams, Džoni. — Semo veidas buvo ramus, bet jo akys rūsčios. — Aukitės batus.

DVYLIKTAS SKYRIUS

1

Iš ligoninės į ligoninę, snūduriuodamas pagalvojo Džonis tarytum sklandydamas ore nuo mažos melsvos piliulės, — jis išgėrė ją prieš tai, kai jiedu su Semu išėjo iš ligoninės ir sėdo į septyniasdešimt penktųjų laidos Veizako „Eldoradą". *Iš ligoninės į ligoninę, nuo žmogaus prie žmogaus, iš vienos vietos į kitą.*

Keistas dalykas, širdies gilumoje jis džiaugėsi šita kelione — pirmąkart po penkerių metų jis paliko ligoninę. Naktis buvo giedra, dangaus skliaute šviesos spirale buvo išdrikęs Paukščių takas; jie dūmė į pietus per Palmairę, Niuportą, Pitsfildą, Bentoną, Klintoną, o paskui juos virš tamsių medžių plaukė jaunas mėnuo. Negarsiai ūždamas, automobilis skrodė visišką tylą. Iš keturių stereomagnetofono garsiakalbių vos girdimai skambėjo muzika. Haidnas.

Į vieną ligoninę patekau su Klivz Milzo „greitąja", į kitą važiuoju „Kadilaku", galvojo jis. Bet tas jo nejaudino. Tiesiog buvo gera važiuoti, plaukti pasroviui, nors trumpam pamiršti apie motiną, apie savo naujus sugebėjimus, apie mėgėjus lįsti į kito širdį (*Jis pats prisiprašė... tiktai nelieskite manęs, gerai?*). Veizakas tylėjo, tik protarpiais paniūniuodavo, pritardamas muzikai.

Džonis žiūrėjo į žvaigždes. Žiūrėjo į autostradą, apytuštę tokį vėlų metą.

Kelio juosta be paliovos vyniojosi jam prieš akis. Jie pravažiavo kelio postą, kur Veizakas, susimokėjęs kelio mokestį, gavo kvituką. Ir vėl į priekį — Gardineris, Sabatisas, Liuistonas. *Beveik penkeri metai, kai kurie nuteisti žmogžudžiai tiek neišbūna už grotų.*

Jis užsnūdo.

Susapnavo sapną.

— Džoni, — meldė sapne motina. — Džoni, padėk man, išgydyk mane. — Motina buvo skarmaluota elgeta. Ji šliaužė prie jo per grindinio akmenis. Jos veidas buvo išblyškęs. Keliai pasruvę kraujais. Retuose plaukuose knibždėjo baltos utėlės. Motina tiesė virpančias rankas į jį. — Tu apdovanotas viešpaties galia, — kalbėjo ji. — Tai didi atsakomybė, Džoni. Didis pasitikėjimas. Tu turi būti jo vertas.

Jis paėmė jos rankas, uždėjo ant jų savąsias ir tarė:

— Piktosios dvasios, palikite šitą moterį!

Ji atsistojo.

— Išgelbėta! — suriko ji keistu, piktdžiugišku balsu. — *Išgelbėta! Mano sūnus išgydė mane. Šlovė jo darbams šioje žemėje!*

Jis mėgino protestuoti, pasakyti jai, kad visai nenori daryti

šlovingų darbų, gydyti ligonių, kalbėti visokiomis kalbomis, pranašauti ateitį ar suradinėti pamestus daiktus. Jis bandė jai pasakyti, bet liežuvis nebeklausė jo. Paskui motina atsirado jam už nugaros, dideliais žingsniais ėjo grindinio akmenimis tolyn, nuolankiai susikūprinusi, bet tuo pat metu kažkokia išdidi; jos balsas gaudė lyg varpas.

— *Išgelbėta! Išgelbėtojas! Išgelbėta! Išgelbėtojas!*

Ūmai — o siaube! — jis išvydo, kad už jos telkiasi tūkstančiai, gal net milijonai žmonių, luošų, deformuotų, pagautų siaubo. Ten buvo ir storulė reporterė, norėjusi sužinoti, ką demokratai pasiūlys kandidatu į prezidento postą 1976 metais; ir mirtinai persigandęs, prijuostę prisirišęs fermeris su sūnaus nuotrauka, kurioje šypsojo vaikinas su karinių oro pajėgų uniforma, dingęs be žinios per antskrydį ant Hanojaus 1972 metais — fermeris norėjo sužinoti, ar tikrai sūnus žuvęs; ir į Sarą panaši jauna moteris užverktomis akimis, jinai rodė jam kūdikį su dideliausia galva, kurioje mėlynos venos buvo susipynę lyg runos, pranašaujančios mirtį; ir senis artrito išsukinėtais pirštais, ir daug daug kitų. Jie ištįso per kelias mylias, jie kantriai lauks, jie pribaigs jį savo nebyliais siaubingais maldavimais.

— *Išgelbėta!* — atsklido įsakmus motinos balsas. — *Išgelbėtojas! Išgelbėta! Išgelbėta!*

Jis bandė paaiškinti jiems, kad negali nei pagydyti, nei išgelbėti, bet vos tik pražiojo burną, arčiausiai stovintis įsikibo į jį ir ėmė purtyti.

Jį iš tikrųjų purtė. Tai buvo Veizako ranka. Automobilį užliejo ryški oranžinė šviesa, viduje pasidarė šviesu kaip dieną, — tai buvo košmariška šviesa, kuri pavertė geraširdžio Semo veidą į pabaisos veidą. Džonis pamanė, kad tebesapnuoja, bet tuoj suvokė, jog šviesą skleidžia žibintai automobilių stovėjimo aikštelėje. Matyt, ir juos pakeitė, kol jis buvo komos būsenoje. Dabar šaltą baltą spalvą buvo pakeitusi nenatūrali oranžinė, kuri dengė odą tarytum dažai.

— Kur mes? — dusliai paklausė jis.

— Prie ligoninės, — atsakė Semas. — Kamberlendo vidaus ligų ligoninės.

— Aha. Gerai.

Džonis atsitiesė, nusipurtydamas sapno likučius, tarytum šukes, pažirusias ant grindų, bet dar neiššluotas.

— Jūs pasiruošęs eiti į vidų?

— Taip, — tarė Džonis.

Jie perėjo per aikštelę melodingai čirpiant svirpliams miške. Tamsoje žybsėjo jonvabaliai. Nors motinos veidas stovėjo akyse, vis dėlto Džonis negalėjo nejausti švelnaus ir svaiginančio nakties aromato, lengvo vėjelio dvelksmo ant skruosto. Jis žavėjosi sveiku

nakties oru ir jautėsi visiškai sustiprėjęs. Bet Džonis prisiminė, ko jis atvažiavo čionai, ir šitas džiaugsmas jam pasirodė šventvagiškas — bet tik beveik. Ir sutramdyti šito gaivališko gyvenimo džiaugsmo jam nepavyko.

2

Herbertas išėjo į koridorių jų pasitikti. Jis mūvėjo senomis kelnėmis, pižamos švarku ir buvo basnirčia įsispyręs į batus. Džonis suprato, kaip nelauktai viskas atsitiko. Tėvo išvaizda bylojo Džoniui daugiau nei jis norėjo žinoti.

— Sūnau, — ištarė Herbertas. Jis visas buvo tarytum susitraukęs. Norėjo dar kažką pasakyti, bet nebeįstengė. Džonis apkabino jį, ir Herbertas apsipylė ašaromis, ėmė kūkčioti, įsikniaubęs Džoniui į krūtinę.

— Tėti, — tarė Džonis. — Viskas bus gerai, tėti, viskas bus gerai.

Tėvas raudojo, padėjęs rankas Džoniui ant pečių. Veizakas nusisuko ir ėmė žiūrinėti paveikslus ant sienos, neišvaizdžias vietinių dailininkų akvareles.

Herbertas stengėsi susivaldyti. Jis perbraukė ranka akis ir tarė:

— Matai, aš dar su pižama. Būčiau spėjęs persirengti, kol atvažiavo „greitoji". Tiesiog nepagalvojau apie tai. Matyt, senatvės požymis.

— Nieko panašaus.

— Tebūnie taip. — Jis gūžtelėjo pečiais. — Tave atvežė gydytojas, tavo draugas? Labai ačiū jums, daktare Veizakai.

Semas gūžtelėjo pečiais.

— Ką jūs, tai niekis.

Džonis su tėvu nuėjo į nedidelį laukiamąjį ir atsisėdo.

— Tėti, ar ji...

— Ji merdi, — tarė Herbertas. — Su sąmone, bet merdi. Vis klausinėja, kur tu, Džoni. Man regis, tas ją ir palaiko.

— Čia aš kaltas, — tarė Džonis. — Dėl visko kal...

Jis krūptelėjo nuo ūmaus skausmo ir nustebęs atsisuko į tėvą. Herbertas stipriai suko jam ausį. O juk ką tik tėvas verkė, įsikniaubęs jam į petį. Ausies sukimu Herbertas bausdavo už didžiausius prasikaltimus. Paskutinį kartą, jei nemeluoja atmintis, Džoniui suko ausį, kai jis buvo trylikos metų ir prisižaidė su išklerusiu „Rembleriu". Neapdairiai nuspaudė sankabą, senas automobilis be triukšmo nuriedėjo nuo kalvos ir įsirėžė į daržinę.

— Kad niekad šito negirdėčiau, — tarė Herbertas.

— Na ką tu, tėti!

Herbertas paleido ausį, šypsuliukas nuvingiavo jo lūpų kampučiais.

— Ar jau pamiršai, kaip tampydavau už ausų? Gal manai, kad

aš pamiršau, kaip tai daroma? Nedėk į tai vilčių, Džoni.

Džonis žvelgė į tėvą, vis dar neatgaudamas žado.

— *Niekados* nedrįsk savęs kaltinti.

— Bet juk ji žiūrėjo tą prakeiktą...

— Žinias, taip. Visa įsijaudrino, ėmė virpėti... staiga matau — guli ant grindų, žiopčioja savo vargše sena burna lyg žuvis, išmesta ant kranto. — Herbertas pasilenkė prie sūnaus. — Daktaras neprieis ir nepapasakos, bet jis klausė manęs apie kažkokias „herojiškas pastangas". Aš jam nieko nesakiau apie tas nesąmones. Ji savotiškai nusidėjusi, Džoni. Įsikalbėjo žinanti viešpaties kelius. Todėl niekados nekaltink savęs dėl jos klaidų. — Jo akyse vėl sublizgo ašaros. Balsas pasidarė šiurkštesnis. — Dievas mato, mylėjau ją visą gyvenimą, bet pastaruoju metu tai jau tapo kančia. Gal tokia baigtis ir geriausia.

— Ar galiu ją pamatyti?

— Taip, ji koridoriaus gale. Trisdešimt penktoje palatoje. Daktarai tikisi, kad tu atvažiuosi, ir jinai laukia. Štai dar kas, Džoni. Sutik su viskuo, kad ir ką ji sakytų... kad mirdama negalvotų, jog viskas buvo veltui.

— Žinoma, tėti. — Jis patylėjo. — Ar tu eini su manimi?

— Ne dabar. Gal vėliau.

Džonis linktelėjo ir nuėjo koridoriumi. Lempos jau buvo pritemdytos nakčiai. Dabar ta trumpa akimirka šiltoje kvapnioje vasaros naktyje atrodė neįsivaizduojamai toli, užtat košmariškas sapnas automobilyje sakytum ką tik nutrūko.

Trisdešimt penkta palata. Vera Helena Smit — skelbė maža kortelė ant durų. Ar jis žinojo, kad jos antras vardas Helena? Turėjo žinoti, bet neprisiminė. Bet atmintyje iškilo kitkas: kaip kartą saulėtą vasaros dieną Old Orčardo pliaže, linksma ir besišypsanti, ji atnešė jam ledų briketą, suvyniotą į nosinę. Kaip jis su motina ir tėvu lošė kortomis iš degtukų — vėliau, religijai vis labiau užvaldant jos mintis, motina drausdavo kortuoti namie, netgi nekaltą kribidžą. Džonis prisiminė ir tą dieną, kai įgėlė bitė ir jis, visa gerkle plyšodamas, atkūrė prie jos, o motina pabučiavo sutinusią vietą, pincetu ištraukė geluonį ir aprišo žaizdelę skudurėliu, suvilgytu geriamosios sodos tirpale.

Jis stumtelėjo duris ir įėjo į palatą. Motina gulėjo lovoje lyg beformė krūva. *Šitaip gulėjau ir aš*, šmėkštelėjo mintis. Sesuo skaičiavo jos pulsą; sugirgždėjus durims, sesuo atsisuko, ir blausi koridoriaus šviesa nuslydo jos akinių stiklais.

— Jūs — ponios Smit sūnus?

— Taip.

— Džoni?— pasigirdo balsas iš krūvos lovoje. Sausas, duslus balsas, jame barškėjo mirtis, kaip barška akmenukai tuščiame moliūge. Nuo to balso — viešpatie, pasigailėk!— per kūną perbėgo

šaltis. Jis priėjo arčiau. Motinos veido kairioji pusė buvo virtusi šiurpia kauke. Ranka ant apkloto panėšėjo į žnyplę. *Insultas,* pagalvojo jis. *Tai, ką senukai vadina smūgiu. Taip. Šitaip geriau. Šitaip ji ir atrodo. Tarytum būtų gavusi stiprų smūgį.*

— Ar tai tu, Džoni?

— Aš, mama.

— Džoni? Ar tai tu?

— Taip, mama.

Jis priėjo dar arčiau ir prisivertė paimti kaulėtą žnyplę.

— Aš noriu matyti savo Džonį,— irzliai pasakė ji.

Sesuo užjaučiamai dirstelėjo į jį ir Džonis pajuto, kaip užniežtėjo kumštį žiebti į tuos akinius.

— Gal paliktumėte mus vienus, sesele?— paprašė.

— Kad, žinote, neturiu teisės, kol. . .

— Klausykit, tai mano motina ir aš noriu pabūti su ja vienas,— tarė Džonis.— Kaip jūs į tai žiūrite?

— Aš. . .

— Atnešk man sulčių, tėti! — kimiai sušuko motina. — Rodos, išgerčiau litrą!

— Ar išeisit pagaliau? — užriko jis ant sesers. Jį apėmė baisus sielvartas, kuris trukdė jam susikaupti. Jį tarytum traukė į juodas gelmes kažkoks sūkurys.

Sesuo išėjo.

— Mama,— tarė jis, sėsdamas šalia lovos. Jo vis nepaliko keistas laiko dvilypumo, grįžimo atgal jausmas. Kiek kartų ji štai šitaip sėdėjo prie jo lovos, tikriausiai irgi laikė sulysusią ranką, šnekino jį? Džonis vėl prisiminė tą, rodos, sustojusį laiką, kai palatos sienos tarsi spaudė iš visų šonų; per plonytę placentos plėvelę jis matė motinos veidą, palinkusį virš jo, jos lūpos lėtai, bet kurtinamai bėrė beprasmiškus žodžius jam į veidą.

— Mama,— pakartojo jis, bučiuodamas žnyple pavirtusią ranką.

— Paduok tas vinis, aš prikalsiu,— tarė ji. Kairioji akis sakytum įšalo akiduobėje, dešinė pašėlusiai vartėsi. It botagu čaižomo arklio akis.— Kur mano Džonis?

— Mama, aš čia.

— Džo-ni! Džo-ni! DŽO-NI!

— Mama,— tarė jis, būgštaudamas, kad grįš sesuo.

— Tu. . .— žioptelėjo ji ir kiek pasuko galvą į jo pusę.— Pasilenk. . . kad matyčiau tave,— sukuždėjo ji.

Jis pasilenkė kaip ji prašė.

— Tu atėjai,— tarė ji.— Ačiū. Ačiū tau.— Iš sveikosios akies nusirito ašaros. Antroji, ta, kuri buvo nuo smūgio sustingusioje veido pusėje, abejingai spoksojo į lubas.

— Žinoma, atėjau.

— Aš tave mačiau,— sukuždėjo ji.— Kokią galią suteikė vieš-

pats tau, Džoni. Ar aš nesakiau? Argi nesakiau, kad taip bus?

— Taip, sakei.

— Jis pasirinko tave savo valiai apreikšti,— kalbėjo motina.— Neišsisukinėk nuo to pašaukimo. Nesislapstyk urve kaip Elijas ir neversk jo siųsti didelės žuvies, kad tave prarytų. Nedaryk šito, Džonai.

— Ne, nedarysiu.— Jis laikė jos kaulėtą ranką. Galvoje ūžė.

— Tu ne puodžius, o tik molis jo rankoje, Džonai. Įsidėmėk.

— Gerai.

— *Įsidėmėk tai!*— šaižiai ištarė ji, o jis pagalvojo: *Vėl pradeda paistyti nesąmones.* Bet ne, nesąmonių čia buvo ne daugiau nei jos pamokslavimuose, kai jis atsibudo iš komos.

— Gerai įsiklausyk tylaus, švelnaus balso, kai jį išgirsi,— tarė ji.

— Taip, mama.

Ji truputėlį pasuko galvą ant pagalvės ir... nejau *šyptelėjo?*

— Tu tikriausiai manai, kad aš beprotė.— Ji dar šiek tiek pasuko galvą, kad matytų jo akis.— Bet tai nesvarbu. Tu pažinsi balsą, kai jis prabils. Jis pasakys tau, ką daryti. Kaip pasakė Jeremijui ir Danieliui, ir Amosui, ir Abraomui. Ateis ir tavo eilė. Jis pasakys tau. Ir kai jis pasakys, Džoni... *atlik savo pareigą.*

— Gerai, mama.

— Kokią jėgą,— sumurmėjo ji. Balsas kimo ir tolo.— Kokią jėgą suteikė tau aukščiausiasis... Aš žinojau... Visada žinojau...
— Balsas nutilo. Sveikoji akis užsimerkė. Kita beprasmiškai spoksojo priešais save.

Džonis pasėdėjo prie jos dar penketą minučių, paskui pakilo eiti. Ranka apčiuopė rankeną, jau buvo bedarąs duris, bet, išgirdęs sausą, barškantį jos balsą, kuriame skambėjo įsakymas, sustingo vietoje.

— *Atlik savo pareigą, Džonai.*

— Taip, mama.

Daugiau jam nebeteko su ja kalbėtis. Ji mirė rugpjūčio dvidešimtosios rytą, penkios minutės devintos. Tuo pat metu kažkur į šiaurę nuo Kamberlendo ligoninės Voltas ir Sara Hezlitai ginčijosi dėl Džonio ir vos nesusipyko, o kažkur į pietus nuo jos Gregas Stilsonas įrodinėjo vienam vaikinui, kad tas — pirmos klasės šūdas.

TRYLIKTAS SKYRIUS

1

— Tu nesupranti, — ramiai, be galo kantriai pasakė Gregas Stilsonas vaikinui, sėdinčiam Ridžvėjaus policijos skyriaus užpakaliniame kambaryje. Vaikinas buvo be marškinių; išsidrėbęs ant minkštos sudedamos kėdės, jis siurbčiojo iš buteliuko pepsikolą. Jis atlaidžiai šypsojosi, nežinodamas, kad Gregas Stilsonas nekartoja savo žodžių daugiau kaip du kartus; vaikinui buvo aišku, kad vienas iš jųdviejų — pirmos klasės šūdas, bet kuris, dar nežinojo.

Tą dabar ir reikėjo išsiaiškinti.

Jeigu reikės, tai ir naudojant jėgą.

Buvo šiltas, saulėtas rugpjūčio rytas. Medžiuose čiulbėjo paukščiai. Ir Gregas jautė, kad jo valanda išmuš greičiau nei jis tikėjosi. Vadinasi, reikia būti atsargiam su šituo pirmos klasės šūdu. Čia tau ne koks gauruotas, kreivakojis motociklininkas, pašvinkęs prakaitu. Šitas mokosi koledže, plaukai ganėtinai ilgi, bet švarūs, žvilgantys, be to, Džordžo Harvio sūnėnas. Gregas nekvaršintų dėl jo galvos (keturiasdešimt penktaisiais jis kovodamas perėjo Vokietiją, ir šitiems ilgaplaukiams išperoms jis turėjo trejetą žodelių, ir tai, žinoma, nebuvo sveikinimas „su gimimo diena"), bet, šiaip ar taip, Harvių kraujas. O municipalitete su Džordžu visi skaitėsi. *Prigriebkit vaikiną į nagą,* pasakė Džordžas, sužinojęs, kad policijos viršininkas Viginsas areštavo jo sūnėną. Bet jo akys bylojo: *Tiktai nepersistenkit. Šiaip ar taip, vieno kraujo.*

Vaikinas žiūrėjo į Gregą su tingia panieka.

— Aš viską suprantu, — tarė jis. — Jūsų pavaduotojas Daugas atėmė iš manęs marškinėlius, o aš noriu juos atgauti. Jums pačiam būtų į naudą kai ką suprasti. Jeigu neatiduosite, užsiundysiu ant raudono jūsų sprando Amerikos piliečių teisių gynimo sąjungą.

Gregas atsistojo, priėjo prie melsvai pilko seifo popieriams priešais sodos vandens automatą, ištraukė raktų ryšulį, surado reikalingą ir atidarė seifą. Nuo nelaimingų atsitikimų ir eismo avarijų registravimo blankų krūvos jis paėmė raudonus marškinėlius. Gregas išskleidė juos taip, kad matytųsi užrašas: SUGULSIM, MAŽYTE?

— Tu jais vilkėjai, — tarė Gregas vis taip pat ramiai. — Gatvėje.

Vaikinas pasisupo ant užpakalinių kėdės kojų ir gurkštelėjo pepsikolos. Atlaidi šypsenėlė — beveik pajuoka — tebežaidė jo lūpose.

— Aha, — atsakė jis. — O dabar noriu pasiimti. Jie mano.

Gregui įsiskaudo galvą. Tas šiknius nenutuokia, kaip lengva jį suvystyti. Kambario sienos sugeria garsus; pasitaikydavo, kad jos nuslopindavo ir riksmus. Ne, jis nenutuokia. Jis ničnieko *nesupranta.*

Tik neduok rankoms valios. Nepersistenk. Neperlenk lazdos.

Lengva pasamprotauti. Paprastai lengva ir padaryti. Bet kartais jo poelgiai... kartais jis nebesivaldydavo.

Gregas pasirausė kišenėje ir ištraukė žiebtuvėlį.

— Ir pasakykit savo gestapo viršininkui ir mano dėdei fašistui, jog pirmoji konstitucijos pataisa... — Vaikinas nuščiuvo, jo akys išsiplėtė. — Ką jūs čia... Ei! Ei!

Nekreipdamas į jį dėmesio ir iš pažiūros ramiai, Gregas čirkštelėjo žiebtuvėlį. Liepsna pliūptelėjo aukštyn ir Gregas prikišo ją prie marškinėlių. Jie išsyk užsidegė.

Priekinės kėdės kojos trinktelėjo į grindis, vaikinas pašokęs puolė prie Grego, tebelaikydamas pepsikolos butelį rankoje. Savim patenkinto šypsnio nebeliko, jį pakeitė sutrikimas ir nuostaba, prie kurių prisidėjo lepūnėlio pyktis — jam per daug ilgai viskas buvo leidžiama.

Su manim dar niekas taip nekalbėjo, pagalvojo Gregas Stilsonas, ir galvos skausmas išsyk padidėjo. Ak, reikia tvardytis.

— Atiduok! — subliuvo vaikinas. Gregas dviem pirštais laikė marškinėlius už apykaklės, ištiesęs ranką ir pasiruošęs mesti, kai pasidarys per karšta. — Atiduok, šikniau! Jie mano! Jie...

Gregas atrėmė ranką į nuogą vaikino krūtinę ir stumtelėjo iš visos jėgos — o jėgos jis turėjo. Vaikinas kūlversčiomis nulėkė per kambarį, ir dabar pyktis virto gyvulišku išgąsčiu — šito Gregui ir reikėjo.

Jis numetė smilkstančius marškinėlius ant linoleumo ir išpylė ant jų pepsikolos likučius iš butelio. Pasigirdo grėsmingas šnypštimas.

Vaikinas lėtai stojosi, nugara spausdamasis prie sienos. Gregas sugavo jo žvilgsnį. Vaikino akys buvo rudos ir labai labai išplėstos.

— Mes turime išsiaiškinti, — prabilo Gregas; savo paties žodžius jis girdėjo lyg iš tolo, prislopintus skausmingo ūžesio galvoje. — Surengsime nedidelį seminarą ir išsiaiškinsime, kuris iš mudviejų šūdas. Ar supratai? Išnagrinėsime konkretų pavyzdį ir prieisim prie kai kurių išvadų. Juk jūs ten koledže mėgstate tuo užsiiminėti? Daryti išvadas?

Vaikinas trūkčiodamas gaudė orą. Aplaižė lūpas, lyg norėdamas kalbėti, ir staiga suriko:

— Gelbėkit!

— Taip, tave reikia gelbėti, tas tiesa, — sutiko Gregas. — Ir aš, ko gero, tau pagelbėsiu.

— Jūs beprotis, — atšovė Džordžo Harvio sūnėnas ir dar kartą suriko, tik dabar garsiau: — Gelbėkit!

— Gal ir tavo tiesa, — atsakė Gregas. — Tikriausiai. Bet juk mums, sūneli, reikia išsiaiškinti, kuris iš mudviejų pirmos klasės šūdas. Supranti, ką turiu galvoje?

Jis žvilgterėjo į pepsikolos butelį rankoje ir staiga įnirtingai trenkė juo į plieninio seifo kampą. Butelis išlakstė į šukes, ir kai vaikinas pamatė pažirusias šukes ant grindų ir į save nukreiptą kaklelį dantytais kraštais, jis pradėjo klykti. Iki baltumo ištrintas džinsų tarpukojis ūmai patamsėjo. Veidas pasidarė seno pergamento spalvos. Ir kai Gregas žengė artyn, traiškydamas stiklus sunkiais pusbačiais, kuriais avėdavo ir vasarą, ir žiemą, vaikinas tiesiog prisiplojo prie sienos.

— Kai aš einu į gatvę, apsivelku baltus marškinius, — tarė Gregas, šiepdamas baltus dantis. — Kartais pasirišu kaklaraištį. O tu eini į gatvę užsitempęs kažkokį skudurą su nešvankiais žodžiais. Tai kuris iš mudviejų šūdas, mažyli?

Džordžo Harvio sūnėnas kažką suinkštė, neatitraukdamas akių nuo aštraus dantyto stiklo Grego rankoje.

— Ir štai aš stoviu, sausas ir valyvas, — toliau kalbėjo Gregas, vis artindamasis, — o tu apsišlapinai, ir dabar tau teka per kojas. Tai kuris iš mudviejų šūdas?

Jis ėmė lengvai baksnoti aštriais stiklais per pliką ir prakaituotą vaikino pilvą, ir Džordžo Harvio sūnėnas pradėjo žliumbti. Dėl va tokių snarglių visa šalis eina velniop, pagalvojo Gregas. Aklas įniršis zvimbė ir gaudė it varpas jo galvoje. Dėl šitokių geltonsnapių suskių pilnomis kelnėmis. . .

Tik nesudirbk jo. . . Neperlenk lazdos. . .

— Aš kalbu kaip žmogus, — tarė Gregas, — o tu, berniuk, žviegi kaip paršas srutų duobėje. Tai kuris iš mudviejų šūdas?

Jis vėl bakstelėjo butelio kakleliu; aštri stiklo briauna brūkštelėjo vaikinui po dešiniuoju speneliu, toje vietoje ištryško kraujo lašelis. Vaikinas sustingo.

— Aš tau kalbu,— tarė Gregas.— Pasistenk atsakinėti taip, kaip atsakinėtum savo profesoriui. Kuris iš mudviejų šūdas?

Vaikinas kažką šniurkštelėjo, bet nieko rišlaus negalėjo ištarti.

— Atsakyk, jeigu nori išlaikyti egzaminą, — tarė Gregas. — Antraip paleisiu tau žarnas, mažyli. — Ir tą akimirką jis galėjo taip padaryti. Jis stengėsi nežiūrėti į tvinkstantį kraujo lašą, nes žinojo, kad žvilgtelėjęs visai susipyktų su protu ir jau nebepaisytų, kas priešais jį — Džordžo Harvio sūnėnas ar koks nors kitas tipas. — Tai kuris iš mudviejų šūdas?

— Aš, — atsakė vaikinas, ir pradėjo sriūbauti it mažas vaikas, įsibauginęs vaiduoklio, vidurnaktį tykojančio už sieninės spintos durų.

Gregas šyptelėjo. Skausmas raižė galvą ir tvinkčiojo smilkiniuose.

— Na, matai, jau gerai. Pradžiai. Bet dar ne visai gerai. Noriu, kad pasakytum: „Aš šūdas".

— Aš šūdas, — pakartojo vaikinas, vis dar sriūbaudamas. Varvan-

tys snargliai pakibo panosėje. Jis nusibraukė juos plaštaka.

— Dabar noriu, kad pasakytum: „Aš pirmos klasės šūdas".

— Aš... pirmos klasės šūdas.

— O dabar dar vienas dalykas ir, ko gero, baigsime. Sakyk: „Ačiū jums, kad sudeginote tuos nešvankius marškinėlius, mere Stilsonai".

Vaikinas buvo pasirengęs viskam. Kad tik galėtų iš čia ištrūkti.

— Ačiū, kad sudeginote tuos nešvankius marškinėlius.

Gregas žaibiškai brūkštelėjo aštriu kampu iš kairės į dešinę per minkštą vaikino pilvą; ištryško kraujo ruoželis. Jis tik tik perrėžė odą, bet vaikinas sukriokė taip, sakytum visi pragaro velniai būtų vijęsi jį.

— Tu pamiršai pasakyti „mere Stilsonai", — tarė Gregas, ir ūmai jam tarsi šydas nukrito nuo akių. Galvos skausmas dar sykį smarkiai vožtelėjo į tarpuakį ir prapuolė. Gregas kvailai spoksojo į butelio kakliuką, sugniaužtą kumštyje, ir nelabai susigaudė, iš kur jis čia atsirado. Velniškai kvaila. Vos neprisišaukė bėdos per šitą suskį.

— Mere Stilsonai! — klykavo vaikinas. Jis visai apkvaišo iš baimės. — Mere Stilsonai! Mere Stil...

— Na štai ir gerai, — tarė Gregas.

— ... sonai! Mere Stilsonai! Mere Stilsonai! Mere...

Gregas smagiai šėrė jam per veidą. Vaikinas kaukštelėjo galva į sieną ir nutilo, išsproginęs tuščias akis.

Gregas priėjo visai prie pat jo. Ištiesė rankas, suėmė vaikinui už ausų ir prisitraukė jo galvą tiek, kad juodu beveik lietėsi nosimis. Abu stovėjo akis į akį.

— Tai va, tavo dėdė galingas žmogus šitame mieste, — ramiai tarė jis, laikydamas vaikiną už ausų kaip už rankenų. Vaikino akys buvo išsprogusios, rudos ir paplūdusios ašaromis. — Aš irgi galingas — ar greit būsiu, — nors man nesusilyginti su Džordžu Harviu. Jis čia gimęs, čia prasimušęs į žmones ir taip toliau. O jeigu tu papasakosi savo dėdei, kas čia atsitiko, jis, ko gero, dar sumanys išgrūsti mane iš Ridžvėjaus.

Vaikino lūpos virpėjo beveik begarsiu verksmu. Gregas lėtai tampė už ausų jo galvą į priekį ir atgal, susidauždamas su juo nosimis.

— Turbūt nesumanys... jis buvo velniškai įširdęs dėl tų marškinėlių. Bet gali ir sumanyti. Kraujo ryšiai — stiprūs ryšiai. Todėl tu, berneli, gerai pagalvok. Jeigu išpasakosi dėdei, kas čia dėjosi ir dėdė išgrūs mane, prižadu grįžti ir pasiųsti tave pas Abraomą. Ar tu manimi tiki?

— Taip, — sukuždėjo vaikinas. Šlapi jo skruostai blizgėjo.

— Taip, sere, mere Stilsonai.

— Taip, sere, mere Stilsonai.

Gregas paleido jo ausis.

— Taigi, — tarė. — Pasiųsiu tave pas Abraomą, bet prieš tai

papasakosiu visiems, kas tik norės klausytis, kaip tu apsišlapinai, žliumbei ir kabinai snarglius panosėje.

Jis nusisuko, sakytum nuo vaikino būtų sklidęs blogas kvapas, ir sparčiai nuėjo prie seifo. Paėmė nuo lentynos pleistro dėžutę ir metė per kambarį; vaikinas krūptelėjęs atšlijo ir nepagavo jos, tad skubiai čiupo nuo grindų, lyg bijodamas, kad Stilsonas vėl nubaus jį už negrabumą.

— Vonia ten, — mostelėjo ranka Gregas. — Susitvarkyk. Paskolinsiu tau kitus marškinėlius. Atsiųsi juos man išskalbtus, be kraujo dėmių. Supratai?

— Taip, — sukuždėjo vaikinas.

— SERE! — užriko Stilsonas. — SERE! SERE! SERE! Ar dar neįsiminei?

— Sere, — suvaitojo vaikinas. — Taip, sere. Taip, sere.

— Jūsų visiškai nemoko pagarbos, — tarė Gregas. — Jums nėra nieko švento.

Galvos skausmas vėl bandė atsinaujinti. Kelis kartus giliai įkvėpęs, Gregas įveikė jį, užtat galaižin kas darėsi skrandžiui.

— Na gerai, baigsime. Duosiu tau dar vieną naudingą patarimą. Kai rudenį sugrįši į tą savo prakeiktą koledžą ar kur kitur, nepadaryk klaidos: nepradėk manyti, kad čia kas nors buvo ne taip. Ir nemėgink apgauti Grego Stilsono. Geriau tau, man ir Džordžui išmesti viską iš galvos. O jei tau pasirodys, kad gali atsilošti, tai bus didžiausia klaida tavo gyvenime. Gal net ir paskutinė.

Dar kartą paniekinamai dėbtelėjęs į jį, Gregas išėjo. Vaikinas tebestovėjo prie sienos — akys išsprogusios, lūpos dreba, ant krūtinės ir pilvo keli apdžiūvę kruvini rėžiai. Jis buvo panašus į peraugusį dešimtmetį berniūkštį, kurį išvarė iš mokyklos beisbolo komandos.

Mintyse Gregas susilažino pats su savim, kad niekada nebematys ir nebegirdės to vaikino — ir laimėjo. Po kelių dienų Džordžas Harvis užsuko į kirpyklą, kur tuo metu skutosi Gregas, ir padėkojo jam už tai, kad „atvedė į protą" jo sūnėną.

— Jūs mokate rasti bendrą kalbą su tais vaikėzais, Gregai, — tarė jis. — Net nežinau kaip... bet, atrodo, jie gerbia jus.

Gregas atsakė, kad apie tai neverta kalbėti.

2

Kai Gregas Stilsonas degino marškinėlius su nešvankiu užrašu Niuhampšyre, Voltas ir Sara Hezlitai pusryčiavo Bengore, Meino valstijoje. Voltas skaitė laikraštį.

Jis garsiai pastatė ant stalo kavos puodelį ir tarė:

— Buvęs tavo simpatija pateko į laikraštį.

Sara valgydino Denį. Ji vilkėjo chalatu, plaukai dar nešukuoti, akys beveik sulipusios. Aštuoniasdešimt procentų jos sąmonės tebemiegojo po vakarykščio pobūvio. Garbės svečias buvo Harisonas Fišeris — kongresmenas, atstovaujantis Niuhampšyro trečiajai apygardai nuo neatmenamų laikų ir neabejotinas kandidatas perrinkimui ateinančiais metais. Jai ir Voltui tas pobūvis buvo prisiartinimas prie politikos. Politikos. Šitą žodį Voltas pastaruoju metu kartodavo dažnai. Jis išgėrė daug daugiau negu ji, bet šiandien iš pat ryto išsičiustino ir atrodo šviežias kaip agurkiukas, o ji jaučiasi lyg pamazgų prisirijusi. Kur teisybė?

— Fu,— tarė Denis ir išspjovė visą vaisių mišinį.

— Kaip negražu,— tarė Sara Deniui. Paskui Voltui:— Tu kalbi apie Džonį Smitą?

— Apie ką gi daugiau.

Ji pakilo ir, apėjusi stalą, atsistojo prie Volto.

— Ar jam nieko neatsitiko?

— Iš visko sprendžiant jaučiasi gerai ir bendrauja su šėtonu,— sausai atsakė Voltas.

Jai dingtelėjo, kad tai galėtų būti susiję su tuo, kas atsitiko, kai ji buvo nuėjusi aplankyti Džonio, bet antraštės dydis apstulbino ją: PABUDĘS IŠ KOMOS LIGONIS DEMONSTRUOJA ANTGAMTINIUS SUGEBĖJIMUS SKANDALINGOJE SPAUDOS KONFERENCIJOJE. Reportažą buvo parašęs Deividas Braitas. Šalia įdėtoje nuotraukoje ji pamatė Džonį, sumenkusį, pasigailėtinai sutrikusį negailestingoje blyksčių šviesoje; jis stovėjo prie tysančio vyriškio, vardu Rodžeris Diuso, Liuistono laikraščio reporterio. *„Reporteris praranda sąmonę, atskleidus jo šeimos paslaptis"*, — skelbė parašas po nuotrauka.

Sara klestelėjo ant kėdės greta Volto ir pradėjo skaityti. Tai nepatiko Deniui, ir jis ėmė baladoti savo kėdutės atlenkiamą stalelį, reikalaudamas rytinio kiaušinio.

— Man rodos, jis tave šaukia,— tarė Voltas.

— Ar nepamaitintum jo, mielasis? Jis iš tavęs geriau valgo. — *Nukelta į 9 psl. , 3 skilt.* Ji atsivertė devintą puslapį.

— Pataikavimas nuginkluoja kiekvieną,— sutiko Voltas. Jis nusivilko sportinę striukę ir pasirišo jos prijuostę.— Tuoj, tuoj, vyruti,— tarė jis ir pradėjo maitinti Denį kiaušiniu.

Sara perskaitė reportažą du kartus. Jos akis vis patraukdavo nuotrauka — sutrikęs, siaubo apimtas Džonio veidas. Žmonės, apstoję gulintį Diuso, žiūrėjo į Džonį beveik išgąstingai. Tą ji galėjo suprasti. Sara prisiminė, kaip, atėjusi lankyti Džonio, pabučiavo jį ir kaip jo veidu nuslinko kažkoks keistas susikaupimo šešėlis. O kai jis pasakė jai, kur rasti pamestą sutuoktuvių žiedą, ji pati ne juokais išsigando.

Betgi, Sara, tas tavo išgąstis — juk visai kas kita.

— Dar kąsnelį, ir užaugsi didelis,— šnekėjo Voltas tarytum per tūkstantį mylių nuo jos. Sara žvilgtelėjo į juodu — jie sėdėjo greta, užlieti mirguliuojančio dulkėmis saulės spindulio, jos prijuostė karojo Voltui tarp kelių, ir staiga jai vėl pasidarė baisu. Mintyse vėl pamatė, kaip žiedas, vartydamasis, grimzta į klozeto dugną, išgirdo tylų bilstelėjimą, kai jis atsitrenkė į keramiką. Prisiminė Džonio kaukę. Visų šventųjų dienos išvakarėse vaikinuką, sakantį: *Norėčiau pamatyti, kaip nukelnės šitą tipą.* Pagalvojo apie pažadus, duotus ir neištesėtus, o jos žvilgsnis vėl grįžo prie sulysusio veido laikraščio puslapyje, iškankinto ir suvargusio, žvelgiančio į ją su tokia nuostaba.

— . . .Šiaip ar taip, gudri išmonė,— tarė Voltas, kabindamas jos prijuostę. Jis sumaitino Deniui visą kiaušinį, ir dabar jų sūnus ir įpėdinis patenkintas traukė sultis iš buteliuko.

— Ką?— Sara pakėlė akis, kai jis priėjo artyn.

— Aš sakiau, kad žmogui, turinčiam neapmokėtą ligoninės sąskaitą vos ne pusei milijono dolerių, tai velniškai gudri išmonė.

— Apie ką tu kalbi? Apie kokią išmonę?

— Juk tai akivaizdu,— dėstė Voltas, aiškiai nepastebėdamas jos pykčio.— Jis galėtų užsidirbti septynis, na, gal net dešimt tūkstančių dolerių, parašęs knygą apie tą avariją ir komą. Bet jeigu jis po tos komos įgijo antgamtinių sugebėjimų, jo honorarams nėra ribų.

— *Negalima šitaip mėtytis žodžiais!*— Saros balsas net virpėjo nuo įtūžio.

Iš pradžių jo žvilgsnyje atsispindėjo nuostaba, paskui ją pakeitė supratingumas. Tas supratingas žvilgsnis dar labiau Sarą įsiutino. Jeigu ji gautų po penkis centus kiekvieną kartą, kai Voltas Hezlitas manydavo supratęs ją, jie jau būtų galėję nuskristi į Jamaiką pirma klase.

— Klausyk, aš atsiprašau, kad pradėjau šitą kalbą,— tarė jis.

— Džonis ne didesnis melagis negu popiežius. . . negu. . . pats žinai kas.

Voltas griausmingai nusikvatojo, o ji vos nesviedė į jį kavos puodelio. Bet susitvardė, sunėrė rankas po stalu ir stipriai suspaudė. Denis įsistebeilijo į tėvą, o paskui irgi nusikvatojo.

— Mieloji,— tarė Voltas.— Aš anaiptol nesmerkiu nei jo, nei to, ką jis daro. Tiesą sakant, aš jį net gerbiu už tai. Jeigu šitas suplėkęs pilvūzas Fišeris penkiolika metų trindamasis kongrese sugebėjo iš subankrutavusio advokatėlio tapti milijonieriumi, tai šitas vyrukas turi visišką teisę užsidirbti kiek gali, vaidindamas aiškiaregį. . .

— Džonis ne melagis, — monotoniškai pakartojo ji.

— Tai jaukas senutėms, kurios melsvinasi plaukus, ryja bulvarinius žurnaliukus ir yra įsirašiusios į „Pasaulinį knygos bičiulių klubą", — linksmai tarė jis. — Nors turiu pripažinti, kad šiek tiek aiškiaregystės praverstų renkant prisiekusiuosius tai prakeiktai Timonso bylai.

— Džonis ne melagis, — dar kartą pakartojo ji. Ausyse vėl suskambėjo jo balsas: *Jis nuslydo tau nuo piršto. Tu dėjai Volto skutimosi reikmenis į vieną iš tų šoninių kišenių, ir jis nuslydo... užlipk ant aukšto ir pažiūrėk, Sara. Tu jį surasi.* Bet vyrui ji negalėjo to pasakyti. Voltas nežino, kad ji buvo nuvažiavusi lankyti Džonio. *Ir kas čia blogo, kad aplankiau Džonį,* tikino ji save.

Žinia, nieko blogo. Bet kaip Voltas sureaguotų išgirdęs, kad ji išmetė savo sutuoktuvių žiedą į tualetą ir nuleido vandenį? Ko gero, jis nesuprastų ūmai ją apnikusios baimės, privertusios taip pasielgti — tokios pat baimės, kokią matė dabar kitų žmonių, pakliuvusių į laikraštį, veiduose, net paties Džonio veide. Ne, Voltas to gali nesuprasti. Šiaip ar taip, įmesti savo sutuoktuvių žiedą į klozetą ir nuleisti vandenį — nemaloniai simboliška.

— Na, gerai,— nusileido Voltas,— jis ne melagis. Bet aš tiesiog tuo netikiu...

Sara tyliai tarė:

— Voltai, įsižiūrėk į žmones, stovinčius už jo. Įsižiūrėk į jų veidus. Jie *tiki*.

Voltas probėgšmais dirstelėjo į nuotrauką.

— Natūralu, taip vaikas tiki fokusininku scenoje.

— Tai tu manai, kad tas Diuso, anot tavęs, buvo statytinis? Straipsnyje tvirtinama, kad jiedu su Džoniu iki tol nebuvo susitikę.

— Tik taip ir sukuriama iliuzija,— kantriai aiškino Voltas.— Joks fokusininkas netrauks triušio iš narvelio — tiktai iš skrybėlės. Arba Džonis Smitas kažką žinojo, arba jis velniškai sėkmingai atspėjo iš to Diuso elgesio. Bet kartoju, dėl to aš jį gerbiu. Šiame spektaklyje jis pasiekė nepaprasto efekto. O jei efektas pavirs doleriais, Džonis įgaus dar didesnės galios.

Šią akimirką ji neapkentė jo, jautė pasišlykštėjimą tam geram žmogui, už kurio ištekėjo. Tiesą sakant, jo charakteryje neišryškėjo nieko ypatingo, jis buvo padorus, pastovus, geraširdiškas žmogus, turėjo jumoro jausmą,— jis tiesiog šventai tikėjo, jog kiekvienas nori išlošti didijį prizą ir kiekvienas savaip gudrauja. Šįryt jis pavadino Harisoną Fišerį išpampusiu pūzru, o vakar vakare mirė iš juoko nuo Fišerio anekdotų apie Gregą Stilsoną, kažkokio atkampaus miesteliuko merą — vyrukas, matyt, kvaištelėjęs, jei sumanė ateinančiais metais pasiskelbti nepriklausomu kandidatu į Atstovų rūmus.

Ne, Volto Hezlito pasaulyje nebuvo nei ekstrasensų, nei didvyrių, čia egzistavo viena doktrina: *mes turime pakeisti sistemą iš vidaus.* Jis buvo padorus, rimtas vyras, mylėjo ją ir Denį, bet ūmai ji visa širdimi ėmė veržtis pas Džonį ir raudoti dėl tų penkerių metų, kuriuos iš jų atėmė. Gal ir viso gyvenimo drauge. Ir kūdikio, kurio plaukai būtų buvę tamsesni.

— Tu geriau eik, mielasis,— tyliai tarė ji.— Antraip iš tavo Timonso nė kaulelių nebeliks.

— Iš tikrųjų,— šyptelėjo jis jai. Išvados padarytos, posėdis baigtas.— Mes draugai?

— Draugai.— *Bet juk jis žinojo, kur žiedas. Jis žinojo.* Voltas pabučiavo ją, dešine ranka lengvai apkabinęs kaklą. Jis visada pusryčiams valgydavo tą patį, visada vienodai bučiuodavo žmoną; vieną gražią dieną jie persikels į Vašingtoną, o jokių ekstrasensų nėra.

Po penkių minučių jis atbulas išvažiavo savo nedideliu raudonu „Pintu" į Poundo gatvę, kaip visada trumpai sutūtavo atsisveikindamas ir nurūko. Ji liko viena su Deniu, kuris galėjo pasismaugti, rangydamasis nuo savo aukštakojės kėdutės.

— Viską tu ne taip darai, nevėkšla,— Sara perėjo per virtuvę ir pasodino jį patogiai.

— Fu!— nepatenkintas atsakė Denis.

Į virtuvę slapstydamasis tarytum mažametis nusikaltėlis įsėlino jų vikruolis katinas Tomatas ir Denis čiupo jį, kikendamas iš malonumo. Tomatas suglaudė ausis ir susitaikė su savo likimu.

Sara šypsodama kraustė stalą. Kūnas, esantis ramybės būsenoje, stengiasi joje pasilikti, o ji buvo ramybės būsenoje. Dievai nematė Volto trūkumų: jai užtenka savų. Džoniui ji pasiųs kalėdinį atviruką, ir viskas. Šitaip geriau, šitaip saugiau — nes judantis kūnas linkęs judėti. Juk jai čia gera gyventi. Ji ištvėrė, netekusi Deno, ištvėrė, netekusi Džonio, kuris taip neteisingai buvo iš jos atimtas (bet juk šitame pasaulyje tiek neteisybės!), perėjo savo pačios gyvenimo sūkurius, kol pateko į ramų užutėkį, ir čia ji pasiliks. Šita saulės nutvieksta virtuvė — visai neprasta vieta. Geriau pamiršti mugę, Laimės Ratą ir Džonio Smito veidą.

Pildama į kriauklę vandenį indams plauti, ji įsijungė radiją ir išgirdo žinių pradžią. Pats pirmas pranešimas užėmė jai kvapą ir ji sustingo su šlapia lėkšte rankoje; suglumusi ir susimąsčiusi žvelgė į kiemelį už namo. Džonio motiną ištiko priepuolis, kai ji žiūrėjo televizijos laidą apie sūnaus susitikimą su reporteriais. Ji mirė šįryt, maždaug prieš valandą.

Sara nusišluostė rankas, išjungė radiją ir išvadavo katiną nuo Denio glamonių. Ji nunešė berniuką į svetainę ir pasodino manieže. Denis įsižeidęs protestavo, bet ji nekreipė dėmesio. Sara priėjo prie telefono ir paskambino į Rytų Meino ligoninę. Telefonininkė, kuri, matyt, pavargo kartoti tą pačią frazę, pranešė, kad Džonas Smitas išsirašė iš ligoninės vakar vakare prieš vidurnaktį.

Sara padėjo ragelį ir atsisėdo ant kėdės. Denis springo ašaromis manieže. Į kriauklę bėgo vanduo. Kiek pasėdėjusi, Sara atsistojo, nuėjo į virtuvę ir užsuko čiaupą.

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

1

Žurnalistas iš „Insaid Vju" pasirodė spalio šešioliktą, netrukus po to, kai Džonis atsinešė korespondenciją.

Tėvo namas stovėjo atokiai nuo kelio; žvyruotas keliukas beveik ketvirtį mylios vinguriavo per sužėlusį melsvųjų eglių ir pušų atvašyną. Džonis vaikščiodavo juo kasdien. Iš pradžių jis grįždavo į verandą, tirtėdamas iš nuovargio, kojos degdavo lyg ant žarijų, o šlubavimas virsdavo svirduliavimu. Bet dabar, praėjus pusantro mėnesio po to, kai jis grįžo namo, šitas kasdieninis pasivaikščiojimas ėmė teikti jam malonumo, kurio nekantriai laukdavo. Ne korespondencijos, o to pasivaikščiojimo.

Jis pradėjo skaldyti malkas artėjančiai žiemai. Herbertas ketino pasamdyti žmogų, nes pats apsiėmė atlikti vidaus darbus naujajame gyvenamųjų namų rajone Libertivilyje.

— Ar žinai, Džonai, kaip pajunti, kad senatvė tapšnoja tau per petį? — sykį šypsodamasis pasakė jis. — Vos tik padvelkia rudeniu, tu jau žvalgaisi darbo po stogu.

Džonis užlipo į verandą ir su palengvėjimo atodūsiu atsisėdo į pintą kėdę. Įrėmė dešinę koją į turėklą, paskui, raukydamasis iš skausmo, abiem rankom užkėlė kairę ant jos. Paskui užsiėmė korespondencija.

Ačiū dievui, laiškų pradėjo mažėti. Pirmą savaitę po grįžimo į Pounelą kartais užgriūdavo keliasdešimt laiškų ir aštuonios devynios banderolės; dauguma jų būdavo persiunčiami iš Rytų Meino ligoninės, o kai kurie ateidavo iki pareikalavimo į Pounelą, visaip iškraipytais pavadinimais. Paunilas, Pinalas ir net įstrigęs atmintin Pūnatsas.

Daugelio laiškų autoriai buvo vieniši žmonės, svajojantys rasti gyvenime bent kokią prasmę. Rašė vaikai, prašantys autografo; rašė moterys, norinčios permiegoti su juo; rašė baviltiškai įsimylėję vyrai ir moterys, prašantys jo patarimo. Kai kurie atsiųsdavo talismanus, kiti — ir horoskopus. Daugelis laiškų buvo kupini religinės dvasios; už tų pompastiškų postringavimų viešpaties vardu, parašytų su aibe klaidų, didelėmis, stropiai išvedžiotomis raidėmis, ne ką tesiskiriančiomis nuo pirmoko dailyraščio, jam pasivaidendavo motinos šmėkla.

Džonį įtikinėjo, kad jis pranašas, viešpaties siųstas išvesti pailsusią ir nusivylusią amerikiečių tautą iš tyrų. Artėjančios pasaulio pabaigos pranašas. Iki šios dienos, spalio šešioliktosios, jis gavo aštuonis egzempliorius Holo Lindsėjaus knygos „Velionė didžioji planeta Žemė"— motinai tikriausiai šitas kūrinys būtų patikęs. Ji

akstino skelbti visiems dievišką Kristaus kilmę ir padaryti galą jaunimo ištvirkimui.

Jis gaudavo ir priešiškų laiškų, kaip taisyklė, anoniminių, jų buvo mažiau, bet jie buvo tokie pat iškalbingi. Vienas rašeiva pakeverzojo pieštuko nuolauža ant geltono blanko, kad Džonis — antikristas ir linkėjo pasidaryti galą. Ketvertas ar penketas domėjosi jo savijauta, nužudžius savo motiną. Vienas šmaikštuolis parašė: „Ateities spėjimas, telepatija — viskas karvašūdis! Pabučiuok mano galą, tu ekstrasense neraliuotas!"

O be to, jam atsiųsdavo daiktų. Tas buvo blogiausia.

Kiekvieną dieną, grįždamas iš darbo, Herbertas užsukdavo į Pounelo paštą pasiimti siuntinių, netelpančių į jų pašto dėžutę. Prie daiktų pridėti laiškučiai daugiausia buvo vienodi — jie pašėliškai meldė: *Pasakykite man, pasakykite man, pasakykite man!*

Tai mano brolio šalikas. Jis dingo be žinios 1969 metais, išplaukęs žvejoti į Alagašą. Aš tikiu, aš jaučiu, kad jis dar gyvas. Pasakykite man, kur jis.

Šitie lūpų dažai nuo mano žmonos tualetinio staliuko. Man atrodo, kad ji neištikima, bet nesu tikras. Pasakykite man, ar ji tikrai neištikima.

Tai mano sūnaus apyrankė. Jis nebepareina namo iš mokyklos, kažkur šlaistosi iki vidurnakčio, o aš sau vietos nerandu. Pasakykite man, ką jis veikia.

Moteris iš Šiaurės Karolinos — dievai žino, iš kur ji išgirdo apie jį, juk rugpjūčio mėnesio spaudos konferencija nebuvo transliuojama visai šaliai — atsiuntė apdegusį medžio gabalą. Jos namas sudegė, rašė ji, liepsnose žuvo vyras ir du iš penketo vaikų. Šarloto ugniagesiai paaiškino, jog namas užsidegė nuo nesutvarkytų elektros laidų, bet ji tuo netikinti. Čia būta padegimo. Ji norėjo, kad Džonis paliestų pajuodusį medžio gabalą ir pasakytų jai, kas tai padarė, ir tegu tas išsigimėlis visą likusį savo gyvenimą pūva kalėjime.

Džonis neatsakė nė į vieną laišką ir grąžino visus daiktus (net ir suanglėjusį medžio gabalą) savo sąskaita ir be jokių komentarų. Kai kuriuos jis vis dėlto *palietė*. Dauguma, kaip ir tas suanglėjęs sienos gabalas, atsiųstas sielvarto palaužtos moters iš Šarloto, jam nieko nesakė. Bet palytėjus vieną kitą daiktą, pasąmonėje sumirguliuodavo nerimą keliantys vaizdai, tarsi slogūs sapnai, verčiantys pašokti iš miego. Dažniausiai tai būdavo išdilęs pėdsakas; vaizdas akimirksniu atsirasdavo ir čia pat išnykdavo, palikęs tik kažkokį neaiškų nerimą. Bet vienas iš jų...

Moteris atsiuntė jam šaliką, vildamasi sužinoti, kas atsitiko jos broliui. Šalikas buvo baltas, megztas, niekuo nesiskiriantis nuo milijono kitų šalikų. Bet vos tik jis paėmė jį į rankas, tėvų namų

aplinka staiga išnyko, o televizorius gretimame kambaryje pradėjo kalbėti čia garsiau, čia tyliau, čia garsiau, čia tyliau, kol garsas pavirto monotonišku vasaros vabzdžių dūzgimu ir tolimu vandens čiurlenimu. Į nosį trenkė miško kvapai. Pro šimtamečių galiūnų vainikus skverbiasi žalsvi saulės spinduliai. Jau kokias tris valandas jis klampojo drėgna, žliugsinčia žeme, vis labiau pelkėjančia. Jis buvo išsigandęs, ne juokais išsigandęs, bet tvardėsi iš paskutiniųjų. Juk jeigu pasiklysi bekraštėje šiaurės teritorijoje ir pulsi į paniką, gali užsakyti antkapį. Tad atkakliai maknojo į pietus. Jau dvi paros, kaip jis išsiskyrė su Stivu, Rokiu ir Loganu. Jie buvo pasistatę palapines prie...

(vietovės pavadinimo niekaip neprisiminė, jis buvo „tylos zonoje")

kažkoks upeliūkštis, upėtakių gaudymas, pats kaltas: nereikėjo šitaip nusilakti.

Jis matė savo kuprinę, atremtą į sutrešusį, apsamanojusį išvirtusio medžio kamieną, baltos negyvos šakos šen bei ten kyšojo iš žalumos tarytum kaulai, taip, jis matė savo kuprinę, bet negalėjo jos pasiekti, nes, žengęs kelis žingsnius į šalį nusišlapinti, įsmuko į patį klampumą, skystas purvas apsėmė aulus veik iki viršaus, jis pamėgino išlipti ir pasiieškoti sausesnės vietos gamtos reikalui, bet negalėjo ištraukti kojos. Jis negalėjo išlipti, nes tai buvo ne purvas. Tai buvo... velniaižin kas.

Jis stovėjo, bergždžiai aplinkui dairydamasis ko nusitverti, kone kvatodamas dėl idiotiškos situacijos: nerado geresnės vietos nusišlapinti.

Jis stovėjo, iš pradžių neabejodamas, kad tai tik negilus pliurės sluoksnis, — na, blogiausiu atveju prisems batus, bus apie ką papasakoti, kai jį suras.

Jis stovėjo, vis dar nepasiduodamas panikai, kol pliurė pradėjo nepermaldaujamai kilti aukščiau kelių. Tada jis pradėjo blaškytis, pamiršęs, kad jeigu per kvailumą įklimpai į pelkę, tai stenkis nejudėti. Akies mirksniu pliurė apsėmė juosmenį, jau siekė krūtinę, traukė jį didžiulėmis rudomis lūpomis, neleisdama kvėpuoti, jis sušuko, bet niekas neatėjo į pagalbą, niekas nepasirodė, tik rusva įmitusi voverė atliuoksėjo samanota išvarta, atsitūpė ant kuprinės ir žvelgė į jį žvitriomis juodomis akutėmis.

Ir štai pliurė pasiekė kaklą, tiršti rudi garai mušė į nosį, nenumaldoma jėga stūmė orą iš plaučių, jo riksmai darėsi tylesni, mėšlungiški. Paukščiai nardė, čirškė ir pešėsi, gelsvai žalsvos saulės spindulių strėlės, tarytum nukaldintos iš apsiblaususio vario, smigo per lapiją, o pliurė jau pakilo aukščiau smakro. Vienas, jis mirs čia vienų vienas, jis išsižiojo rikteleti paskutinį kartą, bet nebeįstengė, nes pliurė užliejo burną, užliejo liežuvį, siauromis srovelė-

mis sruvo tarp dantų, jis jau *rijo* tą pliurę ir surikti nebegalėjo...

Džonis pabudo kaip iš miego, išpiltas šalto prakaito, visas kūnas buvo nuėjęs pagaugais, rankos tebegniaužė šaliką, jis kvėpavo tankiai ir sunkiai. Jis sviedė šaliką ant grindų ir tas nukrito, susiraitęs it balta gyvatė. Džonis daugiau prie jo nebeprisilietė. Tėvas supakavo šaliką ir išsiuntė atgal.

Ačiū dievui, laiškų ir banderolių pradėjo mažėti. Nevispročiai susirado naują objektą viešam ir slaptam garbinimui. Laikraštininkai nebeprašė duoti interviu — dėl to, kad telefono numeris buvo pakeistas ir neįrašytas į abonentų knygą, ir dėl to, kad Džonis nustojo buvęs sensacija.

Rodžeris Diuso parašė ilgą ir tūžmingą straipsnį savo laikraštyje, tvirtindamas, jog visa ta istorija — žiauri ir vulgari apgaulė. Atseit Džonis tikriausiai iššniukštinėjęs kelių reporterių, galinčių ateiti į spaudos konferenciją, praeitį — na, dėl viso pikto. Taip, pripažino Diuso, jo seserį Aną pravardžiuodavo Teri. Ji mirė gana jauna ir, galimas daiktas, amfetaminai prisidėjo prie to. Bet tokia informacija prieinama kiekvienam, panorusiam kapstytis praeityje. Straipsnyje visa tai skambėjo gana įtikinamai. Tiesa, liko neaišku, kaip Džonis, neišeidamas iš ligoninės, galėjo gauti šitą „prieinamą informaciją", tačiau į tai dauguma skaitytojų greičiausiai neatkreipė dėmesio. Džoniui tai suvis nerūpėjo. Incidentas baigtas, ir jis visai nenorėjo turėti naujų. Ar verta rašyti moteriai, atsiuntusiai šaliką, kad jos brolis nuskendo, paniškai klykdamas, pelkės pliurėje, nes nuėjo šlapintis ne į tą pusę? Argi tai nuramintų ją, palengvintų jos gyvenimą?

Šiandien jis gavo tik šešis laiškus. Sąskaita už elektrą. Atvirukas nuo Herberto pusseserės, gyvenančios Oklahomoje. Laiškas iš damos, kuri jau anksčiau buvo atsiuntusi Džoniui prie kryžiaus prikalto Kristaus figūrėlę su užrašu „Pagaminta Taivanyje", auksinėmis raidelėmis įspaustu ant Kristaus pėdų. Trumpas laiškutis nuo Semo Veizako. Ir vokelis su atgaliniu adresu, kurį išvydęs, Džonis sumirksėjo ir atsisėdo tiesiai. *S. Hezlit, Pondo gatvė 12, Bengoras.*

Sara. Jis atplėšė voką.

Trečią dieną po motinos laidotuvių jis gavo nuo jos atviruką su užuojauta. Kitoje atviruko pusėje lygia, į kairę pasvirusia rašysena buvo parašyta: „Džoni, aš labai gailiuosi, kad taip atsitiko. Aš išgirdau per radiją, kad tavo mama amžinai užmerkė akis. Užvis skaudžiausia man pasirodė tai, kad tavo asmeninis sielvartas buvo šitaip pagarsintas. Gal tu ir neprisimeni, bet mudu šiek tiek šnekėjomės apie tavo mamą tą vakarą, kai įvyko avarija. Aš paklausiau, kaip ji pasielgtų, jei parsivestum į namus nuodėmingą katalikę, o tu atsakei, kad ji nusišypsotų, maloniai pasisveikintų ir pasistengtų įpiršti man porą brošiūrų. Iš to, kaip tu nusišypsojai, aš supratau, kad tu ją myli.

Tėvas pasakojo man, kad ji pasikeitė, bet greičiausia todėl, kad neapsakomai tave mylėjo ir negalėjo taikytis su tuo, kas įvyko. Manau, kad galų gale jos maldos buvo išklausytos. Priimk nuoširdžią mano užuojautą ir jeigu kuo nors galiu būti naudinga dabar ar ateityje, pasikliauk savo draugu. Sara".

Tai buvo vienintelis laiškas, į kurį jis atsakė: padėkojo jai ir už užuojautos žodžius, ir už šiltus prisiminimus. Jis rašė, apgalvodamas kiekvieną žodį, nes bijojo išsiduoti. Sara ištekėjusi moteris, ir jis bejėgis ką nors pakeisti. Jis prisiminė pokalbį apie motiną, kaip, beje, ir daugelį kitų dalykų tą vakarą. Jos laiškelis atgaivino atmintyje visą vakarą, ir jis atrašė jai su širdgėla ir džiaugsmu, nors širdgėlos buvo daugiau. Jis vis dar mylėjo Sarą Breknel ir turėjo nuolat priminti sau, kad Saros nebėra, yra kita moteris, penkeriais metais vyresnė, mažo berniuko motina.

Jis išėmė iš voko laiškinio popieriaus lapą ir perbėgo jį akimis. Sara su mažyliu ketino praleisti savaitę Kenebanke pas draugę, su kuria gyveno viename kambaryje, kai mokėsi pirmame ir antrame kursuose, dabar jos pavardė Konstantin, o tada ji buvo Stefanija Karslei. Džonis turėtų ją prisiminti, rašė Sara, bet Džonis neprisiminė. Trumpai tariant, Voltas įstrigęs Vašingtone trejetui savaičių ir savo firmos, ir respublikonų partijos reikalais, tad Sara pagalvojo, jog galėtų kurią dieną atvažiuoti į Pounelą aplankyti Džonio ir Herberto, jeigu tai nesuteiks jiems rūpesčių.

„Gali skambinti man Stefanijos telefonu 814-6219 bet kuriuo metu tarp spalio septynioliktos ir dvidešimt trečios. Jei mano apsilankymas kam nors trukdytų, tiesiog paskambink ir pasakyk — čionai arba į Kenebanką. Aš suprasiu. Labai myliu jus abu. *Sara*".

Laikydamas laišką rankoje, Džonis žvelgė per kiemą į miškelį, tiesiog per savaitę rausvai parudavusį ir tarytum nuauksintą. Netrukus ims kristi lapai, nebe už kalnų ir žiema.

Labai myliu jus abu. Sara. Jis susimąstęs vedžiojo pirštu žodžius. Geriausia būtų neskambinti, nerašyti, ničnieko nedaryti, galvojo jis. Sara supras. Ką jai — kaip ir tai moteriškei, atsiuntusiai šaliką, — duos jo laiškas? Kam žadinti miegantį šunį? Sara galėjo panaudoti tą frazę — labai myliu — per daug nesusimąstydama, bet jis taip negalėjo. Praeities žaizdos jam dar neužsitraukė, laikas buvo šiurkščiai suslėgtas, suplotas ir deformuotas. Jo protas susitaikė ir su koma, ir su prarastais metais, bet širdis priešinosi tam. Atsakyti į užuojautos žodžius buvo nelengva, bet laišką visada galima suglamžyti ir perrašyti, jeigu išėjo ne tai, jeigu jis peržengė draugystės ribas — tik tokius santykius jie dabar ir gali sau leisti. O jeigu jiedu susitiks, jis gali padaryti ar pasakyti ką nors kvailo. Geriau neskambinti. Tegu viskas pasibaigia savaime.

Bet aš vis tiek paskambinsiu, pagalvojo jis. Paskambinsiu ir pakviesiu.

Sunerimęs jis įkišo laišką atgal į voką.

Saulės spindulys, atsimušęs nuo blizgančio chromuoto paviršiaus, tvykstelėjo jam į akis. Žvynuotame keliuke pasigirdo „Fordo" ratų girgždesys. Džonis prisimerkė ir pamėgino įžiūrėti, ar tai pažįstamas automobilis. Čia retai kada užsukdavo svečiai. Laiškų užtekdavo, bet pas jį buvo apsilankę tik trys ar keturi žmonės. Pounelas buvo mažytis taškelis žemėlapyje — surask kad geras. Jeigu šitas automobilis kokio nors teisybės ieškotojo, Džonis bemat jį ar ją išprašys — mandagiai, bet tvirtai. Šitaip patarė elgtis Veizakas atsisveikindamas. Geras patarimas, pagalvojo Džonis.

— Tik nesileiskite, Džoni, kad jums primestų mokytojo-konsultanto rolę. Nežadėkite nieko, ir jie jus pamirš. Iš pradžių gal jums tai pasirodys beširdiška — juk į jus kreipsis pasimetę žmonės, turintys begalę problemų ir pačių geriausių ketinimų, — bet jums tai gyvybinis klausimas, asmeninės laisvės klausimas. Todėl būkite tvirtas.

Ir jis buvo tvirtas.

„Fordas" įvažiavo į aikštelę tarp garažo ir malkų rietuvės ir, kol gręžėsi, Džonis pastebėjo ant priekinio stiklo mažytę nuomojimo firmos „Hercas" emblemėlę. Iš automašinos išlindo labai aukštas vyriškis naujutėliais melsvais džinsais bei languotais raudonais marškiniais, sakytum ką tik išimtais iš dėžės, ir apsidairė. Jis atrodė kaip žmogus, nepratęs prie provincijos, žmogus, kuris žino, kad Naujojoje Anglijoje nebėra vilkų ir pumų, bet vis tiek geriau pačiam įsitikinti. Miesto gyventojas. Jis pažvelgė į verandą, pamatė Džonį ir sveikindamas kilstelėjo ranką.

— Laba diena, — tarė nepažįstamasis. Jo balsas irgi buvo miestietiškas, prikimęs (Bruklino akcentas, pagalvojo Džonis) ir skambėjo lyg iš po pagalvės.

— Sveiki, — atsakė Džonis. — Ar paklydote?

— Manau, kad ne, — tarė nepažįstamasis ir priėjo prie verandos laiptelių. — Jūs arba Džonas Smitas, arba jo brolis dvynys.

Džonis šyptelėjo.

— Brolio aš neturiu, tai, matyt, nesumaišėte durų. Kuo galėčiau būti naudingas?

— Na, gal mudu būsim naudingi vienas kitam. — Nepažįstamasis užlipo verandos laipteliais ir ištiesė ranką. Džonis paspaudė ją. — Esu Ričardas Disas. Žurnalas „Insaid Vju".

Madingai apkirpti jo plaukai, beveik visai žili, nedengė ausų. Matyt, nudažyti žilai, nusistebėjo Džonis. Ką galvoti apie žmogų, kuris kalba lyg iš po pagalvės ir dažo plaukus žilai?

— Turbūt esate matęs mūsų žurnalą?

— Taip, mačiau. Jį pardavinėja supermarketuose prie kasų. Aš niekam neduodu interviu. Gaila, bet jūs veltui sukorėte tokį kelią. — Žurnalą iš tikrųjų pardavinėja supermarketuose. Antraštės stačiai lipte lipa iš pigaus popieriaus puslapių, kad tik apstulbintų jus. ATEIVIAI IŠ KOSMOSO NUŽUDĖ VAIKĄ, ŠAUKIA IŠPROTĖJUSI MOTINA. PRODUKTAI, KURIAIS NUODIJAMI JŪSŲ VAIKAI. DVYLIKA AIŠKIAREGIŲ PRANAŠAUJA ŽEMĖS DREBĖJIMĄ KALIFORNIJOJE 1978 METAIS.

— Tiesą sakant, interviu — ne visai tai, kas mus domina, — tarė Disas. — Ar galiu atsisėsti?

— Bet aš tikrai...

— Pone Smitai, aš atskridau iš Niujorko į Bostoną, ten persėdau į žaislinį lėktuvėlį, ir skrisdamas visą laiką galvojau apie tai, kas laukia mano žmonos, jei žūsiu, nepalikęs testamento.

— Aviakompanija „Portlend-Bengoras"? — šypsodamasis paklausė Džonis.

— Ta pati, — patvirtino Disas.

— Na, gerai, — tarė Džonis. — Aš sujaudintas jūsų narsos ir atsidavimo žurnalistikai. Išklausysiu jūsų, bet negaliu skirti tam daugiau kaip penkiolika minučių. Man liepta kasdien po pietų pamiegoti.

Tai buvo nedidelis melas ne be rimtos priežasties.

— Penkiolikos minučių visiškai užteks. — Disas pasitraukė arčiau. — Tai tik prielaida, pone Smitai, bet man atrodo, jog esate prasiskolinęs arti dviejų šimtų tūkstančių dolerių. O tai jau ne kas, tiesa?

Džonio šypsena užgeso.

— Jeigu aš kam ir prasiskolinęs, — tai mano reikalas, — atrėžė jis.

— Savaime suprantama, žinoma. Atleiskit, jeigu jus užgavau, pone Smitai. „Insaid Vju" norėtų pasiūlyti jums darbą. Ir gana pelningą.

— Ne. Ir jokių kalbų.

— Leiskite bent išdėstyti jums...

— Aš ne praktikuojantis ekstrasensas, — tarė Džonis. — Ne Džinė Dikson, ne Edgaras Keisas ir ne Aleksas Tanousas. Baikim šitas kalbas. Neverta raustis praeityje.

— Tik porą minučių.

— Pone Disai, jūs turbūt nesuprantate, kad aš...

— Tik porą minučių. — Disas patraukliai šypsojosi.

— Beje, kaip jūs mane suradote?

— Mes turime neetatinį laikraščio „Kenebek Džornel" korespondentą Meino valstijos vidury. Jis pasakė, kad nors dingote iš akiračio, bet greičiausiai gyvenate pas tėvą.

— Vadinasi, jam turiu būti dėkingas?

— Taip,— nesivaržydamas sutiko Disas. — Galiu lažintis, kad būsite dėkingas, kai išklausysite pasiūlymo. Ar galiu pradėti?

— Gerai, — nusileido Džonis. — Bet aš neketinu keisti savo sprendimo vien dėl to, kad jūs atskridote čionai lėktuvu, įvariusiu jums baimės.

— Jūsų reikalas. Amerika — laisva šalis, argi ne? Ir dar kaip. Jūs turbūt žinote, pone Smitai, kad „Insaid Vju" specializuojasi parapsichologijoje. Atvirai kalbant, mūsų skaitytojai iš galvos eina dėl tokių dalykų. Kas savaitę išeina trijų milijonų tiražas. Trys milijonai skaitytojų kas savaitę — neprastas įsibėgėjimas, ar ne, pone Smitai? Kaip mes šito pasiekiame? Laikomės tauraus, dvasingo...

— „Dvynukus suėdė lokys-žmogėdra", — sumurmėjo Džonis. Disas gūžtelėjo pečiais.

— Ką padarysi, toks jau šitas senas negailestingas pasaulis. Žmonėms reikia papasakoti apie tokius dalykus. Jie turi teisę žinoti. Bet kiekvieną straipsnį apie niekšystes mes kompensuojame trimis kitais, pasakojančiais skaitytojams, kaip be skausmo numesti svorį, kaip pasiekti seksualinio pasitenkinimo ir atitikimo, kaip priartėti prie dievo...

— Pone Disai, ar jūs pats tikite dievą?

— Tiesą sakant, ne, — tarė Disas ir vėl kerinčiai nusišypsojo. — Bet mes gyvename demokratiškoje, didingiausioje pasaulio šalyje, tiesa? Kiekvienas žmogus — pats sau valdovas. Esmė ta, kad mūsų *skaitytojai* tiki dievą. Jie tiki angelais ir stebuklais...

— Ir piktų dvasių išvarymu, šėtonais ir juodosiomis mišiomis...

— Taip, taip, taip. Jūs pagavote esmę. Mes turime spiritistų auditoriją. Jie *tiki* visais tais antgamtiškais paistalais. Mes esame sudarę sutartis su dešimčia ekstrasensų, įskaitant ir Katliną Noulen, įžymiausią Amerikos aiškiaregę. Mes norėtume pasiūlyti sutartį ir jums, pone Smitai.

— Nejaugi?

— Visai rimtai. Ką tai jums reikštų? Jūsų portretas ir nedidelė skiltelė pasirodytų maždaug dvylika kartų per metus numeriuose, skirtuose antgamtiškiems reiškiniams. Sugalvosim rubriką „Dešimt žymiausių ekstrasensų iš žurnalo „Insaid Vju" pranašauja antrą Fordo valdymo laikotarpį", žodžiu, ką nors panašaus. Mes visada ruošiame naujametinius leidinius, taip pat specialų numerį Nepriklausomybės dienai — apie Amerikos kursą ateinančiais metais; jame visuomet būna labai daug informacijos, aibė prognozių dėl užsienio ir ekonomikos politikos, ir šiaip visokio šiupinio.

— Man rodos, jūs nesuprantate,— tarė Džonis. Jis kalbėjo labai lėtai, tarytum aiškintų vaikui.— Porą kartų aš patyriau ūmių praregėjimų — jūs turbūt pasakytumėte, kad „mačiau ateitį",— bet

tai visiškai nepriklausė nuo manęs. Aš lygiai taip pat galėčiau išpranašauti, kad Fordas vėl bus išrinktas prezidentu,— kaip ir pamelžti jautį.

Disas tarytum neteko žado.

— Kas sakė, kad jums reikės ką nors daryti? Visas skiltis rašo mūsų etatiniai bendradarbiai.

— Etatiniai. . .— Džonis stebeilijo į Disą, galutinai išmuštas iš vėžių.

— Žinoma,— tarė Disas, prarasdamas kantrybę.— Štai jums pavyzdys. Vienas populiariausių mūsų vyrukų pastaraisiais metais — Frankas Rosas, jis specializuojasi stichinėse nelaimėse. Velniškai puikus vaikinas, bet, dieve brangus, jis nė devynių klasių nebaigęs. Ištarnavo du terminus armijoje, o kai mes radom jį, kuopė autobusus miesto autobusų stotyje Niujorke. Jūs manote, kad jam galima patikėti parašyti skiltį? Jis žodžio „katė" neparašytų be klaidų.

— Bet pranašavimai. . .

— Žodžio laisvė, visiška žodžio laisvė. Jūs nepatikėtumėte, kaip šitie skaitytojai išgrobsto pačias absurdiškiausias nesąmones.

— Nesąmones,— pakartojo apstulbęs Džonis. Jis net nustebo, kad pradeda niršti. Jo motina pirkdavo „Insaid Vju" nuo neatmenamų laikų, kai tame žurnale dar būdavo spausdinamos sudaužytų ir kraujais aptaškytų automobilių, nukirstų galvų, slapta nufotografuotų mirties bausmių nuotraukos. Ji šventai tikėjo kiekvienu žodžiu. Matyt, kaip beveik visi kiti 2 999 999 „Insaid Vju" skaitytojai. O štai čia sėdi tipas, žilai nusidažęs plaukus, batais už keturiasdešimt dolerių ir marškiniais, ką tik išimtais iš parduotuvės dėžės, kad net matyti klostės, ir tauzija nesąmones, kurias jie rašo žurnale.

— Bet viskas sustyguota,— toliau kalbėjo Disas.— Jei jums šautų į galvą gera idėjukė, tereikia paskambinti į redakciją mūsų sąskaita, mes atiduosime ją profesionalams ir jie ką nors sukurps. Mes turime teisę įterpti jūsų skiltis į kasmetinę antologiją „Insaid Vju" apie tai, kas įvyks". Beje, jūsų valia pasirašyti bet kokią sutartį su leidykla. Mes galime tiktai uždrausti spausdintis kitame žurnale, bet apskritai retai tuo naudojamės, sakau jums atvirai. O mokame labai dosniai. Net daugiau, nei nurodyta sutartyje. Taip sakant, geras padažas bulvių košei.— Disas sukikeno.

— Ir kokia suma gali būti nurodyta toje sutartyje?— paklausė Džonis, iš lėto tardamas žodžius. Jis gniaužė supaınos kėdės atramas. Dešiniajame smilkinyje ritmingai pulsavo vena.

— Pirmuosius dvejus metus — po trisdešimt tūkstančių,— atsakė Disas.— Jeigu jūs išpopuliarėsite, suma bus peržiūrėta. Dar vienas dalykas: kiekvienas mūsų ekstrasensas turi savo sritį. Kiek

pamenu, jums sekasi užmegzti kontaktą su daiktais.— Disas svajingai primerkė akis.— Mintyse aš jau matau jūsų skiltį žurnale. Gal net dukart per mėnesį — mes nepratę kasti lobio į smėlį. „Džonas Smitas kviečia „Insaid Vju" skaitytojus siųsti asmeninius daiktus parapsichologiniams tyrimams. . ." Kažkas panašaus. Savaime aišku, mes patarsime siųsti nebrangius daiktus, nes jų negrąžinsime. Bet jūs nepatikėsite, kokių kvailių pasitaiko, teatleidžia jiems viešpats. Ir ko tiktai jie neprisiunčia: briliantų, auksinių monetų, sutuoktuvių žiedų. . . mes galime įrašyti į sutartį, kad visi atsiųsti daiktai taps jūsų nuosavybe.

Džoniui prieš akis ėmė plaukti pilkšvai raudonos dėmės.

— Žmonės atsiųs daiktus, o aš juos pasiliksiu sau. Ar aš teisingai supratau?

— Visiškai teisingai. Manau, čia nekils jokių problemų. Svarbiausia numatyti tai sutartyje. Dar truputis padažo jūsų bulvių košei.

— Sakysim, — toliau kalbėjo Džonis, stengdamasis, kad jo balsas skambėtų ramiai ir lygiai,— sakysim. . . nei iš šio, nei iš to man šaus idėjukė, kaip jūs sakote. . . aš paskambinsiu ir pasakysiu, kad septyniasdešimt šeštų metų rugsėjo trisdešimt pirmą dieną prezidentas Fordas bus nužudytas? Ne todėl, kad jausčiau tą, o todėl, kad šovė idėjukė?

— Na, tarp mūsų kalbant, rugsėjis turi tik trisdešimt dienų,— tarė Disas.— Bet apskritai jūs pataikėt į patį centrą. Jums, Džoni, tai išeina savaime. Jūs mąstote maštabiškai. Tai gerai. Nustebtumėte sužinojęs, koks ribotas mąstymas daugelio šitų vyrukų. Bijo, žinote, prasižioti ten, kur pinigais kvepia. Štai vienas iš mūsiškių — Timas Klarkas iš Aidaho — prieš dvi savaites parašė mums, esą nežemiškas balsas pakuždėjęs jam, kad kitais metais Erlas Bacas bus priverstas atsistatydinti. Atsiprašau už savo prancūzišką tartį, bet kam dėl to šikna niežti? Kas tas Erlas Bacas namų šeimininkei amerikietei? O jūsų, Džoni, geros biosrovės. Jūs tiesiog apsigimęs šitam bizniui.

— Biosrovės,— sumurmėjo Džonis.

Disas įdėmiai pažvelgė į jį.

— Kaip jūs jaučiatės, Džoni? Kažkodėl pablyškote.

Džonis galvojo apie moterį, atsiuntusią šaliką. Turbūt jinai irgi skaito „Insaid Vju".

— Jums leidus, aš pamėginsiu susumuoti rezultatus,— tarė jis.— Jūs mokate man trisdešimt tūkstančių dolerių per metus už mano pavardę.

— Ir jūsų portretą, nepamirškite.

— Už mano portretą ir keletą straipsnių, parašytų už mane. Plius medžiagą, kur aš atsakinėsiu į žmonių, siunčiančių daiktus, klausimus. Kaip priedas bus daikčiukai, kuriuos galėsiu sau pasilikti. . .

— Jeigu juristai tą patvirtins. . .

— . . . kaip asmeninę nuosavybę. Tokia sandėrio esmė?

— Džoni, tai tiktai sandėrio skeletas. Net keista, kaip vienas dalykas priklauso nuo kito. Po pusės metų jūsų vardas bus visų lūpose, ir tada jums nebus lygių. Karsono televizijos šou. Vieši pasirodymai. Visur rašinėsite ir skaitysite paskaitas. Ir, savaime aišku, jūsų knyga, galėsite rinktis leidyklą — ekstrasensams jie pinigų negaili. Keti Nolan pradėjo nuo tokios pat sutarties, kokią siūlome jums, o dabar užkala daugiau kaip du šimtus tūkstančių per metus. Be to, ji įkūrė savo bažnyčią ir mokesčių inspektoriai negali paliesti nė cento iš jos pinigų. Mūsų Keti nežiopso.— Disas išsišiepė, pasilenkdamas prie Džonio.— Sakau jums, Džoni: galimybės neribotos.

— Kurgi ne!

— Na? Ką jūs manote apie tai?

Džonis pasilenkė prie Diso. Viena ranka nutvėrė už naujutėlių Diso marškinių rankovės, o kita — už apykaklės.

— Ei! Kurių velnių jūs...

Džonis abiem rankom sugniaužė marškinius ir prisitraukė Disą. Per penkis mėnesius kasdieninių fizinių pratimų jis kaip reikiant buvo sustiprinęs raumenis.

— Tu klausei, ką aš manau, — iškošė Džonis. Smilkiniuose tvinkčiojo, galva plyšte plyšo. — Aš tau pasakysiu. Aš manau, kad tu vampyras. Tu suryji žmonių viltis. Tau reikėtų dirbti kapinėse. Aš manau, kad tavo motina turėjo mirti nuo vėžio kitą dieną, kai tu buvai pradėtas. Jeigu pragaras yra, tikiuosi, tu ten degsi.

— Nedrįsk su manim taip kalbėti, — sužvigo Disas it pardavėja žuvų turguje. — Kvailys per visą pilvą! Pamiršk! Pamiršk viską, ką tau sakiau, šunsnuki, bukagalvi provinciale! Tau pasiūlė šitokį šansą! Ir neatšliaužk paskui, kai apsigalvosi...

— O be to, tu kalbi lyg iš po pagalvės, — pridūrė Džonis stodamas. Kartu jis pakėlė ir Disą. To marškiniai išlindo iš naujutėlaičių džinsų, po jais pasirodė tinkliniai vasarinukai. Džonis ėmė ritmingai purtyti Disą. Pamiršęs pyktį, Disas pradėjo rėkti ir mauroti.

Džonis nutempė jį prie verandos laiptų, pakėlė koją ir iš visų jėgų spyrė į naujutėlaičių džinsų sėdynę. Disas tebemaurodamas nugarmėjo laiptais ir išsitiesė visu ūgiu purvyne. Kai jis atsikėlė ir atsisuko į Džonį, jo švarutėliai drabužiai buvo išvolioti kiemo dulkėse. Dabar jis atrodo normaliau, pagalvojo Džonis, tik kažin ar Disas tai įvertins.

— Reikėtų užsiundyti ant tavęs policininkus, — sukriokė jis. — Ko gero, aš taip ir padarysiu.

— Daryk, ką nori, — atsakė Džonis. — Tiktai čionykštė policija neglosto tų, kurie kiša savo nosį ten, kur jų niekas neprašo.

Trūkčiojančiame Diso veide sumišo baimė, pyktis ir sutrikimas.

— Jeigu kada nors susidurs mūsų keliai, melsk dievulį pagalbos.

Džoniui siaubingai skaudėjo galvą, bet jis stengėsi kalbėti ramiai.

— Tebūnie taip, — tarė jis. — Geriau nė nesugalvosi.

— Palauk, palauk, dar gailėsies. Trys milijonai skaitytojų. Tau šitai atsirūgs. Kai mes sudorosime tave, nė vienas žmogus Amerikoje nepatikės, net jeigu pranašausi pavasarį balandžio mėnesį. Nepatikės, net jeigu sakysi, kad eilinis pasaulio čempionatas vyks spalio mėnesį. Nepatikės, net jeigu... jeigu... — Disas net užspringo iš įniršio.

— Nešdinkis iš čia, paskučiausias subinlaižy, — tarė Džonis.

— *Na ir pašvilpk ant savo knygos!* — išrėkė Disas, matyt, nesugalvojęs nieko baisesnio. Trūkčiojančiu, nubrozdintu veidu, dulkėtais marškiniais jis panėšėjo į isteriškai besiblaškantį vaikėzą. Jo Bruklino akcentas taip sustiprėjo, jog pasidarė visai provincialus. — Iš tavęs juoksis, pilvus susiėmę, visose Niujorko leidyklose! Naktinių kioskų klientai, ir tie apeis lanku, kai aš tau žarnas paleisiu! Yra visokių būdų aplaužyti ragus tokiems suįžūlėjusiems tipeliams kaip tu; jau tu nebūsi pamirštas, galvašūdi tu! Mes...

— Turbūt atsinešiu savo „remį" ir nudėsiu tave, kad nevaikščiotum svetima žeme, — tarė Džonis.

Disas traukėsi prie išsinuomoto savo automobilio, vis dar grasindamas ir plūsdamasis. Džonis, stovėdamas verandoje, lydėjo jį akimis; galvoje kalte kalė kūjai. Disas įsėdo į automašiną, užriaumojo motoras, sucypė padangos, sukeldamos dulkių debesis. Išvažiuodamas jis padarė tokį staigų posūkį, jog apvertė trinką. Džonis šyptelėjo, nors ir kaip skaudėjo galvą. Jam pastatyti trinką į vietą kur kas papraščiau negu Disui paaiškinti „Herco" kompanijoje, kodėl smarkiai įlenkė „Fordo" priekinį sparną.

Žarstydamas į šalis žvyrą, Disas išvažiavo į kelią. Popietės saulė vėl sužvilgo ant chromuotų automašinos dalių. Džonis vėl atsisėdo į supamą kėdę, parėmė kaktą ranka ir pasiruošė kęsti galvos skausmą.

2

— Ką jūs ketinate daryti? — paklausė bankininkas. Už lango apačioje ramia Ridžvėjaus (Niuhampšyro valstija) Centrine gatve siuvo automobiliai. Bankininko kabinete trečiame aukšte ant sienų, apmuštų pušies paneliais, kabėjo Frederiko Remingtono graviūros ir fotografijos, kuriose buvo įamžintas pats kabineto šeimininkas per priėmimus ir įvairiausias iškilmes. Ant stalo stovėjo permatomas kubas su žmonos ir sūnaus nuotraukomis.

— Aš ketinu iškelti savo kandidatūrą į Atstovų rūmus ateinančiais

metais, — pakartojo Gregas Stilsonas. Jis vilkėjo chaki spalvos kelnėmis, mėlynais marškiniais atraitotomis rankovėmis ir ryšėjo melsvai raštuotą juodą kaklaraištį. Stilsonui kažkaip netiko būti šitame kabinete — sakytum, bet kurią akimirką jis galėjo pašokti ir imti siautėti: vartyti baldus, nutrenkti žemėn brangiai įrėmintas Remingtono graviūras, nuplėšti portjeras.

Bankininkas Čarlzas Gendronas, pravardžiuojamas Vištuku, vietos „Liūtų klubo" prezidentas, nusijuokė — tiesa, kažkaip droviai. Stilsonas mokėjo priversti žmones pasijusti nejaukiai. Galimas daiktas, vaikystėje jis ir buvo geibus, nes mėgdavo kartoti, kad jo „vos nenupūsdavo stiprus vėjas", bet galų gale tėvo genai paėmė viršų, ir dabar, sėdėdamas Gendrono kabinete, jis atrodė kaip juodadarbis iš Oklahomos naftos verslovių, kur dirbo jo tėvas.

Stilsonas paniuro, išgirdęs Gendroną juokiantis.

— Man rodos, Gregai, kad Džordžas Harvis gali turėti šiuo klausimu visai kitą nuomonę. Ar jums nekilo tokia mintis, Gregai? — Džordžas Harvis ne tik dirigavo miesto politinio gyvenimo užkulisiams, bet buvo dar ir trečios apygardos respublikonų partijos krikštatėvis.

— Džordžas nesimuistys, — ramiai ištarė Gregas. Jo plaukai jau buvo žilstelėję, bet veidas ūmai pasidarė toks pat kaip prieš daugelį metų, kai jis mirtinai suspardė šunį Ajovos fermerio kieme. — Džordžas laikysis nuošaliai, — kantriai kalbėjo toliau Gregas, — bet iš mano kelio pusės, jei suprantate, ką noriu pasakyti. Neketinu minti jam ant nuospaudos, nes būsiu nepriklausomas kandidatas. Aš neketinu dar dvidešimt metų lankstytis iki žemės ir laižyti kitiems padus.

— Jūs turbūt juokaujate, Gregai? — neryžtingai tarė Vištukas Gendronas.

Gregas vėl suraukė antakius, šįkart grėsmingai.

— Aš niekad nejuokauju, Vištuk. Žmonės... *mano,* kad aš juokauju. „Junjon Lider" ir tie kretinai iš „Deili Demokrat" mano, kad aš juokauju. Bet jūs pasikalbėkite su Džordžu Harviu. Paklauskite, ar aš juokauju, ar darau, kas reikia. O ir jums vertėtų geriau žinoti. Juk mudu kartu mėtėm pėdsakus, ar ne, Vištuk?

Rūsčiame Grego veide netikėtai pasirodė šalta šypsena — šalta Gendronui, todėl kad jis leidosi įtraukiamas į keletą Grego Stilsono statybinių aferų. Jie gerai uždirbo, tikrai gerai, čia nieko nepasakysi. Bet dėl kai kurių susiklosčiusių aplinkybių Saningdeilo teritorija (tiesą sakant, ir Lorelo) buvo užstatyta ne visai legaliai. Pavyzdžiui, teko duoti kyšį gamtos apsaugos agentūros darbuotojui, bet čia tik smulkmena.

Lorelo teritorijos biznis vos nesužlugo dėl vieno senio, kuris gyveno už Ridžvėjaus plento ir užsispyrė neparduoti savo sklypo; iš pradžių maždaug keturiolika jo viščiukų nugaišo dėl kažkokios

paslaptingos ligos; paskui sudegė jo bulvių sandėlis; vėliau, kai senis ne per seniausiai vieną savaitgalį buvo nuvažiavęs aplankyti sesers, gyvenančios senelių prieglaudoje Kine, kažkas ištepliojo šuns išmatomis jo svetainę ir valgomąjį; ir tada jau senis pardavė savo sklypą, ir Lorelo teritorija galiausiai atiteko tam, kam reikia.

Ir dar: tas nutrūktgalvis motociklininkas Sanis Elimenas vėl trainiojasi aplinkui. Jiedu su Gregu susigiedoję, ir jeigu mieste dar nesklinda paskalos, tai tik dėl to, kad Gregą visi įprato matyti tarp skustagalvių, hipių, pederastų ir motorizuotų chuliganų jo įkurtame Konsultaciniame narkologiniame centre, kur jie buvo perauklėjami gana neįprastomis priemonėmis. Užuot baudusi piniginėmis baudomis ar tupdžiusi už grotų, miesto valdžia panaudodavo juos įvairiems darbams. Tai buvo Grego idėja, nebloga idėja, bankininkas pirmas ją deramai įvertino. Iš dalies kaip tik dėl tos idėjos Gregas ir tapo meru.

Na bet šita idėja — gryna nesąmonė.

Gregas pasakė dar kažką. Gendronas nenugirdo.

— Atsiprašau, — tarė jis.

— Aš paklausiau, ar jūs sutiktumėte organizuoti mano rinkiminę kampaniją, — pakartojo Gregas.

— Gregai. . .— Gendronas atsikrenkštė ir vėl prabilo. — Gregai, jūs, atrodo, nesuprantate. Nuo trečiosios apygardos Vašingtone sėdi Harisonas Fišeris. Jis respublikonas, gerbiamas žmogus, ir, matyt, amžinas.

— Amžinų nebūna, — tarė Gregas.

— Harisonas velniškai savas,— atsakė Gendronas.— Paklauskite Harvio. Jie kartu ėjo į mokyklą. Regis, tūkstantis aštuonišimtaisiais.

Gregas nuleido negirdom šitą subtilią ironiją.

— Aš pasivadinsiu Šakotaragiu ar kaip nors kitaip. . . ir visi pamanys, kad aš kvailioju, ir baigsis tuo, kad, kvatojant trečiosios apygardos rinkėjams, aš įvažiuosiu į Vašingtoną.

— Gregai, jūs beprotis.

Grego šypsena dingo, tarytum jos nė nebuvo. Jo veide atsirado kažkas bauginančio. Jis sustingo, akys išsiplėtė. Tokios akys būna arklio, pajutusio, kad jam davė padvisusį vandenį.

— Pasistenkite nekalbėti tokių dalykų, Vištuk. Niekada.

Bankininkas pajuto, kaip jo nugara nuėjo pagaugais.

— Gregai, aš atsiprašau. Aš tiesiog. . .

— Tai va, nesumanykit pakartoti ko nors panašaus, jeigu nenorite vieną gražią dieną susidurti su Saniu Elimenu prie savo sušikto „Imperialo".

Gendronas krutino lūpas, neįstengdamas ištarti nė garso.

Gregas vėl nusišypsojo, lyg saulė būtų švystelėjusi pro susitvenkusius debesis.

— Na, gerai. Nespardykim vienas kitam į pakinklius, jei ketiname darbuotis kartu.

— Gregai. . .

— Jūs man reikalingas, nes pažįstate visus biznesmenus šitoje Niuhampšyro dalyje. Vos tik reikalas įsisiūbuos, mums reikės pasiutusiai daug pinigų, tad teks papumpuoti siurbliu. Man jau laikas pasireikšti valstijos mastu, ne tik Ridžvėjuje. Manau, penkiasdešimties tūkstančių dolerių pakaks patręšti vietinei dirvai.

Bankininką, paskutines keturias rinkimų kampanijas dirbusį Hārisono Fišerio labui, taip pritrenkė politinis Grego naivumas, kad iš karto jis net nežinojo, ką toliau sakyti. Pagaliau prabilo:

— Gregai. Biznesmenai įneša pinigus kampanijai ne iš geros širdies, o dėl to, kad nugalėtojas turi jiems kažkuo atsilyginti. Jeigu šansai maždaug lygūs, jie duos pinigų tam kandidatui, kuris turi šansų laimėti, nes paramą pralaimėjusiam vėliau galės nurašyti savo pajamų mokesčių deklaracijoje. Svarbiausia — *turėti šansą laimėti.* O dabar Fišeris. . .

— Favoritas, — pasufleravo Gregas. Iš užpakalinės kišenės jis ištraukė voką. — Štai, žvilgterėkite.

Gendronas dvejodamas pažvelgė į voką, paskui į Gregą. Šis padrąsinamai linktelėjo. Bankininkas atplėšė voką, jam užgniaužė kvapą, paneliais išmuštame kabinete ilgai vyravo tyla. Niekas jos netrikdė, tik ant rašomojo stalo tiksėjo elektroninis laikrodis ir sušnypštė degtukas, Gregui degantis cigarą. Ant kabineto sienų kabėjo Frederiko Remingtono graviūros. Iš skaidraus kubo žvelgė šeimos nuotraukos. O ant stalo buvo paskleistos kitos nuotraukos: bankininkas, įkniaubęs galvą tarp šlaunų juodaplaukei moteriai — beje, gal ir rudaplaukei, nes iš juodai baltų nuotraukų, atspaustų ant blizgaus smulkiagrūdžio popieriaus, sunku buvo nustatyti plaukų spalvą. Moters veidas buvo aiškiai matomas, bet tai nebuvo bankininko žmonos veidas. Kai kurie Ridžvėjuje iškart būtų pasakę, jog tai padavėja iš Bobio Strengo paplentės kavinės, esančios viename iš artimiausių miestukų.

Fotografijos, kuriose bankininkas buvo įkniaubęs galvą tarp padavėjos kojų, nekėlė pavojaus — jos veidas buvo matyti, o jo — ne. Bet kitose net bankininko senelė būtų atpažinusi savo anūką. Tose fotografijose Gendronas ir padavėja atliko visą kompleksą seksualinių žaidimų — vargu ar ten buvo visos „Kamasutros" pozicijos, bet kai kurios iš jų tikrai nebuvo įtrauktos į Ridžvėjaus vidurinės mokyklos higienos vadovėlio „Lytinių santykių" skyrių.

Gendronas pakėlė akis, jo veidas pasidarė baltas kaip popierius, rankos tirtėjo. Širdis pašėlusiai daužėsi. Bankininkas išsigando, kad jį gali ištikti priepuolis.

Gregas nė nežiūrėjo į jį. Jis įsistebeilijo pro langą į skaisčiai

mėlyną spalio dangaus ruoželį, matomą tarp Ridžvėjaus galanterijos ir kanceliarinių prekių parduotuvių.

— Papūtė permainų vėjas,— tarė Gregas, paskendęs savo mintyse, jo veide buvo kažkas mistiško. Jis atsisuko į Gendroną.— Ar žinote, ką man davė vienas iš tų narkomanų Centre?

Vištukas Gendronas apdujęs papurtė galvą. Tirtančia ranka jis masažavo kairę krūtinės pusę — dėl viso pikto. Vis negalėjo atitraukti akių nuo fotografijų. Prakeiktos fotografijos. O jeigu įeis sekretorė? Jis nustojo masažavęs krūtinę ir pradėjo rinkti nuotraukas, kimšti atgal į voką.

— Jis davė man pirmininko Mao raudoną knygelę, — tarė Gregas. Iš jo galingos krūtinės išsiveržė juokas — kadaise ji buvo tokia pat menka kaip ir visas kūnas, ir tai keldavo jo dievinamam tėvui tikrą pasišlykštėjimą. — Ten tokia patarlė. . . tiksliai nepamenu, bet skamba maždaug taip: „Žmogus, pajutęs permainų vėją, turi statyti ne užuovėją nuo vėjo, o vėjinį malūną". Šiaip ar taip, prasmė tokia.

Jis palinko į priekį.

— Harisonas Fišeris ne favoritas, jis jau buvusysis. Ir Fordas — buvusysis. Ir Maskis — buvusysis. Ir Hemfris — buvusysis. Daugybė smulkių ir stambių politikų visoje šalyje pabus rytojaus dieną po rinkimų ir apsižiūrės, kad jie išmirę kaip paukščiai dodo. Jie privertė pasitraukti Niksoną, o kitais metais išvarė tuos, kurie stovėjo už jo per impičmento tyrimą, o paskui dėl tos pačios priežasties jie privers atsistatydinti ir Džerį Fordą.

Grego Stilsono akys sužaibavo.

— Norite žinoti, kaip kyla ateities banga? Pažiūrėkite į Longlį iš Meino valstijos. Respublikonai iškėlė Erviną, o demokratai — Mičelą, o kai buvo suskaičiuoti balsai, abu išsižiojo, nes žmonės ėmė ir išsirinko gubernatoriumi draudimo agentą iš Liuistono, nenorintį turėti jokių reikalų nė su viena iš šitų partijų. O dabar jau kalba apie jį kaip apie juodą žirgą, kuris gali išsiveržti į priekį per prezidento rikimus.

Gendronas vis dar neįstengė išspausti nė žodžio.

Gregas giliai atsikvėpė.

— Jie visi manys, kad aš juokus krečiu, suprantate? Jie ir apie Longlį šitaip manė. O aš nejuokauju. Aš statau vėjinius malūnus. O jūs tieksite statybines medžiagas.

Jis nuščiuvo. Kabinete vėl pasidarė tylu, tiktai tiksėjo laikrodis. Galų gale Gendronas sukuždėjo:

— Iš kur jūs gavote tas nuotraukas? Elimeno darbas?

— Ai, niekai. Neverta nė kalbėti. Pamirškite tas nuotraukas. Pasiimkite jas.

— O kas turi negatyvus?

— Vištuk,— nuoširdžiai tarė Gregas, — jūs nesuprantate padėties.

Aš siūlau jums Vašingtoną. O ten perspektyvos iki dangaus, bičiuli! Aš net neprašau jūsų surinkti tiek daug pinigų. Kaip jau sakiau, man tereikia kibiro vandens, kad imtų veikti siurblys. Kai jį paleisim, doleriai patys ims byrėti. Jūs pažįstate vyrukų, kurie turi storas čekių knygeles. Pietaujate su jais Kesvel Hause. Lošiate pokerį. Duodate jiems paskolas tokiu procentu, kokio jie patys paprašo. Žodžiu, žinote, kaip uždėti jiems antrankius. . .

— Gregai, jūs nesuprantate, jūs. . .

Gregas atsistojo.

— Panašiai, kaip aš uždėjau jums,— tarė jis.

Bankininkas dėbtelėjo į jį. Akyse atsispindėjo išgąstis. Gregui Stilsonui pasirodė, jog jis panašus į avį, kurią, maloniai šnekindami, veda papjauti.

— Penkiasdešimt tūkstančių dolerių, — tarė jis. — Gaukite juos.

Jis išėjo ir tyliai uždarė duris. Net per storą sieną Gendronas girdėjo griausmingą jo balsą. Gregas kalbėjo su sekretore. Ta šešiasdešimtmetė višta, plokščia it lenta, turbūt krizeno lyg mokinukė. Stilsonas buvo juokdarys. Kaip tik dėl šitos savybės plius kovos su nepilnamečių nusikalstamumu programos jį ir iškėlė į Ridžvėjaus merus. Bet žmonės nesiunčia juokdarių į Vašingtoną.

Bent iki šiol nesiųsdavo.

Bet tai ne jo, Gendrono, problema. Penkiasdešimt tūkstančių dolerių rinkimų kampanijai — štai jo problema. Bankininko mintys sukosi apie tą problemą kaip dresiruota baltoji žiurkė apie sūrio gabalą ant lėkštės. Galbūt kas nors ir išeis. Turbūt išeis. Bet. . . ar viskas tuo ir baigsis?

Baltas vokas tebegulėjo ant stalo. Besišypsanti žmona žiūrėjo į jį iš permatomo kubo. Jis paėmė voką ir įsikišo į švarko vidinę kišenę. Tai Elimeno darbas, dėl to nekilo jokių abejonių.

Bet šitai padaryti jį pamokė Stilsonas.

Velniai žino, gal jis ne toks ir juokdarys. Septyniasdešimt penktų septyniasdešimt šeštų metų politinį klimatą jis įvertino visiškai nekvailai. *Statyti vėjinius malūnus užuot stačius užuovėjas nuo vėjo... o ten perspektyvos iki dangaus.*

Bet tai jau nebe jo, Gendrono, problema.

Penkiasdešimt tūkstančių dolerių — štai jo problema.

Vištukas Gendronas, „Liūtų klubo" prezidentas ir apskritai šaunus vyrukas (pernai per Liepos ketvirtosios paradą Ridžvėjuje jis važiavo juokingu vaikišku motociklu), išsiėmė iš viršutinio stalčiaus geltoną bloknotą oficialiems užrašams ir pradėjo rašyti pavardžių stulpelį. Dresiruota žiurkė atlieka savo užduotį. O apačioje, Centrinėje gatvėje, Gregas Stilsonas pakėlė galvą į kaitrią rudens saulę ir pasveikino save su gerai įvykdyta operacija — šiaip ar taip, gerai pradėta.

PENKIOLIKTAS SKYRIUS

1

Vėliau Džonis nusprendė, kad jeigu jis vis dėlto atsidūrė Saros glėbyje — praėjus beveik penkeriems metams po mugės, — prie to nemažai prisidėjo Ričardo Diso, „Insaid Vju" bendradarbio, apsilankymas. Džonis galiausiai neištvėrė, paskambino Sarai ir pakvietė apsilankyti, nes jam verkiant reikėjo išgirsti gero žmogaus balsą, kad atsikratytų nemalonaus skonio burnoje. Bent taip jis įtikinėjo save.

Jis paskambino į Kenebanką, atsiliepė jos buvusi bendrabučio draugė, pasakė, kad Sara tuoj prieis. Ragelį padėjo šalia aparato, ir trumpos pauzės metu jis pagalvojo (nelabai rimtai), kad turbūt geriau būtų atsisakyti pokalbio ir užbaigti šitą istoriją amžinai. O paskui pasigirdo Saros balsas:

— Džoni? Tai tu?

— Tas pats.

— Kaip laikaisi?

— Gerai. O tu?

— Irgi,— atsakė ji.— Džiaugiuosi, kad paskambinai. Aš. . . tiesą sakant, nesitikėjau.

— Vis dar uostai tą šlykštų kokainą?

— Ne, persimečiau į heroiną.

— Berniukas su tavimi?

— Aišku. Be jo aš nė žingsnio.

— Klausyk, o kodėl jums abiem vieną dieną neužvažiavus čia prieš sugrįžtant į šiaurę?

— Mielai, Džoni,— nuoširdžiai tarė ji.

— Tėtis dirba Vestburge, taigi aš esu ir virėjas, ir indų plovėjas. Jis grįžta maždaug pusę penkių, o pietaujame maždaug pusę šešių. Kviečiu tave pietų, bet perspėju: pagrindinis ir vienintelis mano patiekalas — prancūziški-amerikietiški spageti.

Ji sukikeno.

— Kvietimą priimu. Kada man geriau atvažiuoti?

— O jeigu ryt arba poryt?

— Gerai, rytoj,— atsakė ji akimirką padvejojusi.— Tad iki pasimatymo.

— Sėkmės, Sara.

— Ir tau.

Jis susimąstęs padėjo ragelį, jį buvo apėmęs susijaudinimas, kartu ir kaltės jausmas — visai be priežasties. Bet juk mintims neįsakysi. O mintys sukosi apie galimas jų susitikimo pasekmes, apie kurias geriau negalvoti.

Na, gerai, ji žino viską, ką jai reikia žinoti. Žino, kada sugrįžta tėtis — ko daugiau reikia?

Ir pats save paklausė mintyse: *O ką darysi, jeigu ji atvažiuos vidurdienį?*

Nieko, atsakė jis, nors nebuvo tuo visai tikras. Vos tik pagalvojo apie Sarą, prisiminė jos lūpas, žalias, kiek įstrižas jos akis, jį apėmė silpnumas, kvaitulys, beveik neviltis.

Džonis nuėjo į virtuvę ir ėmė neskubėdamas ruošti vakarienę, pačią paprasčiausią, vakarienę dviem. Tėvui ir sūnui. Gyvenimas ne toks jau blogas. Džonis po truputį gavosi. Jiedu su tėvu šnekėdavosi apie tuos puspenktų metų, kurie iškrito iš Džonio gyvenimo, apie motiną — tą temą jie liesdavo atsargiai, bet vis po truputį arčiau, tartum įtempdami spiralę. Turbūt svarbiausia buvo ne išsiaiškinti, kas atsitiko, o prieiti prie vieningos nuomonės. Ne, išties ne taip jau blogai. Tarytum viskas buvo susumuojama. Jiems abiem. Sausio mėnesį jis grįš į Klivz Milzą mokyti vaikų, prasidės naujas gyvenimas. Praėjusią savaitę jis gavo iš Deivo Pelseno sutartį pusmečiui, pasirašė ją ir išsiuntė atgal. Ką tada veiks tėvas? Gyvens toliau, atsakė Džonis. Žmogus pripranta prie visko, tiesiog gyvena, stumia dieną po dienos be jokių dramų, be didelio triukšmo. Jis lankys Herbertą kuo dažniau, kiekvieną savaitgalį. Taip daug kas neįsivaizduojamai greit pasikeitė, kad Džoniui beliko apgraibomis slinkti į priekį tarytum aklam žmogui nepažįstamam kambary.

Jis įkišo kepsnį į orkaitę, nuėjo į svetainę, įjungė televizorių, paskui išjungė. Atsisėdo ir ėmė galvoti apie Sarą. *Berniukas,* mąstė jis. *Berniukas bus mudviejų angelas sargas, jeigu ji atvažiuos anksti.* Taigi viskas gerai. Ir jokių dviprasmybių.

Bet jo mintys vis nenorėjo nurimti.

2

Kitą dieną ji atvažiavo ketvirtį pirmos madingu nediduku raudonos spalvos „Pintu", įsuko į kiemą, sustojo ir išlipo iš automobilio — aukšta, graži, šviesius jos plaukus kedeno gaivus spalio vėjelis.

— Sveikas, Džoni! — šūktelėjo, kilstelėdama ranką.

— Sara! — Jis nulipo laipteliais ir nuėjo pasitikti; ji pakėlė veidą ir Džonis atsargiai palietė lūpomis jos skruostą.

— Pirmiausia iškelsiu imperatorių,— tarė ji, atidarydama užpakalines dureles.

— Gal tau padėti?

— Ne, mes puikiai tvarkomės patys, ar ne, Deni? Eikš čia, mažyli. —Vikriais judesiais ji atsegė diržus, prilaikančius rubuilį kūdikį sėdynėje, ir iškėlė jį. Denis nužvelgė kiemą įdėmiai ir išgąstingai, paskui įsistebeilijo į Džonį. Jis nusišypsojo.

— Ga, ga!— tarė Džonis, mosuodamas abiem rankom.

— Atrodo, jis nori pas tave ant rankų,— tarė Sara.— Labai keista. Denis — tikras respublikonas, kaip ir tėvas, nemėgsta demonstruoti savo jausmų. Ar nori jį palaikyti?

— Aišku, noriu,— atsakė Džonis šiek tiek neryžtingai.

Sara šyptelėjo.

— Jis nesuduš, bet tu turbūt ir neišmesi jo,— pasakė ji, paduodama Denį.— Jei ir išmestum, jis greičiausiai atšoktų nuo žemės kaip sviedinys. *Siaubingai* nusipenėjęs vaikas.

— Gu gu!— pasakė Denis, viena ranka patikimai apkabindamas Džoniui kaklą ir patenkintas žvelgdamas į motiną.

— Nuostabu!— tarė Sara.— Jis niekados neina prie žmonių... Džoni? *Džoni?*

Vos kūdikio rankutė apglėbė Džoniui kaklą, jį užplūdo įvairiausių jausmų srautas tarsi malonus drungnas dušas. Nieko tamsaus, jokio nerimo kūdikio sieloje. Viskas paprasta iki skaidrumo. Jokios užuominos apie kūdikio ateitį. Jokių neramių nuojautų. Nei karčių prisiminimų. Ir jokių žodžių, tik stiprūs pojūčiai: šiluma, švara, motina, kažkoks vyriškis — tai jis, Džonis.

— Džoni?— Sara susirūpinusi žvelgė į jį.

— A?

— Ar viskas gerai?

Ji klausia mane apie sūnų, susizgribo jis. Ar viskas gerai Deniui? Ar yra pagrindo nerimui? Nemalonumams?

— Viskas puiku, — tarė Džonis. — Jei nori, einam į vidų, bet paprastai aš kiurksau verandoje. Dar prisisėdėsim virtuvėje.

— Kas gali būti geriau už verandą. O Denis, atrodo, nori apeiti kiemą. *Didelis kiemas,* sako jis. Ar ne taip, mažyli?— Ji pataršė jam plaukučius, ir Denis nusijuokė.

— Ar galima paleisti jį vieną?

— Kol nesumanys suvalgyti kokios nors skiedros.

— Jos ilgos, aš jas ruošiu prakurams, — paaiškino Džonis, atsargiai statydamas Denį žemėn tarytum senovišką kinų vazą. — Gera mankšta.

— Kaip tu jautiesi?

— Man regis, geriau nė būti negali,— atsakė Džonis, prisiminęs, kaip prieš keletą dienų nuleido nuo laiptelių Ričardą Disą.

— Tai puiku. Buvai visai sumenkęs, kai paskutinį kartą tave mačiau.

Džonis linktelėjo.

— Operacijos.

— Džoni. . .

Jis pažvelgė į ją ir vėl viskas keistai susijaukė: neaiški nuojauta, kaltės jausmas ir kažkoks užslėptas lūkestis. Ji žiūrėjo į jį — tiesiai ir atvirai.

— Ką?

— Pameni. . . sutuoktuvių žiedą?

Jis linktelėjo.

— Jis buvo ten. Ten, kur tu sakei. Aš jį išmečiau.

— Išmetei? — Jis nėmaž nenustebo.

— Aš išmečiau jį ir neprasitariau nė žodžiu Voltui.— Ji krestelėjo galvą. — Nė pati nežinau kodėl. Nuo tos dienos nerandu sau vietos.

— Neverta prisiminti.

Jiedu stovėjo ant laiptelių ir žvelgė vienas į kitą. Saros skruostai pradėjo kaisti, bet ji nenuleido akių.

— Aš norėčiau, kad mudu kai ką užbaigtume,— paprastai tarė ji. — Kol kas mes tam neturėjome progos.

— Sara... — pradėjo jis ir nutilo. Visiškai nežinojo, ką toliau sakyti. Apačioje Denis nusvirduliavo šešetą žingsnių, žnektelėjo ant sėdynės ir džiaugsmingai sukrykštė, neprarasdamas geros nuotaikos.

— Tai va,— tarė ji.— Aš nežinau, ar tai gerai, ar tai blogai. Aš myliu Voltą. Jis doras žmogus, jį lengva mylėti. Galbūt vienintelis dalykas, kurį sugebu — atskirti dorą žmogų nuo nedoro. Denas — tas vaikinas, su kuriuo draugavau koledže — buvo iš nedorų. Tu leidai man pajusti visiškai kitą jausmą, Džoni. Be tavęs aš niekados nebūčiau galėjusi įvertinti Volto.

— Sara, tu neprivalai. . .

— Aš *privalau,*— nenusileido ji. Jos balsas pasidarė tylus ir įtemptas.— Todėl kad šitokie dalykai sakomi kartą gyvenime. Ir žmogus arba supranta tave, arba ne, bet kuriuo atveju tai yra pabaiga, nes dar kartą pradėti tokį pokalbį nebeįmanoma. — Ji maldaujamai žvelgė į jį.— Ar supranti mane?

— Taip, rodos, suprantu.

— Aš tave myliu, Džoni,— tarė ji.— Ir visada mylėjau. Aš mėginau įtikinti save, kad mus išskyrė dievo valia. Nežinau. Nejau pašvinkusi dešrelė — tai dievo valia? Arba du vaikėzai, vidurnaktį surengę lenktynes plente? Aš trokštu tiktai vieno. . .— Vėsų spalio vidurdienį pabrėžtinai tariami jos žodžiai skambėjo lyg brangaus metalo plokštelė, stuksenama auksakalio plaktuko,— . . . trokštu to, ką iš mūsų atėmė.— Jos balsas suvirpėjo. Ji nuleido akis. — Trokštu visa širdimi, Džoni. O tu?

— Taip,— tarė jis, ištiesė rankas, norėdamas ją apkabinti, ir sutriko, kai Sara, papurčiusi galvą, žingtelėjo atgal.

— Tiktai ne Deniui matant,— tarė ji.— Galbūt tai paika, bet jausčiausi lyg ištvirkaudama viešoje vietoje. Aš noriu patirti viską, Džoni.— Jos skruostai vėl nukaito, žavus jų raudonis ėmė svaiginti jį.— Aš noriu, kad glamonėtum mane, bučiuotum mane, ir mylėtum,— kalbėjo ji. Jos balsas vėl suvirpėjo, beveik nutrūko.— Turbūt tai

negerai, bet nieko negaliu sau padaryti.Tai negerai, bet teisinga. Tai *sąžininga*.

Jis nubraukė ašarą, lėtai riedančią jos skruostu.

— Ir tik šiandien, vieną kartą?

Ji linktelėjo.

— Šiandien mes pamėginsim susigrąžinti viską, ką praradom. Viską, kas būtų buvę, jeigu ne ta nelaimė.— Ji pakėlė akis, jos buvo dar žalesnės nei paprastai, ir pilnos ašarų.— Ar mes galėsime susigrąžinti viską iškart, Džoni?

— Ne,— tarė jis šypsodamasis.— Bet galima pamėginti.

Ji meiliai pažvelgė žemyn į Denį, vis nesėkmingai bandantį užsiriogIinti ant trinkos.

— Jis greit užmigs,— pasakė ji.

3

Jie sėdėjo verandoje ir žiūrėjo, kaip Denis žaidžia po aukštu mėlynu dangumi. Jie neskubėjo, atrodė ramūs, bet abu vis labiau jaudinosi. Sara atsisagstė paltą ir atsisėdo į supamą kėdę, užsikėlusi koją ant kojos; ji vilkėjo melsva vilnone suknele, vėjas taršė plaukus, išleistus ant pečių. Raudonis nenyko nuo jos skruostų. O aukštai danguje balti debesys plaukė iš vakarų į rytus.

Jie plepėjo apie visokius neesminius dalykus — skubėti nebuvo kur. Pirmą kartą po to, kai atsibudo iš komos, Džonis pajuto, kad laikas jam ne priešas. Atėmęs iš jų tai, kas svarbiausia, jis suteikė jiems mažą atokvėpį ir dabar jie gali pasinaudoti tuo. Jiedu šnekėjosi apie pažįstamus, sukūrusius šeimas, apie merginą iš Klivz Milzo, laimėjusią Merito stipendiją, apie nepriklausomą Meino gubernatorių. Sara pasakė, kad jis pasidarė panašus į Lerčą iš seno televizijos serialo apie Adamsų šeimą, ir abu plyšo juokais.

— Pažvelk į jį,— tarė Sara, linktelėdama į Denį.

Mažylis sėdėjo žolėje prie Veros Smit pastatytų pinučių gebenei, čiulpė nykštį ir mieguistai žiūrėjo į juos.

Ji išėmė iš „Pinto" užpakalinės sėdynės kelioninę lovelę.

— Ar jam bus gerai verandoje?— paklausė ji Džonio.— Juk taip šilta. Tegu pamiega gryname ore.

— Verandoje jam bus labai gerai,— atsakė Džonis.

Ji pastatė lovelę šešėlyje, paguldė sūnų ir užklojo dviem antklodėlėm iki pat smakro.

— Čiučia liūlia, mažyti,— tarė Sara.

Jis nusišypsojo jai ir užmerkė akis.

— Ir viskas?— nusistebėjo Džonis.

— Ir viskas,— patvirtino Sara. Ji priėjo prie jo ir apkabino kaklą. Jis išgirdo, kaip po suknele sučiužėjo apatinukas.— Noriu,

kad pabučiuotum mane,— ramiai tarė ji.— Aš laukiau penkerius metus, Džoni, kol tu vėl mane pabučiuosi.

Jis apkabino ją per juosmenį ir švelniai pabučiavo. Jos lūpos prasivėrė.

— Ak, Džoni,— tarė ji, įsikniaubusi jam į kaklą,— aš myliu tave.

— Aš irgi tave myliu, Sara.

— Kur mudu eisime?— paklausė ji pasitraukdama. Jos akys pasidarė aiškios ir tamsios kaip smaragdai.— Kur?

4

Kluone ant šiaudais pakreikto aukšto jis patiesė išblukusią kareivišką antklodę, seną, bet švarią. Skaniai kvepėjo šienas. Aukštai pastogėje paslaptingai suulbo, sušnarėjo sparnais kregždės, bet, greit aprimusios, vėl sutūpė. Apdulkėjęs langelis žvelgė į namą ir verandą. Sara pratrynė stikle akutę ir pasižiūrėjo į Denį.

— Ar čia gerai?— paklausė Džonis.

— Taip. Geriau čia. Viduje jausčiaus lyg. . .— Nerasdama žodžio, ji gūžtelėjo pečiais.

— Lyg matytų tėtis?

— Taip. Tai liečia tiktai mus.

— Be pašalinių.

— Be pašalinių,— pritarė ji. Atsigulė kniūpsčia, prigludusi skruostu prie išblukusios antklodės, sulenkusi kojas per kelius. Nusimetė batelį — vieną, paskui kitą.— Atsek, Džoni.

Jis atsiklaupė šalia ir patraukė žemyn užtrauktuką. Šitas truktelėjimas tyloje pasirodė garsus. Jos nugaros švelnų rudumą paryškino baltos kelnaitės. Jis pabučiavo tarp menčių, ir ji krūptelėjo.

— Sara,— sukuždėjo jis.

— Ką?

— Turiu tau kai ką pasakyti.

— Ką?

— Per vieną iš tų operacijų chirurgas neapsižiūrėjęs iškastravo mane.

Ji sudavė jam per petį.

— Džoni, tu nepasikeitei. Dar pasakyk, kad turėjai draugą, kuris nusisuko sprandą ant karuselės Topsemo mugėje.

— Šventa teisybė,— pasakė jis.

Jos ranka glostė jį lyg šilkas, švelniai judėdama aukštyn ir žemyn.

— Neatrodo, kad jie būtų padarę tau ką nors nepataisomo,— tarė ji, spindinčiomis akimis gaudydama jo žvilgsnį. — Visai nepanašu į tai. Gal patikrinkim?

Svaigiai kvepiantis šienas. Sustojęs laikas. Kareiviškos antklodės šiurkštumas, jos odos švelnumas, jos nuogumas... Jis grimzdo į ją, kaip grimztama į seną, nepamirštamą sapną.

— Ak, Džoni... mielasis... — Jos balse vis didėjantis susijaudinimas. Vis greičiau judantys klubai. Jos balsas kažkur toli toli. Jos plaukai tarytum liepsna degino petį, krūtinę. Jis panardino veidą į juos, išnykdamas šitoje šviesių plaukų tamsoje.

Laikas, sustojęs svaigiame šieno kvepėjime. Šiurkšti antklodė. Senas kluonas, pratisai girgždantis tartum laivas spalio vėjuje. Pro stogo plyšius skverbėsi silpna balta šviesa, daugybėje pieštuko šerdies storio saulės spindulių sukosi ir šoko šiaudų dulkelės.

Ji suriko. Kažkurią akimirką suriko jo vardą, dar kartą, dar ir dar, tarsi refreną. Jos pirštai smigo į jo kūną lyg pentinai. Žirgas ir raitelis. Pagaliau atkimštas senas vynas, vynas iš geriausio vynuogyno.

Paskui jie sėdėjo prie lango, žiūrėjo į kiemą. Sara užsivilko suknelę ant nuogo kūno ir valandėlę paliko jį. Jis sėdėjo, apie nieką negalvodamas, užteko ją matyti pro langelį, sumažėjusią, žingsniuojančią per kiemą link verandos. Ji pasilenkė prie kūdikio ir pataisė antklodę. Grįžtant atgal vėjas šiaušė jos plaukus, žaismingai gaudė už suknelės kraštų.

— Jis miegos dar gerą pusvalandį, — pasakė ji grįžusi.

— Nejaugi? — nusijuokė Džonis. — Tai gal ir aš snūstelėsiu.

Ji perbraukė basos kojos pirštais jam per pilvą.

— Tik pabandyk.

Ir vėl viskas iš naujo, tiktai šį kartą ji buvo viršuje, kone maldininkės poza, nuleidusi galvą, į priekį krintantys plaukai uždengė veidą. Iš lėto. Ir štai viskas baigta.

5

— Sara...

— Ne, Džoni. Geriau nesakyk. Jau laikas.

— Aš tik norėjau pasakyti, kokia tu graži.

— Tikrai?

— Tikrai, — švelniai tarė jis. — Brangioji Sara.

— Ar mes atsiėmėm už viską? — paklausė ji.

Džonis nusišypsojo.

— Sara, mes padarėme viską, ką galėjom.

6

Sugrįžęs namo iš Vestbruko, Herbertas, rodės, nė kiek nenustebo, išvydęs Sarą. Jis pasisveikino su ja, pažaidė su Deniu ir pabarė Sarą, kad neprisirengė atvežti jo anksčiau.

— Jis paveldėjo jūsų plaukus ir veido spalvą, — tarė Herbertas. — Manau, kad ir akys bus jūsų, kai nustos keistis.

— Kad tik būtų paveldėjęs tėvo protą, — atsakė Sara. Ji pasirišo prijuostę ant melsvos vilnonės suknelės. Už lango leidosi saulė. Dar dvidešimt minučių, ir bus visai tamsu.

— Apskritai verda šituose namuose Džonis, — tarė Herbertas.

— Negalėjau jos sulaikyti. Pridėjo man prie smilkinio pistoletą.

— Na ką gi, gal tai ir geriau, — tarė Herbertas. — Nes iš tavęs be prancūziškų-amerikietiškų spageti nieko kito nesulauksi.

Džonis metė į tėvą žurnalą, o Denis ėmė kvatoti plonu, šaižiu balseliu, kuris skambėjo visame name.

Nejaugi jis nenumano? stebėjosi Džonis. *Juk man viskas kaip ant kaktos parašyta.* Šiek tiek vėliau, kai tėvas rausėsi kamaroje, ieškodamas dėžės su senais Džonio žaislais, kurių neleido Verai išdalyti, jam ūmai toptelėjo mintis: *Turbūt jis viską supranta.*

Jie vakarieniavo. Herbertas paklausė Saros, ką veikia Voltas Vašingtone, ir ji atsakė, jog vyras išvažiavo į konferenciją dėl indėnų teritorijų, kurias šie reikalauja grąžinti. Tokiuose susibūrimuose, pasakė ji, respublikonai paprastai aiškinasi, iš kurios pusės pučia vėjas.

— Dauguma žmonių, su kuriais jis susitikinėja, mano, kad jeigu ateinančiais metais iškels kandidatu Reiganą vietoj Fordo, tai reikš partijos mirtį, — dėstė Sara. — O jeigu Didžioji Senoji Partija numirs, tai Voltas negalės balotiruotis į Bilo Koeno vietą septyniasdešimt aštuntaisiais, kai Koenas pretenduos į Bilo Hatavėjaus vietą senate.

Herbertas stebėjo, kaip Denis valgo pupeles, susikaupęs, vieną po kitos, kramtydamas visais šešiais savo dantukais.

— Nemanau, kad Koenui užteks kantrybės laukti septyniasdešimt aštuntųjų, kad patektų į senatą. Jis pasisakys prieš Maskį kitais metais.

— Voltas sako, kad Bilas Koenas ne toks kvailas, — tarė Sara. — Jis išlauks. Voltas mano, kad jo paties šansai didėja, ir aš pradedu juo tikėti.

Po vakarienės jie sėdėjo svetainėje, bet apie politiką nebebuvo kalbama. Jie žiūrėjo, kaip Denis žaidžia su senais mediniais automobiliais ir sunkvežimiais, kuriuos dar jaunas Herbertas Smitas padarė savo sūnui prieš ketvirtį amžiaus. Dar jaunas Herbertas Smitas, kuris buvo vedęs tvirtą, geraširdišką moterį, retkarčiais vakare išgeriančią butelį „Juodosios markės" alaus. Jis neturėjo nė vieno žilo plauko ir dėjo dideles viltis į savo sūnų.

Jis viską supranta, mąstė Džonis, gurkšnodamas kavą. *Žino jis ar ne, kas įvyko tarp Saros ir manęs šią popietę, įtaria ar ne, kas galėjo įvykti, jis supranta svarbiausią dalyką: tai savęs apgaudinėjimas. Nebegalima nieko nei pakeisti, nei ištaisyti, galima*

tik pabandyti susitaikyti su tuo. Šiandien mes su ja sudarėme santuoką, kurios niekada nebus. Ir štai šį vakarą jis žaidžia su savo anūku.

Džonis prisiminė Laimės Ratą. Štai jis lėtėja, lėtėja... Sustoja... *Nulis. Visi pralaimi.*

Nepastebimai prisėlino liūdesys, slegiantis nevilties jausmas, bet Džonis nusikratė jo. Dar ne laikas liūdėti, bent dabar.

Apie pusę devynių Denis pradėjo aikštytis, pykti, ir Sara tarė:

— Mums metas važiuoti, vaikinai. Pakeliui į Kenebanką jis galės pačiulpti savo buteliuką. Pavažiavus kokias tris mylias, jis suglebs ir užmigs. Ačiū už viešnagę. — Jos švytinčios žalios akys akimirką įsmigo į Džonį.

— Tai jums ačiū, — tarė Herbertas stodamas. — Tiesa, Džoni?

— Tiesa, — sutiko šis. — Sara, aš padėsiu tau nunešti lovelę.

Tarpduryje Herbertas pabučiavo Denį į viršugalvį (mažylis sugriebė savo putliais pirštukais Herberto nosį ir taip suspaudė, kad šiam ištryško ašaros) ir Sarą į skruostą. Džonis nunešė lovelę prie raudono „Pinto" ir Sara davė jam raktelius, kad jis galėtų viską sudėti ant užpakalinės sėdynės.

Kai jis baigė tvarkyti, ji stovėjo prie priekinių durelių ir žiūrėjo į jį.

— Mudu padarėm viską, ką galėjom, — tarė ji ir šyptelėjo. Bet iš jos akių blizgesio jis suprato, kad Sara gali vėl pravirkti.

— Buvo visai neprastai, — tarė Džonis.

— Ar mes matysimės?

— Nežinau, Sara. O kaip tu manai?

— Ne, turbūt ne. Tai būtų per daug paprasta, tiesa?

— Taip, gana paprasta.

Ji priėjo ir pasistiepė pabučiuoti jį į skruostą. Jis jautė jos plaukų, švarių ir kvapnių, aromatą.

— Lik sveikas, — sukuždėjo ji. — Aš galvosiu apie tave.

— Laimingai, Sara, — tarė jis ir palietė jos nosį.

Ji nusisuko, sėdo prie vairo — efektinga jauna moteris, kurios vyras kopia karjeros laiptais. Tegul mane velniai nujoja, pagalvojo Džonis, jeigu ji kitais metais dar važinės tuo „Pintu".

Užsidegė žibintai, motoras ėmė stuksenti lyg siuvamoji mašina. Sara pamojo Džoniui ranka, ir automobilis pajudėjo. Džonis stovėjo prie trinkos, susikišęs rankas į kišenes, ir žiūrėjo jai įkandin. Jo širdyje kažkas lyg ir užsidarė. Bet tai neatrodė be galo svarbu. Visiškai nesvarbu — štai kas blogiausia.

Jis žiūrėjo, kol dingo iš akių užpakalinės šviesos, paskui užlipo verandos laiptais ir įėjo į namą. Tėvas sėdėjo aukštoje supamoje kėdėje svetainėje. Televizorius buvo išjungtas. Jis žiūrėjo į žaislus, kuriuos rado kamaroje ir kurie dabar mėtėsi ant kilimo.

— Džiaugiuosi, sutikęs Sarą, — tarė Herbertas. — Ar jūs

abu... — sekundę, ne daugiau jis dvejojo — ...gerai praleidote laiką?

— Taip, — atsakė Džonis.

— Ar ji dar atvažiuos?

— Manau, kad ne.

Jiedu su tėvu žiūrėjo vienas į kitą.

— Na ką gi, gal šitaip ir geriausia, — pagaliau tarė Herbertas.

— Taip. Gal ir taip.

— Tu žaisdavai su šitais žaislais, — tarė Herbertas, klaupdamasis jų rinkti. — Aš atidaviau visą krūvą jų Lotei Gedrou, kai ji pagimdė dvynukus, bet šis tas dar liko. Aš juos išsaugojau.

Vieną po kito jis vartė žaislus rankose, apžiūrinėjo juos, paskui dėjo į dėžę. Lenktyninis automobilis. Buldozeris. Policijos mašina. Ugniagesių mašinėlė su kranu ir kopėčiomis; beveik visi raudoni dažai buvo nusitrynę toje vietoje, kur ją čiupinėdavo maža rankutė. Jis nunešė juos į kamarą ir vėl paslėpė.

Džonis išsiskyrė su Sara Hezlit trejiems metams.

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS

1

Tais metais anksti pasnigo. Lapkričio septintąją sniegas jau dengė žemę šešių colių sluoksniu ir Džonis, eidamas pasivaikščioti iki pašto dėžutės, gavo apsiauti senus žalius batus kaučiuko padais ir užsivilkti seną striukę. Prieš dvi savaites Deivis Pelsenas atsiuntė jam tekstus, kuriuos jis turės nagrinėti sausio mėnesį, ir Džonis jau pradėjo apmetinėti būsimų pamokų planus. Jis nekantravo grįžti į mokyklą. Deivis surado jam ir butą Klivze. Houlendo gatvė 24. Džonis turėjo popieriaus skiautelę su adresu piniginėje, nes gatvės pavadinimą ir namo numerį jis vis užmiršdavo, ir tas jį erzino.

Pažeme slinko rūškani debesys, gyvsidabrio stulpelis buvo nukritęs žemiau nulio. Džoniui žingsniuojant keliuku, pradėjo suktis pirmosios snaigės. Aplinkui nebuvo nė gyvos dvasios, tad jis nesivaržydamas iškišo liežuvį ir mėgino pagauti snaigę. Beveik visai nebešlubavo ir gerai jautėsi. Jau dvi savaitės, o gal ir daugiau, nebeskaudėjo galvos.

Pašto dėžutėje jis rado reklaminį prospektą, „Njuzviko" numerį ir nedidelį standų voką, adresuotą Džoniui Smitui, be atgalinio adreso. Eidamas atgal, Džonis atplėšė voką, o visa kita susikišo į užpakalinę kelnių kišenę. Jis ištraukė žurnalo lapą, viršuje pamatė

pavadinimą „Insaid Vju" ir sustojo pusiaukelėje į namus.

Tai buvo praėjusios savaitės numerio trečias puslapis. Pagrindinę vietą jame užėmė straipsnis, kuriame reporteris „demaskavo" simpatišką komiką iš televizijos detektyvo; pasirodo, komikas du kartus buvo įnestas iš mokyklos (prieš dvylika metų) ir nubaustas už kokaino laikymą (prieš šešetą metų). Kvapą gniaužianti naujiena Amerikos namų šeimininkėms. Ten taip pat buvo grūdų dieta, vunderkindo fotografija ir pasakojimas apie devynerių metų mergaitę, stebuklingai išgijusią nuo cerebrinio paralyžiaus Lurde („GYDYTOJAI SUTRIKĘ" — džiugiai trimitavo antraštė). Apačioje buvo apibrėžta žinutė: „AIŠKIAREGIS IŠ MEINO PRISIPAŽĮSTA ESĄS APGAVIKAS". Žinutė nebuvo pasirašyta.

„Insaid Vju" visada laikė savo pareiga ne tik kuo išsamiau jus informuoti apie ekstrasensus, kuriuos ignoruoja vadinamoji „didžioji spauda", bet ir demaskuoti apgavikus bei šarlatanus, iki šiol trukdančius oficialiai pripažinti paranormalius reiškinius.

Vienas iš tokių apgavikų neseniai prisipažino melavęs mūsų žurnalo korespondentui. Tariamasis „aiškiaregis" Džonas Smitas iš Pounelo, Meino valstija, prisipažino: „Aš dariau visa tai, kad galėčiau apmokėti savo ligoninės sąskaitas. Jeigu man dar pavyks sulipdyti knygą, tai gausiu pakankamai pinigų, kad galėčiau atiduoti ir skolas, ir porą metelių pagyventi be rūpesčių. Šiais laikais žmonės linkę patikėti bet kuo, tai kodėl man praleisti tokią progą?" Čia Smitas nusišypsojo.

„Insaid Vju" dėka, kuris nuolatos primena skaitytojams, kad vienam tikram aiškiaregiui tenka du apsišaukėliai, padažo Džonis Smitas negaus. Mes dar kartą patvirtiname savo pažadą išmokėti 1000 dolerių kiekvienam, galinčiam įrodyti, jog kuris nors pagarsėjęs aiškiaregis — apgavikas.

Apgavikai ir šarlatanai, saugokitės!

Džonis du kartus perskaitė žinutę, sniegas jau krito dribsniais. Jis nejučiomis nusišypsojo. Visados budri spauda, matyt, supyksta, kai koks nors prasčiokas nuleidžia jos atstovą nuo verandos laiptų. Jis įdėjo išplėštą lapą atgal į voką ir įsikišo į užpakalinę kišenę.

— Disai, — balsiai pasakė jis, — tikiuosi, kad tavo mėlynės dar nepraėjo.

2

O tėvui tas visai nepatiko. Herbertas perskaitė iškarpą ir pasipiktinęs numetė ant virtuvės stalo.

— Turėtum paduoti tą kalės vaiką į teismą, Džoni, juk tai grynas šmeižtas. Tyčinis šantažas.

— Visiškai sutinku, — tarė Džonis. Lauke visai sutemo. Dienos

metu lėtai krintantis sniegas nakčiai artėjant pavirto ankstyvosios žiemos pūga. Vėjas kvatojosi ir stūgavo pastogėje. Keliukas pradingo po sniego sąnašomis, primenančiomis miniatiūrines kopas. — Bet mudviejų pokalbio niekas negirdėjo, ir Disas tą puikiai žino. Jo žodis lemiamas.

— Jam net neužteko drąsos pasirašyti pavardę po šituo melu, — tarė Herbertas. — Tu tik pažvelk į šitą „Insaid Vju" šaltinį". Koks tai šaltinis? Priversk jį nurodyti, štai ką aš turiu galvoje.

— To nepadarysi, — šyptelėjo Džonis. — Tai būtų tas pats kaip prieiti prie paties įžūliausio kvartalo mušeikos, užklijavus ant klyno užrašą „NAGI, ĮSPIRK MAN". Po to jie paverstų tą istoriją šventuoju karu, įdėtų į pirmąjį puslapį ir taip toliau. Ačiū, šito nereikia. Na o man jie padarė paslaugą. Aš neketinu daryti karjeros, pranašaudamas, kur senelis paslėpė biržos akcijas arba kas laimės lenktynes Skarboro kalvose. Arba kad ir ta loterija. — Vienas iš labiausiai Džonį nustebinusių dalykų, jam pabudus iš komos, buvo žinia, kad Meinas ir tuzinas kitų valstijų įsteigė oficialias loterijas. — Per paskutinį mėnesį aš gavau šešiolika laiškų, kurių autoriai meldė pasakyti jiems, kurie numeriai laimės. Tai nesąmonė. Net jei ir galėčiau jiems tą pasakyti, o to aš negaliu, kokia iš to nauda? Juk negali atsinešti to skaičiaus į Meino loteriją, ištrauki tai, ką tau duoda. Bet aš vis dar gaunu laiškų.

— Nesuprantu, ką tai turi bendro su tuo raštpalaikiu.

— Jeigu žmonės manys, kad aš apsišaukėlis, jie paliks mane ramybėje.

— Aha,— tarė Herbertas.— Dabar supratau, ką turi galvoje.— Jis užsidegė pypkę.— Juk tau tai nemalonu, tiesa?

— Ne,— atsakė Džonis.— Mes abu vengdavome šitos temos, ir man tai buvo savotiška atvanga. Juk kartais atrodo, kad kiti žmonės *tik* apie tai ir tenori kalbėti.— Svarbiausia buvo ne tas jų smalsumas — šitai dar galima ištverti. Bet kai jis užeidavo į Slokamo universalinę nusipirkti vaisvandenio ar duonos kepalo, pardavėja stengdavosi paimti pinigus, nepaliesdama jo rankos, ir išgąsčio jos akyse negalėjai nepastebėti. Tėvo draugai iš tolo pamodavo jam, užuot paspaudę ranką. Spalio mėnesį Herbertas buvo pasamdęs mergaitę iš vietinės mokyklos kartą per savaitę aptvarkyti namo. Po trijų savaičių ji atsisakė darbo, nieko neaiškindama — turbūt mokykloje kas nors jai papasakojo, kieno butą ji tvarko. Džoniui net ėmė rodytis, jog kiekvienam, trokštančiam būti palytėtam, geidžiančiam ką nors sužinoti, pasinaudoti ypatingu jo talentu, būtinai atsiranda antipodas, vengiantis jo lyg raupsuotojo. Tokiais momentais Džonis prisimindavo seseris, spoksančias į jį tą dieną, kai jis pasakė Eilinai Meigaun, kad jos bute gaisras,

spoksančias it šarkas nuo telefono laidų. Prisimindavo, kaip televizijos reporteris traukėsi atatupstas, netikėtai nutrūkus spaudos konferencijai, pritardamas viskam, ką tik jis sakė, bet maldaudamas, kad tik Džonis jo neliestų. Šiaip ar taip, tas reporteris nebuvo sveikas.

— Gerai, verčiau nekalbėkime apie tai,— pritarė Herbertas.— Tuo labiau kad aš iškart prisimenu motiną. Ji buvo šventai įsitikinusi, kad tau suteikta. . . (nežinau, kaip tai ir pavadinti) ypatingai misijai atlikti. Kartais net pagalvoju, kad gal ji ir teisi buvo.

Džonis gūžtelėjo pečiais:

— Noriu tik vieno: normaliai gyventi. Pamiršti visą tą prakeiktą istoriją. Ir jeigu šitas varganas paskvilis padės man, tuo geriau.

— Bet tu dar nepraradai tų ypatybių?— paklausė Herbertas, įdėmiai žvelgdamas į sūnų.

Džonis prisiminė vieną praėjusios savaitės vakarą. Jiedu važiavo pietauti — retas atvejis, kai taip striuka su pinigais. Patraukė į „Koulz fam" restoraną — bene geriausią apygardoje ir visada sausakimšą. Vakaras buvo šaltas, o restorano salė jauki ir šilta. Džonis nunešė tėvo ir savo paltus į rūbinę ir, kol čiupinėjo sukabintus paltus, ieškodamas tuščio kablio, jo galvoje it kaskados keitėsi įvairiausi ryškių įspūdžių srautai. Šitaip jam jau yra buvę, o kitąkart jis galėtų čiupinėti kiekvieną paltą net ir po dvidešimt minučių, bet jie neprabiltų. Štai moteriškas paltas su kailine apykakle. Ji turi romaniuką su vienu iš vyro pokerio partnerių, baisiausiai būgštauja dėl to, bet nežino, kaip jį nutraukti. Vyriška medvilninė striukė, pamušta avikailiu. Vyrukas irgi pergyvena — dėl brolio, sunkiai sužeisto statyboje prieš savaitę. Mažo berniuko striukė — močiutė, gyvenanti Dareme, šiandien padovanojo jam trazistorių, ir jis be galo širdo, kad tėvas neleido jam neštis to tranzistoriaus į salę. Ir dar vienas, paprastas, juodas apsiaustas, kuris sukėlė jam siaubą ir atėmė apetitą. Šito apsiausto savininkas kraustėsi iš proto. Jam kol kas sekėsi to neparodyti — netgi žmona nieko neįtarė,— tačiau vaizduotę jam palaipsniui temdė vis dažnėjantys kliedėjimo priepuoliai. Liesdamas tą apsiaustą jis jautėsi taip, tarsi liestų besiraitančių gyvačių kamuolį.

— Taip, aš tebeturiu jas,— trumpai atsakė Džonis.— Velniškai norėčiau jų nusikratyti.

— Tu išties taip manai?

Džoniui neišėjo iš galvos paprastas, juodas apsiaustas. Paknebinėjęs padėtą maistą, jis ėmė dairytis į šalis, mėgindamas išskirti tą žmogų minioje, bet jam nesisekė.

— Taip,— tarė jis.— Aš taip manau.

— Geriausia viską pamiršti,— tarė Herbertas ir patapšnojo sūnui per petį.

3

Maždaug po mėnesio viskas, atrodė, lyg ir pasimiršo. Džonis buvo nuvažiavęs į mokyklą dalyvauti mokytojų, pradedančių dėstyti nuo mokslo metų vidurio, pasitarime, kartu nugabeno ir savo mantą į naująjį butą, kuris pasirodė ankštokas, bet visiškai tinkamas gyventi.

Jis išsirengė tėvo automobiliu ir paskutinę akimirką Herbertas paklausė:

— Ar nesinervini? Nebijai važiuoti?

Džonis papurtė galvą. Paskutiniu metu prisiminimai apie avariją jam nebežadino jokių jausmų. Jei kas nors turi jam atsitikti, atsitiks ir taip. Širdies gilumoje buvo įsitikinęs, kad žaibas antrą kartą nebetrenks į tą pačią vietą — jis nemanė, kad žus autokatastrofoje.

Ir tikrai, ilga kelionė buvo rami ir nevarginanti, o pasitarime vyravo visai šeimyniška atmosfera. Visi senieji kolegos, dar dėstantys Klivz Milzo mokykloje, prieidavo palinkėti jam sėkmės. Žinia, jis pastebėjo, kad tiktai kai kurie paspaudė ranką, jis jautė tam tikrą atsargumą ir nepasitikėjimą jų žvilgsniuose. Gal taip tik pasirodė, tikino jis save, važiuodamas namo. O jeigu ne, na ką gi. . . ir tai savotiška pramoga. Gaila, kad jie neskaito „Insaid Vju", nežino, kad jis apsišaukėlis ir neverta jo bijoti.

Po pasitarimo jam beliko grįžti į Pounelą ir laukti, kol baigsis Kalėdų atostogos. Banderolių su daiktais nebepasitaikydavo, sakytum kažkas būtų nuspaudęs jungiklį — štai kokia spausdinto žodžio jėga, pasakė Džonis tėvui. Jas pakeitė trumpas srautas niršių, daugiausia anoniminių laiškų nuo žmonių, kurie jautėsi esą apgauti.

„Kad tu sudektum PRA!GA!RE! už savo niekšingus planus apgauti mūsų Amerikos Respublika,— linkėjo tipiškas laiškas, parašytas ant suglamžyto „Ramada" viešbučio blanko ir išsiųstas iš Jorko, Pensilvanijos valstija.— Tu žūlikas ir pašvynkus maita. Garbė Dievui, kad tas lajkraštis tave keurai permatė. Jūms turėtų būti labai gėda dėl savęs, sere. Biblija sako, kad paprastą nusidėjėli įmes į U!G!N!I!E!S ežerą ir jis ten sudeks, o ME!LA!KIN!GAS! PRA!NA!ŠAS! deks per amžius ir VY!SA!DA! Tu tas Melagingas Pranašas, kuris pardavė savo Nemirtingą Dūšią už keletą skatikų. Ir tai yra galas mano laiško ir aš tikiuosi jūsų paties labui nesutikti jūsų Gimto Miesto Gatvėse. Pasirašo, DRAUGAS (Dievo, o ne jūsų, Sere)!"

Pasirodžius žinutei „Insaid Vju", per dvidešimt dienų atėjo keliasdešimt panašaus turinio laiškų. Keletas perėjūnų pasisiūlė būti Džonio partneriais. „Aš buvau fokusininko asistentas,— gyrėsi vienas iš rašančiųjų,— ir sugebu lengvai išpurtyti seną kekšę iš korseto. Jeigu repetuojate kokį nors telepatinį triuką, labai jums tikčiau!"

Paskui laiškų srautas išdžiūvo, lygiai kaip dėžučių ir banderolių antplūdis. Kartą lapkričio pabaigoje Džonis atidarė pašto dėžutę ir trečią dieną iš eilės rado ją tuščią; jis patraukė namo, prisimindamas Endžio Vordolo žodžius: kiekvienam amerikiečiui ateina diena, kai jis gali išgarsėti penkiolikai minučių. Matyt, jo penkiolika minučių atėjo ir praėjo, ir niekas taip nesidžiaugė dėl to, kaip jis pats.

Bet, kaip parodė įvykiai, džiaugtis buvo anksti.

4

— Čia Smitas? — paklausė balsas telefono ragelyje. — Džonis Smitas?

— Taip. — Balsas buvo nepažįstamas, bet žmogus aiškiai neapsiriko numeriu. Džonis šiek tiek sutriko, nes tėvas prieš trejetą mėnesių pakeitė telefono numerį. Šiandien gruodžio septyniolikta, jųdviejų eglutė jau stovėjo svetainės kampe, pastatyta ant senos kryžmos, Herberto sukaltos, kai Džonis dar buvo mažas. Lauke snigo.

— Mano pavardė Banermenas. Šerifas Džordžas Banermenas iš Kasl Roko. — Jis atsikrenkštė. — Aš norėčiau... hm, kaip čia pasakius, aš norėčiau kai ką pasiūlyti jums.

— Kas jums pasakė šitą numerį?

Banermenas vėl atsikrenkštė.

— Na, tarkim, kad galėjau sužinoti jį iš telefonų kompanijos, šiaip ar taip, dirbu policijoje. Bet iš tikrųjų man jį pasakė jūsų draugas. Gydytojas, pavarde Veizakas.

— Semas Veizakas pasakė jums mano numerį?

— Tikrai taip.

Džonis visiškai suglumęs atsisėdo telefono kamputyje. Dabar Banermeno pavardė jam pradėjo kai ką priminti. Visai neseniai jis matė tą pavardę straipsnyje, išspausdintame sekmadieniniame priede. Banermenas buvo šerifas Kaslo apygardos, esančios gerokai toliau į vakarus nuo Pounelo, ežerų rajone. Kasl Rokas, apygardos centras, buvo už trijų dešimčių mylių nuo Norvėjaus ir už dviejų dešimčių nuo Bridžtono.

— Jūs tiriate nusikaltimą? — paklausė jis.

— Taip, manau, kad taip. Gal, sakau, mudu pasėdėtume prie puoduko kavos...

— Ar kur nors įpainiotas Semas?

— Ne. Gydytojas Veizakas neturi su tuo reikalu nieko bendro,— atsakė Banermenas.— Jis paskambino man ir pasakė jūsų pavardę. Tai buvo... na, gal prieš mėnesį, gal dar anksčiau. Tiesą sakant, aš pamaniau, kad jis kuoktelėjęs. Bet dabar mes patys nebežinome, už ko tvertis.

— Už ko tvertis? Pone... šerife Banermenai, aš nesuprantu, apie ką jūs kalbate.

— Iš tiesų būtų daug geriau, jeigu mudu susitiktume prie puoduko kavos, — toliau kalbėjo Banermenas. — Gal šįvakar? Bridžtono Centrinėje gatvėje yra puiki vietelė, kuri vadinasi „Pas Džoną". Maždaug pusiaukelėje tarp mudviejų miestukų.

— Ne, atleiskit, — tarė Džonis. — Aš turiu žinoti, apie ką eina kalba. Ir kodėl Semas pats nepaskambino man?

Banermenas atsiduso.

— Matyt, jūs neskaitote laikraščių, — tarė jis.

Tačiau jis klydo. Nuo to laiko, kai Džonis atgavo sąmonę, jis versdavo save skaityti laikraščius, mėgindamas pasivyti prarastą laiką. Ir visiškai neseniai jis sutiko Banermeno pavardę. Viskas aišku. Banermenui svyla padai. Jis buvo atsakingas už...

Džonis atitraukė ranką su rageliu nuo ausies ir, staiga viską supratęs, įsmeigė akis į jį. Šitaip žiūri žmogus į gyvatę, ūmai suvokęs, kad ji nuodinga.

— Pone Smitai? — vos girdimai suspigo ragelis. — Alio? Pone Smitai?

— Aš klausau, — tarė Džonis, vėl priglausdamas ragelį prie ausies. Jis jautė, kaip kaupiasi slopus pyktis ant Semo Veizako. Semo, kuris dar šią vasarą mokė jį niekur nekišti nosies, o pats už jo nugaros prikalbėjo velniai žino ką eiliniam stuobriui šerifui.

— Jūs skambinate dėl tų pasmaugtųjų, taip?

Banermenas ilgai dvejojo. Paskui paklausė:

— Ar mes galėtume susitikti, pone Smitai?

— Ne. Ir jokių kalbų. — Slopinamas pyktis ūmai virto įniršiu. Ir ne tiktai įniršiu. Jam pasidarė baisu.

— Pone Smitai, tai svarbu! Šiandien...

— Ne. Aš noriu, kad mane paliktų ramybėje. Beje, negi jūs neskaitėte to prakeikto „Insaid Vju"? Juk aš apsišaukėlis.

— Daktaras Veizakas sakė...

— Jis neturėjo teisės ką nors sakyti! — suriko Džonis. Jį krėtė drebulys. — Viso gero! — Jis trenkė ragelį ir skubiai pasitraukė nuo telefono, tarytum tai apsaugotų nuo kitų skambučių. Jautė, kaip smilkiniuose pradeda pulsuoti skausmas. Bukai dilgčioja. O gal paskambinti Semo motinai į Kaliforniją, pagalvojo jis. Pasakyti, kur jos mažasis sūnelis. Pasakyti, kaip jam paskambinti. Akis už akį.

Užuot taip padaręs, jis išsitraukė iš telefono stalelio stalčiaus adresų knygą, susirado Semo ligoninės telefoną Bengore ir surinko numerį. Bet vos kitame laido gale suskambėjo skambutis, jis išsigandęs padėjo ragelį. Kodėl Semas jam šitaip padarė? Kodėl, po šimts velnių?

Jis pasijuto bežiūrįs į kalėdinę eglutę.

Tie patys seni žaisliukai. Užvakar vakare jiedu su tėvu vėl atnešė juos nuo aukšto, ištraukė iš minkšto popieriaus maišelių ir sukabino ant eglutės. Įdomus dalykas tie eglutės žaisliukai. Kai žmogus auga metai po metų, nedaug jo aplinkos daiktų išlieka nepasikeitę. Viskas pasaulyje taip laikina, taip maža daiktų, tinkančių ir vaikui, ir suaugusiam. Vaikiški rūbeliai perduodami mažesniam arba padovanojami Gelbėjimo armijai; laikrodžio su ančiuku Donaldu ciferblate iššoka spyruoklė; kaubojiški batai nusidėvi. Vietoje piniginės, kurią pats pasisiuvai pirmosios vasaros stovyklos rankdarbių klasėje, atsirado kita, iš grynos odos, o savo raudoną vežimėlį ir dviratuką iškeitei į suaugusiųjų žaislus — į automobilį, teniso raketę, galbūt į modernišką priedėlį žaisti ledo ritulį televizoriaus ekrane. Belieka vos keli daiktai, prie kurių esi prisirišęs. Viena kita knyga, laiminga moneta ar pašto ženklų rinkinys, išsaugotas ir papildytas.

Na ir kalėdinės eglutės žaisliukai tėvų namuose.

Kasmet tie patys apsilupinėję angelai, ir ta pati folijos žvaigždė viršūnėje; nedidelis užgrūdintas stiklinių bumbulų būrys, likęs iš viso bataliono (niekad nepamiršime didvyriškai kritusių, pagalvojo jis: vienas žuvo, suspaustas kūdikio rankos, kitas išslydo, kai tėvas jį kabino, ir sudužo nukritęs ant grindų, trečią, raudoną, su Betliejaus žvaigžde, radom kažkokiu paslaptingu būdu sudužusį, kai vienais metais atnešėm žaisliukus nuo aukšto, ir aš apsiverkiau), pagaliau tos pačios kryžmos. Nors gal būtų geriau, žmogiškiau, mąstė Džonis, mechaniškai masažuodamas smilkinius, prarasti ir šituos paskutinius vaikystės atgarsius. Juk niekados nebesurasi knygų, kurios jaudintų taip, kaip kadaise. Laiminga moneta neapsaugojo tavęs nuo kasdieninių smūgių, patyčių ir nuoskaudų. Žiūrėdamas į eglutės žaisliukus, prisimeni, kad kadaise šičia stovėjo motina, vadovaudama puošimo ceremonijai; jai, matyt, būdavo malonu tau nurodinėti: „Šiek tiek aukštėliau" arba „šiek tiek žemėliau", arba „brangusis, man rodos, kairėje pusėje per daug blizgučių", o tu tyliai širsdavai. Žiūrėdamas į žaisliukus, prisimeni, kad šiemet tiktai dviese kabinėjote juos,— tiktai dviese, nes motina išprotėjo ir numirė; o trapūs bumbulai tebešvyti, puošdami kitą medį, nukirstą nedideliame miškelyje už namo, ir nejau tu negirdėjai, kad apie Kalėdas pasidaro sau galą daugiau žmonių negu bet kuriuo kitu metu? Dievaži, visai nenuostabu.

Kokią galią tau suteikė viešpats, Džoni.

Kas tiesa, tai tiesa, viešpats dievas nepakartojamas. Išspyrė mane pro automobilio priekinį langą, aš susilaužiau kojas ir beveik penkerius metus gulėjau komos būsenoje; trys žmonės žuvo. Mergina, kurią mylėjau, ištekėjo už kito. Ji pagimdė sūnų, kuris galėjo būti mano, nuo teisininko, besinerančio iš kailio, kad prasiųstų į Vašingtoną ir ten kartu su savo garbinga kompanija važinėtų dideliu žaisliniu elektriniu traukiniu[17]. Jeigu pastoviu porą valandų, jaučiuosi taip, lyg kažkas būtų suvaręs virbalą nuo pėdos iki pilvo galo. Viešpats dievas — tikras pokštininkas. Jis taip pamėgo pokštus, jog sukūrė ne pasaulį, o komišką operą, kurioje stikliniai kalėdinės eglutės bumbulai gali pergyventi žmogų. Šaunus pasaulis, o jo priešaky tikrai aukštos klasės viešpats dievas. Jis turbūt palaikė mūsų pusę Vietname, nes šitaip tvarko pasaulį nuo pat sukūrimo.

Jis numatė tau misiją, Džoni.

Ištraukti iš bėdos kažkokį provincijos liurbį policininką, kad jį kitais metais perrinktų?

Nebėk nuo jo, Džoni. Nesislapstyk urve.

Jis pasitrynė smilkinius. Lauke vis smarkiau ūžavo vėjas. Kad tiktai tėtis būtų atsargus, važiuodamas iš darbo.

Džonis atsistojo, apsivilko storą megztinį ir išėjo į lauką. Iš burnos virto šalto oro debesėliai. Jis patraukė į svirną. Kairiau stūksojo didelė rietuvė malkų, kurių Džonis priskaldė visai neseniai, rudenį; malkos buvo tvarkingai supjautos, krosniai tinkančio ilgio. Greta stovėjo dėžė skiedrų prakurams, o prie jos suversta senų laikraščių šūsnis. Jis pritūpė ir ėmė juos sklaidyti. Rankos bemat sustiro, bet jis vartė toliau ir pagaliau rado tai, ko ieškojo. Trijų savaičių senumo sekmadieninį laikraštį.

Jis parsinešė laikraštį į vidų, išskleidė ant virtuvės stalo ir pradėjo sklaidyti. Surado jį dominantį straipsnį ir atsisėdęs ėmė jį skaityti.

Prie straipsnio buvo pridėtos kelios fotografijos; vienoje matyti sena moteriškė, užsklendžianti duris; kitoje — policijos mašina apytuštėje gatvėje; dar dviejose — beveik tuščios parduotuvės. Antraštė skelbė: KASL ROKO SMAUGIKO PAIEŠKOS TĘSIASI. . . IR TĘSIASI. . .

Prieš penkerius metus, buvo rašoma straipsnyje, jauna moteris Alma Frečet, dirbusi vietiniame restorane, buvo išžaginta ir pasmaugta, kai ėjo namo iš darbo. Nusikaltimą bendromis jėgomis tyrė valstijos prokuratūra ir Kasl Roko policija. Rezultatas — absoliutus nulis. Kitais metais mažame butelyje trečiame aukšte Ker-

---

[17] Čia minimas požeminis elektrifikuotas geležinkelis, jungiantis senąjį Atstovų rūmų pastatą su Kapitolijumi.

baino gatvėje, tame pačiame Kasl Roke, buvo rasta pagyvenusi moteris — taip pat išžaginta ir pasmaugta. Po mėnesio žudikas vėl priminė save: šį kartą auka tapo jaunutė vidurinės mokyklos moksleivė.

Daug išsamesnis tyrimas, dalyvaujant FTB, irgi nedavė jokių rezultatų. Sekančių metų lapkričio mėnesį šerifo Karlo M. Kelsou, užimančio vyriausiojo apygardos tvarkos saugotojo postą vos ne nuo Pilietinio karo laikų, nebeišrinko. Šerifu tapo Džordžas Banermenas, surengęs triukšmingą kampaniją su lozungu „Sustabdykime Kasl Roko smaugiką".

Praėjo dveji metai. Smaugiko nesuėmė, bet žmogžudystės liovėsi. Praėjusių metų sausio mėnesį du berniukai aptiko septyniolikmetės Kerolės Danberger kūną. Ji buvo laikoma dingusia be žinios po to, kai tėvai kreipėsi į policiją. Kasl Roko vidurinėje mokykloje jai vis kas nors atsitikdavo: Kerolė vis praleidinėdavo pamokas, vėluodavo, du kartus buvo sulaikyta vagiliaujant parduotuvėse, o sykį pabėgo iš namų ir nusigavo net iki Bostono. Ir Banermenas, ir valstijos policija spėjo, kad Kerolė „balsavo" pakelėje ir žudikas įsisodino ją į automašiną. Viduržiemį prasidėjęs atodrėkis aptirpdė sniegą ant merginos lavono netoli Strimers upelio, kur du berniukai ir aptiko ją. Valstijos patologoanatomas nustatė, kad ji buvo nužudyta maždaug prieš du mėnesius.

Pagaliau šių metų lapkričio antrą įvyko dar viena žmogžudystė. Auka tapo visų mėgstama Kasl Roko pradinės mokyklos mokytoja Eta Ringold. Visą gyvenimą ji lankė metodistų maldos namus, turėjo mokslinį laipsnį, garsėjo labdaringa veikla. Ji žavėjosi Roberto Brauningo kūryba. Etos Ringold lavoną rado įgrūstą į drenažo vamzdį po negrįstu, beveik nenaudojamu vieškeliu. Pasipiktinimo banga dėl panelės Ringold nužudymo nusirito per visą Naująją Angliją. Pradėta ieškoti paralelių su Albertu De Salvo, Bostono smaugiku, bet tos paralelės nėmaž nenumaldė įsisiūbavusių aistrų. Jas dar pakurstė Viljamo Liobo laikraštis „Junjon Lider", leidžiamas ne tokiame jau tolimame Mančesteryje, Niuhampšyro valstijoje; jo vedamasis vadinosi: DYKADUONIAI POLICININKAI MŪSŲ KAIMYNYSTĖJE.

Jau vos ne šešių savaičių senumo sekmadieniniame laikraštyje, atsiduodančiame svirnu ir drėgna mediena, buvo cituojami dviejų vietos psichiatrų pasisakymai; abu entuziastingai sutiko pakomentuoti padėtį su sąlyga, kad jų pavardės nebus paminėtos. Vienas jų užsiminė apie ypatingą lytinio iškrypimo formą — smurto akto poreikį orgazmo metu. Žavinga, pagalvojo Džonis, raukydamasis. Žudikas smaugdavo savo aukas, jausdamas artėjant orgazmą.

Galvą skaudėjo vis labiau ir labiau.

Kitas psichiatras atkreipė dėmesį į tai, kad visos penkios žmogžu-

dystės padarytos rudens pabaigoje arba žiemos pradžioje. Ir nors maniakinei-depresinei asmenybei neįmanoma pritaikyti nė vienos konkrečios schemos, tačiau to maniako nuotaikų svyravimai neabejotinai sutampa su metų laikų kaita. Jo agresyvumas susilpnėdavo galbūt nuo balandžio vidurio iki rugpjūčio pabaigos, paskui agresyvumas imdavo stiprėti ir pasiekdavo apogėjų daugmaž žmogžudystės metu.

Maniakinės euforijos būsenoje šitas žmogus, matyt, seksualiai itin pakilus, aktyvus, linkęs rizikuoti ir nusiteikęs optimistiškai. „Greičiausiai jis įsitikinęs, kad policija bejėgė jį sulaikyti", priėjo išvadą anoniminis psichiatras. Straipsnio autorius baigdamas pridūrė, jog žudikas, šitaip manydamas, kol kas neapsiriko.

Džonis padėjo laikraštį, dirstelėjo į laikrodį. Tėvas sugrįš namo bet kurią akimirką, jeigu tik automobilis neįklimpo sniege. Džonis įmetė seną laikraštį į krosnį.

Ne mano reikalas. Ir vis tiek, tegu velniai nujoja tą Semą Veizaką.

Nesislapstyk urve, Džoni.

Bet juk jis nesislapstė, visiškai ne. Tiesiog taip atsitiko, kad jį ištiko žiauri lemtis. Prarasti didelį gyvenimo gabalą — argi tai neduoda teisės pačiam tapti žiauriam?

Ak, kaip tu savęs gailiesi.

— Velniai griebtų,— burbtelėjo pats sau. Džonis priėjo prie lango, pažvelgė į lauką. Nieko nebuvo matyti, tik dideliais, vėjo nešamais kąsniais krito sniegas. Džonis tikėjosi, kad tėvas važiuos atsargiai, ir laukė, kad štai jis įeis ir pasibaigs beprasmiška graužatis. Džonis vėl priėjo prie telefono ir neryžtingai stabtelėjo.

Gailėk savęs negailėjęs, vis tiek praradai nemenką gyvenimo dalį. Galima sakyti, geriausią savo gyvenimo dalį. Jam brangiai kainavo, kad vėl atsistotų ant kojų. Argi jis nenusipelnė paprastos vienumos? Argi neturi teisės į tai, apie ką svajojo prieš kelias minutes, — į paprastą gyvenimą?

Tokio dalyko nėra, mielas žmogau.

Gali būti, bet užtat egzistuoja nepaprastas gyvenimas. Kaip tą sykį restorane. Lieti žmonių rūbus ir ūmai sužinai apie jų smulkias baimes, menkutes paslaptis, vaikiškas pergales — tai jau nepaprastas gyvenimas. Tai talentas, o kartu ir prakeikimas.

Tarkim, jis susitiks su tuo šerifu. Bet juk nėra jokios garantijos, kad sugebės jam padėti. Tarkim, sugebės. Tarkim, atneš jam tą žudiką sidabrinėje lėkštelėje. Vėl pasikartos spaudos konferencija ligoninėje — tas pats cirkas, tik daug sykių išdidintas.

Pro skausmą galvoje ėmė įkyriai smelktis dainelė, greičiau skambios jos nuotrupos. Šitą dainelę jie dainuodavo sekmadieninėje mokykloje, kai dar buvo maži: „*Ugnele mano širdy. . . tu visada būk šviesi. . . mano širdy. . . būk šviesi, būk šviesi, būk šviesi. . .*"

Jis pakėlė ragelį ir surinko Veizako kabineto numerį. Dabar, po penktos, nėra jokio pavojaus. Veizakas bus išėjęs namo, o žymūs neurologai neskelbia savo namų telefonų abonentų knygose. Po šešių ar septynių ilgų signalų Džonis jau buvo bededąs ragelį, bet čia Semas atsakė:

— Taip? Klausau.

— Semai?

— Džonas Smitas?— Semo balse aiškiai skambėjo džiaugsmas, bet sykiu jame buvo justi ir nerimas.

— Taigi, aš.

— Kaip jums patinka šitoks oras?— paklausė Veizakas, gal pernelyg žvaliai.— Ar pas jus sninga?

— Sninga.

— Čia ėmė drėbti maždaug prieš valandą. Sako, kad. . . Džoni? Jūs turbūt skambinate dėl šerifo? Ar ne dėl to jūsų balsas toks oficialus?

— Taip, jis kreipėsi į mane,— tarė Džonis,— ir aš norėčiau žinoti, kas čia dedasi. Kodėl jūs davėte jam mano telefono numerį? Kodėl nesikreipėte į mane ir nepasakėte, kad. . . ir apskritai, kodėl pirma nepaskambinote man ir nepaklausėte, ar aš sutiksiu.

Veizakas atsiduso.

— Džoni, galėčiau jums sumeluoti, bet geriau to nedarysiu. Neklausiau, nes bijojau, kad atsakysite neigiamai. Ir nepaskambinau po pokalbio su šerifu, nes jis mane išjuokė. Jeigu žmogus juokiasi iš mano pasiūlymo, tai aš nusprendžiu, jog tas pasiūlymas atmestas.

Džonis laisva ranka patrynė skaudamą smilkinį ir užmerkė akis.

— Bet kodėl, Semai? Juk žinote, kaip aš žiūriu į tokius dalykus. Jūs pats patarėte niekur nesikišti, kol viskas prisimirš. Tai jūsų žodžiai.

— Viską padarė tas straipsnis laikraštyje,— prisipažino Semas.— Aš pagalvojau: Džonis gyvena tuose kraštuose. Ir dar pagalvojau: penkios nužudytos moterys. Penkios.— Jis kalbėjo iš lėto, darydamas pauzes, jaudindamasis. Nuo tokio Semo balso Džonis pasijuto lyg nesavas. Geriau būtų jam neskambinęs.— Dvi paauglės. Jauna motina. Pradinukų mokytoja, kuri žavėjosi Brauningu. Be galo banali istorija, tiesa? Tokia banali, kad iš jos, kaip man atrodo, neišeitų nei filmas, nei televizijos laida. Ir vis dėlto tai tiesa. Daugiausia galvojau apie mokytoją. Įgrūdo į drenažo vamzdį, lyg atmatų maišą. . .

— Jūsų fantazijos šita tema ir jūsų sąžinės priekaištai manęs nedomina. Kas jums davė teisę mane čia painioti, velniai rautų!— kimiai ištarė Džonis.

— Turbūt neturėjau teisės.

— Jokių „turbūt"!

— Džoni, gal jūs nesveikuojate? Jūsų balsas. . .

— Aš puikiai jaučiuosi!— rėkte išrėkė Džonis.

— Sprendžiant iš balso — nelabai.

— Man žvėriškai skauda galvą, ko čia stebėtis? Dėl dievo meilės, palikite mane ramybėje. Kai aš pasakiau jums apie jūsų motiną, juk jūs neskambinote jai. Tada pasakėte. . .

— Aš pasakiau, kad kai ką geriau prarasti, negu surasti. Bet šitaip ne visada būna, Džoni. To žmogaus, kad ir kas jis būtų, siaubingai sutrikusi psichika. Jis galėjo pasidaryti galą. Aš beveik tikras, kad kai dvejus metus nebuvo žmogžudyščių, policija taip ir nusprendė. Bet maniakinėms-depresinėms psichozėms kartais būdingi ilgai trunkantys ramybės periodai, vadinami intermisijomis, po kurių vėl pasikartoja tokie pat nuotaikų svyravimai. Jis galėjo pasidaryti galą po tos mokytojos nužudymo praėjusį mėnesį. O jeigu jis gyvas, kas tada? Jis gali pasmaugti dar vieną moterį. Arba dvi. Arba keturias. Arba. . .

— Liaukitės.

— Kodėl šerifas Banermenas jums paskambino?— patylėjęs paklausė Semas.— Kas privertė jį pakeisti nuomonę?

— Aš nežinau. Gal jį remia prie sienos rinkėjai.

— Džoni, aš gailiuosi, kad patariau jam kreiptis į jus ir tuo jus įskaudinau. Bet dar labiau gailiuosi, kad pats nepaskambinau ir nepapasakojau apie savo pokalbį su Banermenu. Aš kaltas. Dievaži, jūs nusipelnėte ramaus gyvenimo.

Džonis tarsi girdėjo savo mintis, bet nuo to jam nebuvo lengviau. Atvirkščiai, jis pasijuto dar nelaimingesnis, dar kaltesnis.

— Na, gerai,— tarė jis.— Nesigraužkite, Semai.

— Aš daugiau nieko niekam nesakysiu. Aš suprantu, kad tai maždaug tas pat kaip įdėti naują spyną į tvarto duris po to, kai tau pavogė arklį, bet ką aš galiu padaryti. Aš pasielgiau neprotingai. Kaip gydytojas neleistinai neprotingai.

— Na, gerai,— pakartojo Džonis. Jo jėgos išseko, o lėtas, atsiprašinėjantis Semo balsas varė iš proto.

— Ar mes greit pasimatysime?

— Kitą mėnesį aš pradėsiu mokytojauti Klivze. Tada ir pasimatysime.

— Puiku. Dar kartą nuoširdžiai atsiprašau, Džonai.

Nagi užtenka!

Jie atsisveikino ir Džonis padėjo ragelį, prikaišiodamas sau, kam skambino. Gal jam nesinorėjo, kad Semas iš karto prisipažintų nederamai pasielgęs. O gal širdies gilumoje tikėjosi, kad Semas pasakys: *Kas čia tokio, kad jam paskambinau. Norėjau, kad pakeltumėt užpakalį ir ką nors gero padarytumėt.*

Džonis iš lėto priėjo prie lango ir pažvelgė į sūkuriuojančią tamsą.

Įgrūdo į drenažo vamzdį lyg atmatų maišą.

Viešpatie, kaip skauda galvą.

5

Herbertas sugrįžo namo po pusvalandžio, žvilgterėjo į išblyškusį Džonio veidą ir paklausė:

— Galvą skauda?

— Aha.

— Labai?

— Nelabai.

— Šįvakar žiūrėsime žinias,— tarė Herbertas.— Gerai, kad nepavėlavau. Šiandien Kasl Roke sukinėjosi žmonės iš En Bi Si, filmavo. Ten buvo ir ta reporterė, kuri tau patinka. Kesė Makin.

Kai Džonis atsisuko į jį, Herbertas sumirksėjo. Akimirką pasirodė, jog į jį su beveik nežmoniška sopulio išraiška žvelgia dešimtys akių.

— Kasl Rokas? Ir vėl žmogžudystė?

— Taip. Šįryt miesto parke buvo rastas mažos mergaitės lavonas. Siaubingas dalykas, net sunku patikėti. Girdėjau, kad ji turėjo eiti per parką į biblioteką dėl kažkokio darbelio, kuriam ruošėsi. Ji nuėjo į biblioteką, bet namo nebesugrįžo. . . Džoni, kas tau, sūnau? Tu baisiai atrodai.

— Kiek jai buvo metų?

— Ką tik sukako devyneri,— atsakė Herbertas.— Būtų mano valia, aš tą, kuris šitaip padarė, už pautų pakarčiau.

— Devyneri,— pakartojo Džonis, sunkiai atsisėdo į kėdę.— O viešpatie!

— Džoni, ar tau negera? Tu išbalęs kaip popierius.

— Normalu. Įjunk televizorių.

Netrukus ekrane pasirodė Džonas Čanseleris su šio vakaro naujienų laimikiu: politinė kova (Fredo Harvio rinkiminė kampanija siūbuojasi vangiai), vyriausybės nurodymai (prezidento Fordo nuomone, Amerikos miestams stinga realizmo, sprendžiant biudžeto klausimus), biržos naujienos (pakilimas), tarptautiniai įvykiai (visuotinis streikas Prancūzijoje) ir pagaliau informacija „širdžiai sušildyti" apie cerebrinio paralyžiaus sukaustytą berniuką, išauginusį keturių centnerių svorio karvę.

— Gal pritrūko laiko,— tarė Herbertas.

Bet po trumpos reklamos Čanseleris pranešė:

— Šiąnakt vienas Vakarų Meino valstijos miestelis pilnas išsigandusių ir įniršusių žmonių. Tai Kasl Rokas, kur per pastaruosius penkerius metus įvyko penkios siaubingos žmogžudystės — išžagintos ir pasmaugtos penkios moterys nuo keturiolikos iki septyniasdešimt

vienerių metų amžiaus. Šiandien Kasl Roke įvyko šešta žmogžudystė, auka tapo devynerių metų mergaitė. Reportažą iš Kasl Roko veda Ketrina Makin.

O štai ir ji, tarytum fėja iš pasakos, atsargiai perkelta į tikrovišką foną. Ji stovėjo priešais miesto valdybos pastatą. Pirmosios snaigės, artėjančios pūgos pranašai, tūpė jai ant palto ir šviesių plaukų.

— Šitame pramoniniame Naujosios Anglijos miestelyje viešpatauja vis didėjančios isterijos atmosfera, — prabilo ji.— Kasl Roko gyventojus jau ilgą laiką baugina nežinomasis, kurį vietos spauda vadina „Kasl Roko smaugiku", o kartais „lapkričio žudiku". Baimė virto siaubu — šitas žodis niekam neatrodo per stiprus — po to, kai šiandien miesto parke buvo rastas Meri Keit Hendrasen lavonas; beje, ta vieta netoli estrados, kur buvo aptiktas Almos Frečet, pirmosios „lapkričio žudiko" aukos, lavonas.

Paskui ėjo ilga miesto parko panorama — sniegui krintant, jis atrodė niūrus ir negyvas. Panoramą pakeitė Meri Keit Hendrasen, valiūkiškai besišypsančios pro plačias metalines dantų sankabas, mokyklinė fotografija. Gražios geltonos garbanos. Melsvai žalsva suknelė. Turbūt geriausias jos rūbas. Motina išpuošė ją mokyklinei fotografijai, karčiai pagalvojo Džonis.

Reporterė kalbėjo toliau — dabar priminė žiūrovams ankstesnes aukas,— bet Džonis jau buvo prie telefono. Jis lėtai rinko numerius, galvoje gaudė.

Iš svetainės išėjo Herbertas ir nustebo:

— Kam dabar skambini, sūnau?

Džonis papurtė galvą, klausydamas signalų. Kitame laido gale pakėlė ragelį:

— Kaslo apygardos šerifo valdyba.

— Malonėkite pakviesti šerifą Banermeną.

— Ar galėčiau sužinoti, kas teiraujasi?

— Džonas Smitas iš Pounelo.

— Prašom palaukti.

Džonis atsigręžė į ekraną ir išvydo Banermeną, tokį, koks jis buvo šį vidurdienį,— su stora striuke ir šerifo antsiuvais ant rankovių. Jis jautėsi aiškiai užspeistas kampe, kai atsimušinėjo nuo reporterės klausimų. Plačiapetis, aukšta kakta, viršum kurios vilnijo tamsūs plaukai. Akiniai be rėmų keistai nesiderino prie jo išvaizdos; stambiems vyriškiams akiniai visada nelabai tinka.

— Mes tikriname kelias versijas,— pasakė Banermenas iš ekrano.

— Alio? Ponas Smitas?— pasigirdo šerifo balsas ragelyje.

Ir vėl tas keistas susidvejinimo jausmas. Banermenas buvo dviejose vietose vienu metu. Kitaip tariant, dviejuose laikuose. Akimirką Džoniui susisuko galva. Nepavydėtina savijauta. Tarytum būtum atsidūręs pigiame mugės atrakcione — sukiesi karuselėje ar važiuoji nuo „amerikietiškų kalnelių".

— Pone Smitai? Ar girdite mane?

— Taip, girdžiu.— Džonis nurijo gerklėje įstrigusį kamuolį. — Aš persigalvojau.

— Šaunuolis. Velniškai džiaugiuosi, tai girdėdamas.

— Bet, supraskite, nesu tikras, kad galėsiu jums padėti.

— Suprantu. Bet... nerizikuosi, nelaimėsi, — Banermenas atsikrenkštė. — Mane gėdingai išvys iš miesto, jei žmonės sužinos, ligi ko aš nusiritau: prašau aiškiaregio padėti.

Džonis šyptelėjo.

— Ir dar susikompromitavusio aiškiaregio.

— Ar žinote restoraną „Pas Džoną" Bridžtone?

— Rasiu.

— Susitiksim ten aštuntą.

— Ką gi, galime.

— Ačiū, pone Smitai.

— Iki pasimatymo.

Džonis padėjo ragelį. Herbertas įdėmiai žiūrėjo į jį. Už jų pečių ekrane mirgėjo naktinės žinių laidos dalyvių pavardės.

— Ar jis tau skambino anksčiau?

— Taip. Semas Veizakas pasakė jam, kad aš, galimas daiktas, sugebėsiu padėti.

— Manai, kad sugebėsi?

— Nežinau,— atsakė Džonis,— bet galvą skauda šiek tiek mažiau.

6

Jis pavėlavo penkiolika minučių. Restoranas „Pas Džoną", atrodo, buvo vienintelė dar veikianti įstaiga Bridžtono Centrinėje gatvėje. Mašinos nespėjo valyti sniego, plentas keliose vietose buvo užpustytas. Dviejų autostradų, 302 ir 117, sankryžoje vėjas kaukdamas supo blykčiojantį šviesoforą. Prie restorano stovėjo policijos automobilis su užrašu auksinėmis raidėmis ant durelių: KASLO APYGARDOS ŠERIFAS. Džonis sustojo šalia šito automobilio ir įėjo į vidų.

Banermenas sėdėjo prie staliuko, priešais jį buvo padėta puodukas kavos ir porcija „čili"[18]. Televizorius iškraipė jo ūgį. Šerifas buvo ne šiaip stambus vyras, o tikras milžinas. Džonis priėjo ir prisistatė.

Banermenas atsistojo ir paspaudė ištiestą ranką. Matydamas išblyškusį, pavargusį Džonį, paskendusį plačioje mėlynoje striukėje, Banermenas iškart pagalvojo: *Tas vyrukas ligonis. Ko gero, ilgai netrauks*. Tiktai Džonio akys buvo gyvos — aiškios, skvarbiai žydros, jos žvelgė tiesiai į Banermeną, neslėpdamos smalsumo. Kai paspaudė šerifo ranką, Banermeną pagavo keistas jausmas, kurį jis vėliau pa-

---

[18] Aštrus meksikietiškas patiekalas iš ankštinių pipirų.

vadins *išsiurbimu*. Tai šiek tiek priminė šoką, kai palieti neizoliuotą elektros laidą. Paskui tas jausmas pradingo.

— Džiaugiuosi, kad atvažiavote,— tarė Banermenas.— Gal kavos?

— Mielai.

— Norite „čili"? Čia pasiutiškai gerai gamina „čili". Man draudžiama ją valgyti dėl opos, bet negaliu atsispirti.— Jis pastebėjo Džonio veide nuostabą ir nusišypsojo.— Aš suprantu, šitai nesiderina: toks galiūnas ir opa. Nesiderina, ar ne?

— Liga neaplenkia nė vieno.

— O jūs, velniai rautų, šaunus,— tarė Banermenas.— Kodėl vis dėlto apsigalvojote?

— Dėl žinių per televiziją. Apie mergaitę. Ar jūs tikras, kad tai tas pats tipas?

— Taip, jis. Tas pats braižas. Ir spermos grupė.

Jis nenuleido akių nuo Džonio, kol priėjo padavėja.

— Jums kavos?— paklausė ji.

— Arbatos,— tarė Džonis.

— Ir atneškite jam porciją „čili", panele,— pridūrė Banermenas. Kai padavėja nuėjo, jis kalbėjo toliau:— Tas daktaras, na, jis pasakė, kad, palietęs daiktą, jūs kartais galite nustatyti, iš kur jis, kas jo savininkas, ir taip toliau.

— Visaip pasitaiko,— šyptelėjo Džonis,— štai aš tik paspaudžiau jums ranką ir jau žinau, kad turite airišką seterį vardu Rudis. Žinau, kad jis nukaršęs, baigia apžlibti ir jums atrodo, kad jau reikėtų jį užmigdyti, bet neišmanote, kaip tai paaiškinti dukteriai.

Banermenui iš rankos iškrito šakutė į „čili" — *šlept!* — ir jis išsižiojęs įsistebeilijo į Džonį.

— Nieko sau,— tarė jis.— Ir šitai jūs sužinojote iš manęs? Dabar?

Džonis linktelėjo.

Banermenas papurtė galvą, murmėdamas:

— Vienas dalykas, kai tau pasakoja ką nors tokio, o visai kas kita, kai... ar jūsų tai neišsekina?

Džonis nustebęs pažvelgė į Banermeną. Iki šiol niekas jo šito neklausė.

— Jūs teisus. Išsekina.

— Bet kaip jūs sužinojote? Po paraliais!

— Klausykite, šerife...

— Džordžai, tiesiog Džordžai.

— Tebūnie taip, tada ir mane vadinkite Džoniu, tiesiog Džoniu. Tai štai, Džordžai, to, ko aš nežinau apie jus, pakaktų penkiems tomams. Nežinau, iš kur jūs kilęs, kur baigėte policijos mokyklą, su kuo draugaujate, kur gyvenate. Žinau, kad turite dukrelę, ji vardu lyg ir Keti, bet truputį kitaip. Aš nežinau, nei ką jūs veikėte praėjusią savaitę, nei koks alus jums skaniausias, nei kokią televizijos laidą labiausiai mėgstate.

— Mano duktė vardu Ketrina,— tyliai ištarė Banermenas.— Ji, beje, devynerių metų. Mokėsi vienoje klasėje su Meri Keit.

— Aš noriu pasakyti, kad... mano sugebėjimai apskritai riboti. Dėl tylos zonos.

— Tylos zonos?

— Iš ten sakytum neateina kai kurie signalai, — paaiškino Džonis. — Aš visiškai nesugaunu gatvių pavadinimų ir adresų. Su skaičiais irgi sunku, bet kartais galiu juos pasakyti.— Padavėja atnešė Džoniui arbatos ir „čili". Jis paragavo ir linktelėjo galva.— Teisybę sakėt. Skanu. Ypač tokį vakarą.

— Na, tai kirskit į sveikatą,— paragino Banermenas.— Tikra „čili" — mano silpnybė. Mano opa kelia baisias isterijas. O aš jai sakau: eik tu žinai kur... Ir kemšu už abiejų žandų.

Valandėlę abu tylėjo. Džonis dorojo „čili", o Banermenas susidomėjęs stebėjo jį. Tarkim, Smitas galėjo susižinoti, kad jis turi šunį Rudį. Galėjo net išsniukštinėti, kad Rudis nusenęs ir beveik žlibas. Einam toliau: jeigu jis sužinojo Ketrinos vardą, jis galėjo įterpti, jog „ji vardu lyg ir Keti, bet truputį kitaip", norėdamas suvaidinti šiek tiek abejojantį. Bet *kodėl?* Visa tai nepaaiškina keisto, su niekuo nesulyginamo jausmo galvoje, kai Smitas palietė jo ranką. Jeigu tai ir apgaulė, ji velniškai aukštos klasės.

Stiprus vėjo gūsis, rodos, sudrebino lengvą pastatą iš pamatų. Sniego banga ūžtelėjo ant kėgelbano kitoje gatvės pusėje.

— Girdite, kas dedasi?— tarė Banermenas. —Ko gero, kiaurą naktį nenurims. O dar sako, kad žiemos nebe tokios atšiaurios.

— Ar jūs ką nors suradote?— paklausė Džonis.— Kokių nors šito tipo daiktų?

— Gal kartais ir pavyks,— atsakė Banermenas, ir pats abejodamas palingavo galvą,— bet vilties maža.

— Pasakokite.

Banermenas išklojo jam viską iš eilės. Pradinė mokykla ir biblioteka stovi viena priešais kitą, jas skiria miesto parkas. Nuo seno įprasta siųsti mokinius per parką, kai prireikia knygos namų darbui ar pranešimui. Mokytojas duoda jiems blanką, o bibliotekininkas padaro jame atitinkamą atžymą. Beveik parko vidury yra nedidelė lomelė. Vakariniame jos pakraštyje stovi estrada. Pačioje lomelėje pora dešimčių suoliukų, čia žmonės ateina paklausyti džiazo koncertų arba pasižiūrėti futbolo rungtynių rudenį.

— Mes manome, kad nusikaltėlis sėdėjo ant suoliuko ir laukė, kol pro šalį eis kokia nors mergaitė viena. Nei iš vienos parko pusės jo nebuvo matyti. Takas pramintas lomelės dešiniu pakraščiu, netoli suoliukų.— Banermenas lėtai papurtė galvą.— Kaip tyčia, pirmoji moteris, Frečet, buvo nužudyta tiesiog *ant* estrados. Isivaizduoju, kaip rinkėjai apipils mane pamazgomis, susirinkę kovo mėnesį, jei-

gu aš apskritai išsilaikysiu iki kovo. Aišku, galėčiau parodyti jiems raportą, kurį parašiau miesto valdžiai, prašydamas paskirti žmonių patruliuoti parke pamokų metu. Kai jį rašiau, sakau jums atvirai, mažiausiai galvojau apie tą žudiką. Baisių baisiausiame sapne nebūčiau susapnavęs, kad jis sugrįš į tą pačią vietą.

— Ir meras jūsų prašymą atmetė?

— Vis trūksta pinigų,— atsakė Banermenas.— Žinoma, jis suvers kaltę savivaldybei, savivaldybė, kaip paprastai, man, o ant Meri Keit Hendrasen kapo augs žolė ir. . .— Jis nutilo, nebaigęs sakinio. Džonis užjausdamas žiūrėjo į nuleistą jo galvą.— Faktiškai iš to jokios naudos,— susivaldęs toliau kalbėjo Banermenas.— Dažniausiai patruliuoja moterys, o šitam kuiliui, kurį mes medžiojam, atrodo, nesvarbu, kokio jos amžiaus.

— Vadinasi, jūs manote, kad jis laukė ant suoliuko?

Banermenas patvirtino. Prie vieno suoliuko buvo rastas tuzinas šviežių nuorūkų, ir dar keturios už estrados, kartu su tuščia dėžute. Deja, tai „Malboro"— viena iš labiausiai paplitusių šalyje cigarečių rūšis. Celofaninį apvalkalą pasiuntė ekspertizei, bet pirštų atspaudų neaptiko.

— Nė vieno?— paklausė Džonis.— Keista!

— Kodėl taip manote?

— Na, žudikas, kaip jūs spėjate, mūvėjo pirštines, net jeigu ir negalvojo apie tai, kad gali palikti atspaudus,— juk buvo šalta. . . Bet tas, kas jam pardavė. . .

Banermenas šyptelėjo.

— O jūs neblogai samprotaujate,— tarė jis,— bet iš karto matyti, kad nesate rūkorius.

— Nesu,— tarė Džonis.— Kai dirbau mokykloje, surūkydavau kelias cigaretes per dieną, bet po katastrofos mečiau.

— Cigarečių pakelį žmogus laiko vidinėje kišenėje. Išėmė, išsitraukė cigaretę, įkišo pakelį atgal. Jeigu jūs su pirštinėmis, tai naujų atspaudų ant pakelio nebeatsiras, o senus jūs nutrinsite. Suprantate? Be to, Džoni, jūs pamiršote dar vieną detalę. Ar žinote kokią?

Džonis pagalvojo ir tarė:

— Galbūt cigarečių pakelis buvo išimtas iš pako. O pakus klijuoja mašina.

— Teisingai,— tarė Banermenas.— Galėtumėte dirbti pas mus.

— O koks buvo prekinis ženklas ant pakelio?

— Meino valstijos.

— Vadinasi, jeigu žudikas ir rūkorius — tas pats asmuo. . .— susimąstęs ištarė Džonis.

Banermenas gūžtelėjo pečiais.

— Žinoma, teoriškai įmanomas ir kitas variantas. Bet aš mė-

ginau įsivaizduoti, kas gi kitas būtų galėjęs taip ilgai sėdėti ant suoliuko miesto parke šaltą, apniukusį žiemos rytą? Juk jis surūkė dvylika ar šešiolika cigarečių. Nesugalvojau jokio varianto.

Džonis gurkštelėjo arbatos.

— Ir nė vienas vaikas jo nematė?

— Nė vienas,— atsakė Banermenas.— Aš kalbėjau su visais, kas šį rytą ėjo į biblioteką.

— Tai dar keisčiau negu su pirštų atspaudais. Ar jums taip neatrodo?

— Man net nekeista, man baisu. Įsisvaizduokite, jis sėdi ir laukia, kol pasirodys vienas vaikas — mergaitė... Jeigu eina keliese, jis girdi tai iš tolo. Ir kiekvieną kartą jis slepiasi už estrados.

— O pėdsakai?— tarė Džonis.

— Kokie ten pėdsakai! Rytą dar nebuvo sniego. Žemė įšalusi. Ir štai tas psichas, kurį reikėtų iškastruoti ir pavaišinti jo paties suvenyrais, slapstosi už estrados. Apie aštuntą penkiasdešimt pasirodo Piteris Haringtonas ir Melisa Logins. Pamokos prasidėjo maždaug prieš dešimt minučių. Kai vaikai praėjo, jis vėl grįžta prie savo suoliuko. Po devynių penkiolika jis vėl sprunka už estrados. Šį kartą eina dvi mergaitės: Suzana Flarheti ir Ketrina Banermen.

Džonio arbatos puodukas dunkstelėjo į stalą. Banermenas, nusiėmęs akinius, įnirtingai trynė stiklus.

— Ir jūsų duktė ėjo pro tą vietą? O viešpatie!

Banermenas vėl užsidėjo akinius. Jo veidas sugriežtėjo ir patamsėjo iš pykčio. Ir iš baimės, pagalvojo Džonis. Ne dėl to, kad rinkėjai gali nušvilpti jį ar kad „Junjon Lider" išspausdins dar vieną vedamąjį apie nevykėlius Vakarų Meino policininkus. Iš baimės pagalvojus, kad jo duktė tą rytą galėjo eiti į biblioteką viena...

— Ir mano duktė,— tyliai patvirtino Banermenas.— Jinai, matyt, praėjo už kokių keturių dešimčių pėdų nuo to... nuo to gyvulio. Dabar įsivaizduojate, ką aš jaučiu!

— Įsivaizduoju,— tarė Džonis.

— Nesu tikras. Jaučiuosi taip, tarsi būčiau vos neįžengęs į tuščią lifto šachtą. Arba per pietus padavęs kam nors grybų, o paskui sužinojęs, kad tas žmogus jais apsinuodijęs mirė. Mane sakytum išvoliojo purve. Mėšle. Nežinau, galbūt dėl to aš ir paskambinau jums. Aš viskam pasiruošęs, kad tiktai surasčiau tą niekšą. Viskam.

Už lango iš sniego uždangos, tarytum pabaisa iš siaubo filmo, išniro milžiniška oranžinė sniego valymo mašina. Ji sustojo, iš jos išlipo du vyrai. Jie perėjo gatvę, įžengė į restoraną ir patraukė prie baro. Džonis baigė gerti arbatą. Apetitas prapuolė.

— Tai štai, tas tipas vėl sėdasi ant suoliuko,— toliau dėstė Banermenas,— bet neilgam. Maždaug dvidešimt penkios minutės po devynių jis girdi grįžtant iš bibliotekos Haringtoną ir Logins. Jis vėl užeina už estrados. Sakau, maždaug po devynių dvidešimt penkios, nes bibliotekininkas padarė atžymą jų blanke po devynių aštuoniolika. Devinta keturiasdešimt penkios į biblioteką pro estradą praėjo trys penktos klasės berniukai. Vienas jų lyg ir prisiminė matęs kažkokį tipą, stovintį kitapus estrados. Štai ir visas nusikaltėlio portretas, kurį turime. „Kažkoks tipas". Gal išsiuntinėti jo žymes telegrafu, kaip manote? „Atkreipkite dėmesį į kažkokį tipą".

Banermenas trumpai susijuokė, sakytum sulojo.

— Devynios penkiasdešimt penkios mano duktė ir jos draugė Suzana tuo pačiu keliu grįžta į mokyklą. Ir štai maždaug po dešimt penkios išeina Meri Keit Hendrasen. . . viena. Ketrina ir Sju susitiko ją ant mokyklos laiptų. Visos trys pasisveikino.

— O dieve,— sumurmėjo Džonis, perbraukdamas rankomis plaukus.

— Ir pagaliau dešimt trisdešimt. Trys penktokai grįžta iš bibliotekos. Vienas iš jų pastebi kažką ant estrados. Tai Meri Keit, kelnaitės nusmauktos žemyn ir kojos užlietos kraujais, o veidas. . . veidas. . .

— Nesijaudinkite,— Džonis uždėjo ranką jam ant alkūnės.

— Negaliu nesijaudinti,— atsakė Banermenas, tarsi atsiprašydamas.— Aš nemačiau tokio vaizdo per aštuoniolika tarnybos metų. Jis išžagino tą mažą mergaitę ir vien šito būtų pakakę. . . vien šito, suprantate, jai pribaigti. . . gydytojas sakė, kad jis taip. . . jis taip išdraskė ją. . . žodžiu, jau vien nuo to, beveik neišvengiamai. . . būtų mirusi. . . bet jam to maža, jam dar reikėjo pasmaugti ją. Pasmaugti devynerių metų mergaitę ir palikti. . . palikti ant estrados. . . šitaip palikti. . .

Ūmai Banermenas pravirko. Ašaros, susikaupusios už akinių, dviem srovelėm sruvo skruostais. Prie baro du vyrukai iš Bridžtono kelių tarnybos kalbėjosi apie supertaurės turnyrą. Banermenas vėl nusiėmė akinius ir nusišluostė veidą nosine. Jo pečiai trūkčiojo. Džonis tylėdamas knaibė šakute „čili".

Pagaliau Banermenas įsikišo nosinę į kišenę. Jo akys paraudo, veidas be akinių atrodė kažkoks bejėgiškas.

— Atleiskite man, — tarė jis. — Diena buvo labai sunki.

— Ką ir kalbėti, — atsakė Džonis.

— Jaučiau, kad šituo baigsis, bet vis maniau, kad kaip nors ištversiu, kol sugrįšiu namo pas žmoną.

— Matyt, per daug sunku buvo laukti.

— Jūs kaip reta sugebate suprasti žmogų, — Banermenas vėl

užsidėjo akinius. — Ir ne tik. Jūs kažką turite. Nė velnio nesuprantu, kas čia yra, bet jūs ypatingas.

— Gal turite dar ką nors pradžiai?

— Ničnieko. Vartausi kaip ant keptuvės, o valstijos policija dar svarsto, nuo ko čia pradėti. Kartu su valstijos prokuroro specialiu tardytoju ir mūsų numylėtiniu iš FTB. Apygardos ekspertai nustatė spermos grupę, bet šiuo metu mums tas nieko neduoda. Mane labiausiai neramina tas faktas, kad po aukų nagais nebūna plaukų nei odos audinių. Kiekviena, be abejonės, gynėsi, tačiau neaptikome nė gabalėlio odos. Matyt, tą niekšą globoja pats šėtonas. Jis nė karto nepametė nei sagos, nei parduotuvės čekio, nepaliko nė mažiausio pėdsako. Buvo atvažiavęs specialistas iš Ogastos — ačiū už tai valstijos prokurorui, — tai jis tikina mus, kad tokie tipai anksčiau ar vėliau išsiduoda. Vis šiokia tokia paguoda. Ypač jeigu prisidės dar... tuzinas lavonų.

— Tą cigarečių pakelį turite?

— Taip.

Džonis atsistojo.

— Na tai važiuojam.

— Mano automobiliu?

Džonis pasiklausė, kaip lauke stūgaudamas siautėja vėjas, ir vos pastebimai šyptelėjo.

— Tokią naktį, kaip ši, visai ne prošal būti šalia policininko, — tarė jis.

7

Pūga įsisiautėjo ne juokais ir jie vargais negalais per pusantros valandos nusikapstė Banermeno automašina iki Kasl Roko. Dvidešimt minučių vienuoliktos jie įėjo į miesto savivaldybės pastato vestibiulį ir pradėjo purtyti nuo batų sniegą.

Vestibiulyje trainiojosi pustuzinis reporterių; susėdę ant suolo su pasibaisėtinu vieno iš miesto įkūrėjų portretu, jie pasakojosi praėjusios nakties įvykius. Banermenas su Džoniu nė mirktelėti nespėjo, kai juos apstojo ratu.

— Šerife Banermenai, ar tiesa, kad tyrimas pajudėjo iš mirties taško?

— Kol kas neturiu ką jums pasakyti, — vangiai atsakė Banermenas.

— Sklinda gandai, kad pasodinote už grotų kažką iš Oksfordo. Šerife, ar tai tiesa?

— Ne. Praleiskite mus, vyručiai...

Bet jų dėmesys jau nukrypo į Džonį, šis pajuto, kaip ima ėsti rėmuo, atpažinus du veidus iš spaudos konferencijos ligoninėje.

— Po šimts perkūnų! — sušuko vienas iš jų. — Ar jūs ne Džonas Smitas?

Džonis pajuto keistą norą pasinaudoti konstitucijos penktąja pataisa, tarsi gangsteris, turintis duoti parodymus senato komitetui.

— Taip, — atsakė Džonis. — Tai aš.

— Ar čia tas ekstrasensas? — paklausė kitas.

— Klausykite, leiskite mums praeiti! — pakėlė balsą Banermenas. — Ar jūs neturite ką veikti, ar ką...

— „Insaid Vju" rašė, kad jūs šarlatanas, — tarė jaunuolis kailiniu paltu. — Tai tiesa?

— Galiu atsakyti tik tiek: „Insaid Vju" spausdina, kas jiems patinka, — atsakė Džonis. — Klausykite, mums...

— Vadinasi, jūs paneigiate „Insaid Vju" straipsnį?

— Aš tikrai neturiu ką pridurti.

Vos tik jie uždarė duris su matiniu stiklu, reporteriai puolė prie dviejų telefonų, kabančių ant sienos prie budėtojo kambario.

— Na, mudu ir įmerkėme uodegas, — nusiminė Banermenas. — Kaip dievą myliu, man nė į galvą neatėjo, kad jie dar kiurksos čia šitokią naktį. Būčiau įsivedęs jus pro užpakalines duris.

— Ką jau čia, — karčiai tarė Džonis, — argi nežinote, kaip mes dievinam reklamą? Tik dėl reklamos mes ir pasidarom ekstrasensais.

— Netikiu, — atsakė Banermenas. — Jūs tikrai ne toks. Na ką gi, įklimpome. Dabar jau nieko nebepakeisi.

O mintyse Džonis jau įsivaizdavo laikraščių antraštes, dar pakurstančias ugnį, ant kurios svyla košė: KASL ROKO ŠERIFAS KVIEČIASI Į PAGALBĄ EKSTRASENSĄ PASMAUGIMO BYLAI. AIŠKIAREGIS EINA „LAPKRIČIO ŽUDIKO" PĖDSAKAIS. SMITAS PROTESTUOJA: „MANO PRISIPAŽINIMAS APGAVYSTE — FALSIFIKACIJA".

Priešais įėjimą į kabinetą sėdėjo du šerifo padėjėjai, vienas snūduriavo, kitas gurkšnojo kavą ir paniuręs sklaidė pranešimų krūvą.

— Ar jį žmona išgrūdo, ar ką? — suirzęs paklausė Banermenas, linktelėdamas miegančiojo pusėn.

— Ką tik sugrįžo iš Ogastos, — tarė padėjėjas, dar beveik vaikėzas, įkritusiomis iš nuovargio akimis. Jis smalsiai žvilgtelėjo į Džonį.

— Džonis Smitas, Frankas Dodas. O tas miegantis gražuolis — Roskas Fišeris.

Džonis linktelėjo sveikindamasis.

— Roskas sako, kad valstijos prokuroras nori perimti visą bylą, — pranešė Dodas Banermenui. Jis atrodė suirzęs, aikštingas, bet kartu ir prislėgtas. — Nebloga kalėdinė dovanėlė, ar ne?

Banermenas lengvai patapšnojo Dodui per sprandą.

— Nereikia taip imti į širdį, Frankai. Ir apskritai tu per daug dėmesio skiri šitai bylai.

— Aš vis dar tikiuosi, kad šituose pranešimuose bus kokia detalė... — Jis patraukė pečiais ir pirštu pabaksnojo popierių pluoštą. — Na, bent kokia nors.

— Frankai, eik namo ir pailsėk. Veskis kartu ir šitą miegantį gražuolį. Mums dar tik reikia, kad kuris nors reporteris nufotografuotų jį. Paskui išspausdintų nuotrauką su parašu: „TYRIMAS KASL ROKE VYKSTA PILNU TEMPU", ir mus visus išsiųs šluoti gatvių.

Banermenas nusivedė Džonį į savo kabinetą. Stalas buvo užverstas dokumentais. Ant palangės trys fotografijos: Banermenas, jo žmona ir duktė Ketrina. Ant sienos — dailiai įrėmintas jo diplomas, o greta, taip pat įrėmintas vietinio laikraščio „Kol" pirmas puslapis, pranešantis apie Banermeno pergalę rinkimuose.

— Gal kavos? — paklausė Banermenas, atrakindamas geležinę spintą.

— Ačiū, ne. Gal geriau arbatos.

— Ponia Šugerman tausoja arbatą kaip vaistus, — tarė Banermenas. — Deja, kasdien išsineša ją namo. Galėčiau pasiūlyti jums tonikos, bet gausime vėl susidurti su ta gauja, eidami prie automato. Kaip aš norėčiau, kad jie išsinešdintų.

— Apsieisime.

Banermenas atnešė nedidelį užantspauduotą voką.

— Štai, — tarė jis ir, kiek padelsęs, padavė Džoniui.

Džonis paėmė jį, bet neskubėjo atplėšti.

— Tikiuosi, jūs suprantate — jokių garantijų. Aš negaliu nieko prižadėti. Kartais man pasiseka, kartais ne.

Banermenas tik bejėgiškai gūžtelėjo pečiais ir pakartojo:

— Bijai vilko, neik į mišką.

Džonis atplėšė voką ir iškratė ant delno tuščią „Malboro" pakelį. Raudonai baltą pakelį. Laikė jį kairėje rankoje ir žiūrėjo į priešingą sieną. Pilka siena. Eilinė pilka siena. Raudonai baltas pakelis. Eilinis pilkas pakelis. Perdėjo pakelį į kitą ranką, paskui suspaudė jį abiem delnais. Jis laukė, laukė, gal ką pajaus. Nieko. Jis vis dar laikė pakelį, vildamasis, kai nebėra vilties, sakytum pamiršęs, kad jeigu vaizdai iškyla, tai iškyla iš karto.

Galų gale jis sugrąžino pakelį.

— Deja, — pasakė.

— Neišėjo?

— Ne.

Pasigirdo garsus beldimas, tarpdury pasirodė Rosko Fišerio galva. Jis atrodė susigėdęs.

— Džordžai, mudu su Franku einam namo. Labai nemalonu, kad užtikote mane knapsint.

— Tikiuosi, patruliuojančioje mašinoje tau taip neatsitiks, — tarė Banermenas. — Perduok linkėjimus Dinei.

— Būtinai.

Fišeris žvilgterėjo į Džonį, po to uždarė duris.

— Na ką gi, — tarė Banermenas. — Pamėginti vertėjo. Aš parvešiu jus...

— Aš norėčiau apžiūrėti parką, — pertraukė jį Džonis.

— Beprasmiška. Ten sniego iki kelių.

— Bet jūs surastumėt tą vietą?

— Be abejonės. Bet ką mums tai duos?

— Nežinau. Pereikime per parką.

— Šitie reporteriai seks iš paskos, Džoni. Kaip dievą myliu.

— Jūs sakėte, kad yra užpakalinės durys.

— Yra, bet tai atsarginis išėjimas gaisro atveju. Įeiti į vidų galima, o išeinant įsijungtų signalizacija.

Džonis švilptelėjo pro dantis.

— Ką gi, tegu seka.

Valandėlę Banermenas tiriamai žiūrėjo į jį ir pagaliau linktelėjo.

— Eime.

8

Vos tiktai jie išėjo iš kabineto, reporteriai pašoko ir apspito juos. Džoniui ūmai prisiminė sukrypusi šuns būda Dareme, kur keistuolė senė laikė savo kolius. Jei kas eidavo pro šalį su meškere, šunys išlįsdavo iš būdos ir puldavo, urgzdami ir ambrydami. Jie įvarydavo baimės, nors niekada nesikandžiodavo, o tiktai griebdavo už kojų.

— Džoni, ar žinote, kas tai padarė?

— Turite idėjų?

— Kaip biosrovės, pone Smitai?

— Šerife, ar jūs pats sumanėte pasikviesti ekstrasensą?

— Šerife Banermenai, ar valstijos policija ir prokuratūra žino?

— Džoni, ar jūs tikitės išnarplioti šitą bylą?

— Šerife, ar jūs priėmėte tą vyruką padėjėju?

Banermenas, sagstydamasis striukę, lėtai, bet ryžtingai veržėsi iš jų rato.

— Jokių komentarų, jokių komentarų.

Džonis išvis nepravėrė burnos.

Kol reporteriai spietėsi vestibiulyje, Džonis ir Banermenas nulipo apsnigtais laiptais. Jie apėjo šerifo automobilį ir pradėjo klampoti į kitą gatvės pusę; tada kažkuris iš reporterių susivokė,

kad jie eina į parką. Keletas puolė atgal į vidų apsirengti. Tie, kurie buvo jau su paltais, visu būriu, klegėdami kaip vaikai, puolė laiptais žemyn.

9

Žibintuvėlių šviesos klaidžiojo sniego ūke. Vėjas staugė, švaistydamas į visas puses sniego tumulus.

— Nė velnio jūs čia nepamatysite, — tarė Banermenas. — Jūs... o kad tave! — Reporteris storais kailiniais ir absurdiška berete užlėkė ant jo ir vos nepartrenkė.

— Atleiskite, šerife, — burbtelėjo jis. — Pamiršau kaliošus. O čia slidu.

Priešaky iš tamsos išniro geltonas nailoninis kaspinas. Ant jo siūbavo lentelė su užrašu: POLICIJOS TYRIMAS.

— Protą irgi pamiršote, — tarė Banermenas. — O dabar visi atsitraukite nuo kaspino! Atgal!

— Šerife, parkas — visuomenės nuosavybė! — riktelėjo vienas iš reporterių.

— Teisingai, bet čia policija tiria nusikaltimą. Taigi stovėkite už kaspino, antraip teks nakvoti belangėje.

Jis pašvietė žibintuvėliu, o paskui pakėlė kaspiną, kad Džonis galėtų pralįsti. Jiedu nuklampojo šlaitu žemyn, prie suolų su sniego kepurėmis. Užpakalyje, prie kaspino, grūdosi reporteriai, šviesdami keliais žibintuvėliais, taigi Džonis ir Džordžas Banermenas ėjo tarsi blausios šviesos koridoriumi.

— Pusto tiesiai į akis, — tarė Banermenas.

— Vis tiek kol kas nėra į ką žiūrėti, — atsiliepė Džonis. — Ar tai čia?

— *Kol kas* nėra į ką. Aš jau sakiau Frankui, kad jis nuimtų virvę. Dabar džiaugiuosi, kad nespėjo. Norite prieiti prie estrados?

— Paskui. Parodykite, kur mėtėsi nuorūkos.

Paėjus dar keliolika žingsnių, Banermenas stabtelėjo.

— Čia, — tarė jis ir apšvietė nežymų kauburėlį, iškilusį pusnyse.

Džonis nusimovė pirštines, susikišo jas į striukės kišenes, ir atsiklaupęs pradėjo ranka braukti sniegą nuo suolelio. Banermeną vėl pribloškė jo veidas — sunykęs, blyškus. Klūpodamas prie suolelio, Džonis atrodė kaip atgailaujantis nusidėjėlis, desperatiškai meldžiantis atleidimo.

Džonio rankos sužvarbo, beveik sustiro. Tirpstantis sniegas varvėjo per pirštus. Galų gale jis palietė išraižytą, vėjų nugairintą medieną. Ir viskas iškart pasirodė jam labai aiškiai, lyg per padidinamąjį stiklą. Kadaise suoliukas buvo žalias, bet laikui bėgant

dažai nusilupo ir nusitrynė. Du surūdiję plieniniai varžtai jungė sėdynę su atrama.

Abiem rankom jis suspaudė lentas ir kažkoks nepaaiškinamas jausmas užliejo krūtinę — niekada lig šiol nebuvo patyręs tokio sukrėtimo ir tiktai vieną vienintelį kartą tai pasikartos ateityje. Jis suspaudė suoliuką iš visų jėgų ir, suraukęs kaktą, įdėmiai žvelgė į jį. Tai buvo...

(Vasaros suoliukas)

Kiek šimtų visokiausių žmonių sėdėjo ant jo, klausydamiesi „Dieve, laimink Ameriką", „Valstijų vėliava, plazdėk per amžius" („*Neskriausk savo mažųjų draugų su plėvėtomis kojomis... šita antytė tikriausiai turi vaikuuučių...")* arba kovinio maršo, atliekamo Kasl Roko „Kaguarų"? Žalia vasarvidžio lapija, dulsva rudens miglelė — jinai žadina prisiminimus apie dulkiančius javus, žmones, grėbiančius šieną tirštėjančiose sutemose. Didelio būgno tratėjimą. Auksinių trimitų ir trombonų sodrų skambesį. Mokyklos orkestrantus su uniformomis.

(„šita antytė... tikriausiai... turi vaikučių...")

Sėdi nerūpestinga vasaros publika, klausosi, ploja, varto programėles, sudarytas ir atspausdintas Kasl Roko mokyklos meninėse dirbtuvėse.

Bet šįryt čia sėdėjo žudikas. Džonis *jauste jautė* jo buvimą.

Tamsios medžių šakos stūkso pilko, sniegu dvelkiančio dangaus fone lyg runos. Jis (aš) sėdžiu čia, rūkau, laukiu, man taip gera, kad, rodos, jis (aš) galėčiau peršokti per aukščiausią pasaulio stogą ir lengvai nutūpti ant abiejų kojų. Niūniuoju dainelę. Kažkurią iš „Roling Stounz" repertuaro. Negaliu suprasti, bet visiškai aišku, kad viskas yra. . . kas yra?

Puiku. *Viskas puiku, viskas pilka aplinkui, tuoj pradės snigti, ir aš. . .*

— Slidus,— sukuždėjo Džonis.— Aš slidus, aš labai slidus.

Banermenas pasilenkė arčiau, per vėjo kauksmą negalėdamas suprasti žodžių.

— Ką?

— Slidus,— pakartojo Džonis. Jis pakėlė akis į Banermeną ir šerifas nejučia žingtelėjo atatupstas. Džonio žvilgsnis buvo šaltas ir kažkoks atšiaurus. Tamsūs plaukai plaikstėsi vėjyje apie išblyškusį jo veidą, o virš galvos vėjas vaitojo juodame danguje. Jo rankos, rodės, buvo priaugusios prie suolo.

— *Aš velniškai slidus,*— aiškiai ištarė jis. Lūpos šypsojosi pergalinga šypsena. Akys vėrė Banermeną kiaurai. Šerifas Banermenas patikėjo. Šitaip neįmanoma suvaidinti. Bet baisiausia. . . Džonis kažką jam priminė. Šypsena. . . intonacija. . . Džonis Smitas dingo, liko tik jo siluetas. O už nieko nereiškiančių bruožų,— taip arti, kad, rodos, galėtum paliesti ranka — buvo kitas veidas. Žudiko veidas.

Banermenui *pažįstamo* žmogaus veidas.

— Per amžius manęs nesugausit, aš jums per slidus.— Džoniui išsprūdo juokas, savimi patenkintas, pasityčiojantis.— Kiekvieną kartą užsivelku jį, ir kad ir kaip jos draskytųsi... kad ir kaip kandžiotųsi... nieko joms neišeina... *nes aš toks SLIDUS!* — Jo balsas virto džiūgaujančiu, beprotišku spiegimu, besivaržančiu su vėju, ir Banermenas žengė dar žingsnį atgal, jausdamas, kaip nugara perbėgo šiurpas.

Užtenka, pagalvojo jis. *Jau užtenka. Gana.*

Džonis persisvėrė per suoliuką. Tirpstantis sniegas varvėjo tarp plikų pirštų.

(Sniegas. Tylintis sniegas, bežadis sniegas. . .)

(Ji sugnybo man tą vietą baltinių spaustuku, kad pajusčiau, ką reiškia. Kad pajusčiau, kas būna, kai užsikreti tokia liga. Nuo kokios paleistuvės, nes visos jos paleistuvės, jas reikia sustabdyti, taip, taip, sustabdyti, sustabdyti — STOP — O VIEŠPATIE, TAS STOP ŽENKLAS!..)

Jis vėl vaikas. Eina į mokyklą per tylintį, bežadį sniegą. Staiga iš sūkuriuojančios baltumos išnyra vyriškis, siaubingas vyriškis, siaubingas juodas išsišiepęs vyriškis, jo akys spindi kaip monetos, o pirštinėta ranka spaudžia raudoną STOP ženklą. . . Jis! . . Tai jis! . . Tai *jis!* . .

(DIEVULĖLIAU, NE, NE. . . GELBĖK MANE NUO JO. . . MAMA, MAMYTE. . . GELBĖK MANE NUO JOOO. . .)

Džonis klyktelėjo ir nuvirto nuo suolo, spausdamas rankas prie skruostų. Mirtinai persigandęs Banermenas pritūpė greta jo. Reporteriai anapus kaspino sukruto, sušneko.

— Džoni! Gana! Klausykite, Džoni. . .

— Slidus,— sumurmėjo Džonis. Jis pakėlė į Banermeną išgąstingas, kupinas skausmo akis. Mintyse jis vis dar matė tą juodą figūrą spindinčiomis akimis-monetomis, kylančią iš sniego sūkurių. Jis jautė buką skausmą tarpkojy nuo spaustuko, kuriuo motina kankino žudiką vaikystėje. Ne, tada jis dar nebuvo nei žmogžudys, oi ne, nei žvėris, nei snarglius, nei šiknius, kaip jį kartą išvadino Banermenas, jis buvo tiesiog įbaugintas vaikiščias su spaustuku ant. . . ant. . .

— Padėkite man atsistoti,— sukuždėjo Džonis.

Banermenas padėjo jam atsikelti.

— Dabar estrada,— išstenėjo Džonis.

— Neverta, Džoni. Geriau grįžkime.

Džonis ištrūko jam iš rankų ir tartum aklas nusvirduliavo link estrados, metančios milžinišką apvalų šešėlį. Tamsumoje ji atrodė didėjanti, kelianti šiurpą, toji mirties vieta. Banermenas pasivijo jį.

— Džoni, kas jis? Ar jūs žinote. . ?

— Jūs niekad neaptikdavote odos audinių aukų panagėse, nes jis vilkėdavo lietpaltį,— pasakė Džonis, vos atgaudamas kvapą.— Lietpaltį su gobtuvu. Slidų impregnuotą lietpaltį. Dar kartą peržiūrėkite pranešimus. Dar kartą peržiūrėkite pranešimus ir įsitikinsite. Tomis dienomis lydavo arba snigdavo. Jos visos draskė jį nagais. Jos grūmėsi. Kiek tik galėjo. Bet jų pirštai nuslysdavo.

— Kas jis, Džoni? Kas?

Jis suklupo ant apatinio iš šešių laiptelių, vedančių į estradą, neteko pusiausvyros ir būtų parpuolęs, jei ne Banermenas. Jie stovėjo ant pakylos. Konusinio stogo dėka sniego čia beveik nebuvo. Banermenas nukreipė žibintuvėlio spindulį į grindis, o Džonis atsiklaupė ir lėtai nuropojo keturpėsčias. Jo rankos buvo purpurinės. Banermenui dabar jos atrodė panašios į žalią mėsą.

Ūmai Džonis sustingo tartum šuo, užuodęs pėdsaką.

— Čia,— sumurmėjo jis.— Jis padarė tai čia.

Vaizdai, daiktų faktūra, pojūčiai užgriuvo tarsi lavina. Vario prieskonis burnoje, stiprėjantis seksualinis susijaudinimas, dar didesnis dėl to, kad kas nors gali pamatyti. Mergaitė raitosi, mėgina šaukti. Jis užspaudžia jai burną pirštinėta ranka. Pasiutiškas susijaudinimas. *Jūs niekad manęs nesugausit, aš — Nematomas žmogus. Na, mamyte, kaip tau šitas purvas?*

Džonis vaitodamas lingavo galvą į priekį ir atgal.

Plyštančio rūbo drykstelėjimas. Šiluma. Kažkas drėgno. Kraujas? Sperma? Šlapimas?

Džonis ėmė virpėti visu kūnu. Plaukai užkrito ant veido. Jo veido. Atviro, besišypsančio veido, apsiausto lietpalčio gobtuvo, kai jo (mano) rankos susijungia ant jos kaklo orgazmo metu ir spaudžia. . . ir spaudžia. . . ir spaudžia. . .

Regėjimai ėmė blėsti, ir jo rankos nusilpo. Paslydęs jis visu ūgiu išsitiesė kniūpsčias ant pakylos, pasikūkčiodamas nuo raudos. Kai Banermenas palietė jam petį, jis suriko ir baimės iškreiptu veidu bandė nušliaužti į šalį. Palengva įtampa pradėjo mažėti. Jis atrėmė galvą į žemutę baliustradą ir užsimerkė. Jo kūnu nubangavo traukuliai — šitaip būna skalikams. Jo kelnės ir paltas buvo sniegini.

— Aš žinau, kas jis,— tarė Džonis.

10

Po penkiolikos minučių Džonis sėdėjo Banermeno kabinete, išsirengęs iki apatinių baltinių ir beveik prisiglaudęs prie portatyvinio elektrinio šildytuvo. Jis vis dar atrodė pasigailėtinas ir sušalęs, bet drebėti nustojo.

— Gal vis dėlto išgertumėt kavos?

Džonis papurtė galvą.

— Nenoriu keisti įpročių.

— Džoni. . .— Banermenas atsisėdo,— ar jūs išties ką nors sužinojote?

— Aš žinau, kas jas visas nužudė. Anksčiau ar vėliau vis tiek būtumėt jį suradę. Tiesiog jis arčiau, negu jūs ieškote. Jūs netgi matėte jį su tuo lietpalčiu, tokiu blizgančiu. Rytais jis praleidinėja vaikus per gatvę. Jis pakelia „stop" ženklą, kad vaikai galėtų pereiti gatvę.

Banermenas spoksojo į jį lyg perkūno trenktas.

— Ar jūs kalbate apie Franką? Franką Dodą? Jūs išprotėjote.

— Taip, Frankas Dodas, — tarė Džonis. — Frankas Dodas nužudė jas visas.

Banermenas atrodė taip, lyg nežinotų, ar jam nusikvatoti, ar atsivėdėjus gerai spirti Džoniui.

— Tai didžiausias absurdas, kokį aš kada nors esu girdėjęs, — pagaliau tarė jis. — Frankas Dodas — šaunus policininkas ir šaunus vyrukas. Ateinančių metų lapkričio mėnesį jis ketina iškelti savo kandidatūrą į miesto policijos viršininko postą, ir jis jį gaus man palaiminus. — Banermeno veide atsirado pavargusi ir niekinanti šypsena. — Frankui dvidešimt penkeri. Vadinas, jis būtų turėjęs pradėti šitas kiaulystes devyniolikos metų. Jis gyvena kukliai, su ligota motina — hipertonija, skydliaukės sutrikimai, cukraligė. Žodžiu, Džoni, jūs šovėte pro šalį. Frankas Dodas ne žmogžudys. Galiu galvą guldyti.

— Žmogžudystės buvo nutrūkusios dvejus metus, — tarė Džonis. — Kur tada buvo Frankas Dodas? Ar jis buvo mieste?

Banermenas atsigręžė į jį, pavargusios šypsenos jo veide nebebuvo: jis žvelgė griežtai. Griežtai ir piktai.

— Nieko nenoriu girdėti! Jūs sakėte tiesą, kai prisipažinote esąs apsišaukėlis. Na ką gi, laikraščiai parašys apie jus, bet tai nereiškia, kad turiu klausytis, kaip šmeižiate dorą policininką, žmogų, kurį...

— Žmogų, kurį laikote savo sūnumi, — ramiai užbaigė Džonis.

Banermenas suspaudė lūpas, jo skruostai, šiek tiek paraudę nuo šalčio, dabar išblyško. Sakytum jam būtų smogę žemiau juosmens. Paskui jis susitvardė, veidas sustingo it kaukė.

— Nešdinkitės, — tarė jis. — Paprašykite, kad kuris nors iš jūsų draugužių reporterių parvežtų jus namo. Pakeliui galite surengti spaudos konferenciją. Bet duodu žodį, kaip dievą myliu, duodu žodį, jeigu paminėsite Franką Dodą, aš jus bet kur surasiu ir nusuksiu sprandą. Aišku?

— Na taip, mano draugužiai iš spaudos! — staiga pradėjo šaukti

Džonis. — Kurgi ne! Argi nematėte, kaip stengiausi jiems įtikti, atsakinėdamas į klausimus? Kaip pozavau prieš objektyvus, kad tiktai gerai atrodyčiau? Kaip diktavau po raidę savo pavardę, kad tik jie nepadarytų klaidos.

Banermenas kiek sutriko, bet tuoj pat jo veidas vėl pasidarė nuožmus.

— Kalbėkite tyliau.

— Tyliau? Nė velnio! — Džonis šaukė dar garsiau ir šaižiau. — Matau, kad jau pamiršote, kas kam paskambino! Aš jums priminsiu. Tai *jūs* skambinote *man*. Todėl ir atlėkiau tarsi akis išdegęs.

— Tai dar nereiškia...

Džonis priėjo visai arti Banermeno, nukreipęs į jį smilių lyg pistoletą. Jis buvo keliais coliais žemesnis ir kokiom aštuoniom dešimtim svarų lengvesnis, bet anas žengė žingsnį atgal — lygiai taip pat, kaip parke. Džonio skruostai paraudo. Jis išsišiepė, rodydamas dantis.

— Žinia, jūs teisus. Tai, kad paskambinote man, dar nieko nereiškia, — pasakė jis. — Bet jūs nenorite, kad tai būtų Dodas, juk taip? Tegul bus kas nors kitas, na, tada pažiūrėsime, bet tik ne savas sėbras Frankas Dodas. Juk Frankas perspektyvus. Frankas rūpinasi motina, Frankas gerbia seną gerą šerifą Džordžą Banermeną. Ak tas Frankas — vos ne dievulis, nuimtas nuo kryžiaus! Tik va, kartais jis žagina ir smaugia pagyvenusias moteris ir mažas mergaites, o ta mergaitė galėjo būti jūsų duktė, Banermenai, nejaugi nesuprantate, galėjo būti *jūsų*...

Banermenas smogė jam. Paskutinę akimirką jis sušvelnino smūgį, bet ir to pakako, kad partrenktų Džonį; jis užkliuvo už kėdės kojos ir išsitiesė ant grindų. Policijos akademijos žiedas ant Banermeno piršto iki kraujo įbrėžė skruostą.

— Pats prisiprašėte, — tarė Banermenas, bet nelabai tvirtai. Jam toptelėjo mintis, kad pirmą kartą gyvenime jis pakėlė ranką prieš invalidą ar beveik invalidą.

Džoniui akyse sukosi ratilai, ausyse gaudė varpai. Jo balsas jam pačiam pasirodė svetimas, tarytum kalbėtų radijo diktorius ar antrarūšio filmo aktorius.

— Jumis dėtas pulčiau ant kelių ir dėkočiau aukščiausiajam, kad žudikas iš tiesų nepaliko jokių pėdsakų. Šitaip brangindamas Dodą, turėtumėt apsimesti, kad jų nematote. Ir ligi gyvenimo pabaigos jaustumėtės kaltas dėl Meri Keit Hendrasen mirties kaip nusikaltėlio bendrininkas.

— Tai šlykštus melas, — tarė Banermenas, pabrėždamas kiekvieną žodį. — Aš suimčiau tikrą brolį, jei paaiškėtų, kad tai padarė jis. Stokite. Ir atleiskite, kad nesusivaldžiau.

Jis padėjo Džoniui atsikelti ir apžiūrėjo įdrėkstą skruostą.

— Atidarysiu vaistinėlę ir patepsiu jodu.

— Nesirūpinkite, — tarė Džonis. Jo balse nebebuvo pykčio. — Man regis, pats jus išprovokavau.

— Patikėkite, žudikas negali būti Frankas. Na dėl to, kad vaikotės reklamos, aš pasikarščiavau. Akimirkos nesusivaldymas, pamirškim tai, gerai? Bet jūsų biosrovės, persikėlimas į astralinę sferą, ar kaip tai vadinasi, šį kartą suklaidino jus.

— Tai patikrinkite, — tarė jis. Jis žiūrėjo Banermenui į akis, neleisdamas nukreipti žvilgsnio. — Patikrinkite, įrodykite, kad aš neteisus. — Jis nurijo seilę. — Sulyginkite žmogžudysčių laiką ir datas su Franko budėjimais. Ar tai galima padaryti?

Banermenas prisiversdamas atsakė:

— Anoje spintoje. Keturiolikos ar penkiolikos metų budėjimų grafikai. Taip, patikrinti galima.

— Tai patikrinkite.

— Pone... — Banermenas patylėjo. — Džoni, jeigu jūs pažinotumėte Franką, juoktumėtės iš savo įtarinėjimų. Garbės žodis. Jeigu netikit manimi, pasiklauskit bet ko...

— Jeigu aš suklydau, mielai prisipažinsiu.

— Tai nesąmonė, — burbtelėjo Banermenas, bet priėjo prie spintos, kurioje buvo saugomi seni grafikai, ir atrakino duris.

11

Praslinko dvi valandos. Buvo beveik pirma valanda nakties. Džonis paskambino tėvui ir pasakė pernakvosiąs kur nors Kasl Roke; pūga stūgavo viena ištisine gaida, ir važiuoti namo buvo pavojinga.

— Kas ten pas jus dedasi? — paklausė Herbertas. — Ar gali pasakyti?

— Geriau ne telefonu, tėti.

— Turbūt. Žiūrėk, nepervark, Džoni.

— Pasistengsiu.

Bet jis jau buvo pavargęs. Jis pavargo labiau nei pavargdavo per pirmuosius fizioterapijos pratimus su Eilina Meigaun. Simpatiška moteris, pagalvojo jis nei iš šio, nei iš to. Bent jau buvo simpatiška ir *draugiška,* kol pasakiau, kad jos bute gaisras. Po to pasidarė oficiali ir atsargi. Aišku, padėkojo jam, bet... ar nors kartą prisilietė prie jo? Tikrai, ar prisilietė? Turbūt ne. Kai viskas pasibaigs, šitaip elgsis ir Banermenas. Labai gaila. Juk jis simpatiškas, kaip ir Eilina. Bet juk visi privengia žmogaus, kuris, vos palietęs daiktą, sužino viską apie jo savininką.

— Tai dar ničnieko neįrodo, — pasigirdo Banermeno balsas.

Jis kalbėjo iššaukiamai it įžeistas berniukas. Džoniui kilo noras nutverti jį ir gerai papurtyti, bet jis buvo per daug pavargęs.

Abu nagrinėjo schemą, kurią Džonis apmetė ant pasenusios radijo nusiklausymo aparatūros nurašymo akto antros pusės. Prie Banermeno stalo buvo netvarkingai suverstos septynios ar aštuonios dėžės su senų grafikų kortelėmis, o gaunamų ir siunčiamų raštų dėžutės viršuje buvo sudėtos Franko Dodo budėjimų grafikų kortelės nuo 1971 metų, kai jis pradėjo dirbti policijoje. Schema atrodė taip:

ŽMOGŽUDYSTĖS	FRANKAS DODAS
Alma Frečet (padavėja) 71.11.12 15.00	Budėjo Centrinėje gatvėje prie benzino kolonėlės
Polina Tuseiker 71.11.17 10.00	Poilsio diena
Čerilė Mudi (moksleivė) 71.12.16 14.00	Poilsio diena
Kerolė Danberger (studentė) 74.11.?	Dviejų savaičių atostogos
Eta Ringold (mokytoja) 75.10.29 (?)	Patruliavimas
Meri Keit Hendrasen 75.12.17 10.10	Poilsio diena

Mirties laikas visur nurodomas apytikriai, remiantis ekspertizės išvadomis.

— Jūs teisus, tai ničnieko neįrodo, — sutiko Džonis, trindamas smilkinius. — Bet ir nepanaikina įtarimo.

Banermenas bakstelėjo pirštu į schemą.

— Jis ėjo tarnybą, kai buvo nužudyta panelė Ringold.

— Gali būti, jei ji iš tikrųjų buvo nužudyta spalio dvidešimt devintą. Bet tai galėjo atsitikti ir dvidešimt aštuntą, ir net dvidešimt septintą. O jeigu jis net ir buvo tarnyboje, kas įtars policininką?

Banermenas įdėmiai studijavo schemelę.

— O kaip intervalas? — paklausė Džonis. — Dviejų metų intervalas?

Šerifas dėliojo grafikus.

— Septyniasdešimt trečiaisiais — septyniasdešimt ketvirtaisiais metais Frankas dirbo be pertraukų. Štai, matote.

— O gal tais metais jam nebuvo pakilęs aktyvumas. Juk žinome, kad tokių dalykų pasitaiko.

— Kol kas žinome, kad nieko nežinome, — atšovė Banermenas.

— O septyniasdešimt antrieji? Jų pabaiga ir septyniasdešimt

trečiųjų pradžia? Kartotekoje nieko nėra. Ar jis atostogavo?

— Ne, — tarė Banermenas. — Frankas ir dar vienas vyrukas, Tomas Harisonas, vieną semestrą klausė kursą „Apie teisėtvarkos pagrindų taikymą vietos sąlygomis" Kolorado universiteto skyriuje Pueble. Tai vienintelė aukštoji mokykla, kur dėstoma šitokia disciplina. Mokslas trunka aštuonias savaites. Frankas ir Tomas išbuvo ten nuo spalio penkioliktos beveik iki pat Kalėdų. Dalį išlaidų apmoka valstija, kitą dalį — apygarda, o likusią sumą — vyriausybė pagal 1971 metų aktą. Aš parinkau Harisoną — dabar jis policijos viršininkas Geits Folse — ir Franką. Franką vos ne vos įkalbėjau važiuoti, nes jis labai nenorėjo palikti motinos vienos. Atvirai šnekant, man atrodo, kad ji atkalbinėjo jį. Bet aš įkalbėjau Franką. Jis nori daryti karjerą policijoje, o universiteto kursas yra velniškai didelis pliusas. Pamenu, kai jiedu sugrįžo gruodžio mėnesį, Frankas atrodė pasibaisėtinai — sakėsi persirgęs virusiniu uždegimu. Buvo numetęs porą dešimčių svarų. Vis kartojo, kad tuose karvių kraštuose niekas nemoka taip skaniai gaminti kaip jo mamelė.

Banermenas nutilo. Kažkas iš to, ką papasakojo, jam pačiam kėlė abejonių.

— Jis prašėsi savaitę pailsėti po ligos — tai buvo per mokinių atostogas, — ir tik po to atsigavo, — užbaigė Banermenas lyg ir teisindamasis. — Jis grįžo į darbą vėliausiai sausio penkioliktą. Galite patikrinti kartotekoje.

— Nėra būtinybės. Lygiai taip, kaip ir pasakinėti, koks bus jūsų sekantis žingsnis.

— Žinoma, — tarė Banermenas, žiūrėdamas į savo rankas. — Jau sakiau, kad turite gabumų mūsų darbui. Gal nė pats nesupratau, koks buvau teisus. Ar nenorėjau suprasti.

Jis ištraukė iš apatinio stalčiaus storą abonentų knygą mėlynais viršeliais. Versdamas puslapius, tarė Džoniui:

— Čia yra visų Jungtinių Valstijų apygardų šerifų telefonai.

Jis rado reikiamą numerį ir surinko jį.

Džonis pasimuistė ant kėdės.

— Alio, — tarė Banermenas. — Ar čia Pueblo šerifo valdyba?.. Kalba Džordžas Banermenas, Kaslo apygardos šerifas Vakarų Meine... taip, taip ir sakiau. Meino valstija. Atleiskite, su kuo aš kalbu? Tai štai, policininke Teilorai, reikalas toks. Pas mus įvyko visa serija žmogžudysčių — išžaginimų pasmaugiant, šeši atvejai per pastaruosius penkerius metus. Visi jie įvyko rudens pabaigoje arba pačioje žiemos pradžioje. Mes... — jis pakėlė kenčiančias, nevilties kupinas akis į Džonį, paskui vėl nuleido. — Mes įtariame žmogų, buvusį Pueble nuo septyniasdešimt antrųjų metų spalio penkioliktos iki... hm... gruodžio septynioliktos, jei neklystu. Norėčiau sužinoti, ar to laikotarpio jūsų registracijos knygose nėra neišaiškintos

žmogžudystės. Auka moteriškos lyties, bet kokio amžiaus, išžaginta, mirties priežastis — pasmaugimas. Toliau, jei toks nusikaltimas įvyko ir jūs darėte spermos analizę, norėčiau sužinoti jos grupę. Ką?.. Taip, tinka. Ačiū... Aš lauksiu prie telefono. Tam karteliui, policininke Teilorai.

Jis padėjo ragelį.

— Dabar jis patikrins, kas aš per vienas, paskui pervers registracijos knygą ir paskambins man. Gal norite puoduko..., ak, tiesa, jūs gi negeriate.

— Ne, — atsakė Džonis. — Aš išgersiu vandens.

Jis prisipylė popierinį puoduką. Lauke kaukė ir baladojosi apie langus pūga.

Jam už nugaros pasigirdo sutrikęs Banermeno balsas.

— Ką čia kalbėti, jūs teisus. Norėčiau turėti tokį sūnų kaip jis. Kai mano žmona gimdė Ketriną, teko daryti Cezario pjūvį. Jai nebegalima gimdyti antro vaiko, gydytojai sakė, kad tai ją pribaigtų. Žmonai padarė operaciją, o man — vazektomiją. Kad būtų saugiau.

Džonis priėjo prie lango su puoduku rankoje ir ilgai žvelgė į tamsą. Žiūrėti nebuvo į ką — vien tiktai sniegas, — bet jeigu jis atsigręžtų, Banermenas galutinai palūžtų. Nereikia būti ekstrasensu, kad šitai pajustum.

— Franko tėvas dirbo Bostono—Meino geležinkelio ruože. Jis žuvo, kai Frankas buvo kokių penkerių metų. Jis buvo toks girtas, kad nebesilaikė ant kojų, kai nuėjo sukabinėti vagonų. Dviejų platformų buferiai suplojo jį į blyną. Frankas liko vienintelis vyriškis namuose. Roskas pasakojo, kad jis turėjo merginą mokykloje, bet ponia Dod kaipmat juos išskyrė.

Nieko nuostabaus, pagalvojo Džonis. *Moteris, kuri galėjo padaryti tokį dalyką... sugnybti spaustuku... savo sūnui... tokia moteris prieš nieką nesustos. Ko gero, irgi ne mažesnė beprotė už jį.*

— Šešiolikos metų jis atėjo pas mane ir paklausė, ar nepriimčiau jo į policininkus pusei etato. Pasakė, kad nuo vaikystės svajoja tik apie šitą profesiją. Man jis iškart patiko. Palikau jį smulkioms užduotims ir mokėdavau iš savo kišenės. Mokėdavau, pats suprantat, kiek galėdavau, bet jis niekados nesiskųsdavo. Jis būtų dirbęs ir veltui. Belikus mėnesiui iki mokyklos baigimo, jis padavė pareiškimą, prašydamas viso etato, bet tuo metu neturėjome laisvo. Tada jis laikinai įsidarbino Donio Hegerio benzino kolonėlėje, o vakarais važinėdavo klausytis paskaitų policininkams Goremo universitete. Berods, ponia Dod bandė ir čia jam sutrukdyti — skundėsi visiems, kad lieka namie viena ar panašiai, — bet šį kartą Frankas užsispyrė... mano padrąsintas. Priėmėme jį dirbti septyniasdešimt pirmųjų metų liepos mėnesį, ir nuo to laiko jis čia. O jūs man imate ir pasako-

te tokį dalyką, o aš kai pagalvoju, kad vakar rytą Ketrina buvo parke, praėjo per kelis žingsnius nuo... man tai tolygu kraujomaišai. Frankas lankydavosi mūsų namuose, valgydavo prie vieno stalo su mumis, vieną ar du kartus palikome jį prižiūrėti mažytės Keitės... O jūs man sakote...

Džonis atsigręžė. Banermenas nusiėmė akinius ir vėl šluostėsi akis.

— Jeigu jūs iš tiesų galite matyti tokius dalykus, nepavydžiu jums. Viešpaties užgaida jūs tarsi apsigimėlis, na, kaip ta karvė su dviem galvom — vienąkart mačiau tokią mugėje. Atsiprašau. Aš nusišnekėjau.

— Biblijoje pasakyta, kad viešpats vienodai myli visus savo tvarinius, — atsakė Džonis. Jo balsas šiek tiek virpėjo.

— Na, na, — linktelėjo Banermenas, trindamas paraudusį tarpuakį. — Ar jums neatrodo, kad jis keistokai nusprendė šitai pademonstruoti?

12

Maždaug po dvidešimties minučių sučirškė telefonas ir Banermenas greitai atsiliepė. Pasakė keletą žodžių. Paskui ilgai klausėsi. Ir darėsi vis senesnis Džonio akyse. Padėjęs ragelį, tylėdamas ilgai žvelgė į Džonį.

— Septyniasdešimt antrųjų lapkričio dvyliktą, — pagaliau prabilo jis. — Studentė. Jie surado ją lauke prie magistralės. Ana Saimons. Išžaginta ir pasmaugta. Dvidešimt trejų metų. Spermos grupė nenustatyta. Ir vis dėlto, Džoni, tai dar ne įrodymas.

— Nemanau, kad jums iš tikrųjų dar trūksta įrodymų, — tarė Džonis. — Pateikite visus faktus, kuriuos turite, ir jis prisipažins.

— O jeigu ne?

Džonis prisiminė savo regėjimą ant estrados. Tas pats regėjimas lyg uraganas susisuko jo galvoje tarsi beprotiškas, mirtį nešantis bumerangas. Plyštančio audinio drykstelėjimas. Saldžiai geliantis skausmas, žadinantis atmintyje skausmą nuo spaustuko. Skausmą, kuris atperka viską.

— Liepkite jam nusileisti kelnes, — tarė Džonis.

Banermenas pažvelgė į jį.

13

Reporteriai vis dar sukinėjosi vestibiulyje. Tiesą sakant, jie neturėjo kur dėtis: vargu ar jie laukė bylos atomazgos ar bent netikėto posūkio. Tiesiog keliai dėl sniego pasidarė neišvažiuojami.

Banermenas ir Džonis išlipo pro sandėliuko langą.

— Ar jūs tikras, kad teisingai nusprendėte? — paklausė Džonis. Vėjas bloškė jo žodžius kažkur į šalį. Įsiskaudėjo kojos.

— Ne, — atviraširdiškai prisipažino Banermenas. — Bet jaučiu, kad jūs perėmėte tyrimą. Manau, kad jam reikėtų pažiūrėti jums į akis. Eime. Dodai gyvena čia pat, už dviejų kvartalų.

Jie žengė į pūgą — du šešėliai su gobtuvais. Po striuke Banermenas įsikišo tarnybinį pistoletą. Antrankius buvo prisisegęs prie diržo. Nenuklampojus per gilų sniegą nė kvartalo, Džonis visai apšlubo; jis kentė, sukandęs dantis.

Banermenas tai pastebėjo. Jie sustojo Kasl Roko automobilių nuomojimo firmos tarpduryje.

— Kas jums, bičiuli?

— Nieko, — atsakė Džonis. Na va, dabar ir galvą pradėjo skaudėti.

— Neišsisukinėkite. Žiūrint į jus, atrodo, kad jums sulaužytos abi kojos.

— Kai aš pabudau iš komos, gydytojai turėjo išoperuoti man kojas. Buvo atrofavęsi raumenys. Pradėjo nykti, pasak daktaro Brauno. Ir raiščiai buvo niekam tikę. Viską, ką tik įmanoma, pakeitė sintetika...

— Kaip tam tipui, kurį suremontavo už šešis milijonus?

Džonis pagalvojo apie tvarkingas ligoninės sąskaitų krūveles namuose, valgomojo spintos viršutiniame stalčiuje.

— Kažkas panašaus. Kai ilgiau pastoviu, kojos darosi lyg medinės. Štai ir viskas.

— Norite, galim grįžti.

Žinoma, norėčiau. Grįžti namo ir pamiršti šitą košmarą. Ir kam aš apskritai atvažiavau? Juk tai manęs neliečia. O jis dar prilygina mane karvei su dviem galvom.

— Ne, man jau geriau, — tarė jis.

Vos išėjus iš tarpdurio, vėtra sugriebė juos ir pamėgino paritinti tuščia gatve tarsi kėglius. Abu sunkiai yrėsi į priekį, į akis tvieskė sniegu aplipę žibintai, linkstantys nuo vėjo. Jie pasuko į šalutinę gatvelę ir praėjo penketą namų; Banermenas sustojo prie nedidelio ir dailaus namuko, primenančio Naujosios Anglijos stiliaus druskinę. Kaip ir kiti namai šioje gatvėje jis buvo aklinai uždarinėtas ir paskendęs tamsoje.

— Štai tas namas, — pasakė Banermenas kažkokiu bespalviu balsu. Jie perbrido per vėjo suneštas pusnis priešais prieangį ir užlipo laiptais.

14

Ponia Henrieta Dod pasirodė besanti milžinė — tikras mėsos kalnas. Džonis pirmąkart matė tokį atstumiantį ir liguistos išvaizdos

žmogų. Gelsvai pilkšva oda. Rankos, primenančios roplio letenas, išbertos lyg nuo egzemos. Siaurutės it plyšeliai akys, blizgančios po išpampusiais vokais. Toks būdavo motinos žvilgsnis, karčiai pagalvojo Džonis, kai Verą Smit apimdavo religinis transas.

Banermenas beldėsi gal penkias minutes, ir tik tada ji atidarė duris. Džonis stovėjo greta — kojas maudė vis labiau, iš galvos neišėjo mintis, kad šita naktis nesibaigs niekada. Ji tęsis ir tęsis be galo, pusnynai vis augs, kol užgrius ir palaidos juos visus.

— Ko jums prireikė vidury nakties, Džordžai Banermenai? — Įtariai paklausė ji blerbiančiu balsu, primenančiu bitės ar musės zvimbimą butelyje.

— Man reikia pakalbėti su Franku, Henrieta.

— Rytoj pakalbėsite, — atrėžė Henrieta Dod ir jau norėjo užtrenkti duris jiems prieš nosį.

Banermenas pirštinėta ranka sulaikė duris.

— Atleiskite, Henrieta. Reikalas skubus.

— Dar ko! Nė nemanau jo žadinti! — suspigo ji, nesitraukdama nuo slenksčio. — Jis miega kaip užmuštas! Kartais naktį man pasidaro labai bloga širdžiai, aš skambinu varpeliu, skambinu, ir ką jūs manot, jis ateina? Pamatysit, kurį nors rytą ras mane jau atšalusią po širdies priepuolio — įdomu, kas tada jam virs tuos prakeiktus minkštus kiaušinius be lukšto! Ir tai vis dėl to, kad jūs visai jį užvaikėte!

Ji gaižiai išsišiepė, lyg pasakotų šlykščią istoriją, kuri buvo lig tol slepiama.

— Kiauras dienas, kiauras naktis tarnyboje, vakarais budi, vidury nakties vaikosi girtuoklius, o kuris nors iš jų gal turi pistoletą po sėdyne. Laksto po smukles ir landynes — oi, koks tai juodas darbas, bet argi jums tai rūpi? Žinau, kas ten dedasi, bet kuri kekšė už alaus bokalo kainą gali apdovanoti mano nekaltą berniuką kokia nepagydoma liga!

Jos gergždžiantis balsas atsimušdavo Džoniui smilkiniuose pulsuojančiu skausmu. Kad nors jinai užsičiauptų! Džonis ir pats suprato, kad tai haliucinacija, šitos kraupios nakties pervargimo ir įtampos padarinys, bet jam vis labiau ir labiau atrodė, kad tai jo motina stovi čia tarpduryje ir kad ji tuoj tuoj pasisuks nuo Banermeno į jį ir pradės girti jam dievo duotą retą talentą.

— Ponia Dod... Henrieta... — taikiai ištarė Banermenas, bet ji iš tiesų pasisuko į Džonį ir įsmeigė į jį skvarbias kvailokas paršiuko akis.

— O kas čia toks?

— Padėjėjas ypatingai svarbioms byloms, — nė nemirktelėjęs atsakė Banermenas. — Henrieta, aš turiu pažadinti Franką. Prisiimu visą atsakomybę.

— Oi, oi, oi, *atsakomybę,* — užgaudė ji su kažkokiu klaikiu sarkazmu, ir Džonis galų gale suvokė, kad ji bijo. Baimė sklido nuo jos pulsuojančiomis, slopiomis bangomis — štai dėl ko jam taip įsiskaudėjo galvą. Negi Banermenas to nejaučia? — *At-sa-ko-my-bę!* Ak, kokie mes *man-dri,* dievuliau brangus! Tai va, aš neleisiu žadinti savo berniuko vidury nakties, Džordžai Banermenai; abu su savo padėjėju ypatingoms byloms galite nešdintis prie savo sumautų popiergalių!

Ji vėl bandė užtrenkti duris, bet šį kartą Banermenas jėga atidarė jas iki galo.

— Pasitraukite, Henrieta, užtenka juokų.

Jo balse buvo justi kylantis įniršis ir baisi įtampa.

— Nedrįskite! — suspigo ji. — Amerika dar ne policinė valstybė! Išlėksite iš darbo! Parodykite orderį!

— Netriukšmaukite, niekas nesikėsina į jūsų teises, bet man reikia pasikalbėti su Franku, — tarė Banermenas ir, atstūmęs ją į šalį, žengė vidun.

Džonis, nelabai tesusivokdamas, nusekė iš paskos. Henrieta Dod mėgino jį sulaikyti. Džonis sugriebė jos riešą — ir baisus skausmas pervėrė jam smegenis, nustelbdamas slopų galvos maudulį. *Ir jinai pajuto...* Jiedu žiūrėjo vienas kitam į akis tiktai akimirką, kuri, rodės, virto amžinybe; nesuvokiamas, visiškas abipusis supratimas. Tą akimirką jie tarytum susiliejo. Paskui ponia Dod atšlijo, griebėsi už milžiniškos krūtinės.

— Širdis... mano širdis... — Ponia Dod kyštelėjo virpančią ranką į chalato kišenę ir išsitraukė vaistų buteliuką. Jos veidas įgavo žalios tešlos atspalvį. Atsuko dangtelį ir žirneliai pažiro po kambarį, ji šiaip taip sulaikė vieną delne, pasikišo po liežuviu. Džonis tebespoksojo į ją, sukaustytas nebylaus siaubo. Galva išsipūtė kaip pūslė, pilna priplūdusio karšto kraujo.

—*Jūs žinojote?* — sukuždėjo jis.

Mėsinga, apdribusi jos burna išsižiojo ir susičiaupė, vėl išsižiojo ir vėl susičiaupė. Be garso. Į krantą išmestos žuvies burna.

— Jūs visą tą laiką *žinojote?*

— Tu velnias! — suklykė ji. — Tu pabaisa... velnias... ak, mano širdis... ak, mirštu... jau tikrai mirštu... kvieskite daktarą. *Džordžai Banermenai, tik pamėginkite užlipti į viršų ir pažadinti mano berniuką!*

Džonis paliko ją ir, nesąmoningai šluostydamas delną į paltą, tartum būtų kažkuo susitepęs, ėmė šlubčioti laptais aukštyn paskui Banermeną. Anapus sienų pakraigėje vėjas raudojo lyg pasiklydęs vaikas. Užlipęs pusę laiptų, jis atsisuko. Henrieta Dod sėdėjo pintoje kėdėje, sudribęs mėsos kalnas, ir, prilaikydama rankomis milžinišką krūtinę, gaudė burna orą. Džonio galva vis dar pūtėsi

ir jis lyg sapne pagalvojo: *Baigsis tuo, kad jinai galų gale supliukš, ir tai bus galas. Ačiū dievui.*

Senas, nušiuręs takelis siauručiame koridoriuje. Ant tapetų pilna patakų. Banermenas beldėsi į uždarytas duris. Čia, viršuje, buvo mažų mažiausiai dešimčia laipsnių šalčiau.

— Frankai? Frankai! Tai aš, Džordžas Banermenas! Frankai, pabusk!

Jokio atsako. Banermenas pasuko rankeną ir stumtelėjo duris. Ranka apgniaužė pistoletą, bet ginklo neištraukė. Tai galėjo tapti lemtinga klaida, bet Franko Dodo kambarys buvo tuščias.

Abu stovėjo tarpduryje dairydamiesi. Tai buvo vaiko kambarys. Tapetai — taip pat aptekėję — išmarginti šokančiais klounais ir mediniais arkliukais. Vaikiškoje kėdėje sėdinti skudurinė Onutė spoksojo į juos blizgančiomis nieko nesakančiomis akimis. Viename kampe stovėjo žaislų dėžė. Kitame — siaura klevinė lova su atitrauktu užtiesalu. Per lovos stulpelį permestas dėklas su pistoletu visai nesiderino prie aplinkos.

— Dieve brangus, — tyliai ištarė Banermenas. — Ką visa tai reiškia?

— Padėkite... — sklido iš apačios ponios Dod balsas. — Padėkite...

— Ji žinojo, — tarė Džonis. — Žinojo nuo pat pradžių, nuo Frečet nužudymo. Jis jai pasipasakodavo. Ir jinai jį dangstė.

Banermenas lėtai pasitraukė atbulas iš kambario ir atidarė gretimo kambario duris. Jo žvilgsnyje buvo sutrikimas ir skausmas. Svečių kambarys buvo tuščias. Banermenas atidarė sandėliuko duris. Tuščia, tiktai lėkštelė su žiurkių nuodais ant grindų. Dar vienos durys. Neįrengtame miegamajame tvyrojo toks šaltis, kad iš Banermeno burnos ėmė virsti garas. Jis apsidairė. Laipteliai kilo prie dar vienų durų. Jis žengė prie jų. Džonis ėjo iš paskos. Durys buvo užrakintos.

— Frankai? Ar tu čia? — Jis paklibino rankeną. — Frankai, atidaryk!

Tyla. Banermenas pakėlė koją ir spyrė šiek tiek žemėliau rankenos. Durys triokštelėjo, Džoniui ausyse atsimušė aidas, tarytum geležinė lėkštė būtų nukritusi ant koklinių grindų.

— O viešpatie, — ištarė Banermenas lyg nesavu, slopiu balsu. — Frankai.

Džonis viską matė per jo petį; matė net per daug. Frankas Dodas sėdėjo ant klozeto dangčio — nuogas, tik užsimetęs ant pečių blizgantį juodą lietpaltį; juodas lietpalčio gobtuvas *(budelio gobtuvas,* dingtelėjo Džoniui) buvo nukaręs ant vandens bakelio tarsi gigantiška supliuškusi juoda ankštis. Jis kažkaip sugebėjo persipjauti gerklę, — Džoniui tai pasirodė neįtikėtina. Ant kriauklės

krašto gulėjo „Vilkinsono" skutimosi peiliukų pakelis. Vienas peiliukas kraupiai blykčiojo ant grindų. Ant jo ašmenų buvo pridžiūvę kraujo lašeliai. Viskas aplinkui buvo aptaškyta kraujais nuo perpjautos miego arterijos. Kraujo buvo ant žemės dryksančio lietpalčio klostėse. Ir ant dušo užuolaidos, kurioje valtelėmis plaukė antys, išskleidusios skėčius. Ir ant lubų.

Frankui Dodui ant kaklo kabėjo lentelė, kurioje lūpų dažais buvo parašyta: AŠ PRISIPAŽĮSTU.

Galvos skausmas darėsi nebepakeliamas. Džonis pagrabinėjo ranka ir užčiuopė durų staktą.

Jis suprato, plaikstėsi mintys. *Kažkokiu būdu suprato, pamatęs mane. Suprato, kad viskas baigta. Parėjo namo. Ir persipjovė gerklę.*

Akis užtemdė juodi ratilai, lakstydami it pragariški raibuliai.

Džoni, viešpats suteikė tau retą talentą.

(AŠ PRISIPAŽĮSTU.)

— Džoni?

Iš toli toli.

— Džoni, ar jums...

Tirpsta. Viskas tirpsta ūke. Ir gerai. O būtų buvę dar geriau, jeigu jis apskritai nebūtų pabudęs iš komos. Visi lengviau atsikvėptų. O dar sako, kad jam pasisekė.

— Džoni...

Frankas Dodas užlipo čia ir persipjovė gerklę, kaip sakoma, nuo ausies iki ausies; tuo metu lauke stūgavo vėjas, tarsi visos tamsiosios jėgos būtų nutrūkusios nuo grandinės. Nieko sau fontanėlis, kaip pasakė tėvas kartą žiemą, prieš kokius dvylika metų, kai rūsyje nuo šalčio sprogo vamzdžiai. Nieko sau fontanėlis. Tai jau tikrai. Iki pat lubų.

Džoniui atrodė, kad jis tada suriko, bet jis tuo nebuvo tikras. Gal tai buvo tik vidinis klyksmas. Bet kaip jis norėjo rėkti, išrėkti visą siaubą, ir gailestį, ir skausmą, kuris draskė jam širdį.

Paskui Džonis ėmė kristi į juodą prarają, džiaugdamasis tuo. Jis neteko sąmonės.

15

„Niujork Taims", 1975 metų gruodžio 19:

EKSTRASENSAS IŠ MEINO, APŽIŪRĖJĘS NUSIKALTIMO VIETĄ, ATVEDA ŠERIFĄ PRIE JO PADĖJĖJO-ŽUDIKO NAMŲ

(Specialiai „Taims" laikraščiui) Džonas Smitas iš Pounelo, galimas daiktas, ne ekstrasensas, bet Kaslo apygardos, Meino valstija, šerifą Džordžą F. Banermeną nelengva tuo įtikinti. Nevilties apimtas po šeštos žmogžudystės su išžaginimu Kasl Roko miestelyje Meino

valstijos vakaruose šerifas Banermenas paskambino ponui Smitui ir paprašė atvykti į Kasl Roką ir, jeigu įmanoma, padėti. Ponas Smitas šiais metais jau buvo sukėlęs susidomėjimą visoje šalyje, kai atsipeikėjo po penkiasdešimt penkis mėnesius trukusios komos. Bulvarinis savaitraštis „Insaid Vju" apskelbė jį šarlatanu, bet vakar įvykusioje spaudos konferencijoje šerifas Banermenas lakoniškai pasakė: „Mes, meiniečiai, nelabai tikime visokiais Niujorko laikraštininkais".

Pasak šerifo Banermeno, ponas Smitas keliais ir alkūnėmis iššliaužiojo šeštosios žmogžudystės vietą Kasl Roko miesto parke. Viskas baigėsi tuo, kad jis šiek tiek nušalo galūnes ir nustatė nusikaltėlį — tai pasirodė besąs Frankas Dodas, šerifo padėjėjas, ištarnavęs penketą metų Kaslo apygardos policijoje, tiek pat, kiek ir pats Banermenas.

Šiais metais ponas Smitas buvo susilaukęs prieštaringų vertinimų savo valstijoje po to, kai fizioterapijos pratybų metu staiga pareiškė, kad užsidegė jį gydančios medicinos sesers namas. Regėjimas absoliučiai pasitvirtino. Netrukus po to įvykusioje spaudos konferencijoje vienas iš reporterių pareikalavo, kad ponas Smitas...

„Njusvik", 1975 metų gruodžio 24, psl. 41:

NAUJASIS GURKOSAS

Galimas daiktas, kad mūsų šalyje atsirado pirmas tikras ekstrasensas po aiškiaregio Piterio Gurkoso, išeivio iš Vokietijos, kuris sugebėdavo papasakoti bet kurio žmogaus asmeninio gyvenimo detales, palietęs jo ranką, sidabro dirbinį arba kokį daiktą iš rankinuko.

Džonas Smitas, drovus ir kuklus jaunuolis, gyvena Pounele, Meino valstijos pietuose. Šiais metais jis atgavo sąmonę, daugiau kaip ketverius metus išbuvęs gilios komos būsenoje po autoavarijos (žr. nuotrauką). Pasak gydančiojo gydytojo neurologo Semiuelio Veizako, Smito pagijimą galima laikyti „visiškai stulbinančiu atveju". Šiuo metu Džonas Smitas gydosi lengvai nušalusius pirštus ir taisosi po keturias valandas trukusio apalpimo, netikėtai išaiškinęs paslaptingą žmogžudysčių seriją Kasl Roko miestelyje...

1975 m. gruodžio 27 d.

Brangioji Sara,

Šiandien gavome tavo laišką, kuris mudu su tėčiu labai pradžiugino. Jaučiuosi gerai, taigi neimk taip giliai visko į širdį, gerai? Bet tavo dėmesys sujaudino mane. Spauda smarkiai išpūtė mano „nusišaldymą". Kelios dėmelės ant kairės rankos trijų pirštų galiukų

Aš iš tikrųjų buvau praradęs sąmonę, bet tai buvo tik lengvas apalpimas nuo „emocinio perkrovimo", kaip sako Veizakas. Taip, jis pats atvyko ir per jėgą nugabeno mane į Portlendo ligoninę. Už vietą ligoninėje verta mokėti vien dėl to, kad savo akimis pamatytum, kaip šitas žmogus veikia. Išplėšė iš jų ir atskirą kabinetą, ir elektrokardiografą, ir operatorių. Semas tvirtina neradęs nei galvos smegenų žievės naujų pažeidimų, nei ankstyvesnės būklės pablogėjimo simptomų. Jis ketino daryti visą seriją tyrimų; kai kurie iš jų kvepia inkvizicija — „Atsižadėk, eretike, antraip prijungsim tau prie smegenų elektrodus!" (Cha cha, ar tu dar tebeuostai tą šlykštų kokainą, brangioji?) Aišku, aš atmečiau tą kilnų pasiūlymą dar šiek tiek pakankinti ir pabandyti mane. Tėtis siaubingai įniršo, mano atsisakymas jam primena motinos atsisakymą vartoti vaistus nuo hipertonijos. Jam neįmanoma išaiškinti, kad jeigu Veizakas ką nors suras, jis niekuo — galėčiau lažintis santykiu 9:1, — ničniekuo nebegalės pagelbėti.

Taip, aš mačiau straipsnį „Njusvike". Jie paėmė mano nuotrauką iš anos spaudos konferencijos, tik apkarpytą. Neapsidžiaugtum susitikus tokį tipą tamsioje alėjoje, tiesa? Cha cha! Dievulėli aukštielninkas (kaip mėgsta sakyti tavo draugė Ana Straford), na ir prikūrė ant mano galvos. Vėl pasipylė banderolės, atvirukai ir laiškai. Aš net neatplėšiu jų, jei atgalinis adresas man nieko nesako, tik užrašau: „Grąžinti siuntėjui". Jie per daug pasigailėtini, pilni vilčių ir neapykantos, tikėjimo ir netikėjimo, ir visi kažkodėl primena man mamą.

Suprask, aš nesiruošiu tirštinti spalvų, viskas ne taip jau blogai. Tiesiog nenoriu būti praktikuojančiu ekstrasensu, visur važinėti ar rodytis televizoriaus ekrane (vienas šunsnukis iš En Bi Si kažkokiu būdu sužinojo mano telefono numerį ir pasiūlė man dalyvauti jų šou. Geniali idėja, ar ne? Donas Riklsas apdrabstys ką nors purvais, kokia nors būsima žvaigždė pakraipys užpakaliuką, o aš pasakysiu keletą pranašysčių. Ir visa tai pateiks kompanija „Dženeral Fudz".). Nenoriu tepti rankų šituo Š. Ū. D. U. Noriu kuo greičiau sugrįžti į Klivz Milzą, būti vyresniųjų klasių anglų kalbos mokytoju ir gyventi sau ramiai. Ir pataupyti savo aiškiaregystę futbolo čempionatams.

Turbūt šiam kartui užteks. Tikiuosi, puikiai praleidai Kalėdas drauge su Voltu ir Deniu, o dabar jūs (bent jau Voltas, sprendžiant iš tavo laiško) nekantriai laukiate Didžiojo Dušimtmečio ir artėjančių rinkimų. Buvo malonu sužinoti, kad tavo sutuoktinį iškėlė kandidatu į valstijos senatą, bet Sara, laikyk kumštį — septyniasdešimt šeštieji nežada pergalių drambliofilams. Padėkos laiškus siųskite drambliukui į San Klementę.[19]

[19] Dramblys — respublikonų partijos emblema. San Klementėje (Pietų Kalifornija) buvo įsikūrusi Ričardo Niksono rezidencija.

Tėtis siunčia linkėjimus ir dėkoja už Denio nuotrauką, kuri jam labai patiko. Prie jo linkėjimų pridedu ir savus. Ačiū tau už laišką ir nereikalingą susirūpinimą (nereikalingą, bet labai malonų). Jaučiuosi gerai ir svajoju kuo greičiau įsikinkyti į senąjį vežimą.
Linkiu viso geriausio
Džonis
P. S. Paskutinį kartą sakau, pupyte, mesk tą kokainą.

Dž.

1975 m. gruodžio 29 d.

Brangus Džoni,

Tai turbūt pats sunkiausias, pats skaudžiausias laiškas, kurį man tenka rašyti per šešiolika administracinio darbo metų mokykloje. Ir ne tik todėl, kad Jūs geras draugas, bet ir todėl, kad Jūs pasiutusiai geras mokytojas. Tuo, tiesa, nepasaldinsiu karčios piliulės, bet nė nemanau to daryti.

Vakar vakare įvyko specialus mokyklos tarybos posėdis (prašant dviem nariams, kurių pavardžių neminėsiu, jie buvo taryboje dar jums mokytojaujant, tad Jūs, manau, nesunkiai įspėsite, kas jie) ir penkiais balsais prieš du buvo nuspręsta prašyti anuliuoti sutartį su Jumis. Priežastis: Jūs per daug prieštaringa figūra, kad būtumėte geras mokytojas. Man tai sukėlė tokį pasidygėjimą, jog aš pats vos neatsistatydinau. Jeigu ne Morina ir vaikai, turbūt būčiau nesuabejojęs. Tai didesnė kiaulystė negu „Triuši, bėk!" arba „Rugiuose ties bedugne" romanų uždraudimas. Daug blogiau. Tai gėda.

Aš taip ir pasakiau jiems, bet taip pat sėkmingai aš galėjau kalbėti su jais esperanto arba zulusų kalba. Jiems pakanka to, kad jūsų fotografiją išspausdino „Njusvik" ir „Niujork Taims", o televizija paskelbė apie Kasl Roką visai šaliai. Per daug prieštaringa figūra! Taip, šitiems penkiems iškaršusiems seniams labiau rūpi mokinių plaukų ilgis negu jų žinios; jie tik ir uostinėja, kuris mokytojas patraukia narkotikų, bet piršto nepajudins, kad gautų dvidešimto amžiaus įrengimus kabinetams.

Aš parašiau griežtą protesto laišką Didžiajai tarybai ir manau, kad, truputį spūstelėjus, jį pasirašys ir Irvingas Faingoldas. Bet nenoriu žadinti per daug vilčių, kad tie penki seniai pakeis savo nuomonę.

Nuoširdžiai patariu jums, Džoni, pasisamdyti advokatą. Jūs dorai pasirašėte sutartį ir tikriausiai galėsite išspausti iš jų savo atlyginimą iki paskutinio cento, nepriklausomai nuo to, peržengsite Klivz Milzo klasės slenkstį, ar ne. Ir skambinkite man nesivaržydamas.

Man labai gaila, kad taip atsitiko.

Jūsų draugas
Deivas Pelsenas

Džonis stovėjo prie pašto dėžutės ir laikė rankoje Deivo laišką, netikėdamas savo akimis. Septyniasdešimt penktųjų paskutinė diena buvo giedra, spaudė šaltukas. Džoniui iš šnervių veržėsi skaidrūs baltų garų debesiukai.

— Niekšai, — sukuždėjo jis. — Kokie niekšai.

Galutinai nesuvokęs, kas atsitiko, jis pasilenkė pažiūrėti, ką dar atnešė laiškininkas. Kaip visada dėžutė buvo grūste prigrūsta. Tik atsitiktinumo dėka Deivo laiško kamputis išlindo į viršų. Dėžutėje buvo balta, plazdanti popieriaus skiautelė — kvietimas užeiti į pašto skyrių pasiimti banderolių (kaip jų atsiginti!). Vyras paliko mane 1969 metais, štai jo kojinės, praneškite man, kur jis, kad galėčiau išreikalauti alimentus iš to velnio išperos. Mano kūdikis pernai mirė nuo asfiksijos, štai jo barškutis, parašykite man, ar jis laimingas tarp angelų. Aš nesuspėjau jo pakrikštyti, nes prieštaravo tėvas, ir dabar man plyšta širdis. Nesibaigianti litanija.

Viešpats apdovanojo tave retu talentu; Džoni.

Priežastis: per daug prieštaringa figūra, kad būtų geras mokytojas.

Ūmaus įniršio pagautas, jis ėmė versti iš dėžutės laiškus ir atvirukus, kai kurie krito į sniegą. Kaip ir reikėjo laukti, galvos skausmai pradėjo tvenktis smilkiniuose tarsi du tamsūs debesys, kurie palengva suartėja, uždarydami kančios lanką. Ašaros paplūdo skruostais, žvarbiame šaltyje beveik iš karto stingdamos spindinčiais varvekliais.

Jis pasilenkė ir ėmė rinkti pabirusius vokus; ant vieno iš jų, dvejindamiesi ir trejindamiesi per ašarų prizmę, juodavo žodžiai, iškeverzoti storu pieštuku: DŽONUI SMITUI EKSTRASENSUI.

Ekstrasensas, tai aš. Rankos pradėjo virpėti, ir jis pabėrė viską. Deivo laiškas nusklendė tarytum krintantis lapas ir nusileido ant kitų tekstų į viršų. Pro nesulaikomas ašaras jis matė mokyklos emblemą — liepsnojantį deglą, o po juo šūkį:

MOKYTI, IŠMOKTI, PAŽINTI, TARNAUTI ŽMONĖMS.

— Patarnaukite mano pasturgaliui, jūs, susmirdę idiotai, — nusikeikė Džonis. Jis atsiklaupė ir pradėjo rinkti laiškus, kumštinėmis pirštinėmis grėbdamas juos prie savęs. Maudė pirštai, primindami nušalimą, primindami Franką Dodą krauju aptaškytais šviesiais šimtaprocentinio amerikiečio plaukais, jojantį į amžinybę ant klozeto dangčio. AŠ PRISIPAŽĮSTU.

Jis šiaip taip surinko laiškus ir tik tada išgirdo savo balsą, kartojantį ir kartojantį tartum užsikirtusi plokštelė: „Pribaigsite jūs mane, žmonės, pribaigsite, palikite mane ramybėje, jūs mane pribaigsite, negi nematote?"

Jis prisivertė susitvardyti. Ne, šitaip negalima. Gyvenimas nestovi vietoje, kad ir kas atsitiktų, gyvenimas nestovi vietoje.

Džonis patraukė namo, laužydamas galvą, kuo gi dabar užsiimti. Gal kas nors pasitaikys savaime. Jis jau įvykdė motinos pranašystę. Jeigu viešpats paskyrė jam misiją, jis ją įvykdė. Dabar nebesvarbu, kad tai buvo kamikadzės misija. Jis ją įvykdė.

Jis sumokėjo už viską.

Antra dalis

BESIJUOKIANTIS TIGRAS

SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS

1

Skaisčiai švietė birželio saulė. Ištiesęs ilgas, įdegusias futbolininko kojas šezlonge prie baseino sėdėjo vaikinas ir lėtai skaitė paskiemeniui:

— „Be jokios abejonės, jaunasis Denis Džu Džuniperis. . . jaunasis Denis Džuniperis buvo nebegyvas ir, man ro. . . rodos, nedaug žmonių pasaulyje sakytų, kad jis ne. . . nusip. . . nusip. . . sip. . ." Po velnių, nebegaliu.

— „Nedaug žmonių pasaulyje sakytų, kad jis nenusipelnė tos mirties",— užbaigė Džonis Smitas.— Paprasčiau tariant, beveik visi sutiktų, kad Denis gavo tai, ko nusipelnė.

Čakas pakėlė į jį akis, simpatiškame vaikino veide atsispindėjo pažįstama jausmų gama: valiūkavimas, apmaudas, sutrikimas ir šioks toks vangumas. Čakas atsiduso ir vėl įbedė nosį į Makso Brendo vesterną.

— „Nusipelnė tos mirties. Bet man atrodė tra. . . trag. . . traga. . ."

— Tragiška,— pasufleravo Džonis.

— „Bet man atrodė tragiška, kad jis žuvo kaip tik tada, kai vienu žž. . . žyg. . . darbiu būtų galėjęs iš. . . pirkti savo piktadarybes. Žinoma, tas if. . . įv. . . tas į. . ."

Čakas užvertė knygą ir akinamai nusišypsojo Džoniui.

— Džoni, o gal jau pakaks šiandien, kaip jums atrodo?— Čako šypsena buvo pavergianti, nuo jos turbūt krisdavo it pakirstos sirgalės visame Niuhampšyre.— Nejau nenorite išsimaudyti? Iš akių matau, kad norite. Juk jūs toks liesas — vien kaulai ir oda, ir vis tiek žliaugiat prakaitu.

Džonis gavo prisipažinti, bent jau mintyse, kad iš tikrųjų norėtų išsimaudyti. Jubiliejinių septyniasdešimt šeštųjų vasaros pirmosios dvi savaitės buvo neįprastai karštos ir tvankios. Iš už didžiulės baltos vilos sklido migdantis ūžimas — tai vietnamietis

Ngo Fatas, sodininkas, lygino mašinėle pievutę, Čako pramintą „patalais po mėlynu dangumi". Tas garsas žadino norą išgerti porą stiklų šalto limonado ir saldžiai nusnūsti.

— Prašyčiau neironizuoti mano liesumo,— tarė Džonis.— Be to, mes ką tik pradėjome skyrių.

— Na taip, bet juk perskaitėme du skyrius prieš tai.

Pataikauja. Džonis atsiduso. Kitu metu jis nekreiptų dėmesio į Čako gudravimus, bet šiandien. . . Šiandien vaikinas drąsiai įveikė kelią prie Emičio kalėjimo — tuo keliu pro pasalas, kurias buvo išstatęs Džonas Šerbernas, prasmuko kraugerys Raudonasis Vanagas ir pribaigė Denį Džiuniperį.

— Na, gerai, tiktai baik puslapį,— tarė Džonis.— Tu suklupai ant žodžio „užnuodijo". Drąsiau, Čakai, tas žodis nesikandžioja.

— Jūs geras žmogus! — Šypsena dar skaisčiau suspindo.— Ir be klausimų, gerai?

— Na, pažiūrėsime. . . gal vieną kitą.

Čakas susiraukė, bet tiktai dėl akių — juk jis išsiderėjo nuolaidą. Tad vėl atsivertė pigų romaniuką, kurio viršelyje buvo pavaizduotas supermenas, stumiantis petimi smuklės duris, ir pradėjo skaityti iš lėto, užsikirsdamas. . . tokiu neatpažįstamai pasikeitusiu balsu, jog galėjai pamanyti, kad čia kitas žmogus.

— „Aišku, tai už. . . užnuodijo man nuotaiką. Bet dar sunk. . . kesnis išbandymas laukė manęs prie vargšo Tomo Ken. . . Kenjono guolio. Jis buvo per. . . šautas ir jau beveik virė, kai aš. . ."

— Mirė,— ramiai pataisė Džonis.— Įsiskaityk į prasmę, Čakai.

— Beveik virė,— pakartojo Čakas ir nusijuokė. Paskui skaitė toliau:— „. . .jau beveik mirė, kai aš priėjau".

Džoniui pagailo Čako, palinkusio prie pigaus romano „Greitas kaip žaibas", prie šito skaitalo, praryjamo vienu ypu, o štai jis, Čakas, uoliai baksnodamas pirštu, paskiemeniui skaito primityvią, visiškai vienareikšmę Makso Brendo prozą. Čako tėvui, Rodžeriui Čatsvortui priklausė visos verpimo-audimo įmonės pietiniame Niuhampšyre. Jam taip pat priklausė šešiolikos kambarių vila Dareme, joje patarnavo penki žmonės; tarp jų ir Ngo Fatas, kartą per savaitę lankantis kursus Portsmute, kad gautų Amerikos pilietybę. Čatsvortas važinėjo atnaujintu 1957 metų modelio „Kadilaku" su nudengiamu viršumi. Jo žmona, simpatiška, skaisčiaakė keturiasdešimt dvejų metų moteris, važinėjo „Mersedesu". Čakas turėjo „Korvetą". Šeimos turtas sudarė apie penkis milijonus dolerių.

Džonis dažnai pagalvodavo, kad viešpats, įkvėpdamas gyvybę molio gabalui, greičiausiai įsivaizdavo septyniolikmetį Čaką. Vaikinas buvo nepriekaištingai sudėtas. Šešių pėdų dviejų colių ūgio Čakas svėrė šimtą devyniasdešimt svarų, ir visa tai buvo beveik vien raumenys. Švarus, glotnus jo veidas lyg ir neišsiskyrė ypatingu grožiu;

stebino žalios akys, jos Džoniui vis primindavo vieninteles matytas tokias pat ryškiai žalias Saros Hezlit akis. Mokykloje Čakas buvo tikras dievukas. Beisbolo ir futbolo komandų kapitonas, klasės seniūnas, o nuo ateinančio rudens dar ir mokinių tarybos pirmininkas. Nuostabiausia, kad nuo to jam neapsisuko galva. Kaip pasakė Herbertas Smitas, kartą užvažiavęs pasižiūrėti, kaip Džoniui sekasi naujoje vietoje, Čakas — „šaunus vaikis". Didesnio pagyrimo Herberto žodyne nebuvo. O be to, vieną gražią dieną tas šaunus vaikis pasidarys nepaprastai turtingas.

Ir štai jis sėdi, likimo prikaustytas prie knygos, tarytum vienišas kulkosvaidininkas avanposte, iššaudamas žodį po žodžio. Jaudinantį, greit besivystantį Makso Brendo pasakojimą apie „greito kaip žaibas" Džono Šerberno nuotykius ir susirėmimus su plėšiku Raudonuoju Vanagu iš komančių genties jis pavertė tokiu pat patraukliu kaip kad puslaidininkių ar radijo detalių reklama.

Bet Čakas anaiptol nebuvo kvailas. Jis buvo imlus matematikai, turėjo puikią atmintį, mokėjo visokius darbus. Visa bėda, kad klupdavo ant spausdinto žodžio. Žodynas jo buvo gausus, teoriškai žinojo ir kaip reikia tarti, o praktiškai. . . kartais išpyškindavo be klaidų visą sakinį, bet suglumdavo, jei paprašydavai atpasakoti. Čatsvortas vyresnysis būgštavo, kad jo sūnus disleksikas, bet Džonis galvojo kitaip; jam dar nebuvo tekę sutikti tikrai disleksiško vaiko, nors daugelis gimdytojų įsikibdavo šito žodelio, kad paaiškintų ar pateisintų savo vaikų tarties sutrikimus. Čako atvejis, iš visko sprendžiant, buvo įprasta ir gana paplitusi ridingfobija.[20]

Problema darėsi vis opesnė per pastaruosius penkerius mokslo metus, tačiau tėvai — kaip ir pats Čakas — ne juokais susirūpino tiktai dabar, kai kilo grėsmė jo sportinei karjerai. Bet net ne tai blogiausia. Žiemą Čakas turės laikyti egzaminus, kad galėtų septyniasdešimt septintųjų metų rudenį pradėti mokytis koledže. Su matematika jam nebus daug vargo, užtat kiti dalykai. . . na, jei kas nors balsiai perskaitytų klausimus, tada jis galėtų tikėtis vidutinio, o gal net ir gero bendro balo. Penkių šimtų taškų, be vargo. Bet juk neatsivesi kartu skaitovo į egzaminą, net jeigu tavo tėvas ir tūzas Niuhampšyro biznio pasaulyje.

— „Bet aš iš. . . švy. . . išvydau visai kitą žmogų. Jis žinojo, kas jo lau. . . kia, bet laikėsi nos. . . nuos. . . tabiai. . . nuostabiai. Jis nieko nep. . . prašė, nieko nesigailėjo. Visokia b. . . bai. . . mė ir neram. . . mumas, kamavę jį nuo to laiko, kai su. . . susu. . . susi. . . dū. . . rė. . ."

Kartą „Mein Taimse" Džonis perskaitė skelbimą, kad ieškomas repetitorius, ir pasisiūlė, nedėdamas per daug vilčių. Jis persikėlė į Kiterį vasario viduryje, norėdamas pabėgti iš Pounelo — nuo korespondencijos, kasdien nebetelpančios į pašto dėžutę, nuo repor-

[20] Patologinė baimė skaityti.

terių, vis dažniau besišlaistančių apie namus, nuo isterikių nerimastingomis akimis — jos neva „užsukusios tik minutei, važiuodamos pro šalį" (vienos tokios, „atsitiktinai atsidūrusios šituose kraštuose", automobilio numeris buvo Merilendo valstijos, kitos, atvažiavusios suklerusiu „Fordu"— Arizonos). Visos tiesė rankas, kad prisiliestų prie jo...

Kiteryje jis pirmąsyk pajuto, kad beveik anoniminė Džono Smito pavardė turi privalumų. Trečią dieną jis parsisamdė virėju vienoje užkandinėje, pasikliaudamas patirtimi, įgyta vasaros kavinėse ir boiskautų stovykloje prie Reindžlio ežerų, kur uždarbiavo vieną sezoną. Užkandinės savininkė, kieta kaip titnagas našlė Rubi Peletjė, perskaičiusi jo pareiškimą, pasakė:

— Tu dešimt kartų per daug mokytas, kad kapotum mėsą. Ar tau taip neatrodo, pabalda?

— Šventa teisybė, — atsakė Džonis.— Darbo biržoje aš visus mokslus išėjau.

Rubi Peletjė įsisprendė rankomis į kaulėtus klubus ir, užvertusi galvą, nusikvatojo lojančiu juoku.

— Ar tu tikras, kad nepridėsi kelnių, jeigu antrą valandą nakties įsiverš tuzinas kaubojų iš „Brolių krikščionių" draugijos ir pareikalaus omletų su kumpiu, dešrelių, skrebučių, blynelių?

— Aš manau, galbūt susidorosiu.

— O aš manau, nė velnio tu nesupranti, kas tau sakoma,— tarė Rubi,— bet leisiu tau pabandyti, mokslinčiau. Tik atnešk pirma gydytojo pažymėjimą, kad neturėčiau nemalonumų su sveikatos apsauga. Ir galėsi iš karto pradėti.

Džonis taip ir padarė, ir po pirmų dviejų savaičių velniavos (dešinę ranką išbėrė skausmingos pūslės, kai apsitaškė, per greitai panardindamas samtuką į verdančių taukų katilą) jis įveikė šitą darbą, o ne darbas jį. Perskaitęs Čatsvorto skelbimą, Džonis parašė nurodytu adresu. Laiške trumpai papasakojo apie save, ypatingai pažymėdamas, kad išklausė vieno semestro kursą apie skaitymo įgūdžių lavinimą.

Paskutinėmis balandžio dienomis, kai jau buvo išdirbęs užkandinėje veik du mėnesius, jis gavo Rodžerio Čatsvorto kvietimą atvykti pasikalbėti gegužės penktą. Džonis susitarė dėl poilsio dienos, ir įpusėjusio pavasario gražią popietę sėdėjo Čatsvorto kabinete, sriūbčiojo iš aukštos stiklinės pepsikolą su ledu, o šeimininkas pasakojo, kaip sūnui nesiseka skaityti.

— Kaip manote, ar tai disleksija? — paklausė Rodžeris.

— Ne, greičiausiai įprasta ridingfobija.

Čatsvortas lyg ir krūptelėjo.

— Džeksono sindromas?— paklausė.

Džonis apstulbo — kaip šeimininkas ir tikėjosi. Prieš devynerius

metus Maiklas Keris Džeksonas, skaitymo ir gramatikos dėstymo metodistas iš Pietų Karolinos universiteto, išleido plačiai nuskambėjusią knygą „Nemokša skaitytojas". Joje buvo aprašoma daugybė problemų, iškylančių skaitymo mokyme, ir nuo tada jas imta vadinti „Džeksono sindromu". Gera knyga sugebantiems prasibrauti pro akademinio žargono brūzgynus. Čatsvortas, atrodo, prasibrovė, ir Džonis iškart įvertino jo pasiryžimą padėti sūnui.

— Panašiai,— sutiko Džonis.— Bet, pats suprantate, nesu nei matęs jūsų sūnaus, nei girdėjęs, kaip jis skaito.

— Jis turi išlaikyti pernykštes pataisas. Amerikiečių literatūrą, devynių savaičių istorijos kursą ir civilinę teisę. Neįstengė perskaityti visos tos rašliavos ir neišlaikė egzaminų. O jūs ar turite leidimą dėstyti Niuhampšyre?

— Ne,— atsakė Džonis,— bet man bus nesunku jį gauti.

— O kaip jūs elgtumėtės tokiu atveju?

Džonis bendrais bruožais išdėstė savo nuomonę. Čakui reikėtų daug skaityti balsu, ypač knygas, žadinančias vaizduotę: fantastiką, mokslinę fantastiką, vesternus ir kitokius nuotykinius romanus jaunimui. Įprasti atsakinėti į klausimus iš skaityto teksto. Ir atsipalaiduoti Džeksono knygoje aprašytu metodu.

— Apsigimusiems lyderiams dažnai sunkiausia,— aiškino Džonis.— Jie per daug uoliai visko imasi ir perkrauna smegenis. Tai tarytum mikčiojimas mintyse, kuris. . .

— Taip mano Džeksonas?— pertraukė Čatsvortas.

— Ne, taip manau aš,— šyptelėjo Džonis.

— Aišku. Kalbėkite toliau.

— Jeigu mokinys, perskaitęs tekstą, sugebės visiškai atsiriboti ir jeigu neversime jo iš karto atpasakoti, atminties grandinė gali susijungti savaime. Kai tas procesas prasidės, mokinys pats ims suvokti, kur jis užsikerta. Manau, kad tai perspektyvus metodas. . .

Čatsvorto akys sublizgėjo. Džonis išreiškė pačią jo įsitikinimų esmę — ko gero, būdingą daugeliui savo jėgomis prasimušusių gyvenime.

— Niekas taip neįkvepia, kaip sėkmė?— paklausė Čatsvortas.

— Daugmaž taip.

— Kiek jums reikėtų laiko gauti leidimą dėstyti Niuhampšyre?

— Tik tiek, kiek reikia, kad susitvarkyčiau dokumentus. Gal kokių dviejų savaičių.

— Vadinasi, galėtumėte pradėti nuo dvidešimtos?

Džonis sumirksėjo iš netikėtumo.

— Ar norite pasakyti, kad imate mane?

— Jeigu jums tinka šitas darbas, aš jus imu. Galėsite gyventi svečių namelyje, tuo pačiu šiai vasarai atsikratysime giminių, jau nekalbant apie Čako draugus,— ir tegul jis kimba į darbą, atsiraito-

jęs rankoves. Mokėsiu jums šešis šimtus dolerių į mėnesį — žinia, tai ne karaliaus išpirka, bet jeigu Čakas darys pažangą, jūs gausite nemenką priedą. Nemenką.— Čatsvortas nusiėmė akinius ir ranka perbraukė veidą.— Pone Smitai, aš myliu savo berniuką. Viską atiduočiau dėl jo. Padėkite mums, jeigu galite.

— Pasistengsiu.

Užsidėjęs akinius, Čatsvortas vėl paėmė Džonio laišką.

— Jūs labai seniai nebedėstote. Ar pakyrėjo?

Prasideda, pagalvojo Džonis.

— Ne, nepakyrėjo,— tarė jis,— tiesiog patekau į avariją.

Čatsvorto žvilgsnis nuslydo Džonio kaklu, kur buvo likę randai, iš dalies pakeitus atrofuotas sausgysles.

— Automobilio katastrofa?

— Taip.

— Sunki?

— Taip.

— Bet dabar atrodote atsigavęs, — tarė Čatsvortas. Jis įmetė Džonio laišką į stalčių ir, stebėtinas dalykas, klausinėjimas baigėsi. Šitaip Džonis po penkerių metų pertraukos vėl pasidarė mokytoju, nors jo klasėje tebuvo vienas mokinys.

2

— „Ir nors aš... ne... tiesiogiai buvau kaltas dėl jo mir...ties, jis si...sip... silpnai spustelėjo man ranką ir šy... šyptelėjo, viską atleisdamas. Tai buvo sunki, ak...kimirka, ir aš išėjau, jausdamas, kad niekad negalėsiu išpirkti to blogio, kurį pad...padariau".

Čakas užvertė knygą.

— Baigta. Kas į baseiną paskutinis, tas asilo galva.

— Dar minutę, Čakai.

— Ochhhh...— Čakas vėl susmuko savo vietoje, jo veide buvo pažįstama išraiška: *ir vėl tie klausimai.* Nutaisęs kankinio miną, jis kartu atlapaširdiškai šypsodavosi, bet už tos šypsenos Džonis kartais įžvelgdavo kitą Čaką: uždarą, nervingą. Visiškai pasimetusį. Juk aplink buvo pasaulis, kur visi mokėjo skaityti: beraščiai Amerikoje — tarsi dinozaurai, driblinantys dvidešimtojo amžiaus miesto aklagatviu. Čakas buvo pakankamai nuovokus, kad šitai suprastų. Ir siaubingai bijojo nežinios, kuri laukė rudenį, kai grįš į mokyklą.

— Tik kelis klausimus, Čakai.

— Kam vargti? Juk žinote, kad neatsakysiu.

— Na, na. Šį kartą sugebėsi atsakyti į visus.

— Aš niekad nesuprantu, apie ką skaitau, turėjote progos pats įsitikinti.— Čakas atrodė paniuręs ir nelaimingas. — Ir kurių velnių jūs čia sėdite, nebent dėl algos.

— Tu atsakysi į visus klausimus, nes jie ne iš knygos.

Čakas pakėlė akis.

— Ne iš knygos? Tai ko čia klausti? Aš maniau. . .

— Na tik šiaip sau, įdomumo dėlei. Gerai?

Džonio širdis daužėsi, jis ne per daug stebėjosi tuo, kad pats būgštauja. Jis ilgai ruošėsi tokiai akimirkai, laukdamas palankios progos. Dabar pats palankiausias momentas. Aplinkui neslankiojo ponia Čatsvort, savo rūpesčiu dar labiau nervindama Čaką. Baseine nesipliuškeno draugužiai, kurių akivaizdoje Čakas drovėjosi skaityti balsu lyg atsiliekantis ketvirtokas. Ir, kas svarbiausia, čia nebuvo tėvo, kurį Čakas labiausiai norėjo nudžiuginti. Jis išvyko į Bostoną dalyvauti Naujosios Anglijos aplinkos apsaugos komisijos posėdyje, kur buvo nagrinėjamas vandens užterštumo klausimas.

Iš Edvardo Stenio knygos „Mokymosi sunkumų aspektai":

„Pacientas Rupertas Dž. sėdėjo kinoteatre trečioje eilėje. Jis sėdėjo šešiomis eilėmis arčiau ekrano negu kiti ir vienintelis pastebėjo, kaip ant grindų užsidegė šiukšlių krūvelė. Rupertas Dž. pašoko ir suriko: „G-G-G-G. . ." Užpakalyje sėdintys pradėjo šaukti, kad jis atsisėstų ir netrukdytų.

— Ką jūs tada pajutote? — paklausiau Ruperto Dž.

— Tiesiog sunku paaiškinti,— atsakė jis.— Aš išsigandau, bet dar skaudžiau buvo jausti, kad esu niekam tikęs, tiesiog nevertas priklausyti žmonių giminei. Aš visada turėjau kompleksą dėl mikčiojimo, bet šįkart pasijutau visiškas bejėgis.

— Ir daugiau nieko?

— Taip, mane apėmė pavydas, kad kas nors kitas pastebės ugnį ir. . . kaip čia pasakius. . .

— Ir pasiglemš jūsų laurus?

— Taip, būtent tai. Aš vienintelis pamačiau prasidedant gaisrą ir tegalėjau ištarti „G-G-G-G. . .", tartum užsikirtusi plokštelė. Nevertas priklausyti žmonių giminei — geriau nė nepasakysi.

— Ir kaip vis dėlto įveikėte tą barjerą?

— Per motinos gimimo dieną. Nupirkau jai puokštę rožių. Ir štai aš stoviu, visi ragina mane, o aš galvoju: kad išsižiosiu, kad jau suriksiu: ROŽĖS! Tas žodis pats veržėsi man iš lūpų.

— Ir kas gi atsitiko?

— Aš išsižiojau ir surikau iš visų plaučių: GAISRAS!"

Šis atvejis, nors ir skaitytas Stenio knygos įžangoje prieš aštuonerius metus, giliai įstrigo Džoniui atmintin. Jis buvo įsitikinęs, kad Ruperto Dž. pasakojimo raktažodis — bejėgiškumas. Jei jums atrodo, kad lytinis aktas šią akimirką yra svarbių svarbiausias dalykas pasaulyje, tada gėdingo fiasko rizika padidėja dešimtį, o gal ir šimtą kartų. Na, o jeigu atrodo, kad svarbių svarbiausias dalykas pasaulyje skaitymas. . .

— Koks tavo antras vardas, Čakai?— paklausė Džonis lyg tarp kitko.

— Merfis,— atsakė Čakas ir šyptelėjo.— Nei šis, nei tas. Motinos mergautinė pavardė. Jei prasitarsite Džekui arba Elui, jūsų griaučiai kaip reikiant nukentės.

— Nesirūpink,— nuramino jį Džonis.— Kada tavo gimimo diena?

— Rugsėjo aštuntą.

Džonis pradėjo klausinėti vis greičiau, neduodamas Čakui laiko pagalvoti,— bet tai nebuvo klausimai, dėl kurių reikėtų susimąstyti.

— Koks tavo merginos vardas?

— Betė. Džoni, juk jūs pažįstate Betę. . .

— O jos antras vardas?

Čakas vyptelėjo.

— Alma. Košmaras, ar ne?

— Koks tavo tėvo vardas?

— Ričardas.

— Ką palaikai šiais metais Amerikos beisbolo lygos rytų grupėje?

— „Jankius". Dėl jų perdavimų.

— Ką tu norėtum matyti prezidentu?

— Norėčiau, kad juo taptų Džeris Braunas.

— Ar ketini parduoti savo „Korvetą"?

— Šiais metais ne. Gal ateinančiais.

— O mama neprieštarauja?

— Priešingai. Ji bijo, kad nenusisukčiau sprando.

— Kaip Raudonasis Vanagas prasmuko pro sargybą ir užmušė Denį Džuniperį?

— Šerbernas pamiršo liuką, pro kurį galima buvo patekti į kalėjimo pastoges,— išpoškino Čakas nesusimąstydamas, ir Džonį išpylė ūmios pergalės karštis lyg mauktelėjus stipraus viskio. Suveikė! Jis užkalbėjo Čakui dantis rožėmis, ir šis atsakė džiaugsmingu riaumojimu: „Gaisras!"

Čakas spoksojo į jį lyg perkūno trenktas.

— Raudonasis Vanagas įlindo į pastogę pro langelį. Nuspyrė liuko dangtį. Nušovė Denį Džuniperį. Paskui nušovė ir Tomą Kenjoną.

— Visiškai teisingai, Čakai.

— Aš prisiminiau,— sumurmėjo šis, žvelgdamas į Džonį išplėstomis akimis, veide jau skleidėsi šypsnys.— Šauniai jūs mane užvedėte!

— Aš tiktai paėmiau tave už rankos ir padėjau aplenkti tą akmenį, kuris visą laiką stūksojo ant kelio,— tarė Džonis.— Bet akmuo vis dar ten, Čakai. Neapgaudinėk savęs. Kuo vardu mergina, kurią įsimylėjo Šerbernas?

— Jinai. . .— Čako akys šiek tiek apsiblausė, jis susikrimtęs papurtė galvą. Staigiai įnirtęs, tvojo kumščiu sau per šlaunį.— Ničnieko negaliu prisiminti! Aš kvailas per visą pilvą!

— Pamėgink prisiminti: ar tėtis su mama kada nors pasakojo tau, kaip jie susipažino?

Čakas žvilgterėjo į jį ir vos pastebimai šyptelėjo. Ant šlaunies, toje vietoje kur jis sudavė, atsirado raudona dėmė.

— Aišku, pasakojo. Ji dirbo Čarlstone, automobilių nuomojimo kontoroje, ir davė tėčiui mašiną su nuleista padanga.— Čakas nusijuokė.— Ji lig šiol tvirtina ištekėjusi už jo dėl to, kad atsiliekantis visada labiau stengiasi.

— O kuo vardu mergina, kuri patiko Šerbernui?

— Dženė Lenghorn. Prisikentėjo dėl jos. Dženė anksčiau buvo Grešemo mergina. Rudaplaukė kaip mano Betė. Ji. . .— Jis užsikirto ir išsprogino akis į Džonį, sakytum būtų ištraukęs triušį iš marškinių kišenėlės.— Jums vėl pavyko!

— Ne. Tai tau, Čakai, pavyko. Visa gudrybė — nukreipti žmogaus mintis klaidinga linkme. Tai kodėl, sakei, Džonas Šerbernas prisikentėjo dėl Dženės Lenghorn?

— Na, tas Grešemas — tūzas miestelyje. . .

— Kokiame miestelyje?

Čakas išsižiojo, bet taip nieko ir neištarė. Staiga jis nusisuko į baseiną. Paskui, šyptelėjęs, vėl atsigręžė į Džonį.— Emitis. Kaip ir filme „Nasrai".

— Šaunuolis! Ir kaip tu tai prisiminei?

Čakas išsišiepė.

— Kažkokia nesąmonė: aš pagalvojau, ar nevertėtų man sudalyvauti plaukimo varžybose, ir tas pavadinimas iššoko pats. Tai bent triukas. Atsakantis triukas.

— Na, gerai. Manau, šiandien pakaks.— Džonis pailso, supluko, bet jautėsi labai, labai patenkintas.— Tu ką tik įveikei tą barjerą ir pats to nepastebėjai. Einam paplaukioti. Kas paskutinis, tas asilo galva.

— Džoni?

— Ką?

— Ar man visuomet pasiseks?

— Taip, jeigu tai taps įpročiu,— atsakė Džonis.— Kiekvieną kartą, kai tu apeisi šitą akmenį, užuot kakta jį daužęs, akmuo mažės. Manau, netrukus pats pajusi, kad vis geriau skaitai. Išmokysiu tave ir kitų mažų gydrybių.— Jis nutilo. Tai, ką jis dabar pasakė Čakui, buvo ne tiek tiesa, kiek savotiška hipnozinė įtaiga.

— Ačiū jums,— tarė Čakas. Skausmingą, kančios kupiną miną pakeitė nuoširdus dėkingumas.— Jeigu jūs mane ištrauksite už ausų, aš. . . turbūt atsiklaupčiau ir bučiuočiau jums kojas, jei tik paliepturnėt. Kartais nebežinau, ko griebtis, kai pagalvoju, kad laidoju tėvo viltis. . .

— Čakai, o tu ar nenutuoki, kad čia ir glūdi tavo sunkumų esmė?

— Nejaugi?

— Taip. Tu stengiesi... perspjauti visus. Pralenkti visus. Visus ir visada. Supranti, tai gal ne tiktai psichologinis barjeras. Kai kurie specialistai mano, kad skaitymo problemos, Džeksono sindromas, ridingfobijos, žodžiu, visi šitie dalykai, gali būti... tarytum apgamas ant smegenų žievės. Užakę kanalai, sutrikusi relė, ty...— Jis prikando liežuvį.

— Kas, kas?— perklausė Čakas.

— Tylos zona,— prisiversdamas ištarė Džonis.— Nesvarbu. Pavadinimai nieko nereiškia. Svarbiausia — rezultatai. Jokio gudravimo čia nėra, tereikia išmokyti aktyviąją smegenų sritį atlikti užduotį, su kuria nesusidoroja kažkoks smegenų taškas. Pavyzdžiui, kai susiduri su kliūtimi, reikia pradėti svarstyti balsu. Tuo pačiu minties impulsas persikelia į kitą smegenų tašką. Tai sugebėjimas persijungti.

— Bet ar aš sugebėsiu? Jūs manot, kad sugebėsiu?

— Aš įsitikinęs,— atsakė Džonis.

— Puiku. Vadinasi, sugebėsiu.— Čakas nėrė beveik iki pat dugno ir iškilo kitame baseino gale; papurtė ilgus plaukus ir vandens purslai pasklido į šalis lyg vėduoklė.— Šokite! Vanduo puikus!

— Tuojau,— atsakė Džonis, bet tą akimirką jis jautė malonumą tiesiog stovėti ant baseino krašto plytelių, žiūrėti, kaip Čakas galingais mostais plaukia į giliąją pusę ir mėgautis savo pergale. Jis nepatyrė šitokio džiaugsmo tada, kai mintyse pamatė, kaip užsidegė Eilinos Meigaun virtuvės užuolaidos, nepatyrė šitokio džiaugsmo nė atskleisdamas Franko Dodo vardą. Jei viešpats ir suteikė jam talentą, tai mokyti žmones, o ne aiškintis dalykus, kurie jo neliečia. Štai kur jo pašaukimas, jis tai pajuto jau tada, septyniasdešimtaisiais, dėstydamas Klivz Milze. O dar svarbiau tai, kad vaikai tą jautė ir atsiverdavo jam, kaip ką tik atsivėrė Čakas.

— Taip ir stovėsite it statula?— pasigirdo Čako balsas.

Džonis šoko į vandenį.

AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS

Vorenas Ričardsonas išėjo iš savo kontoros be penkiolikos penktą, kaip ir kasdien. Jis nužingsniavo prie automobilių stovėjimo aikštelės, įgrūdo savo du šimtus svarų sveriantį kūną už „Ševi Kapriso" vairo ir įjungė motorą. Viskas kaip įprasta. Neįprastas buvo tik veidas, ūmai pasirodęs užpakalinio vaizdo veidrodėlyje — neskustas tamsaus gymio veidas, ilgi plaukai ir neįtikėtinai žalios akys, tokios pat žalios kaip Saros Hezlit ar Čako Čatsvorto. Šitokį išgąstį Vorenas Ričardsonas buvo patyręs gal tik vaikystėje, ir jo širdis tiesiog liuoktelėjo krūtinėje.

— Sveikas,— tarė Sanis Elimenas, persisverdamas per sėdynės atlošą.

— Kas. . .— tiek ir teišstenėjo Ričardsonas. Širdis taip daužėsi, jog akyse pradėjo šokti ir pulsuoti tuo pačiu ritmu juodos dėmės. Jis išsigando, kad jį gali ištikti širdies priepuolis.

— Ramiai,— tarė žmogus, tykojęs jo ant užpakalinės sėdynės.— Ramiai, žmogau. Įjunk pažibinčius.

Voreną Ričardsoną apėmė keistas jausmas. Dėkingumo jausmas. Žmogus, šitaip išgąsdinęs jį, daugiau nebegąsdins. Turbūt jis šaunus vyras, turbūt jis. . .

— Kas jūs?— šį kartą įstengė paklausti jis.

— Draugas,— atsakė Sanis.

Ričardsonas buvo beatsigręžiąs, bet į jo sudribusį kaklą iš abiejų pusių įsmigo kieti it žnyplės pirštai. Skausmas buvo žvėriškas. Ričardsonui užgniaužė kvapą ir jis konvulsiškai suinkštė.

— Nereikia gręžiotis, žmogau. Tiek, kiek jums reikia, galite matyti mane veidrodėlyje. Ar jūsų protelis veikia?

— Taip, — duso Ričardsonas. — Taip, taip, taip, tik paleiskite!

Žnyplės šiek tiek atsileido, o jis ir vėl pajuto tą kvailą dėkingumo jausmą. Tiesa, dabar nebuvo abejonių, kad nepažįstamasis užpakalinėje sėdynėje turi piktų kėslų, ir neatsitiktinai atsidūrė automobilyje, nors Ričardsonas niekaip negalėjo susivokti, kas ir kodėl...

Ūmai jam dingtelėjo, kas tai galėjo, teisingiau, kas tai būtų galėjęs; šitoks dalykas neateitų į galvą nė vienam normaliam kandidatui, bet Gregas Stilsonas beprotis, todėl...

Vorenas Ričardsonas pradėjo tyliai sriūbauti.

— Man reikia su jumis pašnekėti, — tarė Sanis. Jo balsas buvo švelnus ir užjaučiantis, bet veidrodėlyje atsispindinčiose akyse blykčiojo žali pajuokos žiburėliai. — Reikia pašnekėti nuo vieno rimto žmogaus.

— Nuo Stilsono, taip? Jeigu...

Žnyplės vėl susigniaužė, nepažįstamojo pirštai susmigo į jo kaklą, ir Ričardsonas cyptelėjo iš skausmo.

— Nereikia pavardžių, — baisusis žmogus iš už jo nugaros kalbėjo vis taip pat švelniai ir užjaučiamai. — Pone Ričardsonai, darykite kokias norite išvadas, bet pavardes pasilaikykite sau. Mano nykštys remiasi į jūsų miego arteriją, o kiti pirštai į kaklo veną. Jei panorėsiu, galiu paversti jus gyvu lavonu.

— Tai ko jūs norite? — beveik suvaitojo Ričardsonas. Sunku patikėti, kad visa tai vyksta automobilių stovėjimo aikštelėje, vidury dienos, per porą žingsnių nuo jo paties nekilnojamo turto kontoros, Niuhampšyro valstijos Kepitel Sityje. Jis žiūrėjo į laikrodį, įmūrytą raudonų plytų rotušės bokšto sienoje. Laikrodis rodė

be dešimties minučių penkias. Namuose Norma kiša į orkaitę kiaulienos muštinius, gausiai pabarstytus prieskoniais. Šonas žiūri per televizorių serialą „Sezamo gatvė". O čia už nugaros sėdi žmogus, grasinantis padaryti jį idiotu. Ne, tai nebe tikrovė, tai kažkoks košmaras. Košmaras, nuo kurio vaitoji per miegus.

— Aš tai nieko nenoriu, — tarė Sanis Elimenas. — Pakalbėkime apie tai, ko norite jūs.

— Nesuprantu, apie ką jūs čia... — Bet savo paties siaubui, jis, atrodo, suprato.

— Kad ir apie tą straipsniūkštį „Niuhampšyr Džornel" dėl abejotinų nekilnojamo turto operacijų, — tarė Sanis. — Ar tik jūs, pone Ričardsonai, ne per daug žinote? Ypač apie... kai kuriuos asmenis.

— Aš...

— Kad ir tie tauškalai apie miesto parką, užuominos apie suderintus permokėjimus ir duotus kyšius, apie tai, kad ranka ranką mazgoja. Visas tas mėšlas. — Pirštai vėl įsmigo Ričardsonui į kaklą, šį kartą jis sudejavo balsu. Bet juk jo pavardė nebuvo paminėta straipsnyje, jis buvo tik „informuotas šaltinis". Kaip jie suuostė? Kaip suuostė Gregas Stilsonas?

Nepažįstamasis greitakalbe prabilo Vorenui Ričardsonui į ausį, kutendamas ją karštu kvėpavimu.

— Pone Ričardsonai, ar nesuprantate, kad taukšdamas tokias nesąmones, galite padaryti nemalonumų kai kuriems žmonėms? Sakysim, žmonėms, norintiems būti kur nors išrinktiems? O kovoti dėl renkamo posto — tai tartum bridžą lošti. Jūs atsidengiate, ir jus apdrebia purvais, o jie mūsų laikais labai greit prilimpa. Na, kol kas nieko baisaus neatsitiko. Netveriu džiaugsmu, kad galiu jus dėl to nuraminti, nes jei būtų atsitikę, tai mudu nesišnekėtumėm kaip du bičiuliai, o sėdėtumėt sau ir lupinėtumėt dantis iš nosies.

Nors širdis daužėsi kaip patrakus, nors baimė kaustė sąnarius, Ričardsonas vis dėlto išstenėjo:

— Paklausykite... jaunuoli... jūs turbūt su protu susipykęs, jeigu tikitės... apginti... tą asmenį. Jis išsidirbinėjo kaip koks gyvačių taukų pardavinėtojas viename provincijos miestelyje Pietuose. Anksčiau ar vėliau. . .

Nykštys įsirėmė jam į ausį, spausdamasis vidun. Nežmoniškas, neapsakomas skausmas. Ričardsonas klyktelėjo ir trenkėsi galva į stiklą. Jo rankos apgraibomis ieškojo signalo.

— Tik pabandyk paspausti, iš karto pribaigsiu, — pasigirdo kuždesys.

Ričardsono rankos bejėgiškai nukrito. Pirštas pasitraukė nuo ausies.

— O jums nepakenktų išsivalyti ausis, — atsklido balsas iš užpakalinės sėdynės. — Visą pirštą išsitepliojau. Šitiek sieros.

Vorenas Ričardsonas tyliai pravirko, nebeįstengdamas valdytis. Ašaros ritosi apdribusiais jo skruostais.

— Nebekankinkite manęs, — maldavo jis. — Nebekankinkite. Labai prašau.

— Galiu tik pakartoti, — tarė jam Sanis. — Viskas priklauso nuo to, ko jūs norite. Ne jūsų reikalas, kas ką plepa apie šituos... kai kuriuos asmenis. Jūsų reikalas prieš išsižiojant pagalvoti. Neužsimirškite, kai tas suskis iš „Džornel" kitą kartą ims jus kalbinti. Dar pagalvokite, kaip lengva išsiaiškinti, kas tas „informuotas šaltinis". Ir kaip sumautai pasijunti, kai tavo namas staiga sudega iki pamatų. Arba apie tai, kokią sumelę gautumėt pakloti už plastinę operaciją, jei jūsų žmonai kas nors šliūkštelėtų į veidą rūgšties.

Nepažįstamasis šniokštė kaip žvėris, besiskverbiantis pro džiungles.

— Jums gali ateiti į galvą ir tai, jeigu rimtai pagalvosite, kaip būtų lengva kokiam praeiviui nusivesti jūsų sūnų, grįžtantį iš vaikų darželio.

— Nedrįskite! — kimiai riktelėjo Ričardsonas. — Nedrįskite, jūs, šlykšti velnio išpera!

— Aš tiktai sakau, kad jums vertėtų pagalvoti, ko jūs pats norite, — tarė Sanis. — Rinkimai — juk tai visos Amerikos žaidimas, tiesa? Tuo labiau dušimtųjų metinių jubiliejaus proga. Tegu kiekvienas pasismagina į sveikatą. Bet koks čia smagumas, jeigu visokie šungaliai, tokie kaip jūs, pradeda vemti tulžimi. Spuogo ant svetimos subinės pavydi.

Nepažįstamasis visiškai atitraukė ranką. Atsidarė užpakalinės durelės. Pagaliau, viešpatie, pagaliau.

— Pagalvokite, pagalvokite,— pakartojo Sanis Elimenas.— Tikiuosi, mudu supratome vienas kitą?

— Taip, — sušnibždėjo Ričardsonas. — Bet jeigu jūs manote, kad Gre... kad vienas asmuo gali laimėti rinkimuose su tokios taktikos pagalba, jūs skaudžiai apsirinkate.

— Ne, — atrėžė Sanis. — Tai jūs apsirinkate. Nepamirškite, kad visi nori pagyventi savo malonumui. Žiūrėkite, kad neliktumėt nuošaly.

Ričardsonas nebesiginčijo. Jis sėdėjo už vairo tartum kuolą prarijęs, jausdamas, kaip pulsuoja kaklo vena, spoksodamas į laikrodį miesto rotušės bokšte, tarytum visa kita jo gyvenime būtų nebetekę prasmės. Beveik be penkių penkios. Kiaulienos muštiniai turbūt jau orkaitėje.

Nepažįstamasis iš užpakalinės sėdynės pasakė dar du žodžius ir sparčiai nužingsniavo neatsisukdamas, ilgi jo plaukai plaikstėsi ant

marškinių apykaklės. Jis pasuko už Ričardsono firmos pastato kampo ir dingo.

Paskutiniai žodžiai, kuriuos jis pasakė Vorenui Ričardsonui, buvo:

— Išsivalykite ausis.

Ričardsoną ėmė purtyti drebulys, praėjo nemažai laiko, kol jis vėl pasijuto galįs vairuoti automobilį. Pirmoji sąmoninga jo reakcija buvo įniršis, siaubingas įniršis. Norėjosi iškart važiuoti į policijos valdybą (ji buvo rotušėje, kaip tiktai po bokšto laikrodžiu) ir parašyti pareiškimą apie tai, kas įvyko: grasinimus jo žmonai ir sūnui, smurtą jo atžvilgiu, ir apie tą žmogų, kurio nurodymu tai įvyko.

Kokią sumelę gautumėt pakloti už plastinę operaciją... kaip būtų lengva kokiam praeiviui nusivesti jūsų sūnų...

Bet kuriam galui? Kuriam galui rizikuoti? Tam galvažudžiui jis pasakė tikrą, nepagražintą tiesą. Visi, kas tik turėjo reikalų su nekilnojamu turtu Niuhampšyro pietuose, žinojo, kad Stilsonas leidosi į rizikingą avantiūrą, pelnas, kurį jis dabar gauna, anksčiau ar vėliau nueis šuniui ant uodegos, o jis atsidurs už grotų, ir ne anksčiau ar vėliau, o anksčiau arba dar anksčiau. Jo rinkiminė kampanija — idiotizmo viršūnė. O štai dabar prisidėjo ir rankų laužymo taktika! Amerikoje, o ypač Naujojoje Anglijoje, su tokiais triukais toli nenuvažiuosi.

Tik tegu kas nors kitas pagarsina tai.

Kas nors kitas, kuris neturi ką prarasti.

Vorenas Ričardsonas įjungė motorą ir nuvažiavo namo, kur jo laukė kiaulienos muštiniai. Jis nepasakė nė žodžio. Kas nors kitas, be abejonės, padarys galą tai beprotybei.

DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS

1

Vieną pavakarę, netrukus po Čako pirmosios pergalės, Džonis Smitas skutosi svečių namelio vonios kambaryje. Pastarosiomis dienomis, žiūrėdamas iš arti į save veidrodyje, kiekvienąkart pajusdavo keistą jausmą, sakytum mato ne save, o vyrenįjį brolį. Kaktoje įsirėžė dvi gilios horizontalios raukšlės. Dar dvi suskliautė burną. Netikėčiausia buvo balta sruoga, ir apskritai jo plaukai pradėjo smarkiai žilti. Tarsi tai būtų atsitikę per vieną naktį.

Jis ištraukė iš rozetės elektrinio skustuvo šakutę ir išėjo į virtuvę, kuri buvo kartu ir valgomasis. Žemės rojus, pagalvojo jis šypteldamas. Šypsausi, vadinasi, atsigaunu. Jis įjungė televizorių, išsiėmė iš šaldytuvo pepsikolos buteliuką ir atsisėdo žiūrėti žinių. Rodžeris

Čatsvortas grįš vėlai vakare, tad rytoj Džonis su malonumu papasakos jam, jog sūnus daro rimtą pažangą.

Kas antrą savaitę Džonis važiuodavo aplankyti tėvo. Herbertui patiko Džonio naujasis darbas, jis nuoširdžiai susidomėjęs klausydavosi pasakojimų apie Čatsvortus, apie jų namą Dareme, jaukiame universiteto miestelyje, ir apie Čako rūpesčius. Savo ruožtu Džonis klausydavosi tėvo pasakojimų, kaip jis padeda Čarlinai Makenzi, gyvenančiai kaimyniniame Niuglosteryje.

— Jos vyras buvo velniškai geras gydytojas, bet ne per daug prižiūrėjo namus,— pasakojo Herbertas. Čarlina draugavo su Vera, kol toji pasiklydo fundamentalizmo labirintuose. Dėl to jų draugystė ir nutrūko. Čarlinos vyras, terapeutas ir chirurgas, mirė nuo infarkto 1973 metais.— Namas praktiškai griuvo akyse,— toliau kalbėjo Herbertas.— O juk reikėjo jai padėti. Aš važinėju ten šeštadieniais, po darbo ji vaišina mane pietumis. Turiu tau pasakyti, Džoni, kad ji gamina skaniau už tave.

— Ir atrodo geriau už mane,— ironiškai pridūrė Džonis.

— Na, žinoma, ji dailutė, bet tarp mudviejų nieko nėra, Džoni. Dar nė metai nepraėjo, kai palaidojom tavo motiną. . .

Tačiau Džonis įtarė kažką esant tarp jųdviejų, ir širdies gilumoje troško, kad taip būtų. Nenorėjo nė galvoti, kad tėvo laukia vieniša senatvė.

Ekrane Volteris Kronkaitas pasakojo žiūrovams apie politinio gyvenimo naujienas. Dabar, kai praėjo pirminiai rinkimai ir liko suskaičiuotos savaitės iki partijų suvažiavimų, atrodo, kad Džimis Karteris jau turi kišenėje demokratų kandidato mandatą. Užtat Fordas ne juokais susirėmė su buvusiu Kalifornijos gubernatoriumi Ronaldu Reiganu. Balsų skirtumas buvo toks nežymus, kad reporteriai suskato skaičiuoti delegatus pavardėmis. Viename iš nedažnų laiškų Sara Hezlit rašė: „Voltas laiko kumščius (ir kojų!), kad tiktai būtų Fordo viršus. Jis kandidatas į valstijos senatą ir jau svajoja apie fraką. Voltas sako, kad bent jau Meine Reiganas neturi jokių šansų".

Dirbdamas virėju Kiteryje, Džonis įprato keliskart per savaitę važinėti į Duvrą, Portsmutą ar kurį kitą netolimą Niuhampšyro miestelį. Ten lankydavosi visi kandidatai į prezidentus, tad Džonis turėjo unikalių progų pamatyti juos iš arti, be karališkos valdžios aureolės, kuri vėliau galbūt apgaubs vieną kurį iš jų. Tos kelionės tapo beveik pomėgiu, savaime suprantama, trumpam laikui: kai priešrinkiminė kampanija Niuhampšyre pasibaigs, kandidatai išdums į Floridą nė neatsigręždami. Kai kuriems iš jų, be abejonės, teks palaidoti politines ambicijas pakeliui iš Portsmuto į Kiną. Niekada nesidomėjęs politika — išskyrus Vietnamo laikotarpį,— Džonis ūmai tapo azartišku stebėtoju, kai laiko tėkmė palaipsniui baigė užgydyti Kasl Roko sukrėtimo žaizdas. Ir jo talentas ar lemtis, nesvarbu, kas tai būtų, čia irgi suvaidino tam tikrą vaidmenį.

Jis spaudė rankas Morisui Judolui ir Henriui Džeksonui, Fredas Haris paplojo jam per petį. Ronaldas Reiganas profesionalaus politiko judesiu pusiau apglėbė jį, sakydamas: „Ateikite balsuoti ir padėkite mums, jūs tai galite padaryti". Džonis pritariamai linktelėjo; tegul ponas Reiganas mano, kad juo, kaip rinkėju, galima visiškai pasikliauti.

Jis kone penkiolika minučių šnekėjosi su Sardžu Šraiveriu nykaus „Niuington Mol" viešbučio vestibiulyje. Šraiveris, ką tik išėjęs iš kirpyklos, dvelkiantis tualetiniu vandeniu ir galbūt neviltim, atėjo lydimas tiktai vieno padėjėjo, prisikimšusio kišenes reklaminių lapelių, ir slaptosios tarnybos agento, vogčiomis spaudinėjančio spuogą. Šraiveris neapsakomai apsidžiaugė, kad Džonis jį pažino. Prieš jiedviem atsisveikinant, prie Šraiverio priėjo kandidatas į kažkokį vietinės valdžios organą ir paprašė rekomendacijos. Šraiveris globėjiškai nusišypsojo.

Šių kontaktų metu Džonis kaskart sužinodavo įvairiausių smulkmenų, bet beveik nieko esminio. Matyt, rankos paspaudimas tiems žmonėms tapo ritualu, o tikrieji jų jausmai ir mintys buvo palaidoti po storu vaiskaus pleksiglazo sluoksniu. Jis susitiko vos ne su visais kandidatais, išskyrus prezidentą Fordą, bet tiktai vieną vienintelį kartą patyrė tą žaibišką, tartum elektros iškrovą, praregėjimą, panašiai kaip buvo Eilinos Meigaun ir — visiškai skirtingoje situacijoje — Franko Dodo atveju.

Ankstyvą rytą, be penkiolikos septynios, Džonis atvažiavo į Mančesterį savo senutėliu „Plimutu". Jis dirbo visą naktį nuo dešimtos vakaro iki šeštos ryto. Jautėsi pavargęs, bet giedras žiemos apyaušris buvo per daug gaivus, kad jį pramiegotum. Džonis pamėgo Mančesterį, siauras jo gatveles, laiko nugludintus mūrinius pastatus ir upės pakrantėj išsibarsčiusius it Viktorijos epochos stiliaus rožančius smailiastogius tekstilės fabrikus. Tą rytmetį jis neketino medžioti eilinio politiko. Jis norėjo pasivažinėti gatvėmis, kol dar nepasipylė minios, kol neišsisklaidė šaltas ir tykus vasario žavesys, o paskui grįžti į Kiterį ir valandėlę nusnausti.

Jis pasuko už kampo ir pamatė priešais batų fabriką tris niekuo neišsiskiriančius „Sedanus", nors stovėti šitoje vietoje buvo draudžiama. Prie vartų stovėjo Džimis Karteris ir spaudė rankas darbininkams, kurie rinkosi į pamainą. Žmonės ėjo dar mieguisti, apsisiautę sunkiais paltais, iškvėpdami baltus debesėlius. Rankose nešėsi krepšius bei popierinius maišus su priešpiečiais. Karteris kiekvienam rasdavo žodį. Jo šypsena, dar nepasklidusi milijoniniu tiražu, buvo gaivi ir nepailstanti. Nosis paraudo nuo šalčio.

Džonis paliko automobilį už pusės kvartalo ir priėjo prie fabriko vartų, jo batai gurgždėjo ir slysčiojo suplūktu sniegu. Slaptosios tarnybos agentas nužvelgė jį ir nustojo domėjęsis — ar bent apsimetė.

— Aš balsuosiu už tą, kuris ketina sumažinti mokesčius,— kalbėjo vyriškis aptrinta slidininko striuke, kurios vienoj rankovėj mirgėjo ištisas žvaigždynas turbūt rūgštim pradegintų skylučių.— Garbės žodis, nebėra gyvenimo per tuos mokesčius.

— Aišku, mes užsiimsime tuo reikalu,— atsakė Karteris.— Kai aš jau būsiu Baltuosiuose Rūmuose, mes pirmiausia peržiūrėsime mokesčių politiką.— Jo balse buvo justi ramus pasitikėjimas savimi, ir tai Džoniui sukėlė kažkokį nerimą.

Gyvos ir stebėtinai žydros Karterio akys nukrypo į Džonį.

— Sveiki,— tarė jis.

— Labą rytą, pone Karteri,— tarė Džonis.— Aš čia nedirbu. Važiavau pro šalį ir pamačiau jus.

— Ką gi, malonu, kad jūs sustojote. Aš iškėliau savo kandidatūrą į prezidento postą.

— Žinau.

Karteris padavė ranką. Džonis paspaudė ją.

— Tikiuosi, kad jūs. . .— buvo besakąs Karteris. Ir užsikirto. Staiga kažkas tvykstelėjo, smarkiai sutraškėjo, tarytum Džonis būtų įkišęs pirštą į rozetę. Karterio akys susiaurėjo. Jiedu su Džoniu žiūrėjo vienas į kitą, rodos, be galo ilgai.

Slaptosios tarnybos agentui visa tai nepatiko. Jis žengė prie Karterio, atsisagstydamas paltą. Už jų nugarų, iš tolių tolio, atsklido ir perskrodė giedrą žiemos ryto tylą pratisa sirena, skelbianti darbo pradžią batų fabrike.

Džonis paleido Karterio ranką, bet jie vis neatitraukė akių vienas nuo kito.

— Kas tai per *velniava?* — vos girdimai paklausė Karteris.

— Man regis, jūs buvote kažkur susiruošęs?— ūmai prabilo slaptosios tarnybos agentas, dėdamas didžiulę savo ranką Džoniui ant peties.— Tikriausiai buvote.

— Nesirūpinkite,— nuramino jį Karteris.

— Jūs tapsite prezidentu,— tarė Džonis.

Agento ranka tebegulėjo ant Džonio peties, dabar ji buvo lyg ir lengvesnė, bet vis dar slegianti; ji taip pat teikė šiokios tokios informacijos. Saugumo tarnybos agentui

(akys)

nepatiko jo akys. Jos pasirodė jam

(žudiko akys, maniako akys)

šaltos ir nejaukios. Tegu tik tas vyrukas kyšteli ranką į striukės kišenę, tegu bent padaro panašų judesį, kaipmat patiesiu jį ant šaligatvio. Vos tik šita mintis sušmėžavo Džoniui galvoje, staiga iš kažkur atklydo du žodžiai, paprasti ir baisūs:

(lorel merilend lorel merilend lorel merilend lorel)

— Taip,— tarė Karteris.

— Tai realiau, negu daugelis mano. . . realiau, negu jūs pats manote, bet jūs laimėsite.

Karteris tylėdamas žiūrėjo į jį, pusiau šypsojosi.

— Jūs turite dukterį. Ji eis į mokyklą Vašingtone. Ji eis į...— Bet pavadinimas jau atsidūrė tylos zonoje.— Man rodos, ta mokykla pavadinta išvaduoto negro vardu.

— Varykit iš čia, bičiuli,— tarė agentas.

Karteris pažvelgė į jį, ir agentas nutilo.

— Buvo malonu susipažinti su jumis,— tarė Karteris.— Šiek tiek sutrikdėte mane, bet vis tiek malonu.

Ūmai Džonis vėl atvirto pačiu savim. Viskas praėjo. Jis pajuto, kad šaltukas gnaibo ausis ir būtų ne pro šalį pasidairyti tualeto.

— Linkiu jums sėkmingos dienos,— tarė jis susidrovėjęs.

— Ačiū. To paties ir jums.

Džonis patraukė prie savo automobilio, jausdamas, kad slaptosios tarnybos agentas lydi žvilgsniu. Nuvažiavo lyg pro miglą. Netrukus po to Karteris nutraukė kampaniją Niuhampšyre ir išvyko į Floridą.

2

Volteris Kronkaitas nuo Amerikos politikų perėjo prie pilietinio karo Libane. Džonis atsistojo, įsipylė dar pepsikolos į stiklinę ir pakėlė ją, lyg sakydamas tostą. *Į sveikatą, Voltai. Už tris „M": mirtį, marazmą ir moirą. Kur be jų dėtumeis?*

Į duris tyliai pabeldė.

— Užeik,— šūktelėjo Džonis, neabejodamas, kad čia Čakas; turbūt kalbins jį pasivažinėti iki Somersvorto, bet tarpdury pasirodė ne Čakas, o Čako tėvas.

— Labas, Džoni,— tarė Čatsvortas. Jis vilkėjo nuo skalbimo išblukusius džinsus ir sportinius medvilninius marškinėlius, užleistus ant kelnių.— Ar galiu užeiti?

— Žinoma. Maniau, kad grįšite vėlai.

— Suprantate, man paskambino Šeli.— Šeli buvo jo žmona. Rodžeris žengė į vidų ir uždarė duris.— Čakas buvo atbėgęs pas ją. Apsiverkė kaip mažiukas. Pasakė, kad suveikė jūsų, Džoni, sistema. Pasakė, kad ir pats patikėjo, jog galės skaityti.

Džonis pastatė stiklinę.

— Mums dar reikės nemažai padirbėti,— tarė jis.

— Čakas pasitiko mane aerouoste. Paskutinį kartą mačiau jį tokį laimingą... jau nebepamenu kada. Kai buvo dešimties metų. O gal vienuolikos. Padovanojau jam pistoletą, apie kurį svajojo penketą metų. Jis čia pat perskaitė man žinutę iš laikraščio. Pažanga... stačiai stulbinanti. Atėjau jums padėkoti.

— Dėkoti reikėtų Čakui,— tarė Džonis.— Jis imlus vaikinas. Šitą sėkmę nulėmė savitaiga. Čakas įtikėjo, kad jis tai sugeba, o pasitikėjimas savimi stimuliuoja. Tai perspektyviausias kelias, kuriuo ir stengiuosi jį nukreipti.

Rodžeris atsisėdo.
— Čakas sako, kad jūs mokate nukreipti jo mintis.
Džonis šyptelėjo.
— Na, panašiai.
— Ar jis sugebės išlaikyti egzaminus?
— Šito aš nežinau. Būtų gaila, jeigu jis pastatytų viską ant kortos ir pralaimėtų. Egzaminaš — visada stresinė situacija. Jeigu jis sutriks, jį gali ištikti psichinė trauma. Ar niekada nepagalvojote apie gerus parengiamuosius kursus? Tokius kaip Pitsfilde?
— Turėjom tokią mintį, bet, atvirai kalbant, man atrodė, kad šitaip tik atitolintume tai, kas neišvengiama.
— Bet šitaip formuojasi Čako kompleksai. Jis laiko savo padėtį kritiška: arba visą pasaulį laimėti, arba bedugnėn garmėti.
— Aš niekad Čako nespaudžiau.
— Sąmoningai ne. Aš tai žinau. Ir Čakas žino. Antra vertus, jūs turtingas, jus lydi sėkmė, koledžą baigėte su pagyrimu. Manau, kad Čakas jaučiasi taip, lyg norėtų įsijungti į žaidimą iškart po Henko Arono.[21]
— Džoni, bet aš čia nieko negaliu padėti.
— Man rodos, metus pasimokęs parengiamuosiuose kursuose, pabuvęs toliau nuo namiškių, jis aiškiau įsivaizduotų savo perspektyvas. Be to, ateinančią vasarą jis norėtų padirbėti kuriame nors jūsų fabrike. Jei jis būtų mano sūnus, o tie fabrikai mano, aš jam leisčiau.
— Čakas to nori? Kodėl net neprasitarė man?
— Kad nepagalvotumėte, jog pataikauja,— tarė Džonis.
— Jis taip sakė jums?
— Taip. Jis mano, kad praktinė patirtis pravers jam ateityje. Vaikinas nori sekti jūsų pėdomis, pone Čatsvortai. Tačiau jus vytis sunku. Dėl to ir kyla skaitymo problemos. Jis kaip tas medžiotojas, kuriam dreba rankos, pirmąkart taikantis į briedį.
Apskritai Džonis šiek tiek melavo. Čakas buvo miglotai užsiminęs apie šituos dalykus, bet neišklojo savo minčių atvirai, kaip Džonis tikino Rodžerį Čatsvortą. Bent nepasakė to garsiai. Tiesiog Džonis kada ne kada prisiliesdavo prie Čako ir daug kas šitaip atsiskleidė. Jis matė nuotraukas, kurias Čakas nešiojosi piniginėje, ir suprato, kaip tas žavisi tėvu. Kai kurių dalykų Džonis nė neketino sakyti savo pašnekovui — simpatiškam, bet gana tolimam jam žmogui. Čakas bučiuotų žemę, kuria vaikšto jo tėvas. Pažiūrėti jis buvo pasitikintis savimi, nesivaržantis (iš akies trauktas Rodžeris!), bet už viso to slypėjo paauglio baimė, kad niekados neprilygs tėvui. Baigiantį subankrutuoti audimo fabriką Čatsvortas pavertė Naujosios Anglijos tekstilės imperija. Tėvo meilė jam, manė Čakas, pagrįsta įsitikinimu, kad ir jis kada nors kalnus nuvers. Taps sporto žvaigžde. Mokysis prestižiniame koledže. *Skaitys.*

[21] Garsus JAV beisbolininkas.

— Ir jūs šituo įsitikinęs? — paklausė Rodžeris.

— Visiškai. Bet aš labai norėčiau, kad Čakas nesužinotų apie mūsų pokalbį. Juk pasakoju jums jo paslaptis.— *O tai tikra tiesa, galite tuo neabejoti.*

— Sutariam. Dėl parengiamųjų kursų aš pasikalbėsiu su Čaku ir jo motina. O kol kas prašom priimti šitą daikčiuką.

Jis ištraukė iš užpakalinės kišenės baltą voką ir padavė Džoniui.

— Kas čia?

— Atplėškite ir pamatysite.

Džonis atplėšė. Voke buvo penkių šimtų dolerių čekis.

— Na, ką jūs. . . Aš negaliu jo priimti.

— Ir galite, ir paimsite. Pažadėjau jums premiją, jei Čakui seksis, o aš savo pažadus tesiu. Atsisveikinant gausite dar vieną čekį.

— Bet, pone Čatsvortai, juk aš. . .

— Šš, Džoni, noriu jums kai ką pasakyti.— Čatsvortas pasilenkė arčiau. Jo lūpų kampučiuose klaidžiojo keista šypsenėlė, ir Džonis ūmai pajuto, kad galėtų kiaurai permatyti, kas slypi už patrauklios priešais sėdinčio vyriškio išorės, įžvelgti spyruoklę, sukančią sėkmės ratą ir sukūrusią namus, sklypus, baseiną, fabrikus. Ir, žinoma, savo sūnaus ridingfobiją, kurią, matyt, reikėtų laikyti isterine neuroze.

— Džoni, iš patirties žinau, kad devyniasdešimt penki procentai žmonių, vaikščiojančių šia žeme — inertiška minia. Vieną procentą sudaro šventieji ir dar vieną — kretinų kretinai. Lieka trys procentai — tai tie žmonės, kurie gali kažką pasiekti ir pasiekia. Aš tarp tų trijų procentų, jūs taip pat. Šitą čekį dorai uždirbote. Mano fabrikuose yra žmonių, kurie gauna per metus vienuolika tūkstančių dolerių tik už tai, kad ištisas dienas kasosi papilvę. Aš anaiptol nesityčioju. Ne vakar gimiau ir žinau, kaip sutvarkytas pasaulis. Kuro mišinys susideda iš vienos dalies oktaninio benzino ir devynių dalių visokio mėšlo. Jūs su šituo mėšlu neturite nieko bendro. Todėl dėkitės šituos pinigus į piniginę, o kitą kartą pasistenkite pakelti savo kainą.

— Tebūnie taip,— nusileido Džonis.— Nenoriu jums meluoti, turiu kur juos išleisti.

— Ligoninės sąskaitoms?

Džonis įdėmiai pažvelgė į Rodžerį Čatsvortą.

— Aš viską žinau apie jus,— tarė Rodžeris.— Nejaugi jūs manėte, kad aš nepasidomėsiu, kas per žmogus imasi mokyti mano sūnų?

— Tai jūs jau žinote, kad. . .

— Kad jūs laikomas ekstrasensu ar kažkas panašaus. Jūs padėjote išpainioti žmogžudysčių seriją Meine. Pagal sutartį sausio mėnesį jūs turėjote vėl pradėti dėstyti mokykloje, bet jie jus išmetė lyg karštą bulvę po to, kai jūsų pavardė pasirodė laikraščiuose.

— Jūs viską žinojote? Ir seniai?

— Dar prieš jums atsikraustant.

— Ir vis dėlto pasamdėte mane?

— Juk aš ieškojau repetitoriaus. O jūs, iš visko sprendžiant, sugebate. Manau, kad pasirodžiau velniškai įžvalgus, naudodamasis jūsų paslaugomis.

— Ką gi, ačiū,— kimiai tarė Džonis.

— Kartoju: jūs save nuvertinate.

Jiems šnekučiuojant, Volteris Kronkaitas baigė skaityti dienos naujienas ir perėjo prie kuriozų („Žmogus įkando šuniui"), kuriais kartais užbaigiama žinių laida.

— ... vakarų Hampšyro trečioje apygardoje,— kalbėjo jis,— šiais metais atsirado nepriklausomas kandidatas. . .

— Šiaip ar taip, pinigai pravers,— tarė Džonis.— Tai. . .

— Lukterkite. Čia reikia paklausyti.

Čatsvortas visas palinko į priekį, rankas nusvarino ant kelių ir šypsojo, iš anksto mėgaudamasis. Džonis atsigręžė į televizorių.

— Stilsonas,— toliau kalbėjo Kronkaitas,— keturiasdešimt trejų metų amžiaus draudimo ir nekilnojamo turto pardavimo agentas. Jis tapo vienu ekscentriškiausių tūkstantis devyni šimtai septyniasdešimt šeštųjų metų rinkimų kampanijos kandidatu, bet respublikonui Harisonui Fišeriui ir jo oponentui, demokratui Deividui Bouesui, nuo to ne lengviau. Visuomenės nuomonės apklausos duomenimis Gregas Stilsonas smarkiai užbėga jiems už akių. Plačiau apie tai — Džordžas Hermanas.

— Kas tas Stilsonas?— paklausė Džonis.

Čatsvortas nusijuokė.

— O, į tą tipą verta pasižiūrėti, Džoni. Jis pamišęs kaip žiurkė kanalizacijos vamzdyje. Bet aš nujaučiu, kad blaiviai mąstantys rinkėjai lapkričio mėnesį pasiųs jį į Vašingtoną. Nebent jį iš tiesų partrenktų epilepsijos priepuolis ir imtų verstis putos iš burnos. Bet jeigu taip atsitiktų, aš nenustebčiau.

Ekrane pasirodė dailaus veido jaunas vyriškis baltais marškiniais, kurių apykaklė buvo atvira. Jis stovėjo ant pakylos, drapiruotos medžiaga kaip Amerikos vėliava, ir supermarketo automobilių stovėjimo aikštelėje kreipėsi į būrelį žmonių. Jaunuolis kaip įmanydamas stengėsi palenkti klausytojus savo pusėn. Publika klausėsi nuobodžiaudama. Už kadro pasigirdo Džordžo Hermano balsas:

— Čia Deividas Bouesas, demokratų kandidatas, kai kurių nuomone — aukojimo avinėlis. Bouesas tikėjosi sunkios kovos, nes Niuhampšyro trečioji apygarda niekad nebuvo palanki demokratams, net ir šešiasdešimt ketvirtaisiais, El Bi Džei[22] triukšmingosios pergalės metais. Bet jis manė, kad teks varžytis štai su šituo žmogum.

Dabar ekrane pasirodė maždaug šešiasdešimt penkerių metų vyriškis. Jis sakė kalbą prie stalo publikai, kuri turėjo duoti subsidijas jo rinkiminei kampanijai. Visi tie žmonės atrodė orūs, apkūnūs, kartais

[22] LBJ — Lindenas Beinsas Džonsonas, buvęs JAV prezidentas.

kenčiantys nuo vidurių užkietėjimo,— dievaži, tokia išvaizda tarytum tapo respublikonų partiją remiančių biznierių išskirtine žyme.

— Štai prieš jus Harisonas Fišeris,— komentavo Hermanas.— Trečiosios apygardos rinkėjai siųsdavo jį į Vašingtoną kas dveji metai, pradedant šešiasdešimtaisiais. Jis įtakinga figūra atstovų rūmuose, dalyvauja penkiose komisijose ir yra parkų bei vandens kelių komisijos pirminikas. Buvo tikimasi, kad jis sutrėkš jaunąjį Deividą Bouesą kaip musę. Tačiau nei Fišeris, nei Bouesas nepagalvojo apie tamsią kaladės kortą. O štai ir ji.

Kadras pasikeitė.

— O viešpatie!— aiktelėjo Džonis.

Greta sėdintis Čatsvortas plyšo juokais ir plojo sau per šlaunis.

— Ar *patikėtumėt* tokiu?

Nė iš tolo nepanašu į sentimentalų žioplių graudenimą supermarketo automobilių stovėjimo aikštelėje. Nė iš tolo nepanašu ir į jaukią namų atmosferą Portsmuto „Hiltono" Granito salėje. Gregas Stilsonas stovėjo ant pakylos prie Ridžvėjaus, savo gimtojo miesto ribos. Jam už nugaros dunksojo statula — konfederacijos kareivis su šautuvu rankoje ir kepure, užmaukšlinta ant akių. Užtvertą gatvę užplūdo siautėjanti minia, daugiausia jaunimas. Stilsonas vilkėjo išblukusius džinsus ir kareivišką palaidinę su dviem kišenėm. Ant vienos buvo išsiuvinėta: LEISKITE TARTI ŽODĮ TAUTAI, ant kitos: MAMYTĖS OBUOLIŲ PYRAGAS SKANIAUSIAS. Ant galvos — masyvus statybininko-montuotojo šalmas, arogantiškai nusmauktas ant pakaušio; šalmo priekyje priklijuota žalia ekologinė emblema. Šalia Stilsono stovėjo kažkoks nerūdijančio plieno vežimėlis. Iš garsiakalbių sklido Džono Denvero daina: „Aš, ačiū dievui, kaimo vaikinas".

— O kam jam tas vežimėlis?— paklausė Džonis.

— Pamatysite,— atsakė Rodžeris, plačiai šypsodamas.

Tuo tarpu Hermanas kalbėjo:

— Tamsi korta vadinasi Gregoris Eimesas Stilsonas, keturiasdešimt trejų metų amžiaus, buvęs „Tikrojo Amerikos kelio" Biblijos platinimo draugijos komivojažierius, buvęs dažytojas, o taip pat lietaus pardavėjas Oklahomoje, kur jis išaugo.

— Lietaus pardavėjas. . .— sutrikęs pakartojo Džonis.

— O, tai vienas iš jo rinkiminės programos kozirių,— paaiškino Rodžeris.— Jeigu jį išrinks, neturėsime rūpesčių dėl lietaus.

Džordžas Hermanas kalbėjo toliau:

— Stilsono politinė platforma, kaip čia pasakius. . . išsiskiria šviežumu.

Džonas Denveras užbaigė dainą klyksmu, kuriam džiaugsmingai pritarė minia. Tada prabilo Stilsonas, jo balsas griaudėjo, sustiprintas galingų garsiakalbių. Ta aparatūra, matyt, buvo labai kokybiš-

ka, visiškai neiškraipanti balso. Nuo jo balso Džoniui kažkodėl pasidarė nejauku. Tas žmogus kalbėjo lyg viešpaties prisikėlimą skelbiantis pamokslininkas — rėksmingai, valdingai, isteriškai. Iš burnos jam tiško seilės.

— Tai ką mes veiksim Vašingtone? Kam jis mums, tas Vašingtonas? — baubė Stilsonas.— Kokia mūsų platforma? Mūsų platforma — iš penkių punktų, brangūs draugai ir kaimynai, iš penkių nesikeičiančių punktų! Kokie tie punktai, klausiate? Tuojau aš jums pasakysiu! Pirmas punktas: DYKADUONIUS — LAUK!

Minia pritariamai suriaumojo. Kažkas metė aukštyn rieškučias konfeti, kažkas suriko: „Hip hip, valio!" Stilsonas palinko į priekį.

— O norite sužinoti, draugai ir kaimynai, kodėl aš užsidėjau šitą šalmą? Aš jums atsakysiu. Kai jūs pasiųsite mane į Vašingtoną, aš juos visus taranuosiu! Kiaurai, skradžiai, štai šitaip!

Džonis negalėjo patikėti savo akimis, kai Stilsonas nuleido galvą it bulius ir ėmė supti pakylą, veriamai klykdamas karo šūkį. Rodžeris Čatsvortas tiesiog susmuko kėdėje, kvatodamas iki ašarų. Minia pašėlo. Stilsonas atsitiesė, nusiėmė montažininko šalmą ir sviedė į minią. Bematant prasidėjo grūstis ten, kur nukrito šalmas.

— Antras punktas!— staugė Stilsonas į mikrofoną.— Mes išmesim iš vyriausybės kiekvieną — nuo aukščiausio iki žemiausio,— kuris voliojasi pataluose ne su savo žmona. Jei jau nori gulėti su mergomis, tegu atjunksta nuo visuomenės papo!

— Kaip jis pasakė?— sumirkčiojo Džonis.

— O, tai dar tik žiedeliai,— atsakė Rodžeris. Jis nubraukė ašaras ir vėl sukrito nuo juoko priepuolio. Džoniui net pagailo savęs, kad nemoka taip linksmintis.

— Trečias punktas! — griaudėjo Stilsonas.— Mes iššausim visas tas išmetamąsias dujas į kosmosą! Surinksim į plastmasinius paketus! Surinksim į odinius maišus! Iššausim juos į Marsą, į Jupiterį, į Saturno žiedus! Turėsime gryną orą, turėsime tyrą vandenį ir visa tai PER ŠEŠIS MĖNESIUS!

Minia galutinai pakvaišo iš džiaugsmo. Džonis pastebėjo, kad daugelis mirte mirė iš juoko, kaip ir Rodžeris Čatsvortas greta jo.

— Ketvirtas punktas! Turėsime tiek dujų ir naftos, kiek mums reikia! Gana durnių klijuoti su tais ajarabais, laikas paimti juos į nagą! Mes neleisime, kad Niuhampšyre ateinančią žiemą senukai virstų „eskimo" ant pagaliukų, kaip tai buvo praėjusią žiemą!

Ir šitie žodžiai susilaukė triukšmingo pritarimo. Praėjusią žiemą Portsmute viena senutė, kuriai atjungė dujas, laiku už jas nesumokėjus, mirtinai sušalo savo bute trečiam aukšte.

— Mes stiprūs kaip medkirčiai, draugai ir kaimynai, mes galime tai padaryti! O gal kam nors atrodo, kad negalime?

— NE!— riaumojo minia.

— Ir paskutinis punktas,— tarė Stilsonas, eidamas prie metalinio vežimėlio. Jis atvertė vyriais pritvirtintą dangtį, ir iš po jo pakilo garų debesis.— KARŠTOS DEŠRELĖS!

Jis pradėjo semti iš vežimėlio rieškučiomis karštas dešreles — Džonis tik dabar suprato, kad tai kilnojamas, garais apšildomas vežimėlis — ir svaidyti jas į minią. Karštos dešrelės skraidė į visas puses.

— Karštos dešrelės kiekvienam vyrui, moteriai ir vaikui Amerikoje! Ir kai pasiųsite Gregą Stilsoną į Atstovų rūmus, jūs galėsite pasakyti: KARŠTOS DEŠRELĖS! GALŲ GALE KAŽKAS TUO UŽSIĖMĖ.

Dabar ekrane grupė ilgaplaukių jaunuolių, panašių į hipiško roko grupę, ardė pakylą. Trejetas jų rinko minios paliktas šiukšles. Džordžas Hermanas reziumavo:

— Demokratų kandidatas Deividas Bouesas pavadino Stilsoną storžievišku juokdariu, mėginančiu kaišioti pagalius į demokratizavimo proceso ratus. Harisonas Fišeris pasakė aštriau, pavadino Stilsoną cinišku karnavalo kioskininku, paverčiančiu laisvų rinkimų principą pigiu balaganu. Savo kalbose jis vadina nepriklausomą kandidatą Stilsoną pirmuoju ir paskutiniuoju Amerikos karštų dešrelių partijos nariu. Bet faktai yra faktai: paskutinės Si Bi Es apklausos Niuhampšyro trečioje apygardoje duomenimis už Deividą Bouesą ketina balsuoti dvidešimt procentų rinkėjų, už Harisoną Fišerį — dvidešimt šeši, o už plūstamą Gregą Stilsoną — net keturiasdešimt du procentai. Žinia, iki rinkimų dar toli, ir viskas gali pasikeisti. Bet kol kas Gregas Stilsonas yra pavergęs Niuhampšyro trečiosios apygardos rinkėjų širdis, o gal ir protus.

Telekamera rodė Hermaną virš juosmens. Abiejų rankų nebuvo matyti. Džordžas pakėlė ranką, saujoje buvo karšta dešrelė. Jis atsikando didelį kąsnį ir užbaigė:

— Komentavo Džordžas Hermanas, Si Bi Es žinių redakcija, Ridžvėjus, Niuhampšyras.

Ekrane vėl atsirado Volteris Kronkaitas, kikendamas.

— Karštos dešrelės,— tarė jis, ir vėl sukikeno.— Štai kokie reikalai...

Džonis atsikėlė ir išjungė televizorių.

— Net sunku patikėti,— tarė jis.— Nejaugi tas tipas iš tikrųjų balotiruojasi į Atstovų rūmus? Ar tai ne pokštas?

— Pokštas tai ar ne — čia jau kaip kam atrodo,— šyptelėjo Rodžeris,— bet jis tikrai iškėlė savo kandidatūrą. Aš respublikonas iki gyvo kaulo, bet turiu prisipažinti: tas vyrukas man kažkuo patinka. Įsivaizduokite, jis pasisamdė apsaugai pusę tuzino buvusių galvažudžių motociklininkų. Tikri geležiniai raiteliai. Tai, žinoma, ne „pragaro angelai", bet manau, kad ir šitų sąžines slegia ne viena nuodėmė.

Sako, Stilsonas juos perauklėjo.

Motorizuotų banditų apsauga. Džoniui tas labai nepatiko. Tokie pat banditai, apsižergę motociklus, saugojo tvarką, kai „Roling Stounz" nemokamai koncertavo Altamonte, Kalifornijos valstijoje. Nieko gero iš to neišėjo.

— Ir žmonės taikstosi su... motorizuotų chuliganų gauja?

— Na, ne visai taip. Kol kas jie elgiasi padoriai. O Stilsonas labai gerbiamas Ridžvėjuje kaip žmogus, mokantis dirbti su sunkiais paaugliais.

Džonis kažką numykė.

— Jūs jį matėte,— tarė Rodžeris, rodydamas į ekraną.— Tai klounas. Jis taip išsidirbinėja kiekvieną kartą. Meta šalmą į minią — turbūt jau gerą šimtą jų išmėtė — ir dalija karštas dešreles. Taip, jis klounas, na ir kas? O gal žmonėms retkarčiais reikia va tokios komiškos iškrovos? Baigiasi mūsų naftos atsargos, infliacija lėtai, bet nesulaikomai darosi nekontroliuojama, mokesčių našta prispaudė eilinį amerikietį taip sunkiai kaip niekad, negana to, mes, atrodo, ketiname išsirinkti šalies prezidentu riešutinį tauškalių iš Džordžijos. Štai žmonės ir nori kartą kitą pasijuokti. O dar labiau nori parodyti nosį politiniams vadeivoms, nesugebantiems išspręsti nė vienos problemos. Stilsonas nekenksmingas.

— Jis jau orbitoje,— tarė Džonis, ir abu nusijuokė.

— Juk pas mus begalės kvailų politikų,— toliau kalbėjo Rodžeris.— Niuhampšyre turime Stilsoną, kuris tikisi karštomis dešrelėmis nusitiesti kelią į Atstovų rūmus. Kalifornijoje yra Hajakava. Arba štai mūsų gubernatorius Meldrimas Tomsonas. Pernai jis ketino apginkluoti Niuhampšyro nacionalinę gvardiją taktiniu branduoliniu ginklu. Tai jau kvailių kvailys.

— Ar jums atrodo, kad trečiosios apygardos žmonės pasielgs teisingai, išrinkdami kaimo juokdarį atstovauti jiems Vašingtone?

— Jūs nesuvokiate esmės,— kantriai aiškino Čatsvortas.— Džoni, pamėginkit pažvelgti rinkėjo akimis. Trečiosios apygardos gyventojai daugiausia darbininkai ir smulkūs krautuvininkai. Kaimo pakraščiuose dar tiktai pradedama galvoti apie kokias nors pramogas. Tie žmonės žiūri į Deividą Bouesą ir mato jauną garbėtrošką, mėginantį įšokti į Atstovų rūmus tik dėl to, kad jis šiek tiek sugeba malti liežuviu ir šiek tiek panašus į Dastiną Hofmaną. Jiems bandoma įteigti, kad jis savas žmogus, nes mūvi mėlynus džinsus.

Arba štai Fišeris. Mano kandidatas, bent nominaliai. Aš organizavau lėšų rinkimą jo kampanijai, kaip ir kitų kandidatų respublikonų kampanijai šitoje Niuhampšyro dalyje. Jis taip ilgai išbuvo Kapitolijuje, kad veikiausiai įtikėjo, jog Kapitolijaus kupolas skils pusiau, netekęs jo moralinės paspirties. Per visą gyvenimą jam nekilo nė vienos originalios idėjos, jis niekada nestovėjo prieš partijos daugumos

liniją. Jo vardas nesuteptas, nes jis per kvailas, kad užsiimtų juodais darbeliais, nors vienas kitas akmenukas gali nukristi ir į jo daržą ryšium su „Koreageitu"[23]. Jo kalbos jaudina taip pat kaip santechnikos reikmenų didmeninės prekybos katalogo puslapiai. Paprasti žmonės nesupranta visų tų dalykų, bet kartais jie nujaučia juos. Vien ta mintis, kad Harisonas Fišeris ką nors daro savo rinkėjams, yra absurdiška.

— Taigi, išvada: rinkime beprotį.

Čatsvortas nuolaidžiai šyptelėjo.

— Kartais tie bepročiai visai neprastai pasirodo. Na kad ir Bela Abcug[24]. Po šitomis kvailomis skrybėlėmis slepiasi genialios smegenys. Na, o jeigu Stilsonas kvailios Vašingtone taip pat, kaip Ridžvėjuje,— ką gi, nereikia pamiršti, kad jis išsinuomojo krėslą tik dvejiems metams. Septyniasdešimt aštuntaisiais jis išlėks ir užleis vietą kam nors kitam, iš tos pamokos padariusiam išvadą.

— Pamokos?

Rodžeris atsikėlė.

— Negalima per ilgai mulkinti žmonių,— tarė jis.— Štai ir visa pamoka. Šituo įsitikino Adamas Keitonas Panelas[25]. Ir Agnius su Niksonu. Taigi. . . negalima mulkinti žmonių per ilgai.— Jis dirstelėjo į laikrodį.— Žinote ką, Džoni, eime į didįjį namą išlenkti po taurelę. Mudu su Šeli greit išvažiuosime, bet taurelei laiko užteks.

Džonis nusišypsojo ir atsistojo.

— Na ką gi,— tarė jis.— Jūs užspeitėte mane kampe.

DVIDEŠIMTAS SKYRIUS

1

Rugpjūčio vidury Džonis liko vienas Čatsvortų dvare, neskaitant Ngo Fato, gyvenančio viršum garažo. Šeimininkas užrakino didįjį namą ir išvyko trejetui savaičių į Monrealį pailsėti ir išsiblaškyti prieš naujus mokslo metus ir rudens darbymetį tekstilės fabrikuose.

Rodžeris paliko Džoniui žmonos „Mersedeso" raktus, ir Džonis nuvažiavo pas tėvą į Pounelą, jausdamasis kaip karalius. Tėvo santykiai su Čarlina Makenzi pasiekė lemiamą stadiją, ir Herbertas jau nebetvirtino, esą vienintelis jo rūpestis — tai kad tiktai ant jos neužgriūtų namas. Atvirkščiai, jis taip atvirai asistavo Čarlinai, jog Džoniui pasidarė net kažkaip nepatogu. Šiaip taip ištvėręs tris dienas, Džonis grįžo į Čatsvortų dvarą, kur įniko skaityti, rašyti laiš-

---

[23] Žodžių junginys, sudarytas analogiškai pagal „Votergeito" bylą. Turimas galvoje skandalas, susijęs su Pietų Korėjos valdžios atstovų kyšiais aukštiems JAV pareigūnams.

[24] Kongresmenė, feministinio judėjimo JAV šalininkė.

[25] Negras pamokslininkas ir kongresmenas.

kus, ir gyvenimas vėl pradėjo tekėti ramia vaga.

Jis dreifavo baseino vidury, išsitiesęs pripučiamame krėsle, gurkšnojo limonadą ir skaitė „Niujork Taims Buk Rivju", kai Ngo atėjo prie baseino krašto, nusiavė sandalus ir panardino kojas į vandenį.

— Aaaa,— atsiduso jis.— Iškart lengviau.— Nusišypsojo Džoniui. — Tylu, ramu, ar ne?

— Labai tylu,— pritarė Džonis.— Kaip pilietybės kursų reikalai, Ngo?

— Eina kaip per sviestą,— atsakė Ngo.— Šeštadienį važiuosim į iškylą. Pirmą kartą. Bus labai įdomu: visa klasė su žolyte.

— Ant žolytės,— pataisė Džonis; jis šyptelėjo, mėgindamas įsivaizduoti, kaip visa Ngo klasė kaifuoja nuo LSD ar psilocibino.

— Atleiskite? — Ngo Fato antakiai mandagiai kilstelėjo.

— Visa jūsų klasė ant žolytės.

— Ak taip, ačiū. Mes dalyvausime politiniame mitinge Trimbule. Mes visi manome, kad tai didelė laimė — lankyti pilietybės paruošiamuosius kursus rinkimų metais. Tai labai daug duoda.

— Žinoma, ką ir sakyti. Ir ko jūs klausysitės?

— Grego Stris. . .— Jis įkvėpė ir pradėjo iš naujo, stengdamasis ištarti kuo tiksliau.— Grego Stilsono. Jis nepriklausomas kandidatas į Jungtinių Valstijų Atstovų rūmus.

— Girdėjau apie jį,— tarė Džonis.— Ngo, ar jūs aptarinėjote jį klasėje?

— Taip, mes truputį kalbėjome apie tą žmogų. Gimęs tūkstantis devyni šimtai trisdešimt trečiais metais. Išbandęs daug profesijų. Į Niuhampšyrą atvyko šešiasdešimt ketvirtais metais. Dėstytojas pasakė mums, kad kai žmogus šitiek laiko išgyvena vienoje vietoje, niekas nelaiko jo perėjuku.

— Perėjūnu,— pataisė Džonis.

Ngo pažvelgė į jį, mandagiai, bet mįslingai šypsodamasis.

— Teisingas žodis — perėjūnas.

— Ak taip, ačiū.

— Ar Stilsonas neatrodo jums keistokas?

— Amerikoje jis gal ir keistokas,— tarė Ngo.— Vietname tokių buvo daug. Tokių, kurie. . .— Jis susimąstė, maža moteriška pėdele teškendamas melsvai žalsvą vandenį. Paskui vėl pažvelgė į Džonį.— Dar mažai moku angliškai, kad galėčiau paaiškinti. Mano tėvynėje paplitęs toks žaidimas „Besijuokiantis tigras". Senas žaidimas, visų mėgstamas, kaip jūsų beisbolas. Suprantate, vienas vaikas vaidina tigrą. Jis apsigaubia kailiu. Bėgioja ir šoka. Kiti vaikai stengiasi jį pagauti. Vaikas su tigro kailiu juokiasi, bet jis ir urzgia, ir kandžiojasi, nes toks žaidimas. Mano tėvynėje, prieš komunistams paimant valdžią, daug kaimų seniūnų vaidindavo „besijuokiančius tigrus". Man regis, jūsų Stilsonas irgi moka šitą žaidimą.

Džonis sunerimęs pažvelgė į Ngo.

Jis tiesiog dvelkė ramybe.

— Štai mes ten nuvažiuosime ir viską patys pamatysime,— nusišypsojo jis.— Po to darysime pikniką, visi vešimės maisto. Aš kepu du pyragus. Manau, kad bus smagu.

— Turėtų būti.

— Taip, bus labai smagu,— tarė Ngo keldamasis.— O paskui, klasėje, mes aptarsime viską, ką matėme Trimbule. Galbūt rašysime rašinį. Rašyti rašinius kur kas lengviau, nes gali paieškoti žodyne tinkamo žodžio. *Le mot juste.*

— Turbūt rašyti lengviau. Bet man kažkodėl niekad nesisekdavo tuo įtikinti mokinių.

Ngo vėl nusišypsojo.

— Kaip sekasi Čakui?

— Visai neprastai.

— Taip, dabar jis linksmas. Anksčiau tik apsimetinėdavo. Jis geras vaikinas.— Ngo atsistojo.— Ilsėkitės, Džoni. Aš eisiu pasnausti.

— Gerai.

Džonis nulydėjo akimis lieknąą miniatiūrinę Ngo figūrėlę su džinsais ir nuskalbtais darbiniais marškiniais.

Vaikas su tigro kailiu juokiasi, bet jis ir urzgia, ir kandžiojasi, nes toks žaidimas. . . Man regis, jūsų Stilsonas irgi moka tą žaidimą.

Džonis ir vėl pajuto dilgtelint nerimą.

Pripučiamas krėslas palengva suposi. Maloniai šildė saulė. Džonis vėl atsivėrė „Buk Rivju", bet įpusėtas straipsnis jo nebedomino. Padėjo žurnalą į šalį, payrė guminį plūdurą prie baseino krašto ir išlipo. Iki Trimbulo nebus nė trisdešimties mylių. O gal sėsti į ponios Čatsvort „Mersedesą" ir nubraukti ten šeštadienį. Pamatyti savo akimis Gregą Stilsoną. Pasimėgauti spektakliu. O gal. . . gal ir paspausti jam ranką.

Ne. Jokiu būdu!

Bet kodėl ne? Galų gale argi jis nepradėjo kolekcionuoti politikų prieš šituos rinkimus? Tai ko čia jaudintis, važiuojant pasižiūrėti dar vieno?

Bet jis *jau* susijaudino, tai faktas. Širdis plakė it pašėlusi, ir jis net išmetė žurnalą į baseiną. Keiksnodamas ištraukė iš vandens, kol tas nepermirko.

Pagalvojus apie Gregą Stilsoną, jam kažkodėl prisiminė Frankas Dodas.

Na čia tai jau tikrai absurdas. Kokią nuomonę jis galėjo susidaryti apie Stilsoną, vienintelį kartą matęs jį televizoriaus ekrane. Jokios.

Laikykis nuo jo atokiau.

Po velnių, jeigu noriu važiuoju, jei nenoriu — nevažiuoju. O gal šeštadienį nudumsiu į Bostoną. Pažiūrėsiu kokį filmą.

Bet kol jis grįžo namo ir persirengė, jį jau buvo užvaldęs slegiantis baimės jausmas. Tas jausmas kažkuo priminė senų laikų pažįstamą — iš tų pažįstamų, kurių širdyje neapkenti. Viskas, šeštadienį važiuosiu į Bostoną. Šitaip geriau.

Po daugelio mėnesių jis mintimis vis grįždavo prie tos dienos, bet taip ir negalėjo prisiminti, kaip ir kodėl jis vis dėlto atsidūrė Trimbule. Jis išvažiavo kita kryptimi, link Bostono, ketindamas pasižiūrėti, kaip Fenvėjaus parke žaidžia „Red Soks"[26], paskui galbūt patraukti iki Keimbridžo ir paslankioti po knygynus. O jeigu užteks pinigų (iš Čatsvorto premijos keturis šimtus dolerių jis nusiuntė tėvui, kuris, savo ruožtu, persiuntė juos Rytų Meino ligoninei — simboliškas lašas vandenyne), dar nueis į muzikinį filmą, kuris vadinasi „Iš paskutiniųjų". Nebloga programa ir graži dienelė jai įgyvendinti: ta rugpjūčio devynioliktoji išaušo šilta, giedra ir rami, viena nuostabiausių vasaros dienų, kokios būna Naujojoje Anglijoje.

Jis apsilankė didžiojo namo virtuvėje, pasiruošė tris storus sumuštinius su kumpiu ir sūriu priešpiečiams, susikrovė juos į senovišką piknikų pintinę, ištrauktą iš sandėliuko, ir, kiek padvejojęs, pridėjo šešias skardines „Tuborgo" alaus. Tuo metu jis jautėsi puikiai, tiesiog nuostabiai. Nė neprisiminė Grego Stilsono su jo primityvia geležinių raitelių apsauga.

Jis pastatė pintinę po sėdyne ir nuvažiavo į pietryčius, link autostrados 1—95. Iki to momento viskas buvo aišku. Paskui pradėjo smelktis kitokios mintys. Iš pradžių prisiminė motiną mirties patale. Jos veidas, sustingęs į kaukę, į žnyplę panaši ranka ant užtiesalo, paduslėjęs balsas, tarsi jos burna būtų pilna vatos.

Argi aš tau nesakiau? Argi nesakiau, kad taip bus?

Džonis pasuko radiją garsiau. „Mersedeso" stereogarsiakalbiai trenkė smagius rokenrolus. Jis išmiegojo puspenktų metų, bet rokenrolas, ačiū dievui, vis dar gyvuoja ir klesti. Džonis pradėjo niūniuoti.

Jis paskyrė tau misiją. Nevenk jos, Džoni.

Radijas negalėjo nustelbti jo mirusios motinos balso. Net iš kapo.

Nesislėpk oloje ir neversk jo siųsti didelės žuvies, kad prarytų tave.

Tačiau didžiulė žuvis vis dėlto prarijo jį. Tik vadinosi ji ne leviatanas, o koma. Jis išbuvo puspenktų metų šitos juodos žuvies pilve, ir to pakako.

Pasirodė ženklas, rodantis kelio atsišakojimą, pasirodė ir dingo. Džonis buvo taip įsigilinęs į savo mintis, kad pralėkė reikiamą posūkį. Vaiduokliai iš praeities vis dar nenori pasitraukti, nenori palikti jo ramybėje. Ką gi, jis pirma proga apsisuks ir pavažiuos atgal.

[26] Beisbolo komanda.

Juk tu ne puodžius, o puodžiaus molis, Džoni.

— Na užteks, užteks,— sumurmėjo jis. Reikia iškuopti šitas šiukšles iš smegeninės, ir viskas baigsis. Vera Smit, žinoma, buvo fanatikė — nors ne per daug gražu šitaip galvoti apie motiną, bet tai tiesa. Rojus Oriono žvaigždyne, angelai, vairuojantys skraidančias lėkštes, požemio karalystės... Ne ką daugiau pamišusi kaip Gregas Stilsonas, tiktai kitoje srityje.

Dėl dievo meilės, tiktai neprasidėk tu su tuo tipu.

„Ir kai pasiųsite Gregą Stilsoną į Atstovų rūmus, jūs galėsite pasakyti: KARŠTOS DEŠRELĖS! GALŲ GALE KAŽKAS TUO UŽSIĖMĖ!

Jis privažiavo autostradą Nr. 63. Kairysis posūkis: Konkordas, Berlynas, Riders Milas, Trimbulas. Džonis pasuko į kairę net negalvodamas. Jo mintys skraidė kažkur kitur.

Rodžeris Čatsvortas, matęs šilto ir šalto, kvatojosi iš Grego Stilsono, tarytum šiais metais jis būtų nušluostęs nosį abiem — ir Džordžui Karlinui, ir Čiviui Čeisui[27]. *Jis klounas, Džoni.*

Jeigu Stilsonas tiktai klounas, tai nekyla jokių problemų. Mielas keistuolis, sakytum baltas popieriaus lapas, ant kurio rinkėjai parašys, kreipdamiesi į kitus kandidatus: *Vyručiai, jūs tokie menkystos, kad mes nusprendėme dviem metams išsirinkti šitą kvailelį.* Galų gale turbūt Stilsonas toks ir yra. Nekenksmingas kvailys, ir daugiau nieko. Ir beprasmiška gretinti jį su Franku Dodu, viską numatančiu žmogžudžiu maniaku. Bet vis dėlto... kažkodėl... jis juos gretino.

Autostrada šitoje vietoje šakojasi. Į kairę — Berlynas ir Riders Milas, į dešinę — Trimbulas ir Konkordas. Džonis pasuko į dešinę.

Jeigu paspausi jam ranką, gal tau ranka nenudžius?

Turbūt ne. Dar vienas politikas jo kolekcijoje. Vieni renka pašto ženklus, kiti monetas, o jis, Džonis Smitas, renka rankų paspaudimus, be to...

...be to, prisipažink atvirai: jau seniai tu ieškojai kaladėje tamsios kortos.

Šita mintis jį taip sukrėtė, kad vos nenuvažiavo į kelkraštį. Pamatė savo veidą veidrodėlyje — tai nebebuvo atsipalaidavęs, viskuo patenkintas Džonis Smitas, koks atrodė šįryt. Toks buvo jo veidas per spaudos konferenciją, ir tada, kai rėpliojo keturpėsčia po sniegą Kasl Roko miesto parke. Oda išbalo, aplink akis — tarytum boksininkui — tamsavo ratilai, dar giliau įsirėžė raukšlės.

Ne. Tai netiesa.

Deja, tiesa. Dabar, kai šitai iškilo į paviršių, beprasmiška apgaudinėti save. Per pirmuosius dvidešimt trejus savo gyvenimo metus jis buvo paspaudęs ranką tiktai vienam politikui — Edui Maskiui, šešiasdešimt šeštaisiais atvykusiam į jų mokyklą pasakyti kalbos.

[27] Populiarūs komedijų aktoriai.

O per pastaruosius septynis mėnesius jis paspaudė rankas geram tuzinui garsenybių. Argi kiekvieną kartą jam netopteldavo mintis: *Kas jis per žmogus? Ką jis man dabar pasakys?*

Argi jis visą tą laiką neieškojo politinio atitikmens Frankui Dodui?

Taip. Tai tiesa.

Bet iki šiol nė vienas, išskyrus Karterį, nieko neperdavė, o ir tai, ką jis sužinojo apie Karterį, ne itin jį sujaudino. Karterio rankos paspaudimas nesukėlė jam to slegiančio nerimo, kurį pajuto, išvydęs Gregą Stilsoną televizoriaus ekrane. Tarytum „Besijuokiančio tigro" žaidimą — po žvėries kailiu žmogus — Stilsonas būtų išvertęs į kitą pusę.

Čia po žmogaus oda slėpėsi žvėris.

2

Kaip važiavo toliau, Džonis nebeprisiminė, tačiau savo priešpiečius iš pintinės jis suvalgė ne Fenėjaus atvirame stadione, o Trimbulo miesto parke. Jis atvažiavo tuoj po vidurdienio ir perskaitė skelbimų lentoje pranešimą, jog susitikimas su kandidatu prasidės trečią valandą.

Jis slankiojo po parką, tikėdamasis pabūti vienas — juk iki mitingo dar marios laiko,— bet vienur žmonės jau tiesė antklodes, kitur mėtė „skraidančias" lėkštes, dar kitur dėstė atsivežtus užkandžius.

Kiek atokiau būrelis vyrų triūsė prie pakylos. Du puošė neaukštus turėklus valstybinės vėliavos spalvų medžiaga. Vienas, pasilypėjęs ant kopėčių, kabino prie apvalaus stogo atbrailų įvairiaspalvius popierinius kaspinus. Kiti įrenginėjo garso stiprinimo aparatūrą. Žiūrėdamas Si Bi Es žinių laidą, Džonis įsitikino, kad tai ne koks pigus šlamštas už keturis šimtus dolerių. Garsiakalbiai buvo „Altek-Lansings" firmos, jie buvo dėstomi taip, kad garsas sklistų į visas puses.

Techninė tarnyba (nors tie vyrukai labiau priminė valkatas, rengiančius aikštelę „Iglz" arba „Geilz" grupės koncertui) dirbo tiksliai ir darniai. Viską darė profesionaliai, tai kažkaip nesiderino su Stilsonu, vaizduojančiu simpatišką laukinį iš Borneo.

Besirenkančioje minioje vyravo jaunimas nuo penkiolikos iki trisdešimt penkerių. Visi smagiai leido laiką. Mažyliai strapinėjo aplinkui, spausdami saujelėse baigiančias tirpti šokoladines princeses ir šunyčius. Moterys plepėjo ir juokėsi. Vyrai gurkšnojo alų iš plastmasinių puodukų. Keli šunys painiojosi po kojų, taikydamiesi kur ką nučiupti. Saulė maloniai švietė visiems.

— Patikrinimas,— tarė vienas vyriškis ant pakylos per du mikrofonus.— Viens du trys, viens du trys. . .— Vienas garsiakalbis

parke garsiai sutarškėjo, ir tikrintojas davė ženklą, kad jį perkeltų toliau.

Šitaip nesirengiama susitikti su kandidatu... Šitaip elgiamasi prieš smagų išgėrimą... arba suaugusiųjų paišdykavimą.

— Viens du trys... viens du trys...

Džoniui krito į akis, kad jie *riša* milžiniškus garsiakalbius prie medžių. Ne *prikala, o pririša*. Stilsonas — fanatiškas gyvosios gamtos gynėjas, tad kažkas, matyt, perspėjo techninę tarnybą, kad, gink dieve, nesužalotų nė vieno medžio miesto parke. Jis pajuto, kad operacija be galo kruopščiai pergalvota. Čia nieko panašaus į „čiupk ir spruk" improvizaciją.

Du geltoni mokykliniai autobusai apvažiavo iš kairės nedidelę (ir jau sausakimšą) automobilių stovėjimo aikštelę. Durys atsidarė, ir iš autobusų, gyvai šnekučiuodami, pradėjo lipti vyrai ir moterys. Jie smarkiai skyrėsi nuo parką užpildžiusios publikos, nes buvo puošniai apsirengę: vyrai vilkėjo kostiumais arba sportiško kirpimo švarkais, moterys — šiugždančiais dviejų dalių kostiumėliais arba elegantiškomis suknelėmis. Jie dairėsi vos ne vaikiškai džiūgaudami ir stebėdamiesi, ir Džonis neištvėręs nusišypsojo. Atvažiavo Ngo grupė iš pilietybės parengiamųjų kursų.

Džonis priėjo prie autobusų. Ngo stovėjo šalia aukšto vyriškio velvetiniu kostiumu ir dviejų moterų, kinių.

— Sveikas, Ngo,— tarė Džonis.

— Džoni!— nušvito Ngo.— Kaip malonu jus susitikti! Didi diena visai Niuhampšyro valstijai, tiesa?

— Manau, kad taip.

Ngo supažindino jį su klasės draugais. Vyriškis velvetiniu kostiumu buvo lenkas, moterys — seserys iš Taivanio. Viena iš jų prisipažino Džoniui, kad svajoja paspausti ranką kandidatui po mitingo, ir drovėdamasi ištraukė iš rankinuko albumėlį autografams.

— Aš taip džiaugiuosi, kad esu Amerikoje,— tarė ji.— Bet čia daug kas keista, tiesa, pone Smitai?

Džonis, kuriam irgi viskas atrodė keista, negalėjo nesutikti. Du instruktoriai, atvykę su klase, pradėjo rinkti grupę.

— Mes dar pasimatysime, Džoni,— tarė Ngo.— Aš eisiu su žolyte.

— Ant žolytės,— pataisė Džonis.

— Taip, taip, ačiū.

— Linkiu smagiai praleisti laiką, Ngo.

— O taip, žinoma.— Ngo akyse žybtelėjo keisti žiburėliai.— Neabejoju, kad bus labai įdomu, Džoni.

Visa grupė, kokios keturios dešimtys žmonių, nuėjo į parko pietinę dalį drauge užkąsti ant žolės. Džonis sugrįžo į savo vietą ir prisiversdamas suvalgė vieną sumuštinį. Skonis buvo toks, lyg kramtytum popierių, perteptą raštinės klijais.

Džonis jautė, kaip visame kūne didėja įtampa.

3

Pusę trijų parkas buvo sausakimšas, žmonės stovėjo beveik remdamiesi pečiais. Miesto policija, kurią sustiprino valstijos policijos būrys, užtvėrė gatves, einančias į Trimbulo miesto parką. Tai vis labiau priminė roko muzikos koncerto atmosferą. Iš garsiakalbių sklido tranki ir smagi „kantri" stiliaus muzika. Purūs balti debesėliai slinko skaisčiu žydru dangumi.

Staiga žmonės sukruto stiebtis ant pirštų galų ir tiesti kaklus. Minia sujūravo. Džonis taip pat pasistiepė: nejaugi Stilsonas atvažiavo anksčiau? Jis išgirdo vientisą motociklų ūžimą, jiems artėjant, garsas tolygiai stiprėjo. Džonį apakino saulės blyksniai, atsimušantys nuo chromuotų paviršių, ir štai po kelių sekundžių apie dešimt motociklų įsuko į aikštelę, kur stovėjo mokykliniai autobusai. Automobilio tarp jų nebuvo. Džonis sumetė, jog tai avangardas.

Nerimo jausmas dar labiau sustiprėjo. Patys motociklininkai atrodė gana kukliai, su išblukusiais, bet švariais džinsais ir baltais marškiniais, tačiau jų motociklai, daugiausia „Harliai" ir „BSA", buvo neatpažįstamai perdirbti: išlankstyti vairai, visokie chromuoti vamzdžiai, vėją užstojantys skydai.

Motociklininkai išjungė motorus, nulipo nuo sėdynių ir vorele patraukė link pakylos. Tiktai vienas iš jų atsigręžė ir neskubėdamas nužvelgė milžinišką žmonių sambūrį; net iš toli Džonis įžiūrėjo, kad motociklininko akių rainelės spindėjo tamsiai žalia spalva. Atrodė, lyg jis skaičiuotų, kiek žmonių susirinko. Jis pažvelgė į kairę, į keturis ar penkis miesto policininkus, atsirėmusius į grandinės, kuria buvo atitvertas vietinis stadionas, stulpelius ir pamojavo jiems. Vienas iš policininkų nusisuko ir nusispjovė. Tai buvo panašu į kažkokį ritualą, Džonis jautė, kad nerimas nebesutelpa jo krūtinėje. Žaliaakis siūbuodamas patraukė link pakylos.

Greta nerimo, slopinančio kitus jausmus, Džonis pradėjo jausti dar ir siaubą, sumišusį su keistu pakilimu. Jis tarytum sapne persikėlė į siurrealistinį paveikslą, kuriame garvežiai išvažiuoja iš mūrinių židinių ar tąsūs laikrodžių ciferblatai karo nuo medžių šakų. Motociklininkai kažkuo priminė statistus iš vesterno, metančius šūkį: „Dėl Makarčio mums negaila net ir karčių"[28]. Išblukę, bet švarutėliai jų džinsai buvo tvarkingai sukišti į bukanosius darbinius batus; dauguma jų buvo su chromuotomis grandinėlėmis. Metalas grėsmingai žybčiojo saulėje. Jų veidų išraiškos buvo panašios: apsimestinis geraširdiškumas, skirtas miniai. Tačiau ar neslypėjo už jo panieka jaunutėms audėjoms, Niuhampšyro universiteto parengiamųjų kursų klausytojams, atvykusiems iš Daremo, fabrikų darbi-

---

[28] Hipių lozungas 1968 metų prezidento rinkimų kampanijoje, kai vienas iš demokratų partijos kandidatų buvo Judžinas Makartis.

ninkams, pasitikusiems juos plojimais? Kiekvienas buvo prisikabinęs po du politinius ženklus. Ant vieno — geltonas statybininko šalmas su žalia gamtos apsaugos emblema priekyje. Ant kito užrašas: STILSONAS SUMĖTĖ JUOS DVIGUBU NELSONU[29].

Kiekvienam iš dešiniosios užpakalinės kišenės kyšojo biliardo lazdos galas.

Džonis kreipėsi į greta stovintį jaunuolį su žmona ir vaikučiu:

— Ar šitokius dalykus jiems leidžia?

— Velniam tai rūpi,— nusijuokė jaunuolis.— Juk tai daugiau dėl akių.— Nenustodamas ploti, jis riktelėjo:— Įkrėsk jiems, Gregai!

Motociklininkų garbės sargyba ratu apsupo pakylą ir sustojo, lyg davus komandą „laisvai".

Aplodismentai nutilo, užtat pagyvėjo kalbos. Susibūrusi minia paragavo aštraus užkandžio, ir jos apetitas sukilo.

Rudmarškiniai, pagalvojo Džonis sėsdamasis. *Tikri rudmarškiniai, štai kas jie.*

Na tai kas? Gal šitaip net geriau. Amerikiečiai niekada netoleravo fašistų — net tokie kietakakčiai dešinieji kaip Ronaldas Reiganas nesinaudojo jų paslaugomis; šita tradicija susiformavo, nepaisant „naujųjų kairiųjų" triukšmingų protestų ir Džoanos Baez naujų dainų. Prieš aštuonetą metų Čikagos policijos fašistiniai metodai padėjo Herbertui Hamfriui pralaimėti rinkimus. Džoniui ne per daug rūpėjo, ar švariai nusiskutę šitie žmonės; jeigu jų darbdavys žmogus, kovojantis dėl vietos Atstovų rūmuose, tai Stilsonas labai greitai nusisuks sau sprandą. *Jeigu nebūtų taip šiurpu, būtų visai juokinga.*

Ir apskritai, be reikalo jis čia atvažiavo.

4

Prieš pat tris didžiulio būgno tratėjimas suvirpino orą, jį pirmos pajuto kojos, tik paskui ausys. Palaipsniui prisijungė ir kiti instrumentai, ir štai pučiamųjų orkestras trenkė Suzos[30] maršą.

Minia vėl sujudo stiebtis ir tiesti kaklus į tą pusę, iš kur sklido muzika. Netrukus pasirodė orkestras: priešaky mergina trumpu sijonėliu, žongliruodama batuta, aukštai kilnojo kojas, apautas baltais ševriniais aulinukais su kutais, jai įkandin žengė dvi būgnininkės, už jų du spuoguoti paaugliai niūriais veidais nešė transparantą, skelbiantį, jog čia žygiuoja TRIMBULO VIDURINĖS MOKYKLOS ORKESTRAS, nes, neduok dieve, kas nors šito gali nežinoti. O toliau, žliaugdami

---

[29] Nelsonas — sportinių imtynių pozicija.

[30] Džonas Filipas Suza (1854—1937) — amerikiečių kompozitorius, pramintas „maršų karaliumi".

prakaitu, ėjo orkestrantai, aprengti akinamai baltomis uniformomis su varinėmis sagomis.

Minia prasiskyrė, praleisdama juos, ir nulydėjo plojimais. Paskui orkestrą važiavo baltas „Fordas" furgonas, ant jo stogo, plačiai išskėtęs kojas, stovėjo pats kandidatas — įdegęs, išsišiepęs iki ausų, nusmaukęs ant pakaušio statybininko šalmą. Jis pakėlė prie lūpų galingą ruporą ir užriaumojo iš visų plaučių:

— Ei, sveiki gyvi!

— Sveikas, Gregai!— iškart sugriaudė minia.

Gregai, pagalvojo Džonis, apimtas panikos. *Mes jau tujinamės.*

Stilsonas apsimestinai lengvai nušoko nuo automobilio stogo. Jis buvo apsirengęs taip pat kaip ir televizijos laidoje: džinsais ir chaki spalvos marškiniais. Jis pradėjo irtis per minią prie pakylos, spausdamas rankas, neaplenkdamas tų, kurie tiesėsi per pirmųjų eilių galvas. Minia plūstelėjo į jį, pasviro it girta, ir Džonis pajuto, kaip svyra su visais.

Aš neprisiliesiu prie jo. Nieku gyvu.

Bet staiga priešais atsirado tarpelis, Džonis žengė į jį ir nelauktai atsidūrė pirmojoje eilėje, greta Trimbulo vidurinės mokyklos orkestro tūbininko; norėdamas būtų galėjęs ištiesti ranką ir krumpliais pabelsti į instrumentą.

Stilsonas prasmuko tarp orkestrantų gretų, kad paspaustų rankas priešingoje pusėje stovintiems žmonėms, ir Džonis visai pametė jį iš akių, tik šmėsčiojo geltonas šalmas. Jis lengviau atsiduso. Na ir gerai. Kuo toliau nuo bėdos. Kaip fariziejus iš garsios pasakėčios, jis geriau pereis į kitą kelio pusę. Puiku. Nuostabu. O kai tas tipas užsiropš ant pakylos, Džonis pasikaišys skvernus ir tyliai spruks smagiau praleisti likusio pusdienio. Gero po truputį.

Motociklininkai prasiskverbė pro minią ir išsirikiavo abipus praėjimo, neleisdami kandidatui paskęsti žmonių maišaty. Biliardo lazdos tebestyrojo kišenėse, bet jų savininkų veidai pasidarė įsitempę, budrūs. Džonis nelabai nutuokė, ko jie taip sunerimo — pamanyk, kas nors ims ir tėkš kandidatui į fizionomiją glazūruotą pyragaitį,— bet motociklininkų veiduose pirmą kartą pasirodė gyvas domesys.

Ir šit kažkas iš tiesų atsitiko, bet Džonis gerai nesuprato kas. Moters ranka siekė minioje nardančio geltono šalmo, matyt, paprasčiausiai norėdama jį paliesti kaip talismaną. Vienas Stilsono vyrukas puolė ten. Išgąstingas aiktelėjimas, ir moters ranka ūmai dingo. Visa tai dėjosi kitapus orkestro.

Triukšmas buvo neapsakomas, Džonis ir vėl prisiminė roko koncertus, kuriuose dalyvavo. Minia taip pat būtų įsisiautėjusi, jei Polis Makartnis ar Elvis Preslis būtų sumanę paspausti ranką kiekvienam.

Jie šaukė, jie skandavo jo vardą:

— GREGAS. . . GREGAS. . . GREGAS. . .

Vyrukas, stovėjęs su šeima greta Džonio, iškėlė sūnų virš galvos, kad tas geriau matytų. Vaikinas su nudegimo randu per visą skruostą mojavo plakatėliu „AR TU MIRK, AR LAISVAS LIK, BET SU GREGU SUSITIK!" Pasakiškai graži mergina, kokių aštuoniolikos metų, kratė didelę arbūzo riekę, rausvas skystis tekėjo įdegusia jos ranka. Masinė psichozė. Susijaudinimas purtė minią lyg aukštos įtampos srovės iškrovos.

Staiga Gregas Stilsonas vėl ėmė spraustis pro orkestrą, ten, kur stovėjo Džonis. Jis ėjo nesustodamas, bet dar spėjo nuoširdžiai paploti tūbininkui per petį.

Vėliau Džonis ne kartą pergalvojo įvykį ir stengėsi save įtikinti, kad tikrai neturėjo nei galimybės, nei laiko nerti atgal į minią; kad minia praktiškai įstūmė jį Stilsonui į glėbį. Jis stengėsi save įtikinti, kad Stilsonas vos ne jėga sučiupo jam už rankos. Visa tai buvo netiesa. Jam būtų užtekę laiko pasitraukti, nes storulė, apsitempusi idiotiškas geltonas kelnes, puolė Stilsonui ant kaklo ir stipriai jį pabučiavo, tas irgi pakštelėjo ją ir nusijuokė: „Na, mažyle, tave tai jau aš prisiminsiu". Storulė cyptelėjo iš džiaugsmo.

Pažįstamas dygus šaltukas, transo požymis, perbėgo visu kūnu. Ir vienintelis troškimas, nustelbiantis visus norus, troškimas sužinoti. Džonis nusišypsojo, bet tai buvo ne jo šypsena. Jis ištiesė ranką, Stilsonas čiupo ją abiem rankom ir ėmė purtyti.

— Tikiuosi, drauguži, kad palaikysite mus. . .

Stilsonas užsikirto. Lygiai taip pat kaip Eilina Meigaun. Kaip daktaras Džeimsas Braunas. Kaip Rodžeris Diuso. Jo akys išsiplėtė, jose atsispindėjo — baimė? Ne. Stilsono akyse atsispindėjo *siaubas*.

Akimirka virto amžinybe. Realųjį laiką pakeitė kažkas kitas, sustingęs kaip kamėja, o jiedu vis žiūrėjo ir žiūrėjo vienas kitam į akis. Ir Džonis vėl tarytum ėjo tuo pačiu blausiu koridoriumi chromuotomis sienomis, bet šį kartą su juo buvo Stilsonas ir viskas jiems buvo. . . buvo. . .

(bendra).

Džonis kaip gyvas nebuvo patyręs tokio stipraus sukrėtimo. Viskas užgriuvo jį vienu ypu, su šiurpulingu kauksmu, lyg baisus juodas prekinis traukinys, lekiantis siauru tuneliu,— siaubingu greičiu lekiantis lokomotyvas su tvieskiančiu žibintu, ir tas žibintas buvo *visažinystė*, jos spindulys pervėrė Džonį tarsi smeigtukas vabalą. Bėgti nebebuvo kur, absoliutus tiesos žinojimas prispaudė jį prie žemės, suplojo it popieriaus lapą, o virš galvos vis dundėjo naktinis traukinys.

Norėjosi šaukti, bet nebebuvo nei jėgų, nei balso.

Nuo šiol Džonį persekios vienas vaizdas.

(čia pradėjo slinkti melsvas rūkas)

Gregas Stilsonas duoda priesaiką. Tą priesaiką priima senas žmo-

gus nuolankiomis, užguitomis akimis... lauko pelės, pakliuvusios į nagus labai įgudusiam, kovų randais paženklintam

(tigrui)

daržinės katinui. Viena Stilsono ranka padėta ant Biblijos, kita pakelta. Tai vyksta po daugel metų, nes Stilsonui smarkiai praretėjo plaukai. Senukas kažką kalba. Stilsonas kartoja paskui jį. Jis žada

(melsvas rūkas tirštėja, gaubdamas viską, detalės nyksta jame viena po kitos, raminantis melsvas rūkas, Stilsono veidas tolsta už melsvo... ir gelsvo... gelsvo it tigro dryžiai)

viską įvykdyti, ir „tepadeda jam viešpats". Jo veidas iškilmingai ramus, netgi rūstus, bet didis pergalės džiaugsmas nesutelpa krūtinėje, perkūnas dunda smilkiniuose. Juk vyriškis užguitomis lauko pelės akimis — tai Jungtinių Valstijų Aukščiausiojo teismo pirmininkas.

(o viešpatie tas rūkas rūkas melsvas rūkas gelsvi dryžiai)

o štai viskas iš lėto tirpsta melsvame rūke — bet tai ne rūkas, tai kažkas apčiuopiamai realus. Tai

(slepiama ateityje, tylos zonoje)

kažkas ateityje. Jo? Stilsono? Džonis nežinojo.

Skrydžio pojūtis — skrydžio pro žydrynę — virš nebegyvenamos, vos beįžiūrimos žemės. Į šį peizažą veržėsi bekūnis Grego Stilsono balsas, o gal nupiginto Sutvėrėjo ar komiškos operos numirėlio balsas: AŠ JUOS VISUS TARANUOSIU ŠITUO ŠALMU! KIAURAI, SKRADŽIAI. ŠTAI ŠITAIP!

— Tigras,— kimiai sumurmėjo Džonis.— Tigras tenai, už žydrynės. Už gelsvynės.

O paskui visa tai — vaizdus, įvaizdžius, žodžius — prarijo stiprėjantis, liūliuojantis užmaršties gaudesys. Padvelkė salstelėjusiu slogiu kvapeliu, sakytum degtų aukštos įtampos laidai. Akimirką vidinis žvilgsnis, atrodė, prasiskverbia dar giliau, viską uždengusi melsva ir gelsva migla lyg ir pradėjo įgauti kažkokius kontūrus... ir tarytum iš vidaus atsklido moters šauksmas, tolimas ir išgąstingas: *„Atiduok jį man, velnio išpera!"*

Ir viskas dingo.

Kiek mes taip išstovėjome, vėliau klausė save Džonis. Turbūt penketą sekundžių. Paskui Stilsonas pradėjo traukti ranką, plėšti, išsproginęs akis į Džonį, kad net pasmakrė nukaro ir veidas išblyško, nebeliko tamsaus įdegimo, įgauto per vasaros kampaniją. Džonis būtų galėjęs suskaičiuoti plombas kandidato krūminiuose dantyse.

Jo veidą iškreipė siaubas.

Štai tau! norėjo sušukti Džonis. *Štai tau! Suskilk į gabalus! Subyrėk! Susinaikink! Susprok! Išnyk! Padaryk pasauliui gerą darbą!*

Du Stilsono vyrukai, išsitraukę biliardo lazdigalius, puolė prie jų ir Džonis mirtinai persigando: dabar jie smogs jam, muš lazdomis per galvą, ir visi patikės, kad jo galva — tiktai aštuntas kamuolys,

kurį jie triukšmingai įvarys į šoninę kišenę, atgal į tamsybes, ir šįkart jis jau iš jos nebeišsikapstys, niekada ir niekam nepapasakos apie tai, ką matė, ir nieko nebepakeis.

Galas, galas viskam — viešpatie, juk tai *visa ko galas!*

Jis mėgino trauktis. Žmonės atšlijo, vėl spaudė, klykė iš baimės (o gal iš susijaudinimo). Stilsonas atsisuko į savo sargybinius, jau atgaudamas savitvardą; jis purtė galvą, ramindamas juos.

Džonis nebematė, kas įvyko po to. Jis susvirduliavo, galva nusviro žemyn, vokai ėmė merktis lyg girtuokliui po savaitės lėbavimo. Paskui jį užliejo liūliuojantis ir stiprėjantis užmaršties gaudesys, ir Džonis džiaugsmingai leidosi jo nešamas. Jis apalpo.

DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

1

— Ne,— atsakė Džoniui Trimbulo policijos šefas,— jūs niekuo nekaltinamas. Jūs nesate suimtas. Ir neprivalote atsakinėti į klausimus. Bet mes būtume labai dėkingi, jeigu atsakytumėtė.

— *Labai* dėkingi,— lyg aidas pakartojo vyriškis kukliu kostiumu. Jis vadinasi Edgaras Lanktė ir tarnavo Federalinio tyrimų biuro Bostono skyriuje. Džonis Smitas pasirodė jam labai paliegęs. Virš kairiojo antakio kėlėsi guzas, kuris sparčiai raudo. Krisdamas Džonis smarkiai susimušė — gal į orkestranto batą, o gal į bukanosį motociklininko pusbatį. Mintyse Lanktė linko prie antrojo varianto. Galimas daiktas, kad susidūrimo momentu motociklininko pusbatis judėjo priešpriešiais.

Smitas buvo baltas kaip kreida; jis virpančiomis rankomis kėlė prie lūpų popierinį puoduką vandens, kurį jam padavė policijos viršininkas Beisas. Vienas akies vokas nervingai trūkčiojo. Jis atrodė kaip tikrų tikriausias žudikas, nors grėsmingiausias ginklas jo automobilyje buvo manikiūrinės žirklutės. Vis dėlto Lanktė turės šitai galvoje — profesija yra profesija.

— Ir ką galiu jums pasakyti?— paklausė Džonis. Jis atsipeikėjo ant gulto neužrakintoje kameroje. Galvos skausmas varė iš proto. Dabar jis kiek atlėgo, virsdamas keista vidine tuštuma. Tarytum iš galvos būtų viską išėmę, o tuštumą prikimšę vatos. Ausyse skardėjo kažkokia aukšta vienoda gaida, bet tai buvo ne skambesys, o greičiau plonas monotoniškas dūzgimas. Devinta valanda vakaro. Stilsono palyda seniai paliko miestą. Visos dešrelės suvalgytos.

— Galite papasakoti, kas jums atsitiko,— tarė Beisas.

— Buvo tvanku. Turbūt aš smarkiai susijaudinau ir apalpau.

— Ar tai susiję su kokia liga?— lyg tarp kitko paklausė Lanktė.

Džonis įdėmiai nužvelgė jį.

— Neapsimetinėkite, pone Lankte. Jeigu žinote, kas aš, taip ir sakykite.

— Žinau,— tarė Lanktė,— kalba, kad jūs ekstrasensas.

— Nereikia būti ekstrasensu, kad įspėtum, jog FTB agentas gudrauja,— tarė Džonis.

— Jūs Meino valstijos gyventojas, Džoni. Ten gimęs, ten augęs. Ką vaikinas iš Meino veikia Niuhampšyre?

— Moko.

— Čatsvorto sūnų?

— Kartoju: kam klausiate, jei patys žinote? Nebent jūs mane įtariate?

Lanktė užsirūkė.

— Turtinga šeima.

— Taip. Turtinga.

— Ar jūs Stilsono gerbėjas, Džoni?— paklausė Beisas. Džonis nemėgo, kai nepažįstami žmonės iškart kreipiasi į jį vardu, o šitie du tą ir darė. Tai erzino jį.

— O jūs? — paklausė.

Beisas lūpomis imitavo nepadorų garsą.

— Maždaug prieš penketą metų pas mus Trimbule buvo surengtas kiaurą dieną trunkantis folk roko muzikos koncertas. Heiko Džimisono lauke. Miesto taryba kurį laiką dvejojo, bet vis dėlto sutiko: jaunimui reikia pramogų. Mes manėm, kad Heiko ganykloje susirinks pora šimtų jaunuolių pasiklausyti muzikos. O susirinko šešiolika šimtų, jie visi rūkė „žolytę" ir gėrė svaigalus tiesiai iš butelių. Jie išdarinėjo velniai žino ką, tad miesto taryba ne juokais įtūžo ir pareiškė, jog tokių skandalų ateity nepakęs, o vaikeliai papūtė lūputes, išplėtė akutes ir klausia: „Argi mes ką nors blogo padarėme? Argi kas nors buvo primuštas?" Kitaip sakant, išdarinėkit ką norite, tik be muštynių. Man rodos, Stilsonas iš tos šutvės. Kiek pamenu jį. . .

— Džoni, ar negriežiate danties ant Stilsono?— pertraukė jį Lanktė.— Jokių asmeninių sąskaitų? — Jis tėviškai nusišypsojo, lyg ragindamas palengvinti sielą atviraširdišku prisipažinimu.

— Prieš šešias savaites net girdėti nebuvau girdėjęs apie jį.

— Na taip, bet tai ne atsakymas į mano klausimą.

Džonis patylėjo.

— Jis kelia man nerimą,— tarė jis pagaliau.

— Bet ir tai ne atsakymas.

— Aš taip nemanau.

— O mes tikėjomės, kad jūs mums padėsite,— apgailestaudamas tarė Lanktė.

Džonis nukreipė žvilgsnį į Beisą.

— Pone Beisai, ar jūsų mieste kiekvieną apalpusį per mitingą ištardo FTB?

Beisas sutriko.

— Ne. . . ką jūs. Aišku, ne.

— Prieš susmukdamas, jūs spaudėte ranką Stilsonui,— tarė Lanktė.— Jūs atrodėte liguistai. O Stilsonas net pažaliavo. Jūs gimęs po laiminga žvaigžde, Džoni. Stilsono berniukai galėjo paversti jūsų galvą rinkimų urna. Jie pamanė, kad norite kažką jam padaryti.

Džonis žiūrėjo į Lanktę vis labiau stebėdamasis. Jis pažvelgė į Beisą, paskui vėl į FTB agentą.

— *Jūs ten buvote,*— tarė jis.— Beisas neiškvietė jūsų telefonu. *Jūs ten buvote.* Mitinge.

Lanktė užgesino cigaretę.

— Taip, buvau.

— Kodėl FTB domisi Stilsonu?— tiesiai paklausė Džonis.

— Geriau pakalbėkime apie jus, Džoni. Kokia jūsų. . .

— Tai jau ne, pakalbėkime apie Stilsoną. Pakalbėkime apie jo berniukus, kaip jūs juos pavadinote. Ar įstatymas leidžia jiems nešiotis biliardo lazdas?

— Leidžia,— atsakė Beisas. Lanktė perspėjamai žvilgterėjo į jį, bet Beisas arba nepastebėjo to žvilgsnio, arba apsimetė.— Biliardo, beisbolo, golfo lazdas. Įstatymas jų nedraudžia.

— Girdėjau žmones kalbant, kad tie berniukai anksčiau buvo „geležiniai raiteliai". Motorizuotų gaujų nariai.

— Vieni iš jų tikrai priklausė Niudžersio klubui, kiti — Niujorko klubui, čia jūs. . .

— Klausykite, Beisai,— pertraukė jį Lanktė,— dabar ne laikas. . .

— Nematau nieko blogo, kad jis sužinos tiesą,— pasakė Beisas. — Taip, tai padugnės, puvėsiai, atmatos. Kai kurie iš jų prieš ketvertą ar penketą metų kartu valkatavo Hemptone, kai ten dėjosi visokia velniava. Kai kurie buvo susiję su motoklubu „Velnio tuzinas", kurį išvaikėme septyniasdešimt antraisiais. Stilsono dešinioji ranka — tai toks tipas Sanis Elimenas, jis kurį laiką buvo „Velnio tuzino" prezidentu. Keletą kartų jį buvo sulaikę, bet taip nė karto ir nenuteisė.

— Čia jūs klystate, šefe,— tarė Lanktė, užsidegdamas naują cigaretę.— Septyniasdešimt trečiais metais Vašingtono valstijoje jį teisė dėl eismo taisyklių pažeidimo — posūkio į kairę draudžiamoje vietoje. Jis neprieštaravo ir sumokėjo dvidešimt penkių dolerių baudą.

Džonis atsikėlė ir lėtai nuėjo per kambarį įsipilti dar vandens. Lanktė susidomėjęs sekė jį.

— Vadinasi, jūs tiesiog apalpote?— paklausė Lanktė.

— Ne,— atrėžė Džonis neatsisukdamas.— Aš ketinau pribaigti jį bazuka. Bet paskutinę akimirką mano biograndinėje įvyko trumpas sujungimas.

Lanktė atsiduso.

— Jūs laisvas ir galite bet kada išeiti,— priminė Beisas.

— Dėkui.

— Bet noriu jums patarti — tą patį pasakytų ir ponas Lanktė,— ateityje apeikite ratu Stilsono pasirodymus. Jeigu, žinoma, norite likti gyvas ir sveikas. Tiems, kurie nepatinka Gregui Stilsonui, amžinai kas nors atsitinka. . .

— Šit kaip?— paklausė Džonis ir gurkštelėjo vandens.

— Šefe Beisai, jūs peržengiate savo kompetencijos ribas,— tarė Lanktė. Jo akys lyg plienas pervėrė Beisą.

— Gerai, tyliu,— ramiai pasakė Beisas.

— Nematau pagrindo slėpti nuo jūsų, kad tokiuose mitinguose iš tikrųjų buvo nelaimingų atsitikimų,— tarė Lanktė.— Ridžvėjuje taip buvo sumušta nėščia jauna moteris, jog ji pagimdė prieš laiką. Tai įvyko tuoj po Stilsono pasirodymo, kurį filmavo Si Bi Es. Moteris pasakė, kad negalėtų atpažinti užpuoliko, bet mes turime pagrindo manyti, kad tai buvo vienas iš Stilsono motociklininkų. Prieš mėnesį perskėlė kiaušą keturiolikmečiui vaikinukui. Jis turėjo plastmasinį vandens pistoletą. Vaikinukas irgi negalėjo atpažinti užpuoliko. Vandens pistoletas leidžia manyti, kad apsauga persistengė.

Koks nekaltas pasakymas, pagalvojo Džonis.

— Ir nesuradote nė vieno liudininko?

— Nė vieno, norinčio liudyti,— niūriai šyptelėjo Lanktė ir nukratė pelenus.— Juk jis publikos numylėtinis.

Džonis prisiminė jauną vyriškį, užsisodinusį sūnų ant pečių, kad vaikas geriau matytų Gregą Stilsoną. *Velniam tai rūpi. Juk tai daugiau dėl akių.*

— Todėl jis pasirūpino FTB agentu.

Lanktė gūžtelėjo pečiais ir draugiškai nusišypsojo.

— Na ką jums atsakyti? Tik nemanykite, kad tai maloni užduotis, Džoni. Kartais man darosi nejauku. Tas tipas spinduliuoja magnetines bangas. Jeigu viename iš šitų mitingų jis nuo pakylos pirštu parodytų į mane ir pasakytų, kas aš toks, manau, tuoj pat būčiau pakartas ant artimiausio stulpo.

Džonis prisiminė šiandieninę minią ir jaunąją gražuolę, isteriškai mojuojančią arbūzo rieke.

— Turbūt jūsų tiesa,— sutiko Džonis.

— Todėl, jeigu jūs ką nors žinote. . .— Lanktė palinko į priekį. Draugiškoje šypsenoje atsirado kažkas grėsmingo. — O gal jūs kiaurai peršvietėte jį? Gal todėl ir žnektelėjote.

— Gal ir taip,— tarė Džonis akmeniniu veidu.

— Na ir? . .

Džoniui toptelėjo beprotiška mintis iškloti jiems viską. Bet jis tuoj pat apsigalvojo.

— Mačiau jį televizoriaus ekrane. Šiandien neturėjau ką veikti, štai ir nusprendžiau: nuvažiuosiu pasižiūrėti jo. Manau, aš ne vienintelis toks šiandien.

— O taip,— karštai patvirtino Beisas.
— Ir viskas? — paklausė Lanktė.
— Viskas,— tarė Džonis ir, padvejojęs, pridūrė:— Na, išskyrus tai. . . Aš manau, kad jis laimės rinkimus.
— Mes tuo neabejojame,— tarė Lanktė.— Nebent surastume ką nors kompromituojančio. O kol kas visiškai pritariu Beisui: laikykitės nuo Stilsono kuo toliau.
— Dėl manęs nesijaudinkite,— Džonis sumaigė popierinį puoduką ir išmetė.— Malonu su jumis šnekėtis, džentelmenai, bet man jau metas važiuoti į Daremą.
— Ar greit ketinate grįžti į Meiną, Džoni?— paklausė Lanktė lyg tarp kitko.
— Nežinau.— Jis pažvelgė į Lanktę, pasitempusį ir išsipusčiusį, stuksenantį naują cigaretę į laikrodžio ciferblatą, paskui į Beisą, stambų, pailsusį žmogų skaliko veidu.— Ar jūs nemanote, kad jis bandys kilti aukščiau? Jeigu bus išrinktas į Atstovų rūmus.
— Vienas dievas težino,— tarė Beisas, pakeldamas akis į lubas.
— Tokie ateina ir išeina,— tarė Lanktė. Jo akys, tokios tamsiai rudos, kad atrodė beveik juodos, be perstojo stebėjo Džonį.— Jie kaip tie reti radioaktyvūs elementai, kurie bematant suyra. Tokie tipai kaip Stilsonas neturi tvirtos politinės platformos, jų laikinos koalicijos greitai subyra. Matėte, kokia minia suplūdo šiandien? Studentai ir audėjos kelia į padanges tą patį žmogų. Tai ne politika, tai mada, panaši į visuotinį pamišimą dėl hulos, meškėnų kepurių ar perukų „a lia bitlz". Jis prasimuš į Atstovų rūmus ir nemokamai valgys priešpiečius iki septyniasdešimt aštuntųjų. Bet tuo viskas baigsis, paminėsite mano žodį.
Bet Džonis tuo abejojo.

2

Rytojaus dieną Džonio kaktos kairioji pusė pražydo visomis vaivorykštės spalvomis. Tamsiai purpurinė — beveik juoda — viršum antakio keitėsi į raudoną, o ant smilkinio ir prie plaukų — į skaisčiai geltoną dėmę. Akies vokas patino, ir dabar veidas įgavo piktą išraišką, tarytum kokio antraeilio komedianto burleskoje.
Jis dvidešimt kartų pasinėrė baseine, paskui puškuodamas išsitiesė šezlonge. Savijauta siaubinga. Naktį miegojo mažiau kaip keturias valandas, ir tai košmarų kankinamas.
— Sveikas, Džoni. . . Kaip laikotės?
Jis atsisuko. Ngo, apsirengęs darbiniais rūbais, užsimovęs sodininko pirštines, mandagiai šypsojosi. Už jo stovėjo raudonas vaikiškas vežimėlis, prikrautas nykštukinių pušų sodinukų. Jų šaknys buvo apvyniotos maišiniu audeklu. Prisiminęs, kaip Ngo pavadino pušeles, Džonis tarė:

— Atrodo, vėl sodinsite piktžoles.

— Ką darysi,— Ngo suraukė nosį.— Ponas Čatsvortas jas mėgsta. Aš jam sakiau, kad tai juokas, o ne medžiai. Naujojoje Anglijoje per juos nebėra kur žingsnio žengti. Tada jis daro šitaip. . .— visas Ngo veidelis susiraukšlėjo, jis pasidarė panašus į prieš miegą rodomų siaubo filmų vampyro karikatūrą.— . . . ir sako man: „Jūsų darbas sodinti".

Džonis nusijuokė. Toks jau Čatsvortas. Jis būtinai pasieks savo.

— O kaip jums patiko susitikimas su kandidatu?

— Labai pamokomas, — tarė jis, mandagiai šypsodamasis. Iš jo akių nieko nebuvo galima įskaityti. Gal jis nė nepastebėjo saulėtekio ant Džonio kaktos.— Taip, labai pamokomas, mums visiems labai patiko.

— Puiku.

— O kaip jums?

— Nelabai,— tarė Džonis ir atsargiai pačiupinėjo pirštų galiukais mėlynę. Vis dar skaudėjo.

— Taip, visai blogai, jums reikėjo pridėti žalios mėsos prie tos vietos,— tarė Ngo, vis taip pat mandagiai šypsodamasis.

— O kaip jis jums pasirodė, Ngo? Ką mano jūsų klasė? Jūsų draugas lenkas? Rut Čen ir jos sesuo?

— Grįždami mes apie tai nekalbėjome, taip prašė mūsų dėstytojai. Jie sakė, kad apgalvotume viską, ką matėme. Antradienį, jeigu neklystu, rašysime klasės darbą. Taip, aš labai manau, kad mes rašysime.

— Ir ką jūs parašysite?

Ngo pakėlė akis į mėlyną vasaros dangų. Jis ir dangus nusišypsojo vienas kitam. Ngo plaukuose pasirodė pirmos baltos gijos. Džonis faktiškai ničnieko nežinojo apie jį; nežinojo, ar Ngo vedęs, ar turi vaikų, ar pabėgo nuo Vietkongo, iš kur jis — iš Saigono ar kaimo vietovės. Neturėjo supratimo apie Ngo politines pažiūras.

— Mes kalbėjome apie „Besijuokiančio tigro" žaidimą,— tarė Ngo.— Ar pamenate?

— Taip,— tarė Džonis.

— Aš jums papasakosiu apie tikrą tigrą. Kai aš buvau dar mažas, mūsų kaimą pradėjo puldinėti tigras. Jis buvo *le manger d'homme,* na, žmogėdra, bet jis neėdė visų žmonių, jis ėdė berniukus, mergaites, senas moteris, nes tada buvo karas, ir kaime nebeliko vyrų. Ne tas karas, kurį jūs žinote, o antras pasaulinis. Jis mėgo žmogieną, šitas tigras. Kas galėjo nudėti baisų žvėrį? Skurdžiame kaime jauniausias vyras buvo šešiasdešimties metų ir vienarankis, o vyriausiam berniukui, tai yra man, ką tik buvo sukakę septyneri. Ir štai vieną dieną tą tigrą surado duobėje, kur buvo padėtas masalas — mirusios moters kūnas. Aišku, baisu, kai ma-

salas — žmogus, viešpaties sukurtas pagal save patį (šitai aš parašysiu savo rašinyje), bet dar baisiau ničnieko nedaryti, kai tigras grobia mažus vaikus. Aš parašysiu savo rašinyje, kad tas niršus tigras buvo dar gyvas, kai jį aptikome. Kuolas persmeigė jį, bet jis dar buvo gyvas. Mes užmušėme jį kapliais ir lazdomis. Seniai, moterys, vaikai, o kai kurie mažyliai taip išsigando, kad apsišlapino. Tigras pasismeigė ant kuolo ir mes užmušėme jį kapliais, nes vyrai iš mūsų kaimo buvo išėję kautis su japonais. Aš manau, kad šitas Stilsonas panašus į tą žiaurų tigrą, jis taip pat pamėgo žmogieną. Jam reikėtų iškasti duobę, ir manau, kad jis turėtų į ją įkristi. O jeigu dar būtų gyvas, reikėtų pribaigti jį.

Jis stovėjo, skaisčios vasaros saulės nušviestas, ir šypsojosi Džoniui savo malonia šypsena.

— Ir jūs išties taip manote?— paklausė Džonis.

— Žinoma,— atsakė Ngo, tarsi kalbėtų apie kažkokias smulkmenas.— Nežinau, ką pasakys dėstytojas, kai atiduosiu jam tokį rašinį.— Jis gūžtelėjo pečiais.— Galbūt jis pasakys: „Ngo, jūs dar nesubrendęs Amerikos keliui". Bet aš rašysiu tai, ką galvoju. O kaip *jūs* manote, Džoni?

— Aš manau, kad jis pavojingas žmogus,— tarė Džonis.— Aš. . . aš žinau, kad jis pavojingas.

— Žinote?— perklausė Ngo.— Taip, jūs turbūt žinote, o jūsų tėvynainiams Niuhampšyre jis atrodo juokingas klounas. Panašiai kaip daugelis pasaulyje kvatoja iš to juodojo — Idžio Amino Dados. Bet jūs nesijuokiate.

— Ne,— tarė Džonis.— Ir vis dėlto siūlyti jį nužudyti. . .

— Politiškai,— nusišypsojo Ngo.— Aš siūlau nužudyti jį politiškai.

— O jeigu tai neįmanoma?

Ngo nusišypsojo, ištiesė smilių, pakėlė nykštį ir spragtelėjo juo.

— Paf,— ramiai tarė jis,— paf, paf.

— Tik jau ne tai,— tarė Džonis ir nusistebėjo, kaip kimiai nuskambėjo jo balsas.— Tai ne išeitis. Bet kokiu atveju.

— Nejaugi? Man atrodė, kad jums, amerikiečiams, tai dažnai taikoma išeitis.— Ngo įsitvėrė raudonojo vežimėlio rankenų.— Man laikas sodinti piktžoles, Džoni. Iki pasimatymo.

Džonis lydėjo akimis šitą smulkią figūrėlę su gelsvai rudu kombinezonu ir mokasinais, stumiančią pilną vežimėlį nykštukinių pušų sodinukų. Paskui ji išnyko už namo kampo.

Ne, ir dar kartą ne. Žudyti, vadinasi, sėti drakono dantis. Aš tuo įsitikinęs. Šventai įsitikinęs.

3

Lapkričio pirmą antradienį, sutapusį su antrąja mėnesio diena, Džonis Smitas, susirangęs fotelyje savo virtuvėje-svetainėje, klausėsi rinkimų rezultatų. Čanseleris ir Brinklis ekrane rodė didelį elektroninį žemėlapį, kuriame skirtingomis spalvomis buvo pažymėti prezidento rinkimų rezultatai kiekvienoje valstijoje. Siuo metu, nakties pradžioje, Fordo ir Karterio diagramų kreivės labai suartėjo. Bet Karteris laimės, Džonis tuo neabejojo.

Gregas Stilsonas taip pat laimėjo.

Jo pergalė buvo plačiai nušviesta vietinių stočių žinių laidose, bet ir šalies reporteriai užsiminė apie jį, lygindami jo pergalę su Džeimso Longlio, nepriklausomo Meino gubernatoriaus, laimėjimu prieš dvejus metus.

Čanseleris kalbėjo:

— Paskutiniai apklausos rezultatai, rodantys, kad respublikonų partijos kandidatas ir favoritas Harisonas Fišeris baigia pasivyti lyderį, matyt, buvo neteisingi; En Bi Si pranašauja, kad Stilsonas, kuris pravedė kampaniją su statybininko šalmu ir į savo programą įtraukė pasiūlymą visas išmetamąsias dujas pasiųsti į kosminę erdvę, rinkimų pabaigoje surinko keturiasdešimt šešis procentus balsų, o Fišeris — trisdešimt vieną procentą. Apygardoje, kur demokratams visados prastai sekdavosi, Deividas Bouesas surinko tik dvidešimt tris procentus balsų.

— Taigi,— pridūrė Brinklis,— Niuhampšyre prasideda karštų dešrelių laikai. . . bent jau artimiausius dvejus metus.

Abu nusišypsojo. Ekrane pasirodė reklama. Džonis nesišypsojo. Jis mąstė apie tigrus.

Nuo Trimbulo mitingo iki rinkimų dienos Džonis buvo pasinėręs į darbus. Jis tebedirbo su Čaku, kuris darė lėtą, bet pastovią pažangą. Vasaros metu Čakas mokėsi dviejų disciplinų, išlaikė abiejų egzaminus, tuo pat metu neprarasdamas sportinės formos. Dabar, baigiantis futbolo sezonui, atrodė neabejotina, kad Dženeto laikraščių grupė išrinks jį kandidatu į Naujosios Anglijos futbolo rinktinę. Labai apdairiai, lyg atlikdami ritualą, Čaką pradėjo lankyti koledžų pasiuntiniai, bet veikiai sužinojo, kad vizitus teks atidėti ateinantiems metams: mat Čakas su tėvu jau nusprendė, kad jis metus mokysis Stovingtono parengiamuosiuose kursuose, geroje privačioje mokykloje Vermonte. Džonis pagalvojo, kad stovingtoniečiai turbūt pakvaiš iš džiaugsmo. Metai iš metų Vermonto mokykla išstatydavo stiprias sokerio komandas ir apgailėtinas futbolo komandas. Jie turbūt duos jam didžiausią stipendiją ir priedo auksinį raktelį nuo merginų bendrabučio. Džonis neabejojo, kad nuspręsta teisingai. Po to, kai Čakui nustojo grėsęs artėjančių egzaminų

baubas, jo pažangumas dar smarkiau liuoktelėjo į priekį.

Rugsėjo pabaigoje Džonis nuvažiavo į Pounelą praleisti savaitgalio. Visą penktadienio vakarą stebėjęs, kaip tėvas žiūrėdamas televizorių nenustygsta vietoje ir garsiai kvatojasi iš pokštų, kurie ne tokie jau juokingi, Džonis galiausiai paklausė Herberto, kokie rūpesčiai jį apniko.

— Jokių rūpesčių,— tarė Herbertas, nervingai šypsodamasis ir trindamas rankas, tarytum indėlininkas, ką tik sužinojęs, kad kompanija, į kurią buvo investuotos visos jo santaupos, bankrutavo.— Jokių rūpesčių, kas tau šovė į galvą, sūnau?

— Na gerai, tai kas yra?

Herbertas nustojo šypsotis, bet tebetrynė rankas.

— Net nežinau, kaip čia tau pasakius, Džoni. Aš ketinu. . .

— Ar tai susiję su Čarlina?

— Na, taip. Su ja.

— Žodžiu, tau reikia apsispręsti.

Herbertas droviai pažvelgė į Džonį.

— Džoni, kaip tu žiūrėtum į dvidešimt devynerių metų pamotę?

Džonis šyptelėjo.

— Pažiūrėčiau teigiamai. Sveikinu, tėti.

Lengviau pasijutęs, nusišypsojo ir Herbertas.

— Tai gerai, ačiū tau. Prisipažinsiu, kad truputį bijojau tau pasakyti tai. Prisimeni, ką sakei, kai užsiminiau pirmą kartą, bet žmonės kartais vienaip mano, kai kas nors gali atsitikti, ir kitaip, kai iš tiesų atsitinka. Aš mylėjau tavo mamą, Džoni. Ir turbūt visą amžių mylėsiu.

— Aš žinau, tėti.

— Bet aš vienišas, ir Čarlina vieniša. . . žodžiu, aš manau, kad mes reikalingi vienas kitam.

Džonis priėjo prie tėvo ir pabučiavo jį.

— Linkiu sėkmės. Tikiu, kad būsit laimingi.

— Tu geras sūnus, Džoni.

Herbertas išsitraukė iš kelnių kišenės nosinę ir nusišluostė akis.

— Mes manėm, kad jau nebetekom tavęs, bent aš taip maniau. Vera niekada nebuvo praradusi vilties. Ji visą laiką tikėjo. Džoni, aš. . .

— Tėti, nereikia. Tai jau praeitis.

— Aš turiu pasakyti,— toliau kalbėjo Herbertas.— Jau pusantrų metų šitas akmuo slegia man krūtinę. Džoni, aš meldžiausi, kad tu numirtum. Tu mano vienintelis sūnus, o aš prašiau aukščiausiojo, kad jis tave pasiimtų.— Jis dar kartą nusišluostė akis ir padėjo nosinę į šalį.— Matyt, viešpats žinojo daug daugiau, Džoni. . . ar tu sutiktum būti su manim? Jungtuvių dieną?

Džonis pajuto lyg ir kažkokį graudulį.

— Na, žinoma, mielai,— tarė jis.
— Dėkui. Džiaugiuosi. . . kad pasakiau viską, kas buvo susikaupę per ilgą laiką. Dabar kitaip jaučiuosi.
— Ar jau numatėt dieną?
— Tiesą sakant, taip. Ar sausio antroji tau tinka?
— Visiškai,— tarė Džonis.— Žodžiu, sutarta.
— Ketiname parduoti abu namus,— pasakė Herbertas.— Jau esame nusižiūrėję fermą Bideforde. Graži vieta. Dvidešimt akrų žemės. Pusė jos miškas. Na, naujas startas.
— Taip, naujas startas, tai gerai.
— Ar tu neprieštarausi, jei mes parduosim tėviškę? — susirūpinęs paklausė Herbertas.
— Truputį liūdna išsiskirti,— tarė Džonis.— Štai ir viskas.
— Aš irgi tai jaučiu. Truputį liūdna.— Herbertas šyptelėjo.— Truputį dilgčioja toj vietoj, kur širdis, bent man. O kaip tau?
— Daugmaž taip pat,— atsakė Džonis.
— O kaip tau sekasi?
— Gerai.
— Ar tavo vaikinas daro pažangą?
— Nuostabią,— šyptelėjo Džonis, panaudodamas vieną mėgstamiausių tėvo žodelių.
— Ar ilgai ketini ten būti?
— Dirbti su Čaku? Manau išbūti visus mokslo metus, jeigu jie to norės. Dirbti su vienu mokiniu — tai visiškai nauja patirtis. Man tas darbas patiko. Tai iš tiesų geras užsiėmimas.
— O ką manai daryti paskui?
Džonis pakraipė galvą.
— Dar nežinau. Bet žinau vieną dalyką.
— Kokį?
— Važiuosiu šampano butelio. Reikia atšvęsti.
Tą rugsėjo vakarą tėvas atsistojo ir paplojo jam per petį.
— Tai jau imk du,— tarė jis.
Retkarčiais jis gaudavo laiškų iš Saros Hezlit. Viename ji rašė, kad jiedu su Voltu laukiasi antro kūdikio, kuris turi gimti balandžio mėnesį. Džonis atrašė laišką, kuriame siuntė savo sveikinimus ir linkėjo Voltui sėkmės rinkiminėje kampanijoje. Kartais jis pagalvodavo apie tą popietę su Sara, tą ilgą ir neskubią popietę. Neleisdavo sau per dažnai mėgautis tuo prisiminimu, bijojo, kad vis traukiant atsiminimą į dienos šviesą, jis gali išblukti ir išdilti kaip tie rausvi fonai, kurie visada esti baigiamosios klasės portretuose.
Tą rudenį jis keliskart buvo susitikęs su merginomis, kartą su ką tik išsiskyrusia Čako simpatijos vyresne seserim, bet iš tų pasimatymų taip nieko ir neišėjo.
Daugiausia laisvo laiko šitą rudenį jis praleisdavo Gregorio Eimeso Stilsono draugėje.

Jis tapo stilsofilu. Komodoje po kojinėmis, apatinukėmis ir marškinėliais slėpė tris bloknotus, pilnus užrašų, apmąstymų ir visokiausių publikacijų kserokopijų.

Nuo šito užsiėmimo jam darėsi neramu. Naktimis jis rašydavo ant popieriaus lapų su jau priklijuotomis iškarpomis ir kartais pasijusdavo vos ne Arturu Bremeriu[31] ar Sara Mur, mėginusia nušauti Džerį Fordą. Jeigu Edgaras Lanktė, bebaimis FTB riteris, būtų užtikęs jį šitaip darant, jo telefone, svetainėje ir vonioje išsyk būtų įtaisyta klausymo aparatūra. Kitoje gatvės pusėje stovėtų baldų furgonas, tiktai prikrautas ne baldų, o kino kamerų, mikrofonų ir dar dievai žino ko.

Jis tvirtino sau, kad jis ne Bremeris, kad Stilsonas — ne manija, bet tuo patikėti būdavo vis sunkiau po ilgų popiečių bibliotekoje, vartant senus laikraščius bei žurnalus, šeriant dešimties centų monetomis fotokopijavimo mašiną. O dar sunkiau buvo patikėti naktimis, kai jis ilgai degindavo šviesą, užrašinėdamas savo mintis, mėgindamas užčiuopti loginį ryšį. Ir beveik neįmanoma patikėti, kai paryčiu, apsipylęs prakaitu, pabusdavo nuo besikartojančio košmaro.

Košmaras beveik visada būdavo tas pats: Džonis vėl spaudžia ranką Stilsonui Trimbulo mitinge. Staigi tamsa. Tunelis. Atidundantis juodas lokomotyvas, nesulaikomas kaip lemtis. Akinanti jo žibinto šviesa. Senas žmogus užguitomis, išgąstingomis akimis, tariantis neįsivaizduojamą priesaiką. Jausmų niuansai, atsirandantys ir ištirpstantys lygioršti dūmų kamuoliai. Ir vaizdų pabiros, suvertos į girliandą lyg plastmasinės vėliavėlės virš senų automobilių pardavėjo ekspozicijos. Vidinis balsas kuždėjo jam, kad šitie vaizdai susiję tarpusavyje, kad tai scenos, bylojančios apie artėjančią didžiulę katastrofą, gal net armagedoną, kuriuo buvo tiesiog įtikėjusi Vera Smit.

Bet ką gi reiškė tie vaizdai? Ką jie pasakojo? Ūkanoti, neryškių kontūrų. . . ir amžinai tas erzinantis melsvas filtras, kur ne kur išmargintas gelsvomis dėmėmis lyg tigro dryžiais.

Tik vienas vaizdas — juo užsibaigdavo šitie sapnų vaizdo įrašai — būdavo ryškus: mirštančiųjų vaitojimai, mirties dvelkimas. Ir mylių mylios sulankstyto metalo, susilydžiusio stiklo, išdegintos žemės, ir vienišas tigras, minkštai žengiantis ta dykuma. Tigras visada juokdavosi, nasruose jis turėdavo. . . nasruose turėdavo kažką melsvai gelsvo, iš kurio varvėdavo kraujas.

Rudenį Džonis ne kartą pagalvodavo, kad tas sapnas išves iš proto. Absurdiškas sapnas, kratinys be jokios logikos. Geriausia išmesti jį iš galvos.

---

[31] Maniakas, kėsinęsis į ultradešinįjį Alabamos gubernatorių Džordžą Volesą.

Išmesti jis nebegalėjo, todėl toliau tyrinėjo Grego Stilsono fenomeną, vis mėgindamas įtikinti save, kad tai ne pavojinga manija, o nekaltas hobis.

Stilsonas gimė Talsoje. Jo tėvas buvo naftos verslovių padienis darbininkas, keliaudavo iš vietos į vietą ir dėl savo milžiniško ūgio gaudavo padirbėti dažniau negu jo likimo daugai. Motina jaunystėje, matyt, buvo graži, nors tą galima buvo tik spėti iš dviejų nuotraukų, kurias Džoniui pavyko iškasti vos ne iš po žemių. Jeigu ji ir buvo, tai gyvenimas ir vyras, už kurio ištekėjo, spėriai išblukino tą grožį. Iš fotografijų žvelgė pilkas kaip žemė veidas, Jungtinių Valstijų pietryčius nusiaubusios depresijos auka, vilkinti nudėvėta marga suknele, liesose rankose laikanti kūdikį — Gregą — ir prisimerkusi prieš saulę.

Jo tėvas, tikras despotas, ne per daug rūpinosi sūnumi. Vaikystėje Gregas buvo išblyškęs ir liguistas. Nėra įrodymų, kad tėvas būtų morališkai ar fiziškai engęs sūnų, bet yra pagrindo manyti, kad pirmuosius devynerius gyvenimo metus Gregui Stilsonui stigo meilės. Vis dėlto vienintelėje fotografijoje, kur tėvas ir sūnus buvo kartu ir kurią šiaip taip Džoniui pavyko sumedžioti, jiedu atrodė laimingi; jie stovėjo naftos verslovėje, tėvo ranka nerūpestingu draugišku judesiu buvo apglėbusi sūnaus kaklą. Ir vis tiek Džoniui darėsi nejauku, žiūrint į ją. Haris Stilsonas vilkėjo darbiniais rūbais — saržinėmis kelnėmis ir dvieiliais chaki spalvos marškiniais, šalmas buvo padaužiškai nusmauktas ant pakaušio.

Gregas pradėjo lankyti mokyklą Talsoje, o dešimties metų sulaukęs persikėlė į Oklahoma Sitį. Praėjusią vasarą tėvas žuvo, užsidegus naftos gręžiniui. Meri Lu Stilson persikėlė su sūnumi į Oklahoma Sitį, nes ten gyveno jos motina, be to, karo metais ten buvo darbo. Keturiasdešimt antraisiais atrodė, kad vėl grįžta seni geri laikai.

Jaunesnėse klasėse Gregas mokėsi gerai, vėliau kaip iš gausybės rago pasipylė prasižengimai. Pamokų praleidinėjimai, muštynės, azartiniai biliardo lošimai miesto centre, galimas daiktas, vogtų daiktų perpardavinėjimas gyvenamuosiuose kvartaluose, nors tai niekad nebuvo įrodyta. Keturiasdešimt devintaisiais jis buvo dviem dienom išvarytas iš mokyklos už tai, kad įmetė karnavalinę bombą į rūbinės tualetą.

Kaskart susidūrus su įstatymu, Meri Lu Stilson stodavo sūnaus pusėn. Geri laikai — bent tokiems kaip Stilsonai — pasibaigė, keturiasdešimt penktaisiais nutraukus karinę pramonę; ponia Stilson, atrodo, įvertino tai kaip savo ir savo berniuko konfliktą su aplinkiniu pasauliu. Jos motina mirė, tepalikdama jai karkasinį namelį ir nieko daugiau. Kurį laiką ji nešiojo gėrimus padienininkų bare, paskui patarnavo kiaurą naktį veikiančioje užkandinėje. Kai viršum

jos berniuko galvos susikaupdavo debesys, ponia Stilson stodavo į kovą, matyt, nė neketindama aiškintis, ar sūnaus rankos švarios, ar suteptos.

Keturiasdešimt devintaisiais Gregas Stilsonas jau nebebuvo išblyškęs ir liguistas paauglys, tėvo pravardžiuojamas snargliu. Bręstant išryškėjo fiziniai tėvo duomenys. Tarp trylikos ir septyniolikos jaunuolis ištįso iki šešių pėdų ir priaugo septyniasdešimt svarų. Jis nesportavo, kaip kad kiti mokiniai, bet kažkaip įsigudrino lankyti Čarlzo Atlaso gimnastikos salę, o po to sunkumų kilnojimo treniruotes. Snarglys pasidarė negeru žmogumi, kurio geriau pasisaugoti.

Džonio nuomone, dešimtis kartų Stilsonas tik per plauką neišlėkė iš mokyklos. Laimingo atsitiktinumo dėka jam vis pavykdavo išsisukti. O kad taip bent kartą būtų rimtai įkliuvęs, dažnai pagalvodavo Džonis. Baigtųsi visi šitie kvaili rūpesčiai, nes baustas žmogus neturi teisės kelti kandidatūros į aukštą postą.

Gregas Stilsonas baigė mokyklą — tiesa, vienas silpniausių klasėje — penkiasdešimt pirmųjų birželį. Nepaisant prastų pažymių, jo smegenys veikė normaliai. Jis mikliai malė liežuviu, patraukliai atrodė ir laukė savo valandos. Vasarą trumpai padirbėjo pilstytoju benzino kolonėlėje. Rugpjūčio mėnesį, pasiklausęs pamokslų po atviru dangumi Vaildvud Grine, Stilsonas ūmai suliepsnojo meile Jėzui. Metė darbą kolonėlėje ir, „patyręs mūsų Išganytojo Jėzaus Kristaus malonę", tapo lietaus iššaukėju.

Atsitiktinai ar ne, bet nuo didžiosios smėlio audros Oklahomos senbuviai neprisiminė tokios sausringos vasaros. Pasėliai jau buvo pasmerkti nuostoliams, galvijų laukė ta pati dalia, jeigu senkantys šuliniai galutinai išdžius. Štai tada Gregas ir buvo pakviestas į vietinės fermerių asociacijos susirinkimą. Kas tenai dėjosi, Džonis sužinojo iš gausių aprašymų; tai buvo viena iš Stilsono karjeros viršūnių. Kiekvienas liudininkas pasakojo savo versiją; Džoniui tai atrodė natūralu. Tipiškas amerikietiškas mitas, nelabai tesiskiriantis nuo pasakėlių apie Deivį Kroketą, Pikosą Bilį, Polį Banjaną. Kad *kažkas* buvo atsitikę, dėl to nekilo abejonių. Bet prisikasti iki tiesos jau nebuvo galimybės.

Tik vienas dalykas, atrodo, buvo tikras. Fermerių asociacijos susirinkimas, iš visko sprendžiant, buvo pats keisčiausias iš visų kada nors girdėtų. Fermeriai pasikvietė per porą dešimčių lietaus iššaukėjų iš šalies pietryčių ir pietvakarių sričių. Maždaug pusė jų buvo negrai. Du indėnai — maišyto kraujo paunis ir grynakraujis apačas. Ir dar meksikietis, gromuliuojantis meskaliną. Gregas buvo vienas iš devynių ar dešimties baltųjų, ir vienintelis vietinis.

Fermeriai išklausė visų lietaus iššaukėjų ir podirvio vandens ieškotojų pasiūlymų. Kažkaip savaime susidarė dvi grupės: tie, kurie

reikalavo iš anksto pusės atlyginimo (negrąžinamai), ir tie, kurie reikalavo iš anksto viso atlyginimo (negrąžinamai).

Kai atėjo Grego Stilsono eilė, jis atsistojo, susikišo nykščius už džinsų diržo kilpų ir prabilo maždaug taip: „Manau, kad jūs, vyrai, žinote, jog aš pasijutau sugebąs iššaukti lietų po to, kai atsidaviau Jėzui. Iki tol buvau nugrimzdęs į nuodėmę ir klaidžiojau nedorais keliais. Vieną iš tų nedorų kelių jūs regėjote šįvakar; tai kelias, nuklotas dolerių banknotais".

Fermeriai susidomėjo. Devyniolikmetis Stilsonas jau buvo šiek tiek pramokęs pigios retorikos. Argi jie galėjo atsisakyti tokio viliojančio pasiūlymo? Juk jis atsivertęs krikščionis, jis žino, kad pinigų troškimas — visų blogybių šaltinis, be to, jis siūlosi pirma iššaukti lietų, o tik tada gauti už darbą tiek, kiek jų nuomone, atrodys verta.

Visi triukšmingai priėmė jo pasiūlymą, o po dviejų dienų, apsivilkęs juodu paltu, užsidėjęs plačiakraštę pamokslininko skrybėlę, jis klūpojo ant sunkvežimuko platformos; lėtai važinėdamas vidurio Oklahomos keliais ir vieškeliais, jis meldė dievą lietaus per du garsiakalbius, kuriuos maitino traktoriaus akumuliatorius.

Šitos istorijos pabaigą galima numatyti, bet ji buvo sėkminga. Antros Grego darbo dienos popietę dangus ėmė niauktis, o kitą rytą pratrūko lyti. Pliaupė tris dienas ir dvi naktis, staigūs potvyniai nuskandino ketvertą žmonių, ištisi namai su vištomis ant kraigų plaukė Grinvudo upe, šuliniai prisipildė, galvijai buvo išgelbėti. Oklahomos fermerių ir gyvulių augintojų asociacija nusprendė, kad šitaip būtų atsitikę ir be antgamtiškų jėgų įsikišimo. Eiliniame susirinkime jie paleido skrybėlę ratu ir surinko jaunajam lietaus iššaukėjui beveik karališką sumą — septyniolika dolerių.

Gregas neprarado savitvardos. Už tuos septyniolika dolerių jis išspausdino skelbimą Oklahomos laikraštyje „Herald". Skelbime buvo primenama, kad kadaise panašaus likimo susilaukė žiurkių gaudytojas iš Hemlino. Krikščioniui Gregui Stilsonui, toliau buvo rašoma skelbime, nė nekiltų minties pražudyti kieno nors vaikų, be to, jis puikiai supranta esąs juridiškai bejėgis prieš tokią galingą organizaciją kaip Oklahomos fermerių ir galvijų augintojų asociacija. Bet kurgi teisybė? Kaip išlaikyti senutę motiną, praradusią sveikatą? Skelbime buvo užsimenama, kad jis, galima sakyti, pritrynė nuospaudas ant pasturgalio, melsdamas dievą malonių gaujai turtingų ir nedėkingų snobų, kurie ketvirtajame dešimtmetyje traktoriais varė vargšus Džoadus [32] nuo jų žemių. Skelbimas priminė, kad jis išgelbėjo jiems galvijų bandas už dešimtis tūkstančių, o gavo iš jų septyniolika dolerių. Jo, tvirtai tikinčio krikščionio, šitoks nedėkingumas neužgauna, bet galbūt jis privers susimąstyti dorus Okla-

---

[32] D. Steinbeko romano „Rūstybės kekės" herojai.

homos piliečius. Visi tie, kurie sveikai mąsto, gali siųsti čekius redakcijos adresu, abonementinė dėžutė 471.

Džonis spėliojo, kiekgi pinigėlių susižėrė Stilsonas po šito skelbimo. Nuomonės skyrėsi. Šiaip ar taip, rudenį Gregas jau važinėjo po miestą naujutėlaičiu „Merkuriu". Buvo išmokėti trejų metų įsiskolinimai už namelį, kurį Meri Lu paveldėjo iš motinos. Pati Meri Lu (ne tokia jau pasiligojusi ir turinti ne daugiau kaip keturiasdešimt penkerius) pasipuošė naujais meškėno kailiniais. Matyt, Stilsonui pavyko aptikti tą pagrindinę ir užslėptą spyruoklę, kuri ir suka visą Žemės rutulį: jeigu tie, kurie gauna, neužsimoka, tai tie, kurie negauna, dažniausiai užsimoka be jokios priežasties. Ar ne tuo pačiu principu remiasi politikai, įsitikinę, kad niekad netrūks jaunų vyrų patrankų mėsai?

Fermeriai suprato, kad visi drauge sukiršino širšių lizdą. Vos tik kuris pasirodydavo mieste, tuoj susirinkdavo minia ir imdavo tyčiotis. Visoje apygardoje juos keikė iš sakyklų. Ūmai atsirado sunkumų parduoti jautieną, išgelbėtą lietaus — teko gabenti ją laivais į kitus kraštus.

Tų atmintinų metų lapkričio mėnesį du jaunuoliai su variniais kastetais ant krumplių ir nikeliuotais 31 kalibro pistoletais kišenėse pasibeldė į Grego Stilsono duris. Iš visko sprendžiant, juos buvo nusamdžiusi fermerių ir galvijų augintojų asociacija, kad jie pasiūlytų — jei reikės, ir pagrasintų — Gregui pasiieškoti vėsesnio klimato. Po apsilankymo abu jaunuoliai atsidūrė ligoninėje. Vienam smegenų sutrenkimas, kitam — išmušti keturi dantys ir sulaužyti šonkauliai. Abu juos rado ant Stilsono kvartalo kampo. . . be kelnių. Variniai kastetai buvo įmušti į tas kūno vietas, kurios paprastai siejamos su sėdėjimu; vienam jaunuoliui net teko daryti nedidelę chirurginę operaciją, kad būtų pašalinti svetimkūniai.

Asociacija kapituliavo. Gruodžio pirmomis dienomis įvykusiame susirinkime iš bendro fondo buvo išskirta septynių šimtų dolerių suma ir Gregui Stilsonui buvo nusiųstas čekis.

Jis savo pasiekė.

Penkiasdešimt trečiaisiais jiedu su motina persikėlė į Nebraską. Lietaus iššaukimas atpigo, kai kurie požymiai rodė, jog ir azartiniai žaidimai darosi nebepopuliarūs. Žodžiu, jiedu atsidūrė Omahoje, Gregas ėmė verstis namų dažymu ir po dvejų metų subankrutavo. Kur kas geriau jam sekėsi dirbti komivojažieriumi Tikrojo Amerikos Kelio Biblijos draugijoje. Jis išvažinėjo skersai ir išilgai kukurūzų auginimo zoną, pietavo šimtuose darbščių, dievobaimingų fermerių šeimų, pasakojo visiems, kaip atsivertė pats, ir pardavinėjo Biblijas, ženklelius, stikloplastinius jėzusiukus, giesmynus, religinės muzikos įrašus, brošiūras, taip pat labai aršią ir reakcingą knygiūkštę „Tikrasis Amerikos Kelias. Komunistų Ir Žydų Sąmokslas Prieš

Mūsų Jungtines Valstijas". Penkiasdešimt septintaisiais amželį baigiantį „Merkurį" pakeitė naujutėlaitis „Fordas".

Penkiasdešimt aštuntaisiais Meri Lu mirė vėžiu, tais pačiais metais Gregas Stilsonas, palikęs vėl suklestėjusį verslą Biblijomis, patraukė į rytus. Prieš atsidurdamas Olbanyje, jis metus praleido Niujorke. Čia mėgino tapti aktoriumi; tai buvo vienas iš nedaugelio užsiėmimų (kaip ir namų dažymas), iš kurių jam nepavyko išspausti nė dolerio. Bet ne dėl talento stokos, ciniškai pagalvojo Džonis.

Olbanyje, Niujorko valstijos sostinėje, Stilsonas pradėjo dirbti firmoje „Prudenšl" ir gyveno ten iki šešiasdešimt penktųjų. Draudimo agento verslas nedavė jokių vaisių. Niekas nesiūlė jam posto administracijoje, niekas neliepsnojo krikščioniška artimo meile. Penkerius metus anas įžūlus ir akiplėšiškas Gregas Stilsonas, atrodo, buvo įmigęs žiemos miegu. Gruoblėtu karjeros keliu jį lydėjo vienintelė moteris jo gyvenime — motina. Stilsonas nė karto nebuvo vedęs, Džoniui nepavyko sužinoti, kad jis bent su kokia moterimi būtų reguliariai susitikinėjęs.

Šešiasdešimt penktaisiais „Prudenšl" pasiūlė jam etatą Ridžvėjuje, Niuhampšyro valstijoje, ir Gregas Stilsonas nedvejojo. Žiemos miegas, atrodo, baigėsi. Veržlus septintasis dešimtmetis lėkė į priekį kaip lokomotyvas. Tai buvo mini sijonėlių ir asmeninės iniciatyvos era. Gregas visa galva pasinėrė į Ridžvėjaus visuomeninį gyvenimą. Tapo prekybos rūmų ir „Rotario" klubo nariu. Šešiasdešimt septintaisiais jo vardas nuskambėjo per visą valstiją, kai buvo karštai diskutuojama dėl skaitliukų automobilių stovėjimo aikštelėse. Šešerius metus dėl jų ginčijosi priešingos stovyklos. Gregas pasiūlė vietoj skaitliukų pastatyti rinkliavos dėžes. Tegu žmonės moka pagal sąžinę. Kai kurie tą pasiūlymą palaikė didžiausia nesąmone. Ką gi, atsakydavo Gregas, ruoškitės staigmenai. Taip, taip, pone. Įtikinėti jis mokėjo. Galų gale miesto valdžia sutiko padaryti eksperimentą. Smulkių monetų liūtis apstulbino visus, išskyrus Gregą. Jis jau senokai buvo atradęs universalųjį principą.

Šešiasdešimt devintaisiais jis vėl sujudino Niuhampšyrą, kai ilgame ir rimtai argumentuotame laiške Ridžvėjaus laikraščiui iškėlė idėją panaudoti sulaikytus narkomanus viešiesiems darbams: esą jie galėtų tvarkyti parkus, įrengti dviratininkų takelius, netgi ravėti gatvių želdinius. Daugeliui šita idėja pasirodė didžiausia nesąmonė. Nagi pamėginkite, gundė Gregas, nepavyks — atsisakysite. Miesto valdžia ryžosi pamėginti. Vienas „žolytės" mėgėjas šiuolaikiškai perdirbo visą pasenusią dešimtainę miesto bibliotekos katalogų sistemą pagal Kongreso bibliotekos pavyzdį, ir tai nekainavo miestui nė cento. Grupė hipių, „susemta" besismaginant narkotikais, pertvarkė miesto parką ir pavertė visos apygardos pažiba; tvenkinyje plaukiojo antys, o atrakcionai buvo tiksliai apskai-

čiuoti, kad maksimaliai prailgintų žaidimo laiką ir sumažintų riziką. Pasak Grego, dauguma narkomanų įjunko į savo preparatus dar koledže, bet tai netrukdo pasinaudoti kitkuo, ko jie ten išmoko.

Revoliucingai keisdamas savo naujosios tėvynės automobilių parkavimo taisykles ir pažiūrą į narkomanus, Gregas tuo pat metu siuntinėjo laiškus į Mančesterio „Junjon Lider", Bostono „Gloub" ir „Niujork Taims". Juose jis reiškė kraštutines dešiniųjų pažiūras į karą Vietname, siūlė prilyginti heroino vartotojus kriminaliniams nusikaltėliams ir sugrąžinti mirties bausmę, visų pirmiausia heroino platintojams. Balotiruodamasis į Atstovų rūmus, jis keliskart pareiškė nuo septyniasdešimtųjų metų smerkęs karą, bet jo paties pasisakymai spaudoje neigė tą akiplėšišką melą.

Septyniasdešimtaisiais Gregas Stilsonas įkūrė nuosavą nekilnojamo turto draudimo kompaniją. Sėkmė lydėjo jį nuo pirmos dienos. Septyniasdešimt trečiaisiais jis kartu su trimis kitais komersantais finansavo prekybos paviljonų statybą Konkordo, valstijos sostinės, pakraštyje. Valstijos senate jis jau atstovavo savo apygardai. Tie metai įsimintini dėl arabų naftos boikoto, bet tais metais Gregas pradėjo važinėti ir „Linkolnu Kontinentaliu". Tais pačiais metais jis iškėlė savo kandidatūrą į Ridžvėjaus mero postą.

Mero kėdėje Gregas sėdėjo dvejus metus, o prieš porą metų, septyniasdešimt pirmaisiais, ir šito nemažo Naujosios Anglijos miestelio (8500 gyventojų) respublikonai ir demokratai siūlė jam balotiruotis į mero vietą. Jis šypsodamasis padėkojo ir vieniems, ir kitiems, ir atsisakė. Septyniasdešimt trečiaisiais jis pasiskelbė nepriklausomu kandidatu ir susirėmė su gana populiariu respublikonu, kurio Achilo kulnas buvo besąlygiškas prezidento Niksono rėmimas, ir tuščiakalbiu demokratu. Tada Stilsonas pirmąkart ir užsimaukšlino statybininko šalmą. Jo kampanijos lozungas buvo toks: „Pastatykime geresnį Ridžvėjų!" Ir laimėjo didele balsų persvara. Dar po metų kaimyninėje Meino valstijoje rinkėjai nusisuko ir nuo demokrato Džordžo Mičelo, ir nuo respublikono Džeimso Ervino. Jie išsirinko gubernatoriumi draudimo agentą iš Liuistono Džeimsą Longlį.

Gregoris Eimesas Stilsonas įsiminė šitą pamoką.

4

Perfotografuotų iškarpų paraštėse Džonis prirašinėjo savo pastabų bei nuolat iškylančių klausimų. Jis tiek kartų permąstė visą situaciją, jog dabar būtų galėjęs, neklausydamas nesibaigiančių Čenselerio ir Brinklio komentarų, žodis žodin atkurti visą rinkimų kampanijos eigą.

Pirma, Gregas Stilsonas negalėjo būti išrinktas. Jo rinkiminiai

pažadai priminė anekdotus. Jo preitis buvo niekam tikusi. Išsilavinimas irgi. Šiaip taip užbaigta mokykla, ir viskas. Iki 1965 metų jis net stumdėsi be užsiėmimo. Šalyje, kur įstatymus, rinkėjų nuomone, turi kurti teisininkai, Stilsonas domėjosi įstatymais visai kitais tikslais. Be to, jis nebuvo vedęs. Ir jo karjera buvo gryniausias nesusipratimas.

Antra, spauda visiškai — tai labai keista — nesidomėjo Stilsonu. Audringais rinkimų metais, kai Vilberas Milzas prisipažino išlaikęs meilužę, kai Veinas Heisas dėl to paties išlėkė iš kėdės Atstovų rūmuose, prie kurios buvo tiesiog augte priaugęs, kai net valdžią turintys tūnojo savo gūžtose, būgštaudami, kad tik spauda neimtų kedenti nešvarių jų baltinių, Stilsonas turėjo padaryti įspūdį reporteriams. Tačiau spalvinga, prieštaringa Stilsono asmenybė tekėlė didžiajai spaudai linksmybės priepuolius, ir niekas, išskyrus Džonį Smitą, nelaikė jo pavojingu. Stilsono apsaugą sudarė galingus motociklus apsižergę bernai, dar prieš kelerius metus keldavę paniką pliažuose; Stilsono rinkiminiuose mitinguose vis kas nors būdavo sužalojama, bet nė vienas landus reporteris nepanoro rimčiau tuo pasidomėti. Per mitingą valstijos sostinėje — prie to paties prekybos centro, į kurį Stilsonas buvo investavęs pinigėlių — aštuonerių metų mergaitei buvo sulaužyta ranka ir išnarinti kaklo slanksteliai; motiną ištiko isterijos priepuolis, ji prisiekinėjo visais šventaisiais, kad duktė ropštėsi ant pakylos paprašyti Didžiojo Žmogaus autografo, o vienas iš tų „bepročių ant motociklų" nustūmė ją. Bet laikraštyje pasirodė tik žinutė — *„Stilsono mitinge sužeista mergaitė"*,— kuri greitai buvo pamiršta.

Kai Stilsonas paskelbė savo finansinę ataskaitą, Džonis pagalvojo: per daug padori, kad galėtum patikėti. Septyniasdešimt penktaisiais Stilsonas sumokėjo federalinius mokesčius — vienuolika tūkstančių dolerių nuo trisdešimt šešių tūkstančių pajamų,— bet nė cento vietinių mokesčių, nes Niuhampšyro valstija jų nėra nustačiusi. Stilsonas tvirtino, jog pajamų šaltinis — nekilnojamo turto draudimo agentūra plius menka algelė, mokama jam kaip merui. Nė žodžio apie pelną, kurį duoda klestintis prekybos centras Konkorde. Nė menkiausio paaiškinimo, kodėl Stilsonas apsigyveno name, kuris vertinamas aštuoniasdešimt šešiais tūkstančiais; tą namą jis nupirko neišsimokėtinai ir be paskolos. Ir tokiu metu, kai net Jungtinių Valstijų prezidentas buvo speičiamas kampe dėl pajamų nuslėpimo, Stilsonas varė visokias finansines machinacijas, ir niekas nė antakio nekrustelėjo dėl to.

Buvo paskelbta ir jo, kaip mero, ataskaita. Šiame poste jis tvarkėsi kur kas geriau negu galėjai tikėtis, matydamas rinkimų kampanijos spektaklius. Vadovas jis buvo sumanus ir apdairus, kiek stačiokiškai, bet tiksliai suvokiantis žmogiškąją ir socialinę psichologiją. Mokesčių mokėtojų pasitenkinimui, jis baigė kadenciją sep-

tyniasdešimt penktaisiais su teigiamu balansu — tai buvo pirmas toks kartas per dešimtį metų. Stilsonas ne be pagrindo didžiavosi automobilių stovėjimo aikštelių sutvarkymu ir, kaip jis tai pavadino, „darbinio hipių auklėjimo ir švietimo programa". Be to, Ridžvėjus vienas pirmųjų šalyje išsirinko komitetą šalies dušimtosioms metinėms pažymėti. Kompanija, gaminanti inventorių kartotekoms, persikėlė į Ridžvėjų, ekonominio nuosmukio metais bedarbių procentas čia buvo pavydėtinai mažas — tik 3,2 procento. Žodžiu, viskas kaip sviestu patepta.

Stilsonui valdant miestą, būta ir tokių dalykų, kurie sukėlė Džoniui nerimą.

Dotacijos miesto bibliotekai sumažėjo nuo vienuolikos su puse tūkstančių iki aštuonių tūkstančių, o paskutiniais mero Stilsono metais — iki šešių su puse tūkstančių. Asignavimai municipalinei policijai per tą laikotarpį padidėjo keturiasdešimčia procentų. Motorizuotas pajėgas papildė trys naujos patrulinės automašinos, išsiplėtė riaušių malšinimo priemonių asortimentas. Atsirado pora naujų policininkų etatų, be to, miesto taryba, Stilsonui spaudžiant, sutiko padengti pusę išlaidų policininkams perkantis ginklus. Taigi keletas tvarkos sergėtojų šitame apsnūdusiame Naujosios Anglijos miestelyje įsigijo „315 Magnum" parabelius, išgarsintus Niekingojo Hario Kalagano. Stilsono laikais buvo uždarytas jaunimo poilsio centras, taip pat — atseit savanoriškai, bet iš tikro policijos potvarkiu — uždrausta rodytis gatvėje po dešimtos valandos asmenims, nesulaukusiems šešiolikos metų. Trisdešimt penkiais procentais buvo sumažintas labdaros fondas.

Taigi Gregas Stilsonas kėlė Džoniui nerimą daugeliu atžvilgių.

Despotas tėvas ir minkštaširdė, viską atleidžianti motina. Politiniai mitingai, labiau primenantys roko koncertus. Gebėjimas sujaudrinti minią. Apsauga...

Nuo Sinklerio Liuiso laikų amerikiečiai prakeikė fašizmą ir įdėmiai sekė, kad šalyje neįsigalėtų fašistinė tvarka. Tiesa, Luizianoje buvo Hju Longas. Bet Hju Longas buvo...

Jis buvo nužudytas.

Džonis užmerkė akis ir pamatė, kaip Ngo sulenkia pirštą. Pykšt, pykšt, pykšt. Tigre, tigre, spindintys žiburėliai nakties miškuose. Kokia bauginanti ranka ar akis...

Ne, negalima sėti slibino dantų. Negalima, jeigu nenori atsidurti greta Franko Dodo, vilkinčio lietpaltį su gobtuvu. Greta osvaldų, sirhanų ir bremerių. Visų šalių bepročiai, vienykitės! Reguliariai rašykis į bloknotą savo paranoidines mintis ir skaitinėk sau naktimis, o kai pagaliau tavo galvelė viską suvoks, pasiųsk čekį, kur reikia, ir gausi paštu šaudyklę. Džoni Smitai, susipažink su Cyple From [33]. Malonu susipažinti, Džoni, viskas, ką jūs surašėte blok-

note, man turi gilią prasmę. Leiskite pristatyti jus savo dvasios tėvui. Džoni, čia Čarlis. Susipažinkite, Čarli — Džonis. Kai sutvarkysite Stilsoną, mes suvienysime pastangas pribaigti likusius niekšus ir šitaip išgelbėsime sekvojas.

Galva sukosi. Tuoj tuoj skausmas pervers smilkinius. Visada šitaip baigiasi. Gregas Stilsonas visada jam įvaro baisų skausmą. Laikas miegoti. Dieve brangus, kad tik nieko nesusapnavus.

Ir vis dėlto: Klausimas.

Džonis užsirašė jį viename bloknote ir mintyse vis grįždavo prie jo. Stropiai išraitė dailias raides ir apvedė trigubu apskritimu, sakytum nedelsdamas pabėgti. Klausimas toks: *„Jeigu galėtum įšokti į laiko mašiną ir sugrįžti į 1932 metus, ar tu užmuštum Hitlerį?"*

Džonis dirstelėjo į laikrodį. Be penkiolikos pirma, jau lapkričio trečioji, eiliniai prezidento rinkimai, sutapę su šalies dušimtmečiu, virto istorija. Tiesa, Ohajas dar svyruoja, bet Karteris priešaky. Jokios kovos, vyruti. Triukšmas praėjo, vieni prakišo, kiti laimėjo. Džeris Fordas gali kabinti savo škotišką kepuraitę ant vinies, bent jau iki aštuoniasdešimtųjų metų.

Džonis priėjo prie lango. Didysis namas dunksojo tamsoje, šviesa degė tiktai Ngo kambaryje viršum garažo. Ngo, kuris netrukus taps Amerikos piliečiu, negalėjo atitraukti akių nuo didžiojo Amerikos ritualo, kartojamo kas ketveri metai: vieni vyrukai išeina, kiti vyrukai ateina.

Džonis atsigulė į lovą ir ilgai negalėjo užmigti.

Jis sapnavo besijuokiantį tigrą.

DVIDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

1

Herbertas Smitas susituokė su Čarlina Makenzi, savo antrąja žmona, 1977 metų sausio antrosios popietę, kaip ir buvo sutarta. Ceremonija vyko Sautvest Bendo parapijos bažnyčioje. Nuotakos tėvas, beveik aklas aštuoniasdešimtmetis džentelmenas, perdavė ją jaunikiui. Džonis stovėjo greta tėvo ir reikiamu momentu padavė žiedą. Tai buvo maloni akimirka.

Į ceremoniją atvyko Sara Hezlit su vyru ir sūnumi, jau išaugusiu iš kūdikiško amžiaus. Sara buvo nėščia ir tiesiog švytėte švytėjo — tikras laimės ir įgyvendintų svajonių įsikūnijimas. Džonis pajuto, kaip spaudžia gerklę pavydas, tarytum netikėtai užklupus dujų

[33] Lijeta From kėsinosi nužudyti prezidentą Dž. Fordą.

atakai. Po kelių sekundžių viskas praėjo, tuoj po ceremonijos jis priėjo prie jų pašnekėti.

Jis pirmą kartą matė Saros vyrą, aukštą, išvaizdų vyriškį su siauručiais ūsiukais ir anksti pražilusiais plaukais. Jis buvo išrinktas į valstijos senatą ir dabar dėstė, kokia padėtis susidarė po prezidento rinkimų, kaip nelengva rasti bendrą kalbą su nepriklausomuoju gubernatoriumi, o Denis tampė jį už klešnės ir reikalavo: noriu gerti, tėti, noriu gerti, noriu *gerti!*

Sara kalbėjo mažai, bet Džonis jautė jos spindinčių akių žvilgsnį; tai šiek tiek varžė, nors buvo savotiškai malonu. Ir, ko gero, liūdna.

Gėrimų buvo per akis, ir Džonis išlenkė keturias taures — dukart daugiau nei paprastai,— galbūt jį sukrėtė susitikimas su Sara, kuri šį kartą atvažiavo ne viena, o galbūt žvelgdamas į švytintį Čarlinos veidą, jis galutinai įsisąmonino, jog Veros Smit iš tiesų nebėra — galutinai, nesugrąžinamai. Šiaip ar taip, eidamas prie Hektoro Markstouno, jaunosios tėvo, praėjus penkiolikai minučių po to, kai išlydėjo Hezlitus, jis jautė malonų ūžimą galvoje.

Senis sėdėjo kampe prie išdrabstytų vestuvinio torto likučių, artrito iškraipytos jo rankos ilsėjosi ant lazdos bumbulo. Vienas akinių lankelis buvo apvyniotas juoda izoliacijos juosta. Priešais stovėjo du tušti alaus buteliai ir trečias, pusiau nugertas. Jis įdėmiai įsižiūrėjo Džoniui į veidą.

— Ar tu ne Herberto sūnus?

— Taip, pone.

Dar įdėmesnis žvilgsnis. Paskui Hektoras Markstounas tarė:

— Tu prastai atrodai, berniuk.

— Turbūt dėl to, kad ilgai dirbu vakarais.

— Tau reikėtų pagerti ko nors tonizuojančio. Kad atsigautum.

— Ar tiesa, kad jūs dalyvavote Pirmajame pasauliniame kare?— paklausė Džonis.

Prie mėlyno vilnonio senio švarko buvo prisegti medaliai, tarp jų ir Prancūzijos Karo kryžius.

— O kaipgi,— nušvito Markstounas.— Tarnavau vadovaujamas „Juodžio Džeko" Peršingo. Amerikos ekspedicinis korpusas. Septyniolikti aštuoniolikti metai. Perėjom ugnį ir vandenį. Ir purve gulėjom, ir mėšlu springom. Belo Vudas[34], vaikine, Belo Vudas. Šiandien tai tik pavadinimas iš istorijos vadovėlio. O aš ten buvau. Mačiau, kaip ten krito vyrai. Ir purve gulėjom, ir mėšlu springom, ir laukus kaulais nuklojom, kai kilom iš apkasų.

— Čarlina pasakojo, kad jūsų sūnus... jos brolis...

— Badis. Aha. Būtų buvęs tau kaip ir dėdė, vaikine. Ar mes mylėjom savo berniuką? Kaip nemylėti. Pakrikštijome jį Džo, bet visi

[34] Miškinga vietovė Prancūzijos šiaurėje.

jį vadino Badžiu vos ne nuo gimimo dienos. Kai Čarlinos motina gavo tą telegramą, ėmė nykti tiesiog dienomis.

— Jis, berods, žuvo kare?

— Taip,— patylėjęs atsakė senis.— Prie Sent Lu, keturiasdešimt ketvirtaisiais. Ne per toliausiai nuo Belo Vudo, tenykščiais, žinoma, matais. Krito nuo nacių kulkos.

— Aš renku medžiagą esė,— tarė Džonis, dar labiau svaigdamas nuo minties, kad sumaniai pasuko pokalbį jam rūpima vaga.— Tikiuosi parduoti ją „Atlantik" arba „Harpers"...

— Tai tu rašytojas?— Tamsių akinių stiklai blykstelėjo; Džonis aiškiai sudomino jį.

— Pradedantis,— tarė Džonis, jau varžydamasis savo plepumo. *Taip, aš rašytojas. Užrašinėju savo mintis naktį.*— Apskritai esė bus apie Hitlerį.

— Ką? Kuo čia dėtas Hitleris?

— Na... įsivaizduokim... įsivaizduokim, kad jūs sėdote į laiko mašiną ir sugrįžote į trisdešimt antruosius metus. Į Vokietiją. Ir įsivaizduokim, kad jūs sutinkate Hitlerį. Ar jūs užmuštumėte jį, ar paliktumėte gyvą?

Senio juodi akiniai lėtai priartėjo prie pat Džonio veido. Akimirksniu Džonis visai išsiblaivė, kažkur dingo plepumas ir gudravimas. Rodos, visas gyvenimas priklausė nuo to, ką atsakys šitas senis.

— Ar nejuokauji, sūnau?

— Ne, nejuokauju.

Hektoras Markstounas nuėmė vieną ranką nuo bumbulo, įkišo į kelnių kišenę ir neapsakomai ilgai ten rausėsi. Galų gale jis ją ištraukė. Rankoje buvo lenktinis peilis su kauline rankena, dešimtmečių nugludinta ir įgavusia gelsvą seno dramblio kaulo atspalvį. Dabar įsijungė antroji ranka, kuria senis nepaprastai atsargiai, kaip kad daro artritikai, atlenkė peilį. Ašmenys grėsmingai žybtelėjo ryškioje lempų šviesoje. Tas peilis buvo nukeliavęs į Prancūziją kartu su vaikinu, stojusiu į tokių pat vaikinų kariuomenę, kurie troško iškaršti kailį hunams, badantiems durtuvais kūdikius ir žaginantiems vienuoles, ir parodyti tiems prancūziukams, kaip reikia kariauti. Tuos vaikinus žudė iš kulkosvaidžių, juos guldė dizenterija ir gripas, jie prisiuostė iprito ir fosgeno dujų, po mūšio prie Belo Vudo jie atrodė lyg požemio dvasios, išvydusios patį Liuciferį. Ir visa tai pasirodė beprasmiška. Pasirodė, kad viską reikia pradėti iš naujo.

Kažkur grojo muzika. Žmonės juokėsi. Žmonės šoko. Kažkur jaukiai tvykstelėjo dienos šviesos lempa. Džonis negalėjo atitraukti akių nuo peilio, užhipnotizuotas šviesos žaismo ant išgaląstų ašmenų.

— Matai?— tyliai paklausė Markstounas.

— Taip,— iškvėpė Džonis.

— Aš įsmeigčiau peilį tam žmogžudžiui tiesiai į juodą ir melagingą širdį,— tarė Markstounas.— Aš įsmeigčiau iki pat rankenos. . . o paskui dar pasukčiau.— Ir lėtai pasuko peilį rankoje, iš pradžių pagal laikrodžio rodyklę, paskui prieš ją. Jis išsišiepė — pasimatė glotnios it kūdikio dantenos ir vienintelis kyšantis geltonas dantis.

— Bet pirmiau,— tarė jis,— aš ištepčiau ašmenis žiurknuodžiais.

2

— Nužudyti Hitlerį?— pakartojo Rodžeris Čatsvortas; iš jo burnos virto garas. Jiedu su Džoniu vaikštinėjo po apsnigtą mišką už namo Dareme. Miške buvo labai tylu. Kovo pradžia, o tyla tokia spengianti lyg sausio vidury.

— Būtent taip.

— Įdomus klausimas,— tarė Rodžeris.— Abstraktus, bet įdomus. Ne, aš nežudyčiau. Turbūt greičiau įstočiau į jo partiją. Mėginčiau ką nors veikti iš vidaus. Gal man pavyktų jį izoliuoti ar sukompromituoti, savaime aišku, žinant iš anksto, kas iš to bus.

Džonis prisiminė biliardo lazdų galus. Prisiminė ir Sanio Elimeno spindinčias žalias akis.

— Galimas daiktas, kad jie nudėtų jus,— tarė jis.— Trisdešimt trečiaisiais tie vyrukai ne tiktai dainavo dainuškas alinėse.

— Taip, jūsų tiesa,— jis klausiamai žvilgtelėjo į Džonį.— O jūs pats ką darytumėt?

— Nežinau,— prisipažino Džonis.

Rodžeris pakeitė temą:

— Kaip jūsų tėvas ir jo žmona praleido medaus mėnesį?

Džonis šyptelėjo. Jaunavedžiai išvažiavo į Majami Bičą, o ten kaip tik prasidėjo viešbučių tarnautojų streikas.

— Čarlina pasakė, kad geriau jaučiasi namie, kur pati kloja patalą. O tėvas pareiškė, kad jaustųsi kaip pižonas demonstruodamas įdegimą kovo mėnesį. Bet, man regis, abu liko patenkinti.

— Ar jie pardavė abu namus?

— Taip, tą pačią dieną. Gavo beveik tiek, kiek tikėjosi. Jei ne tos prakeiktos ligoninės sąskaitos man ant sprando, vargo nebematytume.

— Džoni. . .

— Taip?

— Ne, nieko. Grįžkim atgal. Pavaišinsiu geru viskiu, jeigu neprieštaraujat?

— Ką gi, galima,— atsakė Džonis.

3

Jie skaitė „Džudą Nepastebimąjį". Džonis stebėjosi, kaip lengvai, natūraliai Čakas doroja šitą knygą (tiesa, gal kiek ir padūsavęs per pirmus keturiasdešimt puslapių). Čakas prisipažino, kad vakarais paskaito šiek tiek į priekį ir jau nusprendė, baigęs „Džudą", paimti dar kokį nors Hardžio romaną. Pirmą kartą gyvenime jis jautė malonumą skaitydamas ir tarsi nekaltas jaunikaitis, vyresnės moters glėbyje paragavęs užginto vaisiaus, jis mėgavosi tuo.

Atversta, bet apvožta knyga gulėjo Čakui ant kelių. Jiedu su Džoniu vėl sėdėjo prie baseino, bet vandens dar neprileido; abu šiandien vilkėjo švarkus. Dangumi slinko purūs balti debesiukai, bergždžiai mėgindami susitelkti, kad pratrūktų lietučiu. Oras buvo pilnas paslaptingo ir malonaus dvelkimo, artėjo pavasaris. Buvo balandžio šešiolikta.

— Ar tai vėl užvedantis klausimas? — paklausė Čakas.

— Ne.

— O jie mane sučiups?

— Nesuprantu — Iki šiol niekas nebuvo uždavęs tokio klausimo.

— Jei aš jį nudėsiu. Ar jie mane sučiups? Pakars ant žibintstulpio? Kad spardyčiaus kaip tas išsigandęs viščiukas per šešis sprindžius nuo žemės?

— Na, aš nežinau,— pagalvojęs atsakė Džonis.— Greičiausiai jie vis dėlto sučiuptų tave.

— Ir aš nespėčiau išdumti su laiko mašina į nuostabiai pasikeitusį pasaulį? Į tuos gerus septyniasdešimt septintuosius?

— Bijau, kad nebespėtum.

— Na, ne tai svarbiausia. Vis tiek aš jį nudėčiau.

— Net jeigu grėstų pavojus?

— Žinoma.— Čakas šyptelėjo.— Tik prieš tai pasirūpinčiau žaibiškai veikiančiais nuodais arba įsisiūčiau į marškinių apykaklę skustuvo peiliuką ar ką nors panašaus. Kad sučiupę nesityčiotų. Bet aš tai padaryčiau. Kitaip išprotėčiau: visi tie milijonai žmonių, kuriuos jis nugalabijo, persekiotų mane iki grabo lentos.

— Iki grabo lentos,— pakartojo Džonis kažkokiu nesavu balsu.

— Kas jums, Džoni?

Džonis prisivertė nusišypsoti Čakui.

— Viskas gerai. Tiesiog sekundę buvo nustojusi plakti širdis.

Čakas ėmė toliau skaityti „Džudą" po beveik giedru dangumi.

4

Gegužis.

Ir vėl pakvimpa šviežiu šienu, ir vėl sugrįžta pažįstami kvapai

— visus nustelbiančio sausmedžio, dulkių ir rožių. Pavasaris veši Naujojoje Anglijoje tiktai vieną nepakartojamą savaitę, tada disko žokėjai ištraukia senas „Bič Boiz" ansamblio „auksines plokšteles", keliaujančios „Hondos" gausmas pasklinda po visas apylinkes, ir triukšmingai įsiveržia kaitri vasara.

Vieną paskutinį tos nepakartojamos savaitės vakarą Džonis sėdėjo namie ir žiūrėjo į tirštą ir švelnią pavasario sutemą. Čakas išvažiavo į vyresniųjų klasių vakarą su nauja savo mergina, kur kas labiau išprususia nei jos pirmtakės. Jinai *skaito,* patikliai pranešė Čakas Džoniui — tai buvo pokalbis dviejų vyriškių, žinančių, kas turi kokią vertę pasaulyje.

Ngo jau nebegyveno čia. Kovo pabaigoje jis gavo pilietybę, balandžio mėnesį pasiūlė savo paslaugas vienam Šiaurės Karolinos viešbučiui, kuriame buvo laisva portjė vieta, prieš tris savaites nuvyko ten pasikalbėti ir išsyk buvo priimtas. Prieš išvažiuodamas jis užėjo pas Džonį.

— Man regis, jūs be reikalo taip graužiatės dėl tigrų, jūs matote juos ten, kur jų nėra,— tarė jis.— Tigro dryžiai susilieja su džiunglių fonu, todėl jį sunku įžiūrėti. Sunerimusiam žmogui tigrai ima vaidentis visur.

— Bet juk tigras yra,— atsakė Džonis.

— Taip,— sutiko Ngo. — Tik jisai kažkur slapstosi. O jūs tuo metu tirpstate kaip žvakė.

Džonis pakilo, nuėjo prie šaldytuvo, įsipylė pepsikolos ir išėjo su stiklu į verandą. Jis atsisėdo ir gurkšnodamas mąstė: kokia laimė, kad žmonės negali keliauti laike. Oranžinė mėnulio akis užsidegė virš pušų, kruvinas takas nutįso baseino paviršiumi. Sukvaksėjo, suplumpsėjo pirmosios varlės. Kiek pasėdėjęs, Džonis nuėjo į vidų ir kliuktelėjo į pepsikolą gerą porciją romo. Paskui sugrįžo į verandą, vėl atsisėdo, laikas nuo laiko pakeldavo stiklinę prie lūpų ir žiūrėjo, kaip mėnulis, kildamas vis aukščiau, iš oranžinio palengva virsta paslaptingai sidabriniu.

DVIDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS

1

1977 metų birželio 23 dieną Čakas baigė vidurinę mokyklą. Džonis, apsivilkęs geriausiu kostiumu, sėdėjo tvankioje salėje kartu su Rodžeriu ir Šeli Čatsvortais ir žiūrėjo, kaip jam, keturiasdešimt trečiam pagal pažangumą, buvo įteiktas atestatas. Šeli apsiašarojo.

Po ceremonijos pievelėje priešais Čatsvortų namus prasidėjo banketas. Diena buvo alsinamai tvanki. Audros debesys purpurinėm

papilvėm tvenkėsi vakaruose; jie lėtai pasislinkdavo čia į vieną, čia į kitą pusę, bet, iš visko sprendžiant, neketino artintis. Čakas, įraudęs po trejeto kokteilių, priėjo su savo mergina, Pati Stren, prie Džonio ir parodė tėvų dovaną mokyklos baigimo proga — naujausio modelio „Pulsaro" laikrodį.

— Aš sakiau jiems, kad noriu roboto, bet senolių kišenė neištempė,— tarė Čakas, o Džonis nusikvatojo. Jie dar paplepėjo apie šį bei tą, ir ūmai Čakas išdrožė:— Džoni, aš jums neapsakomai dėkingas. Jeigu ne jūs, šiandien neturėčiau atestato.

— Ne, tai netiesa,— užginčijo Džonis. Jis šiek tiek sunerimo, pajutęs, kad Čakas bematant gali pravirkti.— Aukšta klasė visada pasireiškia.

— Ir aš jam visą laiką tą patį kalu,— įsiterpė Čako mergina. Akiniai iki tam tikro laiko slėpė šaltą ir subtilų jos grožį.

— Galbūt,— tarė Čakas.— Galbūt. Ir vis dėlto aš žinau, kam turiu būti dėkingas už savo atestatą. Velniškai dėkingas jums už tai.— Jis apkabino Džonį ir spustelėjo.

Ir staiga — tarytum plyksnis — ryškus, aiškus paveikslas, kad Džonis net atšlijo ir griebėsi už galvos, sakytum Čakas būtų ne apglėbęs, o smogęs jam. Paveikslas atsispaudė smegenyse kaip iš negatyvo.

— Ne,— tarė jis.— *Jokiu būdu.* Nei tu, nei ji — neikite ten.

Čakas išgąstingai atsitraukė. Jis kažką pajuto. Kažką ledinio, tamsaus, nesuvokiamo. Ūmai jis prarado norą paliesti Džonį; tą akimirką tenorėjo vieno — niekados neprisiliesti prie Džonio. Jis tarytum sužinojo, ką jauti, kai tave gyvą užkala karste.

— Džoni,— tarė jis, ir užsikirto.— Kas. . . kas čia. . .

Rodžeris, einantis prie jų su bokalais, sutrikęs stabtelėjo. Džonis per Čako petį žiūrėjo į tolimus audros debesis. Jo žvilgsnis buvo išsiblaškęs ir blausus.

— Jums ten negalima. Ten nėra perkūnsargių,— tarė jis.

— Džoni. . .— išsigandęs Čakas žvilgterėjo į tėvą.— Ar jį koks *priepuolis* ištiko. . . ar kas. . .

— Žaibas,— bylojo Džonis visu balsu. Žmonės pradėjo gręžiotis. Jis tiesė į juos rankas.— Štai liepsna. Nuo izoliacijos sienose. Duryse spūstis. Degantys žmonės. . . keptos kiaulienos kvapas.

— *Ką jis čia kalba?*— šūktelėjo Čako mergina. Pokalbiai nutrūko. Visi žiūrėjo į Džonį, sustingę su lėkštėmis ir taurėmis rankose.

Rodžeris žengė prie jo.

— Džoni! Džoni! Kas atsitiko? Atsipeikėkite!— Jis spragtelėjo pirštais prieš apsiblaususias Džonio akis. Vakaruose sudundėjo griaustinis — sakytum kažkur toli milžinai susiginčijo kortuodami.— Kas atsitiko?

Džonio balsas skambėjo garsiai ir aiškiai, jį girdėjo daugiau

nei pusšimtis svečių — biznesmenai ir jų žmonos, mokytojai ir jų žmonos, Daremo vidutiniosios klasės grietinėlė.

— Neleiskite šįvakar sūnaus iš namų, antraip sudegs kartu su visais. Kils gaisras, siaubingas gaisras. Neleiskite jo į „Keti". Į tą namą trenks perkūnas, ir kai atvažiuos gaisrininkai, jis bus sudegęs iki pamatų. Viduje užsidegs laidai. Prie išėjimų gulės suanglėję lavonai. Atpažinti juos bus galima tiktai su dantisto pagalba. Ten... ten...

Pati Stren klyktelėjo ir išmetė plastikinį puoduką — ledo gabaleliai pažiro žolėje, tviskėdami lyg milžiniški deimantai. Dar akimirką pastovėjo svyruodama, paskui susmuko apalpusi, paskleisdama pastelinių tonų vakarinės suknelės klostes. Motina puolė prie jos, šaukdama Džoniui:

— Kas jus apsėdo? Viešpatie, kas jus apsėdo?

Čakas, baltas kaip popierius, žiūrėjo į Džonį išplėtęs akis.

Džonio akys pradėjo šviesėti. Jis apsidairė, sutikdamas įsmeigtus į save žvilgsnius.

— Atleiskite,— sumurmėjo jis.

Pati motina klūpėjo ir, kilstelėjusi dukters galvą, lengvai tapšnojo per skruostus. Mergina pradėjo krutėti ir suvaitojo.

— Džoni?— sukuždėjo Čakas ir, nelaukdamas atsakymo, žengė prie savo merginos.

Čatsvortų pievelėje įsiviešpatavo tyla. Visi rijo akimis Džonį. Vėl jam šitai atsitiko, ir vėl visi spokso į jį. Šitaip spoksojo seserys ligoninėje. Ir reporteriai. Jie priminė Džoniui varnus, sutūpusius ant telefono laidų. Laiko savo stiklines ir lėkštes su bulvių salotomis ir stebeilija į jį taip, lyg jis staiga būtų atsisagstęs kelnes ir parodęs visą savo turtą.

Norėjosi bėgti, slėptis kuo nuošaliau. Pradėjo pykinti.

— Džoni,— prabilo Rodžeris, apkabindamas jį ranka.— Eime į vidų. Jums reikia pailsėti...

Toli toli vėl sudundėjo.

— Kas tas „Keti"?— nutraukė jį Džonis, mėgindamas išsivaduoti iš Rodžerio rankų.— Tai ne privatus namas, nes virš durų užrašas „Išėjimas". Kas tai? Kur tai?

— Nagi išveskite jį iš čia!— sušuko Pati motina.— Jis vėl ją išgąsdins!

— Eime, Džoni.

— Bet...

— *Eime.*

Jis leidosi vedamas. Jų žingsniai žvyruotu takeliu link namelio, kuriame gyveno Džonis, skardžiai skambėjo. Jokio kito garso. Jie priėjo baseiną, ir tik dabar atsklido prislopintų balsų kuždesys.

— Kur tas „Keti"?— vėl paklausė Džonis.

— Keista, kad jūs nežinote,— nusistebėjo Rodžeris.— Manau, kad jūs viską žinote. Išgąsdinote vargšę Pati Stren iki nualpimo.

— Nematau jo. Jis tylos zonoje. Kas tai?

– Pirmiausia užlipkime laiptais.

— Nesielkite su manim kaip su ligoniu!

— Jūs persitempėte,— tarė Rodžeris. Jis kalbėjo švelniai, raminamai, kaip kalbama su beviltiškai pamišusiais. Nuo to balso Džonį ėmė krėsti šiurpulys. Nesulaikomai artėjo galvos skausmas. Jis mėgino sustabdyti jį visomis valios pastangomis. Jie užlipo laiptais į svečių namelį.

9

— Ar jums jau geriau?— paklausė Rodžeris.

— Kas tai yra „Keti"?

— Prabangus restoranas Somersvorte, garsėjantis bifšteksais ir poilsio kambariais. Nežinau kodėl, bet abiturientų baliai restorane „Keti" tapo tradicija. Ar tikrai nenorite aspirino?

– Ne. Neleiskite jo ten, Rodžeri. Į restoraną trenks žaibas. Jis sudegs iki pamatų.

— Džoni,— prabilo Rodžeris Čatsvortas, lėtai ir labai švelniai,— jūs negalite žinoti tokių dalykų.

Džonis nugėrė gurkšnelį ledinio vandens ir pastatė stiklinę į vietą; jo ranka virpėjo.

— Jūs sakėte, kad domėjotės mano praeitimi. Aš maniau. . .

— Taip, domėjausi. Bet jūs iš to darote neteisingą išvadą. Aš žinojau, kad jūs laikomas ekstrasensu ar kažkuo panašiu, bet man nereikėjo ekstrasenso. Man reikėjo repetitoriaus. Jūs pasirodėte puikus repetitorius. O aš manau, kad nėra skirtumo tarp gerų ir blogų ekstrasensų, nes netikiu tuo dalyku. Viskas labai paprasta. Aš tuo netikiu.

— Vadinasi, aš melagis.

— Visai ne,— tarė Rodžeris tuo pačiu švelniu, ramiu balsu.— Mano fabrike Sasekse dirba meistras, kuris už jokius pinigus neužsidegs cigaretės trečias nuo vieno degtuko, bet tai dar nereiškia, kad jis blogas meistras. Turiu didžiai dievobaimingų draugų ir, nors pats nelankau bažnyčios, mes vis tiek draugaujame. Jūsų įsitikinimas, kad galite įžvelgti ateitį arba matyti daiktus per atstumą neturėjo jokios įtakos mano sprendimui — samdyti jus ar ne. Ne. . . ne visai taip. Man buvo vis tiek, kai aš nusprendžiau, kad tai netrukdys jums dirbti su Čaku. Taip ir buvo. Bet kad „Keti" restorane šįvakar bus gaisras, aš tikiu lygiai taip pat, kaip kad mėnuliu iš rokforo sūrio.

— Vadinasi, aš ne melagis, o beprotis,— tarė Džonis. Kvaila, bet savotiškai įdomu. Rodžeris Diuso ir daugelis kitų, nuo kurių

Džonis gaudavo laiškų, kaltino jį šarlatanizmu. Čatsvortas pirmas primetė jam Žanos d'Ark kompleksą.

— Irgi ne,— atsakė Rodžeris.— Jūs jaunas vyriškis, kažkada pakliuvote į siaubingą avariją ir labai sunkiai išsikapstėte; jūs per daug didele kaina sugrįžote į gyvenimą. Nemėgstu taukšti apie tokius dalykus, Džoni, bet jeigu kas nors iš tų žmonių pievelėje — kad ir Pati motina — mėgins daryti kvailas išvadas, pasiūlysiu jiems nesapalioti apie tai, ko jie nesupranta.

— „Keti",— staiga ištarė Džonis.— Iš kur aš sužinojau tą pavadinimą? Iš kur sužinojau, kad tai ne kieno nors gyvenamas namas?

— Iš Čako. Šią savaitę jis nuolat kalbėdavo apie balių.

— Tik ne su manimi.

Rodžeris gūžtelėjo pečiais.

— Gal jūs netyčia išgirdote, kai jis ką nors sakė man arba Šeli. Tai užsifiksavo jūsų pasąmonėje, o kažkuriuo momentu. . .

— Na, žinoma,— karčiai tarė Džonis.— Viską, ko nesuprantame, viską, kas netelpa į įprastinę schemą, mes krauname į papkę, pažymėtą raide „P" — tai yra pasąmonė. Dvidešimtojo amžiaus stabas. Kiek kartų jūs taip elgėtės, Rodžeri, kai kas nors susikirsdavo su jūsų pragmatišku požiūriu į pasaulį?

Rodžerio akys plykstelėjo, o gal Džoniui tik taip pasirodė.

— Žaibas asocijavosi jums su artėjančia audra,— tarė jis.— Argi jūs nesuprantate? Tai aišku kaip. . .

— Paklausykite,— tarė Džonis.— Aš aiškinu jums kaip vaikui. Perkūnas trenks į pastatą. Jis sudegs iki pamatų. *Neišleiskite Čako iš namų.*

O viešpatie, tas galvos skausmas jį pribaigs. Sėlina artyn lyg tigras. Jis pasitrynė kaktą delnu.

— Džoni, jūs per daug įsikalėt į galvą.

— Neišleiskite jo iš namų,— pakartojo Džonis.

— Tegu nusprendžia pats, nenoriu jo versti. Pagaliau jis laisvas baltasis žmogus, sulaukęs aštuoniolikos metų.

Į duris pasibeldė.

— Ar galima, Džoni?

— Užeik,— tarė Džonis, ir į kambarį įžengė Čakas.

— Na, kaip jūs jaučiatės?— jaudindamasis paklausė jis.

— Normaliai,— atsakė Džonis.— Tik galvą skauda, o šiaip viskas gerai. Čakai. . . labai prašau, nevažiuok šįvakar į restoraną. Prašau kaip draugas. Nesvarbu, ar tu galvoji taip pat kaip tėtis, ar ne. *Labai prašau.*

— Savaime suprantama, bičiuli,— žvaliai atsakė Čakas, dribo ant sofos ir koja užkabino pagalvėlę.— Pati dabar net su grandine ten nenutemptum. Smarkiai jūs ją įbauginot.

— Man labai gaila, kad viskas taip išėjo,— tarė Džonis. Jam

palengvėjo, bet kartu pasidarė silpna ir šiek tiek vėsu.— Man labai gaila, bet aš džiaugiuosi.

— O jums tai buvo praregėjimo akimirka, ar ne?— Čakas pažvelgė į Džonį, paskui į tėvą ir vėl jo žvilgsnis iš lėto sugrįžo prie Džonio.— Aš pajutau. Bet man pasidarė baisu.

— Retkarčiais žmonės pajunta. Aš jiems nepavydžiu.

— Ne, nenorėčiau, kad tai pasikartotų,— sutiko Čakas.— Bet paklausykit. . . nejau restoranas iš tikrųjų sudegs?

— Taip,— atsakė Džonis.— Stenkitės būti kuo toliau nuo jo.

— Betgi. . . — Čakas sumišęs žiūrėjo į tėvą.— Abiturientų klasės užpirko tą nelemtą restoraną. Juk žinote, kad mokykla tam pritarė. Šitaip saugiau negu dvidešimt ar trisdešimt mažų baliukų ir pilni užkampiai girtų. Ten bus. . .— Čakas akimirką nutilo, paskui užbaigė, vis labiau įsibaugindamas:— Ten bus kokie du šimtai porų. Klausyk, tėti. . .

— Bijau, kad jis tuo netiki,— tarė Džonis.

Rodžeris šypsodamasis atsistojo.

— Imkim ir nuvažiuokim į Somersvortą pasikalbėti su restorano savininku,— tarė jis.— Piknikas pievelėje vis tiek iširo. Ir jeigu grįžę namo jūs abu nepakeisite nuomonės, pasikviesim visus paūžti čia.— Jis kreipėsi į Džonį:— Tik su viena sąlyga — jūs, drauguži, negeriat nė lašo ir padedat užiminėti svečius.

— Mielai,— atsakė Džonis.— Bet kam visa tai, jeigu netikite?

— Kad jums būtų ramiau,— atsakė Rodžeris,— jums ir Čakui. Ir kad po to, kai ničnieko neatsitiks, galėčiau jums priminti šituos žodžius ir iki valios pasijuokti.

— Na ką gi, ačiū ir už tai.— Dabar, kai viskas išsisprendė, jis beveik kaleno dantimis, bet galvos skausmas apmalšo.

— Tik vieną dalyką pasakysiu jums tiesiai, Džoni,— toliau kalbėjo Rodžeris.— Man rodos, kad greičiau gausit sniego pragare negu įtikinsit savininką, kad jis atšauktų banketą. Manau, iš šitų kasmetinių banketų jis susižeria nemažai pinigo.

— Gal pakeliui mes ką nors sugalvosim. . .— prabilo Čakas.

— Ką būtent?

— Na, ką nors sukursim. . . ką nors sufantazuosim. . .

— Tu nori pasakyti — sumeluosim? Ne, Čakai, aš nesutinku. Nė neprašyk.

— Gerai,— linktelėjo Čakas.

— Tai neatidėliokim,— žvaliai tarė Rodžeris.— Jau be penkiolikos penkios. Sėdam į „Mersedesą" ir braukiam į Somersvortą.

3

Briusas Kerikas, „Keti" savininkas, stovėjo už baro, kai jie trise įėjo į restoraną be dvidešimties minučių šeštą. Džonio širdis krūpte-

lėjo, kai jis perskaitė ant durų skelbimą: ŠĮVAKAR NUO 19.00 VALANDOS IKI PAT UŽDARYMO BANKETAS. LAUKIAME JŪSŲ RYTOJ.

Negalėjai pasakyti, kad Kerikas plušo išsijuosęs. Lankytojų buvo nedaug: vienas kitas darbininkas gurkšnojo alų ir žiūrėjo žinių laidą, trys porelės siurbčiojo kokteilius. Kerikas klausėsi Džonio pasakojimo, jo akys vis labiau plėtėsi. Kai Džonis baigė, Kerikas tarė:

— Jūs, rodos, sakėtės esąs Smitas?

— Taip.

— Pone Smitai, paėjėkime iki ano lango.

Jis nusivedė Džonį pro rūbinę prie koridoriaus lango.

— Pone Smitai, žvilgterkite pro langą ir pasakykite, ką jūs matote.

Džonis žvilgtelėjo, iš anksto žinodamas, ką pamatys. Autostrada Nr. 9, vingiuojanti į vakarus, džiūvo po ką tik nukrapnojusio lietučio. Aukštas dangus buvo visiškai giedras. Audra praėjo šonu.

— Nė debesėlio. Bent jau šiuo metu. Tačiau. . .

— Jokių „tačiau",— tarė Briusas Kerikas.— Gal norite, kad pasakyčiau, ką aš manau? Visai atvirai? Manau, kad jūs gerokai trenktas. Kodėl jūs pasirinkote būtent mane šitiems kvailiems pokštams, aš nežinau ir žinot nenoriu. Bet jeigu turite minutę laiko, bernužėli, aš jums paaiškinsiu situaciją. Abiturientų klasė paklojo man šešis šimtus penkiasdešimt dolerių už šitą subuvimą. Jie nusisamdė puikią rokenrolo grupę „Ouk" iš Meino. Produktai šaldymo kameroje, nors dabar kišk į orkaitę. Salotos sudėtos ant ledo. Už gėrimus mokama atskirai, daugumai jaunuolių jau sukako aštuoniolika, jiems jau leidžiama gerti kiek nori. . . ir šįvakar jie gers; juos irgi reikia suprasti — juk mokyklą baigi kartą gyvenime. Šiąnakt aš įsidėsiu į kišenę du tūkstančius dolerių, dėl to galite neabejoti. Pasamdžiau dar du barmenus, šešias padavėjas ir šeimininkę. Jeigu viską atsakysiu, prarasiu visą vakaro uždarbį ir dar gausiu grąžinti šešis šimtus penkiasdešimt dolerių, kuriuos aš jau gavau. Be to, prarasiu dieninę klientūrą — juk šitas skelbimas kabo jau visa savaitė. Ar dabar jums aiški padėtis?

— Ar ant stogo yra perkūnsargis?— paklausė Džonis.

Kerikas skėstelėjo rankomis.

— Aš jam kaip žmogui dėstau, kokia padėtis, o jis man apie perkūnsargius! Taip, yra perkūnsargiai! Gal prieš penketą metų buvo atėjęs toks vienas iš draudimo kontoros. Malė, malė liežuviu, kad reikia padidinti draudimo sumą. Tada aš ir nupirkau tuos prakeiktus perkūnsargius! Ar dabar jūs laimingas? Jėzau Marija!— Jis pažvelgė į Rodžerį ir Čaką.— O jūs ko spoksot? Kodėl jam leidžiate tauzyti niekus? Nagi drožkit sau. Man dirbti reikia.

— Džoni. . .— buvo besaką̨s Čakas.

— Viskas,— nutraukė jį Rodžeris.— Eime. Atleiskite, kad sutrukdėme, pone Kerikai. Ačiū už svetingumą ir dėmesį.

— Ačiū jums,— atšovė Kerikas.— Kvailių gauja. — Ir grįžo už baro.

Jie išėjo laukan. Čakas dvejodamas nužvelgė tyrą dangų. Džonis nukinkavo prie automobilio, panarinęs galvą, jausdamasis pralaimėjęs ir apsijuokęs. Skausmas plėšė smilkinius. Susikišęs rankas į užpakalines kelnių kišenes, Rodžeris apžiūrinėjo ilgą, plokščią namo stogą.

— Ką tu ten pamatei, tėti?— paklausė Čakas.

— Čia nėra perkūnsargių,— susimąstęs tarė Rodžeris Čatsvortas. — Nė kvapo.

4

Jie trise sėdėjo didžiojo namo svetainėje, Čakas prie telefono. Jis neryžtingai pažvelgė į tėvą.

— Kažin ar kuris iš jų panorės keisti savo planus paskutinę minutę,— tarė jis.

— Visi jų planai — tai ištrūkti iš namų,— tarė Rodžeris.— Jiems nieko nereiškia atvažiuoti čia.

Čakas gūžtelėjo pečiais ir pradėjo skambinėti draugams.

Iš tų porų, kurios ruošėsi praleisti vakarą „Keti" restorane, pavyko perkalbėti beveik pusę; Džoniui taip ir liko neaišku, kodėl jie apsisprendė važiuoti pas Čatsvortus. Turbūt kai kam čia pasirodė įdomiau, na, ir nekainavo gėrimai, bet, svarbiausia, žodis lekia greičiau už paukštį, o daugelio tėvai šią popietę buvo pievelėje. Ir rezultatas buvo toks, kad Džonis visą vakarą jautėsi tartum eksponatas po stikliniu gaubtu. Rodžeris, tarytum užsidėjęs nepermatomą kaukę, sėdėjo kampe ant taburetės ir siurbčiojo martinį.

Be penkiolikos aštuntą jis perėjo per biliardinę, kuri užėmė didžiąją dalį pirmojo aukšto, pasilenkė prie Džonio ir, perrėkdamas Eltono Džono balsą, sušuko:

— Eime aukštyn, sulošim partijukę kribidžo.

Džonis dėkingai linktelėjo.

Virtuvėje Šeli rašė laiškus. Jiems įėjus, ji pakėlė akis ir šyptelėjo:

— O aš maniau, kad judu, kaip du mazochistai, kiurksosite ten visą naktį. Juk tai visai nebūtina.

— Atleiskite, kad viskas taip susiklostė,— tarė Džonis.— Iš šalies aš turbūt atrodžiau kaip beprotis.

— Šiek tiek, šiek tiek,— sutiko Šeli.— Kaip čia ištversi nepaerzinusi. Bet, žinote, visai malonu, kad jie čia. Aš patenkinta.

Kažkur toli sugriaudė. Džonis atsigręžė į langą. Šeli, tai pastebėjusi, šyptelėjo. Rodžeris buvo išėjęs ieškoti lošimui lentos.

— Matote, jau ir po audros,— tarė ji.— Truputį pagriaudė, iškrito pora lietaus lašų.

— Taip,— sutiko Džonis.

Ji užbaigė laišką elegantišku parašu, sulankstė lapą, įdėjo į voką, užklijavo, užrašė adresą, priklijavo pašto ženklą.

— Jūs iš tiesų kažką pajutote, Džoni?

— Taip.

— Turbūt akimirkos silpnumas,— tarė ji.— Nuo neteisingo maitinimosi. Jūs per daug liesas, Džoni. Bet tai galėjo būti ir haliucinacija, tiesa?

— Ne, nemanau.

Ir vėl lauke sugriaudė, bet toli.

— Aš taip džiaugiuosi, kad jis namie. Netikiu nei astrologija, nei chiromantija, nei aiškiaregystėm, nei panašiais dalykais, bet. . . aš taip džiaugiuosi, kad jis namie. Juk jis mūsų vienatinis, mažylis. . . Jūs, žinoma, dabar galvojate: nieko sau mažylis, bet aš prisimenu jį trumpomis kelnytėmis, ant vaikų karuselės miesto parke. Prisimenu kaip šiandien. Ir taip malonu būti kartu, kai jis. . . atsisveikina su vaikyste.

— Kaip gerai, kad jūs šitai jaučiate. . .— pradėjo Džonis ir išsigando, kad pats nepravirktų. Per pastaruosius šešis aštuonis mėnesius jis visai išsiderino.

— Jūs tiek daug davėte Čakui. Aš turiu galvoje ne mokymą skaityti. Visais atžvilgiais.

— Aš pamilau Čaką.

— Taip,— tyliai tarė ji.— Aš žinau.

Sugrįžo Rodžeris su kribidžo lenta ir tranzistoriumi, per kurį buvo transliuojama klasikinės muzikos programa nuo Vašingtono kalno.

— Mažytis priešnuodis Eltonui Džonui, „Aerosmitui", „Foghetui" ir taip toliau,— tarė jis.— Na ką, Džoni, po dolerį už partiją?

— Neprieštarauju.

Rodžeris atsisėdo, trindamas rankas.

— Oi, paleisiu jus namo be cento,— tarė jis.

5

Jie lošė kribidžą, laikas slinko. Po kiekvienos partijos jie paeiliui nusileisdavo žemyn pažiūrėti, ar niekas nešoka ant biliardo stalo ir ar kuri porelė neieško tamsaus kampo.

— Kovosiu iš paskutiniųjų, kad per šį vakarėlį niekas nepastotų,— pareiškė Rodžeris.

Šeli išėjo į svetainę su knyga. Kiekvienos valandos pradžioje muzikinę programą nutraukdavo žinių laida ir Džonio dėmesys kor-

toms kiek susilpnėdavo. Tačiau nė žodžio apie „Keti" restoraną Somersvorte,— aštuntą, devintą, dešimtą.

Po dešimtos valandos žinių Rodžeris paklausė:

— Gal kiek pakoreguosit savo pranašystes, Džoni?

— Ne.

Oro prognozė žadėjo, kad po pusiaunakčio debesuotumas sumažės.

Nuo ritmingų „Kei Si" ir „Sanšain Bend" bosinės gitaros akordų net grindys jiems po kojų ėmė gausti.

— Publika įsilinksmino,— pastebėjo Džonis.

— Ten velniava,— nusijuokė Rodžeris.— Publika nukaušo. Spaideris Parmelo tįso kampe kaip pėdas, o ant jo uždėtas padėklas su alumi. Įsivaizduoju, kaip jiems rytoj traškės galvos. Prisimenu savo klasės išleistuves. . .

— Perduodame ekstra pranešimą,— paskelbė per radiją.

Džonis, kuris tuo momentu maišė kortas, pabėrė jas ant grindų.

— Nekreipkit dėmesio, turbūt kokios detalės dėl to vaiko pagrobimo Floridoje.

— Nemanau,— tarė Džonis.

— Mums ką tik pranešė,— pasigirdo diktoriaus balsas,— kad baisiausias gaisras Niuhampšyro valstijos istorijoje jau prarijo daugiau kaip septyniasdešimt penkias jaunas gyvybes Somersvorto miestelyje, pačiame valstijos pakraštyje. Gaisras kilo „Keti" restorane per abiturientų banketą. Somersvorto gaisrininkų šefas Miltonas Houvis pasakė reporteriams, kad nėra pagrindo įtarti padegimą. Gaisras greičiausiai kilo, trenkus žaibui.

Rodžeris Čatsvortas išblyško kaip mirtis. Jis sustingo, tiesus kaip žvakė, ant virtuvės kėdės, įsmeigęs akis į vieną tašką kažkur virš Džonio galvos. Rankos bejėgiškai gulėjo ant stalo. Iš apačios sklido balsų ūžesys, juokas, sumišęs su Briuso Springstino dainavimu.

Į kambarį įėjo Šeli. Ji pažvelgė į vyrą, į Džonį, vėl į vyrą.

— Kas yra? Kas atsitiko?

— Patylėk,— tarė Rodžeris.

— . . . vis dar siaučia, ir pasak Houvio, galutinis aukų skaičius bus žinomas tik ryte. Pranešama, jog daugiau kaip trisdešimt žmonių, smarkiai apdegusių,— daugiausia Daremo vidurinės mokyklos abiturientų,— nugabenta į aplinkines ligonines. Keturiasdešimt žmonių, taip pat daugiausia abiturientų, spėjo iššokt į kiemą pro mažus rūkomojo langelius, o kiti, matyt, susigrūdo prie išėjimo ir tragiškai. . .

— *Nejaugi „Keti"?*— aiktelėjo Šeli.— *Nejaugi ten?*

— Taip,— atsakė Rodžeris šaltu kaip ledas balsu.— Taip, ten.

Pirmame aukšte ūmai įsiviešpatavo tyla. Paskui ant laiptų pasigirdo trepsėjimas. Virtuvės durys atsivėrė iki galo ir įpuolė Čakas, dairydamasis motinos.

— Mama? Kas tau? Kas atsitiko?

— Atrodo, turime dėkoti jums už sūnaus gyvybę,— tarė Rodžeris vis tuo pačiu lediniu balsu. Džonis kaip gyvas nebuvo matęs tokio išblyškusio veido. Rodžeris buvo panašus į vaiduokliškai atgijusią vaškinę figūrą.

— *Jis sudegė?*— Čakas negalėjo patikėti. Už jo nugaros ant laiptų grūdosi minia, vienas per kitą kuždėjo išsigandę balsai.— Jūs norite pasakyti, kad jis *sudegė?*

Visi tylėjo. Staiga pasigirdo spigus, isteriškas Pati Stren balsas:

— Tai jis, jis kaltas! Jis viską padarė! Jis mintimis sukėlė gaisrą, kaip toje knygoje „Keri"[35]. Jis niekšas, žmogžudys, jis. . .

Rodžeris atsigręžė į klyksmą.

— UŽSIČIAUPK!— suriaumojo jis.

Pati pratrūko mėšlungiškai raudoti.

— Sudegė?— pakartojo Čakas. Atrodė, jis klausė pats savęs, tarytum tikrindamas, ar tikslų pavartojo žodį.

— Rodžeri?— sukuždėjo Šeli.— Rodži? Brangusis?

Kuždesys ant laiptų ir salėje plito, primindamas krintančių lapų čežėjimą. Stereo magnetofonas išsijungė. Buvo girdėti atskiros frazės:

— *Ar Maikas ten buvo? O Šenonas? Tikrai? Taip, aš buvau susiruošusi eiti, kai paskambino Čakas. Mano motina buvo čia, kai tas tipas skėlė spektaklį; jinai sakė, kad pasijuto lyg gyva palaidota, todėl prašė, kad važiuočiau pas Čatsvortus. Klausyk, o Keisis buvo ten? O Rėjus? O Marina Ontelo? Dievuliau brangus, ir jinai? Ar. . .*

Rodžeris lėtai atsistojo ir apsižvalgė.

— Aš siūlau,— tarė jis,— atrinkti pačius blaiviausius, tuos, kurie gali vairuoti automobilį, ir visiems važiuoti į ligoninę. Jiems reikės donorų.

Džonis sėdėjo kaip suakmenėjęs. Atrodė, kad niekados neįstengs pajudėti iš vietos. Už lango sugriaudė griaustinis. Ir įkandin jo iš kažkokių gelmių pasigirdo mirštančios motinos balsas:

Atlik savo pareigą, Džoni.

DVIDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS

1977 m. rugpjūčio 12 d.

Brangus Džoni,

Jus rasti buvo visai nesunku — kartais aš pagalvoju, kad šitoje šalyje už pinigus gali surasti ką tik panorėsi, o pinigų aš turiu. Gal tokiu atvirumu rizikuoju sukelti Jūsų nepasitikėjimą, bet Čakas, Šeli ir aš per daug dėkingi Jums, kad drįstume kalbėti netiesą. Už pinigus ga-

[35] S. Kingo romanas.

lima gauti beveik viską, bet nuo žaibo jais neatsipirksi. Ardydami griuvėsius, gaisrininkai surado dar dvylika vaikinų tualete, kurio langas buvo užkaltas vinimis. Ugnis ten nepriėjo, bet dūmai pasiekė, ir visi dvylika užtroško. Aš niekaip negaliu šito pamiršti, juk Čakas galėjo būti vienas iš jų. Todėl vėl „iššniukštinėjau" Jus, kaip rašėte savo laiške. Ir dėl tos pačios priežasties negaliu palikti Jūsų ramybėje, nors to prašėte. Bent iki tol, kol pridedamas prie laiško čekis grįš atgal su Jūsų parašu, kad pinigus gavote.

Turbūt atkreipsite dėmesį, kad čekyje įrašyta suma žymiai mažesnė už tą, kurios atsisakėte prieš mėnesį. Aš susisiekiau su Rytų Meino ligoninės buhalterija ir apmokėjau Jūsų gydymo išlaidas iš anos čekio sumos. Dabar, Džoni, galite laisvai atsikvėpti. Man nebuvo sunku tai padaryti ir aš tai padariau, jausdamas didelį pasitenkinimą.

Jūs sakote, kad negalite priimti tų pinigų. O aš tvirtinu: galite ir priimsite. Priimsite, Džoni. Aš suseksiu jus Fort Loderdeile, surasiu ir kitoje vietoje, net jeigu Jūs persikraustytumėt į Nepalą. Vadinkite mane priskretusia utėle, kuri Jums trukdo — čia Jūsų reikalas, nors, man rodos, aš daugiau panašus į Dangišką skaliką. Man nė minties nekiltų Jus persekioti, Džoni. Prisimenu, kaip tą dieną Jūs prašėte manęs neaukoti sūnaus. Aš vos nepaaukojau jo. O kur kiti? Aštuoniasdešimt vienas žmogus žuvo, o dar trisdešimt sunkiai nukentėjo. Prisimenu Čako žodžius: „Gal ką nors sugalvosim pakeliui", ir savo — teisuolio — pasipiktinimą, visiško kvailio pasipiktinimą: „Čakai, aš šito nedarysiu, nė neprašyk". O juk galėjau padaryti. Štai kas man neduoda ramybės. Galėjau duoti tam mėsininkui Kerikui tris tūkstančius dolerių, jis būtų sumokėjęs padavėjams ir tam vakarui uždaręs restoraną. Vieno žuvusiojo gyvybės išgelbėjimas būtų kainavęs man trisdešimt septynis dolerius. Tad patikėkite, kai sakau, kad nė mintis nebuvo kilusi Jus persekioti; aš pats save taip užvaikiau, kad dar ne vieneriems metams pakaks. Turiu mokėti už tai, kad nenorėjau patikėti niekuo, ko negaliu apčiuopti vienu iš penkių savo pojūčių. Tiktai nepamanykit, kad aš apmoku Jūsų ligoninės sąskaitas ir siunčiu šitą čekį, kad nusipirkčiau ramią sąžinę. Pinigais neatsipirksi nuo žaibo, jie neapsaugos ir nuo naktinių košmarų. Tie pinigai vardan Čako, nors jis nežino apie juos.

Priimkite čekį ir aš paliksiu Jus ramybėje. Tokia mano sąlyga. Galite persiųsti juos į UNISEF arba paaukoti našlaičių prieglaudai, arba pralošti hipodrome. Man tai nerūpi. Tiktai priimkite juos.

Labai gaila, kad Jūs taip skubiai mus palikote, bet manau, kad suprantu Jus. Mes visi tikimės greitai pasimatyti su Jumis. Čakas išvažiuos į Stovingtono parengiamuosius kursus rugsėjo ketvirtą.

Džoni, priimkite čekį. Labai prašau.

Su nuoširdžiais linkėjimais
Rodžeris Čatsvortas.

1977 m. rugsėjo 1 d.

Brangus Džoni,

nejaugi Jūs manėte, kad aš atstosiu? Priimkite čekį, labai prašau.

Su linkėjimais

Rodžeris.

1977 m. rugsėjo 10 d.

Brangus Džoni,

Mudu su Čarlina be galo apsidžiaugėme, kad tu atsišaukei. Taip malonu gauti laišką, rašytą ankstesnio sūnaus Džonio. Tik vienas dalykas mane smarkiai sujaudino, sūnau. Paskambinau Semui Veizakui ir paskaičiau jam tą laiško vietą, kur rašei, kad tave vis dažniau kankina galvos skausmai. Džoni, jis pataria tau kreiptis į gydytoją, ir neatidėliojant. Jis būgštauja, kad pažeistoje smegenų srityje nesusiformuotų trombas. Aš labai nerimauju dėl to, kaip ir Semas. Nuo tos dienos, kai atsigavai po komos, tu niekad neatrodei visiškai pasveikęs, o kai mes susitikome paskutinį kartą, birželio mėnesį, tu atrodei labai pavargęs. Semas man šito nepasakė, bet pajutau, kad jis labai norėtų, jog, viską metęs, pirmu lėktuvu parskristum iš Finikso namo ir nuvažiuotum pasirodyti jam. Dabar nebesakysi, kad neturi tam pinigų!

Rodžeris Čatsvortas skambino du kartus, aš pasakiau jam, ką žinojau. Man regis, jis nuoširdžiai sako, jog šitie pinigai skirti ne sąžinei nuraminti ar atsilyginti už sūnaus gyvybės išgelbėjimą. Tavo motina greičiausiai būtų pasakiusi: tas žmogus atgailauja taip, kaip moka. Galų gale tu juos priėmei, manau, ne tik todėl, „kad jis atstotų", kaip man parašei. Tau, turinčiam tokį tvirtą charakterį, tai ne priežastis.

O dabar pats sunkiausias dalykas. Prašau tave, Džoni, sugrįžk namo. Triukšmas pamažu pritilo,— na taip, aš jau girdžiu, kaip tu sakai: „Nė velnio! Po to, kas įvyko, jis niekad nebenutils". Dalinai gal ir tavo tiesa, bet tik dalinai. Ponas Čatsvortas pasakė telefonu: „Pirma proga išaiškinkite jam, kad nė vieno ekstrasenso, išskyrus Nostradamų, šlovė netvėrė ilgiau kaip devynias dienas". Sūnau, aš labai nerimauju dėl tavęs. Tu graužiesi dėl žuvusiųjų, užuot džiaugęsis tais, kuriuos išgelbėjai, kurie tą vakarą praleido Čatsvortų namuose. Aš labai pasiilgau tavęs. „Kaip nežinau ko", pasakytų mūsų senelė. Sugrįžk namo, kai tik galėsi.

Tėtis

P. S. Siunčiu iškarpas apie gaisrą ir tavo vaidmenį šitoje istorijoje. Jas surinko Čarli. Teisingai būgštavai, kad „kiekvienas, buvęs toje

pievelėje, išsiplepės laikraštininkams". Gal šitos iškarpos tik įskaudins tave; jei taip, tai mesk į šiukšlių krepšį. Bet Čarli tikisi, kad, peržiūrėjęs jas, pasakysi: „Maniau, kad bus blogiau, dėl šito galima gyventi". Tikiuosi, taip ir bus.

Tėtis

1972 m. rugsėjo 29 d.

Brangus Džoni,

Jūsų adresą aš gavau iš tėčio. Kaip Jums patinka Didžioji Amerikos dykuma? Ar matėte bent vieną raudonodį (cha cha)? Na, o aš jau Stovingtone, parengiamuosiuose kursuose. Taisyklės ne itin griežtos, šešiolika paros valandų — mano. Labiausiai susidomėjau chemija, nors šičia dėstomas sustiprintas jos kursas — vieni juokai po Daremo. Man visada atrodė, kad mūsų chemikas, senasis Farnemas, pramintas Bebaimiu, su dideliu džiaugsmu gamintų kokį nors pragaro mišinį, kuriuo galima būtų susprogdinti pasaulį. Anglų kalbos pamokose pirmąsias keturias savaites mes skaitėme tris Selindžerio kūrinius — „Rugiuose prie bedugnės", „Freni ir Zujis", „Aukščiau pakelkit gegnes, dailidės". Šauniai rašo. Dėstytojas sakė, kad jis tebegyvena Niuhampšyre, bet nustojo rašyti. Man tai galvoj nesutelpa. Kam nustoti, kai einasi lyg sviestu patepta? A, velniai nematė. Mane visokiais būdais vilioja į futbolo komandą, bet pradeda labiau patikti sokeris. Treneris sako, kad sokeris — tai futbolas mąstantiems žmonėms, o futbolas — futbolas besmegeniams. Kol kas nesuprantu, ar jis teisybę sako, ar tik pavyduliauja.

Nežinau, ar gerai, jei duosiu Jūsų adresą keliems žmonėms, buvusiems pas mus per išleistuves? Jie nori parašyti Jums ir padėkoti. Tarp jų ir Pati Stren motina, Jūs ją prisimenate, ta pati, kuri sukėlė triukšmą, kai jos brangi dukrelė apalpo pievelėje. Dabar Jūs smarkiai iškilote jos akyse. Tiesa, su Pati aš jau nedraugauju. Juk aš dar „visai vaikas" (cha cha), kur čia man asistuoti, tuo labiau per atstumą, mat Pati, kaip jūs turbūt nujaučiate, važiuoja į Vasarą[36]*. O aš jau susipažinau čia su viena tokia papūgėle.*

Na, mielas drauge, brūkštelkit žodelį, kai galėsit. Tėvas kažkaip prasitarė, kad Jūs „tikras atsiskyrėlis", na, aš jau nežinau, juk Jūs viską padarėte, ką galėjote. Jis turbūt klysta, ar ne, Džoni? Jūs visai ne atsiskyrėlis, tiesa? Parašykit man, pasakykit, ar viskas gerai, nes aš dėl Jūsų nerimauju. Vieni juokai — Alfredas Niumenas[37] *nerimauja dėl Jūsų! Bet aš tikrai nerimauju.*

---

[36] Merginų koledžas Niujorko valstijoje.

[37] Pramanytas karikatūrinis personažas, septintame dešimtmetyje tapęs populiaraus leidinio „*Mad Magazine*" („Žurnalas bepročiams") emblema.

Kai rašysit, paaiškinkit, kodėl Holdenas Kolfildas vien bliuzus atlieka? Jis gi ne juodaodis.

Čakas

P.S. Mano papūgėlė vadinasi Stefanija Vaimen, aš jau įtraukiau ją skaityti „Kažkas baisus pas mus ateina". Jai taip pat patinka pank roko grupė „Ramones", pasiklausykite jų — va kas gerai skaldo.

Č.

1977 m. spalio 17 d.

Mielas Džoni,

Tai jau visai kitas dalykas, dabar, matau, kad viskas gerai. Kvatojausi už pilvo susiėmęs, kai skaičiau apie Jūsų visuomeninius darbus Finikse. Dėl įdegimo saulėje galėtume pasivaržyti, aš keturis kartus dalyvavau „Stovingtono tigrų" išvykose. Ko gero, trenerio teisybė: futbolas — tai futbolas besmegeniams, bent jau šituose kraštuose. Mūsų rezultatas kol kas 3:1, o tame mače, kurį laimėjome, aš padariau tris tačdaunus[38], kaip kvailys prisirijau šalto oro ir net buvau nukeipęs. Stefi kad persigando (cha cha)...

Aš neskubėjau rašyti, kad galėčiau atsakyti į Jūsų klausimą, kaip mano bočiai vertina Gregą Stilsoną dabar, kai jis „pradėjo eiti pareigas". Buvau parvažiavęs namo praėjusį savaitgalį, tai pasakysiu viską iš eilės. Pirmiausia aš paklausiau tėčio, o jis sako: „Tai Džonis vis dar domisi tuo tipu?" O aš jam: „Jo skonis galutinai pagedo, jeigu jau klausia tavo nuomonės". Tada jis sako motinai: „Matai, koks mitrus pasidarė parengiamuosiuose kursuose. Aš to tikėjausi".

Na, trumpiau kalbant, daugelis nustebo, kaip šauniai Stilsonas pradėjo. Tėtis sako: „Jeigu jo apygardos rinkėjus paprašytų įvertinti, kaip jis pasirodė per pirmuosius dešimt mėnesių kongrese, dauguma duotų jam įvertinimą „gerai", o už jo darbą prie Karterio energetikos projekto ir jo paties pasiūlytą įstatymo projektą dėl gyvenamųjų namų apšildymo gimtojoje valstijoje — „labai gerai". Ir dar vieną „labai gerai" — už stropumą". Tėtis prašė Jums perduoti, kad gal ir apsiriko, pavadinęs Stilsoną kaimo juokdariu.

O štai dar kitų žmonių nuomonės, su kuriais pakalbėjau aną savaitgalį: visiems be išimties patiko, kad jis nepradėjo puoštis kostiumais. Ponia Džarvis, užkandinės „Viens dū" (atsiprašau, bet visi ją šitaip vadina) savininkė, mano, kad Stilsonas nebijo „didžiųjų ryklių". Henris Berkas, „Statinės" savininkas (smagi skylė pačiame centre), sako, kad Stilsonas „velniškai gerai pradėjo". Panašiai kalba ir kiti. Visi mato kontrastą: ką padarė Stilsonas, ko nepadarė Karteris,

---

38 Amerikiečių futbole tačdaunu vadinamas manevras, kai žaidėjas su kamuoliu peržengia varžovo vartų liniją, pelnydamas komandai šešis taškus.

dauguma visai nusivylė Karteriu, įmanytų alkūnes graužtis, kad už jį balsavo. Aš paklausiau, kaip jiems patinka, kad šie geležiniai raiteliai vis dar sukiojasi apie Stilsoną, o tas tipas Sanis Elimenas — jo padėjėjas. Niekam dėl to neskauda galvos. „Rekord Rok" diskotekos savininkas pasakė man: „Jeigu Tomas Heidenas[39] *gali vaidinti dorą berniuką, o Elridžas Kliveris*[40] *muštis į krūtinę dėl Jėzaus kančių, tai kodėl motochuliganams nebūti valdininkais? Spjauk ir pamiršk".*

Štai kaip. Parašyčiau daugiau, bet netrukus treniruotė. Šį savaitgalį Baro „Laukiniai katinai" pavers mus faršu. Kad tik ištverčiau iki sezono pabaigos. Likit sveikas, mielas drauge.

Čakas.

„Niujork Taims", 1978 m. kovo 4 d.

OKLAHOMOJE NUŽUDYTAS FTB AGENTAS

Edgaras Lanktė, trisdešimt septynerių metų, dešimt metų dirbęs FTB, iš visko sprendžiant, nužudytas praėjusią naktį uždaroje automobilių stovėjimo aikštelėje Oklahoma Sityje. Policija praneša, kad Lanktės automobilyje sprogo bomba, kai jis jungė motorą. Tipiškas gangsteriškas susidorojimas primena Arizonos reporterio Dono Bolso, prieš dvejus metus vedusio privatų tyrimą, nužudymą, bet FTB šefas Viljamas Vebsteris neigia esant kokių nors ryšių tarp tų žmogžudysčių. Į klausimą, ar M. Lanktė prisidėjo, tiriant žemės sklypų machinacijas, kuriose, galimas daiktas, yra įsipainioję vietiniai politiniai veikėjai, ponas Vebsteris nedavė jokio aiškaus atsakymo. Pono Lanktės paskutinė užduotis kiek paslaptinga. Pasak informacijos, gautos iš Teisingumo ministerijos, Lanktė tyrinėjo ne žemės sklypų machinacijas, o nacionalinio saugumo klausimus.

Lanktė pradėjo dirbti Federaliniame tyrimų biure 1968 metais ir. . .

DVIDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS

1

Bloknotų skaičius Džonio rašomajame stale išaugo nuo keturių iki penkių, o septyniasdešimt aštuntųjų rudenį iki septynių. Septyniasdešimt aštuntųjų metų rudenį, per trumpą laikotarpį tarp dviejų popiežių mirčių, į Gregą Stilsoną atkreipė dėmesį visa šalis.

---

[39] Tomas Heidenas — populiarus kairiųjų radikalų judėjimo lyderis septintame dešimtmetyje, vėliau evoliucionavęs buržuazinio liberalizmo link.

[40] Elridžas Kliveris — negrų kovinės organizacijos „Juodosios panteros" veikėjas, aštuntame dešimtmetyje atsisakęs „audringojo dešimtmečio" radikalių idealų.

Jį triumfališkai perrinko į Atstovų rūmus; kai šalis po Tryliktojo pasiūlymo kryptelėjo į dešinę, Stilsonas įkūrė partiją „Amerika šiandien". Įstabiausia tai, kad keletas kongresmenų paliko savo partijas ir, kaip pasakė Gregas, prie jo „prilipo". Beveik visų jų pažiūros buvo vienodos (Džonis jas apibrėžė taip: apsimestinis liberalizmas vidaus politikos srityje ir vidutinis, pereinąs į kraštutinį, konservatyvizmas užsienio politikoje). Nė vienas iš šitų žmonių nepalaikė Karterio svarstant Panamos kanalo sutartį. O jeigu nuluptumėt plonytę liberalizmo žievelę nuo jų vidaus politikos programos, ir ji pasirodytų besanti nė kiek ne mažiau konservatyvi. Partija „Amerika šiandien" reikalavo, kad gyvenimas užkietėjusiems narkomanams taptų labai kartus, kad miestai patys spręstų savo problemas („Fermeris, plušantis nuo aušros iki sutemos, moka mokesčius ne tam, kad jie būtų panaudoti Niujorko metadono[41] programoms",— pareiškė Gregas), reikalavo, kad valstybė nustotų švaisčiusi pinigus šelpti prostitutėms, homoseksualistams, dykaduoniams ir atlikusiems bausmę nusikaltėliams, reikalavo radikaliai pertvarkyti mokesčius radikaliai sumažinant išlaidas socialinėms programoms. Visa tai buvo sena dainelė, bet Grego „Amerika šiandien" pritaikė jai naują, malonią ausiai melodiją.

Septyni kongresmenai ir du senatoriai persimetė prie Stilsono prieš tarpinius rinkimus. Šeši kongresmenai ir abu senatoriai buvo išrinkti antrai kadencijai. Iš tos devyniukės aštuoni buvo respublikonai, kurių pradinė platforma spėjo sumažėti iki degtuko galvutės. Jų perbėgimą į kitą partiją ir po to sekusį perrinkimą vienas aštrialiežuvis pavadino geriau pavykusiu triuku negu garsųjį „Kelkis, Lozoriau!"

Kai kas jau pranašavo, kad Gregas Stilsonas — jėga, su kuria reikės skaitytis, ir gana greitai. Tiesa, jam nepavyko pasiųsti visų pasaulio išmetamųjų dujų į Jupiterį ir Saturno žiedus, užtat jo pastangomis buvo ištraukti į dienos šviesą du nenaudėliai — kongresmenas, šildęs savo lizdelį neteisėtomis pajamomis iš automobilių stovėjimo aikštelių, ir vienas iš prezidento padėjėjų, įjunkęs lankytis homoseksualistų baruose. Jo pateiktas įstatymo projektas dėl gyvenamųjų patalpų šildymo skystu kuru pademonstravo įžvalgumą ir drąsą, o sugebėjimas išvairuoti jį per visas aptarimo stadijas įtikino, kad tas vyrukas iš periferijos apsukrus. Aštuoniasdešimtaisiais Gregas bus dar nesubrendęs didžiajam šuoliui, aštuoniasdešimt ketvirtaisiais pagunda bus jau didelė, bet jeigu jis ištvers iki aštuoniasdešimt aštuntųjų, jei nuosekliai stiprins savo pozicijas ir nepapūs staigūs permainų vėjai, galintys išblaškyti dar neapsiplunksnavusią jo armiją, na, ko tik nepasitaiko... Respublikonai

---

[41] Metadonas — narkotiko pakaitalas, vartojamas nuskausminimui, taip pat narkomanams gydyti.

susiriejo tarpusavyje, ir, tarkim, Karterį pakeis Mondeilas, Džeris Braunas ar net Hova das Beikeris, tai kas bus sekantis? Net devyniasdešimt antrieji jam ne per vėlu. Juk jis gana jaunas. Taip, devyniasdešimt antrieji — data, visai reali. . .

Džonio bloknotuose atsirado ir kelios politinės karikatūros. Visi dailininkai piešė Stilsoną su užkrečiančia šypsenėle ir būtinai su statybininko šalmu. Karikatūristas Olifentas pavaizdavo, kaip Stilsonas su nusmauktu ant pakaušio šalmu Atstovų rūmų salės centriniu praėjimu ridena naftos statinę, ant kurios parašyta: PASIUTUSIOS KAINOS. Praėjimo gale stovi, kasydamasis galvą, suglumęs Džimis Karteris; jis nežiūri į Grego pusę ir, iš visko sprendžiant, statinė tuoj persiris per jį. Parašas skelbė: IŠ KELIO, DŽIMI!

Šalmas. Kažkodėl šalmas labiau negu bet kas kitas baugino Džonį. Respublikonai turėjo savo dramblį, demokratai — asilą, o Gregas Stilsonas — statybininko šalmą. Džonio sapnuose jis kartais pavirsdavo motociklininko šalmu ant Stilsono galvos. O retkarčiais — šachtininko šalmu.

2

Į atskirą bloknotą Džonis suklijavo tėvo atsiųstas iškarpas apie gaisrą „Keti" restorane. Jis vis skaitydavo jas iš naujo, ieškodamas to, kas nei Semui, nei Rodžeriui, ir netgi tėvui nebūtų atėję į galvą. EKSTRASENSAS IŠPRANAŠAUJA GAISRĄ. „IR MANO DUKTĖ BŪTŲ ŽUVUSI", — SAKO DĖKINGA MOTINA SU AŠAROMIS AKYSE (dėkinga motina su ašaromis akyse buvo Pati Stren mamytė). *Ekstrasensas, išpainiojęs Kasl Roko žmogžudysčių grandinę, išpranašauja gaisrą.* AUKŲ SKAIČIUS RESTORANE PASIEKĖ DEVYNIASDEŠIMT. TĖVAS TVIRTINA, KAD DŽONIS SMITAS PALIKO NAUJĄJĄ ANGLIJĄ, BET ATSISAKO PAAIŠKINTI PRIEŽASTIS. Jo fotografijos. Tėvo fotografijos. Anos senų laikų avarijos autostradoje Nr. 6 prie Klivz Milzo nuotraukos — iš tų dienų, kai Sara Breknel buvo jo mergina. Nūnai Sara ištekėjusi moteris, dviejų vaikų motina, ir paskutiniame laiške Herbertas rašė, jog Sara parodžiusi jam pirmuosius žilus plaukus. Sunku patikėti, kad jam pačiam trisdešimt vieneri. Neįtikėtina, bet tai tiesa.

Šalia iškarpų margavo jo pastabos — skausmingos pastangos vienąkart ir visam laikui viską suvokti. Niekas nesuprato tikrosios gaisro reikšmės ir iš jos kylančio kur kas svarbesnio klausimo: ką daryti su Gregu Stilsonu.

Jis parašė: Aš turiu kažką daryti su Stilsonu. *Turiu.* Aš nesuklydau dėl „Keti" restorano, nesuklysiu ir čia. Tai nebekelia man abejonių. Jis taps prezidentu ir pradės karą — arba išprovokuos jį elementariu valstybės valdymo reikalų neišmanymu, bet pasekmės bus tos pačios.

Klausimas: *Ar labai drastiškų reikia imtis priemonių?*

Tarkim, kad gaisras „Keti" restorane buvo tik bandymas. Galima sakyti, kad tai aukščiausiojo ženklas man... na štai, aš jau imu mąstyti kaip motina... bet tai akivaizdu. Juk aš žinojau, kad kils gaisras, kad žus žmonės. Ar to žinojimo pakako jiems išgelbėti? Atsakymas: ne, nepakako jiems visiems išgelbėti, nes *žmonės tikrai patiki tik įvykusiu faktu.* Tie, kurie pasirinko Čatsvorto namus, užuot ėję į „Keti" restoraną, liko gyvi, bet svarbu prisiminti, kad R. Č. surengė vakarėlį visai ne todėl; kad būtų patikėjęs mano perspėjimu. Jis pasakė nedviprasmiškai: vakarėlis rengiamas tam, kad mane nuramintų. Juk jis... juokėsi iš manęs. Patikėjo tiktai *po to.* Pati Stren motina patikėjo *po to.* Po to, po to, po to. Bet mirusiems ir apdegusiems jau per vėlu.

Iš čia kyla antras klausimas: Ar aš galėjau padaryti, kad katastrofa neįvyktų?

Taip. Aš galėjau įvažiuoti automobiliu į restorano fasadą. Galėjau pats padegti jį tą popietę.

Trečias klausimas: Kuo tokie veiksmai grėstų man pačiam?

Turbūt kalėjimu. Jei būčiau pasirinkęs automobilio variantą, o paskui vakare būtų trenkęs žaibas, gal ir būčiau galėjęs įrodyti... bet ne, neišdegtų. Pilietis, remdamasis asmenine patirtimi, gali pripažinti žmogaus proto ekstrasensorines galimybes, o įstatymas — nė velnio. Dabar aš manau, kad jeigu vėl pasitaikytų tokia galimybė, tai veikčiau, negalvodamas apie pasekmes sau. O gal aš nepakankamai tikėjau savo nuojauta?

Stilsono atvejis siaubingai panašus visais atžvilgiais, tik laiko, ačiū dievui, aš turiu nepalyginamai daugiau.

Taigi, ratas užsidarė. Aš nenoriu, kad Gregas Stilsonas taptų Jungtinių Valstijų prezidentu. Kaip tam sutrukdyti?

1. Grįžti į Niuhampšyrą ir „prilipti", kaip sako Gregas, prie partijos „Amerika šiandien". Pabandyti kaišioti pagalius į ratus. Pabandyti sabotuoti. Po jų kilimu turėtų būti ganėtinai daug purvo. Gal pasiseks šį tą iššluoti.

2. Pasamdyti žmogų, kuris apdrabstytų jį purvais. Dar liko pakankamai Rodžerio pinigų pasamdyti galvotam vyrukui. Antra vertus, Lanktė tikrai buvo galvotas. Ir štai jo nebėra.

3. Sužeisti arba suluošinti jį. Kaip Arturas Bremeris suluošino Volesą, kaip kažkas — nežinau kas — suluošino Larį Flintą.[42]

4. Užmušti jį. Nužudyti.

---

[42] Džordžas Volesas po sužeidimo buvo dalinai paralyžuotas ir pasitraukė iš politinės arenos. Larį Flintą, pornografinio žurnalo leidėją, sunkiai sužeidė fanatiškas moralės gynėjas.

Dabar minusai. Pirmas variantas nepakankamai patikimas. Viskas gali baigtis tuo, kad mane prilups kaip Hanterį Tomsoną, kai jis rinko medžiagą pirmai knygai apie „pragaro angelus". Arba ir dar blogiau: tas Elimenas galėjo įsidėmėti mane per mitingą Trimbule. Argi nebėra įpročio rinkti dosjė žmonių, kurie tau gali atrodyti pavojingi? Nenustebčiau, jei Stilsonas specialiai laiko žmogų, kuris rinktų faktus apie įtartinus ir sutrikusios psichikos asmenis. Aš, be jokių kalbų, patekčiau į jų tarpą.

Antras variantas. Sakykim, visas purvas jau išmėžtas? Jei Stilsonas išties siekia aukštos politinės karjeros — o jo veiksmai tatai patvirtina, — tikriausiai bus jau pasišlavęs savo praeitį. Ir dar vienas dalykas: purvas iš po kažkieno kilimo tampa purvu tiktai tada, kai spauda šito nori, o spauda mėgsta Stilsoną. Jis sugeba jai įsiteikti. Romane aš turbūt tapčiau privačiu detektyvu ir sugaučiau jį „nusikaltimo vietoje"; deja, net nežinau, nuo ko pradėti. Galima prieštarauti, kad mano sugebėjimas „skaityti" kitų žmonių mintis ir surasti dingusius daiktus (čia cituoju Semą) suteiktų man pranašumų. Jei pavyktų ką nors sužinoti apie Lanktę, tada kita kalba. Bet ar nebūtų logiška manyti, kad Stilsonas paveda šitokius dalykus Saniui Elimenui? Aš netgi esu tikras, nepaisant visų įtarimų, kad Edgaras Lanktė ėjo Stilsono pėdsakais, kai jį nužudė. Galimas daiktas, man pavyktų užmesti kilpą Saniui Elimenui, bet šitai nepribaigtų Stilsono.

Vadinasi, ir antras variantas nėra visiškai patikimas. Statymai milžiniški, ne veltui aš veju šalin mintis apie „besijuokiantį tigrą". Kiekvienas toks prisiminimas sukelia žvėriškus galvos skausmus.

Būna akimirkų, kai aš net pagalvoju, ar nevertėtų pabandyti „suvystyti" jį su narkotikų pagalba, kaip kad padarė Džino Hakmano herojus „Prancūzų ryšininko" antrajame filme, arba išvaryti iš proto, įmaišius LSD į „daktarą Peperį"[43] ar kokį kitą jo mėgstamą gėrimą. Bet visa tai kvepia pigiu detektyvu, Gordono Lidžio[44] stiliaus niekšybe. Čia tiek visokios painiavos, kad apie šitą „variantą" neverta nė kalbėti. O jeigu jį pagrobus? Galų gale tas tipas tik Atstovų rūmų narys. Aš nežinau, kur gauti heroino arba morfijaus, bet LSD galėčiau gauti kad ir kažin kiek čionai pat, vietoje, Finikso viešųjų darbų departamente, iš Lario Maknotono. Laris turi tablečių visiems atvejams. Bet, tarkim (jei apskritai čia galime ką numatyt), kad jis tiktai apkvaiš. Ir kas tada?

Peršauti ir suluošinti jį? Galbūt man tai pavyktų, o gal ne. Tinkamoj aplinkoj — kaip mitingas Trimbule — gal tai ir pavyktų. Po atentato Lorele Džordžas Volesas jau niekada nebebuvo reali politinė jėga. Bet, antra vertus, Ruzveltas vedė kampaniją iš invalido

[43] Tonizuojantis gėrimas.

[44] Vienas iš įsilaužimo į demokratų partijos būstinę „Votergeite" organizatorių.

vežimėlio ir netgi sugebėjo tai pakreipti savo naudai.

Lieka tik nužudymas, „didysis kazino". Vienintelė neginčytina išeitis. Lavonas negali balotiruotis į prezidentus.

Jei aš pajėgsiu paspausti gaiduką.

O jei pajėgsiu, kas laukia manęs?

„Pupyte, užduok lengvesnį klausimą", — kaip sako Bobas Dilanas.

Bloknotuose buvo daugybė kitokių pastabų bei apmąstymų. Pačią svarbiausią tezę Džonis išrašė atskirai ir dailiai apvedžiojo: „Tarkim, nužudymas tėra vienintelė išeitis. Tarkim, man užteks ryžto paspausti gaiduką. Vis tiek nužudymas nepriimtinas. Nepriimtinas. Nepriimtinas. Negali nebūti kitos išeities. Ačiū dievui, dar turiu daug laiko.

3

Bet Džonis klydo.

1978 metų gruodžio pradžioje, netrukus po to, kai Gajanos džiunglėse iškirstoje nutūpimo aikštelėje buvo nušautas kongresmenas Leo Rajanas iš Kalifornijos, Džonis Smitas suprato, kad laiko jis turi visai nedaug.

DVIDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS

1

1978 metų gruodžio dvidešimt šeštą dieną, pusę trijų dienos, Badas Preskontas aptarnavo aukštaūgį, gana suvargusį jauną vyriškį žilstančiais plaukais ir krauju pasruvusiomis akimis. Badas kartu su dviem kitais pardavėjais dirbo sporto prekių parduotuvėje Finikse, Ketvirtojoje gatvėje. Pirmą dieną po Kalėdų užsuko tiktai vienas kitas žmogus pakeisti prekės, bet šitas žmogus ketino pirkti.

Jis pasakė norįs pirkti gerą šautuvą, lengvą, su slankiojama spyna. Badas pademonstravo jam keletą. Pokalėdinė diena ginklų skyriuje slinko nuobodžiai; kai žmonės perka šaudykles Kalėdoms, tik retais atvejais jie susimano keisti jas į ką nors kita.

Vyriškis įdėmiai apžiūrinėjo pavyzdžius ir galų gale išsirinko „Remington 700", labai dailų daikčiuką, 6,17 mm kalibro, šaudantį žema trajektorija su nedidele atatranka. Jis pasirašė registracijos knygoje: Džonas Smitas. Badas pagalvojo: *Sakytum tai būtų pirmas kartas mano gyvenime, kai rašomasi svetima pavarde.* „Džonas Smitas" mokėjo grynais, piniginė, iš kurios jis traukė dvidešimtines, buvo išsipūtusi. Jis paėmė šautuvą nuo prekystalio. Norėdamas šiek tiek paspirginti jį, Badas pasakė, kad parduotuvė nemokamai

išdegina savininko inicialus buožėje. „Džonas Smitas" tik papurtė galvą.

„Smitui" išeinant, Badas pastebėjo, kad jis smarkiai šlubčioja. Nebūtų vargo jį atpažinti, pagalvojo Badas: klišas, be to, kakle vieni randai.

2

Gruodžio dvidešimt septintąją, pusę vienuoliktos, liesas vyriškis šlubuodamas įėjo į Finikso kanceliarinių prekių parduotuvę ir patraukė prie pardavėjo Dino Klėjaus. Vėliau, pasakodamas apie tą žmogų, Klėjus panaudos savo motinos mėgstamą posakį: jo akis „degė". Pirkėjas pasakė, kad jam reikia didelio „diplomato", ir galų gale išsirinko patį geriausią — veršiuko odos, už 149 dolerius 95 centus. Šlubas vyriškis atsiskaitė naujutėlaitėmis dvidešimtinėmis. Visa procedūra, nuo apžiūrėjimo iki pirkimo, truko ne ilgiau kaip dešimtį minučių. Išėjęs iš parduotuvės, pirkėjas pasuko centro link ir Dinas Klėjus daugiau jo nebematė. Kol jo nuotrauka nepasirodė Finikso laikraštyje „San".

3

Tos pačios dienos popietę aukštas, jau žilstelėjęs vyriškis priėjo prie „Armtrak" kompanijos geležinkelio stoties kasos langelio ir paklausė, kaip galėtų traukiniu nuvykti iš Finikso į Niujorką. Kasininkė Bonita Alvares paaiškino. Jis įdėmiai studijavo schemą, vedžiodamas po ją pirštu, ir stropiai viską užsirašė. Paskui paklausė Bonės Alvares, ar galima nusipirkti bilietą sausio trečiajai. Bonė perbėgo pirštais per kompiuterio klavišus ir atsakė teigiamai.

— Tai prašyčiau... — pradėjo aukštas vyriškis ir nuščiuvo, pridėdamas ranką prie kaktos.

— Ar jums bloga, pone?

— *Fejerverkas,*— tarė aukštas vyriškis. Vėliau ji tvirtino policijai girdėjusi būtent tą žodį.

— Pone, ar jums bloga?

— Skauda galvą,— pasakė jis.— Atleiskite.— Jis bandė šyptelėti, bet toji pastanga beveik nepraskaidrino sunykusio, anksčiau laiko pasenusio jo veido.

— Gal jums duoti aspirino? Aš turiu.

— Ačiū, nereikia. Praeis.

Ji išrašė bilietus ir pasakė, kad traukinys atvyks į Niujorko Centrinę stotį sausio šeštą pusiaudienį.

— Kiek turiu sumokėti?

Ji pasakė jam sumą ir paklausė:

— Mokėsite grynais ar čekiu, pone Smitai?

— Grynais, — atsakė jis ir ištraukė iš piniginės pluoštą dvidešimtinių ir dešimtinių.

Ji perskaičiavo pinigus, atidavė jam grąžą, kvitą, bilietus.

— Pone Smitai, jūsų traukinys išvyksta dešimtą trisdešimt, — tarė ji. — Prašome būti stotyje dešimtą dešimt.

— Gerai, — atsakė jis. — Dėkoju jums.

Bonė apdovanojo jį akinančia profesionalia šypsena, bet ponas Smitas jau nusigręžė. Jis buvo labai išblyškęs ir, kaip pasirodė Bonei, vos begalėjo tverti skausmą.

Bonė tvirtino, kad jis taip ir pasakė: *fejerverkas.*

4

Eltonas Karis dirbo palydovu Finikso—Solt Leiko ruože. Sausio trečią dieną, lygiai dešimtą valandą, perone pasirodė aukštas vyriškis, jis smarkiai šlubavo ir Eltonas padėjo jam įlipti į vagoną. Vienoje rankoje keleivis nešė aptrintą languotą sakvojažą, kitoje — naujutėlaitį veršiuko odos „diplomatą". Buvo matyti, kad „diplomatas" sveria nemažai.

— Gal padėti, pone? — paklausė Eltonas, turėdamas omenyje „diplomatą", bet keleivis padavė jam sakvojažą kartu su bilietu.

— Ne, ačiū. Šitą aš pasiimsiu su savim.

— Kaip jums patogu. Ačiū.

Labai mandagus keleivis, pasakys Eltonas Karis, kai jį klausinės FTB agentai. Ir arbatpinigių nepašykštėjo.

5

1979 metų sausio šeštoji Niujorke buvo pilka, apniukusi diena. Bet kurią akimirką galėjo imti snigti. Džordžo Klementso taksi stovėjo prie „Biltmoro" viešbučio įėjimo, priešais Centrinę stotį.

Atsidarė durelės, ir į automobilį atsargiai, tarsi kiekvienas judesys būtų skausmingas, įsėdo jaunas vyriškis žilstančiais plaukais. Jis padėjo ant sėdynės kelioninį sakvojažą ir „diplomatą", uždarė dureles, atrėmė galvą į atlošą ir akimirką užmerkė akis, sakytum būtų labai labai pavargęs.

— Tai kur važiuosime, drauguži? — paklausė Džordžas.

Keleivis dirstelėjo į popieriaus skiautelę.

— „Port Otoriti" stotis,— tarė jis.

Automobilis pajudėjo iš vietos.

— Jūs nesveikai išblyškęs, drauguži. Mano svainis šitaip atrodydavo, kai suremdavo tulžies akmenų priepuolis. Jums irgi akmenys?

— Ne.

— Mano svainis, tas tai sako, kad nėra baisesnio skausmo už tulžies akmenis. Nebent gal inkstų akmenys. O aš jam, žinote, ką sakau? Šikniau tu, Endi, aš jam sakau, tu velniškai šaunus bernas, aš tave mėgstu, bet tu šiknius. O vėžiu tu nesirgai, Endi, klausiu aš jo. Suprantat, klausiu, ar vėžiu jis nesirgo. Visi juk žino, kad blogiau už vėžį nieko nėra, — Džordžas įdėmiai pažvelgė į užpakalinio vaizdo veidrodį. — Klausykite, drauguži, aš visai rimtai klausiu... ar jums nieko? Nes, pasakysiu atvirai, šiek tiek man primenat atšildytą nabašniką.

— Viskas gerai, — atsakė jam keleivis. — Aš... aš tik prisiminiau, kaip kartą važiavau taksi. Prieš kelerius metus.

— Aišku, — giliamintiškai pritarė Džordžas, tarytum iš tikro žinodamas, apie ką kalba keleivis. Ką padarysi, šizų Niujorke netrūksta. Po trumpos apmąstymų pauzės jis ėmė toliau pasakoti apie svainį.

6

— Mama, ar tas dėdė serga?

— Ššš.

— Na, pasakyk.

— Deni, raminkis.

Ji šyptelėjo keleiviui, sėdinčiam tarpmiestiniame autobuse kitapus praėjimo, tarytum norėdama pasakyti: ir kas tiems vaikams ant seilės neužeina? Bet anas, rodos, nieko negirdėjo. Vargšas iš tiesų atrodė nekaip, ketverių metų Denis nesuklydo. Vyriškis apatiškai žiūrėjo pro langą; sniegas, kuris pradėjo snigti netrukus po to, kai jis pervažiavo Konektikuto valstijos sieną, vis snigo ir snigo. Vyriškis buvo siaubingai išblyškęs, siaubingai liesas, jo kaklą nuo apykaklės iki pažiaunės bjaurojo baisus, it Frankenšteino, išilgai einantis randas. Sakytum ne per seniausiai kažkas būtų mėginęs nusukti jam galvą — ir šitas mėginimas vos nepasibaigė sėkmingai.

Autobusas važiavo į Portsmutą Niuhampšyro valstijoj; pagal tvarkaraštį jie turėtų būti ten vakare, pusę dešimtos, jei neįklimps snieguose. Džulija Braun su sūnumi važiavo aplankyti anytos, tos senos raganos, kuri vėl puls pildyti visų Denio užgaidų, o jis jau ir taip išlepintas, kad blogiau nebūna.

— Aš noriu prieiti pasižiūrėti.

— Ne, Deni, negalima.

— Aš noriu pažiūrėti, ar jis serga.

— Negalima!

— Mama, o gal jis miruliuoja? — Denio akys iš susijaudinimo net sublizgėjo. — Gal kaip tik dabar miruliuoja!

— Deni, nutilk!

— Ei, pone! — pašaukė Denis. — Jūs miruliuojate, argi ne taip?

— Deni! Užsičiaupk tuojau pat! — sušnypštė Džulija, kaisdama iš gėdos.

Denis pravirko, o tikriau ėmė žliumbti pasisriūbaudamas, kaip visada, kai jam neleisdavo ko nors daryti. Kiekvienąkart Džulija tramdydavo norą suspausti jį ir smagiai pažnaibyti, kad būtų dėl ko bliauti. Šitokiu metu, kai krataisi autobuse, kai už langų tamsa ir drebia, o greta žliumbia tavo vaikas, nejučiom pagalvoji: viešpatie, jau geriau motina būtų mane sterilizavusi, kai buvau mergaitė.

Vyriškis, sėdintis už praėjimo, pasuko galvą ir nusišypsojo jai pavargusia, skausminga, bet kartu malonia šypsena. Džulija pastebėjo, kad jo akys siaubingai pasruvusios krauju, tarytum užverktos. Ji irgi mėgino nusišypsoti, bet išėjo tik kažkokia grimasa. Šita raudona akis ir randas ant kaklo darė vyriškio profilį atgrasų ir bauginantį.

Džulija vylėsi, kad vyriškis už praėjimo važiuos ne iki Portsmuto, bet, pasirodo, jis važiavo būtent ten. Dar kartą pamatė jį autobusų stotyje, kai Denio senelė, džiugiai kikendama, pradėjo glėbesčiuoti vaiką. Džulija sekė akimis jį šlubčiojant link išėjimo, viena ranka nešant aptrintą sakvojažą, kita — naujutėlaitį „diplomatą". Ūmai ją nukrėtė šiurpas: sakytum, jis ne šlubčioja, o lekia į priekį kažkokios jėgos traukiamas. Jis buvo kažkoks nesulaikomas, vėliau pasakė ji Niuhampšyro policijos pareigūnams. Atrodė, kad jis tiksliai žino, kur jam reikia eiti, ir jokia jėgą jo nesuturėtų.

Jis žengė į tamsą ir dingo jai iš akių.

7

Timesdeilas — nedidelis miestukas Niuhampšyro valstijoje į vakarus nuo Daremo. Jis įeina į trečiąją rinkiminę apygardą ir jo gyvybę palaiko pats mažiausias iš Čatsvorto verpimo—audimo fabrikų, kuris riogso it pabaisa, visas aprūkęs suodžiais, ant Timesdeilo upokšnio kranto. Miestelis įžymus tik tuo, kaip teigia vietiniai pramonės rūmai, kad pirmasis Niuhampšyre apšvietė savo gatves elektra.

Vieną vakarą sausio pradžioje žilstelėjęs jaunas vyriškis šlubčiodamas įėjo į „Timesdeilo Barą" — vienintelę miestelio alinę.

Už baro stovėjo pats alinės savininkas Dikas O'Donelas. Viduje beveik nebuvo žmonių — ir nenuostabu, juk šiokiadienis, be to, vėl ėmė pūsti šiaurys. Sniego prisnigo aukščiau kulkšnių, bet jis vis krito ir krito.

Šlubas vyriškis treptelėjo, numušdamas nuo batų sniegą, priėjo prie baro ir paprašė bokalo alaus. O'Donelas įpylė. Vyriškis neskubėdamas išgėrė bokalą, paskui dar du, žvilgčiodamas į televizorių viršum baro. Spalvos buvo visai niekam tikusios, televizorius ožiavosi jau keli mėnesiai, ir Fronzas[45] ekrane priminė sukriošusį Transilvanijos[46] vampyrą. Šitą vyruką O'Donelas matė pirmą kartą.

— Dar vieną? — paklausė O'Donelas, kai, aptarnavęs dvi senas kekšes, sugrįžo už baro.

— Manau, nepakenks, — sutiko vyriškis. Jis linktelėjo į sieną. — Jūs, atrodo, pažįstami?

Virš televizoriaus kabėjo išdidinta laikraščio karikatūra rėmuose. Karikatūroje Gregas Stilsonas, nusismaukęs ant pakaušio statybininko šalmą, spyrė nuo Kapitolijaus laiptų tamsiu kostiumu vilkintį kongresmeną Luisą Kviną, maždaug prieš metus nusvilusį pirštus dėl papildomų pajamų iš automobilių stovėjimo aikštelių. Karikatūra buvo pavadinta: KELIU Į UŽPAKALĮ, o skersai jos pakeverzota: *Dikui O'Donelui, smagiausios alinės trečiojoje apygardoja savininkui. Klestėk, Dikai! — Gregas Stilsonas.*

— Ir dar kaip,— atsakė O'Donelas.— Jis šičia sakė prakalbą, kai paskutinį kartą rinko balsus kongresui. Visame mieste išklijavo skelbimus: šeštadienį, antrą valandą, ateikite į „Barą" išgerti bokalo alaus Grego sąskaita. Kaip gyvas neturėjau šitokios dienos. Kiekvienam buvo pažadėjęs tik po vieną, o baigėsi tuo, kad sumokėjo už viską. Kur kitą tokį vyrą rasi?

— Matau, kad esat pasirengęs galvą už jį guldyti.

— Savaime aišku, — linktelėjo O'Donelas. — Ir aš mielai paleisčiau raudoną liūlį kiekvienam, kas apie jį blogai galvoja.

— Geriau nerizikuosiu. — Vyriškis padėjo ant baro tris ketvirtukus. — Išgerkite vieną ir mano sąskaita.

— Kodėl ne, mielai. Neprieštarauju. Dėkui jums, pone...

— Vadinuosi Džonis Smitas.

— Malonu susipažinti, Džoni. Aš Dikas O'Donelas.— Jis įsipylė alaus iš statinės.— Taip, Gregas velniškai šauniai pasirodė Niuhampšyre. Čia daug žmonių, kurie mykia ir bijo pasakyti, ką galvoja. O aš nebijau. Sakau garsiai: vieną gražią dieną Gregas Stilsonas taps prezidentu.

— Jūs taip manote?

— Įsitikinęs, — atsakė O'Donelas, grįždamas už baro. — Niuham-

---

[45] Televizijos serialo „Laimingos dienelės" pagrindinis herojus.

[46] Transilvanija — sritis, kur, pasak legendų, gyvena vampyrai ir vilkolakiai.

pšyre Gregui per ankšta. Jis velniškai geras politikas, aš žinau, ką šneku. Aš visada laikiau tą Kapitolijaus publiką sukčių ir dykaduonių šutve. Ir dabar taip manau. Bet Gregas išimtis. Jis doras žmogus. Jeigu prieš penketą metų būtumėt pasakęs man, kad aš tokius dalykus kalbėsiu, būčiau kvatojęsis iki ašarų. Jau greičiau pradėsiu skaityti eilėraščius, negu patikėsiu, kad gali atsirasti doras politikas, — taip būčiau atrėžęs jums. Bet jis, velniai parautų, tikras vyras.

— Daugelis šitų tipų peršasi į bičiulius, kol jiems reikia balsų, bet kai įsiropščia į tą kėdę, siunčia tave, na, eik, pats žinai kur, iki kitų rinkimų. Aš pats iš Meino, vieną kartą parašiau Edžiui Maskiui, ir žinote, kokį gavau atsakymą? Standartinį tekstą!

— Taigi jis lenkas, — tarė O'Donelas. — Ko gero gali laukti iš lenko? Suprantate, Gregas atvažiuoja į savo apygardą kiekvieną mielą savaitgalį! Argi tai panašu į tą jūsų „eik, pats žinai kur, iki kitų rinkimų".

— Tai, sakot, kiekvieną savaitgalį? — nusistebėjo Džonis, siurbčiodamas alų.— Ir kur? Į Trimbulą? Ridžvėjų? Didesnius miestelius?

— Jis turi savo sistemą, — tarė O'Donelas pagarbiu tonu, kaip žmogus, kuris pats niekada neturėjo jokios sistemos. — Penkiolika miestų, nuo didžiųjų, pradedant valstijos sostine, iki tokių nykštukų kaip Timesdeilas ar Kurters Nočas. Kas savaitę — vienas miestas, kol pervaro visus, paskui vėl viskas iš pradžių. Ar žinote, kiek gyventojų Kurters Noče? Gal ir susidarytų aštuoni šimtai dūšių. Tai ką jūs manote apie vyruką, kuris savaitgaliui palieka Vašingtoną ir atsitrenkia į Kurters Nočą, kur salėje taip šalta, jog užpakalis prišąla prie suoliuko? Ar ir šitai skamba jums „eik, pats žinai kur, iki kitų rinkimų"?

— Ne, nepanašu į tai,— pripažino Džonis.— Ir ką jis veikia atvykęs? Spaudžia visiems rankas?

— Ne, kiekviename mieste jis išsinuomoja salę. Visam šeštadieniui. Apie dešimtą ryto paprastai jis jau salėje, ir žmonės gali užsukti pasišnekėti su juo. Na, išsakyti visokias savo idėjas. Jeigu jie ko nors klausia, jis atsako. Jeigu negali atsakyti, jis grįžta į Vašingtoną ir ten suranda atsakymą! — Jis džiaugsmingai pažvelgė į Džonį.

— O kada jis paskutinį kartą lankėsi Timesdeile?

— Prieš porą mėnesių, — tarė O'Donelas. Jis nuėjo prie kasos aparato ir ėmė raustis popierių šūsnyje. Sugrįžęs padėjo priešais Džonį laikraščio iškarpą su užlenktu kampučiu. — Štai sąrašas. Permeskite akimis ir pasakykite, kaip jis jums patinka.

Iškarpa buvo iš Ridžvėjaus laikraščio. Gana seno. Žinutė buvo pavadinta: STILSONAS KURIA „GRĮŽTAMOJO RYŠIO CENTRUS". Pirma pastraipa skambėjo taip, tarytum ji būtų paimta iš Stilsono

spaudos grupės. Žemiau buvo išvardyti miestai, kuriuose ketina apsilankyti Gregas savaitgaliais, ir numatomos datos. Timesdeile jis jau nežadėjo pasirodyti iki kovo vidurio.

— Iš tiesų daro gerą įspūdį, — sutiko Džonis.

— Aš manau. Ir ne tik aš vienas.

— Iškarpoje parašyta, kad jis turėjo būti Kurters Noče praėjusį savaitgalį.

— Visai teisingai, — nusijuokė O'Donelas. — Apsamanojusiame Kurters Noče. Dar bokalą, Džoni?

— Su sąlyga, kad palaikysit kompaniją,— atsakė Džonis ir padėjo ant baro du dolerius.

— Kodėl ne, mielai.

Viena iš alinės veteranių įmetė monetą į muzikos automatą, ir Temi Vainet pavargusiu ir drebančiu balsu, tarytum jai baisiai nesinorėtų dainuoti šitokioje vietoje, užtraukė „Būk savo mylimajam ištikima".

— Ei, Dikai! — sukriokė antroji. — Ar tu kada girdėjai, kad smuklėse klientus reikia aptarnauti?

— Užsičiaupk! — riktelėjo jis jai.

— Atsi... — atsiliepė ji ir sukikeno.

— Klarisa, po šimts velnių, kiek kartų tau sakyta, kad bare šito negirdėčiau! Kiek kartų...

— Baik jau, baik; geriau atnešk alaus.

— Pakęsti negaliu tų dviejų senų kekšių, — iškošė pro dantis O'Donelas. — Nukaršusios prostitutės. Visą amžių čia trinasi, ir nenustebsiu, jei dar tiek pratrauks, ir kad ateis nusispjauti ant mano kapo. Tai sutvarkytas pasaulis!

— Tai jau taip.

— Atsiprašau, aš tuoj. Samdau mergiščią, kad padėtų, bet žiemos metu ji ateina tik penktadieniais ir šeštadieniais.

O'Donelas pripylė du milžiniškus alaus bokalus ir nunešė prie vienintelio užimto stalo. Jis kažką joms pasakė, o Klarisa vėl atšovė: „Atsi..!" ir vėl sukikeno. Alumi prakvipusioje smuklėje klaidžiojo užvakarykščių kapotų šnicelių šmėklos. Iš senos plokštelės, traškančios it pagruzdinti kukurūzų grūdai, sklido Temi Vainet balsas. Radiatoriai vos vos šildė, iš lauko pusės sniego kruopos barbeno į stiklus. Džonis pasitrynė smilkinius. Šitas baras, jis seniai pažįstamas jam — iš šimtų kitų tokiuose pat miesteliuose. Įsiskaudėjo galvą. Paspaudęs O'Donelo ranką, jis sužinojo, kad barmenas laiko seną didelį šunį — nežinia kokios veislės, — išmokytą sukomandavus pulti žmogų. Jis troško, kad koks nors valkata naktį įsibrautų į jo namus; ir tada jis turėtų teisę užpjudyti jį savo žvėrimi. Vienu iškrypėliu, narkomanu pasaulyje būtų mažiau.

Siaubingai skauda galvą.

Sugrįžo O'Donelas, šluostydamas rankas į prijuostę. Temi Vainet baigė dainuoti, pasigirdo Redo Sovaino balsas.

— Dar kartą ačiū už pavaišinimą, — tarė O'Donelas, pripildamas du bokalus.

— Na ką jūs, — atsakė Džonis, toliau studijuodamas laikraščio iškarpą. — Praėjusią savaitę Kurters Nočas, šį savaitgalį — Džeksonas. Net negirdėjau tokio. Turbūt visai mažytis, ar ne?

— Pusantro namo, — patvirtino O'Donelas. — Kadaise buvo norėta paversti jį slidinėjimo kurortu, bet neišdegė. Daug kas liko be darbo. Šiaip jie perdirbinėja medieną, kapstosi fermose. O jis netingi nuvažiuoti į tą užkampį. Šnekasi su jais. Išklauso jų bobų tauškalų. O jūs pats, Džoni, kur gyvenate Meine?

— Liuistone, — pamelavo Džonis. Iškarpoje buvo sakoma, jog Gregas Stilsonas susitiks su visais norinčiais miesto salėje.

— Turbūt grįžtate paslidinėjęs, ar ne?

— Ne, aš neseniai susižeidžiau koją. Slidės jau ne man. Užsukau pravažiuodamas. Ačiū, kad davėte pasižiūrėti, — Džonis grąžino iškarpą. — Išties įdomu.

O'Donelas rūpestingai padėjo iškarpą prie kitų popierių. Visas jo turtas: tuščias baras, namie šuo, pasiruošęs, davus komandą, pulti žmogų, na, ir Gregas Stilsonas. Gregas, lankęsis jo bare.

Džoniui staiga užsinorėjo numirti. Jeigu šitą dovaną suteikė jam dievas, tai dievas pavojingas beprotis, kurį būtina sustabdyti. Jeigu dievas trokšta Grego Stilsono mirties, tai kodėl neuždusino jo virkštele, kai jis atėjo į šį pasaulį? Arba neleido paspringti mėsos kąsniu? Nenutrenkė srove, kai jis sukinėjo radijo imtuvą? Nepaskandino baseine? Kodėl dievas užkrovė šitą juodą darbą, jam, Džoniui Smitui? Jis neprivalo gelbėti pasaulio, tai bepročių darbas, tegu jie ir pluša. Ūmai Džonis nusprendė palikti Gregą Stilsoną ramybėje ir nusispjaut jam į poną dievą.

— Gal jums negera, Džoni? — sunerimęs paklausė O'Donelas.

— Man? Ne, viskas gerai.

— Jūs ką tik kažkaip keistai atrodėte.

Ausyse suskambėjo Čako Čatsvorto balsas: *Bet aš tai padaryčiau. Antraip išprotėčiau: visi tie milijonai žmonių, kuriuos jis nugalabijo, persekiotų mane iki grabo lentos.*

— Matyt, užsisvajojau, — tarė Džonis, — Malonu buvo su jumis išgerti. Malonu ir pašnekėti. Ačiū jums.

— Ir jums ačiū, — tarė O'Donelas, aiškiai patenkintas. — Norėčiau, kad tokie žmonės dažniau užsuktų. Jūs gi žinote, daugelis pro čia važiuoja į žiemos kurortus. Didelius, triukšmingus. Ten jie ir palieka savo pinigėlius. Jeigu žinočiau, kad jie šičia užsuks, aš čia taip viską perdirbčiau. Pakabinčiau plakatų su Kolorado, Šveicarijos vaizdais. Židinį įrengčiau. Pridėčiau rokenrolo į automtą

vietoj šito mėšlo. Aš... žinote, išeičiau į žmones. — Jis gūžtelėjo pečiais. — Velniai rautų, negi aš prastesnis už kitus.

— Aišku, ne, — tarė Džonis, keldamasis nuo kėdės ir galvodamas apie šunį, išmokytą pulti žmones, ir apie šuns savininko svajonę, kad pas jį kada nors įsilaužtų hipis.

— Tai siųskit čionai savo bičiulius, — tarė O'Donelas.

— Būtinai, — pažadėjo Džonis.

— Ei, Dikai! — subliuvo viena iš girtuoklių.— Ką, čia niekas nemoka patarnauti su šypsena?

— Kada tu pagaliau nusprogsi? — riktelėjo O'Donelas, rausdamas iš pykčio.

— Atsi ..! — atšovė Klarisa kikendama.

Džonis tyliai išsmuko pro duris į artėjančią pūgą.

8

Portsmute jis apsistojo „Holidei In" viešbutyje. Grįžęs vakare, jis pranešė portjė, kad išvyksta rytoj.

Numeryje jis atsisėdo prie beveidžio viešbučio stalo, išsitraukė iš stalčiaus firminio popieriaus paką ir paėmė valdišką tušinuką. Galva, atrodė, tuoj sutrūkinės į gabalus, bet jis turėjo parašyti keletą laiškų. Akimirkos vidinis maištas — jei taip galima pavadinti — nuslopintas. Nesuvestos sąskaitos su Gregu Stilsonu liko.

Aš išprotėjau, pagalvojo jis. *Galutinai. Nebepataisomai.* Mintyse jis jau matė pranešimų pavadinimus: EKSTRASENSAS ŠAUNA Į KONGRESMENĄ RESPUBLIKONĄ IŠ NIUHAMPŠYRO. MANIAKAS NUŠAUNA STILSONĄ. KULKŲ KRUŠA NUTRAUKIA ATSTOVŲ RŪMŲ NARIO GYVYBĘ. O „Insaid Vju" redakcijai tai bus didi diena. APSIŠAUKĖLIS EKSTRASENSAS NUŠAUNA STILSONĄ, DVYLIKA GARSIŲ PSICHIATRŲ AIŠKINA, KODĖL SMITAS TAIP PASIELGĖ. Šone, galimas daiktas, skiltelė, kurioje Disas aprašo, kaip Džonis grasino jam paimsiąs šautuvą ir nudėsiąs neprašytą svečią.

Beprotis.

Ligoninės skola išmokėta, bet po šitos istorijos atsiras naujų, ir tėvas gaus mokėti. Jam ir jo žmonai teks ilgai gyventi liūdnai pagarsėjusios Džonio šlovės atspindžiuose. Pasipils laiškai, kupini neapykantos. Visus, kuriuos jis pažinojo, reporteriai apibers klausimais — Čatsvortus, Semą, šerifą Banermeną. Sarą? Na, gal iki jos neprisikas. *Čia daug tokių, bijančių pasakyti, ką galvoja. O aš nebijau. Aš garsiai sakau: vieną gražią dieną Gregas Stilsonas taps prezidentu.*

Džonis pasitrynė smilkinius. Galvos skausmas artėjo lėtomis vilnimis. Ne, taip nieko nebus. Jis prisitraukė viršutinį popieriaus

lapą, paėmė tušinuką ir parašė: *Brangus Tėti*. Vėjas bloškė į langą saują sniego. Matyt, naktelė bus smagi. Galų gale plunksna pradėjo slysti popierium, iš pradžių nenoromis, paskui vis greičiau ir greičiau.

DVIDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS

1

Džonis užlipo mediniais laipteliais, nuvalytais ir pabarstytais druska. Per dvigubas duris jis įžengė į vestibiulį, kurio sienos buvo nuklijuotos rinkimų biuletenių pavyzdžiais ir skelbimais, jog vasario trečiąją šičia, Džeksone, įvyks rinkėjų susirinkimas. Ten kabėjo skelbimas apie būsimą Grego Stilsono vizitą ir čia pat Jo Paties portretas — su šalmu, nusmauktu ant pakaušio, su atgrasia šypsena, taip, rodos, ir sakančia: „Gerai mes jiems įkrėtėm, ar ne?" Kiek dešiniau nuo žalių durų, einančių į susirinkimų salę, buvo lentelė, kurios Džonis nesitikėjo, tad tylėdamas kelias sekundes žiūrėjo į ją, garas baltais debesėliais veržėsi jam iš burnos. ŠIANDIEN VAIRAVIMO EGZAMINAS. NEPAMIRŠKITE DOKUMENTŲ. Lentelė buvo atremta ant molberto.

Jis atidarė duris, pajuto kvaitinantį karštį, kuris sklido nuo didelės krosnies, ir pamatė policininką, sėdintį už stalo. Policininkas vilkėjo atsagstytą slidininko striukę. Ant stalo buvo išmėtyti popieriai, ten pat stovėjo prietaisas regėjimui tikrinti.

Policininkas pakėlė akis į Džonį, ir tas pajuto, kaip sutraukė vidurius.

— Kuo galėčiau padėti, pone?

Džonis parodė į fotoaparatą, kabantį ant kaklo.

— Na va, norėjau čia šiek tiek pasidairyti, — tarė jis. — Aš iš žurnalo „Jankis". Mes rengiam atlanką apie visuomeninių pastatų architektūrą Meine, Niuhampšyre ir Vermonte. Suprantat, reikia krūvos fotografijų.

— Darykite, ką jums reikia, — tarė policininkas. — Mano žmona visą laiką skaito „Jankį". O mane nuo jo miegas ima.

Džonis šyptelėjo.

— Naujosios Anglijos architektūra šiek tiek... niūroka.

— Niūroka, — dvejodamas pakartojo policininkas, bet čia pat vėl įsikniaubė į savo popierius.

— Toliau, prašom.

Kažkoks jaunuolis priėjo prie stalo ir padavė policininkui egzaminų lapą. Tas paėmė lapą ir tarė:

— Prašom žiūrėti pro šitą akutę ir vardyti kelio ženklus ir signalus, kuriuos aš rodysiu.

Jaunuolis prilipo prie akutės. Policininkas pasidėjo priešais save ženklų lentelę. Džonis paėjėjo keletą žingsnių tolyn ir nutaikė objektyvą į priešais stūkstančią tribūną.

— Ženklas „stop", — atsakinėjo jaunuolis už jo nugaros. — O šitas leidžiantis... šitas — perspėjantis... negalima sukti į dešinę, negalima sukti į kairę, o čia...

Džonis nesitikėjo pamatyti čia policininko. Jis net nepasirūpino nusipirkti juostos fotoaparatui, kurį nešiojosi nukreipti dėmesiui. Bet trauktis vėlu. Šiandien penktadienis, rytoj, jei viskas klostysis kaip numatyta, čia pasirodys Stilsonas. Atsakinės į klausimus, išklausys dorų Džeksono piliečių pasiūlymų. Jį lydės gausi palyda. Du trys padėjėjai, du trys konsultantai... ir dar keletas jaunuolių padoriom eilutėm arba sportiniais švarkais — tie, kurie dar visai neseniai mūvėjo džinsus ir trankėsi motociklais. Gregas Stilsonas kaip ir anksčiau žingsnio nežengdavo be asmens sargybinių. Trimbule jie nešiojosi biliardo lazdų galus. Dabar turbūt pistoletus? Argi sunku kongreso nariui gauti leidimą apginkluoti savo sargybinius? Džonio nuomone, visai nesunku. Belieka pasitikėti sėkme; jis stengsis pasinaudoti bet kokia proga. Labai svarbu apžiūrėti patalpą, viską numatyti ir nuspręsti, ar Stilsoną nudėti čia, ar tykoti stovėjimo aikštelėje, nuleidus automobilio langą ir pasidėjus šautuvą ant kelių.

Taigi, jis čia, vaikštinėja, apžiūrinėdamas būsimą įvykio vietą, o tuo tarpu maždaug už dešimt žingsnių valstijos policininkas priiminėja eismo taisyklių egzaminus.

Kairėje kabėjo skelbimų lenta, ir Džonis spragtelėjo jos link tuščiu fotoaparatu — viešpatie, na kodėl jis nesugaišo dar dviejų minučių, kad nusipirktų juostą? Lentoje mirguliavo įvairiausi skelbimai: keptų pupų patiekalai vakarienei, mokyklos dramos ratelio premjera, šunų registravimas ir, žinoma, dar šis tas apie Gregą. Standartinėje kortelėje buvo pranešama, kad miesto valdybos pirmininkui reikalinga stenografistė; Džonis neva labai susidomėjo šitos kortelės turiniu, o tuo tarpu jo mintys sukosi kaip pašėlusios.

Žinia, jeigu Džeksone tai atrodys neįmanoma — arba bent abejotina, — jis palauks ateinančios savaitės, juk Stilsonas kartos tą patį spektaklį Apsone. Arba po dviejų savaičių Trimbule. Arba po trijų. Arba niekada.

Ne, viskas turi išsispręsti šią savaitę. Rytoj.

Jis „nufotografavo" didelę, pliauskomis kūrenamą krosnį kampe, paskui pakėlė akis aukštyn. Ten buvo balkonas. Ne, ne visai balkonas, greičiau galerija su turėklais iki juosmens, po kuriais buvo prikaltos plačios baltai dažytos lentos, išpjaustytos rombais ir spiralėmis. Ką gi, už tokių turėklų visai galima atsitūpti ir žiūrėti pro kurį nors išpjovimą. O tinkamu momentu atsistoti ir...

— Koks jūsų aparatas?

Džonis atsisuko, neabejodamas, kad jo klausia policininkas. Dabar jis paprašys parodyti aparatą... be juostos... paskui dokumentus... ir viskas baigta.

Bet jį kalbino ne policininkas. Jam už nugaros stovėjo jaunuolis, ką tik laikęs eismo taisyklių egzaminą. Maždaug dvidešimt dvejų metų amžiaus, ilgaplaukis, simpatiško, atviro žvilgsnio, apsivilkęs zomšiniu švarku ir išblukusiais džinsais.

— „Nikonas", — atsakė Džonis.

— Puikus daikčiukas. Mano galva pramušta fotoaparatams. Ar seniai dirbate „Jankio" redakcijoje?

— Ne... aš laisvas menininkas, — atsakė Džonis. — Aš tik šį tą fotografuoju jiems. Kartais jiems, kartais „Kantri Džornel" arba „Daunist".

— O didžiajai spaudai? Sakysim, „Pipl" arba „Laif"?

— Oi ne. Bent kol kas ne.

— Kokią nustatėte diafragmą?

Diafragma? Kas tai per velniava?

Džonis gūžtelėjo pečiais.

— Matote, aš labiau iš klausos...

— Iš akies, iš akies, — nusišypsojo jaunuolis.

— Na, žinoma, iš akies. — *Vaikeli, dink iš čia, dėl dievo meilės, dink.*

— Aš irgi svajoju tapti laisvu menininku, — prisipažino jaunuolis ir šyptelėjo. — Mano didžiausia svajonė — nufotografuoti ką nors panašaus į vėliavos iškėlimą Ivodzimoje[47].

— Aš girdėjau, kad ta nuotrauka surežisuota.

— Galbūt, galbūt. Bet vis tiek klasika. Arba, pavyzdžiui, pirmas „skraidančios lėkštės" nutūpimas, a? Ar kas nors panašaus. Beje, aš irgi turiu visą portfelį nuotraukų. Kas jums užsako nuotraukas „Jankio" redakcijoje?

Džonį išpylė prakaitas.

— Tiesą sakant, jie kreipėsi į mane pirmą kartą, — tarė jis. — Stačiai aš...

— Pone Klausonai, prašom prieiti, — lyg ir suirzęs pašaukė policininkas. — Norėčiau peržiūrėti atsakymus kartu su jumis.

— O, viršininkas šaukia, — tarė Klausonas. — Pašnekėsim paskui, bičiuli. — Jis nuskubėjo prie egzaminatoriaus stalo, o Džonis giliai giliai atsikvėpė. Laikas sprukti iš čia, ir kuo greičiau.

Jis dar du ar tris kartus „spragtelėjo", kad jo išėjimas neatrodytų bėgimu, nelabai tesuvokdamas, ką mato objektyve. Paskui jis išėjo.

Jaunuoliui zomšiniu švarku — Klausonui — Džonis neberūpėjo.

---

[47] Japonijos sala, amerikiečių kariuomenės užimta 1945 metais.

Iš visko sprendžiant, jis neišlaikė egzamino raštu ir dabar įnirtingai ginčijosi su policininku, kuris tik purtė galvą.

Džonis valandėlę stabtelėjo vestibiulyje. Kairėj rūbinė. Dešinėj — uždarytos durys. Jis spustelėjo rankeną — neužtrenkta. Siauri laiptai kilo aukštyn, į prietemą. Ten turbūt tanybinės patalpos. Ir galerija.

2

Jis apsistojo nedideliame, jaukiame „Džekson Haus" viešbutyje Centrinėje gatvėje. Viešbutis buvo iš pagrindų atnaujintas, ir tai turbūt kainavo apvalią sumelę, bet savininkai, matyt, dėjo viltis į tai, kad jis atsipirks, suklestėjus Džeksono kalnų slidinėjimo kurortui. Deja, kurortas bankrutavo, ir jaukus viešbutukas vos ne vos vertėsi. Naktinis portjė knapsėjo prie kavos puoduko, kai šeštadienį, ketvirtą valandą ryto, Džonis tyliai išėjo su „diplomatu" kairėje rankoje.

Džonis beveik nemiegojo, tik po vidurnakčio buvo trumpai užsnūdęs. Jis susapnavo sapną. Vėl 1970 metai, vėl mugė. Jiedu su Sara stovi priešais Laimės Ratą, ir vėl tas beprotiškos, beribės galybės pojūtis. Ir degančios gumos kvapas.

„Na, na, — pasigirdo už nugaros tylus balsas. — Norėčiau pažiūrėti, kaip nukelnės šitą tipą". Jis atsisuko ir išvydo Franką Dodą su juodu impregnuotu lietpalčiu, nuo ausies iki ausies perpjauta gerkle, tarytum raudona grimasa, kraupiai žaižaruojančiomis stiklinėmis akimis. Persigandęs jis vėl nusigręžė į ruletę, bet šeimininko vietoje dabar stovėjo Gregas Stilsonas, įžūliai šypsodamasis, įkypai nusmaukęs geltoną šalmą ant pakaušio. „Ei ei ei, — kvietė Stilsonas prislopintu, aidžiu ir grėsmingu balsu.— Statyk kur širdis geidžia. Na tai kaip, bičiuli? Lošim vyriškai?"

Taip, jis norėjo sulošti vyriškai. Stilsonas įsuko ruletę ir staiga visas išorinis apskritimas virto žaliu. Kiekvienas skaičius virto dviem nuliais. Kur tik statysi, laimės savininkas.

Jis krūptelėjo ir pabudo. Likusią nakties dalį prarymojo prie lango, pro apšerkšnijusį stiklą žvelgdamas į tamsą. Galvos skausmas, persekiojęs nuo vakar dienos, dabar atlėgo, Džonis jautė silpnumą, užtat pasidarė ramu. Jis sėdėjo, pasidėjęs rankas ant kelių. Nebegalvojo apie Gregą Stilsoną, galvojo apie praeitį. Prisiminė, kaip motina pleistru jam užklijavo sukruvintą kelį; kaip šuo iš užpakalio perplėšė senelei Nelei juokingą vasarinę suknelę, kaip jis kvatojosi, kol motina sušėrė jam, nubrozdindama kaktą žiedo akute; kaip tėvas mokė jį užmauti jauką ant kabliuko, sakydamas: *Kirminams neskauda. . . bent aš šitaip manau.* Prisiminė, kaip tėvas padovanojo

jam, septynmečiui, lenktinį peiliuką Kalėdoms ir labai rimtai tarė: *Aš tavim pasitikiu, Džoni.* Visi šitie prisiminimai plūstelėjo drauge.

. . .Jis žengė į skambų apyaušrio šaltuką, jo batai gurgždėjo einant giliame sniege prakastu takeliu. Iš burnos veržėsi garas. Mėnulio nebesimatė, bet žvaigždžių juodame dangaus skliaute buvo pažerta devynios galybės. Viešpaties deimantai, taip vadindavo jas Vera. Prieš tavo akis viešpaties deimantai, Džoni.

Kiek paėjęs Centrine gatve, jis stabtelėjo prie mažutėlio Džeksono pašto ir sugraibė palto kišenėje laiškus. Tėvui, Sarai, Semui Veizakui, Banermenui. Pasistatė „diplomatą" tarp kojų, pradarė pašto dėžę, stovinčią priešais dailų mūrinį pastatą, ir, akimirką padvejojęs, sumetė juos į vidų. Jis girdėjo, kaip jie nukrito ant dugno — be abejonės, pirmieji laiškai, siunčiami iš Džeksono šiandien, — ir nuo to garso kilo miglotas atomazgos suvokimas. Laiškai išsiųsti, kelio atgal nėra.

Jis pakėlė „diplomatą" ir nuėjo. Jokio garso, tiktai gurgždėjo sniegas po kojomis. Didžiulis termometras viršum Granitinės valstijos[48] banko įėjimo rodė tris laipsnius šalčio, orą tarytum buvo prisotinusi absoliuti tyluma ir ramybė, kokia būna tiktai tokiais šaltais rytais Niuhampšyre. Niekur nė krustelėjimo. Gatvė tuščia. Prie šaligatvio stovinčių automobilių stiklai akli nuo speigo kataraktų. Tamsūs langai, uždarinėtos langinės. Džoniui viskas atrodė kažkaip grėsminga, bet kartu ir šventa. Jis niginė šitą mintį. Anaiptol nešventas reikalas, kurjuo jis užsiima.

Jis perėjo Džaspero gatvę ir štai už sustumtų mirguliuojančio sniego krūvų subolavo elegantiškai asketiškas visuomeninis centras.

O ką darysi, gudruoli, jei lauko durys užrakintos?

Ką gi, vis ką nors sugalvos, jei reikės. Džonis apsidairė — aplinkui nė gyvos dvasios. Žinia, jei čia būtų ketinęs rėžti kalbą prezidentas, viskas atrodytų kitaip. Pastatas būtų buvęs apsuptas jau praėjusią naktį ir saugomas viduje. Bet laukė tik kongresmeno, vieno iš keturių šimtų, ne tokio jau ir šulo.

Džonis užlipo laipteliais ir spustelėjo bumbulą. Jis lengvai pasisuko. Džonis įžengė į šaltą vestibiulį ir uždarė duris paskui save. Vėl apėmė galvos skausmas, pulsuojantis į taktą su tankiais ir ritmingais širdies dūžiais. Jis pastatė „diplomatą" ant grindų ir pirštinėtais pirštais pradėjo masažuoti smilkinius.

Staiga pasigirdo kimus girgždesys. Rūbinės durys pradėjo vertis, lėtai lėtai, ir kažkas baltas iš tamsos ėmė linkti tiesiai į jį.

Džonis vos nesuriko. Akimirką jam pasidingojo, kad iš rūbinės virsta lavonas, kaip siaubo filmuose. Bet tai buvo tiktai sunkus kartono lapas su užrašu: EIDAMI Į EGZAMINĄ NEPAMIRŠKITE DOKUMENTŲ.

---

[48] Neoficialus Niuhampšyro valstijos pavadinimas.

Jis pastatė lapą atgal ir žengė prie durų, už kurių kilo laiptai. Dabar jos buvo užrakintos.

Jis pasilenkė apžiūrėti užrakto blausioje gatvės žibinto šviesoje, kuri sklido pro langą. Tai buvo paprastas spyruoklinis užraktas, ir Džonis pagalvojo, kad jį turbūt pavyktų atidaryti pakabu. Jis atsinešė pakabą iš rūbinės ir įkišo jo kablį tarp durų ir staktos. Nuleido iki spynos ir pradėjo judinti. Galva baisingai įsiskaudėjo. Pagaliau jam pavyko prispausti liežuvėlį, spyna trakštelėjo, jis stumtelėjo duris ir jos atsidarė. Džonis pakėlė nuo grindų „diplomatą" ir įėjo į vidų, vis dar laikydamas kitoj rankoj pakabą. Uždarė paskui save duris ir išgirdo, kaip jos trakštelėjo užsirakindamos. Jis ėmė kopti siaurais laiptais, girgždančiais ir vaitojančiais nuo jo svorio.

Viršuje buvo koridoriukas su keliolika durų iš abiejų pusių. Džonis praėjo MIESTO TARYBOS PIRMININKĄ ir MIESTO SAVIVALDYBĖS NARIUS, MOKESČIŲ INSPEKTORIŲ ir VYRŲ TUALETĄ, VARGŠŲ GLOBĖJĄ ir MOTERŲ TUALETĄ.

Koridoriaus gale buvo durys be jokio užrašo. Jos buvo neužrakintos, ir jis išėjo į galeriją viršum susirinkimų salės užpakalinės dalies. Salė buvo jam po kojomis, išmarginta fantastiško šešėlių rašto. Jis uždarė paskui save duris ir krūptelėjo, išgirdęs, kaip nusirito aidas tuščioje salėje. Taip pat aidėjo jo žingsniai, kai jis pasuko į dešinę, o paskui į kairę. Jis praėjo palei dešinę sieną, maždaug dvidešimt penkių pėdų aukštyje. Sustojo viršum krosnies, tiesiai prieš sceną, ant kurios po pusšeštos valandos užlips Stilsonas.

Jis atsisėdo sukryžiavęs kojas ir šiek tiek atsipūtė. Keliskart giliai įkvėpė, mėgindamas apmaldyti galvos skausmą. Krosnis nebuvo kūrenta, ir jis jautė, kaip šaltis gaubia jį, smelkiasi į kūną. Laikas prisiminti įkapes.

Šiek tiek atsigavęs, jis paspaudė „diplomato" užraktus. Dvigubas trakštelėjimas nuaidėjo kaip ir jo žingsniai; šį kartą tai priminė atlaužiamų gaidukų garsą.

Teisingumas amerikietiškai, nei iš šio, nei iš to pagalvojo jis. Taip pasakė kaltintojas, kai prisiekusiųjų žiuri pripažino Klodiną Longė kalta, nušovus savo meilužį. *Dabar ji suprato, ką reiškia teisingumas amerikietiškai.*

Džonis pažvelgė į „diplomato" vidų ir pasitrynė akis. Jam akyse ėmė dvejintis, bet greitai viskas praėjo. Ir ūmai mintyse jam iškilo vaizdas. Be galo senas vaizdas: jei tai būtų buvusi fotografija, būtų atlikta sepijos technika. Galerijoje būriuojasi vyrai, rūko cigarus, šnekučiuojasi, juokauja ir laukia susirinkimo pradžios. Kelinti tai metai? 1920? 1902? Visa ta scena kažkokia vaiduokliška, ir jam pasidarė nejauku. Vienas iš jų kalba apie viskio kainas

ir valosi nosį sidabriniu dantų krapštuku

(o prieš dvejus metus jis nunuodijo savo žmoną)

Džonis pasipurtė. Kad ir koks tai vaizdas, jis nevertas dėmesio. Tas vyriškis seniai miręs.

„Diplomate" blikčiojo šautuvo vamzdis.

Karo metu už tokius dalykus dovanojami medaliai, dingtelėjo mintis.

Jis pradėjo surinkinėti šautuvą. Kiekvienam trakštelėjimui atliepdavo aidas, trumpas ir gūdus, lyg atlaužiamo gaiduko garsas.

Jis užtaisė „Remingtoną" penkiais šoviniais.

Pasidėjo šautuvą ant kelių.

Ir ėmė laukti.

3

Iš lėto aušo. Džonis kiek snūstelėjo, bet miegoti buvo per šalta. Jis sapnavo trumpučius, trūkinėjančius sapnus.

Galutinai išsiblaivė po septintos. Apačioje garsiai sutrinksėjo durys, ir jis vos spėjo prikąsti liežuvį, kad nesuriktų: „Kas ten?"

Tai buvo sargas. Džonis priglaudė akį prie rombo išpjovos baliustradoje ir išvydo stambų vyriškį, apsimuturiavusį storu jūreivišku vatinuku. Jis ėjo centriniu praėjimu su glėbiu malkų niūniuodamas „Raudonosios upės slėnį". Su griausmu išvertė malkas į medinę dėžę ir dingo Džoniui iš akiračio. Po sekundės jis išgirdo ploną girgždantį atidaromų krosnies durelių garsą.

Ūmai Džoniui toptelėjo, kad kaskart iškvėpdamas jis išpučia garų debesėlį. O jeigu sargas kilstels galvą? Ar jis nieko nepastebės?

Jis pamėgino kvėpuoti lėčiau, bet nuo to tik baisiau įsiskaudėjo galvą ir vėl viskas ėmė dvejintis akyse.

Sučežėjo glamžomas popierius, čirkštelėjo degtukas. Šaltame ore pasklido silpnas sieros kvapas. Sargas tebeniūniavo „Raudonosios upės slėnį" ir staiga užtraukė garsiai ir visai ne į toną: „Pasiilgsiu tavų aš švelniųjų akių ir žavingos tavos šypsenoooos..."

Pasigirdo kitas garsas. Įsidegančios ugnies traškėjimas.

— Štai tau ir galas, parazite, — ištarė sargas po pat Džonio kojomis, buvo girdėti, kaip jis vėl užtrenkė krosnies dureles. Džonis stipriai užspaudė rankomis sau burną, kad neiškrėstų pokšto, kuris bus jam paskutinis. Jis aiškiai matė: štai jis visu ūgiu pakyla galerijoje, sulysęs ir išblyškęs kaip kiekvienas save gerbiantis vaiduoklis, išskečia rankas tartum sparnus, pirštus tartum vampyro nagus, ir sako lyg iš kapo: „Tai *tau* galas, parazite!"

Abiem rankomis jis sutramdė juoką. Galva pūtėsi lyg pomidoras, pilnas karšto, pulsuojančio kraujo. Akyse viskas raibo ir plaukė. Norėjosi bėgti nuo vyriškio, rakinėjančio nosį sidabriniu krap-

štuku, bet jis bijojo net krustelti. Viešpatie, o jeigu užsinorės čiaudėti?

Staiga, visiškai netikėtai, siaubingas veriantis kauksmas pripildė salę, plonytėmis sidabro adatomis smigo jam į ausis, kilo aukštyn, vibruodamas galvoje. Tuoj jis užriks...

Kauksmas nutrūko.

— Aš tu, kekše, — priekaištingai tarė sargas.

Džonis dirstelėjo pro išpjovą. Sargas stovėjo scenos gilumoje ir vartė rankose mikrofoną. Mikrofono laidas lyg gyvačiukė vingiavo link nedidelio portatyvinio stiprintuvo. Sargas nulipo laipteliais nuo scenos, nunešė stiprintuvą toliau, pasukinėjo rankenėles viršuje. Paskui sugrįžo į sceną ir vėl įjungė mikrofoną. Šis sukaukė, bet jau silpniau, garsinis fonas ėmė silpti ir beveik išnyko. Džonis prispaudė delnus prie kaktos ir ėmė ją masažuoti.

Sargas pabeldė nykščiu į mikrofoną, ir didelė tuščia patalpa prisipildė garsų. Tarytum kas būtų daužęs kumščiu karsto dangtį. Ir tas pats falšuojantis balsas, dabar sustiprintas iki pabaisiško baubimo, griūte užgriuvo Džonį: PASIILGSIU ŠVELNIŲ AŠ TĄVŲJŲ AKIŲ ir ŽAVINGOS TAVOS ŠYPSENOS. . .

Liaukis, norėjo užrikti Džonis. *Liaukis, dėl dievo meilės, aš išprotėsiu, liaukis, girdi?*

Dainavimas pasibaigė griausmingu sprigtelėjimu į mikrofoną, ir sargas tarė įprastu savo balsu: „Va taip tau, kekše".

Jis vėl dingo Džoniui iš akiračio. Drykstelėjo popierius, pokštelėjęs trūko špagatas. Ir štai vėl pasirodė sargas, švilpaudamas, nešinas glėbiu brošiūrų. Pradėjo tvarkingai dėstyti jas ant suolų.

Baigęs tą darbą, sargas užsisagstė vatinį ir išėjo, triukšmingai trenkdamas durimis. Džonis pažvelgė į laikrodį. Septynios keturiasdešimt penkios. Salė iš lėto šilo. Jis sėdėjo ir laukė. Galvą vis dar klaikiai skaudėjo, bet, kad ir kaip keista, dabar buvo kur kas lengviau ištverti tą skausmą. Galėjo pasiguosti tik tuo, kad kentės nebeilgai.

4

Lygiai devintą durys atsidarė, ir jis išsyk pabudo iš snaudulio. Pirštai nejučiomis suspaudė šautuvą, paskui atsileido. Jis vėl prigludo prie rombo pavidalo išpjovos. Pasirodė ketvertas vyrų. Vienas — sargas, pasistatęs vatinio apykaklę. Kiti trys atsisagstę paltus, kostiumuoti. Džoniui širdis pradėjo tankiai plakti. Tarp jų buvo Sanis Elimenas,— dabar jo plaukai trumpai nukirpti, šukuosena madinga, bet žalių akių blizgesys liko toks pats.

— Ar viskas paruošta? — paklausė jis.

— Galite patikrinti, — atsakė sargas.

— Neįsižeisk, tėtuši, — tarė kitas. Jie patraukė prie pirmųjų eilių. Vienas, sprendžiant iš spragtelėjimų, įjungė ir išjungė stiprintuvą, tikrindamas jį.

— Stačiai iš kailio neriasi, sakytum koks imperatorius būtų, — burbtelėjo sargas.

— Taip ir yra, — įsiterpė trečiasis, jo balsas pasirodė Džoniui girdėtas, gal tame Trimbulo mitinge. — Nejau dar neperpratai šito, tėtuši?

— Ar buvote užlipęs į viršų? — paklausė Elimenas sargo. Džonis nutirpo.

— Durys į laiptus užrakintos, — atsakė sargas. — Kaip visada. Aš jas paklebinau.

Džonis mintyse padėkojo spyruokliniam durų užraktui.

— Turėjai patikrinti, — tarė Elimenas.

Sargas piktai prunkštelėjo.

— Klausykite, vyručiai, — prabilo jis. — Ko gi jūs ieškot? Vaiduoklio, pabėgusio iš teatro?

— Neverta gaišti, Sani, — įsiterpė tas, kurio balsas Džoniui pasirodė girdėtas. — Ten, viršuje, nieko nėra. Spaudžiam į kavinę ant kampo, dar spėsim išmaukt kavos.

— Ten ne kava, o dumblas, — atsakė Sanis. — Nagi, Muči, užbėk į viršų ir pažiūrėk, ar viskas ten ramu. Tvarka yra tvarka.

Džonis lyžtelėjo lūpas ir stipriau suspaudė šautuvą. Jis nužvelgė siaurą galeriją nuo vieno galo iki kito. Dešinėje ji baigėsi akline siena, kairėje buvo tarnybinės patalpos. Tad jokio skirtumo. Jei tik jis krustels, jie išgirs. Tuščia salė — natūralus stiprintuvas. Jis spąstuose.

Apačioje nuaidėjo žingsniai. Atsidarė ir užsidarė durys į laiptus. Džonis laukė, sustingęs ir bejėgis. Tiesiai po juo kalbėjosi anie du ir sargas, bet jis nesuprato nė žodžio. Džonis sukinėjo galvą lėtai, lyg koks mechanizmas; jis įsmeigė akis į tolimąjį galerijos kampą, laukdamas, kada ten pasirodys tas, kurį Sanis Elimenas vadino Mučiu. Nuobodžiaujantį Mučio veidą akimirksniu iškreips nuostaba, ir jis visa gerkle užbliaus: *Ei, Sani, čia kažkoks tipas!*

Jis girdėjo duslius Mučio žingsnius lipant laiptais. Reikia ką nors sugalvoti, na ką nors. Tuštuma. Jie tuoj tuoj jį suras, beliko sekundės, ir nėra kaip šito išvengti. Kad ir ką jis darytų, vis tiek viskas velniop.

Atsidarinėjo ir užsidarinėjo durys, kaskart vis garsiau. Prakaito lašas nukrito Džoniui nuo kaktos, virsdamas tamsia dėmele ant džinsų. Jis prisiminė kiekvienas duris, pro kurias praėjo. Mučis jau patikrino MIESTO TARYBOS PIRMININKĄ ir MIESTO TARYBOS NARIUS ir MOKESČIŲ INSPEKTORIŲ. Štai jis atidarė VYRŲ TUALETO duris, dabar nužvelgė VARGŠŲ GLOBĖJO kabinetą, dabar

MOTERŲ TUALETĄ. Sekančios durys — galerijos.

Durys atsidarė.

Mučis žengė du žingsnius prie baliustrados.

— Na kaip, Sani? Tu patenkintas?

— Viskas ramu?

— Aha, kaip uošvės kape, — atsakė Mučis, ir apačioje nusikvatojo.

— Tai leiskis žemyn ir braukiam pasikavinti, — tarė trečiasis. Neįtikėtina, bet jo nepastebėjo. Trinktelėjo uždaromos durys. Pasigirdo tolstantys žingsniai — iš pradžių koridoriumi, paskui laiptais.

Džonis suglebo, viskas jam prieš akis susiliejo į vientisą pilką dėmę. Laukujų durų trenksmas, reiškiantis, kad trijulė išėjo kavos, grąžino jį į tikrovę.

— Pašlemėkų gauja, — apačioje tarė savo svarų žodį sargas. Po to išėjo ir jis. Kokias dvidešimt minučių Džonis buvo vienas.

5

Apie pusę dešimtos džeksoniečiai pradėjo rinktis į savo salę. Pirmiausia pasirodė trys pagyvenusios damos juodomis išeiginėmis suknelėmis; jos čerškėjo it šarkos. Damos išsirinko vietas arčiau krosnies, kur jis beveik nematė jų, ir pasiėmė po brošiūrą nuo suolo. Blizgančios brošiūros, atrodo, buvo pilnos Grego Stilsono nuotraukų.

— Aš jį tiesiog dievinu, — tarė viena. — Jau turiu tris jo autografus, dar vieną gausiu šiandien, man ir pakaks.

Daugiau apie Gregą Stilsoną jos nebekalbėjo. Ėmė šnekėtis apie būsimas sekmdienines pamaldas metodistų bažnyčioje.

Džonis, sėdintis viršum krosnies, iš sustingusio varveklio pavirto ištirpusiu vašku. Per atokvėpį nuo Stilsono apsaugos išėjimo iki pirmųjų miestiečių pasirodymo jis nusivilko ir striukę, ir marškinius. Nuolatos šluostėsi prakaitą, ištepdamas nosinę ir krauju. Vėl ėmė tvinkčioti nesveikoji akis, viskas skendo rausvame ūke.

Durys apačioje garsiai atsidarė, pasigirdo energingas vyriškų batų trepsėjimas, daužant sniegą, po to ketvertas vyriškių languotomis striukėmis perėjo per visą salę ir susėdo pirmoje eilėje. Vienas tuoj pradėjo pasakoti prancūzišką anekdotą.

Atėjo maždaug dvidešimt trejų metų jauna moteris su berniuku, apvilktu žydru sportiniu kombinezonu su ryškiai geltonais dryžiais. Kokių ketverių metų bamblys iš karto panoro pakalbėti į mikrofoną.

— Negalima, sūneli, — tarė moteris. Jiedu atsisėdo už vyrų. Berniukas pradėjo baladoti kojomis priekinį suolą. Vienas vyriškis dirstelėjo atgal per petį.

— Sinai, nustok, — sudraudė moteris.

Be penkiolikos dešimt. Durys be paliovos trinksėjo, rinkosi vyrai ir moterys, visokio amžiaus, visokių profesijų. Salė gaudė, oras buvo kaupte prisikaupęs laukimo. Žmonės atėjo čionai papešioti pagal nuostatus išrinkto atstovo kongrese; jie troško pamatyti pagaliau savo mažyčiame miestelyje tikrą žvaigždę. Džonis žinojo, kad į tokius susitikimus su „mūsų kandidatu" ir „mūsų kongresmenu" paprastai niekas neateina, išskyrus saujelę fanatikų. 1976 metų rinkimų kampanijos metu Meino valstijoje Bilo Koeno ir jo oponento Leitono Kunio debatų klausėsi tik dvidešimt šeši žmonės, neskaitant reporterių. Visi tie nuobodūs renginiai skiriami savireklamai, kad galima būtų vėl pasirodyti per artėjančius rinkimus. O juk bet kuriam tokiam susitikimui užtektų vietos vidutinio dydžio sandėliuke. Bet šičia dešimtą valandą visos vietos buvo užimtos ir dar kelios dešimtys žmonių grūdosi salės gale. Kiekvienąkart, kai atsidarydavo durys, Džonio rankos stipriau sugniauždavo šautuvą. Jis net dabar nebuvo galutinai pasiryžęs, nors ant kortos buvo pastatyta viskas.

Dešimt nulis penkios, dešimt dešimt. Džonis pradėjo spėlioti, kad Stilsonas kažkur užtruko, o gal ir visai neateis. Ir nejučiomis lengviau atsikvėpė.

Bet štai durys atsidarė dar kartą ir energingas balsas prabilo:

— Sveiki! Na, kaip gyvuoja Džeksonas Niuhampšyro valstijoje?

Ūmai per salę nuvilnijo pagyvėjimo banga. Kažkas susijaudinęs klyktelėjo:

— Gregai! Kaip laikaisi?

— Žinai, kad šauniai, — išsyk atsakė Stilsonas. — O tu, seni?

Pratrūkę plojimai virto pritarimo audra.

— Ei, viskas gerai! — sušuko Gregas, perrėkdamas triukšmą. Jis sparčiai ėjo scenos link, pakeliui spausdamas rankas.

Džonis stebėjo jį pro išpjovą baliustradoje. Stilsonas dėvėjo sunkų neišdirbtos odos paltą su avikailio apykakle, o įprastinį šalmą buvo pakeitęs vilnone slidininko kepuraite su ryškiai raudonu kutu. Praėjimo gale jis stabtelėjo pamojuoti trims ar keturiems reporteriams. Suplyksėjo blykstės, nauja plojimų banga sudrebino gegnes.

Ir Džonis Smitas suprato: dabar arba niekados.

Staiga bauginamai aiškiai jis prisiminė viską, ką sužinojo apie Gregą Stilsoną Trimbule. Sopulių iškankintose smegenyse pasigirdo duslus medinis garsas — tarytum būtų susidūrusios dvi siaubingos jėgos. Čia duoda ženklus pati lemtis. Kaip būtų paprasta atidėti kitam kartui, tegu sau Stilsonas kalba iki užkimimo. Taip

lengva būtų leisti jam ištrūkti, o pačiam sėdėti čia, suspaudus galvą rankomis, ir laukti, kol išsiskirstys minia, kol sugrįš sargas išjungti garsiakalbių, iššluoti šiukšlių, ir visą tą laiką tikinti save, kad po savaitės bus kitas miestas.

Išmušė valanda, neatidėliojama lemties valanda, kiekvieno planetos žmogaus likimas priklausė nuo to, kas įvyks šitoje užkampio salėje.

Duslus garsas galvoje... sakytum susidūrė likimo poliai.

Stilsonas lipo laipteliais į sceną. Vienas. Trys vyriškiai atsegtais paltais ramstė galinę sieną.

Džonis atsistojo.

6

Viskas vyko tarytum sulėtintame filme.

Nuo tokio ilgo sėdėjimo kojas sutraukė mėšlungis. Keliai traškėjo tarsi sudrėkusios petardos. Laikas tarytum sustojo, plojimai griaudėjo toliau, nors jau sukosi galvos, tįso kaklai, ir kažkas suriko, nes galerijoje stovėjo vyriškis su šautuvu rankose, ir visi jau daug kartų buvo matę tai televizorių ekranuose ir iškart atpažino klasikinę situaciją. Ji buvo tokia pat neatskiriama Amerikos gyvenimo dalis kaip ir nuostabusis Disnėjaus pasaulis. Čia politinis veikėjas, o ten, viršuje, žmogus su šautuvu.

Gregas Stilsonas užvertė galvą aukštyn, storame kakle susimetė raukšlės. Raudonas slidininko kepuraitės kutas ėmė suptis.

Džonis pakėlė šautuvą prie peties. Buožė ėmė slidinėti, bet paskui įsirėmė į vietą, į duobutę virš raktikaulio. Ūmai Džonis prisiminė, kaip vaikystėje ėjo su tėvu medžioti. Jie ieškojo elnio, bet kai Džonis jį pamatė, neįstengė nuspausti gaiduko — taip virpėjo ranka. Tai buvo paslaptis, tokia pat gėdinga kaip masturbacija, ir jis niekad niekam to nepasisakė.

Dar vienas klyktelėjimas. Pagyvenusi dama užspaudė ranka burną; Džonis įžiūrėjo dirbtines uogas ant plačių juodos skrybėlės kraštų. Į jį gręžėsi veidai — dideli balti nuliai. Išsižiojusios burnos — maži juodi nuliai. Berniukas sportiniu kombinezonu rodė į jį pirščiuku. Motina bandė užstoti sūnų. Ūmai Stilsonas atsidūrė ant taikiklio kryptuko, ir Džonis prisiminė, kad reikia pakelti saugiklį. Prie priešingos sienos vyriškiai atsagstytais paltais kažką traukė iš vidinių kišenių, o Sanis Elimenas, žybčiodamas žaliomis akimis, šaukė: *Gulk! Gregai,* GULK!

Tačiau Stilsonas vis žiūrėjo į galeriją, jų žvilgsniai susidūrė antrą kartą — jiedu suprato vienas kitą be žodžių, ir tą akimirką, kai Džonis paspaudė gaiduką, Stilsonas spėjo tik tūptelėti. Šūvis it griausmas nuskardėjo salėje, kulka beveik nuskėlė scenos kampą,

pasirodė šviesi mediena. Pabiro skiedros. Viena pataikė į mikrofoną, ir vėl pasigirdo spengiantis kauksmas, netikėtai perėjęs į žemą gomurinį ūžesį.

Džonis įstūmė į lizdą antrą šovinį ir vėl paspaudė gaiduką. Šį kartą kulka pramušė skylę dulkėtame kilime ant scenos.

Minia ėmė blaškytis lyg pabaidyta banda. Visi puolė į centrinį praėjimą. Stovėjusieji gale iššoko iš salės lyg kamščiai, o likusieji šaukdami ir keikdamiesi grūdosi prie dvivėrių durų.

Kitame salės gale taip pat pasigirdo sausi šūvių pokštelėjimai, ir staiga turėklai Džoniui prieš pat akis išlakstė į šipulius. Po sekundės kažkas prazvimbė pro pat ausį. Paskui nematomas pirštas brūkštelėjo per marškinių apykaklę. Trejetas nuo priešingos sienos šaudė iš pistoletų. Džonis, stovintis galerijoje, buvo puikus taikinys; nors, pagalvojo jis, kažin ar jie dvejotų, jei jį suptų niekuo dėti žmonės.

Viena iš pagyvenusių damų trijulės įsikibo Mučiui į ranką. Ji kūkčiojo, nepajėgdama išstenėti kažkokio klausimo. Jis nustūmė ją į šalį ir abiem rankom suspaudė pistoletą. Salėje pakvipo paraku. Nuo to momento, kai Džonis atsistojo, praėjo apie dvidešimt sekundžių.

— *Gulk! Gregai, gulk!*

Stilsonas tebestovėjo ant scenos krašto kiek susilenkęs ir iš padilbų žiūrėjo aukštyn. Džonis prisitaikė ir akimirką Stilsonas atsidūrė ant kryptuko. Bet jo paties kaklą nubrozdino pistoleto kulka, jis susvyravo ir iššovė aukštyn. Priešingos sienos langas pažiro it skambus lietus. Apačioje pasigirdo riksmas. Džonio petys ir krūtinė paplūdo krauju.

Na ir klasiškai tu jį užmušinėji, šmėstelėjo nevilties kupina mintis. Jis vėl žengė prie turėklų, pasiuntė šovinį į lizdą ir prisidėjo šautuvą prie peties. Pagaliau Stilsonas atsipeikėjo ir nulėkė laipteliais žemyn, dar kartą žvilgtelėjęs į Džonį.

Dar viena kulka prazvimbė pro pat smilkinį. *Visas kruvinas kaip skerdžiamas paršas,* dingtelėjo mintis. *Greičiau. Greičiau baik šitą terlionę.*

Kamšatis pratrūko, žmonės ėmė veržtis pro duris. Iš pistoleto vamzdžio iškilo dūmelis, pasigirdo pokštelėjimas, ir tas pats nematomas pirštas, nubrozdinęs kaklą, dabar ugnimi brūkštelėjo per skruostą. Nesvarbu. Niekas nesvarbu išskyrus Stilsoną. Džonis prisitaikė.

Na, nors jau šį kartą.

Stilsonas, būdamas toks stambus vyras, judėjo stebėtinai greitai. Tamsiaplaukė jauna moteris, kurią buvo įsidėmėjęs Džonis, jau buvo netoli išėjimo su verkiančiu vaiku glėbyje, vis stengdamasi savo kūnu pridengti jį. Tai, ką dabar padarė Stilsonas, taip apstulbino Džonį, kad jis vos neišmetė šautuvo. Stilsonas išplėšė vaiką iš

motinos rankų ir, laikydamas priešais save, atsisuko veidu į galeriją. Dabar taikiklyje buvo nebe Gregas Stilsonas, o maža besiraitanti figūrėlė

(rūkas žydras rūkas geltoni dryžiai tigro dryžiai)

tamsiai mėlynu kombinezonu su ryškiai geltonais dryžiais.

Džonio burna atvėpo. Taip, prieš jį Stilsonas. Tigras. *Tik dabar jį dengė rūkas.*

Ką tai reiškia? suriko Džonis, bet iš jo lūpų neištrūko joks garsas.

Motina veriamai sukliko; bet Džonis kažkur visa tai jau buvo girdėjęs. *Tomi! Atiduok jį man!* TOMI! ATIDUOK JĮ MAN, NIEKŠE!

Džonio galva siaubingai išsipūtė, pritvinko lyg pūslė. Visos spalvos pradėjo blykšti. Vienintelė ryški dėmė liko taikiklyje, o jis buvo nukreiptas į žydro kombinezono krūtinę.

Spausk, dėl dievo meilės, spausk gaiduką, nes jis paspruks...

Bet štai — o gal jam tiktai akyse aptemo — žydras kombinezonas ėmė blukti, tirpti rausvame ūke, o geltoni dryžiai vis ilgėjo, vis plėtėsi, užgoždami viską.

(už rūko, taip, jis už rūko, bet ką tai reiškia? ar kad mano rankos laisvos, ar kad jis nebepasiekiamas? ką tai reiškia?)

Kažkur apačioje plykstelėjo šilta ugnis ir iškart užgeso. Blykstė, šmėstelėjo aptemusioje Džonio sąmonėje.

Stilsonas, atstūmęs į šalį moterį, atbulas traukėsi durų link; susiaurėjusiuose akių plyšeliuose atsispindėjo tik šaltas išskaičiavimas. Jis tvirtai laikė spurdantį vaiką už kaklo ir kojų.

Negaliu. Atleisk man, viešpatie, bet aš negaliu.

Dar dvi kulkos pataikė jam — viena, įsmigusi aukštai į krūtinę, trenkė jį į sieną, kuri it spyruoklė atmušė jį atgal, antra įsirėžė kairėje po šonkauliu ir parbloškė ant turėklų. Jis miglotai suvokė, kad išmetė šautuvą, kuris atsimušė į galerijos grindis ir iššovė į sieną. Laužydamas turėklus, Džonis krito žemyn. Salė dukart apsivertė jo akyse, paskui pasigirdo kurtinantis trenksmas: jis nugriuvo ant suolų, susilaužydamas stuburą ir kojas.

Džonis prasižiojo šaukti, bet iš burnos ištryško kraujo fontanas. Jis tysojo tarp nuolaužų, o galvoje sukosi mintys: *Galas. Aš niekam tikęs. Viskas veltui.*

Šiurkščios rankos sugriebė jį ir apvertė. Prie jo stovėjo Elimenas, Mučis ir tas trečiasis. Jį apvertė Elimenas.

Priėjęs Stilsonas nustūmė Mučį į šalį.

— Nevarkit su šituo tipu,— griežtai tarė jis.— Suraskit tą kalės vaiką, kuris mane fotografavo. Sudaužykit aparatą.

Mučis ir tas trečias dingo. Kažkur čia pat raudojo tamsiaplaukė: *. . .kūdikiu dangstėsi, kūdikiu dangstėsi, aš visiems pasakysiu. . .*

— Užčiaupk jai gerklę, Sani, — įsakė Stilsonas.

— Bus padaryta, — atsiliepė Sanis ir nuėjo.

Stilsonas priklaupė, iškildamas viršum Džonio.

— Ar mudu pažįstami, bičiuli? Meluoti beprasmiška. Tu jau vis tiek aname pasaulyje.

— Pažįstami, — sukuždėjo Džonis.

— Trimbulas?

Džonis linktelėjo.

Stilsonas greit atsistojo ir tada Džonis iš paskutiniųjų ištiesė ranką ir sučiupo jį už kulkšnies. Tai truko akimirką. Stilsonas lengvai ištraukė koją. Bet akimirkos užteko.

Viskas pasikeitė.

Aplink jį rinkosi žmonės — jis nematė veidų, tiktai kojas. Bet tai nebeturėjo reikšmės. *Viskas pasikeitė.*

Akys pasruvo ašaromis. Palietęs Stilsoną, jis pajuto šį kartą tuštumą. Lyg būtų palietęs išsikrovusį akumuliatorių. Išvirtusį medį. Negyvenamą namą. Tuščias knygų lentynas. Išgerto vyno butelius, į kuriuos tik žvakes begalima statyti.

Viskas nyksta ūkuose, tolsta. Apstojusios jį kojos blanksta. Jis girdėjo sujaudintus balsus, bet nebeskyrė žodžių, girdėjo tik garsus, tilstančius, tolstančius, susiliejančius į vientisą aukštą malonią gaidą.

Jis pasuko akis į šalį ir išvydo koridorių, iš kurio išėjo, rodos, seniai seniai. Išėjo iš placentos į šitą šviesų pasaulį. Tada dar buvo gyva motina, ir tėvas stovėjo greta ir šaukė jį vardu, kol Džonis išsiveržė pas juos. O dabar atėjo laikas grįžti, štai ir viskas. Vadinasi, reikia grįžti.

Aš savo pasiekiau. Kažkokiu būdu pasiekiau. Nesuprantu kaip, bet pasiekiau.

Jis leidosi srovės nešamas link to koridoriaus chromuotomis sienomis ir nežinojo, ar jo gale kas nors yra, ar ne, — nesvarbu, laikas parodys. Maloni balsų gaida nutilo. Aplinkui prietema, aplinkui rūkas. Bet jis tebebuvo jis — Džonis Smitas, mąstanti būtybė.

Ženk į koridorių, galvojo jis. *Nagi, drąsiau.*

Jis galvojo apie tai, kad, atsidūręs koridoriuje, galės eiti.

Trečia dalis

ŽINIOS
IŠ TYLOS ZONOS

Portsmutas, Niuhampšyras
1979 m. sausio 23 d.

Brangus tėti,

Tai bus kraupus laiškas, tad stengsiuos viską išsakyti kuo trumpiau. Kai tu jį gausi, manęs greičiausiai nebebus gyvo. Mane ištiko baisus dalykas, ir aš manau, kad visa tai prasidėjo daug daug anksčiau negu autokatastrofa ir koma. Juk tu žinai mano ekstrasensinę epopėją, galbūt prisimeni, kaip mama mirdama prisiekinėjo, jog tai viešpaties valia, kad jis paskyrė man šitą misiją. Mama prašė manęs nevengti jos ir aš pažadėjau — ne tiek rimtai, kiek norėdamas ją nuraminti. Gal tai skamba keistai, bet dabar galvoju, kad ji, ko gero, buvo teisi. Aš kaip ir anksčiau nelabai tikiu į Dievą kaip į realią Būtybę, viską nusprendžiančią už mus ir duodančią mums užduotis, tarsi boiskautams, kurie gauna ženkliukus už Didįjį Žygį, vadinamą Gyvenimu. Bet aš taip pat netikiu, kad visa tai, kas man atsitiko — tik atsitiktinumas.

Septyniasdešimt šeštųjų metų vasarą, tėti, aš nuvažiavau į Grego Stilsono rinkiminį mitingą Trimbule, Niuhampšyro trečiojoje apygardoje. Jei pameni, tada jis pirmą kartą iškėlė savo kandidatūrą. Eidamas į tribūną, jis paspaudė daugybę rankų, ir viena iš jų buvo mano. Toliau tau gal bus sunku patikėti, nors tu turėjai galimybę praktiškai įsitikinti mano sugebėjimais. Tai buvo vienas iš mano „praregėjimų", bet ne šiaip praregėjimas, tėti, o praregėjimas bibline žodžio prasme ar kažkas panašaus. Keista, bet jis nebuvo toks ryškus kaip kai kurie ankstesni mano „praregėjimai", — pirmą kartą viską buvo aptraukęs keistas žydras šydas, bet neįsivaizduojamai stiprus. Aš išvydau Gregą Stilsoną Jungtinių Valstijų prezidentu. Kokiais metais, sunku pasakyti, bet jis buvo gerokai praplikęs. Gal po kokių keturiolikos metų, daugių daugiausia po aštuoniolikos. Kaip tu žinai, aš sugebu pamatyti, bet ne aiškinti, šį kartą man trukdė tas keistas žydras rūkas, bet manau, kad pamačiau užtektinai. Jeigu Stilsonas taps prezidentu, jis pablogins tarptautinę padėtį, kuri ir be to pakankamai bjauri. Jei

Stilsonas taps prezidentu, jis galų gale pradės branduolinį karą. Manau, jog to karo židinys bus Pietų Afrika. Ir dar manau, jog tame trumpame kruviname kare nebus apsiribota dviejų ar trijų šalių apsimėtymu raketomis, čia bus įtraukta apie pora dešimčių šalių, neskaitant teroristinių grupių.

Tėti, aš pats suprantu, kad tai panašu į kliedesį. Net ir man taip atrodo. Tačiau nekyla nė mažiausių abejonių — nori ar nenori, šitas pavojus realus ir grėsmingas. Nei tu, nei niekas kitas nežinojote, kad aš pabėgau nuo Čatsvortų visai ne dėl to gaisro restorane. Turbūt aš bėgau nuo Grego Stilsono ir nuo savo misijos. Kaip Elijas, besislapstantis uoloje, ar Jona, atsidūręs banginio pilve. Supranti, aš samprotavau taip: pagyvensim — pamatysim. Žodžiu, pagyvensim ir pamatysim, ar ims ryškėti šitos siaubingos ateities perspektyvos. Gal aš dar laukčiau ir šiandien, bet praėjusį rudenį pasidarė vis sunkiau kęsti galvos skausmus, be to, atsitiko nemalonus dalykas kelių priežiūros brigadoje, kur aš dirbau. Manau, Kitas Strengas, mūsų brigadininkas, prisimins aplinkybes...

2

Ištrauka iš parodymų, išklausytų vadinamojo „Stilsono komiteto", vadovaujamo Meino valstijos senatoriaus Viljamo Koeno. Apklausą veda ponas Normanas D. Veraizeris, komiteto vyriausiasis juriskonsultas. Liudytojas — ponas Kitas Strengas, gyvenantis adresu: 1421 Dizert bulvaras, Finiksas, Arizonos valstija.

Data: 1979 m. rugpjūčio 17 d.

Veraizeris: Tuo metu, jei neapsirinku, Džonis Smitas dirbo Finikso miesto viešųjų darbų valdyboje?

Strengas: Taip, pone, dirbo.

V.: Tai buvo 1978 metų gruodžio pradžioje.

S.: Taip, pone.

V.: Ar gruodžio septintąją atsitiko kas nors tokio, kas jums įsiminė? Kas nors, susijusio su Džoniu Smitu?

S.: Taip, pone. Tikrai atsitiko.

V.: Prašom papasakoti apie tai komitetui.

S.: Man reikėjo grįžti į centrinį garažą paimti oranžinių dažų — du bakus po keturiasdešimt galonų. Na, mes tada dažėm skiriamąsias linijas. Džonis, tai yra Džonis Smitas, tą dieną dirbo Rouzmonto aveniu. Taigi sugrįžau į garažą maždaug ketvirtį penktos — keturiasdešimt penkios minutės iki darbo dienos pabaigos — ir štai prieina prie manęs Hermanas Džoelinas, jūs su juo jau kalbėjotės, prieina ir sako: „Klausyk, Kitai, pasižiūrėk, kas ten darosi Džoniui. Kažkas negerai. Bandžiau prakalbinti, o jis lyg ir negirdi. Vos nesuvažinėjo manęs. Tu tai jau sugebėsi

jį prižadinti". Aš klausiu: „Kas gi ten atsitiko, Hermi?" O jis: „Pažiūrėk pats, tam tipui, matyt, sraigtelis atsisuko". Nuvažiuoju ten, iš pirmo žvilgsnio — viskas gerai. Bet paskui...

V.: Ką jūs pamatėte?

S.: Gatvėje?

V.: Taip.

S.: Linija, žiūriu, nukrypusi į šoną. Iš pradžių vos vos — čia zigzagas, ten tiškalas — žodžiu, ne tiesi. O Džonis visada buvo geriausias žymėtojas brigadoje. O toliau prasidėjo visai prasti dalykai. Visą kelią išpaišė didžiulėmis kilpomis ir spiralėmis. Kai kur net po keliskart sukinėtasi vietoje. O kokį šimtą jardų linijos išvis į šalikelę nuvarė.

V.: Ir kaip jūs pasielgėte?

S.: Aš sustabdžiau jį. Teisybė, ne iš karto. Pristabdžiau automobilį greta jo mašinos ir ėmiau šaukti. Gal penketą kartų rėkiau iš visų plaučių, o jis nė motais. Paskui kad pasuks savo gremėzdą, kad jau žiebs man į šoną. O aš buvau atvažiavęs valdybos automobiliu... Pradėjau signalizuoti ir šaukti, šį kartą jis išgirdo. Pristabdė ir žiūri į mane iš viršaus. Tai ką tu čia išdarinėji, klausiu jo.

V.: Ir ką jis atsakė?

S.: Jis atsakė: „Sveikas". Ir viskas. „Sveikas, Kitai". Lyg viskas būtų kaip niekur nieko.

V.: Ir kaip jūs sureagavote?..

S.: Žinote, labai audringai. Tiesiog pasiutau. O Džonis dairosi į šalis ir laikosi įsitvėręs borto, sakytum bijotų iškristi. Tik tada supratau, kad jam labai bloga. Jis visada buvo permatomas, o dabar išblyško kaip popierius, viena burnos pusė... kaip čia pasakius... nusileido žemyn. Iš pradžių, ko gero, jis net nesuprato, kodėl ant jo šaukiu. Po to apsidairė ir pamatė, ką jis pripaišė ant kelio.

V.: Ir ką jis pasakė?..

S.: Jis atsiprašė. Paskui... lyg ir susvirduliavo, ir prispaudė ranką prie veido. Aš paklausiau, kas jam atsitiko, o jis... pradėjo taukšti niekus. Visai be prasmės.

V.: Pone Strengai. Komitetą ypač domina visa tai, ką pasakė ponas Smitas, — jo žodžiai gali daug ką paaiškinti. Ar galėtumėte prisiminti, ką jis pasakė?

S.: Na, pirmiausia jis pasakė, kad viskas gerai, tiktai dvokia guma. Kažkas degina padangas. Paskui sako: „Akumuliatorius sprogs, jeigu jūs jį prijungsite". Ir dar kažką panašaus: „Bulvės dėžėje, o abu stiprintuvai saulėje. Taigi medžiai lieka sveiki". Tiksliau neprisimenu. Kaip jau sakiau, vieni tauškalai.

V.: O kas dėjosi paskui?

S.: Jis pradėjo griūti. Griebiau jį už peties, ir ranka, kurią

laikė prispaudęs prie veido, nukrito. Aš pamačiau, kad jo dešinė akis pasruvusi kraujais. Ir tada jis prarado sąmonę.
V.: Bet jis dar kažką pasakė prieš apalpdamas, ar ne tiesa?
S.: Taip pone, pasakė.
V.: Ką gi?
S.: Jis pasakė: „Tėti, apie Stilsoną pagalvosim vėliau, dabar jis tylos zonoje".
V.: Ar tiksliai prisimenate jo žodžius?
S.: Taip, pone. Aš niekad jų nepamiršiu.

3

...aš atsipeikėjau nedidelėje remonto dirbtuvėje Rouzmonto aveniu pradžioje. Kitas pasakė, kad būtinai nueičiau pas gydytoją, antraip jis neleis man dirbti. Tėti, man pasidarė baisu, bet ne dėl to, apie ką galvojo Kitas. Žodžiu, aš kreipiausi į neuropatologą, kurį man buvo nurodęs Semas Veizakas laiške lapkričio pradžioje. Matai, aš buvau rašęs Semui, kad prisibijau vairuoti automobilį, nes kartais ima dvejintis akyse. Semas iškart atsakė ir patarė kreiptis į daktarą Venq. Simptomai jam kėlė nerimą, bet jis nesiryžo diagnozuoti, neapžiūrėjęs manęs.

Į Venq kreipiausi ne iš karto. Smegenys gali iškrėsti piktą pokštą kiekvienam, todėl aš maniau — iki incidento su kelio žymėjimo mašina, — kad tie simptomai laikini ir savaime pasijusiu geriau. Turbūt tiesiog nenorėjau galvoti apie jokį pasirinkimą. Bet įvykis su kelio žymėjimo mašina buvo lašas, perpildęs taurę. Man pasidarė baisu — ne dėl savęs, bet dėl to, ką žinojau.

Žodžiu, aš kreipiausi į daktarą Venq, jis mane ištyrė, o po to viską atvirai išklojo. Ir pasirodė, kad aš turiu laiko mažiau nei tikėjausi, nes...

4

Ištrauka iš parodymų, išklausytų vadinamojo „Stilsono komiteto", vadovaujamo Meino valstijos senatoriaus Viljamo Koeno. Apklausą veda ponas Normanas D. Veraizeris, komiteto vyriausiasis juriskonsultas. Liudytojas — daktaras Kventinas M. Venas, gyvenantis adresu: 17 Parklendo kelias, Finiksas, Arizonos valtija.

Data: 1979 m. rugpjūčio 22 d.
Veraizeris: Kai jūs baigėte tyrimus ir nustatėte diagnozę, jūs pakvietėte Džoną Smitą į savo kabinetą. Jūs tai patvirtinate?
Venas: Taip. Tai buvo sunkus pokalbis. Tokie pokalbiai lengvi nebūna.
Ver.: Ar galėtumėte trumpai išdėstyti esmę?

Venas: Pasistengsiu. Manau, kad šitokiomis ypatingomis aplinkybėmis turiu teisę atskleisti gydytojo ir paciento bendrą paslaptį. Pirmiausia aš pasakiau Smitui, kad jis patyrė siaubingą sukrėtimą. Jis su tuo sutiko. Jo dešinė akis vis dar buvo pasruvusi krauju dėl trūkusio kapiliaro, bet po truputį gerėjo. Jei leisite man pasinaudoti schema... (Stenogramos dalis praleista.)
Ver.: O kaip į tai reagavo Smitas?
Ven.: Jis paklausė manęs apie paskutinę stadiją. Tai jo žodžiai — „paskutinė stadija". Turiu pripažinti, kad jo savitvarda ir vyriškumas padarė man įspūdį.
Ver.: O ką reiškė „paskutinė stadija", daktare Venai?
Ven.: Atleiskite? Aš maniau, kad viską išdėsčiau aiškiai. Nustačiau Džonui Smitui labai sparčiai progresuojantį galvos smegenų auglį.

(sujudimas salėje, trumpa pertrauka)

Ver.: Daktare, atsiprašau dėl priverstinės pauzės. Norėčiau priminti esantiems salėje, kad čia vyksta komiteto posėdis, kad vyksta apklausa, o ne siaubo filmų programa. Prašom netriukšmauti, antraip liepsiu publikai išeiti iš salės.
Ven.: Aš jūsų paslaugoms, pone Veraizeri.
Ver.: Dėkoju, daktare. Ar galėtumėte pasakyti komitetui, kaip Smitas sutiko tą žinią?
Ven.: Ramiai. Stebėtinai ramiai. Manau, kad mintyse jis jau buvo nusistatęs sau diagnozę, ir mudviejų diagnozės sutapo. Nors prisipažino, kad jam baisu. O paskui paklausė, kiek jam dar liko gyventi.
Ver.: Ir ką jūs atsakėte?
Ven.: Atsakiau, kad šiuo momentu klausimas beprasmiškas, nes neaptarėme tolimesnių veiksmų. Pasakiau, kad būtina operacija. Turiu pažymėti, kad tada dar nieko nežinojau apie jo komą ir nepaprastą — beveik stebuklingą — išgijimą.
Ver.: O jis?
Ven.: Jis atsakė nesioperuosiąs. Ramiai, bet tvirtai, labai tvirtai. Jokios operacijos. Aš pasakiau, jog turiu vilties, kad jis apsigalvos: juk atsisakydamas operuotis, jis pasirašo mirties nuosprendį.
Ver.: Kaip reagavo Smitas?
Ven.: Jis paprašė mane patikslinti, kiek jis dar galėtų išgyventi be operacijos.
Ver.: Ar pasakėte jam savo nuomonę?
Ven.: Taip, apytikriai. Pasakiau jam, kad auglių vystymąsi sunku diagnozuoti, kad kai kurių mano pacientų augliai nustodavo vystęsi net po dvejus metus, bet tokie atvejai reti. Pasakiau, kad be operacijos jis gali realiai tikėtis išgyventi nuo aštuonių iki dvidešimties mėnesių.
Ver.: Bet jis vis tiek atsisakė operuotis?

Ven.: Taip.
Ver.: Ar neįvyko ko nors nepaprasto Smitui išeinant iš jūsų kabineto?
Ven.: Sakyčiau, tai buvo daugiau negu nepaprasta.
Ver.: Jei galite, papasakokite komitetui.
Ven.: Aš paliečiau jo petį, turbūt norėjau užlaikyti dar porą minučių. Nenorėjau, jūs patys suprantat, iškart paleisti žmogų po tokio pokalbio. Kai paliečiau jį, pajutau, kad kažkas persidavė iš jo... tarytum trenkė elektros srovė, bet kartu keistas pojūtis, sakytum jis išsiurbia, atima... kažką *ištraukia*. Suprantu, kad tai labai subjektyvi nuomonė, bet esu žmogus, kurio amatas ir yra profesionaliai stebėti. Patikėkite, tai ne itin malonu. Aš... atšokau nuo jo... o jis staiga patarė man paskambinti žmonai, nes Stroberis sunkiai susižeidė.
Ver.: Stroberis?
Ven.: Taip, jis taip ir pasakė. Mano žmonos brolis... Stenberis Ričardas. Mūsų jaunėlis, kai buvo mažas, praminė jį dėde Stroberiu[49]. Aš ne iš karto supratau, apie ką eina kalba. Vakare pasakiau žmonai, kad reikėtų paskambinti broliui — jis gyvena Kus Leike, Niujorko valstijoje.
Ver.: Ar ji paskambino?
Ven.: Taip. Jie smagiai paplepėjo.
Ver.: Tad ponas Ričardas — jūsų svainis — buvo visiškai sveikas?
Ven.: Taip, visiškai. Bet kitą savaitę, dažydamas namą, jis nukrito nuo kopėčių ir susilaužė stuburą.
Ver.: Daktare Venai, ar jūs tikite, kad Džonis Smitas tai numatė? Ar tikite, kad iš anksto žinojo, kas atsitiks jūsų žmonos broliui?
Ven.: Nežinau. Bet manau... kad galėjo būti ir taip.
Ver.: Dėkoju, daktare.
Ven.: Ar galėčiau dar kai ką pridurti?
Ver.: Žinoma.
Ven.: Jei iš tikro jis turėjo tą prakeikimą — taip, aš vadinčiau tai prakeikimu, — tai tikiuosi, kad viešpats dievas suteiks savo malonę tiek iškentėjusiai to žmogaus sielai.

5

...ir aš žinau, tėti, kad žmonės kalbės, jog aš sumaniau ir įvykdžiau tai dėl auglio, bet tu jais netikėk. Tai netiesa. Auglys — tai atsitiktinumas, tai nelaimė, kuri visą laiką tūnojo manyje, bent taip dabar manau. Auglys išaugo toje pačioje vietoje, kurią susižalojau katastrofos metu, ir, matyt, toje pačioje vietoje, kurią susitrenkiau vaikystėje čiuožinėdamas ant Apvaliojo tvenkinio.

[49] *Strawberry* — braškė *(angl.)*.

Tada mane aplankė pirmasis „praregėjimas", nors nebegalėčiau tiksliai prisiminti, kas ten buvo. Antras buvo prieš pat autokatastrofą, Esčio mugėje. Paklausk Saros, esu tikras, kad ji dar prisimena. Auglys išsikerojęs toje smegenų srityje, kurią visados vadindavau „tylos zona". Kas galėjo pamanyti, kad tai taps tiesa? Štai jinai, karti tiesa. Dievas... likimas... apvaizda... lemtis, nesvarbu kaip pavadintum, tas kažkas tarytum tiesia tvirtą ir valdingą ranką, kad vėl subalansuotų svarstykles. Galbūt man buvo skirta žūti automobilio katastrofoje ar dar anksčiau, ant Apvaliojo tvenkinio ledo. Ir aš tikiu: kai įvykdysiu tai, ką privalau įvykdyti, svarstyklės vėl bus idealiai subalansuotos.

Aš tave myliu, tėti. Pats baisiausias dalykas — baisiau gali būti tik įsitikinimas, kad vienintelė išeitis iš siaubingos aklavietės, kurioje atsidūriau, yra šautuvas, — tai supratimas, kad palieku tavo daliai skausmą ir neapykantą tų, kurie tikėjo, kad Stilsonas — gerumo ir teisingumo įsikūnijimas...

6

Ištrauka iš parodymų, išklausytų vadinamojo „Stilsono komiteto", vadovaujamo Meino valstijos senatoriaus Viljamo Koeno. Apklausą veda ponas Albertas Renfriu, komiteto vyriausiojo juriskonsulto padėjėjas. Liudytojas — daktaras Semiuelis Veizakas, gyvenantis adresu: 26 Harlou Kortas, Bengoras, Meino valstija.

Data: 1979 m. rugpjūčio 23 d.

Renfriu: Netrukus prasidės valandos pertrauka. Daktare Veizakai, komiteto vardu norėčiau padėkoti jums už keturias valandas trukusį pokalbį. Jūs labai padėjote mums išaiškinti padėtį.

Veizakas: Džiaugiuosi, kad galėjau padėti.

R.: Daktare Veizakai, norėčiau paklausti jus paskutinio klausimo, man regis, bene paties svarbiausio. Mus dominantis klausimas minimas Džono Smito laiške tėvui, kuris buvo čia perskaitytas. Mus dominantis klausimas...

V.: Ne.

R.: Atleiskite, nesuprantu.

V.: Jūs ketinote klausti mane, ar ne auglys privertė Džonį tą dieną Niuhampšyre paspausti gaiduką, argi ne taip?

R.: Tiesą sakant, aš ketinau...

V.: Atsakau: ne. Džonis Smitas buvo protingas, mąstantis žmogus iki paskutinės savo gyvenimo akimirkos. Tai įrodo jo laiškas tėvui, taip pat laiškas Sarai Hezlit. Taip, jis turėjo nepaprastą, vos ne dievišką galią — o gal prakeikimą, kaip pasakė mano kolega, daktaras Venas,— bet jis nebuvo nei pamišėlis, nei žmogus, kurio veiksmus apsprendžia haliucinacijos, sukeltos kaukolės vidaus

spaudimo sutrikimų, jei toks dalykas išvis įmanomas.
R.: Bet, kaip jums žinoma, Čarlzui Vitmenui[50], pramintam „Teksaso snaiperiu", taip pat...
V.: Buvo auglys? Taip, buvo. Kaip ir „Intern Eirlainz" pilotui, prieš kelerius metus žuvusiam lėktuvo katastrofoje Floridoje. Bet nei vienu, nei kitu atveju niekas netvirtina, kad dėl visko buvo kaltas auglys. Norėčiau paminėti keletą liūdnai pagarsėjusių asmenybių, pavyzdžiui, Ričardą Speką[51] arba „Semo sūnų"[52], arba Adolfą Hitlerį — jiems nebuvo išaugęs auglys smegenyse, tačiau jie tapo žmogžudžiais. Arba Frankas Dodas, žmogžudys iš Kasl Roko, kurį išaiškino Džonis. Komitetas gali laikyti Džonio poelgį nederamu, bet tai buvo sveiko proto žmogaus poelgis. Galimas daiktas, draskomo siaubingų dvejonių... bet sveiko proto.

7

...svarbiausia, noriu, kad suprastum, jog tą žingsnį žengiau be ilgų ir kankinančių abejonių. Jei nužudydamas jį galėčiau tikėtis, kad žmonija laimės dar ketverius, dar dvejus metus ar net aštuonis mėnesius, kad visame kame susigaudytų, vadinasi, tai bus padaryta neveltui. Tai nusikaltimas, bet jis gali tapti teisingumu. Nežinau. Šiaip ar taip, Hamleto aš nevaidinsiu. Žinau, koks pavojingas yra Stilsonas.

Tėti, aš tave labai myliu. Patikėk.

Tavo sūnus Džonis

8

Ištrauka iš parodymų, išklausytų vadinamojo „Stilsono komiteto", vadovaujamo Meino valstijos senatoriaus Viljamo Koeno. Apklausą veda ponas Albertas Renfriu, komiteto vyriausiojo juriskonsulto padėjėjas. Liudytojas — ponas Stiuartas Klousonas, gyvenantis adresu: Blekstrep roudas, Džeksonas, Niuhampšyro valstija.
Renfriu: Taigi, pone Klousonai, jūs pasiėmėte fotoaparatą?
Klousonas: Taip! Prisiminiau jau prie durų. Apskritai aš nebeturėjau noro kur nors tą dieną eiti, nors man ir patiko Gregas Stilsonas... tai yra, patiko iki viso to įvykio. Suprantate, aš to visuomeninio centro akyse nenorėjau matyti.
R.: Dėl vairavimo teisių egzamino.

[50] Maniakas, šaudęs į praeivius iš Teksaso universiteto bibliotekos pastato.

[51] Žudikas iš Čikagos, kurio aukos buvo medicinos seserys.

[52] Taip buvo pasivadinęs Deividas Berkovicas, žmogžudys maniakas, terorizavęs Niujorką 1976 metais.

K.: Na, žinoma. Šitaip kvailai susikirsti. Bet galų gale pasakiau sau: velniai nematė. Ir nuėjau. Ir padariau nuotrauką. Kokią nuotrauką! Man rodos, aš dar praturtėsiu. Tai, ko gero, ne blogiau už vėliavos iškėlimą Ivodzimoje.
R.: Tikiuosi, jūs nemanote, jog visa tai buvo specialiai surepetuota jums?
V.: Žinoma, ne! Anaiptol! Aš tik norėjau pasakyti... na... aš pats nebežinau, ką norėjau pasakyti. Suprantate, viskas atsitiko tiesiai man prieš nosį ir... na, kaip čia pasakius. O viešpatie, kaip gerai, kad turėjau su savim „Nikoną":
R.: Jūs nufotografavote Stilsoną tuo momentu, kai jis pakėlė berniuką?
K.: Taip, pone. Metį Robsoną.
R.: O čia ta pati fotografija išdidinta?
K.: Taip, čia mano fotografija.
R.: O kas įvyko po to, kai nufotografavote?
K.: Tie du banditai puolė mane vytis. Jie šaukė: „Ei tu, atiduok aparatą! Mesk, šunsnuki!" Ir panašiais žodžiais.
R.: O jūs nuo jų bėgote.
K.: Ar aš bėgau? Dievuli brangus, ir dar kaip. Jie vijosi mane beveik iki miesto garažo. Vienas vos nesučiupo manęs, bet paslydo ant ledo ir išsitiesė.
Koenas: Jaunuoli, drįstu pastebėti, kad, pasprukdamas nuo tų dviejų banditų, jūs laimėjote pačias svarbiausias lenktynes savo gyvenime.
K.: Dėkoju jums, pone. Tai, ką Stilsonas iškrėtė tą dieną. . . aišku, reikėjo būti ten, kad pamatytumėte... bet dangstytis mažu vaikeliu, tai jau taip niekšiška, kad žemiau smukti nebėra kur. Galiu lažintis, kad dabar Niuhampšyre to tipo nebeišrinktų nė šungaudžiu. Net jeigu...
R.: Dėkoju jums, pone Klousonai. Liudytojas laisvas.

9

Vėl spalis.

Sara ilgai negalėjo ryžtis šitai kelionei, bet dabar ji pajuto, kad daugiau atidėlioti nebegalima. Ji paliko vaikus su ponia Eiblnep — dabar jie turėjo tarnaitę ir du automobilius vietoj mažyčio raudono „Pinto", ir Volto metinės pajamos artėjo prie trisdešimties tūkstančių dolerių — ir viena nuvažiavo į Pounelą per vėlyvo rudens žaras.

Atvažiavusi į vietą, ji sustabdė automobilį vaizdingo vieškelio šalikelėje, išlipo ir perėjo į kitą pusę, kur buvo kapinaitės. Išblukusi lentelė ant akmeninio stulpelio skelbė, jog vieta vadinasi BERČIS. Akmenų aptvaras, tvarkingai prižiūrėti kapai. Kelios išblukusios

vėliavos, užsilikusios nuo žuvusių pagerbimo dienos prieš penketą mėnesių. Netrukus jos bus palaidotos po sniegu.

Ji ėjo lėtai, niekur neskubėdama, vėjelis kedeno tamsiai žalio sijono apačią. Čia ilsėjosi BOUDENŲ kartos ir visas MARSTENŲ klanas, čia, aplink didelį marmurinį obeliską, susirinko PILSBERIAI, pirmoji mirties data buvo 1750.

Gilumoje, jau nebetoli aptvaro, ji pamatė dar gana naują antkapio lentelę su paprastu užrašu: DŽONAS SMITAS. Sara atsiklaupė šalia, kiek padvejojusi palietė akmenį. Ir susimąsčiusi perbraukė pirštų galiukais poliruotą paviršių.

10

1979 m. sausio 23 d.

Brangioji Sara,

Ką tik baigiau rašyti labai svarbų laišką tėvui, rašiau jį vos ne pusantros valandos. Tiesiog nebeturiu jėgų antram tokiam laiškui, tad noriu paprašyti skambinti tėvui, kai tik atplėši šitą laišką. Sara, paskambink jam dabar, dar prieš skaitydama toliau...

Na štai, dabar greičiausiai tu jau žinai viską. Dar noriu pasakyti tau, kad visai neseniai aš daug mąsčiau apie mudviejų išvyką į Esčio mugę. Jeigu galiu spėlioti, kokie du momentai labiausiai tau įsiminė, tai turbūt neįtikėtina sėkmė prie Laimės Rato (gal pameni tą vaikinuką vis kartojant: „Norėčiau pamatyti, kaip nukelnės tą tipą") ir kaukė, kurią užsidėjau, norėdamas tave prajuokinti. Norėjau tave pralinksminti, bet tu supykai ir viskas vos neiširo. Nors jei šitaip būtų atsitikę, gal šiandien čia nesėdėčiau ir taksistas tebegyventų. Beje, kas žino. Bet nuo likimo nepabėgsi, ir mane vis tiek būtų suradusi skirta kulka — gal po savaitės, o gal po mėnesio ar metų.

Na ką gi, mes pabandėm savo sėkmę ir iškrito „šeimininkas" — sakyčiau, dvigubas nulis. Bet aš vis galvoju apie tave, Sara, ir noriu, kad žinotum. Aš nieko neturėjau, išskyrus tave, ir tas vakaras — geriausias vakaras mūsų gyvenime...

11

— Sveikas, Džoni, — sukuždėjo ji, vėjas tyliai kedeno liepsnojančias medžių viršūnes; raudonas lapas nusklendė giedru mėlynu dangumi ir nepastebimai nutūpė jai ant plaukų. — Aš čia. Pagaliau atėjau.

Kalbėtis su savimi nėra gerai; kalbinti mirusiuosius kapuose gali tik beprotis, anksčiau būtų pasakiusi ji. Bet staiga ją pagavo

jausmas, toks stiprus, jog perdžiūvo gerklė ir susirakino pirštai. Kodėl dabar su juo nepakalbėti; devyneri meteliai — nemenkas laiko tarpas, šiandien dedam tašką. Paskui vėl bus Voltas ir vaikai, ir šypsenos, tų, kurie klausosi vyro kalbų už tos pakylos; begalinės šypsenos salėje ir retkarčiais žinutė sekmadieniame priede, jeigu Volto politinė karjera padarys stulbinantį šuolį, kurio jis, blaiviai apskaičiavęs, laukia. Ateitis reiškė, jog kasmet padaugės žilų plaukų ir jinai jau niekur nebeišeis be liemenėlės, nes kūnas pradės senti, kosmetikai reikės skirti daugiau dėmesio. Ateityje laukia gimnastikos pratybos Jaunų moterų krikščioniškoje asociacijoje Bengore, nesibaigiantys pirkiniai, Denis eis į pirmą klasę, o Džeinis į lopšelį. Ateitis — tai Naujųjų metų sutikimai ir madingos skrybėlaitės, kai jos gyvenimas įplauks į moksline fantastika dvelkiantį devintąjį dešimtmetį, kartu į keistą, netikėtą fazę — į vidutinį amžių.

Provincijos mugių jos ateityje nebenusimatė.

Tyliai nuriedėjo pirmos deginančios ašaros.

— Ak, Džoni, — atsiduso ji. — Argi mes manėm, kad viskas taip susiklostys? Argi manėm, kad šitaip ir pasibaigs?

Jos galva nusviro, gerklę suspaudė spazmai, — bet kas iš to. Pagaliau jinai pratrūko raudoti, ryški saulės šviesa lūžo daugybe spindulių. Vėjas, kuris ką tik atrodė toks šiltas, tarytum dar būtų bobų vasara, ūmai brūkštelėjo šaltais lyg vasary pirštais per šlapius jos skruostus.

— *Už ką?* — Jos klyksmas sutrikdė BOUDENŲ, MARSTENŲ ir PILSBERIŲ tylą, visos tos išmirusios klausytojų kongregacijos tylą; jie tebūtų galėję paliudyti, jog gyvenimas greitai praeina, o mirtis yra mirtis. — O viešpatie, už ką!

Tą akimirką kažkas palytėjo jos kaklą.

12

. . .tas vakaras — geriausias vakaras mudviejų gyvenime, nors retsykiais man vis dar sunku patikėti, jog kadaise buvo 1970 metai, ir bruzdėjimai universitetuose, ir Niksonas dar buvo prezidentas, ir nebuvo kišeninių kalkuliatorių nei videomagnetofonų, nei Briuso Springstino, nei pank roko ansamblių. O kartais ima rodytis, kad tas laikotarpis visai čia pat, beveik apčiuopiamas, ir tereiktų apkabinti tave, paliesti tavo skruostą arba kaklą, ir galėčiau išsivesti tave į kitą ateitį, kur nėra nei skausmo, nei tamsos, nei pasirinkimų kartėlio.

Na ką gi, visi mes darome ką galime, ir daryti reikia kaip galima geriau... ne visada išeina, bet reikia stengtis. Brangioji Sara, tikiuosi, kad minėsi mane geru žodžiu. Linkiu tau laimės.

Su meile
Džonis

Jai užėmė kvapą, nugara įsitempė, akys išsiplėtė ir suapvalėjo.

— Džoni?..

Pradingo.

Kad ir kas tai būtų buvę, pradingo. Ji atsistojo ir apsižvalgė, savaime aišku, čia nieko nebuvo. Nors štai ten jisai stovi, giliai susikišęs rankas į kišenes, su ta savo lengva, kreivoka šypsenėle patraukliame, nors gal ir ne per daug gražiame veide, stovi išstypėlis, lengvai prisišliedamas čia prie paminklo, čia prie kapinių vartų stulpo, o gal tiesiog prie medžio, merdinčios rudenio ugnies nuraudinto. Nieko, Sara — ar tebeuostai tą prakeiktą kokainą?

Kas gi čia jeigu ne Džonis; gal čia, visai arti, o gal visur.

Visi mes darome ką galime, ir daryti reikia kaip galima geriau... ne visada išeina, bet reikia stengtis. Sara, juk nėra to, ką būtų galima prarasti visiems laikams. Nėra to, ko nebūtų galima vėl surasti.

— Tu vis tas pats, Džoni, — sukuždėjo ji ir, išėjusi iš kapinaičių, perėjo per kelią. Akimirką stabtelėjo, pažvelgė atgal. Stipriais gūsiais pūtė šiltas spalio vėjas, platūs šviesos ir šešėlių ruožai, rodos, nutįso per visą pasaulį. Slaptingai ošė medžiai.

Sara sėdo į automobilį ir nuvažiavo.

„MYLIU TAVE, SENASIS MEŠKINE. . ."

Štai ir baigėsi neilgas, ne itin džiaugsmingas Džonio Smito gyvenimas. Metas susipažinti su autoriumi, palikusiu jį ilsėtis nuošaliose kapinaitėse.

Stivenas Kingas šiandien yra bene produktyviausias Amerikos rašytojas. Jo romanų, apsakymų rinkinių, pjesių tiražas siekia arti šešių dešimčių milijonų egzempliorių. Spaudos duomenimis, jis ir dažniausiai ekranizuojamas (po Dikenso) angliškai rašantis autorius. „Aš ir dabar matau daiktus kaip kinematografe, — rašė Kingas, jaunystėje žiūrėdavęs patikusį jam filmą po penkiskart per dieną. — Aš užrašau viską, ką matau. Man tai atrodo kaip filmas, ir aš taip rašau". (Vienas kritikas prisipažįsta, jog baigęs skaityti „Tylos zoną",) pasijuto atmintyje atkuriąs scenas tarsi po ką tik matyto filmo.)

Stivenas (Edvinas) Kingas gimė 1947 m. rugsėjo 21 d. Portlende (Meino valstija) jūrininko šeimoje. 1970 m. jis baigė Meino universitetą ir įgijo bakalauro laipsnį. Pagal politines pažiūras — demokratas.

Viename interviu, išspausdintame savaitraštyje „Literaturnaja gazeta", jis daug pasakojo apie savo pradžią: „Aš, kaip pas mus mėgstama sakyti, esu pokario vaikas, „vaikų gimdymo bumo" produktas. Mes — ištisa karta. Kol augau, formavausi kaip asmenybė, buvau be paliovos murkdomas smurto jūroje. Smurtas karo filmuose. Smurtas vesternuose. Smurtas iš „dėžės" — televizijos serialai apie gangsterius, privačius detektyvus. Šaudo į bet ką. Aplinkui vienas kraujas..."

Studijuodamas literatūrą, Kingas rašė į studentų laikraščius piktus straipsnius apie karą Vietname, dalyvavo antikarinėse demonstracijose. Gal kaip tik todėl baigusiam universitetą jam neatsirado dėstytojo vietos.

„Aš skalbiau paklodes fabriko skalbykloje po dolerį šešiasdešimt

centų už valandą ir rašiau savo pirmą romaną autovagono virtuvėlėje. Mano šeimai nuolatos trūkdavo pinigų užsimokėti už dujas. Mums atjungė telefoną", — prisimena Kingas.

1974 m. pasirodė „Keri" (*„Carrie")* — meistro ranka parašyta sunki, žiauri knyga. Varganą, užguitą paauglę Keri Vait gniuždo dvigubas teroras: pasiturinčių bendraklasių ir fanatiškai religingos motinos. Nesibaigiantys pažeminimai ir nuoskaudos kaupiasi ir ugdo grėsmingas telepatines ir telekinetines galias. Išmokusi jomis naudotis, Keri per mokslo metų užbaigimo vakarą atkeršija savo kankintojams sprogimu, šiurpiais gaisrais ir potvyniu, kurie nušluoja didžiąją dalį gimtojo miestelio kartu su visais gyventojais. „Kingas turbūt sumušė paauglio padarytų žmogžudysčių, sutelpančių tarp vienos knygos viršelių, rekordą", — rašoma knygos recenzijoje.

Šitaip prasidėjo Stiveno Kingo kelias aukštyn; kartu įsisiūbavo kritikų batalijos dėl autoriaus kūrybos metodo. Vieniems jo knygos — „stočių laukiamųjų skaitalas", kitiems — „labiausiai pavykę šiuolaikinės siaubo literatūros kūriniai", dar kitiems — „gilūs humanistiniai, kupini etinio patoso veikalai". Tos batalijos kaskart atgyja, pasirodžius naujam Kingo kūriniui, dažnai vis storesniam. Paskutinysis romanas „Tai" (*„It"*) nebesutelpa į tūkstantį puslapių.

„Kiekvieną vakarą Stivenas Kingas, atsigulęs į lovą, prieš gesindamas šviesą pasitikrina, ar abi jo kojos po antklode. „Padaras, kuris tūno po lova ir tykoja sugriebti man už čiurnos, nėra realus, — aiškina Kingas. — Aš tą žinau, bet taip pat žinau, kad jeigu būsiu atsargus ir laikysiu kojas po antklode, jis niekad negalės sugriebti man už čiurnos".

Šitaip daromas madingo siaubo romanų autoriaus „imidžas". Jis turi dėtis, jog tiki tuo, ką rašo. Kai kuriose reklaminėse nuotraukose patrauklios, inteligentiškos išvaizdos Kingas pozuoja violetiniu veidu, cinoberiu apvedžiotomis sustingusiomis akimis. Tokios žaidimo taisyklės Amerikoje.

Kritika teigia, jog Kingui rūpi ne tiek siužetą rutuliojantys įvykiai, kiek veikėjų baimės niuansai. „Baimė akla, — rašo Kingas, — ji nejučia nuslopina mąstymą". Rašytojas meistriškai kuria nuolatinio nerimo, artėjančio siaubo atmosferą. Ją dar sutirština realus buitinis fonas, psichologinis motyvavimas. Neįtikėtini dalykai dedasi žmonėms dirbant kasdieninius darbus, gatvėse grūdantis automobiliams, politiniams veikėjams varant demagogiją... Mažą miestelį niokoja vampyras... Išprotėjęs žiemai uždaromo viešbučio sargas tuščiais koridoriais su kirviu vaikosi žmoną ir vaiką... Žmones drasko pasiutęs senbernaras... Romano „Tai" puslapiuose pabaisa, pasiverčianti čia klounu, čia raupsuotu valkata, čia milžinišku paukščiu, pasigardžiuodamas ryja berniuko galvą su tebespoksančiomis nustebusiomis akimis...

Iš kur šiandieninėje Amerikoje toks masinės kultūros domėjimasis siaubais, antgamtiškais reiškiniais? Ar yra kokių socialinių priežasčių, kurios verstų ieškoti šmėklų ir kelti iš kapų lavonus? „Daugeliu atvejų tai eskapizmas, — sako Kingas. — Šmėklos, vampyrai ir visokios aiškiaregystės padeda pamiršti, kad mėnesio pabaigoje reikės apmokėti sąskaitą už elektrą. Tai iškrova nuo kasdienybės siaubo".

Pramanytosios Kingo pabaisos pasimiršta vos užvertus knygą. Tačiau jo kūriniuose tarpais prasiveržia į paviršių kita, anaiptol ne metafizinė grėsmė.

Romane „Uždeganti žvilgsniu" („*Firestarter*") galinga karinės žvalgybos mašina verčia aukštyn kojomis visą Ameriką, ieškodama aštuonmetės Čarlės Makgi, sugebančios žvilgsniu uždegti net toli esančius daiktus. Mergaitės siaubingi parakinetiniai sugebėjimai — ginklas, prilygstantis atominei bombai ar balistinei raketai. Romane „Rūkas" kurortą užgula keistas rūkas, lipnus, tirštas, trukdąs kvėpuoti. Ten buvę du kariškiai nusižudo — tiktai jie vieni žino, ką reiškia tas rūkas, slenkantis iš netolimos karinės bazės. „Pozicijoje" po avarijos bakteriologinių tyrimų centre miršta beveik visa amerikiečių nacija, pavieniams individams, susibūrusiems į grupeles, reikia viską pradėti iš naujo. Išlikę tik milžiniški masinio naikinimo ginklų arsenalai. Į kieno rankas jie pateks?

Ir „Tylos zonoje" (1979) kaupiasi grėsmingi debesys. Tai Gregas Stilsonas su Elimeno gauja ir politiniais chameleonais Vašingtone. Tai fašizmas. „Jeigu Stilsonas taps prezidentu, — niūriai pranašauja Džonis Smitas, — jis tikrai pradės karą". Džonis nemato JAV politinėje arenoje jėgos, kuri įstengtų sutramdyti „besijuokiantį tigrą", ir ryžtasi kraštutiniam žingsniui — jį nužudyti. „Šis poelgis, — kaip pažymi tarybinis kritikas N. Palcevas, — greičiau ritualinė auka, prisipažinimas pralaimėjus".

Šitai anaiptol nenuvertina mūsų akyse Džonio Smito, doro ir kilnaus humanisto, savo nepaprastus sugebėjimus laikančio prakeikimu, niekada nepanaudojančio jų blogam tikslui ar pasipelnymui. Autoriaus simpatijos irgi visada būna gėrio, žmoniškumo pusėje. „Myliu tave, senasis meškine", — parašė jis šios knygos pradžioje, dedikuodamas „Tylos zoną" Ouvenui Filipui Kingui, savo jaunėliui. Kas myli vaikus, tas myli žmoniją.

Osvaldas ALEKSA

TURINYS

Литературно-художественное издание
КИНГ Стивен
МЕРТВАЯ ЗОНА
Роман
Перевел с английского Освальдас Алекса
На литовском языке
Издательство «Вага», 232600 Вильнюс, пр. Гедимино, 50

Grožinės literatūros leidinys
KINGAS Stivenas
TYLOS ZONA
Romanas
Redaktorė V. Mickienė
Viršelio dailininkas A. Nekrošius
Meninis redaktorius V. Armalas
Techninė redaktorė Z. Jusiuvienė
Korektorės G. Rugieniūtė ir A. Stanaitytė
ИБ № 4946
Duota rinkti 1988 09 15. Pasirašyta spaudai 1989 03 31. Leidinys 12244. Formatas 60x90/16. Popierius kn.-žurnalinis. Garnitūra „Baltika", 10 punktų. Fotorinkimas. Ofsetinė spauda. 23,0 sąl. sp. l. 23,5 sąl. sp. atsp. 23,58 apsk. leid. l. Tiražas 50 000 egz. Užsakymas 7079.
Kaina 2 rb 60 kp
„Vagos" leidykla, 232600 Vilnius, Gedimino pr. 50
Spausdino Motiejaus Šumausko spaustuvė, 232600 Vilnius, A. Strazdelio 1

Kingas S.

Ki-108 Tylos zona: Romanas / Iš anglų k. vertė, [apie aut. ir knygą, p. 5, parašė] O. Aleksa.— V.: Vaga, 1989.— 360, [1] p.

ISBN 5-415-00200-6

S. Kingas (g. 1947) jau dešimtį metų figūruoja labiausiai skaitomų JAV rašytojų sąrašuose. Kritikai nagrinėdami jo kūrybą nesutaria net dėl jo romanų žanro: ar tai mokslinė fantastika, ar detektyvas, siaubo romanas ar filosofinės alegorijos. „Tylos zonoje" vaizduojama aštuntojo dešimtmečio Amerikos tikrovė, susipynusi su neišaiškinamais, sudėtingais žmogaus psichologijos klausimais.

K $\frac{4703040100—072}{M\ 852(08)—89}$ 176—89

BBK 84.7JAV-44
MBBK U(Amer)

2 rb 60 kp

Stivenas KINGAS

TYLOS ZONA

Kiekvieną vakarą Stivenas Kingas, atsigulęs į lovą, prieš gesindamas šviesą pasitikrina, ar abi jo kojos po antklode. „Padaras, kuris tūno po lova ir tykoja sugriebti man už čiurnos, nėra realus,— aiškina Kingas.— Aš tą žinau, bet taip pat žinau, kad jeigu būsiu atsargus ir laikysiu kojas po antklode, jis niekad negalės sugriebti man už čiurnos".

Šitaip daromas madingo siaubo romanų autoriaus „imidžas". Jis turi dėtis, jog tiki tuo, ką rašo. Tokios žaidimo taisyklės Amerikoje.